240187

240187

എം. പി. പോൾ എഴുതിയിട്ടുള്ള
ഇന്ദുലേഖാനിരൂപണത്തോടുകൂടി

ഇന്ദുലേഖ

ഒ. ചന്തുമേനോൻ

● 13-ാം എൻ. ബി. എസ്. പതിപ്പ്

SWARTHBHA C.S. LTD.
TTAYAM

A 3442
240187

ഇന്ദുലേഖാ

(Malayalam)

Indulekha

Novel

By O. CHANTHU MENON

First Published December 1889
First N B S Edition January 1955
13th Edition December 1983

PRINTED AT INDIA PRESS, KOTTAYAM

Price Rs. 16·00

Publishers

Sahitya Pravarthaka Co-operative
Society Ltd., Kottayam, Kerala State, India

Sales Department
NATIONAL BOOK STALL
KOTTAYAM - TRIVANDRUM - ERNAKULAM - CANNANORE - TRICHUR
PALGHAT - QUILON - KOZHIKODE - ALLEPPEY — KALPETTA

ഇന്ദുലേഖാ

(നോവൽ)

A/3442

S/No. 8988.

ഒ. ചന്തുമേനോൻ

പ്രസാധകന്മാർ

സാഹിത്യപ്രവർത്തക സഹകരണസംഘം

നാഷനൽ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ

കോട്ടയം

വില ക. 16.00

ഇന്ദുലേഖാ

എൻ. ബി. എസ്. പതിപ്പുകൾ

1–ാം പതിപ്പ്	1955 ജനുവരി	1000
2–ാം പതിപ്പ്	1956 സെപ്റ്റംബർ	2000
3–ാം പതിപ്പ്	1960 ഫെബ്രുവരി	2000
4–ാം പതിപ്പ്	1963 ഫെബ്രുവരി	5500
5–ാം പതിപ്പ്	1966 മെയ്	6000
6–ാം പതിപ്പ്	1966 ജൂൺ	5000
7–ാം പതിപ്പ്	1966 ജൂലൈ	2000
8–ാം പതിപ്പ്	1966 ജൂലൈ	3000
9–ാം പതിപ്പ്	1967 ജൂലൈ	3500
10–ാം പതിപ്പ്	1971 സെപ്റ്റംബർ	5000
11–ാം പതിപ്പ്	1978 ജനുവരി	2000
12–ാം പതിപ്പ്	1981 മെയ്	3000
13–ാം പതിപ്പ്	1983 ഡിസംബർ	3000

S4507 B228 80/83–84 13–3000

SENGUPTA PUBLIC LIBRARY
CALICUT-16.

പ്രസാധകക്കുറിപ്പ്

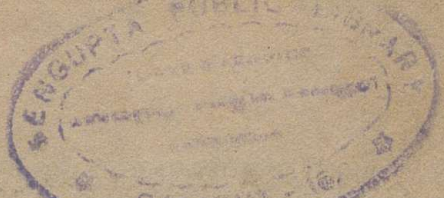
സാഹിത്യപ്രവർത്തക സഹകരണസംഘം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന, ഇന്ദുലേഖയുടെ 13-ാംപതിപ്പാണിതു്. 1955 ജനുവരിയിലാണു് സംഘം ആദ്യമായി ഇന്ദുലേഖ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചതു്. അതിനുമുമ്പു് അമ്പത്തൊന്നു പതിപ്പുകൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങനെ 94 വർഷങ്ങൾക്കിടയിൽ ഒരു മലയാളപുസ്തകത്തിന്റെ 64 പതിപ്പുകൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മറ്റൊരു കൃതിക്കും നേടാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത ഒരു ബഹുമതിയാണിതു്.

നമ്മുടെ കഥാപ്രേമികളെ ഇത്രയേറെ ആകർഷിച്ചിട്ടുള്ള മറ്റൊരു നോവൽ മലയാളത്തിലുണ്ടായിട്ടില്ല. മലയാളത്തിലെ ലക്ഷണയുക്തമായ ഒന്നാമത്തെ നോവൽ എന്ന നിലയ്ക്കു് സാഹിത്യചരിത്രത്തിൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുള്ള സ്ഥാനം അതുല്യവുമാണു്. ഇത്രവിശിഷ്ടമായ ഒരു കൃതി കേരളീയരായ സഹൃദയക്കെല്ലാം ലഭ്യമാക്കുന്നതിനു കഴിവുള്ളതെല്ലാം ചെയ്യാൻ ഞങ്ങൾക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടു്. ആകെയും, ഇന്ദുലേഖ വിലകൊടുത്തു വാങ്ങാൻ കഴിയണമെന്ന ലക്ഷ്യത്തോടുകൂടി വളരെ കുറഞ്ഞ വിലയാണു്, കഴിഞ്ഞ പതിപ്പുകൾക്കുമെന്നപോലെ ഈ പതിപ്പിനും നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

1889 ഡിസംബറിൽ ഒന്നാംപതിപ്പിനു ഗ്രന്ഥകാരൻ എഴുതിയ അവതാരികയും മൂന്നുമാസം കഴിഞ്ഞു് രണ്ടാംപതിപ്പിനു് എഴുതിയ അവതാരികയും,

എം. പി. പോൾ 'നോവൽസാഹിത്യ'ത്തിൽ ഇന്ദു ലേഖയെപ്പററി എഴുതിയിട്ടുള്ള പ്രസിദ്ധമായ നിരൂ പണഭാഗവും ഈ പതിപ്പിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും അദ്ധ്യാപകന്മാർക്കും മാത്രമല്ല സാ മാന്യവായനക്കാർക്കും ഇതു പ്രയോജനപ്പെടുമെന്നു ഞങ്ങൾ വിശ്വസിക്കുന്നു.

1983 ഡിസംബർ

ഒയ്യാരത്തു ചന്തുമേനോൻ

ഒയ്യാരത്തു ചന്തുമേനോൻ 1847 ജനുവരി 9–ാംതീയതി വടക്കേമലബാറിലെ ഒരിടത്തരം നായർകുടുംബത്തിലാണു ജനിച്ചതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ ബ്രിട്ടീഷ്സർവ്വീസിൽ 'ആമീൻ–മജിസ്ട്രേട്ട്' എന്ന ഉദ്യോഗം വഹിച്ചിരുന്ന ഒരു പ്രമാണിയായിരുന്നു. ചന്തുമേനോനു പത്തുവയസ്സു തികയുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അച്ഛനും, അതേത്തുടർന്നു പിന്നെയൊരേയൊരു താങ്ങും തണലുമായിരുന്ന ജ്യേഷ്ഠൻ ശങ്കരമേനോനും മരിച്ചു. തലശ്ശേരിയിൽ ബാസൽമിഷൻകാർ നടത്തിയിരുന്ന 'പാർസി സ്കൂളി'ൽ (ഇന്നത്തെ ബി. ഇ. എം. പി. ഹൈസ്കൂൾ) ആയിരുന്നു ചന്തുമേനോൻ വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്തതു്. ഇംഗ്ലീഷിനു വീട്ടിൽ പ്രത്യേകം ട്യൂഷനും ഉണ്ടായിരുന്നു. പാർസിസ്കൂളിൽനിന്നു് 'അൺകവനൻറഡ് സിവിൽ സർവ്വീസ്' പരീക്ഷയ്ക്കു ചേർന്നു വിജയിയായിത്തീർന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹം തുടർന്നു മെഡിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷയ്ക്കു പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. 1864–ൽ തലശ്ശേരി 'സ്മാൾകാസ്' കോടതിയിൽ ഒരു ഗ്രമസ്ഥന്റെ ജോലി ഒഴിവുവന്നപ്പോൾ ചന്തുമേനോൻ ആ ജോലിയിൽ നിയമിക്കപ്പെട്ടു. ഏറെക്കാലം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പു് 'മലബാർ മാന്വൽ' എഴുതിപ്രശസ്തനായിത്തീർന്ന ലോഗൻസായ്പ് തലശ്ശേരി സബ്കലക്ടരായി നിയമിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ, 1867–ൽ, അദ്ദേഹം ചന്തുമേനോനെ തന്റെ കീഴിൽ മൂന്നാംഗ്രമസ്ഥനായി നിയമിച്ചു. ലോഗനുമായുണ്ടായ വേഴ്ചയും ലോഗനിൽനിന്നു ലഭിച്ച പ്രോത്സാഹനവും ചന്തുമേനോന്റെ ജീവിതാന്ത്യംവരെ നിലനിന്ന ഒന്നായിരുന്നുവെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

1869–ൽ ലോഗൻ മലബാർ കലക്ടരായി കോഴിക്കോട്ടേക്കു പോകുമ്പോഴേക്കും ചന്തുമേനോൻ തല

ശ്ശേരി സബ്കലക്ടരാപ്പീസിലെ പ്രധാന ഗുമസ്തനായി ഉയർന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. 1871-ൽ മലബാർ കലക്ടറേറ്റിലെ 'ഹെഡ് പോലീസ് മുൻഷി'(പ്രധാന വിചാരണഗുമസ്തൻ)യായി ചന്തുമേനോൻ നിയമിതനായി. 1874-ൽ മുൻസിഫായി അദ്ദേഹത്തെ കയറ്റം ചെയ്തു. മലബാറിന്റെ വിവിധഭാഗങ്ങളിൽ മുൻസിഫായി ജോലിചെയ്തശേഷം 1892-ൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു സബ്ജഡ്ജിയായി കയറ്റംകിട്ടി. അക്കാലത്തു സർ ടി. മുത്തുസ്വാമി അയ്യർ ചെയർമാനായി മലബാറിലെ നായന്മാരുടെയിടയിലുള്ള സംബന്ധത്തെപ്പറ്റി അന്വേഷിച്ചു റിപ്പോർട്ടു സമർപ്പിക്കാൻ നിയുക്തമായ കമ്മിറ്റിയിൽ ചന്തുമേനോൻ അംഗമായിരുന്നിട്ടുണ്ട്. 1897-ൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു 'റാവു ബഹദൂർ' ബഹുമതി ലഭിച്ചു. 1898-ൽ മദ്രാസ് യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലെ 'ഫെല്ലൊ' ബഹുമതിയും അദ്ദേഹത്തിന്നു ലഭിക്കയുണ്ടായി. മദ്രാസ് സർവ്വകലാശാലയുടെ ബി. എൽ. പരീക്ഷയ്ക്കുള്ള എക്സാമിനറായും അദ്ദേഹം സേവനമനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്.

1899 സെപ്തംബർ 7-ാംതീയതിയാണു് ചന്തുമേനോൻ അന്തരിച്ചതു്; അന്നദ്ദേഹം കോഴിക്കോട്ടു സബ്ജഡ്ജിയായിരുന്നു.

1889-ൽ പരപ്പനങ്ങാടിയിൽ മുൻസിഫ് ഉദ്യോഗം വഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നകാലത്തു് 'ഇംഗ്ലീഷ് നോവൽബുക്കുകളുടെ മാതിരി' മലയാളത്തിൽ 'ഒരു നോവൽബുക്കു്' എഴുതാൻ അദ്ദേഹത്തിന്നു തോന്നി. 'അഞ്ചാറുമാസം കഴിഞ്ഞപ്പോഴം എഴുതിത്തുടങ്ങുകയും രണ്ടുമാസംകൊണ്ടു പുസ്തകം അവസാനിക്കുകയും ചെയ്തു.' അതാണു് 'ഇന്ദുലേഖാ.' അതേത്തുടർന്നു കുറച്ചുകൂടി വലിയ ഒരു 'നോവൽബുക്കു്' എഴുതുന്നതിൽ അദ്ദേഹം വ്യാപൃതനായി—'ശാരദ.' 'ശാരദ'യുടെ ഒന്നാംഭാഗം മാത്രമേ അദ്ദേഹത്തിനു് എഴുതിത്തീർക്കാൻ കഴിഞ്ഞുള്ളൂ. രണ്ടാംഭാഗം എഴുതുന്നതിനുമുമ്പു് മൃത്യു അദ്ദേഹത്തെ അപഹരിച്ചുകളഞ്ഞു.

BENGUPTA PUBLIC LIBRARY
CALICUT - 16.

ഇന്ദുലേഖയെക്കുറിച്ച്

(എം. പി. പോൾ)

മഹത്തമങ്ങളായ സംവേങ്ങളുടെ ബീജാവാപം പലപ്പോഴും അന്ധകാരാവേഷ്ടിതവും അശ്രദ്ധേയവുമായിട്ടാണ് കണ്ടുവരാറുള്ളതു്. വിസ്തൃതമായ ഒരു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ കേന്ദ്രമായിരുന്ന റോമാനഗരിയുടെ അവശിഷ്ടങ്ങൾ സമീക്ഷണംചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ, ലോകമഹാഗ്രന്ഥങ്ങളിലൊന്നായ 'റോമിന്റെ ക്ഷയവും അധഃപതനവും' എന്ന കൃതിയുടെ നിർമ്മാണത്തിനു ഗിബൺ ഉദ്യുക്തനായി. ചാക്യാരിൽനിന്നും കഞ്ചൻനമ്പ്യാർക്കു നേരിട്ട പരാഭവം തുള്ളൽപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ഹേതുവായിത്തീർന്നു. അപ്രകാരംതന്നെ ഉദ്യോഗസംബന്ധമായ 'പ്രാരാബ്ധ'ത്തിൽനിന്നു നിവൃത്തനായി സൈരവാസം ചെയ്യുവാൻ ഇച്ഛിച്ചിരുന്ന ചന്തുമേനോനെ ഡിസ്രേലിയുടെ നോവലിന്റെ സംക്ഷേപം മാതൃഭാഷയിൽ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിക്കുന്നതിനും ചിരാജ്ജിതമായ ലോകപരിചയം സ്വകപോലകല്പിതമായ ഒരു നോവലിൽ പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നതിനും, സൗഹാർദ്ദപൂർവ്വമെങ്കിലും അനവരതം ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സ്നേഹിതന്റെ പ്രോത്സാഹനം 'ഇന്ദുലേഖ' പ്രണയനത്തിന്റെ പ്രേരകമായി ഭവിച്ചു. 1889 ജൂൺ 11-ാംതീയതി എഴുതിത്തുടങ്ങിയ ഈ പുസ്തകം ആഗസ്റ്റ് 17-ാംതീയതി അവസാനിപ്പിക്കുകയും ഡിസംബർമാസത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. 'കുന്ദലത'യുടെ ആവിർഭവം 1887-ാംവർഷത്തിലായതുകൊണ്ട് മോഷാനോവൽപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ഉൽഘാടനസ്ഥാനം അതിനു ലഭിച്ചുമായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, സാഹിത്യഗുണങ്ങളാൽ പുരസ്കരിച്ചു് ഈ കൃതികളെ തുലനംചെയ്യുമ്പോൾ അവയ്ക്കു തമ്മിൽ 'ധ്രുവയുഗാന്തര'മുണ്ടെന്നു നിഷ്പ്രയാസം ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണു്. ഒരു വികൃതിച്ചെറുക്കൻ കരികൊണ്ടു ചുവരിന്മേൽ വരയ്ക്കുന്നതും മനഷ്യരൂപമാണെന്നു കഷ്ടിച്ചു് ഏകദേശമാനം ചെയ്യപ്പെടാവുന്നതുമായ ചിത്രവും രവിവർമ്മയാൽ ആലേഖനം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ള മോഹിനീസ്വരൂപവും തമ്മിൽ എത്രമാത്രം അന്തരമുണ്ടോ അത്രമാത്രം വ്യത്യാസം പ്രസ്തുത നോവലുകംകുതമ്മിലുമുണ്ടു്. മലയാളത്തിൽ ലക്ഷണയുക്തമായ ആദ്യകൃതി 'ഇന്ദുലേഖ'തന്നെ. എന്നാൽ സാഹിത്യപരിണാമത്തിലുള്ള പ്രാധാന്യം മാത്രമല്ല 'ഇന്ദുലേഖ'യുടെ വൈശിഷ്ട്യത്തിനു് അവലംബമായിരിക്കുന്നതു്. ഇന്നത്തെ സമുദായസ്ഥിതികളെ വിഷയീകരിച്ചു് എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള നോവലുകളെയെല്ലാം ഈ കൃതി നിസ്സംശയം അതിശയിക്കുന്നു. 'ഇന്ദുലേഖ'യ്ക്കു സമാനമായി 'ശാരദ' മാത്രമേ ഉള്ള പലവിധത്തിലും അനുകരണീയമായ ഒരു മാതൃക അനന്തരഗാമികൾക്കു് 'ഇന്ദുലേഖ'യിൽനിന്നു ലഭ്യമായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, പൂർവ്വകൃതിയുടെ സമീപവർത്തിയാകുന്ന

തിനുപോലും അഹ്തയുള്ള യാതൊരു സാമൂഹ്യികനോവലും ഇതേ വരെ കേരളഭാഷയിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്തതു്, 'ഇന്ദുലേഖ'യുടെ ഗുണാതിശയമാക്കുമ്പോഴും ആശ്ചര്യകരവും ഭാഷാസാഹിത്യത്തിന്റെ ദാരിദ്ര്യം സൂചിക്കുമ്പോഴും ശോചനീയമാനവുമാണു്.

'ഇന്ദുലേഖ'യുടെ അനുകരണങ്ങളും എന്നവണ്ണം പുറപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഗ്രന്ഥനിചയം പ്രായേണ അവലക്ഷണമായിട്ടാണു് കാണപ്പെടുന്നതു്. ഇന്നതാണു് അനുകരണയോഗ്യമെന്നു വ്യാവർത്തിക്കായ്കയാണു് അവയുടെ വൈലക്ഷണ്യഹേതു. 'ഇന്ദുലേഖ'യുടെ വൈശിഷ്ട്യം കേരള ബ്രാഹ്മണരെ ഭർത്സിക്കുന്നതിലും നായികാനായകന്മാരുടെ ശൃംഗാരചേഷ്ടകളും വർണ്ണിക്കുന്നതിലുമാണെന്നു യശഃപ്രാർത്ഥികളും ധരിച്ചു്, കഥാനിർമ്മാണം ചെയ്യുന്നു. പക്ഷേ, 'ഇന്ദുലേഖ'യെ ആദർശയോഗ്യമാക്കിത്തീർക്കുന്ന ഗുണങ്ങളും വേറെയാണു്.

കഥാവസ്തുവിന്റെ സ്വഭാവം ഒന്നാലോചിച്ചുനോക്കുക. യഥാർത്ഥലോകത്തിൽ ദൈനംദിനം സംഭവിക്കുമാറുള്ള വൃത്താന്തങ്ങളും മാത്രമേ കഥാസന്ദർഭത്തിൽ ഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളൂ. വിസ്മയാവഹങ്ങളായ സാഹസങ്ങളോ അലൗകസാധാരണമായ സംഭവ്യഹേതുക്കളോ, മനുഷ്യാതീതമായ ഗുണസഞ്ചയമോ ഈ കഥയിൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ദ്രുതകോപിയായ ഒരു വൃദ്ധന്റെ ഹതപ്രജ്ഞമായ ശപഥം, തന്നിമിത്തം കാമിനീകാമുകന്മാരുടെ സമാഗമത്തിനു നേരിടുന്ന വിളംബം, ജനതയുടെ ഇടയിൽ പ്രചരിക്കുന്ന ഒരു കിംവദന്തി, തദാകർണ്ണനത്തിൽ നായകനുണ്ടാകുന്ന ദുഃഖം, ആധിനിമിത്തമുള്ള വ്യാധി, ആത്മീശമനത്തിനായി ചെയ്യപ്പെടുന്ന ദേശാടനം, വിഘ്നങ്ങളുടെ ദൂരീകരണം, നായികാനായകസംയോഗം, ശുഭം—ഇപ്രകാരമാണു് ഇതിവൃത്തഘടനം സാധിച്ചിരിക്കുന്നതു്. തന്മൂലം കഥയുടെ സ്വാരസ്യം, സംവേദങ്ങളുടെ അപൂർവ്വതയിലോ ആശ്ചര്യാവഹത്വത്തിലോ അല്ല നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കുന്നതെന്നു വിശദമാണു്. നിത്യപരിചിതങ്ങളായ വൃത്താന്തങ്ങളും ഭംഗ്യന്തരേണ സംഘടിതങ്ങളായി ലളിതവും സമ്യക്കായ രീതിയിൽ പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണു് 'ഇന്ദുലേഖ'യ്ക്കു് ഇത്രമാത്രം രമണീയത കൈവന്നിട്ടുള്ളതു്. അതിപരിചിതവും തന്നിമിത്തം വിസ്മൃതപ്രായവുമായ സംഗതികളുടെ സൂക്ഷ്മഗ്രഹണം കാവ്യധർമ്മങ്ങളിൽ അപ്രധാനമല്ല. അതിൽനിന്നു വായനക്കാരിൽ സഞ്ജാതമാകുന്ന രസാനുഭൂതിക്കു് അപരിചിതവും അസാധാരണവുമായ സംവേദങ്ങളുടെ പ്രതിപാദനത്തിൽനിന്നുളവാകുന്ന വിഭ്രമത്തേക്കാളും മാറ്റു കൂടും. ഗ്രന്ഥകാരൻ അവതാരികയിൽ പറയുന്നതുപോലെ, ഒരു ചിത്രത്തിനു പരമാർത്ഥസ്ഥിതികളോടു് എത്രമാത്രം താദാത്മ്യമുണ്ടോ, അത്രമാത്രം ആ ചിത്രത്തിനു തന്മയത്വവും ഉണ്ടാകുന്നതാണു്.

'ഇന്ദുലേഖ'യിലെ കഥാഗതി ആപാദചൂഡം അകൃത്രിമവും നൈസർഗ്ഗികവുമാകുന്നു. മഹേന്ദ്രജാലക്കാരന്റെ തന്ത്രവിദഗ്ധതയോടെ കഥാഘടകങ്ങളെ മാറിമറിയും മറിച്ചും അമ്മാനമാടിച്ചും പ്രേക്ഷകന്മാരെ വി

ഭ്രമിപ്പിക്കുവാൻ ഗ്രന്ഥകർത്താവു് ഉദ്യമിക്കുന്നില്ല. കഥയുടെ സ്വാഭാവികവും അവ്യാഹതവുമായ വികാസം അതിനെ പണ്ഡിതപാമരന്മാർക്കു് ഒന്നുപോലെ ലഘുഗ്രഹവും ആലോചനാമൃതവുമാക്കിച്ചെയ്യുന്നു. ആകസ്മികങ്ങളായ സംഭവങ്ങൾകൊണ്ടു് അതു വായനക്കാരെ സ്തബ്ധചിത്തരാക്കുന്നില്ല. സന്ദേഹവാഹികളായ പ്രശ്നങ്ങൾക്കു് അവർക്കു സന്ദർഭം ലഭിക്കുന്നില്ല. കഥയിൽ പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വസ്തുതകൾ നിത്യാനുഭവമെന്ന ശാന്തത്തിന്മേൽ ഘട്ടനംചെയ്തു മാറ്റൊലിക്കൊള്ളിച്ചു തൃപ്തരാകുവാൻ അവർക്കു് അനുക്ഷണം അവസരം സിദ്ധിക്കുന്നുണ്ടു്. പാത്രസ്വഭാവമാകട്ടെ, സംവേഗതീയാകട്ടെ ഉപഗ്രഹനംചെയ്തു്, കൃത്രിമമായ ഒരു സ്തോഭം അവരിൽ ഉൽപാദിപ്പിക്കുവാൻ ഗ്രന്ഥകാരൻ ശ്രമിക്കുന്നില്ല. അദ്ദേഹം വായനക്കാരോടു് ഒരു വിസ്രംഭസംഭാഷണംചെയ്യുന്നതായിട്ടാണു് ആദ്യവസാനം കാണപ്പെടുന്നതു്. അവരിൽനിന്നു് എന്തെങ്കിലും ഗോപനംചെയ്യുന്നപക്ഷം, ഗ്രന്ഥകാരനു വായനക്കാരിൽ വിശ്വാസമില്ലെന്നാണു് അതിന്റെ അർത്ഥം. എന്നാൽ 'ഇന്ദുലേഖ' വായിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്ന ഓരോരുത്തനും ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ വിശ്വസ്തമിത്രമായിത്തീരുന്നു. ഏതോ ഒരു രഹസ്യമുണ്ടെന്നുള്ള സംശയം വായനക്കാരിൽ ജനിപ്പിച്ചു് അവർക്കു് അപരിജ്ഞേയമായ ഒരു രഹസ്യത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥനുണ്ടാകുന്ന തൃപ്തിയും സാഹങ്കാരവുമായ സന്തുഷ്ടിയും അവരെ ഒട്ടേറെ പരിഭ്രമിപ്പിച്ചശേഷം രഹസ്യം വെളിപ്പെടുത്തുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന കൃതാർത്ഥതയും കാര്യമായി വിചാരിക്കുന്ന അല്പജ്ഞതപം മഹാശയനായ ചന്തുമേനോനെ ബാധിച്ചിട്ടില്ല. പൂർവ്വകഥാപ്രസംഗത്തിൽ മാധവീമാധവന്മാരുടെ അന്തഃകരണോദ്ഭാഹം വിവരിച്ചിരിക്കുന്ന ഘട്ടംതന്നെ ദൃഷ്ടാന്തമായി എടുക്കാം. കഥാരംഭകാലത്തിനു രണ്ടുവർഷങ്ങൾ മുമ്പുതന്നെ ഇന്ദുലേഖയും മാധവനും അന്തരാത്മനാ അന്യോന്യം പരിണയിച്ചിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും സ്വപ്രത്യയസ്ഥൈര്യയായ ഇന്ദുലേഖയുടെ പ്രണയം കാമുകനിൽനിന്നു ഗോപനംചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്, മാധവൻ ആധിവിവശനായിത്തീരുന്നു. കൃത്രിമപ്രിയനായ ഒരു നോവലെഴുത്തുകാരനു വായനക്കാരെ പരിഭ്രമിപ്പിക്കുവാൻ ഇതു നല്ലൊരവസരമാണു് മാധവന്റെ അനുരാഗപാരവശ്യം വിവരിക്കുക, ഇന്ദുലേഖയുടെ മനഃസ്ഥിതി എന്താണെന്നു മാധവനിൽനിന്നെന്നപോലെ വായനക്കാരിൽനിന്നു ഗോപനംചെയ്യുക,—ഇത്രമാത്രമേ വേണ്ടു. അവസാനം മാധവന്റെ അത്യുൽകടമായ വ്യസനം ഇന്ദുലേഖയുടെ ദൃഢശക്തിയെ ശിഥിലീകരിക്കുകയും, തുല്യാനുരാഗപരതന്ത്രയായ ആ തരുണി, ''എന്റെ ജീവനാഥനായുള്ള ഭർത്താവേ, എന്തിനു് ഇങ്ങനെ വ്യസനിക്കുന്നു? ഞാൻ അങ്ങേ രണ്ടുകൊല്ലത്തിനുമുമ്പുതന്നെ എന്റെ മനസ്സിൽ ഭർത്താവാക്കി വച്ചിരിക്കുന്നുവല്ലോ,'' എന്നു തരളചിത്തയായി മൃദുക്രോശനംചെയ്യുകയും ചെയ്യുമ്പോഴും, മാധവനുണ്ടാകുന്ന ആനന്ദമയമായ അത്ഭുതം വായനക്കാരിലും ജനിപ്പിക്കുവാൻ പ്രസ്തുതോപായം ഏറ്റവും പര്യാപ്തമാകുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ചന്തുമേനവനു് ഈ ഉപായം തുലോം ബാലിശ

മായിട്ടായിരിക്കണം തോന്നിയതു്. അദ്ദേഹം വായനക്കാരോടു് ആദ്യംതന്നെ പരമാത്മസ്ഥിതി മുഴവനും പറയുന്നു: ''ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മാധവനോടു് അങ്ങോട്ടു് ഇങ്ങോട്ടുള്ളതിനെക്കാൾ പക്ഷേ, അധികം അനുരാഗം ഉണ്ടായിരുന്നു.'' എന്നു ഗ്രന്ഥകർത്താവു നമ്മെ ധരിപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞിട്ടാണു നായികാനായകന്മാരുടെ പ്രണയരംഗങ്ങൾ വർണ്ണിക്കുവാൻ ആരംഭിക്കുന്നതു്. നമ്മുടെ ജിജ്ഞാസ തന്ത്രപ്രയോഗത്താൽ ഉണർത്തുന്നതിനു പകരം, ഇന്ദുലേഖയുടേയും മാധവന്റേയും വികാര വിശേഷങ്ങൾ സൂക്ഷ്മമാനംചെയ്യുവാൻ നമ്മെ സഹായിച്ചു് കഥയുടെ അനുഭവാനുഗ്രഹ്യം പ്രകടിപ്പിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം ഉത്സുകനായി കാണപ്പെടുന്നു. കഥാമർമ്മം സ്പഷ്ടമാണെങ്കിലും, വായനക്കാരുടെ ഉൽക്കണ്ഠയുടെ വിലോപം വരുത്താതെ അവരെ സദാ പ്രബുദ്ധചിത്തവൃത്തികളാക്കുവാൻ ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു് അനായാസേന സാദ്ധ്യമായതുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ രചനാചാതുര്യത്തിനു പരമസാക്ഷ്യമാണു്. അപ്രകാരംതന്നെ 'മൂക്കില്ലാത്തമനുഷ്യനിലെ വസൂരിനമ്പൂതിരിപ്പ്' ഇന്ദുലേഖയെ വേട്ടകൊണ്ടുപോയെന്നുള്ള വ്യാജപ്രസ്താവം മാധവൻ വിശ്വസിച്ചതുപോലെതന്നെ വായനക്കാരും വിശ്വസിക്കുമാറു കഥാനിയന്ത്രണംചെയ്കയും ഗ്രന്ഥാവസാനത്തിൽ മാധവനു പരമാത്മജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നതോടെ അവരും സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കുവാൻ സംഗതിവരുത്തുകയും ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ, അവരിൽ വിസ്മയം ഉളവാക്കുവാൻ നിഷ്പ്രയാസം സാധിക്കുമായിരുന്നു. പോരെങ്കിൽ മാധവനെ സന്യാസിവേഷമേ മറേറാ കെട്ടിച്ചു്, ശോടനംചെയ്യുന്ന യുവയോഗിയെ വായനക്കാർക്കു തിരിച്ചറിയുവാൻ ഇടകൊടുക്കാതെ, കഥാന്ത്യം പണംചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിൽ നോവൽ ഉത്തരോത്തരം കൃത്രിമവും അത്ഭുതജനകവുമാകുമായിരുന്നു പക്ഷേ, ചന്തുമേനവൻ ഈ ഉപായങ്ങളെല്ലാം നിസ്സാരമെന്നുവച്ചു പരിത്യജിക്കയാണു ചെയ്തതു്. അങ്ങനെ ചെയ്തതിൽ അദ്ദേഹം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന ഔചിത്യം, കൃത്രിമബാഹുല്യത്തിലാണു നോവലിന്റെ സാരസ്യം അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതെന്ന ഭ്രമിക്കുന്ന കഥാകൃത്തുക്കൾക്കു്, ശ്രേഷ്ഠവും അനുകരണീയവുമായ ഒരു മാതൃകയാണു്.

'ഇന്ദുലേഖ'യിൽ പ്രകീർത്തനീയമായി പരിലസിക്കുന്ന മറെറാരു വൈശിഷ്ട്യം മനുഷ്യസ്വഭാവത്തിനു നല്കിയിരിക്കുന്ന പ്രാധാന്യമാകുന്നു. ചില നോവലുകളുടെ സാരസ്യം സംവേദനിവഹത്തിന്റെ വിചിത്രതയെയാണു് ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അവയിലെ പാത്രങ്ങൾ പാവകളെപ്പോലെ നിശ്ചേതനമാണു്. മനുഷ്യനാമമാത്രധാരികളായ ഈ പാവകൾ സംവേദങ്ങളെന്ന യന്ത്രികസൂത്രങ്ങൾമാത്രമായി അങ്ങോട്ടമിങ്ങോട്ടും പ്രക്ഷേപിക്കപ്പെടുമ്പോളുണ്ടാകുന്ന ഒരു കൗതുകമാത്രമേ വായനക്കാർക്കു് അനുഭവസിദ്ധമാകുന്നുള്ളു. എന്നാൽ 'ഇന്ദുലേഖ'യിലെ കഥയുടെ വികാസത്തിനു പാത്രസ്വഭാവമാണു സുവ്യക്തനിദാനമായി വർത്തിക്കുന്നതു്. കഥാഗതിയും കഥാപാത്രങ്ങളും കാര്യകാരണന്യായേന സംഘടിതങ്ങളായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു്, പാത്ര

വിധാനംചെയ്യുകഴിയുന്നതോടെ ഗ്രന്ഥകാരന്റെ കർത്തവ്യം നിർവ്വഹിക്കപ്പെടുന്നു എന്നു പറയാം. മനോധർമ്മജമായ പാത്രങ്ങളും ക്രിയാവിചക്ഷണവും സജീവവുമാണെങ്കിൽ, ഗ്രന്ഥകാരന്റെ അനന്യസഹകരണം കൂടാതെതന്നെ സംഭവം ആഗന്തുകമായിക്കൊള്ളുന്നതാണു്. കഷ്കൻ നിലമുഴുത വളമിട്ട വിത്തു വിതച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ധാന്യം താനേ ഉണ്ടാകുന്നതുപോലെ പാത്രസ്വഭാവത്തിൽനിന്നു കഥയും താനേ രൂപവൽകൃതമാകുന്നു. മാധവീമാധവന്മാരുടേയും പഞ്ചുമേനവന്റേയും ഇതരഘടകങ്ങളുടേയും സ്വഭാവവിശേഷങ്ങളിൽനിന്നു്, 'ഇന്ദുലേഖ'യിൽ ആഖ്യനംചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുപോലെയുള്ള ഒരു കഥയല്ലാതെ മറെറാന്നും സംവേക്ഷിക്കുവാൻ ന്യായമില്ലെന്നു് അല്പമാലോചിച്ചാൽ ഏവർക്കും ബോദ്ധ്യമാകുന്നതാണു്. ഇതാണു് ഉൽകൃഷ്ടനോവലുകളുടെ ലക്ഷണം.

'ഇന്ദുലേഖ'യിലെ കഥാപാത്രങ്ങളും സവ്വാദൃതങ്ങളായതുകൊണ്ടും പാമരന്മാർക്കുപോലും അവയുടെ സ്വഭാവം നിഷ്പ്രയാസം ഗ്രഹിക്കാവുന്നതായതുകൊണ്ടും, ഈ പ്രബന്ധത്തിൽ പ്രധാനപാത്രങ്ങളുടെ സ്വഭാവം ദൃഷ്ടാന്തത്തിനായി അവിടവിടെ യഥാസന്ദർഭം സൂചിതമായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടും, വൃഥാസ്ഥൗല്യം ഭയന്നു് അവയെക്കുറിച്ചു് ഇപ്പോഴും സവിസ്തരം പ്രതിപാദിക്കുവാൻ തുനിയുന്നില്ല. അവ കല്പിതലോകത്തിൽ ശശ്വൽപ്രതിഷ്ഠിതമായിട്ടുണ്ടെന്നു മാത്രമേ പറയേണ്ടതുള്ളു.

എന്നാലും കഥാനായകനായ മാധവനെന്നവനെക്കുറിച്ചു കേട്ടിട്ടുള്ള ഒരു ആക്ഷേപം കുറഞ്ഞൊന്നു വിമർശിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. മാധവൻ തരളചിത്തനും അവിവേകിയുമാണെന്നുള്ളതു നോവലിനെ വിലക്ഷണമാക്കിയിട്ടുണ്ടുപോൽ! നായകസ്ഥാനത്തിനു മാധവൻ അനർഹനാണുപോലും! ഈ ആക്ഷേപത്തിന്റെ അസ്ഥിവാരം നായകലക്ഷണങ്ങളെക്കുറിച്ചു സംസ്കൃതാലങ്കാരികന്മാർ നിഷ്കർഷിച്ചിട്ടുള്ള പ്രമാണങ്ങളാണു്. പക്ഷേ, നായകൻ നിർദ്ദോഷനും ആദർശയോഗ്യനും ആയിരിക്കണമെന്നുള്ള സിദ്ധാന്തം നോവൽസാഹിത്യത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം സ്വീകാര്യമല്ലെന്നു് അന്യത്ര സമർത്ഥിച്ചിട്ടുണ്ടു്. മാധവൻ ഉജ്ജ്വലമനസ്സാണെന്നു സമ്മതിച്ചാലും, അതു മാധവന്റെ ന്യൂനതയാണു്, നോവലിന്റേതല്ല നേരേമറിച്ചു്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിത്തതാരല്യംതന്നെ നോവലിനു് ഉൽക്കർഷഹേതുവാണെന്നു വാദിക്കാവുന്നതാണു്. വ്യാജശ്രുതിയാൽ വഞ്ചിതനായി പ്രക്ഷുബ്ധമാനസനായി, ഹതേച്ഛുവായി ദേശാന്തരഗമനംചെയ്യുന്നതിലും, ഷിയർ ആലിഖാനെ ക്ഷണമാത്രംകൊണ്ടു വിശ്വസിക്കുന്നതിലും മാധവൻ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന ശ്രദ്ധഗതി അദ്ദേഹത്തെ അനുകമ്പാർഹനും സാമാന്യനുവേജ്ഞേയനും ആക്കിച്ചെയ്യുന്നു. തന്മൂലം മാധവൻ നായകസ്ഥാനത്തിനു് അയോഗ്യനല്ലെന്നു മാത്രമല്ല, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവം സവിധാതാവിന്റെ ഔചിത്യബോധത്തെ സവിശേഷം തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

പാത്രസൃഷ്ടിയിലും ഇതിവൃത്തഘടനയിലും ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ഉദ്ദേശ്യം സ്വസമുദായത്തിന്റെ വാസ്തവസ്ഥിതികളും ആരായുന്നതിനും, നിന്ദ്യമായ ആചാരങ്ങളും പരിഹാസമാർഗ്ഗേണ സമൂലച്ഛേദംചെയ്യുന്നതിനും, സംസ്കാരമാർഗ്ഗങ്ങളും നിർദ്ദേശിക്കുന്നതിനുമായിരുന്നുവെന്നുള്ളതു സ്പഷ്ടമാണു്. അതിനു് ഇംഗ്ലീഷ് വിദ്യാഭ്യാസമാണു് ഉത്തമമാർഗ്ഗമെന്നു് അദ്ദേഹം കഥാപാത്രങ്ങളംവഴിക്കു അഭിമുഖമായും വായനക്കാരെ ഉപദേശിക്കുന്നു നിർദ്ദോഷമായ പാശ്ചാത്യവിദ്യാഭ്യാസരീതിയുടെ പരമദുഷ്പാന്തം ഇന്ദുലേഖതന്നെയാണു്. ഒരു പൂച്ചക്കുട്ടിയെപ്പോലെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു പിടിച്ചുകൊടുക്കപ്പെട്ട കല്യാണിക്കുട്ടിയും ആ നമ്പൂതിരിപ്പാടിനെത്തന്നെ സാന്ദ്രമായ ആത്മാഭിമാനപ്രകടനത്താൽ അസ്സംപൂർണ്ണഷനാക്കിയ ഇന്ദുലേഖയും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം പരിഷ്കൃതവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ഫലമാണെന്നു സമ്മതിക്കാതെ തരമില്ല. പരമ്പരാഗതമായ ബാന്ധവസമ്പ്രദായം നിരാകൃതമാകുന്നതിനും, സ്വാതന്ത്ര്യബോധവും സാമൂഹ്യാഭിമാനവും അങ്കുരിക്കുന്നതിനും, നമ്പൂതിരിമാരുടെ ജളപ്രകൃതം നീങ്ങുന്നതിനും, അന്ധവിശ്വാസം ദൂരീകരിക്കപ്പെട്ടു് താത്വികചിന്ത സഞ്ജാതമാകുന്നതിനും ആ ഗോമാംസഭക്ഷകരുടെ ഭാഷയും, ആശയങ്ങളും മാത്രമേ വർത്തമാനകാലാവസ്ഥയ്ക്കു് ഉപയോഗപ്പെടുകയുള്ളുവെന്നു നോവലിലെ പല ഭാഗങ്ങളും വിളിച്ചു പറയുന്നുണ്ടു്.

എന്നാൽ യുക്തായുക്തബോധം കൂടാതെയുള്ള പാശ്ചാത്യഭ്രമമാകട്ടെ, പൗരസ്ത്യദർശങ്ങളോടു് അനാദരമാകട്ടെ, ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു് ഉള്ളതായി കാണപ്പെടുന്നില്ല. ''ഇംഗ്ലീഷ് പഠിച്ചാലേ അറിവുണ്ടാകയുള്ളു—ഇല്ലെങ്കിൽ അറിവുണ്ടാകയില്ലെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല,'' എന്നു ഗ്രന്ഥാവസാനത്തിൽ അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല, ആംഗലഭാഷാനഭിജ്ഞരായ പെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി, ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ, ശങ്കരശാസ്ത്രികൾ എന്നിവർ സംസ്കൃതാശയന്മാരും നിർമ്മലമനസ്കരുമായിട്ടാണു കഥയിൽ വർത്തിക്കുന്നതു്. അവരെ ഗ്രന്ഥകർത്താവു നമ്മുടെ സ്നേഹബഹുമാനങ്ങൾക്കു പാത്രീഭൂതരാക്കുന്നു. തന്മൂലം ചന്ദ്രമേനവൻ ഏതിലെങ്കിലും പക്ഷപാതം കാണിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു പാശ്ചാത്യമോ പൗരസ്ത്യമോ അല്ലെന്നും യഥാർത്ഥപരിഷ്കാരത്തിൽ മാത്രമേ അദ്ദേഹത്തിനു പക്ഷപാതം ഉള്ളുവെന്നും അനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്.

ഈവക ആശയങ്ങളും പ്രതിപാദിക്കുമ്പോഴും കഥാഗതിക്കു യാതൊരു ക്ലിഷ്ടതയും വേർപെടുന്നില്ലെന്നുകൂടി പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. ഉപദേശം ഗ്രഥമല്ലെങ്കിലും (ഗ്രഥമായിരുന്നെങ്കിൽ കുറേക്കൂടി നന്നായിരുന്നു) അതു സന്ദർഭോചിതവും ഇതിവൃത്തസ്വരൂപത്തിൽനിന്നു് അനുമേയവുമാകുന്നു. ഉപദേശത്തിനായി ഇതിവൃത്തം വലിച്ചിഴയ്ക്കാതെ, ഇതിവൃത്തത്തിൽനിന്നു് ഉപദേശം താനേ പ്രത്യക്ഷമായിക്കൊള്ളുന്നതിനു് അനുവദിക്കുകയാണു ഗ്രന്ഥകാരൻ ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്.

പക്ഷേ, ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ കഥാപ്രവാഹത്തെ പ്രതിരോധിക്കുന്ന ഒരു ശിലാഖണ്ഡമുണ്ടു്. ഇതു പതിനെട്ടാം അദ്ധ്യാ

യത്തിലാണെന്നു വായനക്കാർ ഊഹിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. നാടു വിട്ടുപോയ മാധവനെ, നിരവധി ക്ലേശങ്ങളും സഹിച്ചു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനുംകൂടി തേടിപ്പിടിച്ചു്, പൂവരങ്ങിൽ നടന്ന വൃത്താന്തങ്ങളെല്ലാം ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നു. പിറേന്നാൾ മൂവരുംകൂടി മലയാളത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുവാൻ നിശ്ചയിക്കുന്നു, ഈ ഘട്ടത്തിൽ മാധവന്റെ മനോഗതി എപ്രകാരമായിരിക്കാമെന്നു നമുക്കു് ഊഹിക്കാമല്ലോ. താൻ പ്രവർത്തിച്ചുപോയ അവിവേകത്തെക്കുറിച്ചു പശ്ചാത്തപിച്ചും, സ്വമൗഢ്യത്തെ ശപിച്ചും, ഇന്ദുലേഖയെ അകാരണമായി ശങ്കിച്ചതിൽ പ്രദർശിപ്പിച്ച അല്പജ്ഞതയിൽ ലജ്ജിച്ചും, പ്രേയസ്സിപുനസ്സമാഗമത്തിനു് ഇനിയും വേണ്ടിവരുന്ന വിനാഴികകളെ അക്ഷമനായി എണ്ണിയും ആയിരിക്കണം മാധവൻ ആരാത്രികാലം കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു്. ഈ ചിന്താവേശത്തിനിടയിൽ, സമചിത്തതയും മനസ്സ്വാസ്ഥ്യവും ആവശ്യമായ ഒരു വിതണ്ഡവാദത്തിനു ഗ്രന്ഥകാരൻ മാധവനെ നിയോഗിക്കുന്നു. ഈ വാദകോലാഹലം അവസരത്തിനു് ഏറ്റവും അനുചിതമാണെന്നു പരിഭവിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. വാഗ്വിഷയം വിജ്ഞാനപ്രദവും ആധുനികചിന്തകന്മാരുടെ ആശയങ്ങളെ പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നതുമാണെന്നും അദ്ധ്യായം ആകെക്കൂടെ ഒരു വിശിഷ്ടപ്രബന്ധമാണെന്നും സമ്മതിക്കാം പക്ഷേ, ഒരു നോവലിൽ ഈ പ്രസംഗം കഥാപോഷണത്തിനു പറ്റിയതല്ലെങ്കിൽ അതു് അധികപ്രസംഗമായിട്ടേ കരുതപ്പെടുകയുള്ളു. അതു് 'ഇന്ദുലേഖ'യിലെ കഥാനിർവ്വഹണത്തിനു് ആവശ്യമാണോ അല്ലയോ എന്നു വിധിക്കുവാൻ ഒരു പരീക്ഷമാത്രം പോരുന്നതാണു്: പതിനെട്ടാം അദ്ധ്യായത്തെ ഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നു വേർപെടുത്തുക; അനന്തരം കഥാഗതിക്കു വല്ല ന്യൂനതയും സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു നോക്കുക. ഇങ്ങനെ പരീക്ഷണംചെയ്യുമ്പോൾ ഗ്രന്ഥതാദ്ധ്യായം അനപേക്ഷിതമാണെന്നു കാണാറാകും. ഇതിവൃത്തം മനുഷ്യശരീരംപോലെ അവശ്യാവശ്യങ്ങളായ അവയവങ്ങളുടെ സംഘടനമാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. എന്നാൽ നിരീശ്വരമതം, കോൺഗ്രസ്സു് എന്നിവയെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രസംഗങ്ങളും കഥാശരീരത്തിൽനിന്നു് വിച്ഛേദിക്കപ്പെടാവുന്നവയാകയാൽ, അവ നോവലിൽ ത്യാജ്യങ്ങളാണെന്നു വന്നുകൂടുന്നു. മറെറല്ലാവിധത്തിലും നിർദ്ദോഷവും അഭിവന്ദ്യവുമായ ഈ കൃതിക്കു പതിനെട്ടാമദ്ധ്യായം ഒരു കളങ്കമാണെന്നു സമ്മതിക്കേതന്നെ ചെയ്യണം.

(നോവൽസാഹിത്യം എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നു്)

ഇന്ദുലേഖാ ഒന്നാം അച്ചടിപ്പിന്റെ അവതാരികാ

1886 ഒടുവിൽ കോഴിക്കോട്ടു വീട്ടുമുതൽ ഞാൻ ഇംഗ്ലീഷ് നോവൽ പുസ്തകങ്ങളും അധികമായി വായിപ്പാൻതുടങ്ങി. ഗവമ്മെണ്ടു് ഉദ്യോഗമുലമായ പ്രവൃത്തി ഇല്ലാതെ വീട്ടിൽ സ്വസ്ഥമായിരിക്കുന്ന എല്ലാ സമയത്തും നോവൽവായനകൊണ്ടുതന്നെ കാലക്ഷേപമായി. ഇതു നിമിത്തം സാധാരണ ഞാനുമായി സംസാരിച്ചു വിനോദിച്ചു സമയം കഴിക്കുന്ന എന്റെ ചില പ്രിയപ്പെട്ട ആളുകൾക്കു കുറെ കുണ്ഠിതം ഉണ്ടായതായി കാണപ്പെട്ടു. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ നോവൽവായനയെ ഒട്ടും ചുരുക്കിയില്ലെങ്കിലും ഇവരുടെ പരിഭവം വേറെ വല്ലവിധത്തിലും തീർക്കാൻ കഴിയുമോ എന്നു ശ്രമിച്ചു. ആ ശ്രമങ്ങളിൽ ഒന്നു് ചില നോവൽബുക്കു വായിച്ചു കഥയുടെ സാരം ഇവരെ മലയാളത്തിൽ തർജ്ജമചെയ്തു ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതായിരുന്നു. രണ്ടുമൂന്നു നോവൽ ബുക്കുകൾ അവിടവിടെ ഇങ്ങിനെ തർജ്ജമചെയ്തു പറഞ്ഞുകേട്ടതിൽ ഇവർ അതു രസിച്ചതായി കാണപ്പെട്ടില്ല. ഒടുവിൽ ദൈവഗത്യാ ലോർഡ് ബീക്കൻസ് ഫീൽഡ് ഉണ്ടാക്കിയ 'ഹെൻറിയിട്ട് ടെംപ്ൾ' എന്ന നോവൽ ഇവരിൽ ഒരാൾക്കു രസിച്ചു. അതുമുതൽ ആ ആൾക്കു നോവൽ വായിച്ചുകേൾക്കാൻ ബഹു താല്പര്യം തുടങ്ങി, ക്രമണേ കലശലായിത്തീർന്നു. തർജ്ജമ പറഞ്ഞുകേൾക്കേണമെന്നുള്ള തിരക്കിനാൽ എനിക്കു സൈരമായി ഒരു ബുക്കും വായിപ്പാൻ പല പ്പോഴും നിവൃത്തിയില്ലാതെ ആയിവന്നു. ചിലപ്പോൾ വല്ല 'ലോ ബുക്കും' താനെ ഇരുന്നു വായിക്കുമ്പോൾകൂടി അതു "നോവൽ ആണു്, തർജ്ജമ പറയണം," എന്നു പറഞ്ഞു ശാഠ്യം തുടങ്ങി. ഏതെങ്കിലും, മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന പരിഭവം തീർക്കാൻ ശ്രമിച്ചതു വലിയ തരക്കേടായിത്തീർന്നു എന്നു് എനിക്കുതന്നെ തോന്നി. ഒടുവിൽ ഞാൻ മേല്പറഞ്ഞ ബീക്കൻസ്ഫീൽഡിന്റെ നോവൽ ഒന്നു തർജ്ജമചെയ്തു് എഴുതിക്കൊടുക്കണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഇതിനു് ഞാൻ ആദ്യത്തിൽ സമ്മതിച്ചു. പിന്നെ കുറെ തർജ്ജമചെയ്തുനോക്കിയപ്പോൾ അങ്ങനെ തർജ്ജമചെയ്യുന്നതു കേവലം നിഷ്പ്രയോജനമാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നി.

ഇംഗ്ലീഷ് അറിഞ്ഞുകൂടാത്ത എന്റെ ഇഷ്ടജനങ്ങളെ ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് നോവൽ വായിച്ചു തർജ്ജമയാക്കി പറഞ്ഞു് ഒരു വിധം ശരിയായി മനസ്സിലാക്കാൻ അതു പ്രയാസമുണ്ടെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. എന്നാൽ തർജ്ജമയായി എഴുതി കഥയെ ശരിയായി ഇവരെ മനസ്സിലാക്കാൻ കേവലം അസാദ്ധ്യമാണു് എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. തർജ്ജമയായി എഴുതിയതു വായിക്കുമ്പോൾ ആ എഴുതിയതു മാത്രമേ

മനസ്സിലാകയുള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു മതിയാകയില്ല. ഇംഗ്ലീഷിന്റെ ശരിയായ അർത്ഥം അപ്പപ്പോൾ തർജ്ജമയായി പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കുന്നതാണെങ്കിൽ ഓരോ സംഗതി തർജ്ജമചെയ്തു പറയുന്നതോടുകൂടി അതിന്റെ വിവരണങ്ങളും പലേ ഉപസംഗതികളെക്കൊണ്ടു ഉദാഹരിച്ചും വാക്കുകളുടെ ഉച്ചാരണഭേദങ്ങളും കൊണ്ടും ഭാവംകൊണ്ടും മറ്റും കഥയുടെ സാരം ഒരുവിധം ശരിയായി അറിയിപ്പാൻ സാധിക്കുന്നതാണു്. അങ്ങിനെയുള്ള വിവരണങ്ങളും പരിഭാഷകളും ഉപസംഗതികളും മറ്റും നേർതർജ്ജമയായി എഴുതുന്നതിൽ പേർത്താൽ ആകപ്പാടെ തർജ്ജമ വഷളായി വരുമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ലാത്തതാകുന്നു. പിന്നെ ഇംഗ്ലീഷു് നോവൽപുസ്തകങ്ങളിൽ ശൃംഗാരരസപ്രധാനമായ ഘട്ടങ്ങളും മലയാളഭാഷയിൽ നേർതർജ്ജമയാക്കി എഴുതിയാൽ വളരെ ഭംഗിയുണ്ടാകയില്ല. ഈ സംഗതികളെ എല്ലാംകൂടി ആലോചിച്ചു് ഒരു നോവൽബുക്കു് ഏകദേശം ഇംഗ്ലീഷ് നോവൽബുക്കുകളുടെ മാതിരിയിൽ മലയാളത്തിൽ എഴുതാമെന്നു് ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചു് എന്നെ ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചാളോടു വാശത്തംചെയ്തു. ഈ കരാർ ഉണ്ടായതു് കഴിഞ്ഞ ജനുവരിയിലാണു്. ഓരോ സംഗതി പറഞ്ഞു് ജൂൺമാസംവരെ താമസിച്ചു. പിന്നെ ബുദ്ധിമുട്ടു നിവൃത്തിയില്ലാതെ ആയി. ജൂൺ 11-ാം തീയതി മുതൽ ഈ ബുക്കു ഞാൻ എഴുതിത്തുടങ്ങി; ആഗസ്റ്റു് 17-ാം തീയതി അവസാനിപ്പിച്ചു. ഇങ്ങിനെയാണു് ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ ഉത്ഭവത്തിനുള്ള കാരണം.

ഈമാതിരി ഒരു ബുക്കിനെപ്പറ്റി എന്റെ നാട്ടുകാർക്കു് എന്തു് അഭിപ്രായമുണ്ടാവുമോ എന്നു ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. ഇംഗ്ലീഷ് അറിവില്ലാത്തവർ ഈമാതിരിയിലുള്ള കഥകളും വായിച്ചിരിക്കാൻ ഏടയില്ല ഈവക കഥകളെ ആദ്യമായി വായിക്കുമ്പോൾ അതുകളിൽ അഭിരുചി ഉണ്ടാവുമോ എന്നും സംശയമാണു്.

ഈ പുസ്തകം ഞാൻ എഴുതുന്നകാലം ഇംഗ്ലീഷ് പരിജ്ഞാനമില്ലാത്ത എന്റെ ചില സ്നേഹിതന്മാർ എന്നോടു്, എന്തു സംഗതിയെപ്പറ്റിയാണു് പുസ്തകം എഴുതുന്നതെന്നു ചോദിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇതിൽ ഒന്നുരണ്ടാളോടു ഞാൻ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി പറഞ്ഞതിൽ അവർക്കു് എന്റെ ഈ ശ്രമം വളരെ രസിച്ചതായി എനിക്കു തോന്നീട്ടില്ല— "ഇതെന്തു സാരം—ഇതിനാണു് ഇത്ര ബുദ്ധിമുട്ടുന്നതു"—യഥാർത്ഥത്തിൽ ഉണ്ടാവാത്ത ഒരു കഥ എഴുതുന്നതുകൊണ്ടു് എന്തു പ്രയോജനം?" എന്നു് ഇതിൽ ഒരാൾ പറഞ്ഞതായി ഞാൻ അറിയും. എന്നാൽ ഇതിനു സമാധാനമായി എനിക്കു പറവാനുള്ളതു് ഒരു സംഗതി മാത്രമാണു്. ലോകത്തിൽ ഉള്ള പുസ്തകങ്ങളിൽ അധികവും കഥകളെ എഴുതീട്ടുള്ള പുസ്തകങ്ങളാണു്. ഇതുകളിൽ ചിലതിൽ ചരിത്രങ്ങളും എന്നു പറയപ്പെടുന്നതും യഥാർത്ഥത്തിൽ ഉണ്ടായതെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നതും ആയ കഥകളും അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇതു കഴിച്ചു മറ്റുള്ള ബുക്കുകളിൽ കാണപ്പെടുന്ന കഥകളും എല്ലാം യഥാർത്ഥത്തിൽ

നടന്നതാണെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെടാത്തതോ സംശയിക്കപ്പെടുന്നതോ ആയ കഥകളാകുന്നു.

എന്നാൽ സാധാരണയായി കഥകളും വാസ്തവത്തിൽ നടന്നതായാലും, അല്ലെങ്കിലും, കഥകളും പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിന്റെ ചാതുര്യംപോലെ മനുഷ്യർക്കു രസിക്കുന്നതായിട്ടാണു കാണപ്പെടുന്നതു്. അല്ലെങ്കിൽ ഇത്ര അധികം പുസ്തകങ്ങളും ഈവിധം കഥകളെക്കൊണ്ടു നിറയപ്പെടുവാൻ സംഗതി ഉണ്ടാവുന്നതല്ല. കഥ വാസ്തവത്തിൽ നടന്നതോ അല്ലയോ എന്നുള്ള സൂക്ഷ്മവിചാരം, അറിവുള്ളവർ ഈവക ബുക്കുകളെ വായിക്കുമ്പോൾ ചെയ്യുന്നതേ ഇല്ല. കവനത്തിന്റെ ചാതുര്യം, കഥയുടെ ഭംഗി ഇതുകൾ മനുഷ്യരുടെ മനസ്സിനെ ലയിപ്പിക്കുന്നു. നല്ല ഭംഗിയായി എഴുതീട്ടുള്ള ഒരു കഥയെ ബുദ്ധിക്കു രസികത്വമുള്ള ഒരുവൻ വായിക്കുമ്പോൾ ആ കഥ വാസ്തവത്തിൽ ഉണ്ടാവാത്ത ഒരു കഥയാണെന്നുള്ള പൂർണ്ണബോദ്ധ്യം അവന്റെ മനസ്സിന്നു് ഏല്ലായ്പോഴും ഉണ്ടെങ്കിലും, ആ കഥയിൽ കാണിച്ച സംഗതികളും, അവകളും വാസ്തവത്തിൽ ഉണ്ടായതായി അറിയുമ്പോഴും അവന്റെ മനസ്സിന്നു് എന്തെല്ലാം സ്നോഭങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുമോ ആ സ്നോഭങ്ങളെത്തന്നെ നിശ്ചയമായി ഉണ്ടാക്കുമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. ഏതു ഗംഭീരബുദ്ധികളായ വിദ്വാന്മാർ തങ്ങളും വായിക്കുന്ന കഥ വാസ്തവത്തിൽ ഉണ്ടായതല്ലെന്നുള്ള ബോദ്ധ്യത്തോടുകൂടിത്തന്നെ ആ കഥകളിൽ ഓരോ ഘട്ടങ്ങളും വായിക്കുമ്പോഴും ആ ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ പ്രയോഗസാമർത്ഥ്യത്തിന്നനുസരിച്ചു രസിക്കുന്നു. ഈവക പുസ്തകങ്ങളിൽ ചില ദുഃഖരസപ്രധാനമായ ഘട്ടങ്ങളും വായിക്കുമ്പോഴും ഏതു യോഗ്യരായ മനുഷ്യർക്കു മനസ്സു വ്യസനിച്ചു കണ്ണിൽനിന്നു ജലം താനെ ഒഴുകിപ്പോവുന്നു. ഹാസ്യരസപ്രധാനമായ ഘട്ടങ്ങളും വായിച്ചു് ഏതു മനുഷ്യർ ഒറക്കെ ചിരിച്ചുപോവുന്നു. ഇതെല്ലാം സാധാരണ അറിവുള്ളാളുകളുടെ ഇടയിൽ ദിവസംപ്രതി ഉണ്ടായിക്കാണുന്ന കാര്യങ്ങളാണു്. ഈവക കഥകളും ഭംഗിയായി എഴുതിയാൽ സാധാരണമനുഷ്യന്റെ മനസ്സിനെ വിനോദിപ്പിക്കുവാനും മനുഷ്യർക്കു് അറിവുണ്ടാക്കുവാനും വളരെ ഉപയോഗമുള്ളതാണെന്നു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു കഥ വാസ്തവത്തിൽ നടക്കാത്തതാകയാൽ പ്രയോജനമില്ലാത്തതാണെന്നു പറയുന്നതു ശരിയല്ലെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ആ കഥ എഴുതിയമാതിരി ഭംഗിയായിട്ടുണ്ടോ എന്നു മാത്രമാണു് ആലോചിച്ചുനോക്കേണ്ടതു്.

എന്റെ മറെറാരു സ്നേഹിതൻ ഇയ്യിടെ ഒരുദിവസം ഞാൻ ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ അച്ചടി പരിശോധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഈ ബുക്കു് എന്തു സംഗതിയെപ്പററിയാണു് എന്നു് എന്നോടു ചോദിച്ചു. പുസ്തകം അടിച്ചുതീർന്നാൽ ഒരു പകർപ്പു് ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്നു് അയച്ചുകൊടുക്കാമെന്നും അപ്പോൾ സംഗതി മനസ്സിലാവുമെന്നും മാത്രം ഞാൻ മറുവടി പറഞ്ഞു. അതിനു് അദ്ദേഹം എന്നോടു മറുവടി പറഞ്ഞ വാക്കുകൾതന്നെ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു:

''സയൻസ്' എന്ന പറയപ്പെടുന്ന ഇംഗ്ലീഷ് ശാസ്ത്രവിദ്യകളെക്കുറിച്ചാണ് ഈ പുസ്തകം എഴുതുന്നത് എങ്കിൽ കൊള്ളാം. അല്ലാതെ മറ്റൊരു സംഗതിയെപ്പറ്റിയും മലയാളത്തിൽ ഇപ്പോൾ പുസ്തകങ്ങളും ആവശ്യമില്ല.''

ഞാൻ ഈ വാക്കുകളും കേട്ട് ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു.

സാധാരണ ഈ കാലങ്ങളിൽ നടക്കുന്നമാതിരിയുള്ള സംഗതികളെ മാത്രം കാണിച്ചും ആശ്ചര്യകരമായ യാതൊരു അവസ്ഥകളേയും കാണിക്കാതെയും ഒരു കഥ എഴുതിയാൽ അതു് എങ്ങിനെ ആളുകൾക്കു രസിക്കും എന്നു് ഈ പുസ്തകം എഴുതുന്ന കാലത്തു മറ്റുചിലർ എന്നോടു പോദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിനു് ഞാൻ അവരോടു മറുവടി പറഞ്ഞതു്—എണ്ണച്ചായചിത്രങ്ങളും യൂറോപ്പിൽ എഴുതുന്നമാതിരി ഈ ദിക്കിൽ കണ്ടു രസിച്ചു തുടങ്ങിയതിനുമുമ്പു്, ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ലാത്ത വിധമുള്ള ആകൃതിയിൽ എഴുതീട്ടുള്ള നരസിംഹമൂർത്തിയുടെ ചിത്രം, വേട്ടയ്ക്കൊരു മകന്റെ ചിത്രം, ചില വ്യാളമുഖചിത്രം, ശ്രീകൃഷ്ണൻ സാധാരണ രണ്ടുകാൽ ഉള്ളവർക്കു നില്ക്കാൻ ഒരുവിധവും പാടില്ലാത്ത വിധം കാൽ പിണച്ചുവെച്ചു് ഓടക്കുഴൽ ഊതുന്നമാതിരി കാണിക്കുന്ന ചിത്രം, വലിയ ഫണമുള്ള അനന്തന്റെ ചിത്രം, വലിയ രാക്ഷസന്മാരുടെ ചിത്രം ഇതുകളെ നിഴലും വെളിച്ചവും നിമ്നോന്നതസ്വഭാവങ്ങളും സ്ഫുരിക്കപ്പെടാത്ത മാതിരിയിൽ രൂക്ഷങ്ങളായ പായങ്ങളും കൊണ്ടു് എഴുതിയതു കണ്ടു രസിച്ചു് ആവക എഴുത്തുകാർക്കു പലവിധസമ്മാനങ്ങളും കൊടുത്തുവന്നിരുന്ന പലർക്കും ഇപ്പോൾ അതുകളിൽ വിരക്തിവന്നു് മനുഷ്യന്റെയോ മൃഗത്തിന്റെയോ വേറെ വസ്തുക്കളുടെയോ സാധാരണ സ്വഭാവങ്ങളും കാണിക്കുന്ന എണ്ണച്ചായചിത്രം, വെള്ളച്ചായചിത്രം ഇതുകളെക്കുറിച്ചു കൗതുകപ്പെട്ടു് ത്രുണ്ടു സൂഷ്മസ്വഭാവങ്ങളും ചിത്രങ്ങളും ഒത്തുവരുന്നുവോ അതുണ്ടു് ആ ചിത്രകർത്താക്കന്മാരെ ബഹുമാനിച്ചുവരുന്നതു കാണുന്നില്ലയോ, അതുപ്രകാരം തന്നെ കഥകളും സ്വാഭാവികമായി ഉണ്ടാവാൻ പാടുള്ള വൃത്താന്തങ്ങളെക്കൊണ്ടതന്നെ ഭംഗിയായി ചമച്ചാൽ കാലക്രമേണ ആവക കഥകളെ അസംഭവ്യസംഗതികളെക്കൊണ്ടു ചമയ്ക്കപ്പെട്ട പഴയ കഥകളെക്കാളും രുചിക്കുമെന്നാകുന്നു.

എന്നാൽ ഞാൻ എഴുതിയ ഈ കഥ ഭംഗിയായിട്ടുണ്ടെന്നു ലേശം പോലും എനിക്കു വിശ്വാസമില്ല. അങ്ങിനെ ഒരു വിശ്വാസം എനിക്കു വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു മേൽപ്പറഞ്ഞ സംഗതികളാൽ എന്റെ വായനക്കാർക്കു തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു് എനിക്കു പരമസങ്കടമാണു്. ഈ മാതിരികഥകളും ഭംഗിയായി എഴുതുവാൻ യോഗ്യതയുള്ളവർ ശ്രദ്ധവെച്ചു് എഴുതിയാൽ വായിപ്പാൻ ആളുകൾക്കു രുചി ഉണ്ടാവുമെന്നാണു് ഞാൻ പറയുന്നതിന്റെ സാരം.

ഈ പുസ്തകം എഴുതീട്ടുള്ളതു് ഞാൻ വീട്ടിൽ സാധാരണ സംസാരിക്കുന്ന മലയാളഭാഷയിൽ ആകുന്നു. അല്പം സംസ്കൃതപരിജ്ഞാനം എനിക്കു് ഉണ്ടെങ്കിലും പലേ സംസ്കൃതവാക്കുകളും മലയാളഭാഷയിൽ

നോം മലയാളികളും സംസാരിച്ചുവരുമ്പോഴും ഉപയോഗിക്കുന്ന മാതിരിയിലാണു് ഈ പുസ്തകത്തിൽ സാധാരണയായി ഞാൻ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ദൃഷ്ടാന്തം 'വ്യൽപത്തി' എന്നു ശരിയായി സംസ്കൃതത്തിൽ ഉച്ചരിക്കേണ്ട പദത്തെ 'വില്പത്തി' എന്നാണു സാധാരണ നോം പറയാറു്. അതു് ആ സാധാരണമാതിരിയിൽത്തന്നെയാണു് ഈ പുസ്തകത്തിൽ എഴുതിയിരിക്കുന്നതു്. ഇതുപോലെ പലേ വാക്കുകളെയും കാണാം. 'പട്ട', 'ധൃതഗതി', 'ധൃതഗതിക്കാരൻ', 'യോഗ്യമായ സഭ' ഈവക പലേ പദങ്ങളും സമാസങ്ങളും സംസ്കൃതസിദ്ധമായ മാതിരിയിൽ അല്ല, മലയാളത്തോടു ചേർത്തു പറയുമ്പോഴും ഉച്ചരിക്കുന്നതും അർത്ഥം ഗ്രഹിക്കുന്നതും. അതുകൊണ്ടു സാധാരണ മലയാളഭാഷ സംസാരിക്കുമ്പോഴും ഈവക വാക്കുകളെ ഉച്ചരിക്കുന്നപ്രകാരം തന്നെയാകുന്ന ഈ പുസ്തകത്തിൽ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു് എന്നു മുൻകൂട്ടി എന്റെ വായനക്കാരെ ഗ്രഹിപ്പിക്കാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു ഇതുകൂടാതെ കർത്തൃകർമ്മക്രിയകളെയും അകർമ്മകസകർമ്മകക്രിയാപദങ്ങളെയും സാധാരണ സംസാരിക്കുമ്പോഴും ഉപയോഗിക്കുന്നമാതിരിയിൽത്തന്നെയാണു് ഈ പുസ്തകത്തിൽ പലേടങ്ങളിലും ഉപയോഗിച്ചുവന്നിരിക്കുന്നതു് എന്നുംകൂടി ഞാൻ ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കുന്നു. മലയാളവാചകങ്ങളും മലയാളികളും സംസാരിക്കുന്നമാതിരിവിട്ടു്, സംസ്കൃതവാക്യങ്ങളുടെ സ്വഭാവത്തിൽ പരിശുദ്ധമാക്കി എഴുതുവാൻ ഞാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടില്ല.

ഇംഗ്ലീഷു് അറിയുന്ന എന്റെ വായനക്കാർ ഈ പുസ്തകം വായിക്കുന്നതിനുമുമ്പു് ഇതിനെപ്പറ്റി ഞാൻ ഡബ്ലിയു. ഡ്യുമഫ്ഗ്സായ്വ വർകാര്യക്കു് ഇംഗ്ലീഷിൽ എഴുതീട്ടുള്ള ഒരു ചെറിയ കത്തു്* ഇതൊന്നിച്ചു് അച്ചടിച്ചിട്ടുള്ളതുകൂടി വായിപ്പാൻ അപേക്ഷ. ഈ പുസ്തകത്തിൽ അടങ്ങിയ ചില സംഗതികളെപ്പറ്റി ഉണ്ടായിവരാമെന്നു് എനിക്കു് ഊഹിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞേടത്തോളമുള്ള ആക്ഷേപങ്ങളെക്കുറിച്ചു സമാധാനമായി എനിക്കു പറവാനുള്ളതു് ഞാൻ ആ കത്തിൽ കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ഈ പുസ്തകം അച്ചടിക്കുന്നതിൽ സ്റ്റെക്കെറർ അച്ചുക്കുടം സൂപ്രഡെണ്ടു് മിസ്റ്റർ കൊച്ചുകുഞ്ഞനാൽ എനിക്കു വളരെ ഉപകാരം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. എഴുത്തിൽ ബദ്ധപ്പാടുനിമിത്തം വന്നുപോയിട്ടുള്ള തെറ്റുകളെ ഈ പുസ്തകം അച്ചടിക്കുമ്പോഴും അതാതുസമയം ഈ സാമർത്ഥ്യമുള്ള ചെറുപ്പക്കാരൻ എന്റെ അറിവിൽ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടെന്നു് നന്ദിപൂർവ്വം ഞാൻ ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കുന്നു.

പരപ്പനങ്ങാടി
1889 ഡിസംബർ 9–ാംനു-

ഒ. ചന്തുമേനോൻ

---

* ഈ കത്തു് ഈ പതിപ്പിൽ ചേർത്തിട്ടില്ല. —പ്രസാധകർ

ഇന്ദുലേഖാ രണ്ടാം അച്ചടിപ്പിന്റെ

അവതാരികാ

1889 ഡിസംബർ 9–ാംനു- ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ ഒന്നാമത്തെ അവതാരിക എഴുതിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഈ പുസ്തകത്തെപ്പറ്റി രണ്ടാമതു് ഒരു അവതാരിക എഴുതേണ്ടിവരുമെന്നു വിചാരിപ്പാൻ ഞാൻ അധികം സംഗതികളെ കണ്ടിരുന്നില്ല. അഥവാ എഴുതേണ്ടിവന്നാൽ തന്നെ ഇത്രവേഗം വേണ്ടിവരുമെന്നു് സ്വപ്നേപി ഞാൻ ഓർത്തിട്ടില്ല. 1890 ജനുവരി ആദ്യത്തിൽ വില്പാൻ തുടങ്ങിയ ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ ഒന്നാം അച്ചടിപ്പു് മുഴുവൻ പ്രതികളും മാർച്ചു് 30–ാംനു-യ്ക്കു മുമ്പു ചിലവായിപ്പോയതിനാലും, പുസ്തകത്തിന്നു പിന്നെയും അധികമായി ആവശ്യം ഉണ്ടെന്നു കാണുകയാലും ഇത്രവേഗം ബുക്കു് രണ്ടാമതു് അച്ചടിപ്പാനും ഈ അവതാരിക എഴുതുവാനും എടയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

ഇതുവരെ മലയാളഭാഷയിൽ തീരെ ഇംഗ്ലീഷുനോവൽമാതിരിയുള്ള യാതൊരു പുസ്തകവും വായിച്ചിട്ടില്ലാത്ത മലയാളികളും ഇത്രക്ഷണേന എന്റെ ഈ പുസ്തകത്തെ വായിച്ചു രസിച്ചു് അതിനെക്കുറിച്ചു ശ്ലാഘിച്ചു എന്നു് അറിയുന്നതിൽ ഞാൻ പെരുത്ത പ്രയത്നത്തിന്റെ പ്രതിഫലം ആഗ്രഹിച്ചതിലധികം എനിക്കു സിദ്ധിച്ചു എന്നു് നന്ദിപൂർവ്വം ഞാൻ ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കുന്നു.

'മദ്രാസ്സു് മെയിൽ', 'ഹിന്തു', 'സ്റ്റാൻഡാർഡ്', 'കേരളപത്രിക', 'കേരളസഞ്ചാരി' മുതലായ അനേക വർത്തമാനക്കടലാസ്സുകളിൽ എന്റെ പുസ്തകത്തെക്കുറിച്ചു വളരെ ശ്ലാഘിച്ചു് എഴുതിയതും മലയാളഭാഷ ഭേഗിയായി എഴുതുവാനും ഭേഗിയായി എഴുതിയാൽ അറിഞ്ഞു് സഹൃദയഹൃദയാവർജ്ജകത്തോടെ രസിപ്പാനും കഴിയുന്ന പലേ മഹാജനങ്ങളും സ്നേഹപൂർവ്വം പുസ്തകത്തെപ്പറ്റി അഭിനന്ദിച്ചു് എനിക്കു് എഴുതിയ പലേ കത്തുകളും നോക്കുമ്പോഴും വിശേഷിച്ചു് എന്നെക്കുറിച്ചു യാതൊരു അറിവും പരിചയവും ഇല്ലാത്ത 'ദേശാഭിമാനി' മുതലായ രസികന്മാരായ ചില ലേഖകന്മാർ ഓരോ വർത്തമാനക്കടലാസ്സുകളിൽ എന്റെ പുസ്തകത്തെ പ്രശംസിച്ചതിനേയും പുസ്തകത്തെപ്പറ്റി ചില ജനങ്ങൾ സംഗതികൂടാതെ ദുരാക്ഷേപം ചെയ്തതിനെ ബലമായി എതിർത്തു പുസ്തകത്തിന്റെ കീർത്തിയെ പരിപാലിപ്പാൻ ചെയ്ത ശ്രമങ്ങളേയും കാണുമ്പോഴും ഈ രാജ്യക്കാർ എന്റെ ശ്രമത്തെപ്പറ്റി അഭിനന്ദിച്ചു സന്തോഷിപ്പാൻ പ്രയാസമാം വിധമുള്ളവരോ എന്നു് ആദ്യത്തിൽ ഞാൻ അല്പം ശങ്കിച്ചു് അതിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ഒരു പ്രസ്താവന ഒന്നാമത്തെ അവതാരികയിൽ ചെയ്തതു കേവലം അബദ്ധമായിപ്പോയി

എന്ന ലജ്ജാസമ്മിശ്രമായ അത്യന്തസന്തോഷത്തോടെ ഞാൻ ഇവി
ടെ സമ്മതിക്കുന്നു.

ചില ജനങ്ങളും എന്റെ പുസ്തകത്തെക്കുറിച്ചു പെയ്ത ആക്ഷേപങ്ങ
ളേയും ഞാൻ ശ്രദ്ധയോടെ കേട്ടു, അതുകളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെക്കുറി
ച്ചു എന്റെ ബുദ്ധി എത്തുന്നേടത്തോളം ആലോചിച്ചു സ്വീകാര്യോ
ഗ്യമെന്നു എനിക്കു ബോദ്ധ്യമായ സംഗതികളെ നന്ദിയോടെ സ്വീക
രിച്ചു, ആവശ്യമുള്ള ചില ഭേദങ്ങളെ ഞാൻ രണ്ടാമത്തെ അച്ചടി
പ്പിൽ ചെയ്തിട്ടും ഉണ്ടു.

എന്നാൽ ഒരു പുസ്തകത്തിന്റെ ഗുണദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു പറവാൻ
യോഗ്യതയുള്ളവരും ഇല്ലാത്തവരും ഈ പുസ്തകത്തെപ്പറ്റി സ്തുത്യവും
ആക്ഷേപങ്ങളും ചെയ്തവരുന്നതു ലോകത്തിൽ സാധാരണയാകുന്നു.
ആക്ഷേപമോ സ്തുത്യമോ ചെയ്യുന്നവനു പുസ്തകത്തിന്റെ ഗുണദോഷ
ങ്ങളും ഗ്രഹിപ്പാൻ ശക്തി ഉണ്ടോ എന്നു ആയാളും ആയാളുടെ ആക്ഷേ
പത്തേയോ സ്തുത്യത്തേയോ കേൾക്കുന്നവരും അതു സൂക്ഷ്മമായി
ആലോചിക്കാറില്ല. ഇതു ഗ്രന്ഥകർത്താക്കന്മാർക്കു വ്യസനകരമായ ഒരു
അവസ്ഥയാണെന്നുള്ളതിലേക്കു സംശയമില്ല. എന്റെ പുസ്തകത്തെ
പ്പറ്റി ഈവിധം അസംബന്ധമായ ആക്ഷേപങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു.

ഈ കഥയിലെ നായകീനായകന്മാരായ മാധവീമാധവന്മാർക്കു
അന്യോന്യം ഉണ്ടായ അനുരാഗവ്യാപാരങ്ങളെ കാണിക്കുന്നതായ
രണ്ടാമദ്ധ്യായത്തിലെ ശൃംഗാരരസപ്രധാനഘട്ടങ്ങളിൽ മന്മഥോന്മഥി
തമനസ്സായ മാധവന്റെ ചില വിധുരപ്രലാപങ്ങളിൽ മാധവന്റെ
വാക്കുകൊണ്ടു ഗാംഭീര്യം പോരാതെ വന്നുപോയി എന്നും മാധവന്റെ
വാക്കുകൊണ്ടു കേട്ടാൽ മാധവൻ ഘനബുദ്ധിയില്ലാത്ത ഒരു വിഡ്ഢിയാ
ണെന്നു തോന്നിപ്പോവും എന്നും ചിലർ ആക്ഷേപിച്ചതിനേയും,

പിന്നെ വാചകങ്ങളിൽ ചിലതിനു സമാസസംബന്ധം ഇല്ലാ
തെ വന്നുപോയിരിക്കുന്നതിനാൽ മനസ്സിലാവാൻ പ്രയാസമെന്നു
ഒരു വിദ്വാൻ പെയ്ത ആക്ഷേപത്തേയും അതിനു ദൃഷ്ടാന്തമായി അദ്ദേ
ഹം ഇന്ദുലേഖാ 1-ാം അച്ചടിപ്പു 2-ാം അദ്ധ്യായം 9-ാം ഭാഗത്തു
കാണുന്നു:—

''സുന്ദരിമാരായിട്ടുള്ള നായികമാരെ വർണ്ണിക്കുന്നതിനുള്ള സാമ
ർത്ഥ്യം ഒട്ടും എനിക്കു ഇല്ലെന്നു ഈ അദ്ധ്യായം എഴുതേണ്ടിവരുമെന്നു
ഓർത്തപ്പോഴും എനിക്കുണ്ടായ ഭയം എന്നെ നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാക്കി
യിരിക്കുന്നു.''

എന്നുള്ള വാചകം എടുത്തുകാണിച്ച അവസ്ഥയേയും,

ഇന്ദുലേഖയുടെ പ്രാണവല്ലഭനായ മാധവൻ അനുരാഗപാരവശ്യ
ത്താൽ വലഞ്ഞിരിക്കുന്ന സമയം അസംബന്ധമായി ഒരു വാക്കു പറ
ഞ്ഞുപോയതിനു ഉത്തരമായി ഇന്ദുലേഖാ ആ പ്രേമകലഹത്തിൽ
മാധവനെപ്പറ്റി 'ശപ്പൻ' എന്നു ശകാരിച്ചതു വളരെ അപമര്യാദയാ
യിപ്പോയി എന്നു രണ്ടുമൂന്നു രസികന്മാർ പെയ്ത ആക്ഷേപത്തേയും,

ഇതു കൂടാതെ 'ബാന്ധവിക്കുക' എന്ന ക്രിയാപദം, ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി

അമ്മ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടെ വന്ന വിവരത്തെക്കുറിച്ച് ഇന്ദുലേഖയോട് അതിപരിഹാസത്തോടും പുച്ഛരസത്തോടും പറഞ്ഞേടത്തും (ഇന്ദുലേഖ 1–ാം അച്ചടിപ്പ് 175–ാംഭാഗം) പെരുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി, നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട് അതിചാപല്യത്തോടെ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞതിനു മറുവടിയായിട്ട പുച്ഛരസത്തിൽ മറുവടി പറഞ്ഞേടത്തും (ഇന്ദുലേഖാ 1–ാം അച്ചടിപ്പ് 239–ാംഭാഗം) ഞാൻ ഉപയോഗിച്ചതു വെടിപ്പായിട്ടില്ലെന്നു് ആക്ഷേപിച്ചതിനേയും മറ്റും കേട്ടപ്പോഴും അലക്സാണ്ടർ പോപ്പ് എന്ന ഇംഗ്ലീഷ് മഹാകവിയാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഒരു ശ്ലോകത്തെ എനിക്ക് ഓർമ്മവരാറുണ്ടായിരുന്നു താഴെ ചേർക്കുന്നു:

''In Poets as true genius is but rare
True taste as seldom is the Critics' share,
Both must alike from Heaven derive their light
These born to judge as well as those to write.''

ഇതിന്റെ തർജ്ജമ:

''കവികളിൽ യഥാർത്ഥമായ കവിതാവാസന എത്ര ദുർല്ലഭമായി കാണുന്നുവോ അത്രപ്രകാരംതന്നെ ഒരു കവിതയെക്കുറിച്ചു ഗുണദോഷം പറയുന്നതിൽ അങ്ങനെ പറവാനുള്ള ബുദ്ധിശക്തിയും വിദഗ്ദ്ധതയും അത്യന്തദുർല്ലഭമായിട്ടതന്നെ കാണപ്പെടുന്നു. കവനംചെയ്വാനുള്ള വാസന കവിക്കും, ആ കവനത്തെ അറിഞ്ഞു രസിപ്പാനോ അപഹസിപ്പാനോ ഉള്ള ബുദ്ധിവിദഗ്ദ്ധതയും സാമർത്ഥ്യവും ഗുണദോഷം പറയുന്നവനും ഒരുപോലെ ദൈവികമായി ജനനാൽതന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണു്.''

ഈ അവതാരിക അവസാനിക്കുന്നതിനുമുമ്പു് എനിക്ക് ഒരു സംഗതികൂടി പ്രസ്താവിപ്പാനുണ്ടു്:

ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ ഒന്നാമത്തെ പീഠികയിൽ ''ജൂൺ 11–ാംനു- മുതൽ ഈ ബുക്ക ഞാൻ എഴുതിത്തുടങ്ങി, ആഗസ്റ്റ് 17–ാംനു- അവസാനിപ്പിച്ചു.'' എന്നു ഞാൻ എഴുതിയതു ശരിയായി ഇരിക്കയില്ലെന്നു ചിലർ പറഞ്ഞതായി ഞാൻ അറിയുന്നു ഇതിനെക്കുറിച്ചു ഞാൻ മുമ്പു സമാധാനം പറയാനായി വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ഇയ്യിടെ എന്റെ ഒരു സ്നേഹിതനായ ബാരിസ്റ്റർ മിസ്റ്റർ ആൽഫ്രഡ് ജി. ഗോവർസായ്വ് അവർകളും സന്തോഷപൂർവ്വം എന്റെ പുസ്തകത്തെക്കുറിച്ച് എനിക്കെഴുതിയിരുന്ന ഒരു കത്തിൽക്കൂടി പുസ്തകം ഇത്ര വേഗം എഴുതിത്തീർന്നതു് ഏറ്റവും ആശ്ചര്യകരമായിരിക്കുന്നു എന്നു് എഴുതിക്കണ്ടതിനാൽ ഇതിനെപ്പറ്റി ഇപ്പോഴും ഞാൻ പ്രസ്താവിക്കുന്നതാണു്. ഈ പുസ്തകത്തിലെ കഥയെപ്പറ്റി ഞാൻ ആലോചിച്ചുതുടങ്ങിയതു ജൂൺമാസത്തിനു് എത്രയോ മുമ്പുതന്നെ ആയിരുന്നു. അതായതു സമയം വേണ്ടുന്നോടു്സകളും കുറിച്ചെടുത്തുവെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ജൂൺ 11–ാംതീയതിമുതല്ലാണു യഥാർത്ഥത്തിൽ പുസ്തകമായി എഴുതുവാൻ തുടങ്ങിയതു്. കുറെ കഴിഞ്ഞതിന്റെശേഷം അച്ചടിപ്പാനും തുടങ്ങി. പതിനെട്ടാമദ്ധ്യായം എഴുതുന്നതിൽ ചില പുസ്തകങ്ങളും വരു

ത്തേണ്ടതിന്നു താമസം നേരിട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഈ പുസ്തകം ജൂലായി 10–ംതീയതിക്കു മുമ്പെ എഴുതിത്തീരുന്നതായിരുന്നു. എഴുതിത്തുടങ്ങിയതിന്റെയും, അച്ചടിപ്പാൻ ഏല്പിച്ചതിന്റെയും, അതായതു സമയം അച്ചടിപ്പാൻ ഓരോ അദ്ധ്യായം എഴുതി അയച്ചുകൊടുത്തിട്ടുള്ളതിന്റെയും തീയതികളുടെ വിവരങ്ങൾ സ്പെക്ടേറ്റർ ആപ്പീസിൽ ഉണ്ടെങ്കിൽ അതും എന്റെ പക്കൽ ഉള്ളതും പരിശോധിച്ചാൽ ഈ സംഗതി അധികം സംശയിപ്പാൻ ഏടയുണ്ടാകുന്നതല്ല.

ഇന്ദുലേഖാ ഈ രണ്ടാം അച്ചടിപ്പിന്റെ ഇംക്ലീഷുതർജ്ജമ മലയാജില്ല ആക്ടിംഗ് കലക്ടർ മഹാരാജശ്രീ ഡബ്ല്യു. ഡ്യൂമഗ്സ് സായ്വ് അവർകൾ ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നു് എന്റെ വായനക്കാർ അറിഞ്ഞിരിക്കാം. തർജ്ജമ പകുതിയിൽ അധികവും കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തർജ്ജമ കഴിഞ്ഞെടത്തോളം ഞാൻ വായിച്ചതിൽ മലയാളവാചകങ്ങളിലുള്ള ധ്വന്യർത്ഥങ്ങൾകൂടി സൂക്ഷ്മമായി ഗ്രഹിച്ചു സരസമായും നിഷ്പ്രയാസമായും ഇംക്ലീഷുഭാഷയിൽ അതിലളിതമായ വാചകങ്ങളിലൂടെ സ്ഫുരിപ്പിച്ചു് എഴുതുവാൻ ശക്തനായ ഈ സായ്വവർകൾ എന്റെ പുസ്തകത്തെ തർജ്ജമചെയ്വാൻ ഏടയായതു പുസ്തകത്തിന്റെ ഒരു വിശേഷഭാഗ്യവും എനിക്കു പരമസന്തോഷത്തിനും തൃപ്തിക്കും ഒരു കാരണവും ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു എന്നു നന്ദിപൂർവ്വം ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കുന്നതിൽ ഞാൻ ഒട്ടും സംശയിക്കുന്നില്ല.

ഇന്ദുലേഖയുടെ രണ്ടാം അച്ചടിപ്പായ ഈ പുസ്തകം അച്ചടിപ്പാനുള്ള അവകാശത്തേയും കർത്തൃത്വത്തേയും ഞാൻ കോഴിക്കോട്ട് എഡ്യൂക്കേഷനൽ ആൻഡ് ജനറൽ ബുക്ക് ഡിപ്പോവിലേക്കു കൈമാറ്റം ചെയ്തതിനാൽ ഡിപ്പോഉടമസ്ഥന്മാരുടെ ചിലവിന്മേൽ ഈ പുസ്തകം അച്ചടിപ്പിച്ചതാണെന്നു് എന്റെ വായനക്കാർ അറിഞ്ഞിരിക്കാം. എന്നാൽ ഞാൻ ഇങ്ങിനെ കൈമാറ്റംചെയ്തതു് ഒരു വലിയ ദ്രവ്യപ്രതിഫലത്തെ ആഗ്രഹിച്ചിട്ടല്ലാ ഡിപ്പോവിന്റെ ഉടമസ്ഥന്മാരും ഞാനുമായുള്ള സ്നേഹം നിമിത്തവും ഈ പ്രവൃത്തി അവർക്കു കൊടുത്താൽ അവർ ശ്രദ്ധയോടെ വെടിപ്പായി നടത്തുമെന്നുള്ള വിശ്വാസത്തിന്മേലും ആഗ്രഹത്താലും ആകുന്നു. പുസ്തകം ഇത്ര ക്ഷണേന ഇത്ര വെടിപ്പായി അച്ചടിപ്പിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താൻ ഒരുങ്ങിയതു കാണുന്നതിൽ എന്റെ ആഗ്രഹം മുഴുവനും സഫലമായിരിക്കുന്നു. അന്യദേശക്കാരായ ഈ ഡിപ്പോഉടമസ്ഥന്മാർ മലയാളഭാഷയുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കും മലയാളികളുടെ ആവശ്യത്തിനും വേണ്ടി ചെയ്ത ഈ പ്രയത്നത്തെ യോഗ്യരായ മലയാളികൾ അറിഞ്ഞു സന്തോഷിക്കുമെന്നു ഞാൻ പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുന്നു.

പരപ്പനങ്ങാടി,
1890 മേയ് 31–ംതീയതി

ഒ. ചന്തുമേനോൻ

ഒന്ന്

പ്രാരംഭം

ചാത്തരമേനോൻ:–എന്താണു മാധവാ ഇങ്ങിനെ സാഹസമായി വാക്കു പറഞ്ഞതു്. ഛീ—ഒട്ടും നന്നായില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സുപോലെ ചെയ്യട്ടെ. കാരണവന്മാക്കു നാം കീഴടങ്ങണ്ടേ? നിന്റെ വാക്കു കൂറേ കവിഞ്ഞു പോയി.

മാധവൻ:–അശേഷം കവിഞ്ഞിട്ടില്ലാ. സിദ്ധാന്തം ആരും കാണിക്കരുതു്. അദ്ദേഹത്തിനു് മനസ്സില്ലെങ്കിൽ ചെയ്യേണ്ട. ശിന്നനെ ഞാൻ ഒന്നിച്ചു കൊണ്ടുപോവുന്നു. അവനെ ഞാൻ പഠിപ്പിക്കും.

കുഞ്ഞിണി അമ്മ:–വേണ്ട കുട്ടാ, അവൻ എന്നെ പിരിഞ്ഞു പാക്കാൻ ആയില്ലാ. നീ ചാത്തരെയോ ഗോപാലനെയോ കൊണ്ടുപോയി പഠിപ്പിച്ചോ. ഏതായാലും നിന്നോട്ട കാരണവക്കു മുഷിഞ്ഞു. ഞങ്ങളോട്ട മുമ്പുതന്നെ മുഷിഞ്ഞിട്ടാണെങ്കിലും നിന്നെ ഇതുവരെ അദ്ദേഹത്തിന്നു വളരെ താൽപര്യമായിരുന്നു.

മാധവൻ:–ശരി. ചാത്തരജേഷ്ഠനെയും ഗോപാലനെയും എനി ഇംഗ്ലീഷ് പഠിപ്പിക്കാൻ കൊണ്ടുപോയാൽ വിചിത്രംതന്നെ.

ഇങ്ങിനെ ഇവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുന്ന മദ്ധ്യേ ഒരു ഭൃത്യൻ വന്നു മാധവനെ അമ്മാമൻ ശങ്കരമേനോൻ വിളിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു. ഉടനെ മാധവൻ അമ്മാമന്റെ മുറിയിലേക്കു പോയി.

ഈ കഥ എനിയും പരക്കുന്നതിന്നുമുമ്പു മാധവന്റെ

അവസ്ഥയെക്കുറിച്ചു സ്വല്പമായി ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കേണ്ടി വന്നിരിക്കുന്നു.

മാധവന്റെ വയസ്സു്, പഞ്ചുമേനവനുമായുള്ള സംബന്ധവിവരം, പാസ്സായ പരീക്ഷകളുടെ വിവരം ഇവകളെപ്പറ്റി പീഠികയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. എനി ഇയ്യാളെക്കുറിച്ചു പറയുവാനുള്ളതു ചുരുക്കത്തിൽ പറയാം.

മാധവൻ അതിബുദ്ധിമാനും അതികോമളനും ആയ ഒരു യുവാവാകുന്നു. ഇയാളുടെ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തിന്റെ വിശേഷതയെ ഇംഗ്ലീഷു പഠിപ്പു തുടങ്ങിയമുതൽ ബി. എൽ. പാസ്സാവുന്നതുവരെ സ്കൂളിൽ അയാഠക്കു ശ്ലാഘനീയമായി ക്രമോൽകർഷമായി വന്നുചേർന്ന കീർത്തിതന്നെ സ്പഷ്ടമായും പൂർത്തിയായും വെളിവാക്കിയിരുന്നു. ഒരു പരീക്ഷയിലെങ്കിലും മാധവൻ ഒന്നാമതു പോയ പ്രാവശ്യം ജയിക്കാതിരുന്നിട്ടില്ലാ. എഫ്. എ., ബി. എ. ഇതുകളും രണ്ടും ഒന്നാംക്ലാസ്സായിട്ടു ജയിച്ചു. ബി. എ. പരീക്ഷയ്ക്കു് അന്യഭാഷ സംസ്കൃതമായിരുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ മാധവനു് ഒന്നാംതരം വിദ്വത്തു ഉണ്ടായി. ബി. എൽ. ഒന്നാംക്ലാസ്സിൽ ഒന്നാമനായി ജയിച്ചു. ഇതു കൂടാതെ സ്കൂളംബകയായ പലബക പരീക്ഷകളും പലപ്പൊഴും ജയിച്ചതിനാൽ മാധവനു പലേ സമ്മാനങ്ങളും വിദ്യാഭിവൃദ്ധിക്കു നിയമപ്പെട്ടുത്തീട്ടുള്ള പലേബക മാസ്സടികളും കിട്ടീട്ടുണ്ടായിരുന്നു. സ്കൂളിൽ മാധവനെ പഠിപ്പിച്ച എല്ലാ ഗുരുനാഥന്മാർക്കും മാധവനെക്കാളും സാമർത്ഥ്യവും യോഗ്യതയും ഉണ്ടായിട്ടു് അവരുടെ ശിഷ്യന്മാരിൽ ഒരുവനും ഒരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നുള്ള ബോദ്ധ്യമാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്.

ഈ വിശേഷവിധിയായ ബുദ്ധിക്കു പാപ്പിടമായിരിപ്പാൻ തദനുരൂപമായി സൃഷ്ടിച്ചതോ മാധവന്റെ ദേഹം എന്നു് അയാളെ കണ്ടു പരിചയമായ ഏവനും തോന്നും. ഒരു പുരുഷന്റെ ഗുണദോഷങ്ങളെ വിവരിക്കുന്നതിൽ അവന്റെ ശരീരസൗന്ദര്യവർണ്ണന വിശേഷവിധിയായി ചെയ്യുന്നതു സാധാരണ അനാവശ്യമാകുന്നു. ബുദ്ധി, സാമർത്ഥ്യം, പഠിപ്പു്, പൗരുഷം, വിനയാദിഗുണങ്ങൾ ഇതുകളെപ്പറ്റി പറഞ്ഞാൽ മതിയാവുന്നതാണു്. എന്നാലും മാധവന്റെ

ദേഹകാന്തിയെപ്പററി രണ്ടക്ഷരം ഇവിടെ പറയാതെയിരിക്കുന്നതു് ഈ കഥയുടെ അവസ്ഥയ്ക്കു് മതിയായില്ലെന്നു് ഒരുസമയം എന്റെ വായനക്കാർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടമോ എന്നു ഞാൻ ശങ്കിക്കുന്നതിനാൽ ചുരുക്കി പറയുന്നു.

ദേഹം തങ്കവണ്ണം. ദിനംപ്രതി ശരീരത്തിന്റെ ഗുണത്തിന്നുവേണ്ടി ആചരിച്ചുവന്ന വ്യായാമങ്ങളാൽ ഈ യൗവനകാലത്തു് മാധവന്റെ ദേഹം അതിമോഹനമായിരുന്നു. വേണ്ടതിലധികം അശേഷം തടിക്കാതെയും അശേഷം മെലിവു തോന്നാതെയും കാണപ്പെട്ടന്ന മാധവന്റെ കൈകളും, മാറിടം, കാലുകളും ഇതുകളും കാഴ്ചയിൽ സ്വർണ്ണം കൊണ്ടു വാർത്തുവെച്ചതോ എന്നു തോന്നാം. ആയം ദീർഘം ധാരാളം ഉണ്ടു്. മാധവന്റെ ദേഹം അളന്നു നോക്കേണമെങ്കിൽ പ്രയാസമില്ലാതെ കാലുകളുടെ മുട്ടിന്നുസമം നീളമുള്ളതും അതിഭംഗിയുള്ളതും ആയ മാധവന്റെ കൂടുമകൊണ്ടു മുട്ടോളം കൃത്യമായി അളക്കാം. മാധവന്റെ മുഖത്തിന്റെ കാന്തിയും പൗരുഷശ്രീയും ഓരോ അവയവങ്ങൾക്കു പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ഉള്ള ഒരു സൗന്ദര്യവും അന്യോന്യമുള്ള യോജ്യതയും ആകപ്പാടെ മാധവന്റെ മുഖവും ദേഹസ്വഭാവവും കൂടി കാണുമ്പോഴം ഉള്ള ഒരു ശോഭയും അതുപ്പെടത്തക്കതെന്നേ പറവാനുള്ളു. മാധവനെ പരിചയമുള്ള സകലയുരോപ്യന്മാരും വെറും കാഴ്ചയിൽതന്നെ മാധവനെ അതികൗതുകംതോന്നി മാധവന്റെ ഇഷ്ടന്മാരായിത്തീർന്നു.

ഇങ്ങിനെ ഈ യൗവനാരംഭത്തിൽ തന്റെ ശരീരവും കീർത്തിയും അതിമനോഹരമാണെന്നു സർവ്വജനങ്ങൾക്കും അഭിപ്രായം ഉള്ളതു തനിക്കു വലിയ ഒരു ഭ്രഷണമാണു്—അതു് ഒരിക്കലും ഇല്ലായ്മചെയ്യരുതെന്നുള്ള വിചാരംകൊണ്ടോ, അതല്ല സ്വാഭാവികമായ ബുദ്ധിഗുണം കൊണ്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ല, മാധവൻ സാധാരണയുവാക്കളിൽ ഒരു പതിനെട്ടു വയസ്സുമുതൽ ക്രമമായി കല്യാണംചെയ്തു ഗൃഹസ്ഥാശ്രമികളാവുന്നതിനിടയിൽ നിർഭാഗ്യവശാൽ ചിലപ്പോഴം കാണപ്പെട്ടന്ന ദുർവ്യാപാരങ്ങളിൽ ഒന്നും അശേഷം പ്രവേശിച്ചിട്ടില്ലെന്നു് എനിക്കു് ഉറപ്പായി പറയാം. അതുകൊണ്ടു് സ്വഭാവേനയുള്ള ദേഹകാന്തിയും മിടുക്കും പൗരു

ഷവും മാധവനു പൂണ്ണയൗവനമായപ്പോഴും കാണേണ്ടതുതന്നെയായിരുന്നു.

മാധവനു് ഇംഗ്ലീഷിൽ അതിനൈപുണ്യമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് ഞാൻ എനി പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. ലൊൻ ടെനിസ്സു്, ക്രിക്കെററു് മുതലായ ഇംഗ്ലീഷുമാതിരി വ്യായാമവിനോദങ്ങളിലും മാധവൻ അതിനിപുണനായിരുന്നു. നായാട്ടിൽ ചെറുപ്പംമുതല്ക്കേ പരിശ്രമിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, ഇതു തന്റെ അച്ഛൻ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരിൽനിന്നു കിട്ടിയ ഒരു വാസനയായിരിക്കാം—അദ്ദേഹം വലിയ നായാട്ടുഭ്രാന്തനായിരുന്നു. നായാട്ടിൽ ഉള്ള സക്തി മാധവനു വളരെ കലശലായിരുന്നു. രണ്ടുമൂന്നുവിധം വിശേഷമായ തോക്കുകളും, രണ്ടുമൂന്നു പിസ്റ്റോളും, റിവോൾവർ ഇതുകളും താൻ പോവുന്നേടത്തു് എല്ലാം കൊണ്ടുനടക്കാറാണു്. തന്റെ വിനോദസുഖങ്ങളും ഒടുവിൽ വേറെ ഒരു വഴിയിൽ തിരിഞ്ഞതുവരെ ശിക്കാറിൽതന്നെയാണു് അധികവും മാധവൻ വിനോദിച്ചിരുന്നതു്.

ഭൃത്യൻ വന്നു വിളിച്ചതിനാൽ മാധവൻ തന്റെ അമ്മാമന്റെ അടുക്കെ ചെന്നുനിന്നു.

ശങ്കരമേനോൻ:—മാധവാ, ഇതു് എന്തു കഥയാണു്! വയസ്സുകാലത്തു കാരണവരോടു് എന്തെല്ലാം അധിക്ഷേപമായ വാക്കുകളാണു നീ പറഞ്ഞതു്? അദ്ദേഹം നിന്നെ ഇംഗ്ലീഷുപഠിപ്പിച്ചതിന്റെ ഫലമോ ഇതു്? എത്ര ദ്രവ്യം നീണക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം ചിലവുചെയ്തു.

മാധവൻ:—അമ്മാമനും ഇങ്ങിനെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടതു ഞങ്ങളുടെ നിർഭാഗ്യം! കാര്യം പറയുമ്പോഴും ഞാൻ അന്യായമായി ആരെയും ഭയപ്പെട്ട പറയാതിരിക്കില്ലാ. എനിക്കു് ഈവക ദുഷ്പ്രതകളും കണ്ടുകൂടാ. വലിയമ്മാമൻ ദേഹാദ്ധ്വാനംചെയ്തു സമ്പാദിച്ചതായ ഒരു കാശുപോലും ചിലവിടാൻ ഞാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടില്ല. പൂർവ്വന്മാർ സമ്പാദിച്ചതും നമ്മളുടെ അഭ്യുദയത്തിനും ഗുണത്തിനും വേണ്ടി അദ്ദേഹം കൈവശം വെച്ചിരിക്കുന്നതുമായ പണം നമ്മളുടെ ന്യായമായ ആവശ്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ചിലവിടാനേ ഞാൻ പറഞ്ഞുള്ളൂ. കുമ്മിണിയമ്മയും അവരുടെ സന്താ

നങ്ങളും ഇവിടത്തെ ഭൃത്യന്മാരല്ലാ. അവരെ എന്താണ വലിയമ്മാമൻ ഇത്ര വിദ്വേഷമായി തള്ളിക്കളഞ്ഞിരിക്കുന്നതു? അവരുടെ രണ്ടു മക്കളെ ഇംഗ്ലീഷു പഠിപ്പിച്ചിട്ടില്ലാ—കല്യാണിക്കുട്ടിയേയും വേണ്ടുംപോലെ ഒന്നും പഠിപ്പിച്ചിട്ടില്ലാ. എന്തു കഷ്ടമാണു് ഇദ്ദേഹം ചെയ്യുന്നതു്! ഇങ്ങിനെ ദുഷ്ടത കാട്ടാമോ? എനി ആ ചെറിയ ശിന്നനെയും മൂരിക്കുട്ടനെപ്പോലെ വളർത്താനാണത്രെ ഭാവം. ഇതിനു ഞാൻ സമ്മതിക്കയില്ലാ—ഞാൻ അവനെ കൊണ്ടുപോയി പഠിപ്പിക്കും.

ശങ്കരമേനോൻ:—ശിക്ഷ—ശിക്ഷ! വിശേഷംതന്നെ! നീ എന്തുകൊണ്ടാണു പഠിപ്പിക്കുന്നതു്? മാസത്തിൽ അമ്പതു് ഉറുപ്പികയല്ലേ നിണക്കു തരുന്നുള്ളു? നീ എന്തുകൊണ്ടു പഠിപ്പിക്കും? അമ്മാമന്റെ മുഷിച്ചൽ ഉണ്ടായാൽ പലേ ദുഷ്ടങ്ങളും ഉണ്ടായിവരാം. ക്ഷണം പോയി കാൽക്കവീഴു്.

''അമ്മാമന്റെ മുഷിച്ചൽ ഉണ്ടായാൽ പലേ ദുഷ്ടങ്ങളും ഉണ്ടാവും.'' എന്നു പറഞ്ഞതിനെ കേട്ടതിൽ ഇന്ദുലേഖയെക്കുറിച്ചാണു് ഒന്നാമതു മാധവൻ വിചാരിച്ചതു്. ആ വിചാരം ഉണ്ടായ ക്ഷണം മാധവന്റെ മുഖത്തു പ്രത്യക്ഷമായ ഒരു വികാരഭേദം ഉണ്ടായി. എങ്കിലും അതു ക്ഷണേന അടക്കി. അറയിൽ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടന്നുംകൊണ്ടു ലേശം മന്ദഹാസത്തോടെ മാധവൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

മാധവൻ:—അദ്ദേഹത്തിനെ ഞാൻ എന്താണു മുഷിപ്പിക്കുന്നതു്? ന്യായമായ വാക്കു പറഞ്ഞാൽ അദ്ദേഹം എന്തിനു മുഷിയണം? അദ്ദേഹത്തിന്റെ ന്യായമില്ലാത്ത മുഷിച്ചിലിന്മേൽ എനിക്കു ഭയമില്ലാ.

ശങ്കരമേനോൻ:—ഛീ! ഗുരുത്വക്കേടു് പറയല്ലാ.

മാധവൻ:—എന്തു ഗുരുത്വക്കേടു്? എനിക്കു് ഈ വാക്കിന്റെ അർത്ഥംതന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടാ.

ശങ്കരമേനോൻ:—അതു് അറിയാത്തതാണു വിഷമം. അപ്പൂ! നീ കുറെ ഇംഗ്ലീഷു പഠിച്ചു സമർത്ഥനായി എന്നു വിചാരിച്ചു നമ്മളുടെ സമ്പ്രദായവും നടപ്പും കളയല്ലാ. കുട്ടൻ ഊണു കഴിഞ്ഞുവോ?

മാധവൻ:–ഇല്ല. എനിക്കു മനസ്സിനു വളരെ സുഖക്കേടു തോന്നി. അമ്മ പാൽക്കഞ്ഞിയും എടുത്തു വഴിയെ വന്നിരുന്നു.

അപ്പോഴും പാവ്വതിഅമ്മ പാൽക്കഞ്ഞി വെള്ളിക്കിണ്ണത്തിൽ കൈയിൽ എടുത്തതോടുകൂടി അകത്തേക്കു കടന്നു.

ശങ്കരമേനോൻ:–പാവ്വതീ! കേട്ടില്ലേ കുട്ടൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം?

പാവ്വതിഅമ്മ:–കേട്ടു. അശേഷം നന്നായില്ലാ.

മാധവൻ:–പാൽക്കഞ്ഞി ഇങ്ങട്ടു തരൂ.

രണ്ടിറക്കു പാൽക്കഞ്ഞി നിന്നെടുത്തുനിന്നതന്നെ കുടിച്ചു് അമ്മയുടെ മുഖത്തുനോക്കി ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്,

മാധവൻ:–അല്ലാ, അമ്മയ്ക്കും എന്നോടു വിരോധമായോ?

പാവ്വതിഅമ്മ:–പിന്നെയൊ; അതിനെന്താണു സംശയം? ജേഷ്ഠനും അമ്മാമനും ഹിതമല്ലാത്തതു് എനിക്കും ഹിതമല്ലാ. ആട്ടേ, ഈ കഞ്ഞി കുടിക്കു, എന്നിട്ടു സംസാരിക്കാം. നേരം ഉച്ചയായി. കുട്ടമ എന്തിനാണു് എപ്പോഴും ഇങ്ങനെ തുക്കി ഇടുന്നതു്; ഇങ്ങട്ടു വരൂ; ഞാൻ കെട്ടിത്തരാം. കുട്ടമ പകുതി ആയിരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–അമ്മേ, ശിന്നനെ ഇംഗ്ലീഷു പഠിപ്പിക്കേണ്ടതു് ആവശ്യമോ അല്ലയോ? നിങ്ങൾ പറയിൻ

പാവ്വതിഅമ്മ:–അതു നിന്റെ വലിയമ്മാമൻ നിശ്ചയിക്കേണ്ടതല്ലെ കുട്ടാ. എനിക്കു് എന്തറിയാം. വലിയമ്മാമനല്ലേ നിന്നെ പഠിപ്പിച്ചതു്; അദ്ദേഹംതന്നെ അവനേയും പഠിപ്പിക്കുമായിരിക്കും.

മാധവൻ:–വലിയമ്മാമൻ പഠിപ്പിക്കാതിരുന്നാലോ?

പാവ്വതിഅമ്മ:–പഠിക്കേണ്ട.

മാധവൻ:–അതിനു ഞാൻ സമ്മതിക്കുകയില്ലാ.

പാവ്വതിഅമ്മ:–കിണ്ണം ഇങ്ങോട്ടു തന്നേക്കു; ഞാൻ പോകുന്നു. ഉണ്ണാൻ വേഗം വരണേ.

രണ്ട്

ഇന്ദുലേഖാ

സുന്ദരികളായിട്ടുള്ള നായികമാരെ വർണ്ണിക്കുന്നതിലുള്ള സാമർത്ഥ്യം ഒട്ടും എനിക്കില്ലെന്നു് ഈ അദ്ധ്യായം എഴുതേണ്ടിവരുമെന്നു് ഓർത്തപ്പോഴും എനിക്കുണ്ടായ ഭയം എന്നെ നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. എന്നാലും നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ. കഴിയുമ്പോലെ പറയുക എന്നേ വരൂ. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഈ കഥ ആരംഭിക്കുന്ന കാലം ഏകദേശം പതിനെട്ടു വയസ്സു പ്രായമാണു്. ഇവളുടെ സൗന്ദര്യത്തെക്കുറിച്ചു് അവയവംപ്രതി വർണ്ണിക്കുന്നതിനേക്കാൾ അധികം എളുപ്പം ആകപ്പാടെ ഇവളുടെ ആകൃതിയുടെ ഒരു ശോഭയെക്കുറിച്ചുമാത്രം അല്പം പറയുന്നതാണു്. സൗന്ദര്യം എന്നതു് ഇന്നതാണെന്നും ഇന്നപ്രകാരമായാലാണെന്നും മുൻകൂട്ടി മനസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചു ഗണിക്കപ്പെടുവാൻ സാദ്ധ്യമായ ഒരു ഗുണപദാർത്ഥമല്ലാ. പലേ സ്ഥിതികളിലും പലേ പ്രകാരമുള്ള യോജ്യതകളിലും ഒരു രൂപത്തിന്നു സൗന്ദര്യമുണ്ടായി എന്നുവരാം. കറുപ്പുനിറം സാധാരണ ശരീരവർണ്ണത്തിന്നു സൗന്ദര്യമില്ലാത്തതാണെന്നു പറയുന്നു. എന്നാൽ ചിലപ്പോൾ കറുപ്പുനിറം വേറെ സാധനങ്ങളുമായുള്ള ചേർച്ചയാലോ മറ്റു പ്രകാരത്തിലോ ബഹുശോഭയോടെ കാണപ്പെടുന്നുണ്ടു്. (ഇന്ദുലേഖാ കറുത്തിട്ടാണെന്നു് എന്റെ വായനക്കാരും് ഇവിടെ ശങ്കിച്ചുപോകരുതെ.) അതുപ്രകാരംതന്നെ ധാവല്യം, അല്ലെങ്കിൽ സ്വർണ്ണവർണ്ണം ഇതുകളും ശരീരവർണ്ണത്തിന്നു ഭംഗിയുള്ളതാണെന്നു സാധാരണ ധരിച്ചുവരുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ ചിലപ്പോൾ ഈ വർണ്ണമായാലും ചിലശരീരത്തിന്നു ഭംഗിയില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ സൗന്ദര്യം എന്നതു ശോഭനിഷ്ഠമായ ഒരു സാധനമാണെന്നാകുന്നു. ശോഭ എവിടെ തോന്നുന്നുവോ അവിടെ സൗന്ദര്യമുണ്ടു് എന്നു പറയാം. ഈ ഇൻഡ്യാരാജ്യത്തുള്ള സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഒരു സ്ത്രീയുടെ സൗന്ദര്യവർണ്ണനയിൽ കചങ്ങൾക്കു് അതികൃഷ്ണവർണ്ണത്വവും നേത്രങ്ങൾക്കു നീലാബ്ജസദൃശ്യതയും അതിവിശിഷ്ടമായ സൗന്ദര്യല

ക്ഷണങ്ങളിൽ മുഖ്യങ്ങളായി പറഞ്ഞുകാണുന്നു. ഇംഗ്ലീഷ് കവികളും ഒരു യുവതിയുടെ സൗന്ദര്യലക്ഷണങ്ങളിൽ അവളുടെ തലമുടിയുടെ സ്വർണ്ണവർണ്ണത്വവും കണ്മിഴികൾക്കു മങ്ങിയമാതിരി വെളുപ്പോട്ടുകൂടിയ ലഘുവായ നീലവർണ്ണവും (അല്ലെങ്കിൽ പട്ടോഷയിൽ നമ്മൾ പറയുന്നതുപോലെ ശ്രദ്ധപൂച്ചക്കണ്ണ്) മുഖ്യങ്ങളായി വർണ്ണിച്ചുവരുന്നു.

ഇവിടെ സംസ്കൃതകവികളുടേയും ഇംഗ്ലീഷ് കവികളുടേയും സിദ്ധാന്തങ്ങളും രണ്ടും ശരിയാണെന്നു പലപ്പോഴും എനിക്കുതന്നെ തോന്നീട്ടുണ്ട്. കറുത്തനിറത്തിലുള്ള തലമുടി എങ്ങിനെ നമ്മുടെ സ്ത്രീകൾക്കു ഭംഗി തോന്നിക്കുന്നുവോ അതുപ്രകാരംതന്നെ സ്വർണ്ണവർണ്ണമായ തലമുടി ചില യൂറോപ്യൻസ്ത്രീകൾക്കു ബഹു ചേർച്ചയായും യോജ്യതയായും എന്റെ കണ്ണിൽ കാണപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. കണ്മിഴികളും മേൽപറഞ്ഞ വർണ്ണത്തിൽ ഉള്ളതു ചില യൂറോപ്യൻസ്ത്രീപുരുഷന്മാരിൽ എനിക്കു ബഹു ഭംഗിയും ജീവനും ഉള്ളതുകളായി തോന്നപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. മേൽപറഞ്ഞവിധം തലമുടിയും കണ്മിഴികളും ഉള്ള ചില യൂറോപ്യൻസ്ത്രീകളെ എന്റെ മനസ്സിനു അതിസുന്ദരികളാണെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

പലേ അവയവങ്ങളുടെ യോജ്യതകളിൽനിന്നും വർണ്ണങ്ങളിൽനിന്നും ആകാരങ്ങളിൽനിന്നും മനസ്സിനു ഓരോ പ്രത്യേക ദേഹങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ സൗന്ദര്യം ഉണ്ടെന്നും ഇല്ലെന്നും തോന്നാം. അതുകൊണ്ടു സാധാരണയായി ഒരു സ്ത്രീക്കു സൗന്ദര്യം, ഇന്നിന്ന പ്രകാരത്തിൽ അവയവങ്ങളും വർണ്ണവും ആയാൽ ഉണ്ടാവുമെന്നു മനസ്സുകൊണ്ടു മുൻകൂട്ടി ഗണിച്ചുവെപ്പാൻ പാടില്ലാത്ത ഒരു സാധനമാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ചില സ്ത്രീകളെ ആപാദചൂഡം നോക്കിയാൽ ഒരവയവത്തിനും പ്രത്യേക ദോഷാരോപണം ചെയ്വാൻ പാടുണ്ടാകയില്ലെങ്കിലും ആകപ്പാടെ നോക്കിയാൽ മനസ്സിനു അശേഷം കൗതുകം തോന്നാതെ വരാം. ചില സ്ത്രീകൾക്കു അവയവങ്ങൾ പ്രത്യേകമായി സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയാൽ ധാരാളം ദോഷം പറവാനുണ്ടായിരുന്നാലും ആകപ്പാടെ അവരെ കണ്ടാൽ കൗതുകം തോന്നും.

എന്നാൽ ഒരു സ്ത്രീക്കു് സൗന്ദര്യം ഉണ്ടു്, ഒരു സ്ത്രീ സുന്ദരി എന്നു ഞാൻ പറയണമെങ്കിൽ അവളുടെ അവയവങ്ങളും പ്രഥമദൃഷ്ടത്തിലും പിന്നെ സാവധാനത്തിൽ സൂക്ഷിച്ചു് ആലോചിച്ചു നോക്കിയാലും ഒരുപോലെ അതികോമളമായി മനോഹരങ്ങളായിരിക്കണം. പിന്നെ ആകപ്പാടെ സർവ്വാവയവങ്ങളും ഒന്നായി ചേർത്തുനോക്കിയാൽ അതിയായുള്ള ഒരു ശോഭ തോന്നണം. കാണുന്ന ക്ഷണത്തിൽ മനസ്സിനെ എങ്ങിനെ മോഹിപ്പിക്കുന്നുവോ അതുപോലെതന്നെ എല്ലായ്പ്പോഴും എത്രനേരമെങ്കിലും നോക്കിയാലും മനസ്സിനു കണ്ടതു പോരെന്നുള്ള മോഹം ഉണ്ടാക്കിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കണം. അങ്ങിനെയുള്ള സ്ത്രീയെ ഞാൻ സുന്ദരി എന്നു പറയും. ഇന്ദുലേഖാ അങ്ങിനെയുള്ള സ്ത്രീകളിൽ അഗ്രഗണ്യയായിരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖയുടെ ദേഹത്തിന്റെ വർണ്ണത്തെക്കുറിച്ചു ഞാൻ ഒന്നുമാത്രം പറയാം. അരയിൽ നേരം ഉടുക്കുന്ന കസവുതുണിയുടെ വക്കിനുള്ള പൊൻകസവുകര മദ്ധ്യപ്രദേശത്തുള്ള പട്ടയുടെമാതിരി ആവരണമായി നില്ക്കുന്നതു കസവാണെന്നു തിരിച്ചറിയണമെങ്കിൽ കൈകൊണ്ടു തൊട്ടുനോക്കണം; ശരീരത്തിന്റെ വർണ്ണം പൊൻകസവിന്റെ സവർണ്ണമാകയാൽ കസവു് എവിടെ അവസാനിച്ചു, ശരീരം എവിടെ തുടങ്ങി, എന്നു കാഴ്ചയിൽ പറവാൻ ഒരുവനും കേവലം സാധിക്കയില്ല. കവിളുകളുടെ നീലിമയും ദൈർഘ്യവും നിബിഡതയും മാർദ്ദവവും അതിമനോഹരമെന്നേ പറവാനുള്ള. അധരങ്ങളും, ആ വർണ്ണത്തിൽ പക്ഷേ, യൂറോപ്യൻ സ്ത്രീകളിൽ അല്ലാതെ കാണ്മാൻ കഴിയുമോ എന്നു സംശയം. നേത്രങ്ങളുടെ ദൈർഘ്യവും ത്രിവർണ്ണത്വവും അവകളുടെ ഒരു ജീവനും അതുകളെക്കൊണ്ടു ചിലപ്പോഴും ചെയ്യുന്ന ഓരോ കടാക്ഷങ്ങളിൽനിന്നു യുവാക്കളുടെ നെഞ്ചിൽ വീഴുന്ന വഹ്നിയുടെ തൈക്ഷ്ണ്യവും കണ്ടു് അനുഭവിച്ചവർക്കതന്നേ അറിവാൻ പാടുള്ള. ഈ കാലം സ്തനങ്ങളും കഠിനഭാരങ്ങളാവാൻ സമീപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നതന്നെ പറയാം. വൃത്തങ്ങളായി നിരന്തരങ്ങളായി പൊങ്ങിവരുന്ന ആ തങ്കക്കുടങ്ങളെ ഏതു യുവാവു കണ്ടു സഹിക്കും? ഈ അതിമനോഹരിയായ

ഇന്ദുലേഖയുടെ സൗന്ദര്യത്തെ വർണ്ണിപ്പാൻ ആരാൽ സാധിക്കും!

ഇന്ദുലേഖയുടെ സുവർണ്ണസദൃശമായ വർണ്ണവും കരുവിന്ദസമങ്ങളായ രദനങ്ങളും വിദ്രുമംപോലെ ചുവന്ന അധരങ്ങളും കരിങ്കുവലയങ്ങൾക്കു ദാസ്യം കൊടുത്ത നേത്രങ്ങളും ചെന്താമരപ്പൂവുപോലെ ശോഭയുള്ള ആ മുഖവും നീലകുന്തളങ്ങളും സ്തനഭാരവും അതികൃശമായ മദ്ധ്യവും മറ്റും ആകപ്പാടെ കാണുമ്പോൾ പുരുഷന്മാരുടെ മനസ്സിന്നു് ഉണ്ടായ ആനന്ദവും സന്തോഷവും പരിതാപവും ഭ്രാന്തിയും ആസക്തിയും വ്യഥയും ഇന്നപ്രകാരമാണെന്നു പറഞ്ഞറിയിപ്പാൻ എന്നാൽ അസാദ്ധ്യമാണെന്നു് ഞാൻ തീർച്ചയായി ഇവിടെ സമ്മതിക്കുന്നു.

ഈ രൂപഗ്രഹണത്തിന്നു യോഗ്യമായ പഠിപ്പും സൗശീല്യാദിഗ്രഹണങ്ങളും ഇവൾക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ദുലേഖാ കിളിമാനൂർ ഒരു രാജാവവർകളുടെ മകളായിരുന്നു. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് രണ്ടരവയസ്സു പ്രായമായപ്പോൾ രാജാവു സ്വർഗ്ഗാരോഹണമായി. ഏകദേശം മൂന്നുവയസ്സു പ്രായമായപ്പോൾ തന്റെ വലിയച്ഛൻ പഞ്ചുമേനവന്റെ ജ്യേഷ്ഠപുത്രനും തന്റെ അമ്മാമനും ഇംഗ്ലീഷു്, സംസ്കൃതം, സംഗീതം മുതലായ വിദ്യകളിൽ അതിനിപുണനും ഒരു ദിവാൻപേഷ്കാരുദ്യോഗത്തിൽ എണ്ണൂറുറുപ്പിക ശമ്പളമായിരുന്ന ആളും ആയ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻ, തന്റെകൂടെ താൻ ഉദ്യോഗംചെയ്തിരുന്ന ദിക്കിൽ കൊണ്ടുപോയി പതിനാറു വയസ്സുവരെ വിദ്യാഭ്യാസങ്ങൾ ചെയ്യിപ്പിച്ചു. ഇംഗ്ലീഷു നല്ലവണ്ണം പഠിപ്പിച്ചു. സംസ്കൃതത്തിൽ നാടകാലങ്കാരങ്ങൾവരെ പഠിപ്പിച്ചു. സംഗീതത്തിൽ പല്ലവി രാഗവിസ്താരംവരെ പാടാനും പിയാനോ, ഫിഡിൽ, വീണ ഇതുകളും വിശേഷമായി വായിപ്പാനും ആക്കിവെച്ചു. പിന്നെ ചില്ലറയായി സ്ത്രീകളെയൂറോപ്പിൽ അഭ്യസിപ്പിക്കുന്ന തുന്നൽ, ചിത്രം മുതലായതുകളിലും തന്റെ അതിമനോഹരിയായ മരുമകൾക്കു പരിചയം വരുത്തി. ബിലാത്തിയിൽ ഒരു ഇംഗ്ലീഷുസ്ത്രീയെ അഭ്യസിപ്പിക്കുന്നവിധമുള്ള പഠിപ്പും അറിവുകളും സമ്പ്രദായങ്ങളും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഉണ്ടാക്കിവെയ്ക്കണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹം

മഹാനും അതിബുദ്ധിശാലിയും ആയിരുന്ന ആ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോനു് ഇന്ദുലേഖയുടെ പതിനാറാം വയസ്സിനകത്തു സാധിപ്പാൻ കഴിയുന്നേടത്തോളം സാധിച്ചു എന്നതന്നെ പറയാം. എന്നാൽ ഭാഗ്യം കേവലം ഒരെടത്തും സമ്പൂർത്തിയായി എന്നു പറവാൻ മനുഷ്യനു സാധിക്കയില്ലല്ലോ. ഇന്ദുലേഖയുടെ പതിനാറാമത്തെ വയസ്സു് അവസാനിച്ചതോടുകൂടി കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോന്റെ കാലവും അവസാനിച്ചു. പിന്നെ വലിയച്ഛന്റെകൂടെ അമ്മയുടെയൊന്നിച്ചു വലിയച്ഛന്റെ പൂവരങ്ങിൽ എന്ന ഭവനത്തിൽ ആണു് താമസം ആയതു്.

ഇന്ദുലേഖയുടെ സ്വാഭാവികമായ ഗുണങ്ങളാലും തന്റെ പുത്രിയായതിനാലും തന്റെ പ്രാണപ്രിയനായ മകനു് ഇന്ദുലേഖയിൽ ഉണ്ടായ സ്നേഹശക്തി ഓർത്തും ഇന്ദുലേഖയുടെ വലിയച്ഛനു് ഇന്ദുലേഖയിൽ ഉള്ള സ്നേഹം ഇന്നപ്രകാരമായിരുന്നു എന്നും ഇത്ര ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നും എനിക്കു് എന്റെ വായനക്കാരെ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കുവാൻ പ്രയാസമാണു്. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു താമസിപ്പാൻ പ്രത്യേകമായ ഒരു മാളികബങ്കളാവാണു് ശട്ടംചെയ്തിരുന്നതു്. ആ ബങ്കളാവിലെ എല്ലാ മുറികളിലും ഇംക്ലീഷുമാതിരി സാമാനങ്ങളും മറ്റും ഭംഗിയായി ശേഖരിച്ചുവച്ചു് ഇന്ദുലേഖയുടെ അഭീഷ്ടപ്രകാരം എല്ലാം ശട്ടംചെയ്യുവന്നു. കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോന്റെ അകാലമരണത്താൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഒരുവിധത്തിലും ഒന്നിനും ഒരു ബുദ്ധിമുട്ടും വന്നുകൂടാ എന്നു് ഇന്ദുലേഖയുടെ വലിയച്ഛൻ ഉറപ്പായി നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖയുടെ ദിനചര്യകളും സമ്പ്രദായങ്ങളും സ്വഭാവവും അവളുടെ പഠിപ്പുനിമിത്തവും തന്റെ അമ്മാവൻ മഹാനായ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോന്റെ ബുദ്ധിശക്തിക്കനുസരിച്ചു തനിക്കു കിട്ടിയ അറിവുകൊണ്ടു നിമിത്തവും അതിരമണീയമായിരുന്നു എന്നു പറവാനുള്ള. ഇംക്ലീഷു് പഠിച്ചതിനാൽ താൻ ഒരു മലയാളസ്ത്രീയാണെന്നുള്ള നില ലേശംവിട്ടിട്ടില്ല. ഹിന്ദുമതദ്വേഷമാകട്ടെ, നിരീശ്വരമതമാകട്ടെ, നിർഭാഗ്യവശാൽ ചിലപ്പോഴും ചില പഠിപ്പുള്ള ചെറുപ്പക്കാർക്കു് ഉണ്ടാകുന്നപോലെ സർവ്വരിലും ഉള്ള ഒരു പുച്ഛരസ

മാവട്ടെ ഇന്ദുലേഖയെ കേവലം ബാധിച്ചിട്ടേ ഇല്ല. കളി കറി, ഉട്ടുപൊട, സംസാരം—തന്റെ അമ്മ, മുത്തശ്ശി, വലിയച്ചൻ, അമ്മാമൻ ഇവരിലുള്ള ഭക്തി, വിശ്വാസം—നാട്ടുകാർ സമീപവാസികളായി ഇംഗ്ലീഷ് പഠിക്കാതുള്ള തന്റെ സഖികളിൽ ഉള്ള ചേച്ച്, രാസകൃം—വിശേഷിച്ചു പറയുന്ന വാക്കുകളിലും ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തികളിലും പ്രത്യക്ഷമായി കാണപ്പെടാവുന്ന താഴ്മയും ഗവ്വില്ലായ്മയും ഇതുകളെ എല്ലാം കണ്ട് ഇന്ദുലേഖയെ പരിചയമുള്ളവർ എല്ലായ്പോഴും അത്ഭുതപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇങ്ങനെയാണു കുട്ടികളെ അഭ്യസിപ്പിച്ചു വളർത്തേണ്ടതു് എന്നു ബുദ്ധിയുള്ള ഏവനും പറയും. ഇന്ദുലേഖാ ആ മഹാനായ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോന്റെ കീർത്തിലതയായിട്ടതന്നെ തീർന്നു.

ഇന്ദുലേഖയുടെ നേമത്തെ ആഭരണങ്ങളും വളരെ ചുരുങ്ങിയ മാതിരിയാണു്. ആഭരണങ്ങളും അമ്മാമൻ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻ കൊടുത്തതും, അമ്മയുടെ വകയായി തന്റെ അച്ഛൻ കൊടുത്തതു തനിക്കു കിട്ടിയതും, വലിയച്ഛൻ കൊടുത്തതുംകൂടി അനവധി ഉണ്ടു്. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖാ ഈ ആഭരണങ്ങളിൽ അത്ര പ്രിയം ഉള്ള ഒരു കുട്ടി അല്ലായിരുന്നു. വിശേഷദിവസങ്ങളിൽ വല്ല ആഭരണങ്ങളും വിശേഷവിധിയായി കെട്ടേണമെങ്കിൽ അമ്മയുടേയോ മുത്തശ്ശിയുടേയോ വലിയച്ഛന്റേയോ കാരണവർക്കു് വേണം. കാതിൽ കൊണ്ടുള്ള തോടകളും കഴുത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ ഉരുണ്ട ഒരു സ്വർണ്ണമാലയിന്മേൽ ചെറിയ ഒരു പതക്കവും, അതിന്നു ചുവടെ ഒരു പരന്ന സ്വർണ്ണമാലയിന്മേൽ നല്ല വിലയുള്ള വൈരവും പച്ചരത്നവും ചുകപ്പുരത്നവുംകൊണ്ടു വേലചെയ്ത ഒരു പതക്കവും, കൈകളിൽ തങ്കപ്പാവൂരിൽ കിഴക്കൻസമ്പ്രദായത്തിൽ വേലചെയ്ത ഓരോ പൂട്ടവളയും, കൈവിരലുകളിൽ സ്വല്പം മോതിരങ്ങളും മാത്രമാണു നേമം പെരുമാറുന്ന ആഭരണങ്ങളും. എന്നാൽ ആഭരണങ്ങളിൽ അത്രയധികം പ്രീതി ഇല്ലെങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വസ്ത്രങ്ങളെ വളരെ താല്പര്യമാണു്. വിശേഷമായ എഴയും കസവും ഉള്ള ഒന്നരയും മേൽമുണ്ടും ദിവസം നിത്യവെള്ളയായി കളിക്കുമ്പോഴും പൈകുന്നേരം മേൽകഴുകുമ്പോഴും

തെയ്യാർവേണം. കുചപ്രദേശങ്ങളും എല്ലായ്പ്പോഴും ധവള മായ ഒരു കസവുമേൽമുണ്ടുകൊണ്ടു മറച്ചിട്ടേ കാണാറുള്ളൂ. ഇങ്ങിനെയാണു നിയമമായുള്ള ഉടുപ്പു്.

'ഇന്ദുലേഖാ' എന്ന പേരു് ഈ കഥയിലുള്ള മറ്റു സ്ത്രീ കളുടെ പേരുമായി നോക്കുമ്പോഴും പക്ഷേ, കുറെ അയോഗ്യ മായിരിക്കുന്നു എന്നു് എന്റെ വായനക്കാർ വിചാരിക്കുമാ യിരിക്കാം. പേരു് ഇങ്ങിനെ വിളിച്ചുവന്നതു കൊച്ചുകൃഷ്ണ മേനോനാണു്. കുട്ടിക്കു ജാതകത്തിൽ വെച്ച പേരു മാധവി എന്നായിരുന്നു. എന്നാൽ കുട്ടിയുടെ അതിലളിതമായ സ്വ രൂപത്തിന്റെ അവസ്ഥയ്ക്കു് ഇന്ദുലേഖാ എന്ന പേർ വിളി ക്കേണമെന്നു കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻ നിശ്ചയിച്ചു് അങ്ങിനെ വിളിച്ചുവന്നതാണു്. എന്നാൽ ഇവളെ നമ്മുടെ ഈ കഥ തുടങ്ങുന്നകാലം മാധവി എന്നു് ഒരാൾ മാത്രം വിളിച്ചു വന്നു. അതു മാധവനായിരുന്നു. ഇതു സുന്ദരനും രസികനും വിദ്വാനും സമർത്ഥനും തന്റെ വലിയച്ഛന്റെ മരുമകനും ആയ മാധവനും ഇന്ദുലേഖയുമായി അന്യോന്യം സ്നേഹി ക്കാതിരിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നു ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ല ല്ലോ. ഈ കഥ തുടങ്ങുന്ന കാലത്തു് ഇവർ അന്യോന്യം അന്തഃകരണവിവാഹം കഴിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നു എന്നതന്നെ പറയാം.

പ്രകൃതം നിസ്സ്വാർത്ഥമധുരമാണെങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയുടെ ഹിതത്തിനോ ഇഷ്ടത്തിനോ വിരോധമായി പറവാൻ ആ വീട്ടിൽ ആർക്കും ശക്തി ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇവളുടെ തന്റേട വും നിലയും ആവിധമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ പ്രവൃത്തിയിലോ ഇരിപ്പിലോ ഒരാൾക്കും ഒരു ദോഷം പറയാൻ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

ഈ കഥ തുടങ്ങുന്ന കാലത്തു് ഇന്ദുലേഖയും മാധവനും അന്യോന്യം അന്തഃകരണവിവാഹം ചെയ്തുവെച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു സമഷ്ടിയായി പറഞ്ഞാൽ മതിയാകുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. ഇവർക്കു് അന്യോന്യം അനുരാഗം ഉണ്ടാ വാതിരിപ്പാൻ പാടില്ലെന്നു് എന്റെ വായനക്കാർ ഊഹി ക്കും. എന്നാൽ ഈ സംഗതിയെ ഊഹിച്ചു നിശ്ചയിപ്പാൻ വിടുന്നതിനെക്കാളും ചുരുക്കത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി ഇവിടെ

പറയുന്നതാണു നല്ലതു് എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. അതു കൊണ്ടു് അല്പം പൂർവ്വകഥാപ്രസംഗം ചെയ്യുന്നു.

മഹാനായ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വിദ്യാഭ്യാസം മുഴുവനും കഴിച്ചശേഷം ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അനുരൂപനായ പുരുഷനെ യോഗ്യരിൽനിന്നു് അവസാനത്തെ തിരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടതാണു് എന്നുള്ള അഭിപ്രായക്കാരനായിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ ഘനപുരുഷൻ ഇതിനെക്കുറിച്ചു് അധികമായി ആരോടും ഒന്നും സംസാരിച്ചിട്ടില്ലാ. പെണ്ണിനു പത്തുപതിനൊന്നു വയസ്സായമുതൽ പലേ യോഗ്യരായ ആളുകളും എല്ലാം ഈ കാര്യത്തിൽ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻപേഷ്കാരുടെ മനസ്സറിവാൻ ഉത്സാഹിച്ചിട്ടും സാധിച്ചിട്ടില്ല.

താൻ മരിക്കുന്നതിനു് അല്പദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പു് കല്പനയിന്മേൽ ഇന്ദുലേഖയോടുകൂടി അച്ഛനെ കാണാൻ വന്നിരുന്ന സമയം ഒരുദിവസം അച്ഛൻ പഞ്ചുമേനോൻ തന്നോടു് ''ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് വയസ്സു് 15–ൽ അധികമായല്ലോ; നല്ല ഒരു സംബന്ധം തുടങ്ങിപ്പിക്കേണ്ടേ?'' എന്നു ചോദിച്ചതിനു് ഉത്തരമായി ''ഇന്ദുലേഖയുടെ വിദ്യാഭ്യാസങ്ങളും മുഴുവനും ആയിട്ടില്ലെന്നും അതു കഴിഞ്ഞശേഷമേ ആ ആലോചനതന്നെ ചെയ്വാൻ ആവശ്യമുള്ള എന്നും വിദ്യാഭ്യാസംചെയ്തു് ഇന്ദുലേഖയെ യോഗ്യതയുള്ളവളാക്കിത്തീർക്കേണ്ടുന്ന ഭാരമാണു തനിക്കുള്ളതു് എന്നും ആ യോഗ്യത അവസാനത്തെത്തിയാൽ ഇന്ദുലേഖതന്നെ പിന്നെ അവസാനത്തേ വേണ്ടതെല്ലാം യഥോചിതം പ്രവർത്തിച്ചുകൊള്ള''മെന്നും കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. വൃദ്ധനായ പഞ്ചുമേനോനു് ഈ ഉത്തരം നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലായിട്ടും അതു രസിച്ചിട്ടും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും മകനോടു താൻ പിന്നെ ഇതിനെക്കുറിച്ചു് ഒന്നും ചോദിച്ചിട്ടേ ഇല്ല.

ഇന്ദുലേഖാ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻറെകൂടെ താമസിക്കുന്ന കാലവും മാധവനെ കൂടെക്കൂടെ കാണാറുണ്ടു്. കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോനു മാധവനെ വളരെ ഇഷ്ടമായിരുന്നു. മാധവൻ അതിബുദ്ധിമാനായ കുട്ടിയാണെന്നു പലപ്പോഴും പലരോടും അദ്ദേഹം സംഗതിവശാൽ പറയുന്നതു് ഇന്ദുലേഖ

തന്നെ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അതിൽ അധികമൊന്നും മാധവനെക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹം പറയുന്നതു കേട്ടിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ മാധവൻ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു യോഗ്യനാണെന്നു തീർച്ചപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നുവോ ഇല്ലയോ എന്നു് ആക്കും നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോന്റെ മരണശേഷം പൂവരങ്ങിൽ താമസം തുടങ്ങിയമുതൽ ഇന്ദുലേഖയും മാധവനും തമ്മിൽ വളരെ സ്നേഹമായിത്തീർന്നു. മദിരാശിയിൽനിന്നു വീട്ടിലേക്കു വരുന്ന സമയങ്ങളിൽ എല്ലാസ്സോഴും രണ്ടുപേരും തമ്മിൽ സംസാരിച്ചും കളിച്ചും ചിരിച്ചും സമയം കഴിച്ചു. ഇങ്ങിനെ കുറെ ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും മാധവനും പരസ്പരം കുറേശ്ശ അനുരാഗം തുടങ്ങി. എന്നാൽ ഇതു് അന്യോന്യം ലേശംപോലും അറിയിച്ചില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ അക്കാലം കേവലം അറിയിക്കാഞ്ഞതു മാധവന്റെ പഠിപ്പിനു വല്ല വിഘ്നവും അതിനാൽ വരരുതു് എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണു്. മാധവൻ അറിയിക്കാഞ്ഞതു കുറെ ലജ്ജിച്ചിട്ടും പിന്നെ തനിക്കു് ഈ കാര്യം സാദ്ധ്യമാവാൻ പ്രയാസമുള്ളതായിരിക്കാമെന്നു ശങ്കിച്ചിട്ടും ആകുന്നു. അങ്ങനെ തോന്നാൻ മാധവനു നല്ല കാരണമുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ദുലേഖാ മലയാളത്തിൽ എങ്ങും പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട ഒരു സ്ത്രീരത്നമായിരുന്നു. മഹാരാജാക്കന്മാർ മുതലായി പലരും ഈ കുട്ടിയെ കിട്ടേണമെന്നു് ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു കൂടെക്കൂടെ പണ്ടുമേനോനു വരുന്ന കത്തുകളാലും പൂവരങ്ങിലും മറ്റും വെച്ചു് ഇതിനെപ്പറ്റി ആളുകൾതമ്മിൽ ഉണ്ടാവുന്ന പ്രസംഗങ്ങളാലും മാധവനു നല്ലവണ്ണം അറിവുണ്ടു്. ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കെ, അന്നു് ഒരു സ്കൂൾകുട്ടിയായ താൻ ഇതിനു മോഹിക്കുന്നതു വെറുതെ എന്നു മാധവനു ചിലപ്പോൾ തോന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ആദ്യം ഉണ്ടായ വിചാരം ഇങ്ങിനെ ആണെങ്കിലും ക്രമേണ ഇന്ദുലേഖയിൽ മാധവനു് അനുരാഗം വർദ്ധിച്ചുതന്നെ വന്നു. മദിരാശിയിൽനിന്നു വീട്ടിൽ വന്ന പാക്കുന്നകാലത്തു പകൽ മുഴുവനും ഇന്ദുലേഖയുടെ കൂടെത്തന്നെയാണു മാധവൻ എന്നു പറയാം. വല്ല പുസ്തകങ്ങളും വായിച്ചിട്ടും പാട്ടു്, പിയാനോ, ചതുരംഗം മുതലാ

യതുകൊണ്ടു വിനോദിച്ചും വൈകുന്നേരം പിരിയാറാവു മ്പോഴം രണ്ടുപേർക്കും ഒരുദിവസവും പകൽസമയം മതിയാ യില്ലെന്നു തോന്നാതിരുന്നിട്ടില്ല. ഇങ്ങനെ കുറെ കാലം മദിരാശിയിൽനിന്നു മാധവൻ വീട്ടിൽ വന്ന സമയങ്ങളും മുഴുവനും അന്യോന്യം രസിച്ചും അഹങ്കരിച്ചും വിനോദിച്ചും കഴിഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖയും മാധവനും തമ്മിൽ ഉള്ള സംബന്ധ സ്ഥിതികൊണ്ടും രൂപംകൊണ്ടും പഠിപ്പുകൊണ്ടും ഇവരു തമ്മിൽ ഇങ്ങിനെ സ്നേഹിച്ചവന്നതിൽ അല്പം ചില ആള കും ഒഴികെ ശേഷം എല്ലാവക്കും സന്തോഷമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയെ മാധവനു ഭാര്യയായി കിട്ടുമോ എന്നു പിന്നെയും ഒരു ശങ്ക എല്ലാവക്കും ഉണ്ടായി. മലയാ ളത്തിലെ സ്ഥിതി അറിയുന്ന ആൾക്കു്, ഈ ശങ്ക ഉണ്ടാ വാതിരിപ്പാൻ പാടില്ലല്ലൊ. തിരുവനന്തപുരത്തു പൊന്നു തമ്പുരാൻകൂടി ഇന്ദുലേഖയെ അമ്മച്ചിയാക്കി കൊണ്ടുപോ കുവാൻ ആലോചനയുണ്ടെന്നാണു് ആ കാലത്തു പഞ്ചു മേനോന്റെ മുഖത്തിൽനിന്നുതന്നെ ചിലർ കേട്ടിട്ടുള്ളതു്. അപ്പോഴം മേല്പറഞ്ഞ ശങ്ക ഉണ്ടായതിൽ അത്ഭുതമില്ലല്ലൊ.

അങ്ങിനെയിരിക്കുമ്പോഴം നമ്മുടെ കഥ തുടങ്ങുന്നതി നു കുറെമുമ്പു മാധവൻ ബി. എൽ. പരീക്ഷയ്ക്കു പോയി. പരീക്ഷ കഴിഞ്ഞ ഉടനെ വീട്ടിലേക്കു വന്നു. മുമ്പത്തെ പ്രകാരം ഇന്ദുലേഖയുമായി കളിച്ചും വിനോദിച്ചും ഇരുന്നു വെങ്കിലും ക്രമേണ മാധവനു് ഇന്ദുലേഖയിൽ അനുരാഗം വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധിച്ചു കലശലായിത്തീർന്നു. ''എന്തു പൊന്നു തമ്പുരാൻ?'' ''ഏതു രാജാവു്?'' ''എന്റെ ഇന്ദുലേഖാ എന്റെ ഭാര്യതന്നെ.'' ''അങ്ങിനെയല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ലാ.'' എന്നു മനസ്സിൽ ഉറച്ചുതു ടങ്ങി. ഈ കാലത്തു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മനസ്സു് എന്താണെ ന്നു് അറിവാൻ മാധവനു് അത്യാഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് മാധവനോടു് അങ്ങോടു്, ഇങ്ങട്ടുള്ളതിനെ ക്കാം പക്ഷേ, അധികം അനുരാഗം ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും ഇന്ദുലേഖാ മാധവനോടു് ഇതിനെക്കുറിച്ചു യാതൊരുപ്രകാ രവും നടിച്ചില്ലാ. കളി, ചിരി, പാട്ടു മുതലായതു കൂടാതെ

എല്ലായ്പോഴും അതിൽ അധികം ഒന്നും ഇന്ദുലേഖയുടെ പ്രകൃതങ്ങളിൽനിന്നു മാധവനു് അറിവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. മാധവൻ അല്പം പ്രസരിപ്പുള്ള കുട്ടിയാകയാൽ മാധവന്റെ മനസ്സിന്റെ ചേഷ്ടകളും ഇയ്യിടെ കുറേശ്ശ പുറത്തു കാണാറായിത്തുടങ്ങി. അതിനൊന്നും ഇന്ദുലേഖാ അശേഷം വിരോധവും വിമുഖതയും ഭാവിക്കയില്ല. എങ്കിലും തന്റെ അനുരാഗചേഷ്ടകളും എല്ലാം മാധവനിൽനിന്നു കേവലം മറച്ചുവച്ചിരുന്നു.

അങ്ങിനെയിരിക്കുമ്പോൾ ഒരുദിവസം മാധവനും ഇന്ദുലേഖയുംകൂടി ചതുരംഗം കളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ മാധവൻ താൻ വയ്ക്കേണ്ട കരു കൈയിൽ എടുത്തു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖത്തേക്കു് അസംഗതിയായി നോക്കിക്കൊണ്ടു കളിക്കാതെ നിന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണു കളിക്കാത്തതു്; കളിക്കരുതേ?

മാധവൻ:—കളിക്കാൻ എനിക്കു് ഇന്നു് അത്ര രസം തോന്നുന്നില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:—ഇയ്യെടെ കളി കുറെ അമാന്തമായിരിക്കുന്നു. പക്ഷേ, പരീക്ഷയുടെ കാര്യം അറിയാത്ത സുഖക്കേടുകൊണ്ടു് ആയിരിക്കാം. അതിനെക്കുറിച്ചു് ഇപ്പോൾ വിചാരിച്ചിട്ടു് ഒരു സാദ്ധ്യവും ഇല്ലല്ലോ. മനസ്സിനു പെറുതെ സുഖക്കേടു് ഉണ്ടാക്കരുതേ.

മാധവൻ:—പരീക്ഷയുടെ കാര്യം ഞാൻ വിചാരിച്ചിട്ടേ ഇല്ല. മനസ്സിനു സുഖക്കേടു വരുത്താനും വരുത്താതിരിപ്പാനും കാരണങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കുമ്പോഴും ആ കാരണങ്ങളെ പരിഹരിപ്പാൻ കഴിയാതിരിക്കുമ്പോഴും ഒരുവനു് എങ്ങിനെ മനസ്സിനെ സ്വാധീനമാക്കിവെപ്പാൻ കഴിയും?

ഇന്ദുലേഖാ:— മനസ്സിനെ സ്വാധീനമാക്കിവെയ്ക്കണം. അതാണു് ഒരു പുരുഷന്റെ യോഗ്യത.

മാധവൻ:—സ്ത്രീയിന്റെ യോഗ്യതയോ?

ഇന്ദുലേഖാ:— ഒരു സ്ത്രീ ഇപ്പോൾ മനസ്സിനു സുഖക്കേടു തോന്നി കളിപ്പാൻ രസമില്ലെന്നു പറഞ്ഞില്ല. മാധ

വനല്ലേ കളിപ്പാൻ ഇന്നു് അത്ര രസം തോന്നുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞതു്?

മാധവൻ:–പക്ഷേ, ഇന്ദുലേഖാ മനസ്സിനെ സ്വാധീനമാക്കി വെച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഞാൻ അതു പരീക്ഷിച്ചിട്ടില്ലാ. സ്വാധീനമല്ലാതെ തോന്നുമ്പോഴം അല്ലേ ഈ പരീക്ഷ ചെയ്യേണ്ടതു്? സ്വാധീനമല്ലെന്നു് ഇതുവരെ എനിക്കു തോന്നീട്ടില്ല, അങ്ങിനെ തോന്നാൻ സംഗതി ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

മാധവൻ:–മനസ്സിനു് ഇച്ഛിക്കുന്നതു സകലവും സാധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴം മനസ്സുനിമിത്തം ഉപദ്രവം ഉണ്ടാവാൻ എടയില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അങ്ങിനെ സകലവും സാധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനാലായിരിക്കും മനസ്സിനെ പരീക്ഷിപ്പാൻ എടയാവാഞ്ഞതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്റെ മനസ്സു സാദ്ധ്യമല്ലാത്തതിൽ ആഗ്രഹിക്കാറില്ലാ. ഇതു് എന്റെ മനസ്സിനു സ്വതന്ത്രമായ ഒരു ഗുണമാണെന്നു് അറിഞ്ഞു ഞാൻ സന്തോഷിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു മാധവൻ പറഞ്ഞതു ശരിതന്നെ. എന്റെ മനസ്സു വ്യാപരിക്കുന്നതിൽ ഒന്നിലും എനിക്കു വ്യസനിപ്പാൻ എട ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

മാധവൻ:–അങ്ങിനെ എല്ലായ്പോഴും വരുമോ? അങ്ങിനെ വന്നാൽത്തന്നെ അതു മനസ്സിനെ സ്വാധീനമാക്കീട്ടല്ലെ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അല്ലാ; മനസ്സിനെ സ്വാധീനമാക്കേണമെങ്കിൽ അതിനു വേറെ ചില സാധനങ്ങളെ ഉപയോഗിച്ചിട്ടവേണം. ധൈര്യം, ക്ഷമ മുതലായ സാധനങ്ങളെ ഉപയോഗിച്ചിട്ട വേണം മനസ്സിനെ സ്വാധീനമാക്കാൻ. അങ്ങിനെയുള്ള സാധനങ്ങളെ ഒന്നും ഉപയോഗിക്കാതെതന്നെ എന്റെ മനസ്സു സ്വസ്ഥതയിൽ നില്ക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് എന്റെ മനസ്സിന്റെ സ്വസ്ഥത അതിനു സഹജമായ ഒരു ഗുണമാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

മാധവൻ: ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ക്ഷണസാദ്ധ്യമല്ലാത്ത യാതൊരു കാര്യത്തിലും ഇന്ദുലേഖയുടെ മനസ്സു് ഇതുവരെ വ്യാപരിച്ചിട്ടില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:—ഇല്ലെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. എന്നാൽ ക്ഷണസാദ്ധ്യമെന്നു മാധവൻ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല. സാദ്ധ്യാസാദ്ധ്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു മാത്രമാണു ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചതു്.

മാധവൻ:—ഞാൻ ദൃഷ്ടാന്തം പറയാം. ഇപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖാ അതിമനോഹരമായും അതിപരിമളത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന ഒരു പുഷ്പത്തെ കാണുന്നു. അതിനെ കാണുമ്പോൾ ആ പുഷ്പത്തെ നിഷ്പ്രയാസേന കിട്ടാൻ തരമില്ലെന്നു് അറിവുണ്ടെങ്കിലും ഉടനെ അതിനെ തന്റെ കൈയിൽ എടുത്തു് അതിന്റെ പരിമളത്തെ അനുഭവിക്കേണമെന്നു് ഒരു മനസ്സു് അല്ലെങ്കിൽ ആഗ്രഹം ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഉണ്ടാവുന്നില്ലേ? അതു് അപ്പോഴത്തന്നെ സാദ്ധ്യമാണെങ്കിലേ ഉണ്ടാവുന്നുള്ളൂ? അതല്ലാ സാദ്ധ്യമോ, അസാദ്ധ്യമോ, ക്ഷണസാദ്ധ്യമോ, വിളംബസാദ്ധ്യമോ എന്നുള്ള ആലോചന കഴിഞ്ഞിട്ടു മാത്രമോ പുഷ്പത്തെപ്പറ്റി ആഗ്രഹം ഉണ്ടാവുന്നതു്?

ഇന്ദുലേഖാ:—പുഷ്പം ഭംഗിയും പരിമളവും ഉള്ളതാണെന്നു് അതിന്റെ കാഴ്ചയിൽ ബോദ്ധ്യംവന്നാൽ എന്റെ മനസ്സു് ആ പുഷ്പത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു് ആഹ്ലാദപ്പെടുമായിരിക്കാം. അതു് എടുപ്പാൻ യോഗ്യവും സാദ്ധ്യവും ആണെന്നുകൂടി ബോദ്ധ്യമാവുന്നതിനു മുമ്പു് അതു് എടുത്തു കൈയിൽ വെയ്ക്കണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹം എനിക്കു് ഉണ്ടാവുകയില്ല. അതാണു് എന്റെ മനസ്സിനു് ഒരു ഗുണം ഞാൻ കാണുന്നതു്.

മാധവൻ:—ഇപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖാ പറഞ്ഞതും ഞാൻ മുമ്പു പറഞ്ഞതും ഒന്നുതന്നെ. ''മനസ്സു് ആഹ്ലാദപ്പെടും'' എന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം സൂക്ഷ്മത്തിൽ മനസ്സിൽ അതിനെപ്പറ്റി കൗതുകം ഉണ്ടാവുമെന്നു മാത്രമല്ല, അങ്ങിനെയുള്ള ആഹ്ലാദത്തിൽ അതിനെ അനുഭവിക്കേണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹവും അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ പിന്നെ ആ ആഗ്രഹം സാദ്ധ്യമോ, ദുസ്സാദ്ധ്യമോ എന്നു് ആലോചിച്ചിട്ടേ അതിന്റെ നിവൃത്തിക്കു് ഇന്ദുലേഖാ ശ്രമിക്കുകയുള്ളൂ, അത്രമാത്രമാണു് ഇന്ദുലേഖാ ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞതിന്റെ

താല്പര്യം എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ഇതു ശരിയാണെങ്കിൽ ഇന്ദുലേഖാ ആഗ്രഹത്തെ ജയിക്കുന്നതു ധൈര്യംകൊണ്ടും ക്ഷമകൊണ്ടുമാണെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:—അങ്ങിനെയല്ലാ ഞാൻ പറഞ്ഞതു്. മാധവനു മനസ്സിലായില്ലാ. ഒന്നാമതു മാധവന്റെ പുഷ്പത്തിന്റെ ഉപമതന്നെ നന്നായില്ല. ഇതിലും നന്നായിട്ടു ഞാൻ ഒരു ഉപമ പറഞ്ഞു മാധവനെ ബോധ്യപ്പെടുത്താം. ഞാൻ യൗവനയുക്തയായ ഒരു സ്ത്രീയാണു്; ഞാൻ സുന്ദരനായ ഒരു യുവാവെ കാണുന്നു. ആ യുവാവു് എന്റെ ഭർത്താവായിരിപ്പാൻ യോഗ്യനോ എന്നു് എന്റെ മനസ്സിനു ബോദ്ധ്യപ്പെടുന്നതിനുമുമ്പു് ആ പുരുഷനിൽ എന്റെ മനസ്സു പ്രവേശിക്കയില്ലാ. ഇവിടെ മനസ്സു് ഒന്നാമതു പ്രവേശിച്ചിട്ടു പിന്നെ ഞാൻ ധൈര്യംകൊണ്ടു മനസ്സിനെ നിവൃത്തിക്കുന്നതല്ലാ. എന്റെ മനസ്സു് ഒന്നാമതു പ്രവേശിക്കുന്നതേ ഇല്ലാ. അതുപ്രകാരംതന്നെ ധനത്തിൽ; ന്യായമായവിധം ആർജ്ജിക്കപ്പെടുന്ന ധനത്തിൽ അല്ലാതെ എനിക്കു് ആഗ്രഹമേ ഉണ്ടാവുന്നില്ലാ. ഇതെല്ലാം മനസ്സിനു ചിലർക്കു സഹജമായ ഗുണമായി ഉണ്ടാവും. ചിലർക്കു് അങ്ങിനെ അല്ലാ മനസ്സിന്റെ ധർമ്മം—കിട്ടുന്നതിലും കിട്ടാത്തതിലും, വേണ്ടുന്നതിലും, വേണ്ടാത്തതിലും ഒരുപോലെ മനസ്സു പ്രവേശിക്കും. പിന്നെ സാമർത്ഥ്യവും ധൈര്യവും ബുദ്ധിയും ഉള്ളവരായാൽ ആ മനസ്സിനെ നിവൃത്തിപ്പിച്ചു പാട്ടിൽ വെയ്ക്കും. അതുകൊണ്ടു മാധവൻ ഞാൻ ഒടുവിൽ പറഞ്ഞ മാതിരിക്കാരുടെ കൂട്ടത്തിലാണെങ്കിൽ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യമുള്ള ആളാകയാൽ ദുസ്സാദ്ധ്യമായതോ അസാദ്ധ്യമായതോ ആയ വല്ല കാര്യത്തിലും മനസ്സു ചാടീട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ആ മനസ്സിനെ മടക്കിയെടുക്കാൻ കഴിയുമല്ലോ. അങ്ങിനെ മടക്കിയെടുക്കുന്നതിനു ശക്തി ഉണ്ടായാൽ മനസ്സു സ്വാധീനമായി.

മാധവൻ:—ഞാൻ ഇന്ദുലേഖാ പറഞ്ഞതിൽ യോജിക്കുന്നില്ല. എങ്കിലും ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി ഞാൻ എനിക്കു തർക്കിക്കുന്നില്ല. എനിക്കു മുമ്പത്തെപ്പോലെ ഇന്ദുലേഖയുമായി തർക്കിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ മനസ്സിനു സുഖമില്ല!

ഇന്ദുലേഖാ:–ഞാൻ വിചാരിച്ച ചതുരംഗം കളിക്കാനേ രസമില്ലാതായിട്ടുള്ള എന്നു്. ഇപ്പോഴും എന്നോടു സംസാരിക്കാനും രസമില്ലെന്നു കേട്ടതു് ആശ്ചര്യം!

മാധവൻ:–എന്തിനാണു് ഇങ്ങിനെ എല്ലാം പറയുന്നതു്? ഞാൻ മഹാ ഒരു നിർഭാഗ്യവാനാണെന്നു തോന്നുന്നു— വൃഥാ മനഃഖേദം ഉണ്ടാവുന്നതു നിർഭാഗ്യമല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ആ ഖേദത്തെ പരിഹരിപ്പാൻ ശക്തിയില്ലാതെപോകുന്നതു നിർഭാഗ്യം.

മാധവൻ:–ആ ഖേദം എങ്ങിനെയാണു പരിഹരിക്കേണ്ടതു് എന്നു് ഇന്ദുലേഖാ പറഞ്ഞുതന്നാൽ വലിയ ഉപകാരമായിരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ, ''ഖേദം എന്താണെന്നറിഞ്ഞാൽ ഞാൻ പരിഹരിക്കാൻ നോക്കാം,'' എന്നു പറഞ്ഞു് ഒന്നു ചിരിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖാ:–കളിക്കുക. മാധവന്റെ കുതിരയെ ഞാൻ വെട്ടാൻപോകുന്നു. കരു കൈയിൽ പിടിച്ച ഖേദം എന്നു പറഞ്ഞു മേല്പോട്ടു നോക്കിയതു മതി; കളിക്കുക, കുതിരയെ രക്ഷിക്കാൻ കഴിയുമോ, കാണട്ടെ മിടുക്കു്.

മാധവൻ:–വരട്ടെ, ഞാൻ ഇപ്പോഴും കളിക്കുന്നില്ല, കളിച്ചാൽ ശരിയാവുകയില്ലാ. ഞാൻ ഈ കോച്ചിന്മേൽ കുറെ കിടക്കട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു് കരു മേശമേൽത്തന്നെ വെച്ചു്, മാധവൻ കോച്ചിന്മേൽ പോയി കിടന്നു. ഇന്ദുലേഖാ അവിടുന്നു ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു് എഴുനീറ്റു ശാകുന്തളം നാടകം ബുക്കു് എടുത്തു് ഒരു കസാലമേൽ ഇരുന്നു വായിച്ചുതുടങ്ങി.

മാധവൻ:–എന്താണു് ആ പുസ്തകം?

ഇന്ദുലേഖാ:–ശാകുന്തളം.

മാധവൻ:–എവിടെയാണു വായിക്കുന്നതു്?

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു്, ഉറക്കെ വായിക്കണോ?

മാധവൻ:–വായിക്കുക.

ഇന്ദുലേഖാ:–(ഒരു ശ്ലോകം വായിക്കുന്നു.)

''ക്ഷാമക്ഷാമകപോലമാനനമുരഃ–
കാഠിന്യമുക്തസ്തനം
മദ്ധ്യഃ ക്ലാന്തതരഃ പ്രകാമവിനതാ–
വംസൗ ചരവിഃ പാണ്ഡുരാ
ശോച്യാ ച പ്രിയദർശനാ ച മദന–
ക്ലിഷ്ടേയമാലക്ഷ്യതേ
പത്രാണാമപി ശോഷണേന മരുതാ–
സ്പൃഷ്ടാ ലതാ മാധവീ.''

മാധവൻ:–ശിവ ശിവ, ഇങ്ങിനെ ഒന്നു കണ്ടിരുന്നാൽ എന്റെ വ്യസനം തീർന്നിരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശകുന്തളയെ എങ്ങിനെ എനി കാണാൻ കഴിയും? ശകുന്തളയെ മനസ്സിൽ നന്നായിട്ടു വിചാരിച്ചു കണ്ണു മുറുക്കെ അടച്ചു കിടന്നോളൂ; എന്നാൽ ഒരുസമയം സ്വപ്നം എങ്കിലും കാണാമായിരിക്കാം.

മാധവൻ:–ഇന്ദുലേഖാ വളരെ സുന്ദരിയാണെങ്കിലും വിദുഷിയാണെങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയുടെ മനസ്സു വളരെ കഠിനമുള്ള മാതിരിയാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ, എന്റെ മനസ്സു വളരെ കഠിനമാണു്—ആട്ടെ, ശാകുന്തളത്തിൽ എനി ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലട്ടെ.

മാധവൻ:–ഏതാണു്?

ഇന്ദുലേഖാ:–(മറെറാരു ശ്ലോകം വായിക്കുന്നു.)

''അനാഘ്രാതം പുഷ്പം കിസലയമലൂനം കരുഹൈ–
രനാവിദ്ധം രത്നം മധുനവമനാസ്വാദിതരസം
അഖണ്ഡം പുണ്യാനാം ഫലമിവ ച തദ്രൂപമനഘം
ന ജാനേ ഭോക്താരം കമിഹ സമുപസ്ഥാസ്യതി
വിധിഃ.''

മാധവൻ:–അതു ഞാൻ ചൊല്ലേണ്ട ശ്ലോകമല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ശാകുന്തളത്തിലുള്ളതാണു്; ആക്കെങ്കിലും ചൊല്ലാം.

മാധവൻ:–മനുഷ്യന്റെ ബുദ്ധിയുടെ ഒരു അഹങ്കാരം വിചാരിക്കുമ്പോഴും എനിക്കു് ആശ്ചര്യംതോന്നുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതു് എന്താണു്?

മാധവൻ:–തന്റെ സമസ്യഷ്ടികളിൽ കരുണ വേണ്ടെ ദിക്കിൽ അതിനു പകരം പരിഹസിച്ചാൽ അതു് അഹങ്കാര മല്ലെ? ദുഷ്ടതയായുള്ള അഹങ്കാരമല്ലെ?

ഇന്ദുലേഖാ:–പരിഹസിച്ചാൽ അങ്ങിനെതന്നെ.

മാധവൻ:–ഇന്ദുലേഖ പരിഹസിക്കുന്നില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇംഗ്ലീഷുപുസ്തകങ്ങളും വല്ലതും വായിക്കണോ?——ഞാൻ ബുക്കു് എടുത്തുതരാം.

മാധവൻ:–എനിക്കു് ഒന്നും വായിക്കെണ്ട.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്നാൽ ഭർത്തൃഹരി വായിച്ചോളൂ.

മാധവൻ:–എനിക്കു് ഒന്നും വായിക്കെണ്ട, ദയവുചെയ്തു് എന്നെ പരിഹസിക്കാതിരുന്നാൽ മതി.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്നാൽ ഞാൻ കുറെ വീണ വായിക്കട്ടെ: മനസ്സിനു കുണ്ഠിതം ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു പോകും.

മാധവൻ:–എനിക്കു വീണവായന കേൾക്കെണ്ട.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്നാൽ ഉറങ്ങിക്കോളൂ; ശകുന്തളയേയും വിചാരിച്ചോളൂ; വേണമെങ്കിൽ ഈ നാടകബുക്കു് അടുക്കെ വെച്ചോളൂ

എന്നു പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖാ ബുക്കും എടുത്തു് മാധവന്റെ അടുക്കൽ പോയി, ''പുസ്തകം വേണ്ടെ?'' എന്നു ചോദിച്ചു.

മാധവൻ:–എന്തിനാണു് ഇങ്ങിനെ പരിഹസിക്കുന്നതു്? ഇതിൽ എന്താണു് അങ്ങൊരു സുഖം?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇതു പരിഹാസമോ?—ഞാൻ അറിയില്ല. എന്നാൽ എന്തായാലും എനിക്കു് ഇങ്ങിനെയെല്ലാം കാണിക്കുന്നതും പറയുന്നതും ബഹു സന്തോഷമാണു്. ഞാൻ ഇങ്ങിനെ എല്ലാം പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കും. അല്ലെങ്കിൽ മാധവൻ കളിക്കാൻ വരൂ; കുതിരയെ തട്ടൂ; എണീക്കൂ.

മാധവൻ:–എനിക്കു കുതിരയും ആനയും ഒന്നും വേണ്ട.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശകുന്തളയെ വിചാരിച്ചു കിടന്നാൽ മതി, അല്ലെ?

മാധവൻ:–അതെ, ശരി——അതു മതി.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്നാൽ അങ്ങിനെയാവട്ടെ. ഇയ്യടെ

നായാട്ടിനു പോവാറില്ലെ? തോക്കുകളും വെടിയും ഘോഷവും എല്ലാം ഒന്നു നിലച്ചുകാണുന്നുവല്ലൊ. ഇതിനു് എന്തു സംഗതി?

മാധവൻ:—എനിക്കു് ഒന്നിനും മനസ്സില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണു് ബുദ്ധിക്കു വല്ല സ്ഥിരക്കേടും തുടങ്ങാൻ ഭാവമുണ്ടോ?

മാധവൻ:—ഒരുസമയം ഉണ്ടെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്നാൽ അതിനു വല്ല ഉപശാന്തിയും വരുത്തുവാൻ നോക്കണ്ടെ?

മാധവൻ:—നോക്കണം.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്നാൽ മാധവന്റെ അച്ഛനോടു് ഉടനെ പറയണം; ഞാൻ പറഞ്ഞുകളയാം. എനിക്കു ചായ കുടിപ്പാൻ സമയമായി. മാധവനും ചായ കൊണ്ടുവരട്ടെ?

മാധവൻ:—എനിക്കു ചായ വേണ്ടാ.

ഇന്ദുലേഖാ:—പലഹാരം വേണമോ?

മാധവൻ:—വേണ്ടാ.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണു വയറിനും സുഖക്കേടുണ്ടോ?

മാധവൻ:—സകല ദിക്കിലും സുഖക്കേടുതന്നെ.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്നാൽ ഇതു വല്ലാത്ത സുഖക്കേടുതന്നെ.

മാധവൻ:—വല്ലാത്ത രോഗംതന്നെയാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഒരുസമയം ഇതിൽനിന്നു സുഖപ്പെട്ടുവരാൻ പ്രയാസം. എന്റെ മനസ്സിനു് ഒരിക്കലും സമാധാനം വരുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഇന്ദുലേഖാ ഈ കോച്ചിന്മേൽ കുറെ ഇരിക്കു—വിരോധം ഉണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—വളരെ വിരോധമുണ്ടു്. മാധവൻ യൗവനയുക്തനായ ഒരു പുരുഷനായി. ഞാനും യൗവനയുക്തയായ ഒരു സ്ത്രീയാണു്. പണ്ടു കുട്ടിയിൽ കളിച്ചപോലെ എനി കളിക്കാമോ?

മാധവൻ:—കോച്ചിന്മേൽ ഒന്നായി ഇരിക്കുന്നതിനു് എന്താണു വിരോധം?

ഇന്ദുലേഖാ:—ബഹുവിരോധം ഉണ്ടു്. ഒരിക്കലും ഒന്നായി ഇരിപ്പാൻ നമ്മംകൂ് ഇപ്പോഴം പാടില്ല.

മാധവൻ:–എപ്പോഴെങ്കിലും പാട്ടുള്ള ഒരു കാലം എനി ഉണ്ടാകുമോ എന്നു് അറിവാനും നിവൃത്തിയില്ല; അല്ലെ? എന്തു ചെയ്യാം!

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ; ഭാവിയായ കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു തീച്ച് പറവാൻ ആക്കും സാധിക്കുന്നതല്ലല്ലൊ.

മാധവൻ:–(ദീഘത്തിൽ ഒന്നു നിശ്വസിച്ചിട്ടു്) ആക്കും പറവാൻ കഴിയില്ലാ——ശരിതന്നെ.

ഇങ്ങനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴേക്കു് കുട്ടിപ്പട്ടരു് ചായയും പലഹാരങ്ങളും കൊണ്ടുവന്നു. മാധവൻ എഴുനീറ്റു പോയി. ഒന്നും വിചാരിച്ചപോലെ അന്നു സംസാരിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

മാധവൻ പിന്നെ ദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു പറവാൻ കൂടി എനിക്കു സങ്കടം. ഇന്ദുലേഖാ എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞാലും ചിറിച്ചാലും കളിച്ചാലും മാധവൻ ഒരു മൗനവ്രതത്തിലായി. ചിലപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ, ''എന്താണു് മനസ്സിനു് ഒരു മൗഢ്യം?'' എന്നു ചോദിക്കും. അതിനു മാധവൻ ഉത്തരം പറയാൻ പുറപ്പെടുന്നതിനുമുമ്പു് മറ്റൊന്നു ചോദിക്കും. ഒരുദിവസം വൈകുന്നേരം ഇന്ദുലേഖാ മേൽക്കഴുകാൻ പോകുമ്പോഴും മാധവൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമേൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവിടെ ഇരുന്നു് അരപ്പായ കടലാസ്സു നിറച്ചു് തന്റെ മനോവ്യഥകളെ എല്ലാം എഴുതി ഇന്ദുലേഖയുടെ എഴുത്തുമേശമേൽ വെച്ചു പോയി. മാധവൻ പിറ്റേദിവസം രാവിലെ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമേൽ വന്നു, ''ഞാൻ ഇവിടെ ഒരു കടലാസ്സു് എഴുതിവച്ചിരുന്നുവല്ലൊ; അതു വായിച്ചുവോ?'' എന്നു ചോദിച്ചു. അപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ, ''എനിക്കു് ഒന്നും നിശ്ചയമില്ല,'' എന്നു പറഞ്ഞു മാധവനോടു വേറെ ഒരു കാര്യം ചോദിച്ചു. മാധവൻ എന്തുതന്നെ സങ്കടം കാണിച്ചാലും അതുനിമിത്തം ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് യാതൊരു ഭാവഭേദവും ഉണ്ടായതായി കണ്ടില്ല. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുണ്ടായിരുന്ന അനുരാഗം കേവലം മറച്ചുവെച്ചിരുന്നു.

അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴും ഒരുനാഴും നല്ല ചന്ദ്രികയുള്ള ഒരു രാത്രിയിൽ മാധവൻ താനെ പൂവരങ്ങുമാളികയുടെ തെക്കേ മിറ്റത്തു ചന്ദ്രനേയും നോക്കിക്കൊണ്ടു നടന്നുകൊ

ണ്ടിരുന്നു. ഇന്ദുലേഖാ മാളികയുടെ മുകളിൽനിന്നു് ജാലകത്തിൽക്കൂടി നോക്കിയപ്പോഴും മാധവനെകണ്ടു്, ''മാധവാ! മാധവാ!'' എന്നു വിളിച്ചു.

മാധവൻ:—എന്താണു്?

ഇന്ദുലേഖാ:—ചന്ദ്രോപാലംതോ? ചന്ദ്രിക മുകളിൽ ഈ അറയിലും ധാരാളം ഉണ്ടു്. ഇങ്ങട്ടു കയറിവരുന്നതിനു വിരോധം ഉണ്ടോ?

മാധവൻ:—ഞാൻ കയറിവരുന്നില്ല. ഒരു കോച്ചിന്മേൽ ഒന്നായിരിക്കുന്നതു വിരോധമുള്ള കാര്യമാണെങ്കിൽ രാത്രി ഒരറയിൽ നോം രണ്ടാളുകൂടി ഇരിക്കുന്നതിനു വിരോധമില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:—അതെ——ശരിയാണു്; വിരോധമുള്ള കാര്യംതന്നെയാണു്. അതു ഞാൻ ഓക്കാതെ പറഞ്ഞുപോയി. ഞാൻ എറങ്ങി മിറ്റത്തു വരാം.

മാധവൻ:—എനിക്കുവേണ്ടി വരേണമെന്നില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:—എനിക്കുവേണ്ടിത്തന്നെ വരാം.

മാധവൻ:—അതിനു് എനിക്കു വിരോധമില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ മുകളിൽനിന്നു് എറങ്ങി മിറ്റത്തു ബഹുമനോഹരമായ ചന്ദ്രികയിൽ മാധവന്റെ അടുക്കപ്പോയി നിന്നു. കൈയിൽ താൻതന്നെ അന്നു വൈകുന്നേരം കെട്ടി ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു മുല്ലമാലയും ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിധവളമായിരിക്കുന്ന ചന്ദ്രികയിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖവും കുന്തളഭാരവും ശരീരവും ആകപ്പാടെ കണ്ടപ്പോഴും മാധവനു് വല്ലാതെ മനസ്സിനു് ഒരു ഭ്രാന്തി ഉണ്ടായി. 'ഈശ്വരാ! ഈ സുന്ദരിക്കു് എന്നിൽ അനുരാഗമുണ്ടായാൽ എന്നെപ്പോലെ ഉള്ള ഭാഗ്യവാൻ ആരു്? ഇല്ലാതെ പോയെങ്കിൽ ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതു് എന്തിനു്? ക്ഷണത്തിൽ ജീവത്യാഗം ഉത്തമം' എന്നിങ്ങനെ മാധവൻ വിചാരിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖയ്ക്കോ, അങ്ങുണ്ടായ വിചാരത്തിനും അശേഷം പ്രകൃതഭേദവും കുറവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലാ——ശക്തി അല്പം കൂടിയിരുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, ഇന്ദുലേഖാതന്റെ വിചാരങ്ങളും മനസ്സിൽ അടക്കിയിരുന്നതിനാൽതന്നെ. മനസ്സിനുണ്ടാവുന്ന സ്ഫോടങ്ങളും ബാഹ്യചേഷ്ടകൾ

ളെക്കൊണ്ടു് വളരെ ചുരുക്കുവാനും ലഘുവാക്കുവാനും കഴിയുന്നവകളാണു്. കഠിനവ്യസനത്തിൽ ഉറക്കെ കരയുന്നതു് ഒരുവിധം വ്യസനോൽകഷ്തയെ ശമിപ്പിക്കും. അങ്ങനെതന്നെ ആഹ്ലാദത്തിലോ ഹാസ്യരസത്തിലോ ചിരിക്കുന്നതും. പിന്നെ തന്റെ വ്യസനങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഒരുവൻ തന്റെ സ്നേഹിതനോടു തുറന്നു വെളിവായി പറയുന്നതിനാൽ തന്നെ അല്പം വ്യസനശാന്തി ഉണ്ടാവാം. കഠിനവ്യസനം ഉള്ളിൽ ഉള്ളതു കേവലം മറച്ചു് വേറെ ഒരു രസം നടിക്കുമ്പോഴാണു് ഒഴുകിപ്പോവുന്ന വെള്ളത്തെ എടയിൽ കെട്ടി നിർത്തിയാൽ ഉണ്ടാവുന്നതുപോലെ ഉള്ളിൽ നിർത്തുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്തവിധം അധികരിക്കുന്നതും ചിലപ്പോൾ വിചാരിയാതെ പുറത്തേക്കു ചാടിപ്പോവുന്നതും.

മിറാത്തു വന്നു ചന്ദ്രികയിൽ മാധവന്റെ അതികോമളമായ മുഖത്തിൽനിന്നു് സ്പഷ്ടമായി കാണാവുന്ന വ്യഥയെ കണ്ടപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും മനസ്സു സഹിച്ചില്ലെന്നുതന്നെ പറയാം.

ഒന്നാമതു ചന്ദ്രികാ എന്നതുതന്നെ മനസ്സിനു വളരെ ഉദ്ദീപനകരമായ ഒരു സാധനമാണു്. അങ്ങിനെയുള്ള ചന്ദ്രികയിങ്കൽ മാധവനെപ്പോലെ തന്നോടും തനിക്കും കഠിനമായ അനുരാഗം അന്യോന്യമുള്ള അതിസുന്ദരനായ ഒരു യുവാവെ താനെ അടുത്തു കാണുമ്പോൾ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കഠിനമായ വ്യഥ ഉണ്ടായി എന്നും പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഇങ്ങിനെയെല്ലാം ഉണ്ടായി എങ്കിലും തന്റെ ബുദ്ധി സാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടും ക്ഷമയാലും ധൈര്യത്താലും ഇന്ദുലേഖ തന്റെ മനോവ്യഥയെ ലേശം പുറത്തുകാട്ടാതെതന്നെ നിന്നു. കുറേനേരം രണ്ടാളും അന്യോന്യം ഒന്നും പറയാതെ ചന്ദ്രനെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു.

പിന്നെ ഇന്ദുലേഖാ താഴെ കാണിക്കുന്ന ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലി:

"സ്വൈരം കൈരവകോരകാൻ വികലയ-
ന്ന്യൂനാം മനഃ ഖേദയ-
ന്നംഭോജാനി നിമീലയൻ മൃഗദൃശാ-
മ്മാനം സമുന്മൂലയൻ

ജ്യോൽസ്നാം കന്ദളയൻ ദിശോ ധവളയ–
ന്നംഭോധിമുദ്വേലയൻ
കോകാനാകുലയൻ തമഃ കബളയ–
ന്നിന്ദുസ്സുജ്ജൃംഭതേ.''

മാധവൻ:– ഈ ശ്ലോകം ഉണ്ടാക്കിയ ആൾ ചന്ദ്രന്റെ ഗുണങ്ങളെക്കുറിച്ച് എല്ലാം ശരിയായി അറിയുന്ന എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെന്താണ്?

മാധവൻ:–''മൃഗദ്യശാം മാനം സമൂലയൻ'' എന്നു പറഞ്ഞ ഗുണം ശരിയായി ഉള്ളതാണെങ്കിൽ അതു് ഇപ്പോൾ കാണണ്ടെ?

ഇന്ദുലേഖാ: (ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) എന്നാൽ വേറെ ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലാം:

''യാമിനീകാമിനീകണ്ണകുണ്ഡലം ചന്ദ്രമണ്ഡലം
മാരനാരാചനിർമ്മാണശാണചക്രമിവോദിതം.''

മാധവൻ:–മാരനാരാചങ്ങളെ സ്ത്രീകളിൽ കുറേക്കാലമായി പ്രയോഗിച്ചുവരാറില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–സ്ത്രീകളെ സാധുക്കളല്ലെ—ഭീരുക്കളല്ലെ? കാമദേവനു ദയതോന്നി വേണ്ടെന്നുവെച്ചതായിരിക്കാം.

മാധവൻ:–എന്നാൽ ആ കാമദേവൻ മഹാദുഷ്ടൻ എന്നു മാത്രമല്ലാ ഒരു വിഡ്ഢികൂടിയാണെന്നു ഞാൻ പറയും. സ്ത്രീകളിൽ ദയകൊണ്ടു പ്രയോഗിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ പുരുഷന്മാരിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ടു് എന്താണു് ഒരു സാദ്ധ്യം? പുരുഷന്മാരെ പ്രയോജനമില്ലാതെ ഉപദ്രവിക്കുന്നതു് എന്തിനു്?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതു ശരി; എന്നാൽ പുരുഷന്മാരെ ഉപദ്രവിച്ചാൽ അവർ ശക്തന്മാരാകയാൽ നിവൃത്തിയില്ലാതെ വരുമ്പോൾ സാധുക്കളായ സ്ത്രീകളെ പുരുഷന്മാർ നേരിട്ടു് ഉപദ്രവിച്ചോളും എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടായിരിക്കാം കാമദേവൻ ഇങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതു്....ഇതാ, ഞാൻ ഒരു മുല്ലമാല കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു. ഇതു് ഇന്നു ഞാൻതന്നെ കെട്ടിയുണ്ടാക്കിയതാണു്. ഇതിന്റെ നായകമണിയാക്കി കെട്ടിയിരിക്കുന്ന ഈ ചെറിയ താമരപ്പൂവു് ഞാൻതന്നെ ഇന്നു

രാവിലെ പൂവള്ളി പടിഞ്ഞാറെ കുളത്തിൽനിന്നു പറിച്ചു താണു്. ഈ മാല മാധവന്റെ കുടുമയിൽ വെച്ചാൽ നല്ല ഭംഗി ഉണ്ടാവും. ഇതാ എടുത്തോളൂ.

മാധവൻ മുല്ലമാല കൈകൊണ്ടു വാങ്ങി. വാങ്ങുമ്പോഴും മാധവന്റെ കൈയ് വിറയ്ക്കുന്നു എന്നു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു തോന്നി.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു കൈ വിറയ്ക്കുന്നതു്?

മാധവൻ:–കാമദേവന്റെ ബാണമല്ലെ?——ഭയപ്പെട്ടിട്ടുള്ള വിറതന്നെ.

ഇന്ദുലേഖാ ഒന്നു ചിരിച്ചു.

മാധവൻ:–(താമരപ്പൂവു് കൈയിൽവെച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടു്)

''ശോഭാസവ്വസ്വമേഷാം പ്രഥമമപഹൃതം
യത്തയാ ലോചനാഭ്യാം
മാദ്ധ്വീമാധുര്യസാരഃ തവ കളവചസാ
മാട്ടവം തൽ പ്രതീകൈഃ
സ്ഥാനഭ്രംശോ മഹീയാനപി ച വിരചിതഃ
തന്മുഖസ്പർദ്ധിനാം വൈ
പദ്മാനാം ബന്ധനാത്തപ വിരമ വരതനോ
പിഷ്ടപേഷേണ കിം സ്യാൽ.''

ഇന്ദുലേഖാ:–ഒന്നാന്തരം ശ്ലോകം——എനിക്കു് ഇതു പാഠിക്കണം.

മാധവൻ:–ഈ മാലയിൽ ഒരു ചെറിയ കഷണം ഞാൻ മുറിച്ചെടുത്തു കുടുമയിൽ ചൂടാം. ശേഷം മുഴുവനും ഇന്ദുലേഖയുടെ തലമുടിയിൽ തന്നെ വെയ്ക്കുന്നതാണു യോഗ്യത.

ഇന്ദുലേഖാ: യോഗ്യത എങ്ങിനെയെങ്കിലുമാവട്ടെ—— മാധവന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്തോളൂ.

മാധവൻ:–ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്വാൻ സമ്മതമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–മാലയെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്തോളൂ.

മാധവൻ മാല കഷണിച്ചു് ഒരു ചെറിയ കഷണം

തന്റെ കട്ടമയിൽ വെച്ചു. ശേഷം മുഴുവനും കൈയിൽത്തന്നെ പിടിച്ചു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖത്തേക്കു് ഒന്നു നോക്കി.

മാധവൻ:—ഇതു ഞാൻതന്നെ ഇന്ദുലേഖയുടെ തലമുടിയിൽ തിരുകട്ടെയോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്റെ തലമുടിയിലോ?

മാധവൻ:—അതെ.

ഇന്ദുലേഖാ:—മാധവന്റെ കൈകൊണ്ടോ?

മാധവൻ:—അതെ.

ഇന്ദുലേഖാ ഒന്നും മിണ്ടാതെ മന്ദഹസിച്ചുകൊണ്ടു നിന്നു. മാധവൻ പുഷ്പമാല ഇന്ദുലേഖയുടെ കന്തളത്തിൽ ഭംഗിയായി വെച്ചു. (വെച്ചുകഴിഞ്ഞ ഉടനെ.)

ഇന്ദുലേഖാ:—ഇതെല്ലാം അക്രമമാണു്. മാധവൻ എന്റെ വലിയച്ഛന്റെ മരുമകനാണെങ്കിലും നോം ബാല്യംമുതൽ അന്യോന്യം കളിച്ചു വളർന്നവരാണെങ്കിലും എല്ലായ്പോഴും നോം കൂട്ടികളല്ലെന്നു് ഓർക്കേണ്ടതാണു്.

മാധവൻ:—ഈ മാല ഇന്ദുലേഖയുടെ തലമുടിയിൽ വെച്ചപ്പോഴും ഞാൻ കുട്ടിയാണെന്നു് അശേഷം ഓർത്തില്ല—നല്ല യുവാവാണെന്നുതന്നെ വിചാരിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖാ:—ആ സ്ഥിതിയിൽ മാധവൻ എന്നെ എങ്ങനെ തൊടും?

മാധവൻ:—തൊട്ടതു കണ്ടില്ലെ?

ഇന്ദുലേഖാ:—അതാണു് അക്രമമെന്നു പറഞ്ഞതു്.

മാധവൻ:—(കണ്ണിൽ പെള്ളം നിറച്ചുംകൊണ്ടു്) എന്നെ എന്തിനു് ഇങ്ങനെ വലപ്പിക്കുന്നു? ഇന്ദുലേഖയെ കൂടാതെ അരനിമിഷം ഈ ഭൂമിയിൽ ഇരിപ്പാൻ എനിക്കു് ആഗ്രഹമില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:—(മനസ്സിൽ വന്ന വ്യസനത്തെ സ്ഥിരമായി അടക്കിക്കൊണ്ടു്) എന്നോടു കൂടാതെ ഇരിക്കേണമെന്നു് ആരു പറഞ്ഞു?

മാധവൻ:—'കൂടാതെ' എന്നു പറഞ്ഞ വാക്കിനു ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ച അർത്ഥത്തിൽതന്നെയോ ഇന്ദുലേഖാ എന്നോടു് ഇപ്പോഴും പറയുന്നതു്?

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണു മാധവൻ ഉദ്ദേശിച്ച അർത്ഥം?

മാധവൻ:–'കൂടാതെ' എന്നു പറഞ്ഞതു്, ഇന്ദുലേഖയുമായി രാവും പകലും ഒരുപോലെ വിനോദിപ്പാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യവും ഭാഗ്യവും കൂടാതെ——എന്നാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–നേരം വൈകി. മഞ്ഞു വീഴുന്നുണ്ടു്. പോയി കിടന്നോളൂ. നാളെ രാവിലെ ചായ കുടിക്കാൻ മുകളിൽ വരണെ.

മാധവൻ:–ശരീരവും മനസ്സും വ്രണപ്പെട്ടപോലെ വേദനയുള്ള എനിക്കു്——കിടന്നുറങ്ങാൻ എങ്ങനെ സാധിക്കും?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതിനു വ്രണവിരോപണമായ വല്ല മരുന്നും സേവിച്ചു സുഖം വരുത്തണം.

മാധവൻ:–ഞാൻ അതിനു് ഒരു മരുന്നു കണ്ടിട്ടുണ്ടു്——ഒരു പ്രമാണപ്രകാരം. ആ പ്രമാണം പറയാം. മരുന്നു തരുമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു പ്രമാണം?——കേൾക്കട്ടെ.

മാധവൻ:–

''ഇന്ദീവരാക്ഷി തവ തീക്ഷ്ണകടാക്ഷബാണ–
പാതവ്രണേ ദ്വിവിധമൗഷധമേവമന്യേ
ഏകം തദീയമധരാമൃതപാനമന്യ–
ദുത്തുംഗപീനകുചകുംഭമുപങ്കലേപഃ''

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി; നല്ല പ്രമാണം. ഈ മരുന്നു് എവിടെ കിട്ടും?

മാധവൻ:–ഇന്ദുലേഖയുടെ കൈവശമുണ്ടല്ലോ.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതു് ഇപ്പോഴം എടുപ്പാൻ പാടില്ല. മഞ്ഞു വളരെ. ഞാൻ പോണു. മാധവൻ പോയി കിടന്നുറങ്ങൂ——ഭ്രാന്തന്മാരെപ്പോലെ ആവരുതു്.

മാധവൻ:–ആട്ടെ, എനിക്കു് ആ മരുന്നു് എപ്പോഴെങ്കിലും കിട്ടുമോ? ഇന്ദുലേഖാ കിട്ടും എന്നു് ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞാൽ മതി. എന്നാൽ ഞാൻ പരമഭാഗ്യവാനായി. എന്നെ ഇങ്ങനെ തപിപ്പിക്കരുതേ——ആ വാക്കുമാത്രം ഒന്നു പറഞ്ഞു കേൾക്കണം. അതിനു് എനിക്കു ഭാഗ്യമുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കു് ഉറക്കു വല്ലാതെ വരുന്നു. ഞാൻ ഇതാ പോവുന്നു.

എന്നു പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖാ ക്ഷണേന മാളികയിലേക്കു കയറിപ്പോയി.

ഇന്ദുലേഖാ പോയ വഴിയും നോക്കി മാധവൻ വിഷണ്ണനായി അതിപരിതാപത്തോടെ നിന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ മുകളിലേക്കു പോയി എന്നേ ഉള്ളൂ—മുകളിൽ അറയിൽ എത്തിയമുതൽ ജാലകത്തിൽകൂടി മാധവൻ മിറ്റത്തുനിന്നു പോവുന്നതുവരെ മാധവനെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടുനിന്നു.

ഇങ്ങിനെ മാധവനും ഇന്ദുലേഖയുമായി അന്യോന്യം നടന്ന സല്ലാപങ്ങളെക്കുറിച്ചു പറയുന്നതായാൽ വളരെ പറയേണ്ടിവരും. പിന്നെ വിശേഷിച്ചു് ഇതു് ഒരു പൂർവ്വകഥാപ്രസംഗം മാത്രമാണല്ലോ. എങ്കിലും ഒരുദിവസം ഇവർ തമ്മിൽ ഉണ്ടായ ഒരു സല്ലാപംകൂടി എന്റെ വായനക്കാരെ മനസ്സിലാക്കണമെന്നു് എനിക്കു് ഒരു ആഗ്രഹം ഉണ്ടാവുന്നതിനാൽ പറയുന്നു:

ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെ രാവും പകലും വിചാരിച്ചു വിചാരിച്ചു മാധവന്റെ മനസ്സിന്നു് ഒരു പുകച്ചൽ ആയിത്തീർന്നു. ഒരു രാത്രിയിൽ മാധവൻ ഉറങ്ങാൻ ഭാവിച്ചു കിടക്കുന്നു;—ഉറക്കം എന്തുചെയ്യിട്ടും വരുന്നില്ല. അങ്ങിനെ കിടക്കുമ്പോഴും മാധവനു തോന്നി: 'എന്തിനാണു് ഇങ്ങിനെ സങ്കടപ്പെടുന്നതു്? ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് എന്നോടു് അനുരാഗമുണ്ടെങ്കിൽ ഇതിനു് എത്രയോ മുമ്പു് എന്റെ ഭാര്യയായി ഇരിക്കുമായിരുന്നു. എന്റെമേൽ സ്നേഹം ഉണ്ടായിരിക്കാം; അനുരാഗമുണ്ടോ എന്നു് എനിയും എനിക്കു സംശയം. പിന്നെ എന്നെക്കാളും എത്രയോ യോഗ്യന്മാരും ധനവാന്മാരും ആയ ആളുകളും ഇന്ദുലേഖയെ ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുതന്നെ അറിവുള്ളതിനാൽ അങ്ങിനെ യോഗ്യന്മാരായവരിൽ ഒരുവനുമായി ചേച്ചിയായി മനസ്സിനെ അന്യോന്യം രഞ്ജിപ്പിച്ച ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരായി ഇരിക്കണമെന്നായിരിക്കാം ഇന്ദുലേഖയുടെ താൽപര്യം. സ്ത്രീകളുടെ മനസ്സിനെ എങ്ങനെ അറിവാൻ കഴിയും? എത്രതന്നെ പഠിപ്പുണ്ടായാലും സ്ത്രീസ്വഭാവമല്ലെ? പിന്നെ ഞാൻ എന്തിനു വൃഥാ ഖേദിക്കുന്നു? എനി ഇന്ദുലേഖയെക്കുറിച്ചു്

ഇങ്ങിനെ എന്റെ മനസ്സിനെ ഞാൻ തപിപ്പിക്കുകയില്ല—നിശ്ചയം. രാവിലെ തോക്കുകാം എടുത്തു ശിക്കാറിനു പോണം. അമ്മുനും വരുമായിരിക്കും. വളരെ ദിവസമായി ശിക്കാർ ചെയ്തിട്ട്. ഈ ഒരു മനോവ്യഥകൊണ്ട് എന്റെ പൗരുഷങ്ങളാം എല്ലാം നശിക്കാറായി. അങ്ങിനെ വരുത്തരുതു്. ഞാൻ ബുദ്ധിഹീനനായിട്ടാണു് ഇങ്ങിനെ കിടന്നു വലയുന്നതു്. എനിക്കു ചെറുപ്പമാണു്. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ഭർത്താവു് ഉണ്ടാകേണ്ടുന്ന കാലം അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നു. ഞാൻ എനി ഒരു വലിയ ഉദ്യോഗസ്ഥനോ മറേറാ ആവുന്നതുവരെ ഒരിക്കലും ഇന്ദുലേഖാ ഭർത്താവു വേണ്ടെന്നുവെച്ചു് ഇരിക്കുകയില്ലാ. പിന്നെ ആ മോഹം വൃഥാ. എനി ഞാൻ ഇങ്ങിനെ എന്റെ മനസ്സിനെ വ്യസനിപ്പിക്കയില്ലാ,' എന്നു മനസ്സുകൊണ്ടു നിശ്ചയിച്ചു; ബഹു ധൈര്യത്തോടെ കണ്ണു് അടച്ചു് ഉറങ്ങണം എന്നു് ഉറച്ചു കിടന്നു. കണ്ണു് അടച്ച നിമിഷത്തിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ നീണ്ട കണ്ണുകളും ചെന്താമരപ്പൂവുപോലെ ശോഭയുള്ള മുഖവും കുന്തളഭാരവും അധരങ്ങളും മുമ്പിൽ വെളിവായി കാണുന്നതുപോലെ തോന്നി. കണ്ണു മിഴിച്ചു; ഒന്നും കണ്ടതുമില്ല. മാധവൻ എണീറ്റു് ഇരുന്നു. ബഹു ധൈര്യം നടിച്ചു്, 'എനി ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയെ വിചാരിക്കുകയില്ല,' എന്നു തീർച്ചയായി ഉറച്ചു. അപ്പോഴം തന്റെ അറയുടെ വാതുക്കൽ ഒരു സ്ത്രീ നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു.

മാധവൻ:—ആരാണു് അതു്?

''ഞാൻതന്നെ. പൂവരങ്ങിൽനിന്നു് ഒരു മാല തന്നയച്ചിരിക്കുന്നു,'' എന്നു പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖയുടെ ദാസി അമ്മു എന്ന സ്ത്രീ മാധവന്റെ അറയിൽ കടന്നു തന്റെ കൈയിൽ ഉള്ള ഒരു പനീർചെമ്പകമാല മാധവൻവശം കൊടുത്തു.

മാധവൻ മാല വാങ്ങി നോക്കി ദീർഘമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചു.

അമ്മു:—നാളെ രാവിലെ ചായകുടിക്കാൻ മുകളിൽ ചെല്ലേണമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ചെല്ലാതിരിക്കരുതെന്നു തീർച്ചയായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–ഞാൻ പുലരാൻ നാലുനാഴികയുള്ളപ്പോഴം നായാട്ടിനു പോകുന്നു. അപ്പുനും വരുമായിരിക്കും. നാളെ അസ്സമിച്ചിട്ടേ മടങ്ങിവരികയുള്ളു എന്നു പറയൂ.

അമ്മു:–അങ്ങിനെതന്നെ പറയാം. എന്നാൽ പുലച്ചുസ്സു കാണണമെങ്കിൽ കാണാൻ ശരിയാവും. തിരുവാതിരക്കളി ഉണ്ടല്ലോ—അമ്മ ഏഴെട്ടുനാഴിക വെളിച്ചാവാനുള്ളപ്പോഴം ഉണരുന്നു കുളപ്പുരയിൽ കുളിപ്പാൻ പോവാറു പതിവാണു്.

മാധവൻ:–രാത്രി എനിക്കു പെണ്ണുങ്ങളെ വന്നു കാണുവാൻ പാടില്ല. മറന്നാഴം രാവിലെ കാണാമെന്നു പറയൂ.

അമ്മു മന്ദഹസിച്ചുകൊണ്ടു്, ''പറയാം,'' എന്നു പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിലേക്കു പോയി വിവരം പറഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖാ വീണ്ടും ഭാസിയെ വേറൊരു വിവരം പറഞ്ഞു് മാധവന്റെ അടുക്കലേക്കു് അയച്ചു.

അമ്മു രണ്ടാമതു ചെല്ലുമ്പോഴം, മാധവൻ മാലയെ കൈയിൽവെച്ചു നോക്കി രസിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അമ്മുവെ രണ്ടാമതും കണ്ടപ്പോഴം എന്താണു പിന്നേയും വന്നതു് എന്നു ചോദിച്ചു.

അമ്മു:–അമ്മ വിശേഷമായി ഒരു തൊപ്പി തുന്നുന്നുണ്ടത്രേ. അതു നായാട്ടിനു പോകുമ്പോഴം തലയിൽ ഇട്ടുകൊണ്ടു പോകാം. പുലച്ചുസ്സു മാളികയിൽ കയറിച്ചെല്ലുവാൻ യജമാനനു വിരോധമുണ്ടെങ്കിൽ മിറ്റത്തു കിളിവാതിലിനു നേരെ നിന്നാൽ തൊപ്പി എടുത്തുതരാം എന്നു് അമ്മ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–എന്നാൽ ഇപ്പോഴം ഇങ്ങട്ടു കൊടുത്തയയ്ക്കുന്നതേ?

അമ്മു:–തൊപ്പി മുഴുവനും തീർന്നിട്ടില്ലായിരിക്കും.

മാധവൻ:–എന്താണു് രാത്രിയിൽ തുന്നൽപ്പണി ചെയ്യാറുണ്ടോ?

അമ്മു:–രാത്രി ഈയിടെ തുന്നലും പുസ്തകം വായനയും മറ്റുംതന്നെയാണു്. ഉറക്കം വളരെ കുറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–അതിനു് എന്താണു സംഗതി?

''സംഗതി എന്തോ!'' എന്നു പറഞ്ഞു് അമ്മു മന്ദഹസിച്ചുംകൊണ്ടു് തലതാഴ്ത്തി ലജ്ജാഭാവത്തോടെ നിന്നു.

മാധവൻ:–അങ്ങിനെയാട്ടെ. നീ പൊയ്ക്കോ. ഞാൻ പുലച്ചെ പോകുമ്പോഴം ജാലകം തുറന്നുകണ്ടാൽ വിളിക്കും എന്നു പറയൂ. ജാലകം തുറന്നുകണ്ടില്ലെങ്കിൽ നേരേ പോവും.

അമ്മു പോയ ഉടനെ മാധവൻ പിന്നേയും വിചാരം തുടങ്ങി: 'ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും ഉറക്കമില്ലാ. എന്നോടു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അനുരാഗം ഉണ്ടെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ലാ. എനിക്കു ലേശം സംശയമില്ലാ. എന്നാൽ പിന്നെ എന്താണു് അതു ഭാവിക്കാത്തതു്? കൂട്ടിക്കളികം അല്ലാതെ വേറെ ഒന്നും പുറത്തു കാണുന്നില്ലല്ലോ. ഇതിനു് എന്തു സംഗതി?' എന്നിങ്ങിനെ ആലോചിച്ചുംകൊണ്ടു് മാധവൻ കട്ടിലിന്മേൽ നിന്നു് എണീറ്റു് രാവിലെ ശിക്കാറിനു പോവാൻ ഉള്ള വട്ടങ്ങളം ഒരുക്കി. ഒന്നാന്തരം ഒരു തോക്കെടുത്തു തുടച്ചു വെച്ചു; ആവശ്യമുള്ള തിരകളം എടുത്തുവെച്ചു; പുലരാൻ നാലു നാഴികയ്ക്കു് ചായ വേണമെന്നു വാലിയക്കാരനെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞുകിടന്നു. നാലുമണിക്കു് എണീറ്റു കുപ്പായം, കാലുറ, ബൂട്ട്സു് ഇതുകളം ഇട്ടു് തന്റെ ഒരു വാലിയക്കാരനേയും വിളിച്ചുകൂട്ടി നായാട്ടിനു പുറപ്പെട്ടു. മേലോട്ടു നോക്കിയപ്പോഴം ഒരു ചന്ദ്രൻ ഉദിച്ചുപൊങ്ങി നില്ക്കുന്നതുപോലെ ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖം ജാലകത്തിൽക്കൂടെ മുകളിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ സമീപം കത്തുന്ന അതിപ്രകാശമുള്ള വെളിച്ചത്തിൽ കണ്ടു് മാധവൻ മയങ്ങിപ്പോയി.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു് ഇത്ര നേരത്തെ പുറപ്പെട്ടതു്? ജന്തുഹിംസ ചെയ്യേണമെങ്കിൽ ജന്തുക്കളെ കണ്ണുകൊണ്ടു കണ്ടിട്ടു വേണ്ടേ? ഇരുട്ടിൽ എങ്ങിനെ കാണും?

മാധവൻ:–കുറെ ദൂരം പോയിട്ടുവേണം നായാട്ടു തുടങ്ങുവാൻ.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഓഹോ! വലിയ വട്ടം കൂട്ടീട്ടുള്ള നായാട്ടിനോ ഭാവം?

മാധവൻ:–കുറെ വിസ്തരിച്ചതന്നെയാണു ഭാവം. അങ്ങിനെയായാൽ മനസ്സിനു കുറെ സുഖമുണ്ടാവും എന്നു തോന്നുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി; ഇക്കുറി മദിരാശിയിൽനിന്നു വരുമ്പോഴം എത്ര തോക്കുകളം കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്?

മാധവൻ:–ഒന്നുമാത്രം— 'ബ്രൗച്ച്' ലോഡർ.'

ഇന്ദുലേഖാ:–അതു് എനിക്കു് ഒന്നു കാണണം. ഇങ്ങട്ടു കൊടുത്തയയ്ക്കു.

മാധവന്റെ വാലിയക്കാരൻ ഉടനെ തോക്കു മുകളിലേക്കു കൊണ്ടുചെന്നു. ഇന്ദുലേഖാ വാങ്ങി അകത്തുവെച്ചു വാതിൽ പൂട്ടി അമ്മുവോടു വെളിച്ചം എടുക്കാൻ പറഞ്ഞു കളിപ്പാൻ ചുവട്ടിൽ ഇറങ്ങി, മാധവന്റെ അരികത്തു് എത്തിയപ്പോഴം പറഞ്ഞു:

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി; 'ബ്രൗച്ച് ലോഡർ' ഇപ്പോഴം മാളികയിൽ ഇരിക്കട്ടെ. തൊപ്പിപണി മുഴവനും തീന്നിട്ടില്ലാ. അതുകൊണ്ടു് നാളെയോ മറ്റെന്നാളോ നായാട്ടിനു പോവാം. സുഖമായി ഇപ്പോഴം പോയിക്കിടന്നു് ഉറങ്ങൂ.

മാധവൻ:–ഇതു വലിയ സങ്കടംതന്നെ. എനിക്കു നായാട്ടിനു പോവാൻ പാടില്ലെന്നോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ; ഇന്നു പോവാൻ പാടില്ലെന്നുതന്നെ.

മാധവൻ:–അതെന്താണു്?

ഇന്ദുലേഖാ:–തൊപ്പിപണി തീന്നിട്ടില്ലാ, അതുതന്നെ.

മാധവൻ:–ഞാൻ തൊപ്പി വേണമെന്നു പറഞ്ഞുവോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–തൊപ്പി വേണ്ടാ എന്നു പറഞ്ഞുവോ? ഇന്നലെ അമ്മു വന്നു ചോദിച്ചപ്പോഴം വേണ്ടാ എന്നു പറയായിരുന്നില്ലെ?

മാധവൻ:–വേണ്ടാ എന്നു ഞാൻ ഇപ്പോഴം പറയുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതു സാരമില്ല. അതു ഞാൻ കേംക്കയില്ല; ഇന്നലെ വേണ്ടാ എന്നു പറഞ്ഞയച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ രാത്രി ഉറക്കു് ഒഴിഞ്ഞു പണിചെയ്യുന്നതല്ലായിരുന്നു. പിന്നെ ഇത്രയൊക്കെ എന്നെക്കൊണ്ടു ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചു് ഇപ്പോഴം വേണ്ടാ എന്നു പറഞ്ഞാൽ ആരു കേംക്കും?

മാധവൻ:–ഈ കുട്ടിക്കളിയിൽ ഒന്നും എനിക്കു്

അശേഷം രസം തോന്നുന്നില്ല. മനുഷ്യരെ വെറുതെ ഉപദ്രവിച്ചിട്ട് എന്തു പ്രയോജനം?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഞാൻ കൂട്ടിയാണു്. മാധവനും കൂട്ടിതന്നെയാണെന്നു് ഇപ്പോഴും എനിക്കു തോന്നുന്നു. അതുകൊണ്ടു മുമ്പു നോം കളിച്ചതുപോലെ ഇപ്പോഴും കളിക്കാം.

മാധവൻ:–ഇന്നാട്ടം അല്ലെ ഇന്ദുലേഖാ പറഞ്ഞതു് കൂട്ടിക്കളി എനി പാടില്ലാ എന്നും മറ്റും.

ഇന്ദുലേഖാ:–അപ്പോഴും മാധവനെ കൂട്ടിയുടെ മാതിരിയിലല്ല കണ്ടതു്.

എന്നു പറഞ്ഞു ചിറിച്ചുംകൊണ്ടു് കൂളിപ്പാൻ പോയി. മാധവൻ വിഷണ്ണനായി തോട്ടത്തിൽ നടന്നുംകൊണ്ടിരുന്നു.

കൂളികഴിഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖാ വരുമ്പോഴേക്കു് നേരം നല്ല വെളിച്ചമായിരിക്കുന്നു. മാധവനെക്കണ്ടു മുകളിലേക്കു് ഒന്നിച്ചു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. ചായ കുടിക്കാൻ ക്ഷണിച്ചു. ചായ താൻ കുടിച്ചു, വേണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു. പിന്നെയും ഇന്ദുലേഖയുടെ നിബ്ബന്ധത്താൽ അല്പം കുടിച്ചു; രണ്ടുപേരും ഓരോ കസാലയിൽ ഇരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനി ഇന്നു നായാട്ടിനു പോവാൻ തരമില്ലല്ലോ.

മാധവൻ:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കൂട്ടിക്കളി മാറീട്ടില്ലെങ്കിൽ കളിപ്പാൻ വേറെ ആളെ അന്വേഷിച്ചോളൂ. എനിക്കു് ഇതു സഹിപ്പാൻ പാടില്ലാതെ ആയിരിക്കുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു സഹിപ്പാൻ പാടില്ലാത്തതു്—നായാട്ടോ?

മാധവൻ:–ഞാൻ വെളിവായിട്ടു പറയാം.

ഇന്ദുലേഖാ:–വരട്ടെ—അതു വെളിവായിട്ടു പറയേണമെന്നില്ല. മാധവൻ നല്ല ധീരനാണെന്നു ഞാൻ മുമ്പു വിചാരിച്ചു. മാധവന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ ഗോഷ്ടികളും കാണുമ്പോഴും എന്റെ അഭിപ്രായം തെറ്റാണെന്നു ഞാൻ ഇപ്പോഴും വിചാരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–എനിക്കു് ഈ കാര്യത്തിൽ ധൈര്യമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ സാധാരണ ഈ ദിക്കിൽ കാണാറുള്ളമാതിരി

ഒരു കുട്ടിയാണു് ഞാൻ എന്നു ശങ്കിക്കേണ്ടാ. ഞാൻ ഇതു വരെ യാതൊരു ദുർമ്മര്യാദയിലും ലേശം പ്രവേശിക്കാത്ത വനാണു്. എനിക്കു സ്ത്രീകളിൽ ചാപല്യം ഇന്ദുലേഖയെ കാണുന്നതിനുമുമ്പു് ഉണ്ടായിട്ടേ ഇല്ല. അതുകൊണ്ടായിരി ക്കാം ഇപ്പോഴും ഉണ്ടാകുന്ന ചാപല്യത്തിനു് ഇതു അധികം ശക്തി. എനിയും ഇന്ദുലേഖാ എന്നെ ചലിപ്പിക്കാനാണ ഭാവമെങ്കിൽ ഞാൻ ഈ ദിക്കിൽ ഇരിപ്പാൻതന്നെ ഭാവ മില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–അപ്പോഴും വേറെ ദിക്കിൽ പോയാൽ ഈ വിചാരം ഉണ്ടാവുകയില്ലാ, അല്ലേ? അതിന്റെ താല്പര്യം, കാണുമ്പോഴേ ഈ അനുരാഗവും ഗോഷ്ഠികളും ഉണ്ടാവുന്നുള്ള എന്നാണു്.

മാധവൻ:–അങ്ങിനെയല്ലാ അതിന്റെ താല്പര്യം. ഇന്ദു ലേഖയുമായി എനിക്കു ഹിതപ്രകാരം ഇരിക്കാൻ സാധി ക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ എന്റെ രാജ്യവും വീടും എനിക്കു വേണ്ടാ എന്നാകുന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആട്ടെ, ശരി, മാധവനു് എന്നോടു് ഇത്ര അനുരാഗം ഉണ്ടായിട്ടും എനിക്കു മാധവനോടു ലേശം അനു രാഗം ഇല്ലെങ്കിലോ? പിന്നെ മാധവനു് എന്നോടു പ്രിയം ഉണ്ടാകുമോ?

മാധവൻ:–എന്നോടു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അനുരാഗമില്ലെന്നു ഞാൻ ഒരിക്കലും വിചാരിക്കയില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–പിന്നെ എന്താണു് ഈ തടസ്സം?

മാധവൻ:–തടസ്സമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ, തടസ്സം എന്താണു പറയൂ.

മാധവൻ:–പറയാം. ഈ തടസ്സത്തിനു കാരണം ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്, ഒന്നാമതു്, ഞാൻ വലിയ ഒരു സ്ഥിതി യിൽ എനിയും ആയിട്ടില്ലെന്നു് ഇന്ദുലേഖാ വിചാരിക്കു ന്നുകൊണ്ടു്. രണ്ടാമതു്, വേറെ വളരെ യോഗ്യരായ ധനി കന്മാരും പ്രഭുക്കളും മഹാരാജാക്കന്മാരും ഇന്ദുലേഖയെ കാംക്ഷിച്ചു് ഇരിക്കുന്നു എന്നു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അറിവുള്ളതു കൊണ്ടു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–മാധവൻ ഇത്ര ശപ്പനാണെന്നു ഞാൻ

ഇതുവരെ വിചാരിച്ചില്ല. എന്നെ കാംക്ഷിക്കുന്ന യോഗ്യരിലും മഹാരാജാക്കന്മാരിലും എനിക്കു ഭ്രമമുണ്ടെങ്കിൽ എനിക്കു് അവരിൽ ഒരാളെ ഇതുവരെ ഭർത്താവാക്കിക്കൂടായിരുന്നുവോ? ഈവിധം ദോഷത്വം പറഞ്ഞതു് ആശ്ചര്യം. എനിക്കു് ഈ കാര്യത്തിൽ ധനവും പുല്ലും സമമാണു്. എന്റെ മനസ്സിനു് അഭിരുചി തോന്നുന്നവൻ എന്റെ ഭർത്താവു് എന്നു മാത്രമാണു് ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

മാധവൻ:—അങ്ങനെ അഭിരുചി ഇതുവരെ ആരിലെങ്കിലും തോന്നീട്ടുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു ശപ്പനായ മാധവനോടു ഞാൻ എനി എന്തിനു പറയണം?

മാധവൻ:—എന്തിനാണു് എന്നെ ശകാരിക്കുന്നതു്? ഇതുംകൂടി വേണമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—മതി, മതി, മഹാരസികൻതന്നെ മാധവൻ. എനിക്കു മാധവനിൽ അനുരാഗമുണ്ടെന്നു മാധവനു ബോദ്ധ്യമാണു്. എന്നാലും മഹാരാജാക്കന്മാരും പ്രഭുക്കളും എന്നെ ആവശ്യപ്പെട്ടതുകൊണ്ടു് എന്റെ അനുരാഗത്തിനും മനസ്സിനും വിരോധമായി അവരിൽ ആരെയെങ്കിലും സ്വീകരിച്ചുകളയും എന്നു വിചാരിക്കുന്നു, അല്ലേ? കഷ്ടം! ഇത്ര ബുദ്ധിഹീനനാണു മാധവൻ! കഷ്ടം! ഇത്ര നിസ്സാരയായ ഒരു സ്ത്രീയാണു ഞാൻ എന്നു വിചാരിച്ചുപോയല്ലോ. ഇങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ എന്നിൽ മാധവനു് എങ്ങിനെ ഇത്ര പ്രിയം ഉണ്ടായതു്?

ഈ വാക്കുകളും കേട്ടപ്പോൾ മാധവനു കണ്ണിൽ ജലം നിറഞ്ഞു. സന്തോഷംകൊണ്ടോ ബഹുമാനംകൊണ്ടോ വ്യസനംകൊണ്ടോ ഈ അശ്രുക്കളും ഉണ്ടായതു് എന്നു് എന്റെ വായനക്കാർ ആലോചിച്ചു നിശ്ചയിക്കേണ്ടതാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണു് ഉത്തരം മുട്ടിയാൽ കരയുന്നതു്?

മാധവൻ:—ഉത്തരം ഇല്ലാഞ്ഞിട്ടല്ല. എനിക്കു് എല്ലാ സ്തോഴും ഓരോന്നു പറഞ്ഞു തർക്കിച്ചുംകൊണ്ടിരിപ്പാൻ സുഖമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചിട്ടാണു് ഞാൻ ഇവിടെ ഇരുന്നതു്. ഇരുന്നതിന്റെശേഷം ഒരു വാക്കെങ്കിലും മധുര

മായി എന്നോട്ട പറഞ്ഞിട്ടില്ലാ. എല്ലാം വക്രോക്തികളം തന്നെ. മലയാളത്തിൽ പെണ്ണുങ്ങളംകള പുരുഷന്മാരെ ഇട്ട വലപ്പിക്കുന്നതിൽ വളരെ സ്വതന്ത്രതയും എടയും ഉള്ളതു കൊണ്ട പുരുഷന്മാർ സങ്കടം അനുഭവിക്കുക എന്നേ വരൂ.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്തുകൊണ്ടാണു ഞാൻ എന്റെ വാക്കുകളെ മധുരമാക്കേണ്ടതു്? കുറേ തേൻ കൂടിച്ചിട്ട വാക്കു പറയട്ടെ? അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ വാക്കു പറയുമ്പോളം മാധവൻ കുറേ തേൻ കൂടിച്ചുകൊണ്ടു് ഇരിക്കു. എന്നാൽ മധുരം തോന്നും. വല്ല ശപ്പത്തരവും പറഞ്ഞു് അതിനു നല്ല ഉത്തരം കിട്ടുമ്പോളം ഉത്തരം പറയുന്ന ആളുടെ വാക്കിനു മധുരമില്ലാ, പുളിക്കുന്നു എന്നുംമറും പറഞ്ഞാൽ ആരു സമ്മതിക്കും?—എന്താണു മലയാളസ്ത്രീകളംകള ദോഷം പറഞ്ഞതു്—പുരുഷന്മാരെ ഉപദ്രവിക്കാൻ വളരെ കഴിയുന്നവരാണന്നോ?

മാധവൻ:–അതുമാത്രമല്ലാ, മലയാളത്തിലെ സ്ത്രീകളം അന്യരാജ്യങ്ങളിലെ സ്ത്രീകളെപ്പോലെ പാതിവ്രത്യധർമ്മം ആചരിക്കുന്നില്ലാ. ഭർത്താക്കന്മാരെ യഥേഷ്ടം എടുക്കയും ഉപേക്ഷിക്കയും ചെയ്യുന്നു. പിന്നെയും പല സ്വതന്ത്രതകളം ഉണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു മലയാളസ്ത്രീകളംകള ഗർവ്വു് വളരെ അധികം ഉണ്ടു്, എന്നാണു് ഞാൻ പറഞ്ഞതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശിക്ഷ! അതിമനോഹരമായ വാക്കുതന്നെ. മാധവനു് ഇത്ര ഒക്കെ പാഠിപ്പും അറിവും ഉണ്ടായിട്ടു് ഇങ്ങിനെയാണു് മലയാളസ്ത്രീകളെക്കുറിച്ചു് അഭിപ്രായമായതു്. ഇതു് ആശ്ചര്യംതന്നെ.

ഈ സംഗതിയിൽ ബുദ്ധിയുള്ള ഒരു മലയാളസ്ത്രീ മാധവനോട്ട താഴെ പറയുംപ്രകാരം ഉത്തരം പറയും:

''എന്താണു പറഞ്ഞതു്?—മലയാളസ്ത്രീകളം പാതിവ്രത്യധർമ്മം ആചരിക്കുന്നില്ലെന്നോ? കഷ്ടം! ഇതരരാജ്യങ്ങളിൽ ഉള്ള സ്ത്രീകളെപ്പോലെ മലയാളസ്ത്രീകളും ധാരാളമായി പതിവ്രതാധർമ്മം ആചരിക്കുന്നുണ്ടു്—അസംഖ്യം സ്ത്രീകളം ആചരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഒരു സ്ത്രീ പതിവ്രതാധർമ്മം ആചരിക്കുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ അവൾ വ്യഭിചാരിയാണെന്നാകുന്നു അർത്ഥം. കേരളത്തിലെ സ്ത്രീകളം എല്ലാം,

അല്ലെങ്കിൽ അധികപക്ഷവും വ്യഭിചാരികളാണെന്നു മാധവൻ പറയുന്നുവോ? അങ്ങിനെ പറയുന്നുവെങ്കിൽ അതു ഞാൻ വിശ്വസിക്കയില്ല—നിശ്ചയം. വ്യഭിചാരം എങ്ങും എതു ജാതിയിലും ഉണ്ടാവാം. എന്നാൽ ഞങ്ങടെ നായന്മാരുടെ സ്ത്രീകടെ അന്തർജ്ജനങ്ങളെപ്പോലെ അന്യജനങ്ങളോടു സംസാരിക്കാതെയും വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യാതെയും ശുദ്ധ മൃഗപ്രായമായി നടക്കുന്നില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് വ്യഭിചാരികളാണെന്നോ പതിവ്രതാധർമ്മം ഇല്ലെന്നോ മാധവൻ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഇതു അബദ്ധമായ വിചാരം വേറെയാതൊന്നും ഇല്ലാ. യൂറോപ്പു്, അമേരിക്ക മുതലായ രാജ്യങ്ങളിലെ സ്ത്രീകളുടെ സ്ഥിതി ആലോചിച്ചുനോക്കു. ഈ രാജ്യങ്ങളിൽ പുരുഷന്മാക്കും സ്ത്രീകൾക്കും പഠിപ്പു്, അറിവു്, സ്വതന്ത്രത ഇതെല്ലാം ഒരുപോലെയല്ലേ? ഈ സ്ത്രീകളെല്ലാം വ്യഭിചാരികളോ? ഈ ദിക്കിൽ ഒരു സൗന്ദര്യമുള്ള സ്ത്രീക്കു വല്ല വിദ്യാഭ്യാസവും ഉണ്ടായാൽ അവളുമായി സംസാരിച്ചു വിനോദിപ്പാൻ പോവുന്ന എല്ലാ പുരുഷന്മാരും അവളുടെ രഹസ്യക്കാരാണെന്നു ക്ഷണേന ഊഹിച്ചുകളയുന്നു. ഇതിൽ എത്രകണ്ടു സത്യമുണ്ടു്? സംഗീതവിദ്യ പരിചയിച്ച ഒരു സ്ത്രീ പാടുന്നതു കേൾപ്പാൻ ഒരു പത്തു പുരുഷന്മാർ ഒന്നായിച്ചെന്നു് ഇരുന്നു കേട്ടു പോന്നാൽ ആ പത്തു പുരുഷന്മാരും അവളുടെ ജാരന്മാരായി എന്നു പറയും വിഡ്ഢികളായ നിങ്ങൾ. പുരുഷന്മാർ അങ്ങിനെതന്നെ എന്നു നടിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇങ്ങിനെ നിങ്ങൾതന്നെ ചെയ്യുന്നതിനു ഞങ്ങൾ വിചാരിച്ചാൽ എന്തു നിവൃത്തിയാണുള്ളതു്? നിങ്ങൾ പുരുഷന്മാർ തന്നേടമുള്ളവരാണെങ്കിൽ സ്വജാതിസ്ത്രീകൾക്കു് ഈവിധം അപമാനം ഉണ്ടാക്കുവാൻ എടവരുത്തുമോ? ഒരു സ്ത്രീക്കു പതിവ്രതാധർമ്മത്തെ അശേഷം കളയാതെ അന്യപുരുഷന്മാരുമായി പലേവിധത്തിലും വിനോദിപ്പാനും രസിപ്പാനും സംഗതികളും സ്വതന്ത്രതകളും ഉണ്ടാവാം. അങ്ങിനെ വിനോദിക്കുന്നതും രസിക്കുന്നതും എല്ലാം വ്യഭിചാരത്തിന്നുള്ള ഏകവിചാരത്തിന്മേലാണെന്നു ദുർബുദ്ധികൾ ധരിച്ചു വെറുതെ കേരളീയസുന്ദരിമാരെ അപമാനിക്കുന്നതിൽ മാധവൻകൂടി

ചേന്നതു് എനിക്കു് അത്യത്ഭുതമായിരിക്കുന്നു. എന്റെ വിചാരത്തിൽ സ്ത്രീകൾക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം കൊടുക്കാതെ മൃഗങ്ങളെപ്പോലെ വളത്തിക്കൊണ്ടുവരുന്നതാണു വ്യഭിചാരത്തിനു് അധികവും ഹേതു എന്നാകുന്നു. ഒരു പശുവിനോ ശ്വാവിനോ വ്യഭിചാരത്തിൽ ലജ്ജയുണ്ടോ? എന്നാൽ പഠിപ്പും അറിവും ഉള്ളവക്കു് ഒരുകാലവും വ്യഭിചാരത്തിൽ സക്തി വരാൻ പാടില്ലെന്നല്ല ഞാൻ പറയുന്നതു്. ദുർബുദ്ധിയും ദുർവ്യാപാരവും എത്ര പഠിപ്പുള്ളവക്കും ചിലപ്പോൾ ഉണ്ടാവാം. അതു് ഉണ്ടാവുന്നതു പഠിപ്പുകൊണ്ടും അറിവുകൊണ്ടുമാണെന്നു ചില ഭോഷന്മാരു പറയുന്നതു കേൾക്കുമ്പോൾ എനിക്കു് ആശ്ചര്യം തോന്നുന്നു. പഠിപ്പും അറിവും ഈവക ദുർബുദ്ധിയെ നശിപ്പിക്കാനുള്ള മുഖ്യകാരണങ്ങളാണു്. ഭർത്താവിനെ ഇഷ്ടംപോലെ എടുക്കുകയും ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവരാണു ഞങ്ങടെ എന്നു മാധവൻ ഒരു ദോഷം പറയുന്നുണ്ടു്. മര്യാദയില്ലാത്ത ചില സ്ത്രീകൾ ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. എന്നാൽ ഇങ്ങിനെ ചെയ്‌വാനുള്ള ഒരു സ്വാതന്ത്ര്യത ഞങ്ങടെക്കുള്ളതു് എത്രയോ ശ്ലാഘനീയമായ ഒരു അവസ്ഥയാണു്. യൂറോപ്പിൽക്കൂടി ഈ സ്വാതന്ത്ര്യത ഇല്ല. യൂറോപ്പിൽ ഉള്ള ബുദ്ധിശാലികളായ ചില ആളുകളും അമേരിക്കാരാജ്യത്തിലുള്ള വളരെ മഹാന്മാരും ഈ സ്വാതന്ത്ര്യത എല്ലായ്പോഴും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണെന്നു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടതായി ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈ സ്വാതന്ത്ര്യത ഇല്ലായ്കയാൽ എത്ര ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാർ ദിവസംപ്രതി യൂറോപ്പിലും ഇൻഡ്യയിലും സങ്കടമനുഭവിക്കുന്നു! ഈ സ്വാതന്ത്ര്യതയെ ദുർവ്വൃത്തിയായി ഉപയോഗിക്കാതെ ശരിയായി ആവശ്യമുള്ള ദിക്കിൽമാത്രം ഉപയോഗിച്ചുവന്നാൽ അത്ര സ്ത്രീപുരുഷന്മാക്കു വളരെ ഉപകാരമായി വരുന്നതാണു്. ഈ സ്വാതന്ത്ര്യത ഉണ്ടെന്നുവെച്ചു മലയാളത്തിൽ എത്ര സ്ത്രീകൾ ഭർത്താക്കന്മാരെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നുണ്ടു്? എത്ര ഭർത്താക്കന്മാർ ഭാര്യമാരെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നുണ്ടു്? ഈമാതിരി എത്ര കാര്യങ്ങൾ കഴിഞ്ഞ പത്തു കൊല്ലങ്ങളിൽ ഈ മലയാളത്തിലെ ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരുടെ ഇടയിൽ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു മാധവനു കൃത്യമായ ഒരു കണക്കു്

എടുപ്പാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ അപ്പോഴും തോന്നും ആയിര ത്തിൽ ഒന്നുകൂടി ഉണ്ടായി എന്നു പറവാൻ സംശയിക്കേണ്ട താണെന്നു്. ചിലപ്പോഴും ചില ദിക്കിൽ ഉണ്ടാവും. അതി ന്നു കാരണങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കും. അകാരണമായും ഭാര്യാ ഭർത്താക്കന്മാരിൽ ഒരാളുടെ ദുർബുദ്ധിയാലും ദുർലഭം ഉണ്ടാ യി എന്നു വന്നേക്കാം. എന്നാൽ അവ കേരളീയസ്ത്രീകൾക്കു സ്വസാധാരണയാണെന്നു പറഞ്ഞു ഞങ്ങളെ മാത്രം അപ മാനിക്കുന്നതു കഷ്ടമാണു്. ഈ സ്വതന്ത്രത ഉണ്ടാവുന്നതു നല്ലതാണു്. എന്നാൽ അതു വേണ്ട ദിക്കിലേ ഉപയോഗി ക്കാവൂ. ചിലപ്പോഴും ചിലർ വേണ്ടാത്ത ദിക്കിലും ഉപ യോഗിക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. അതുകൊണ്ടു് അപമാനവും സിദ്ധിക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. എന്നാൽ അതു് ആ സ്വതന്ത്ര തയുടെ ദോഷമല്ലാ. അതിനെ തെറ്റായി ഉപയോഗിക്കുന്ന തിനാലുള്ള ദോഷമാണു്. അതുകൊണ്ടു് മാധവനു് എ ന്നോടു ദ്വേഷ്യമുണ്ടെങ്കിൽ എന്റെ മുഴുവൻ വഴ്ക്കാരിൽ ഈ ദൂഷ്യാരോപണം ചെയ്വാൻ ഞാൻ സമ്മതിക്കുകയില്ലാ; നിശ്ചയംതന്നെ.''

മാധവൻ:—ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാർക്കു വേണ്ടപ്പോഴും എല്ലാം യഥേഷ്ടം അന്യോന്യമുള്ള സംബന്ധം വിടുത്താൻ അവരി രുവരിലാക്കെങ്കിലും അധികാരമുണ്ടായിവരുന്നതു നല്ല സ്വതന്ത്രതയാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. ഈ നില യായാൽ ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാർ തമ്മിലുള്ള സംബന്ധം ഒരു കരാറിനാൽ ഉണ്ടാവുന്ന സംബന്ധംപോലെ ആയി. അ തിൽ ഒരു രുചിയും ശ്ലാഘ്യതയും എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:—(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) എന്നാൽ മലയാള മാതിരിയുള്ള സംബന്ധത്തിൽ മാധവനു രുചിയില്ലായിരി ക്കും; അല്ലേ?

മാധവൻ:—ഇല്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:—അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ മുമ്പു പറഞ്ഞി ല്ലേ അന്യരാജ്യത്തെങ്ങാനും പൊയ്ക്കളയാമെന്നു്? അങ്ങി നെ ചെയ്യോളൂ, അതാണു നല്ലതു്.

മാധവൻ:—അതിനുതന്നെയാണു് ഭാവം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അതിനു സമ്മതംതന്നെയോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്റെ സമ്മതം എന്തിനാണു്?

മാധവൻ:–ഇന്ദുലേഖാ എന്റെ ഭാര്യയായിരിക്കുമെങ്കിൽ എനിക്കു മലയാളംതന്നെയാണു സ്വർഗ്ഗം.

ഇന്ദുലേഖാ:–അപ്പോൾ മലയാളമാതിരി സംബന്ധം സാരമില്ലാത്ത മാതിരിയാണെന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്? പിന്നെ അതിൽ എന്തിനു കാംക്ഷിക്കുന്നു?

മാധവൻ:–അതു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും എനിക്കും സംബന്ധിക്കുകയില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി; നല്ല വാക്കു്.

ഇങ്ങിനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മ മുകളിലേക്കു വന്നു രണ്ടാളെയും പരിഹാസം തുടങ്ങി. അപ്പോഴത്തെ സ്വകാര്യസല്ലാപവും അന്നത്തെ നായാട്ടും മാധവനു മുടങ്ങുകയുംചെയ്തു.

എനി ഈ പൂവ്വ്കഥ ചുരുക്കി പറയുന്നു:

മാധവനു ക്രമേണ വ്യഥ സഹിപ്പാൻ പാടില്ലാതെ ആയിത്തുടങ്ങി. ക്ഷണം, നിദ്ര ഈവകയിൽ അശേഷം ശ്രദ്ധയില്ലാതെ ആയി എന്നുതന്നെ പറയാം. ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിൽ അത്ര അധികം പോയി ഇരിക്കാറും ഇല്ലാതായി. ഒരുദിവസം ഇന്ദുലേഖയുമായി മാധവന്റെ അമ്മ (പാവ്വതിഅമ്മ) സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ സംഗതിവശാൽ മാധവന്റെ പ്രസ്താവം വന്നതിൽ, ''മാധവനു് എന്തോ അകാരണമായി ഒരു കുണ്ഠിതം കാണുന്നു'' എന്നു പാവ്വതിഅമ്മ പറഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അകാരണമായിരിക്കയില്ല.

പാവ്വതിഅമ്മ:–ഞാൻ ഒരു കാരണവും കാണുന്നില്ലാ. ചോറു് അവൻ ഉണ്ണുന്നില്ല; രണ്ടുനേരവുംകൂടി കഷ്ടിച്ചു് ഉരി അരി ചെല്ലുന്നില്ലാ. പാലോ ചായയോ ഒന്നുംതന്നെ കഴിക്കുന്നില്ലാ. രാത്രി അവനു് ഉറക്കവും ഇല്ലെന്നു് കൂടെയുള്ളവർ പറയുന്നു. എന്തോ വല്ല ദീനവും ഉടനെ വന്നു പിടിക്കുമോ എന്നറിഞ്ഞില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്നാൽ ഞാൻ ഒന്നു ചോദിക്കാം. ഇങ്ങട്ടു വരാൻ പറയൂ.

പാവ്വതിഅമ്മ പോയി മാധവനോട്ട പറഞ്ഞു. മാധവൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിന്മേൽ ചെന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താ ഇയ്യെടെ ഇങ്ങട്ട വരവ്വ് ഒന്നു ചൂരുങ്ങിയിരിക്കുന്നതു്?

മാധവൻ:–വരാൻ എനിക്കു മനസ്സിന്നു് അശേഷം സുഖമില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇവിടെ വരുമ്പോഴാണ സുഖക്കേട്ടു്?

മാധവൻ:–അതെ, സുഖക്കേട്ടു് അധികമാവുന്നതു് ഇവിടെ വരുമ്പോഴാണു്. സുഖക്കേട്ടു് സാധാരണ എല്ലാ യ്പോഴും ഉണ്ടു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഞാൻ മേൽകഴുകാൻ പോകുന്നു. ആ കോച്ചിന്മേൽ ന്യൂസ്പേപ്പർ വായിച്ചു കിടക്കു. ഞാൻ ക്ഷണം വരാം. എന്നിട്ടു് വിവരങ്ങളം പറയാം.

മാധവൻ കോച്ചിന്മേൽ കിടന്നു. ന്യൂസ്പേപ്പർ തൊട്ടില്ല. ഇന്ദുലേഖാ, ''ന്യൂസ്പേപ്പർ എന്തു പിഴച്ചു?'' എന്നു ചോദിച്ചു ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു് മേൽകഴുകാൻ താഴത്തിറങ്ങുമ്പോളം മുകളിലേക്കു് ഒരു വാലിയക്കാരൻ മാധവനു് ഒരു കമ്പിവർത്തമാനലക്കോട്ടുംകൊണ്ടു കയറുന്നതു കണ്ടു. എന്തോ പരീക്ഷയുടെ സംഗതിയായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചു ലക്കോട്ടു് ഇന്ദുലേഖാ സംശയംകൂടാതെ വാങ്ങി പൊളിച്ചു വായിച്ചപ്പോളം ബഹുസന്തോഷമായി. ഉടനെ ഓടിക്കൊണ്ടു മുകളിൽ ചെന്നു് ''ബി. എൽ. ജയിച്ചു.'' എന്നു പറഞ്ഞു് മാധവന്റെ അടുക്കെ കമ്പിവർത്തമാനക്കടലാസ്സുംകൊണ്ടു പോയി നിന്നു.

മാധവൻ:–''ശരി; നന്നായി,'' എന്നുമാത്രം പറഞ്ഞു. കടലാസ്സു വാങ്ങിയതേ ഇല്ല. പിന്നെ ഒരക്ഷരവും ഉരിയാടിട്ടില്ല. കിടന്നേടത്തുനിന്നു് ഇളകിയതേ ഇല്ല. ഇന്ദുലേഖയുടെ ചന്ദ്രബിംബസമമായ മുഖത്തു് ഒരു സങ്കടത്തോടുകൂടെ എന്നപോലെ നോക്കിക്കൊണ്ടു കിടന്നതേ ഉള്ളു. ഇതു കണ്ടപ്പോളം ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അതികഠിനമായ ഒരു വ്യഥ ഉണ്ടായി എങ്കിലും അതിനെ ധൈര്യത്തോടെ അടക്കി.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇതു് എന്തു കഥയാണു്! ഒരു വ്യസന

ഭാവം കാണുന്നതു്? ബി. എൽ. ഒന്നാംക്ലാസ്സിൽ ഒന്നാമനായി ജയിച്ചു എന്നു് അറിയിച്ചാൽ ഇത്ര വ്യസനമോ? ഇങ്ങിനെ അനാസ്ഥയായി കിടക്കുന്നതു് ആശ്ചര്യം! ആശ്ചര്യം!

മാധവൻ:—എനിക്കു് ഇതിൽ ഒരാസ്ഥയും ഇല്ല. ബി. എൽ. പാസ്സായാലും ഇല്ലെങ്കിലും എല്ലാം എനിക്കു് ഒരു പോലെ.

ഇന്ദുലേഖാ:—ജയിച്ച വിവരം ഞാൻ പോയി വലിയച്ഛനോടും നമ്മെ രണ്ടാളുടെ അമ്മമാരോടും പറയട്ടെ. ഞാൻതന്നെ ഓടിപ്പോയി പറയും; അവക്കെങ്കിലും സന്തോഷമുണ്ടാകും.

മാധവൻ:—എന്തിനു് ഇന്ദുലേഖാ ഇത്ര ബുദ്ധിമുട്ടുന്നു? അവരോടൊക്കെ ഞാൻതന്നെ പോയി സാവധാനത്തിൽ പറയാമല്ലൊ. എന്താണു ബദ്ധപ്പാടു്?

ഇന്ദുലേഖാ:—ഞാൻതന്നെ ഈ ക്ഷണം പോയി പറയും. ടെലിഗ്രാം വായിക്കണ്ടേ? ഇതാ നോക്കു.

മാധവൻ:—എനിക്കു വായിക്കേണമെന്നില്ല. എനിക്കു് ഈ ബി. എൽ. പാസ്സായതിൽ ഒരു സന്തോഷവും ഇല്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:—അതെന്തുകൊണ്ടു്?

മാധവൻ:—എന്റെ മനസ്സിന്റെ വ്യസനംകൊണ്ടു്.

ഇന്ദുലേഖാ:—ബി. എൽ. പാസ്സായാൽ വ്യസനമാണോ?

മാധവൻ:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇത്ര കഠിനമായ കല്ലുപോലത്തെ ഹൃദയമായതു ഞാൻ മുമ്പു് അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ——എന്നു പറഞ്ഞു നിറുത്തി.

ഇന്ദുലേഖാ:—അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ? എന്താണു മുഴുവൻ പറയരുതെ?

മാധവൻ:—അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ—

ഇന്ദുലേഖാ:—അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്താണു്?

ഇന്ദുലേഖാ ഈ വാക്കു പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു മാധവന്റെ സമീപത്തിൽ കുറേക്കൂടി അടുത്തുനിന്നു.

മാധവൻ:–അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ എനിക്കു് ഈ സങ്കടവും നാശവും വരികയില്ലായിരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–സങ്കടവും നാശവും——അല്ലെ?

മാധവൻ:–മനസ്സു് ഇത്ര നിർദ്ദയമായിപ്പോയല്ലൊ.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആട്ടെ, ആ വിവരം ഞാൻ വന്നിട്ടു പറയാം. ബി. എൽ. ജയിച്ച വിവരം എനിക്കുതന്നെ പോയി വലിയച്ഛനോടും നമ്മടെ രണ്ടാളുടെയും അമ്മമാരോടും പറയണം. ഞാൻ ഇതാ പോവുന്നു. ഓടിപ്പോയി പറഞ്ഞു വരാം. ഇവിടെത്തന്നെ കിടക്കു. പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ചു എന്നു വന്നു പറഞ്ഞാൽ ഇങ്ങിനെ സങ്കടപ്പെടുകയാണു വേണ്ടതു്?

മാധവൻ:–ഇന്ദുലേഖാ എനിക്കുവേണ്ടി ഇത്ര ബുദ്ധിമുട്ടണ്ട. എനിക്കു് ഈ പാസ്സായതിൽ ഒരു സന്തോഷവും ഇല്ല. എന്റെ ജീവനും ശരീരവും ഉടനെ വേർവിടണം എന്നു ദൈവത്തോടു് ഒരു പ്രാർത്ഥന മാത്രമേ ഉള്ളു. പ്രാണവേദനയിൽ എനിക്കു് എന്തു പരീക്ഷ?

എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴേക്കു മാധവനു കണ്ണുനീർ ധാരധാരയായി ഒഴുകി.

മാധവന്റെ ഈ സ്ഥിതി കണ്ടപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖയുടെ ഹൃദയം കഠിനമായി തപിച്ചു ദഹിച്ചുപോയി എന്നുതന്നെ പറയാം. തനിക്കു തൽക്ഷണം ഒരുപ്രകാരത്തിലും അടക്കുവാൻ ശക്തിയില്ലാത്തവിധം അത്യുല്കടമായി ഉണ്ടായ വ്യസനാനുരാഗങ്ങളാൽ കേവലം പരവശയായി ഇന്ദുലേഖാ കോച്ചിന്മേലേക്കു് അടുത്തുചെന്നു മാധവന്റെ അതികോമളമായ മുഖം തന്റെ ചന്ദ്രവദനത്തിൽ ചേർത്തു ദീർഘനിശ്വാസത്തോടെ അധരങ്ങളാൽ ഒരു ചുംബനം ചെയ്തു.

''എന്റെ ജീവനാഥനായുള്ള ഭർത്താവേ! എന്തിനു് ഇങ്ങിനെ വ്യസനിക്കുന്നു? ഞാൻ അങ്ങെ രണ്ടു കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പുതന്നെ എന്റെ മനസ്സിൽ ഭർത്താവാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നവല്ലൊ. എന്റെ ശരീരവും മനസ്സും മുഴുവനും, അങ്ങെ അധീനം. യഥേഷ്ടം സുഖമായി ഇരുന്നുകൊള്ളണം. എന്റെ മനസ്സു് ഇതുവരെ മാധവനെ ഒഴികെ ഒരാളെയും കാമിച്ചിട്ടില്ല——എനി കാമിക്കുന്നതുമല്ലാ,'' എന്നു പറഞ്ഞു

മാധവന്റെ മാറത്തുതന്നെ ഒരു നിമിഷനേരം കിടന്നു. മാധവന്റെ കണ്ണീർ തന്റെ കൈകൊണ്ടു തുടച്ചു. പിന്നെ എണീറ്റുനിന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ ആദ്യം പറഞ്ഞ രണ്ടുനാലു വാക്കുകളും മാത്രമേ മാധവൻ നന്നായി കേട്ടിട്ടുള്ളു. ഉടനെ ആനന്ദസമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങിപ്പോയതിനാൽ ഒന്നും കേൾക്കാതെയും കാണാതെയും ആയി. അല്പനേരം കഴിഞ്ഞു സുബോധം വന്നതുപോലെ എഴുനീറ്റു.

മാധവൻ:—എനി ഞാൻ ബി. എൽ. പാസ്സായി എന്നു് എല്ലാവരോടും പറഞ്ഞോളൂ. എനിക്കു് ഈ ജന്മം വരുന്ന സകല ശ്രേയസ്സുകളും അഭ്യുദയങ്ങളും ഇന്ദുലേഖക്കുടി എന്നോടുകൂടെ അനുഭവിക്കുന്നതായാലേ ഈ ഇഹലോകനിവാസത്തിനു് ഞാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നുള്ളു. അതു് എനിക്കു സാദ്ധ്യമായി. ഞാൻ മഹാഭാഗ്യവാൻതന്നെ; സംശയമില്ല. എനി ഞാൻ പാസ്സായ വിവരം ഇന്ദുലേഖ തന്നെ പോയി അറിയിക്കുന്നതാണു് ഉത്തമം.

ഇങ്ങിനെയാണു് ഇവരുടെ അന്തഃകരണവിവാഹം മുമ്പുതന്നെ കഴിച്ചുവെച്ചിരുന്നതു്.

എന്നാൽ ഇവരുതമ്മിൽ ചേച്ചിയായിരിക്കുന്നു എന്നും ഒരു സമയം മാധവൻതന്നെയാണു് ഇന്ദുലേഖയുടെ ഭർത്താവായിരിപ്പാൻ എടയുള്ളതു് എന്നും പഞ്ചുമേനോൻ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. തനിക്കു് അതിൽ വളരെ സുഖം തോന്നീട്ടില്ലെങ്കിലും കേവലം വിരസത അന്നു ഭാവിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു.

മൂന്നു്

ഒരു കോപിഷ്ഠന്റെ ശപഥം

ഒന്നാം അദ്ധ്യായത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചതും കാരണവർ പഞ്ചുമേനവനും മാധവനും തമ്മിൽ ഉണ്ടായതും ആയ കലഹം പഞ്ചുമേനവനെ കോപാന്ധനാക്കിത്തീർത്തു. പഞ്ചുമേനോൻ ജാത്യാ പരമകോപിയാണു്. പഴയ സമ്പ്രദായക്കാ

രനാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. അദ്ദേഹം ചമ്പാഴിയോട്ട പൂവള്ളി എന്ന ധനപുഷ്ടിയുള്ള തറവാട്ടിലെ കാരണവരാകുന്നു. ഇയ്യാളുടെ തറവാട്ടിൽ മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന രണ്ടു കാരണവന്മാർ ദിവാൻ ഉദ്യോഗം ഭരിച്ചവരായിരുന്നു. ചമ്പാഴിയോട്ട പൂവള്ളിതറവാട്ട് അതിലും പുരാതനമായിട്ടതന്നെ വളരെ കോപ്പുള്ള തറവാടായിരുന്നു. കാലക്രമേണ അതിൽ ഉണ്ടായിവന്ന ഓരോ മഹാപുരുഷന്മാർ ധനം വളരെ വളരെ ശേഖരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതും വളരെ പ്രസിദ്ധമായുള്ളതും ആയ ഒരു ഭവനമായിരുന്നു. എന്നാൽ എടയിൽ കുറെ നാശങ്ങളും നേരിട്ടു. സ്വത്തുക്കൾക്കു കുറെ ക്ഷയവും വന്നുപോയിട്ടുണ്ട്.

ഞാൻ പറയുന്ന ഈ കഥ നടന്നകാലത്തു് കൊല്ലത്തിൽ ഈ തറവാട്ടിലേക്കു് ഇരുപത്തെണ്ണായിരം പറനെല്ലു വരുന്ന ജന്മവസ്തുക്കളും പതിനയ്യായിരം ഉറുപ്പികയോളം കൊല്ലത്തിൽ പാട്ടം പിരിയുന്ന തോട്ടങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിൽ ചിലവുകൾ എല്ലാം കഴിച്ചു കൊല്ലം ഒരു അയ്യായിരത്തോളം ഉറുപ്പിക കെട്ടിവയ്ക്കാം. ചിലവുകൾ ലുബ്ധിച്ചിട്ടാണെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. മുമ്പുള്ള കാരണവന്മാർ വലിയ യോഗ്യരായിരുന്നതിനാൽ അവർ വെച്ച ചട്ടപ്രകാരം നല്ല ചിലവുണ്ടായിരുന്നു. നേമം രണ്ടുനേരവും ഇരിപ്പുകാരടക്കം സുഖമായി സാപ്പാട്ടു കൊടുക്കുന്ന രണ്ടു ബ്രാഹ്മണസത്രങ്ങൾ, പലെ അടിയന്തിരങ്ങളും നിയമിച്ചിട്ടുള്ളതായ ഒരു ഭഗവതിക്ഷേത്രം മുതലായതുകളിലുള്ള ചിലവും, നേമം തറവാട്ടിൽ സാപ്പാടിന്നും ഉടുപുട, തേച്ചുകുളി, ഭൃത്യവർഗ്ഗങ്ങളുടെ ചിലവു് ഇതുകളും എല്ലാം മുമ്പു നിയമിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു വളരെ ധാരാളമായിട്ടാണു്. അതുകൊണ്ടു ജാത്യാ ലുബ്ധനെങ്കിലും പഞ്ചുമേനോനു് ഈവക ചിലവുകൾ കൂടാതെ കഴിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ ഇരുന്നു. ഇതെല്ലാം കഴിച്ചു കിട്ടുന്ന നേട്ടമാണു് അയ്യായിരം. അതിൽ ഒരു കാശ്രുപോലും ചിലവിടുന്നതു പഞ്ചുമേനോനു പരമസങ്കടമാണു്. എന്നാൽ തന്റെ മകളായ (ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മ) ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയ്ക്കും, അവളുടെ അമ്മയും തന്റെ ഭാര്യയുമായ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മയ്ക്കുംകൂടി ഒരു മുപ്പത്തയ്യായിരം ഉറുപ്പികയുടെ സ്വത്തുക്കൾ ഇയാൾതന്നെ കൊടു

ത്തിട്ടുണ്ട്. ഇന്ദുലേഖയും അവളുടെ അമ്മയും തൻെറ ഭാര്യ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മയും (മദിരാശിയിലല്ലാത്ത കാലത്തു്) മകൻ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോനും പഞ്ചുമേനവനോടുകൂടി പൂവരങ്ങു് എന്ന പേരുള്ള രണ്ടുമൂന്നു വലിയ മാളികകളായ ഭവനത്തിൽ, കുളം കുളിപ്പുര ക്ഷേത്രം, സത്രശാല മുതലായതുകളുടെ സമീപം വേറെയാണു താമസം. പൂവള്ളി എന്ന വലിയ തറവാട്ടുവീടു് പൂവരങ്ങിൽനിന്നു് ഒരു ഇരുനൂറു മുന്നൂറുവാര ദൂരെയാണു്. എന്നാൽ ഈ രണ്ടു വീടകംകും മതിൽ ഒന്നുതന്നെയാണു്.

പഞ്ചുമേനവനു് ഈ കഥ തുടങ്ങുന്ന കാലത്തു് എഴുപതു വയസ്സു പ്രായമാണു്. ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ ഒരു അമ്മാമൻ ദിവാൻപണിയിലിരുന്ന കാലം ഇദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു താസിൽദാരുടെ പണി ഉണ്ടായിരുന്നുപോൽ. അതെല്ലാം വിട്ടിട്ടു് ഇപ്പോഴേക്കു മുപ്പതു കൊല്ലങ്ങളായി. ആഢ്യനന്ന വെളുത്തു മുണ്ടനായി കുറെ തടിച്ചിട്ടാണു്. ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ സൗന്ദര്യവർണ്ണനസ്സു്—തലയിൽ കഷണ്ടി; വായിൽ മീതെ വരിയിൽ മൂന്നും ചുവട്ടിലെ വരിയിൽ അഞ്ചും പുല്ലകം ഇല്ലാ; കണ്ണു ചോരക്കട്ടപോലെ; മുണ്ടിനുമീതെ കെട്ടിയായ ഒരു പൊന്നിൻനൂലും കഴുത്തിൽ ഒരു സ്വർണ്ണംകെട്ടിയ രുദ്രാക്ഷമാലയും തലയിൽ ഒരു ചകലാസ്സുതൊപ്പിയും കൈയിൽ വെള്ളികെട്ടിയ വണ്ണമുള്ള ഒരു വടിയും ഉണ്ടായിരിക്കും എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയാവുന്നതാണു്. മുമ്പു് ഉദ്യോഗം ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിലും ഇംഗ്ലീഷുപരിജ്ഞാനം ലേശമില്ലാ. ഉള്ളിൽ ശുദ്ധതയും ദയയും ഉണ്ടെങ്കിലും ജനനാൽത്തന്നെ അതികോപിഷ്ടനാണു്. എന്നാൽ ഈ കാലം വയസ്സായതിനാലും രോഗം നിമിത്തവും എല്ലായ്പോഴും ക്രോധരസംതന്നെയാണു് സ്ഥായീ ആയ രസം. ഇന്ദുലേഖയോടു മാത്രം താൻ കോപിക്കാറില്ലാ. ഇതു പക്ഷേ, അവളുടെ ഗുണശക്തിയാലോ തൻെറ മൂത്തമകൻ മരിച്ചുപോയ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനോൻപേഷ്കാരിൽ ഉള്ള അതിവാത്സല്യത്താലോ ആയിരിക്കാം. താൻ കോപിഷ്ടനാണെന്നുള്ള അറിവു തനിക്കുതന്നെ നല്ലവണ്ണം ഉണ്ടാകയാൽ വല്ലപ്പോഴും കോപം വന്നുപോയാലോ എന്നു ശങ്കിച്ചു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളിക

യിലേക്കു താൻ അധികം പോവാറേ ഇല്ല. എന്നാൽ ഇദ്ദേഹം രണ്ടുമൂന്നു പ്രാവശ്യം ഇന്ദുലേഖയെപ്പറ്റി അന്വേഷിക്കാതെ ഒരു ദിവസവും കഴിയാറില്ല. ഇന്ദുലേഖ ഒഴികെ പൂവരങ്ങിലും പൂവള്ളിയിലും ഉള്ള യാതൊരു മനുഷ്യനും ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ശകാരം കേൾക്കാതെ ഒരു ദിവസമെങ്കിലും കഴിച്ചുകൂട്ടീട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. മാധവനുമായി ശണ്ഠ ഉണ്ടായതു തറവാട്ടുവീട്ടിൽവെച്ചു രാവിലെ ആറുമണിക്കാണു്. അതു കഴിഞ്ഞ ഉടനെ അവിടെനിന്നു് ഇറങ്ങി വലിയ കോപത്തോടെ താൻ പാർക്കുന്ന പൂവരങ്ങിൽ വന്നു. പൂമുഖത്തു കയറിയപ്പോൾ മകൾ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെയാണു് ഒന്നാമതു കണ്ടതു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:—ആ ക്രൂരത്തംകെട്ട ചണ്ഡാളൻ—ആ മഹാപാപി—എന്നെ അവമാനിച്ചതു നീ അറിഞ്ഞില്ലേ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ആർ?

പഞ്ചുമേനോൻ:—മാധവൻ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—എന്താണു്, മാധവനോ?

പഞ്ചുമേനോൻ:—അതെ, മാധവൻതന്നെ.

പിന്നെ മാധവൻ പറഞ്ഞ വാക്കുകളെല്ലാം കൂടെ അധികരിപ്പിച്ചു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെ പറഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചു. അപ്പോഴേക്കു കേശവൻനമ്പൂതിരിയും അകത്തുനിന്നു പുറത്തേക്കു വന്നു് ഇതെല്ലാം കേട്ടു.

പഞ്ചുമേനോൻ:—(കേശവൻനമ്പൂതിരിയോടു്) ഈ പാപിക്കു് ഇന്ദുലേഖയെ ഞാൻ എനി കൊടുക്കയില്ല. എന്താണു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി ഒന്നും പറയാത്തതു്?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഞാൻ എന്താണു പറയേണ്ടതു്?

പഞ്ചുമേനോൻ:—മാധവനോടുള്ള രസം വിട്ടന്നില്ലാ, അവന്റെ സൗന്ദര്യം കണ്ടിട്ടു്, അല്ലേ? എന്താണു നീ മിണ്ടാതെ നില്ക്കുന്നതു്? അസത്തുക്കൾ—അസത്തുക്കൾ—സകലം അസത്തുക്കളാണു്. കഴുത്തു വെട്ടണം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—മാധവനോടു് എനിക്കു് എന്താണു രസം? എനിക്കു് ഇതിലൊന്നും പറവാനില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:—എന്നാൽ ഞാൻ പറയാം. എന്റെ

ശ്രീപോക്കലി ഭഗവതിയാണെ ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയെ മാധവനു കൊടുക്കയില്ലാ.

ഈ ശപഥം കഴിഞ്ഞ നിമിഷംതന്നെ ഈ വൃദ്ധനു വ്യസനവും തുടങ്ങി. ഇന്ദുലേഖയുടെ ധൈര്യവും മിടുക്കും ഉറപ്പും പഞ്ചുമേനോനു നല്ല നിശ്ചയമുണ്ടു്. മാധവനും ഇന്ദുലേഖയുമായുള്ള സ്നേഹത്തെക്കുറിച്ചും ഇയ്യാംകു നല്ല അറിവുണ്ടു്. 'ഇങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോഴാം ഈ ശപഥം എത്രണ്ടു സാരമാകും? സാരമായില്ലെങ്കിൽ തനിക്കു് എത്ര കുറവാണു്' എന്നും മറ്റും വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടു പഞ്ചുമേനോൻ പൂമുഖത്തു പടിയിൽതന്നെ ഒരു രണ്ടുനാഴികനേരം ഇരുന്നു പോയി. പിന്നെ ഒരു വിദ്യ തോന്നി. കേശവൻനമ്പൂതിരിയെ വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞു. നമ്പൂതിരി വന്നു പടിയിൽ ഇരുന്ന ഉടനെ പഞ്ചുമേനോൻ നമ്പൂതിരിക്കു് അടുത്തിരുന്നു സ്വകാര്യമായി പറയുന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ഇന്നാം തിരുമനസ്സിന്നു മുക്കില്ലാത്ത നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കഥ പറയുകയുണ്ടായി. അദ്ദേഹത്തിനു് ഇന്ദുലേഖയെക്കുറിച്ചു കേട്ടറിവുണ്ടെന്നും സംബന്ധമായാൽ കൊള്ളാമെന്നും മറ്റും പറഞ്ഞു എന്നു പറഞ്ഞില്ലേ? അദ്ദേഹം ആഢ്യം കണ്ടാൽ നല്ല സുന്ദരനോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അതിസുന്ദരനാണു്, പത്തരമാറുള്ള തങ്കത്തിന്റെ നിറമാണു്. ഇന്ദുലേഖയുടെ നിറത്തേക്കാം ഒരു മാറ്റ കൂട്ടം. ഇങ്ങിനെ ഒരു പുരുഷനെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. പിന്നെ ധനപുഷ്ടിയോ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

പഞ്ചുമേനോൻ:–അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടു പരിചയമായാൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ബോദ്ധ്യമാവുമോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–(പൂണൂൽ കൈകൊണ്ടു പിടിച്ചിട്ടു) ഞാൻ സത്യം ചെയ്യാം——കാണുന്ന നിമിഷത്തിൽ ബോദ്ധ്യമാവും. ശിവ! ശിവ! എന്തൊരു കഥയാണു്! അദ്ദേഹത്തിനെ കണ്ടാൽ അല്ലേ ആ അവസ്ഥ അറിയാൻ പാടുള്ളു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–അദ്ദേഹത്തിനെ ഒന്നു വരുത്താൻ കഴിയുമോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–വരുത്താം.

പഞ്ചുമേനോൻ:–അദ്ദേഹം വന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മാധവനിലുള്ള ഭ്രമം വിട്ടുപോകുമോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–(പിന്നെയും പൂണൂൽ പിടിച്ചിട്ട്) ഈ ബ്രഹ്മനാണെ വിട്ടുപോവും. എനിക്കു സംശയലേശമില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ സന്തോഷിച്ചു ചിരിച്ചു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എന്നാൽ ഒരു എഴുത്തയയ്ക്കുക. അദ്ദേഹം വരട്ടെ. വിസ്തരിച്ചു ഒന്നും എഴുതരുതെ. ഇന്ദുലേഖയെ നല്ല നിശ്ചയമുണ്ടല്ലൊ. നമ്മെ പിന്നെ വഷളാവരുതെ. ഇവിടെവന്നു രണ്ടുനാലുദിവസം താമസിക്കാൻതക്കവണ്ണം മാത്രം എഴുതിയാൽ മതി.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഇതു തോന്നിയതു ഗോവൽകൃപ!—ഗോവൽകൃപ! ഇന്ദുലേഖയുടെ അസാദ്ധ്യഭാഗ്യം! അവളുടെ തറവാട്ടിന്റെ സുകൃതം. ഇവിടുത്തെ ഭാഗ്യം. എന്റെ ഒരു നല്ലകാലം. ഇപ്പോഴെന്തെ എഴുതിക്കളയാം.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എഴുത്തിൽ വാചകം സൂക്ഷിച്ചുവെക്കണേ. ഇന്ദുലേഖ ഇങ്കിരിയസ്സും മറ്റും പഠിച്ച അതിശാഠ്യക്കാരത്തിയാണെ. അവളോടു നോം ആരും പറഞ്ഞാൽ ഫലിക്കില്ലാ. നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ സൗന്ദര്യംകൊണ്ടും സാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടും പാട്ടിൽ വരുത്തണം—അതാണു വേണ്ടതു്.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–നമ്പൂരി ഇവിടെ വന്നിട്ടു രണ്ടുനാഴിക ഇന്ദുലേഖയുമായി സംസാരിച്ചാൽ ഇന്ദുലേഖ നമ്പൂരിയുടെ ഭാര്യയായിട്ടില്ലെങ്കിൽ അന്നു സൂര്യോദയം തെക്കു നിന്നു വടക്കോട്ടാണു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ഇത്ര ഉറപ്പുണ്ടോ? ഇത്ര യോഗ്യനോ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഹേ—അതൊന്നും എനിക്കു സംശയമില്ലാത്ത കാര്യമാണു്. ഞാൻ വേഗം എഴുതിക്കളയാം.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എന്നാൽ അങ്ങിനെതന്നെ.

നാല്

ഒരു വിയോഗം

മാധവൻ:–അമ്മേ, എല്ലാം ശട്ടമാക്കിച്ചോളണേ. നാളെ പുലച്ചെ എനിക്കു മദിരാശിക്കു പുറപ്പെടണം. അച്ഛൻ അകത്തുണ്ടോ?

പാവ്വതിഅമ്മ:–പോവാൻ ഉറച്ചുവോ?

മാധവൻ:–എന്താണു സംശയം? ഞാൻ പോണു.

പാവ്വതിഅമ്മ:–നിന്റെ അച്ഛൻ രാവിലെ പോകുമ്പോഴും നിന്നോട് അങ്ങോട്ടു ചെല്ലാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഉടനെ മാധവൻ തന്റെ അച്ഛൻ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ ഭവനത്തിലേക്കു പോയി.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ നല്ല ദ്രവ്യസ്ഥനും ബുദ്ധിമാനും മര്യാദക്കാരനും ദയാലുവും ആയ ഒരു മനുഷ്യനാണ്. സ്വന്തം കുടുംബം ഒന്നും ഇല്ലാത്തതിനാൽ ചിലവ് ഒന്നുമില്ലാതെ പണം വളരെ കെട്ടിവച്ചിട്ടുള്ളാളാണ്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–കുട്ടൻ കളി കഴിഞ്ഞുവോ?

മാധവൻ:–കഴിഞ്ഞു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–നാളത്തന്നെ മദിരാശിക്കു പോണുവോ?

മാധവൻ:–പോണം എന്നു വിചാരിക്കുന്നു, അച്ഛനു സമ്മതമാണെങ്കിൽ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–പോണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ പോയിക്കോളൂ. വഴിച്ചിലവിനും മറ്റും പണം കാരണവരോടു ചോദിക്കണ്ട. ഞാൻ തരും. നിണക്കു ഞാൻ ഒരുജോടു കടുക്കൻ വരുത്തിവെച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതാ നോക്കൂ.

എന്നു പറഞ്ഞു് ഏകദേശം അഞ്ഞൂറു് ഉറുപ്പിക വിലയുള്ള ഒന്നാന്തരം ഒരുജോടു ചുകപ്പുകടുക്കൻ മാധവന്റെ കൈയിൽ കൊടുത്തു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ബി. എൽ. ജയിച്ചാൽ നിണക്കു് ഒരു സമ്മാനം തരേണമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നു—അതാണു് ഇതു്.

മാധവൻ:–ഇതു വളരെ നല്ല കടുക്കൻ. ഞാൻ ഉണ്ണാൻ

ഇങ്ങട്ടു വരും അച്ഛാ. എനിക്കു മദിരാശിക്കു് ഒരു എഴുത്തു് എഴുതാൻ ഉണ്ടു്. തപാൽ പോവാറായി. ഞാൻ ക്ഷണം വരാം.

എന്നു പറഞ്ഞു മാധവൻ അവിടെനിന്നു വീട്ടിലേക്കു മടങ്ങി.

വീട്ടിൽ എത്താറായപ്പോഴും വീട്ടിൽനിന്നു് ഇന്ദുലേഖയുടെ ദാസി അമ്മു മടങ്ങി മാധവനു് അഭിമുഖമായി വരുന്നതു കണ്ടു.

മാധവൻ:—എന്താണു വിശേഷിച്ചോ?

അമ്മു:—അമ്മ കുളപ്പുരയിൽ കുളിക്കാൻ വന്നിട്ടുണ്ടു്. അവസരമുണ്ടെങ്കിൽ അത്രത്തോളം ഒന്നു ചെല്ലാൻ പറഞ്ഞു.

മാധവൻ:—ഓ——ഹോ. അങ്ങിനെതന്നെ. കുളപ്പുരയിൽ പിന്നെ ആരുണ്ടു്?

അമ്മു:—ആരും ഇല്ല.

മാധവൻ:—നീ മുമ്പേ നടന്നോ.

മാധവൻ കുളപ്പുരയിൽ കടന്നപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ എണ്ണതേയ്ക്കാൻ ഭാവിച്ചു് തോടകവും അഴിക്കുന്നു. മാധവൻ അകത്തു കടന്ന ഉടനെ തോട കാതിലേക്കുതന്നെ ഇട്ട മന്ദഹാസത്തോടുകൂടി മാധവന്റെ മുഖത്തേക്കു നോക്കി നിന്നു. മാധവൻ സംശയംകൂടാതെ രണ്ടുകൈകൊണ്ടും ഇന്ദുലേഖയെ അടക്കിപ്പിടിച്ചു മാറിലേക്കു് അടുപ്പിച്ചു് ഒരു ഗാഢാലിംഗനവും അതിനുത്തരമായി ഇന്ദുലേഖാ അതിമധുരമാംവണ്ണം മാധവന്റെ അധരങ്ങളിൽ ഒരു ചുംബനവും ചെയ്തു. ചുംബനം ചെയ്ത കഴിഞ്ഞയുടനെ ''വിടു''—''വിടു'' എന്നു് ഇന്ദുലേഖാ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി.

മാധവൻ:—ഞാൻ നാളെ മദിരാശിക്കു പോകുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:—ഞാൻ കേട്ടു. പതിനഞ്ചു ദിവസം ഉണ്ടല്ലോ എനിയും ഹയിക്കോർട്ടു തുറക്കാൻ. പിന്നെ എന്തിനാണു നാളെ പോവുന്നതു്? വലിയച്ഛൻ കോപിച്ചതുകൊണ്ടു് ബദ്ധപ്പെട്ടു മദിരാശിക്കു പോകുന്നതു് എന്തിനാണു്?

മാധവൻ:—ഇന്നലെ ഒരു ശപഥം ഉണ്ടായോ ഇവിടെവെച്ചു്?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഉണ്ടായി——പക്ഷേ, എന്നോട്ട വിവരങ്ങളെക്കുറിച്ചു ചോദിക്കാതെ ചെയ്യുതാണെ.

മാധവൻ:–മാധവിയോട്ട് എന്തിനാണു ചോദിക്കുന്നതു്? വലിയച്ഛന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം മാധവി നടക്കണ്ടേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇഷ്ടപ്രകാരം ഞാൻ നടക്കേണ്ടതാണു്—നടക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ ചില കാര്യങ്ങളിൽ സ്വേച്ഛപ്രകാരമേ എനിക്കു നടക്കാൻ നിവൃത്തിയുള്ളു. നിർഭാഗ്യവശാൽ അതിലൊന്നാണു് ഈ ശപഥക്കാര്യം.

മാധവൻ:–ഓമനേ, വലിയച്ഛൻ പൂത്താട്ടിക്കളയും ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞാൽ.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇന്നലെ എന്റെ ഭർത്താവിനെ ആട്ടിക്കളഞ്ഞിട്ടില്ലേ? നാളെ എന്നെയും ആട്ടിക്കളയട്ടെ.

മാധവൻ:–ഭർത്താവിനു് മാധവിയെ സ്വയമായി സംരക്ഷിക്കാൻ ശക്തിയില്ലാതിരിക്കുമ്പോഴം——

ഇന്ദുലേഖാ:–വീട്ടിൽനിന്നു് ആട്ടിക്കളഞ്ഞവക്കു സാധാരണ ലോകത്തിൽ ദൈവീകമായി ഉണ്ടാവുന്ന സംരക്ഷ എനിക്കും മതിയാവുന്നതാണു്. നോം എനി എന്തിനു താമസിക്കുന്നു? മര്യാദയായി എല്ലാവരേയും അറിയിച്ചു നമുക്കു് ഈ കാര്യം നടക്കുന്നതല്ലെ എനി ഉത്തമം.

മാധവൻ:–നോം നമ്മുടെ മനസ്സുകൊണ്ടു് അതു കഴിച്ചു വെച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. അമ്മാമനും അങ്ങനെതന്നെ ആയിരുന്നുവല്ലോ പക്ഷം. ഇതിനിടയിൽ ഈ കലശൽ ഉണ്ടാവുന്നതു് ആർ ഓർത്തു? ഇപ്പോഴല്ലേ കുറെ വിഷമമായതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്തു വിഷമമാണു്—യാതൊന്നുമില്ല. എനി ഇതിൽ ഒരു വിഷമവും ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ലാ. എന്നെ നാളെ മദിരാശിക്കു് ഒന്നിച്ചു കൊണ്ടുപോവാൻ ഒരുക്കമാണെങ്കിൽ വരാൻ ഞാൻ തെയ്യാറാണു്.

മാധവൻ:–അതൊക്കെ അബദ്ധമായി വരും. മാധവിയെ പിരിഞ്ഞു കാൽക്ഷണം ഇരിക്കുന്നതിൽ എനിക്കുള്ള മനോവേദന ദൈവംമാത്രം അറിയും. എന്നാലും എന്റെ ഓമനയെപ്പറ്റി ജനങ്ങൾക്കു ചീത്ത അഭിപ്രായം ഉണ്ടാവുന്നതു് എനിക്കു് അതിലും വേദനയാണു്. അതുകൊണ്ടു കുറെ ക്ഷമിക്കു. എനിക്കു് അഞ്ചാറുദിവസം മുമ്പു് ഗിൽ

ഹാം സായ്വിന്റെ ഒരു കത്തു് ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിൽ സെക്രട്ടേട്ടിൽ ഒരു അസിഷ്ടാണ്ടപണി ഒഴിവാകുമെന്നും അതിനു മനസ്സുണ്ടോ എന്നും ചോദിച്ചിരുന്നു. ഉണ്ടെന്നു മറുവടി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. എത്ര താമസം വേണ്ടി വരുമെന്നു് അറിയുന്നില്ല. അതു കിട്ടിയാൽ തൽക്ഷണം ഞാൻ ഇവിടെ എത്തും. പിന്നെ മാധവി എന്റെകൂടെ മദിരാശിയിൽ. നോം രണ്ടുപേരും പണക്കാരാണെങ്കിലും എന്റെ അച്ഛൻ എനിക്കു വേണ്ട പണം എല്ലാം തരുമെങ്കിലും സ്വയമായി ഒരു ഉദ്യോഗമില്ലാതെ എന്റെ ഓമനയെ മദിരാശിക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോവുന്നതു് നമ്മം രണ്ടുപേക്കും പോരാത്തതാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു കൈയിൽ ഒരു കടലാസു ചുരുൾ?

മാധവൻ:–അതു് അച്ഛൻ എനിക്കു് ഇപ്പോൾ തന്ന ഒരു സമ്മാനമാണു്—നല്ല ചുകപ്പുകടലാസ്. ഇതാ നോക്കു.

ഇന്ദുലേഖ വാങ്ങി നോക്കി.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഒന്നാന്തരം; അവിടെ ഇരിക്കു—ഇതു ഞാൻതന്നെ മാധവന്റെ കാതിൽ ഇടട്ടെ.

മാധവൻ ഇരുന്നു. ഇന്ദുലേഖാ മാധവന്റെ കാതിൽ കടുക്കൻ ഇട്ടു. മാധവൻ എഴുനീല്ക്കാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ,

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇരിക്കു. ഇനി ഞാൻതന്നെ ഈ കുടുമകൂടി ഒന്നു കെട്ടട്ടെ. അതു കെട്ടി ഒരു ഭാഗത്തു വെച്ചാലെ ആ കടുക്കനും മുഖവും തമ്മിലുള്ള യോജ്യത അറിവാൻ പാടുള്ളു.

കുടുമ കെട്ടി ഇന്ദുലേഖാ മാധവന്റെ മുഖത്തേക്കു നോക്കി. വിശേഷമായ ചേച്ച് കടുക്കനും മുഖവുമായുണ്ടെന്നു്, മാധവന്റെ കപോലങ്ങളിൽ ഇന്ദുലേഖാ ഒരു നിമിഷനേരം ഇടയിടെ ഒരു ദീർഘനിശ്വാസത്തോടുകൂടെ തെരുതെരെ ചെയ്ത ചുംബനങ്ങളാൽ മാധവനു പൂണ്ണബോദ്ധ്യമായി.

ഇവർ രണ്ടുപേരും ഇങ്ങിനെ സംസാരിച്ചും രസിച്ചും കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ കുളപ്പുരയുടെ വാതു

ക്കൽ വന്നു്, ''ആരാണു് അവിടെ സംസാരിക്കുന്നതു്?'' എന്നു ചോദിച്ചുംകൊണ്ടു് അകത്തേക്കു കടന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:– നിങ്ങടംക്കു ലജ്ജ കേവലം വിട്ടു തുടങ്ങി. ഭ്രാന്തുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നു. കുട്ടനെ അന്വേഷിച്ചു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ ആളെ അയച്ചിരിക്കുന്നു. ഉണ്ണാൻ അവിടെ ചെല്ലാമെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നുവോ? പിന്നെ കളപ്പുരയിൽ വന്നു കളിച്ചിരുന്നാലോ? ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇന്നു വിശപ്പു് ഇല്ലേ? ഭ്രാന്തുപിടിച്ച കുട്ടികം. കുട്ടൻ നാളെ പോണം എന്നു പറഞ്ഞുകേട്ട.

മാധവൻ:– നേരം എത്രയായി?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–പത്തരമണി.

മാധവൻ:–ശിവ!——ശിവ! എനിക്കു് ഒരു എഴുത്തയപ്പാൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതു് ഇന്നു മുടങ്ങി. അച്ഛൻ ദ്വേഷ്യപ്പെട്ടും. ഞാൻ നിങ്ങളെ കണ്ടിട്ടേ പുറപ്പെടുകയുള്ള.

എന്നു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മയോടു പറഞ്ഞു നേരെ അച്ഛന്റെ വീട്ടിലേക്കു ചെന്നു.

അവിടെ എത്തിയപ്പോഠം അച്ഛൻ ഉണ്ണാൻ എലവെച്ചു് ഇരിക്കുന്നു. മാധവനും എല വെച്ചിരിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–കുട്ടൻ എവിടെയായിരുന്നു ഇത്ര നേരം?

മാധവൻ:– ഞാൻ ഒരാളുമായി സംസാരിച്ചുനിന്നു കുറെ വൈകിപ്പോയി. അച്ഛനു് ഉണ്ണാമായിരുന്നുവല്ലോ. കഷ്ടം! നേത്തെ ഉണ്ണാറുള്ളതു് ഇന്നു ഞാൻനിമിത്തം മുടങ്ങി എന്നു തോന്നുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–നിയ്യും ഇന്ദുലേഖയും നിമിത്തം മുടങ്ങി എന്നു പറയു. നിന്നെമാത്രം ഞാൻ കുറക്കാരനാക്കി ശിക്ഷിക്കയില്ല. അല്ല—കട്ടക്കൻ ഇട്ടകഴിഞ്ഞുവോ? ഇതും ഇന്ദുലേഖയുടെ ജാഗ്രതതന്നെ, അല്ലെ?

മാധവൻ മുഖം ലജ്ജയോടെ താഴ്ത്തിക്കൊണ്ടു് ഊണു തുടങ്ങി. ഊണു കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ മകനെ അകത്തു വിളിച്ചു തന്റെ മടിയിൽ ഇരുത്തി മൂർദ്ധാവിൽ ചുംബിച്ചു പറയുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:– ഇന്ദുലേഖയെ വിചാരിച്ചു

വ്യസനമുണ്ടോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു് അനാവശ്യമാണു്. ആ പെണ്ണിനെ ഞാൻ നല്ലവണ്ണം അറിയും. അവളെപ്പോലെ ബുദ്ധിശക്തിയുള്ള ഒരു കുട്ടിയെ ഞാൻ ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ല. അവളുടെ സൗന്ദര്യം കണ്ടു ഞാൻ അത്ഭുതപ്പെടുന്നതിനേക്കാൾ ബുദ്ധിവൈദഗ്ധ്യത്തേയും സ്ഥൈര്യത്തേയും കണ്ടു ഞാൻ അത്ഭുതപ്പെടുന്നു: നിന്നെവിട്ടു് ഈ ജന്മം അവൾ ആരെയും സ്വീകരിക്കുമെന്നുള്ള ഒരു ശങ്ക നിനക്കു വേണ്ട. പഞ്ചുമേനവൻ അല്ല ബ്രഹ്മദേവൻതന്നെ വേറെ പ്രകാരത്തിൽ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചാലും ഇനി അതിനു് ഒരിളക്കവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

മാധവൻ ഒന്നും മിണ്ടാതെ അച്ഛന്റെ കൈയും തലോടിക്കൊണ്ടു മടിയിൽ ഇരുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ശിന്നനെ നീ ഇപ്പോഴും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നുവോ?

മാധവൻ:–കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുവാണമെന്നാണു് എന്റെ ആഗ്രഹം. എന്നാൽ അച്ഛന്റെ ഇഷ്ടം അറിഞ്ഞു ചെയ്യാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:– നിന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്യാം. കൊണ്ടുപോകുന്നു എങ്കിൽ അവനു വേണ്ട സകല ചിലവുകളും ഞാൻ തരാം.

മാധവൻ:–എന്തിനു് അച്ഛൻ തരുന്നു? അമ്മാമൻ നിശ്ചയമായും തരേണ്ടതല്ലേ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–തന്നില്ലെങ്കിലോ?—തരികയില്ലെന്നുതന്നെ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–തന്നില്ലെങ്കിൽ—

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:– ശുണ്ഠി വേണ്ട. പഞ്ചുമേനോൻ പ്രകൃത്യാ കോപിയും ബുദ്ധി കുറയുന്ന ഒരു മനുഷ്യനും ആകുന്നു. ശുണ്ഠിയായാൽ ജനങ്ങളെ അതിന്റെ കാരണം നോക്കീട്ടല്ല ശുണ്ഠിക്കാരെ പരിഹസിക്കുന്നതു്. ശുണ്ഠി ഉണ്ടെന്നുവന്നാൽ ഇരുഭാഗക്കാരെയും ഒരുപോലെ പരിഹസിക്കും. ലോകാപവാദത്തെ ഭയപ്പെടണം.

മാധവൻ:–അച്ഛനു് അനാവശ്യമായി എനിക്കുവേണ്ടി ഈ ചിലവുകൂടി വരുത്തുന്നതിൽ ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എനിക്കു് ഇതു് എന്തു ചിലവാണു കുട്ടാ? നിന്റെ തറവാട്ടിലെപ്പോലെ എനിക്കു മുതൽ ഇല്ലെങ്കിലും ചിലവും അത്ര ഇല്ലാത്തതിനാൽ മിച്ചം എനിക്കും അതുതന്നെ ഉണ്ടാവും. അതെല്ലാം ഞാൻ നിന്റെ ഒരു ദേഹത്തിന്റെ ഗുണത്തിലേക്കും ഇഷ്ടസിദ്ധിയിലേക്കും ചിലവിടാൻ ഒരുക്കമാണു്. ശിവനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പൊയ്ക്കോ. എന്നാൽ കാരണവരോടു മുമ്പു ചോദിക്കണം. ഇതു ചോദിപ്പാൻ നീ പോവേണ്ട. ആ കുട്ടിയുടെ അച്ഛൻ ശിവപട്ടരെ അയച്ചു ചോദിപ്പിച്ചോ. യാതൊന്നിയും പറയണം. ശങ്കുകുട്ടിയാൽ മിണ്ടാതെ പോരെ.

മാധവൻ:–അങ്ങിനെതന്നെ അച്ഛാ; ഞാൻ വൈകുന്നേരവും ഉണ്ണാൻ ഇങ്ങട്ടു വരും. അച്ഛന്റെ സമയപ്രകാരം ഊണുകഴിക്കണേ. എനിക്കുവേണ്ടി താമസിക്കരുതു്.

ഇങ്ങിനെ ഇവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും ശിവപട്ടർ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരെ കാണ്മാൻവേണ്ടി അവിടെ ചെന്നു പുറത്തളത്തിൽ നിന്നു് ഒന്നു ചുമച്ചു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:– ആരാണു പുറത്തു്?

ശിവപട്ടർ:– ഞാൻതന്നെ——ശിവപട്ടർ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:– അകത്തു വരാം. ഇയാളോടു ഞാൻതന്നെ വിവരം പറഞ്ഞുകൊള്ളാം മാധവാ.

ശിവപട്ടർ അകത്തുകടന്ന ഉടനെ,

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഇരിക്കിൻ സ്വാമീ!

ശിവപട്ടർ:–ആരാണതു്——മാധവനോ? എന്തൊക്കെയാണു ഘോഷം കേട്ടതു്? കാരണവർ കോപിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നോടും കോപമുണ്ടോ എന്നു സംശയം. കുറെമുമ്പു ഞാൻ അമ്പലത്തിൽനിന്നു വരുമ്പോഴും അദ്ദേഹത്തെ വഴിയിൽ കണ്ടു. എന്നോടു് ഒന്നും മിണ്ടാതെ തലതാഴ്ത്തിയിട്ടു കടന്നുപോയി. ഇങ്ങിനെ അധികം കണ്ടിട്ടില്ലാ. ഒന്നുരണ്ടു പ്രാവശ്യം മുമ്പു് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അതിനു നല്ല കാരണങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇതിനു കാരണം ഞാൻ ഒന്നും ഓർത്തിട്ടു കാണുന്നില്ല.

മാധവൻ:–നിങ്ങടം ശീനന്റെ അച്ഛനല്ലേ—അതു് ഒരു നല്ല കാരണമല്ലേ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും ശീനുപട്ടരും ചിറിച്ചു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–സ്വാമി, നിങ്ങടം ഇപ്പോടം തന്നെ പഞ്ചുമേനോന്റെ അടുക്കെ പോണം. പോയിട്ടു്, ശീനനെ കുട്ടൻ മദിരാശിക്കു കൊണ്ടുപോകുന്നു എന്നും അതിനു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുവാദം മാത്രം വേണമെന്നും പറയണം. കുട്ടിയുടെ പഠിപ്പിന്റെ ചിലവു ഞാൻ കൊട്ടുപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു നിങ്ങടം അദ്ദേഹത്തോടു പറയണ്ട.

ശീനുപട്ടർ:–ഓ—ഹോ. ഇപ്പോടംതന്നെ പോയി പറയാം. ശീനന്റെ ചിലവു ഞാൻ കൊടുക്കാൻപോവുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകളയാം. എനിക്കും ഒരു മാനമിരിക്കട്ടെ. എന്റെ നേരെ ചാടുമായിരിക്കും. ചീത്ത പറഞ്ഞാൽ ഞാനും പറയും.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–കലശൽ കൂട്ടരുതു്. ചിലവിന്റെ കാര്യംകൊണ്ടു് അങ്ങേക്കു്, ഇഷ്ടപ്രകാരം പറഞ്ഞോളൂ. പക്ഷേ, കളവു പറവാൻ ഞാൻ ഉപദേശിക്കയില്ല.

ശീനുപട്ടർ:–ഒരു കളവുമല്ല അതു്. ഞാൻ അങ്ങിനെതന്നെ പറയും.

മാധവൻ അച്ഛന്റെ മുഖത്തു നോക്കി ചിറിച്ചു—അച്ഛനും, കൂടെ ശീനുപട്ടരും ''അങ്ങിനെതന്നെ ഞാൻ പറയും,'' എന്നു പറഞ്ഞു തലകുലുക്കിക്കൊണ്ടു ചിറിച്ചു.

ശീനുപട്ടർ ഉടനെ അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടു പൂവരങ്ങിൽ ചെന്നു പഞ്ചുമേനോൻ ഇരിക്കുന്ന മാളികയിലേക്കു കയറി പുറത്തളത്തിൽ നിന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ആരാണു് അവിടെ?

ശീനുപട്ടർ:–ഞാൻതന്നെ—ശീനു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–നിങ്ങടം എന്താണു് ഇപ്പോടം വന്നതു്?

ശീനുപട്ടർ:–ഒന്നു പറവാനുണ്ടായിരുന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ: എന്താണു്?—പറയൂ.

ശീനുപട്ടർ:–എന്റെ മകൻ ശിന്നനെ ഞാൻ ഇങ്കിരീസ്സു പഠിപ്പിക്കാൻപോകുന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–നിങ്ങൾക്കു് ഇങ്കിരീസ്സറിയാമോ?

ശീനുപട്ടർ:–ഞാൻ ചിലവിട്ടു പഠിപ്പിക്കും.

പഞ്ചുമേനോൻ:–പഠിപ്പിച്ചോളൂ.

ശീനുപട്ടർ:–മദിരാശിക്കു് അയയ്ക്കാനാണു പോവുന്നതു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ഏതു രാശിക്കു് എങ്കിലും അയച്ചോളൂ—ഏതു കഴുവിന്മേലെങ്കിലും കൊണ്ടുപോയി കയററിക്കോളൂ.

ശീനുപട്ടർ:–കഴുവിന്മേൽ കയററീട്ടല്ല ഇങ്കിരീസ്സു പഠിപ്പിക്കാറു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എന്താണു കോമട്ടിപട്ടരെ, അധികപ്രസംഗീ, പറഞ്ഞതു്?—ആ കുരുത്തംകെട്ട മാധവൻ പറഞ്ഞിട്ടു് ഇവിടെ എന്നെ അപമാനിക്കാൻ വന്നതോ? എറങ്ങു താഴത്തു്—എറങ്ങു,—ആരെടാ അവിടെ? ഇയ്യാളെ പിടിച്ചു പുറത്തു തള്ളട്ടെ.

''കോമട്ടിയാണെങ്കിൽ പെങ്ങൾക്കു് എന്നെ സംബന്ധത്തിനു് ആക്കുമോ?'' എന്നു കുറെ പതുക്കെ പറഞ്ഞും കൊണ്ടു പട്ടർ ഓടി താഴത്തു് എറങ്ങി കടന്നുപോയി.

പിറേറദിവസം രാവിലെ നിശ്ചയിച്ചപ്രകാരം മാധവൻ ശിന്നനേയുംകൂട്ടി മദിരാശിക്കു പുറപ്പെട്ടുപോവുകയും ചെയ്തു—പഞ്ചുമേനോനു കോപം ക്രമേണ അധികരിച്ചുവരുന്നു എന്നറിഞ്ഞതിനാൽ മാധവൻ യാത്ര പറയാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കെ പോയതേ ഇല്ല.

അഞ്ചു്

പഞ്ചുമേനോന്റെ ക്രോധം

തന്റെ സമ്മതംകൂടാതെ ശിന്നനെ മദിരാശിക്കു കൊണ്ടുപോയതുകൊണ്ടും, ശീനുപട്ടരുടെ അധിക്ഷേപസംഗമായ വാക്കുകളെക്കൊണ്ടും പഞ്ചുമേനോനു ക്രോധം സഹിച്ചു

കൂടാതെയായി. താൻ നേരിട്ടു കാണുന്ന സജ്ജനങ്ങളേയും ഒരുപോലെ ശകാരവും, പാട്ടള്ളേടത്തു പ്രഹരവും തുടങ്ങി. ഒന്നാമതു്—ചാത്തരമേനോനെ വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞു. വളരെ സാധുവും ക്ഷമാഗുണമുള്ളവനും ആയ ചാത്തരമേനോൻ പഞ്ചുമേനോന്റെ മുമ്പിൽ വന്നു പഞ്ചപുച്ഛമടക്കി ഭയപ്പെട്ടുകൊണ്ടു നിന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ:—എടാ കുരുത്തംകെട്ട കഴുവേറീ, തെമ്മാടീ, ശിന്നനെ മദിരാശിക്കു് അയച്ചുവോ? എടാ!

ചാത്തരമേനോൻ:—ശിന്നനെ മദിരാശിക്കു മാധവൻ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോയീ.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നിന്റെ സമ്മതം കൂടാതെയോ?

ചാത്തരമേനോൻ:—എന്നോടു പ്രത്യേകം സമ്മതം ഒന്നും ചോദിച്ചിട്ടില്ലാ.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നിന്റെ സമ്മതം കൂടാതെയോ കൂടീട്ടോ കൊണ്ടുപോയതു്?—അതു പറ, തെമ്മാടീ, അതു പറ.

ചാത്തരമേനോൻ:—ഞാൻ വിരോധിച്ചിട്ടില്ലാ.

പഞ്ചുമേനോൻ:—എന്തുകൊണ്ടു നീ വിരോധിച്ചിട്ടില്ലാ? എനിക്കു് ഈ കാര്യം സമ്മതമല്ലെന്നു നീ അറിയീല്ലേ? പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടു വിരോധിച്ചിട്ടില്ലാ?

ചാത്തരമേനോൻ:—വലിയമ്മാമനോടു് അച്ഛൻ ചോദിച്ചു സമ്മതം വാങ്ങി എന്നു പറഞ്ഞു.

പഞ്ചുമേനോൻ:—ഏതു് അച്ഛൻ? കോമട്ടിയോ? ആ കുരുത്തംകെട്ട കോമട്ടിയെ തറവാട്ടിൽ കയറ്റിയമുതൽ ഇവിടെ കുരുത്തക്കേടേ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളു. ആ കോമട്ടി നിന്നോടു് എന്താണു പറഞ്ഞതു്?

ചാത്തരമേനോൻ:—അച്ഛൻ ചോദിച്ചു സമ്മതം വാങ്ങി എന്നു് എന്നോടു ഗോപാലനാണു പറഞ്ഞതു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:—ഗോപാലനെ വിളിക്കു്.

ഈ ഗോപാലൻ കുറെ ധൃതിക്കാരനും അവിവേകിയും ആയ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനാണു്. കല്പനപ്രകാരം ഗോപാലൻ കാരണവരുടെ മുമ്പിൽ വന്നു നിന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നിന്നോടു നിന്റെ അച്ഛൻ കോമട്ടി

എന്താണെടാ പറഞ്ഞതു്? ശിന്നനെ അയയ്ക്കാൻ ഞാൻ സമ്മതിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞുവോ?

ഗോപാലൻ:–എന്റെ അച്ഛൻ കോമട്ടിയല്ലാ—പട്ടരാണു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എന്തു പറഞ്ഞു നീ—കുരുത്തംകെട്ട ചെക്കാ!

എന്നു പറഞ്ഞു് പഞ്ചുമേനോൻ എഴുനീറ്റു ഗോപാലനെ രണ്ടുമൂന്നു പ്രഹരിച്ചു.

ഗോപാലൻ:–എന്നെ വെറുതെ തല്ലെണ്ട.

പഞ്ചുമേനോൻ:–തല്ലിയാൽ എന്താണെടാ? ഇപ്പോഴം തല്ലിയിട്ടില്ലേ? എന്നിട്ടു് എന്താണു്, നീ കൊണ്ടില്ലേ?

അപ്പോഴെയ്ക്കു ശങ്കരമേനോൻ ഓടിയെത്തി, അമ്മാമന്റെ മുമ്പിൽ പോയിനിന്നു ഗോപാലനെ പിടിച്ചു് അകറ്റി പിന്നിൽ നിർത്തി.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ശങ്കരാ, ഇവിടെ കാര്യമെല്ലാം തെറ്റിക്കാണുന്നു. കലിയുഗത്തിന്റെ വിശേഷം! ആ കുരുത്തംകെട്ട മാധവൻ എന്നെ അവമാനിച്ചതു് എല്ലാം നീ കേട്ടില്ലേ? അവനെ എന്റെ കഷ്ടകാലത്തിനു് ഞാൻ ഇങ്കിരീസ്സു പഠിപ്പിച്ചതിനാൽ എനിക്കു വന്ന ദോഷമാണു് ഇതു്. അതു് ഇരിക്കട്ടെ. ഇപ്പോഴം ഈ തെക്കും വടക്കും തിരിയാത്ത ഈ ചെക്കൻ ഗോപാലൻകൂടി എന്നോടു് ഉത്തരം പറയുന്നു. ഇവന്റെ പല്ലു തല്ലിക്കളയണ്ടേ?

ശങ്കരമേനോൻ:–ഈ കാലത്തു കുട്ടികളോടു് അധികം സംസാരിക്കാൻ പോകാതെ ഇരിക്കുന്നതാണു നല്ലതു്. ഗുരുത്വം ലേശമില്ലാത്ത കാലമാണു്. ഞാൻ ഇവറ്റകളോടു് ഒന്നും പറയാറില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:–നിയ്യാണു് ഇവരെയെല്ലാം ഇങ്ങിനെ തുമ്പില്ലാതെ ആക്കുന്നതു്. ആട്ടെ—ചാത്തരു, ഇനിമേലിൽ ചെറുതുരുത്തിക്കളത്തിലെ കാര്യം ഒന്നും നോക്കേണ്ട. കാര്യം ഇപ്പോഴം വെക്കണം. പിരിഞ്ഞ പണത്തിന്റെ കണക്കും കാണിക്കണം—ഈ നിമിഷം വേണം.

ചാത്തരമേനോൻ:–വലിയമ്മാമന്റെ കല്പനപോലെ നടക്കാം.

പഞ്ചുമേനോൻ:–കഴവേറീ! നിണക്കു വലിയമ്മാമന്റെ കല്പനയോ? കോമട്ടിയുടെ മകൻ അല്ലേ എടാ നീ? അതുകൊണ്ടാണു നീ ഇങ്ങിനെ കുരുത്തംകെട്ടപോയതു്. നിണക്കു വല്ലതും വേണമെങ്കിൽ എന്റെ ഇഷ്ടം കൂടാതെ ഉണ്ടാകയില്ല. മാധവനു് അവന്റെ അച്ഛൻ അധികപ്രസംഗി ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരു കൊടുക്കും. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കക്കു കുടുംബവും ഇല്ലാ. ആ അഹമ്മതിയാണു മാധവനു്. നിന്റെ അച്ഛൻ കോമട്ടിക്കു് എന്തു തരുവാൻ കഴിയും? സദ്യയിൽ എച്ചിലിൽനിന്നു വാരുന്ന പപ്പടവും പഴവും——അല്ലേ? മറെറന്തുണ്ടു് ആ കോമട്ടിക്കു്? നീ എന്തിനു പിന്നെ ഇത്ര കുമ്പുകാണിക്കുന്നു കുരുത്തംകെട്ട ചെക്കാ! നീ എന്താണു മിണ്ടാത്തതു്?

ചാത്തരമേനോൻ:–എനിക്കു് എല്ലാററിനും വലിയമ്മാമൻതന്നേ ഗതിയുള്ളു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–പിന്നെ നീ എന്തിനു മാധവനെപ്പോലെ കുമ്പുകാണിക്കുന്നു? ആരാടാ ശിന്നനു ചിലവിനു പണം കൊടുത്തതു്?

ചാത്തരമേനോൻ:–അച്ഛനാണെന്നു പറഞ്ഞു ഗോപാലൻ.

പഞ്ചുമേനോൻ:–(ഗോപാലനോടു്) അങ്ങനെതന്നേയോ?

ഗോപാലൻ:–അച്ഛനാണു കൊടുത്തതു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:–അച്ചൻ——നിന്റെ അച്ചൻ പാലക്കാട്ടു കോമട്ടി കടക്കൊള്ളി ഉന്തിക്കഴിഞ്ഞ എരപ്പാളി! അവനു് എവിടുന്നായിരുന്നു പണം?

ഗോപാലൻ:–എന്റെ അച്ഛൻ കോമട്ടിയല്ലാ.

ശങ്കരമേനോൻ:–അധികപ്രസംഗം പറയണ്ടാ.

പഞ്ചുമേനോൻ എണീറു തല്ലാൻ ഓടിയെത്തി. ശങ്കരമേനോൻ മദ്ധ്യത്തിൽ ചാടി അമ്മാമന്റെ കോപം ശമിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചതിൽ രണ്ടുമൂന്നു പ്രഹരം അയാൾക്കും കിട്ടി.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ശങ്കരാ! ഗോപാലനെ എല്പിച്ചു പറ

സ്വകാര്യം എല്ലാം ഇപ്പോഴും തിരിയെ വാങ്ങണം. ഈ അസത്തിന്നു് എന്നി ഒരു കാശുപോലും ഞാൻ കൊടുക്കയില്ല.

ഗോപാലൻ:—പറമ്പുകാര്യം എല്ലാം ഞാൻ ഒരു കൊല്ലത്തേക്കു കൂടിയാന്മാരെ പാട്ടത്തിന്നു് ഏല്പിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. കൊല്ലം കഴിഞ്ഞേ കൂടിയാന്മാരു് ഒഴികയുള്ളൂ.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നീ ഒഴിയില്ലേ?

ഗോപാലൻ:—കൂടിയാന്മാരാണു് ഒഴിയേണ്ടതു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നീ ഒഴിയില്ലേ? നിണക്കു കാണണോ ഒഴിയുന്നതു്? ഒഴിയുന്നതു നിണക്കു കാണണോ?

ഗോപാലൻ:—ഒഴിയുന്നതു ഞാൻ കണ്ടോളാം.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നീ ഒഴിയുമോ ഇല്ലയോ?

ഗോപാലൻ:—എന്റെ കൈവശം പറമ്പുകാര്യം ഇല്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:—എന്താണു്—എടാ കള്ളാ—കളവു പറയുന്നുവോ? നിന്നെ ഞാൻ പറമ്പുകാര്യം ഏല്പിച്ചിട്ടില്ലെന്നു പറയുന്നുവോ?

ഗോപാലൻ:—ഏല്പിച്ചിട്ടില്ലെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞില്ല. ഞാൻ ഒരു കൊല്ലത്തേക്കു വേറെ ആളെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നാണു പറഞ്ഞതു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നീ ഓരോ ദുസ്സക്കുണ്ടാകും പറയുന്നുവോ?

എന്നു പറഞ്ഞു് മേനോൻ എണീറ്റു പിന്നെയും തല്ലാൻ ഓടിയെത്തി. ഗോപാലൻ ഓടിക്കളഞ്ഞു. പിന്നാലെതന്നെ വൃദ്ധനും മുമ്പിൽ ഗോപാലനും ഓടി അകത്തു നിന്നു പുറത്തു ചാടി. മിറ്റത്തു് ആസകലം ഓടി; ഒടുവിൽ കിടങ്ങിന്റെ വാതിൽ ഓടിക്കടക്കുമ്പോൾ പഞ്ചുമേനോൻ വീണു കാലിന്റെ മുട്ടുകാര്യം പൊട്ടി. അപ്പോഴേക്കു ശങ്കരമേനോൻ ചെന്നു പിടിച്ചു് എഴുത്തു. പഞ്ചുമേനോൻ വലിയ ദേഷ്യത്തോടുകൂടി പിന്നെയും ഓടാൻ ഭാവിച്ചു. ശങ്കരമേനോൻ പിടിച്ചുനിത്തി സാന്ത്വനവാക്കുകാര്യം പറഞ്ഞു.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നാരായണ!—കാലവൈഭവം നോക്കു—കലിയുഗത്തിന്റെ ഒരു വിശേഷം! ഈ കുരുത്തം കെട്ട ചെക്കന്റെ വഴിയെ ഓടി വീണു് ഇതാ എന്റെ

കാലുകഴം പൊട്ടി. ഞാൻ ഇതെല്ലാം അനുഭവിക്കാറായ ല്ലൊ. കുമ്മിണിക്കും ഈ കുരുത്തംകെട്ട കുട്ടികഴംക്കും എനി അര പയിസ്സപോലും അനുഭവമുള്ള യാതൊരു വസ്തുവും കൊടുക്കരുതു്; സകലവും ഇന്നു് ഏറ്റുവാങ്ങണം ശങ്കരാ. വാലിയക്കാരും ദാസിമാരും ചോറു തിന്നുന്നതുപോലെ ചോറുമാത്രം തിന്നോട്ടെ.

എന്നും പറഞ്ഞു പഞ്ചുമേനോൻ അതിദേഷ്യത്തോടെ മാധവന്റെ അച്ഛൻ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരെ ഒന്നു ശകാരിക്കണം എന്നു നിശ്ചയിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭവനത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. വഴിയിൽവെച്ചു് ശീനുപട്ടരെ കണ്ടു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എന്താണു താൻ മിനിയാന്നു മാളികയിന്മേൽ നിന്നു പറഞ്ഞതു്?

ശീനുപട്ടർ:–എന്തോ എനിക്കോർമ്മയില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:–കോമട്ടീ! ഓർമ്മയില്ലേ?

ശീനുപട്ടർ:–എന്തിനു ബ്രാഹ്മണരെ വെറുതെ അപമാനമായ വാക്കു പറയുന്നു?

പഞ്ചുമേനോൻ:–ബ്രാഹ്മണൻ! താൻ ബ്രാഹ്മണനല്ല. താൻ എന്താണു പറഞ്ഞതു്?

ശീനുപട്ടർക്കും കുറെ ദേഷ്യം വന്നു.

ശീനുപട്ടർ:–നിങ്ങടം കുട്ടിയെ കഴുവിന്മേൽ കയറാൻ പറഞ്ഞപ്പോടം അങ്ങിനെ അല്ല ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിപ്പിക്കാറു് എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–താൻ എനി മേലിൽ എന്റെ വീട്ടിൽ കടക്കരുതു്.

ശീനുപട്ടർ:–ഓ—ഹൊ. എനിക്കു പൂണ്ണസമ്മതം. കടക്കുന്നില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ഇവിടെ ഊട്ടുപുരയിലും അമ്പലത്തിലും കാണരുതു്.

ശീനുപട്ടർ:–അതു നിങ്ങളുടെ കല്പനയല്ലാ. എല്ലാ ഊട്ടുപുരയിലും അമ്പലത്തിലും ബ്രാഹ്മണനു പോവാം.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എന്റെ ഊട്ടിലും അമ്പലത്തിലും എന്റെ സമ്മതംകൂടാതെ താൻ കടക്കുമോ? കാണട്ടെ എന്നാൽ.

GUPTA PUBLIC LIBRARY

ശീനുപട്ടർ:–എന്താണു കാണാൻ? ശരിയായിട്ട കടക്കും. വിരോധിച്ചാൽ ഞാൻ നിങ്ങളെപ്പേൽ അന്യായം കൊടുക്കും.

പഞ്ചുമേനോൻ, ''എന്തുപറഞ്ഞൂ കോമട്ടീ,'' എന്നു പറഞ്ഞു പട്ടരുടെ നേരേ അടുത്തു. ഈ ഒച്ചയും കൂട്ടവും എല്ലാം കേട്ട ശങ്കരമേനോൻ ഓടിയെത്തി. പട്ടരോടു് ഓടിക്കോളാൻ ഭാവംകൊണ്ടു് അറിയിച്ചു. താൻ അമ്മാവന്റെ അടുക്കെ പോയിനിന്നു സമാധാനം പറഞ്ഞുതുടങ്ങി.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ഈ ശീനുപട്ടരെ ഈ ദിക്കിൽ ഞാൻ എനി കാണരുതു്. അയാം എന്റെമേൽ അന്യായംകൊടുക്കുമ്പോൾ! അസത്തു്, ദുഷ്ടൻ, പാപി, ദിവാൻജി അമ്മാമന്റെകൂടെ കൂട്ടിപ്പട്ടരായി നടന്നവനാണു് ഈ കോമട്ടി. എന്റെ വിഡ്ഢിത്തംകൊണ്ടു തറവാട്ടിൽ കയറി. അവന്റെ മാതിരിതന്നെ അസത്തുക്കളായ രണ്ടുനാലു കൂട്ടികളേയും ഉണ്ടാക്കിവെച്ചു. അവരുനിമിത്തം ഇപ്പോഴും എന്റെ സ്വന്തം മരുമകൻ, എന്റെ സ്വന്തം കൂട്ടി മാധവനുമായിട്ടതന്നെ ഞാൻ ശണ്ഠ ഇടാൻ കാരണമായി.

''സ്വന്തം കൂട്ടി മാധവൻ'' എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴും ഈ ശുദ്ധാത്മാവിനു് എടത്തൊണ്ട വിറച്ചു കണ്ണുനീർ വന്നുപോയി.

ശങ്കരമേനോൻ:–മാധവൻ ഇങ്ങിനെയൊന്നും ആവുകയില്ല. അവൻ എന്തോ ഒരു ദേഷ്യത്തിന്നു് അവിവേകമായി പറഞ്ഞുപോയി എന്നേയുള്ള.

''അവിവേകമായി പറഞ്ഞുപോയി'' എന്നു പറഞ്ഞു കേട്ടപ്പോഴും മാധവനെക്കുറിച്ചു പിന്നെയും പഞ്ചുമേനോനു കലശലായി ദേഷ്യംവന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ:–നീ ഒരു ബുദ്ധിയില്ലാത്ത കഴുതയാണു്, ശപ്പനാണു്, എരപ്പാളിയാണു്. അവിവേകമായി പറഞ്ഞുപോയോ? മാധവനോ? ആട്ടെ—അവൻ കണ്ടോട്ടെ. അവനെ ഞാൻ, എന്നോടു പറഞ്ഞതിനു നല്ലവണ്ണം 'ദ്രോഹിക്കും.' അവൻ വ്യസനിച്ചു് എന്റെ കാല്ക്കൽ വന്നു വീഴും. അവന്റെ അച്ഛന്റെ പണവും പല്ലും എനിക്കു സമം.

എന്നുംപറഞ്ഞു പഞ്ചുമേനോൻ വടിയുംകുത്തി ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ വീട്ടിലേക്കു പോയി. ശങ്കരമേനോൻ പിന്നാലെ പോയില്ല. ശങ്കരമേനോൻ കുറെ ബുദ്ധിയുള്ള ഒരു മനുഷ്യനായിരുന്നു. പഞ്ചുമേനോൻ അതിസമർത്ഥനായ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുമായി കണ്ടാൽ ശണ്ഠകൂടുവാൻ എടവരികയില്ലെന്നു തനിക്കു നല്ല നിശ്ചയമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ശങ്കരമേനോൻ മടങ്ങി. പഞ്ചുമേനോൻ പതുക്കെ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ ഭവനത്തിലേക്കു ചെന്നുകയറി. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ വളരെ ആദരവോടെ പഞ്ചുമേനോനെ ഒരു കസാലയിന്മേൽ ഇരുത്തി; താനും ഇരുന്നു.

പഞ്ചുമേനോൻ:—ഈ മാധവൻ ഇങ്ങിനെ വന്നുപോയല്ലോ? വിവരങ്ങളെല്ലാം പണിക്കർ അറിഞ്ഞുവോ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—അവനു് ഇപ്പൊഴെ കുറെ അഹങ്കാരം വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒന്നാമതു കുട്ടികൾ ഇംഗ്ലീഷു പഠിച്ചാൽതന്നെ അഹംഭാവം അധികമായിട്ടുണ്ടാവാ —പിന്നെ പരീക്ഷയും മറ്റും ജയിച്ചു കുറെ ദിവസം മദിരാശിയിൽ തന്നെ താമസിക്കുന്നതായാലോ പറയേണ്ടതില്ലാ. ഇവിടത്തെ മുമ്പാകെ കുറെ ധിക്കാരമായ വാക്കുകളും പറഞ്ഞു എന്നു ഞാൻ കേട്ടു. എനിക്കു് അശേഷം രസിച്ചില്ലാ. ഞാൻ അവനോടു് ഒരക്ഷരവും ഇതിനെക്കുറിച്ചു ചോദിച്ചില്ല—ചോദിച്ചിട്ടു് എന്തു ഫലം?

പഞ്ചുമേനോൻ:—അങ്ങനെ ചോദിക്കാഞ്ഞാൽ കുട്ടികളും കുടുംബംകെട്ടു പോവുമെല്ലൊ. കുറെയെല്ലാം ദേഷ്യപ്പെടാഞ്ഞാൽ കുട്ടികളും മേൽകീഴു് ഇല്ലാതെ തുമ്പില്ലാതെ ആയിവരുമെല്ലൊ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ശരിയാണു്. ഇവിടുന്നു പറഞ്ഞതു വളരെ ശരിയാണു്. സംശയമില്ലാ. ഇങ്ങിനെ വിട്ടുകളഞ്ഞാൽ കുട്ടികളും മേൽകീഴില്ലാതാവും.

പഞ്ചുമേനോൻ:—എന്റെ പണിക്കരെ, ഞാൻ ചെറുപ്പമായിരുന്നപ്പോഴും (ഈ മാധവന്റെ പ്രായമായിരുന്ന കാലം) എന്റെ വലിയമ്മാമന്റെ മുമ്പിൽ ചെന്നാൽ ഭയപ്പെട്ടിട്ടു ഞാൻ കിടുകിടെ വിറയ്ക്കും. വല്ലതും ചോദിച്ചാൽ അതിനു് ഉത്തരം പറവാൻകൂടി ഭയപ്പെട്ടിട്ടു വയ്യാതെ ഞാൻ

മിഴിക്കും. വലിയമ്മാമനെ കാണുമ്പോഴും ഒരു സിംഹത്തെയോ മറേറാ കാണുമ്പോലെ എനിക്കു ഭയമായിരുന്നു. ഇപ്പോഴുംകൂടി വലിയമ്മാമനെ വിചാരിക്കുമ്പോഴും എനിക്കു ഭയമാവുന്നു. വലിയമ്മാമൻ ഉള്ള കാലത്തു് ഒരുദിവസം ഉണ്ടായ ഒരു കഥ പറയാം. അന്നു് എനിക്കു കുറെ ഇഷ്ടനായി ഈ ദിക്കിൽ ഒരു മാപ്പിള ഉണ്ടായിരുന്നു—കുഞ്ഞാലിക്കുട്ടി എന്നു പേരായിട്ടു്. അവനെ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ അറിയില്ലാ. മരിച്ചിട്ടു വളരെ കാലമായി. അവനും അന്നു് ഏകദേശം എന്റെ പ്രായംതന്നെ ആയിരുന്നു. അവൻ ഒരുകുറി ഏതോ ഒരു ദിക്കിൽ അവന്റെ ബാപ്പയുടെകൂടെ കച്ചവടത്തിന്നോ മറേറാ പോയേടത്തുനിന്നു മടങ്ങിവന്നപ്പോഴും ഒരു ജോഡു ചെരിപ്പു് എനിക്കു സമ്മാനമായി കൊണ്ടുവന്നു തന്നു. ഞാൻ അതു് എത്രയോ ഗോപ്യമായി സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചു. വൈകുന്നേരം ഞാൻ പുറത്തെങ്ങാനും പോവുമ്പോഴും ചെരിപ്പു് ഒരു മുണ്ടിലോ മറേറാ പൊതിഞ്ഞു പൂവള്ളിനിന്നു് എറങ്ങിപ്പോവും. അവിടെനിന്നു വളരെ ദൂരത്തു് എത്തിയാൽമാത്രം കാല്ലിട്ടു നടക്കും. പിന്നെയും മടങ്ങിവരുമ്പോഴും അങ്ങിനെതന്നെ ദൂരത്തുനിന്നു് ചെരിപ്പഴിച്ചു് ആരും കാണാതെ പൊതിഞ്ഞുകൊണ്ടുവരും. ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു പതിവു്. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴും ഒരുദിവസം വൈകുന്നേരം ഞാൻ പതിവുപ്രകാരം ചെരിപ്പു മുണ്ടിൽ പൊതിഞ്ഞുംകൊണ്ടു് മടങ്ങിവരുമ്പോഴും വലിയമ്മാമൻ പൂമുഖത്തു നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. ഒടുവിൽ മരിച്ച ദിവാൻജിയമ്മാമന്റെയും അമ്മാമനായിരുന്ന ഇദ്ദേഹം—അതിശ്രേഷ്ഠനായിരുന്നു. എന്നെ കണ്ടപ്പോഴം, ''എന്താണെടാ കൈയിൽ പൊതിഞ്ഞു് എടുത്തിരിക്കുന്നതു്?'' എന്നു ചോദിച്ചു. ഞാൻ ഭയപ്പെട്ടിട്ടു് ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. അമ്മാമൻ മിറ്റത്തു് എറങ്ങിവന്നു് എന്റെ കൈയ് കടന്നുപിടിച്ചു; മുണ്ടുപൊതി അഴിക്കാൻ പറഞ്ഞു. അഴിച്ചുനോക്കിയപ്പോഴം ചെരിപ്പുകളെ കണ്ടു. ''നീ ചെരിപ്പിട്ടു നടക്കാറായോ തെമ്മാടീ'' എന്നുംപറഞ്ഞു് എന്റെ കുടുമ അമ്മാമൻ കൈകൊണ്ടു ചുറ്റിപ്പിടിച്ചു വലിച്ചു പൂമുഖത്തു കൊണ്ടുപോയി തല്ലാൻതുടങ്ങി. നാരായണാ!

ശിവശിവ! പിന്നെ ഞാൻ കൊണ്ട തല്ലിന്നു് അവസാന മില്ല. കൈകൊണ്ടു് ആദ്യം വളരെ തല്ലി. ദേഷ്യം പിന്നെയും സഹിക്കാതെ അകത്തു കടന്നുപോയി ഒരു ചൂരൽ എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു തല്ലുതുടങ്ങി. ഇതാ നോക്കു, എന്റെ ഈ തുടയിൽ കാണുന്ന ഈ വലിയ കല അന്നത്തെ തല്ലിൽ കിട്ടിയ മുറിയുടെ കലയാണു്. ഞാൻ ഉറക്കെ നിലവിളിച്ചു. അന്നു ദിവാൻജിയമ്മാമൻ വീട്ടിൽ ഉള്ള കാലമായിരുന്നു. നിലവിളി പുവരങ്ങിൽ കേട്ടിട്ടു് അദ്ദേഹം ഓടിവന്നു വലിയമ്മാമനെ പിടിച്ചുനീക്കി എന്നെ എടുപ്പിച്ചു് പൂവരങ്ങിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി എണ്ണയും മറ്റും ഇട്ടു ശരീരം ഉഴിയിച്ചു. ഞാൻ പതിനഞ്ചു് ഇരുപതു ദിവസത്തേക്കു് എണീക്കാൻപാടില്ലാതെ കിടപ്പിലായിപ്പോയി. എന്റെ ചെരിപ്പു ചുട്ടകരിച്ചുകളവാൻ അമ്മാമൻ കല്പിച്ചപ്രകാരം അതു വെണ്ണീറാക്കിക്കളഞ്ഞു. അതുമുതൽ ഇതുവരെ ഞാൻ ചെരിപ്പു് ഇട്ടിട്ടില്ല, ചെരിപ്പു് എങ്ങാനും കാണുമ്പോഴും എനിക്കു് ഇപ്പോഴും ഭയമാണു്. ഇപ്പൊഴത്തെ കുട്ടികളുടെ കഥ വിചാരിച്ചുനോക്കു—മാധവൻ പാപ്പാസ്സു് ഇട്ടിട്ടേ നടക്കാറുള്ളു. ദിവാൻജി വലിയമ്മാമൻകൂടി അകത്തു പാപ്പാസിട്ടു നടക്കാറില്ല. ഇവൻ ചിലപ്പോഴും അകത്തുകൂടി പാപ്പാസിട്ടു നടക്കുന്നതു ഞാൻതന്നെ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. കുട്ടികളും ഇങ്ങനെ കുരുത്തംകെട്ടുപോയാൽ എന്തുചെയ്യും? കുട്ടികളെ ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിപ്പിക്കുന്നതിലേതോളം വിഡ്ഢിത്തം വേറെ ഒന്നുമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ ഈ ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഇതിൽ എത്ര അധികം നല്ല ഒരു കുട്ടിയായിരിക്കുമായിരുന്നു. എന്തു ചെയ്യാം! ഓരോ ഗ്രഹപ്പിഴയ്ക്കു് ഓരോ അപകടങ്ങളും വന്നുചേരുന്നു. ഈ ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിച്ചവരുടെ മാതിരി കണ്ടിട്ടു് അതു പഠിക്കാത്തവരും ആ മാതിരി ആയിത്തുടങ്ങി. ആ കള്ളച്ചെക്കൻ ഗോപാലൻ, ആ കോമട്ടി ശീനുവിന്റെ മകൻ, എന്നോടു് അത്ര ധിക്കാരമായ വാക്കാണു് ഇപ്പോഴും പൂവരങ്ങിൽവെച്ചു പറഞ്ഞതു്. എനിക്കു വല്ലാതെ ദേഷ്യം വന്നു. നല്ലവണ്ണം പ്രഹരിക്കേണമെന്നു വിചാരിച്ചു ഞാൻ അവന്റെ പിന്നാലെ ഓടി. വഴിയിൽവെച്ചു ഞാൻ

വീണു. ഇതാ എന്റെ കാലിന്റെ മുട്ട പൊട്ടിയിരിക്കുന്നു. നോക്കൂ—കലിയുഗവൈഭവം നോക്കൂ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—കലിയുഗവൈഭവംതന്നെ, സംശയമില്ലാ, ഒന്നാംതരം കലിയുഗവൈഭവം. അല്ലാതെ ഈവിധം ഒന്നും വീഴാനും പൊട്ടാനും എടവരുന്നതല്ലാ—സംശയമില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:—ഗോവിന്ദപ്പണിക്കക്കു് ഇപ്പോഴും ഓമ്മയുണ്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ല, നിങ്ങളുടെ കാരണവരു് ഒരുദിവസം നിങ്ങളെ കഠിനമായി തല്ലിയതു്. ഞാനാണു് ഓടിവന്നു സമാധാനമാക്കിയതു്. നിങ്ങളുടെ അമ്മാമൻ നാരായണപ്പണിക്കരു് അതി ശൂരനായിരുന്നു. നിങ്ങളും ഒരുദിവസം ഓണക്കാലത്തു വേറെ ചില കുട്ടികളോടുകൂടി ഈ അമ്പലവളപ്പിൽനിന്നു് ആട്ടക്കളം പിടിച്ചു കളിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹം കണ്ടിട്ടു് അമ്പലവളപ്പിൽനിന്നു നിങ്ങളെ തല്ലുതുടങ്ങി. ഇവിടെ എത്തുന്നവരെ തല്ലി. പിന്നെ ഇവിടെ വന്നിട്ടും തല്ലി. വല്ലാതെ തല്ലിക്കളഞ്ഞു. നിലവിളി കേട്ടു ഞാൻ ഓടിവന്നു സമാധാനമാക്കി. പിന്നെ അക്കുറി ഓണത്തിനു നിങ്ങളും പുറത്തു് എറങ്ങി നടന്നിട്ടേ ഇല്ല—ഇതു് ഓമ്മയുണ്ടോ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—എനിക്കു് ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടതുപോലെ ഓമ്മതോന്നുന്നുണ്ടു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:—നിങ്ങൾക്കു് അന്നു കഷ്ടിച്ചു പതിനാലു വയസ്സേ ആയിട്ടുള്ളു. അക്കാലത്തു നമ്മൾക്കു് എല്ലാം നമ്മളെ അമ്മാമന്മാരെ ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു ഭയം എനി ഈ ഭൂമിയുള്ളകാലം കാണുകയില്ല. ഇപ്പോഴത്തെ കുട്ടികൾക്കു കുറെ ഇങ്കിരീസ്സു പഠിക്കുമ്പോഴെക്കു് എന്തോ ഒരു അഹമ്മതി താനെ വന്നുകൂടുന്നു. നമ്മൾക്കു് ഒന്നും ഒരറിവും ഇല്ല. നമ്മൾ ശുദ്ധ വിഡ്ഢികളാണെന്നു് അവക്കു തോന്നിപ്പോവുന്നു. ഇതു കലിയുഗധർമ്മം എന്നേ പറവാനുള്ളു. ഇന്നാൾ ഒരുദിവസം ഇന്ദുലേഖാ ഒരു പുസ്തകം വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടു. എന്താ പെണ്ണേ ആ പുസ്തകത്തിലെ കഥാ എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചു. അവൾ

മലയാളത്തിൽ ആ കഥയുടെ സാരം പറഞ്ഞു. ഞാൻ അതു കേട്ടിട്ടു നിർജ്ജീവനായിപ്പോയി.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—എന്തായിരുന്നു കഥ എന്നറിഞ്ഞില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:—അതോ? പറയാം. അതു കള്ളക്കഥയാണെന്നു് അവനന്തന്നെ പറഞ്ഞു. എന്നാലും അതു വായിച്ചാൽ കുട്ടികളുടെ മനസ്സു് എത്ര ചീത്തയായിപ്പോവുമെന്നു നിങ്ങളന്തന്നെ ഓർത്തു പറയിൻ. കഥ ഞാൻ പറയാം. മുഴുവൻ എനിക്കു നല്ലവണ്ണം ഓർമ്മയില്ല. ഒരു സായ്വിനു് (എന്തോ ഒരു പേരു പറഞ്ഞു. ഇപ്പോളം എനിക്കു് ഓർമ്മയില്ല.) ഒരു മകളം ഉണ്ടായിരുന്നുപോൽ. അവളം ആ സായ്വിന്റെ മരുമകനെ കല്യാണം കഴിക്കണം എന്നു നിശ്ചയിച്ചു. മരുമകനും പെണ്ണിന്റെ അച്ഛനും തമ്മിൽ രസക്കേടായിരുന്നു. അതുനിമിത്തം അച്ഛൻ സമ്മതിച്ചില്ലാ—എന്നല്ല എന്തോ ഒരു വിദ്യ എടുത്തു് ഈ മരുമകനു പേരെ ഒരു സ്ത്രീയെ കല്യാണംകഴിപ്പിച്ചു കൊടുത്തുവത്രെ. ഇങ്ങിനെ ചെയ്തതിന്റെശേഷം മകളെ കല്യാണംചെയ്വാൻ യോഗ്യതയുള്ള പലേ ആളുകളേയും ഈ സായ്വു് വരുത്തി. അതൊന്നും മകളം സമ്മതിക്കാതെ താൻ ഒരാളെയും കല്യാണം ചെയ്യുയില്ലെന്നു തീർച്ചയായി ശാഠ്യംപിടിച്ചു. ഒടുവിൽ മനോവ്യസനംകൊണ്ടു് അച്ഛനും ഉടനെ ചത്തുപോയി. ഇതാണു കഥയുടെ സാരം. നോക്കു—ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരേ, ഈമാതിരി കഥ പെങ്കിടാങ്ങൾ വായിച്ചാലോ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—വായിച്ചാൽ മഹാ കഷ്ടം! മഹാ കഷ്ടം! എനി എന്തു നിവൃത്തിയാണു് ഇംക്ലീഷു് ഇവരെ പഠിപ്പിച്ചുപോയി. എനി ആ പഠിപ്പു് ഇല്ലാതാക്കാൻ നോം വിചാരിച്ചാൽ നിവൃത്തി ഇല്ലെല്ലൊ. ഈ കഥ പറഞ്ഞതു് എന്നാണെന്നറിഞ്ഞില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:—കുറെ ദിവസമായി.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ശരി, ഇതൊക്കെ വായിച്ചിട്ടു് എന്തൊരാവശ്യമാണു്—വല്ല രാമായണമോ ഭാഗവതമോ മറേറാ വായിക്കരുതേ?

പഞ്ചുമേനോൻ:—അതാണു ഞാൻ പറയുന്നതു്. എന്തെ

ല്ലാം ഗ്രന്ഥങ്ങം നമ്മളുടെ ശാസ്ത്രത്തിൽ ഉള്ളതു പൂവള്ളിയുണ്ടു്. അതൊന്നും കൈകൊണ്ടു് ഒരാളും തൊടാറേ ഇല്ലാ. ഗ്രന്ഥങ്ങം അലേഖയിലുള്ളതു് ഒക്കെയും ദ്രവിച്ചു നാനാവിധമായിപ്പോയി. മാധവനോടു പണ്ടൊരു ദിവസം ഈ ഗ്രന്ഥങ്ങം തുടച്ചു നന്നാക്കിവെക്കാൻ പറഞ്ഞു—അവൻ ചെയ്തിട്ടില്ല.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇതുകളെല്ലാം നന്നാക്കി വെക്കരുതേ?

പഞ്ചുമേനോൻ:—അലേഖഗ്രന്ഥങ്ങളെ അവംക്കും പുച്ഛമാണു്. കടലാസ്സുബുക്കുകളെ അല്ലാതെ ഇവരാരും കൈകൊണ്ടു തൊട്ടുമോ? കലിയുഗത്തിന്റെ മൂഢ്നന്യം—മറെന്തു പറയട്ടെ!

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—കലിയുഗത്തിന്റെ മൂഢ്നന്യംതന്നെ. മറെറാന്നും ഞാൻ ഇതിനു പറവാൻ കാണുന്നില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:—ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിച്ചുപഠിച്ചു് എനി ആ വേദത്തിൽ ഈ കൂട്ടികം ചേരുമോ എന്നാണു് എനിക്കു ഭയം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—അതിനെക്കുറിച്ചു് എനിക്കും നല്ല ഭയമുണ്ടു്. ദുർബുദ്ധികം ചെന്നു ചേന്നുകളഞ്ഞാൽ എന്തുചെയ്യും? രാജാവു് ഇംക്ലീഷു് രാജാവല്ലെ? നമ്മളുടെ സങ്കടം ആരു കേൾക്കും?

പഞ്ചുമേനോൻ:—ശരി—ശരി; ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരു പറഞ്ഞതു നല്ല കാര്യമാണു്. എന്നാലും നമ്മം ചെയ്യേണ്ടതു് എല്ലാം ചെയ്യണം. പിന്നെ വരുമ്പോലെ വരട്ടെ. നിങ്ങം മാധവനോടു് ഇന്നാളത്തെ ശണ്ഠയെപ്പറ്റി നല്ലവണ്ണം ഒന്നു ചോദിക്കണം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ചോദിക്കേണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവൻ മദിരാശിയിൽനിന്നു മടങ്ങിവരട്ടെ.

പഞ്ചുമേനോൻ:—മദിരാശിയിൽനിന്നു മടങ്ങിവന്നാൽ നല്ലവണ്ണം ഒന്നു ചോദിക്കണം. പണിക്കരുതന്നെ ചോദിക്കണം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ഞാൻതന്നെ ചോദിക്കും—യാതൊരു സംശയവുമില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ഞാനും നിങ്ങളും ഒരുപോലെ ദേഷ്യപ്പെട്ടാൽ മാധവൻ അടങ്ങിപ്പോവും. ഇപ്പോഴും ഈ ധിക്കാരം എന്നോട് കാണിക്കുന്നതു് നിങ്ങളുടെ സഹായമുണ്ടെന്നു വെച്ചിട്ടാണു്. അതു് ഉണ്ടാകയില്ലെന്നറിഞ്ഞാൽ മാധവൻ വളരെ ഒതുങ്ങിപ്പോവും.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഒതുങ്ങിപ്പോവും, സംശയമില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:–പിന്നെ അതുകൂടാതെ ഞാൻ ഒരു വിദ്യകൂടി എടുത്തുവച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതും പണിക്കരോട് പറയാം. പണിക്കരു ബുദ്ധിയുള്ള ആളാണെന്നു് എനിക്കു നല്ല നിശ്ചയമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു പറയാം. മാധവനു് ഇന്ദുലേഖയെ ഭാര്യയാക്കി കിട്ടേണമെന്നു് ഒരാഗ്രഹം ഉണ്ടു്. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും അങ്ങിനെ ആയാൽ കൊള്ളാമെന്നു വിചാരമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. ഇതു ഞാൻ തകരാറാക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒന്നാമതു മാധവനും ഇന്ദുലേഖയും വയസ്സുകൊണ്ടതന്നെ നന്ന ചേരുകയില്ല. പിന്നെ മാധവനു് ഇതുകാലത്തേ സംബന്ധം തുടങ്ങുന്നതും വെടിപ്പില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വലിയ ധനവാന്മാരായ പ്രഭുക്കൾ ആരെങ്കിലും സംബന്ധം തുടങ്ങുന്നതാണു് അവർക്കും ശ്രേയസ്സു്. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ അവളെ ഒരു വലിയ പ്രഭുവിനു കൊടുപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ പ്രഭു ഉടനെ ഇവിടെ വരും. പക്ഷേ, ആ പെണ്ണിനെ പറഞ്ഞു സമ്മതിപ്പിക്കാനാണു പണി. അവർ ഒരു മഹാ ശാഠ്യക്കാരത്തിയാണു്. അതിനു പണിക്കരുംകൂടി ഒന്നു് ഉത്സാഹിക്കണം——എങ്ങിനെ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഓ——ഹോ. അങ്ങിനെതന്നെ. വരാൻപോവുന്ന പ്രഭു ആരാണെന്നു് അറിഞ്ഞില്ല.

പഞ്ചുമേനോൻ:–മുക്കില്ലാത്തമനുഷ്യൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടാണു്, വലിയ ധനവാൻ——അതിമാനുഷനത്രെ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ശരി; അദ്ദേഹം വരട്ടെ.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ശിന്നനു ചിലവിനു ശീനുപട്ടരു കൊടുപ്പാനാണത്രെ ഭാവം. അയാളുടെ കൈയിൽ പണം എവിടെയാണു് ഉള്ളതു്? ഞാൻ ഒരു കാശുപോലും കൊടുക്കയില്ല. കുമ്മിണിയുടെ മക്കളുടെ കൈയിലുള്ള വസ്തുക്കൾ

ഒക്കെ ഒഴിപ്പിക്കാനാണു ഭാവം. ഈ അസത്തുക്കളെ എന്തു കൊണ്ടു പഠിപ്പിക്കും? കാണട്ടെ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–അതെ——അതൊന്നു കാണട്ടെ.

പഞ്ചുമേനോൻ:–നിങ്ങടെ പണം ഒന്നും സഹായിക്കരുതു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–പണം കൊടുത്തിട്ടു് എനിക്കു് എന്താവശ്യം?

പഞ്ചുമേനോൻ:–അതാണു ഞാൻ പറയുന്നതു്.

എന്നുംപറഞ്ഞു പഞ്ചുമേനോൻ അവിടെനിന്നു കലഹവും ചീത്തപറയലും കൂടാതെയും തന്റെ ഗോപ്യമായ ആലോചന ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരോടു വെളിവായി അറിയിച്ചതിന്റെ ശേഷവും വീട്ടിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോരികയും ചെയ്തു.

രണ്ടുദിവസംകൊണ്ടു പഞ്ചുമേനോനു ക്രോധം കുറെ ഒന്നു ശമിച്ചു. എങ്കിലും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കൊണ്ടു സംബന്ധം ഉടനെ നടത്തിക്കളഞ്ഞാൽ നന്നായിരുന്നു എന്നുള്ള ആഗ്രഹം വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടതന്നെവന്നു.

ആറു്

പഞ്ചുമേനവന്റെ കുണ്ഠിതം

മാധവൻ മദിരാശിക്കു പോയി ആറേഴു ദിവസം കഴിഞ്ഞതിന്റെശേഷവും ഒരുദിവസം രാത്രി പഞ്ചുമേനവൻ തെക്കിനിയിൽ അത്താഴം ഉണ്ണാൻ ഇരിക്കുമ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂതിരി ഊണുകഴിഞ്ഞു വന്നു് അകത്തേക്കു പതിവുപോലെ പോകാൻ ഭാവിക്കുന്നതു കണ്ടു് തന്റെ സമീപം ഇരിക്കാൻ പഞ്ചുമേനവൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഒരു പലകമേൽ അദ്ദേഹം സമീപത്തിൽ ഇരുന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:–ആളെ എനിയും അയച്ചില്ലേ? എന്താണു മറുവടി ഒന്നും എനിയും എത്തീല്ല?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അന്നുതന്നെ ആളെ അയച്ചു. നമ്പൂതിരി അവിടെ ഇല്ലെന്നും നാലഞ്ചുദിവസം കഴി

ഞ്ഞിട്ടേ മനസ്സുൽ എത്തുകയുള്ള എന്നും ആണു് അയച്ച ആളും മടങ്ങിവന്നു പറഞ്ഞതു്. ഇന്നു പുലച്ചെ ഞാൻ രണ്ടാമതും എഴുതീട്ടുണ്ടു്. മനസ്സുൽ എത്തീട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹം നാളെത്തന്നെ ഇവിടെ എത്തുമെന്നു തോന്നുന്നു.

ഉടനെ പഞ്ചുമേനവൻ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെ വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞു. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ അച്ഛന്റെ സമീപത്തു വന്നുനിന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:-ലക്ഷ്മിക്കുട്ടീ! നീ ഇന്ദുലേഖയോടു് ഈ വിവരം പറഞ്ഞുവോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:-ഏതു വിവരം?

പഞ്ചുമേനവൻ:-നോക്കു, പെണ്ണിന്റെ കുറ്റം്—നോക്കു. നീ ഈ വിവരം ഒന്നും അറിയില്ലേ? അസത്തെ, കളവു പറയുന്നുവോ? കഴുത്തു വെട്ടണം. ഈ മഹാപാപികളെ എല്ലാം ചവിട്ടി പുറത്താക്കണം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:-ഇതെന്തു കഥയാണു് അച്ഛാ? എന്നോടു് ആരും ഒരു വിവരവും പറഞ്ഞില്ലെല്ലൊ. അച്ഛൻ എന്തിനു വെറുതെ എന്നെ ദേഷ്യപ്പെടുന്നു?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:-ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി വിവരം ഒന്നും അറിയില്ല. ഞാൻ ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ലാ. കാര്യം സ്വകാര്യമായിരിക്കട്ടെ എന്നല്ലെ അന്നു് എന്നോടു പറഞ്ഞതു്? അതുകൊണ്ടു ഞാൻ ആരോടും പറഞ്ഞിട്ടില്ല.

പഞ്ചുമേനവൻ:-എന്നാൽ ശരിതന്നെ. തിരുമനസ്സിന്നു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരിക്കും എന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചുപോയി. (ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെ നോക്കീട്ടു്) അതുകൊണ്ടാണു് എഡീ, നിന്നെ ദേഷ്യപ്പെട്ടതു്. ആട്ടെ, നിന്റെ മനസ്സു് എങ്ങിനെയാണു്, അറിയട്ടെ. മൂക്കില്ലാത്ത നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കൊണ്ടു ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സംബന്ധം തുടങ്ങിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അതു ബോദ്ധ്യമാവുമോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:-ഞാൻ എങ്ങിനെയാണു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ബോധ്യമാവുമോ ഇല്ലയോ എന്നു് ഇപ്പോഴം പറയേണ്ടതു്?

പഞ്ചുമേനവൻ:–ഇതല്ലെ കുറുമ്പ്. തിരുമനസ്സിന്നു പെണ്ണിന്റെ ധിക്കാരം കാണുന്നില്ലേ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഇന്ദുലേഖയോടതന്നെ ചോദിക്കരുതെ——അതല്ലെ നല്ലതു്?

പഞ്ചുമേനവൻ:–തിരുമനസ്സിന്നു മഹാ വിസ്മയിയാണു്. ഇന്ദുലേഖയോടു് ആരു ചോദിക്കുന്നു? പക്ഷേ, ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി ചോദിച്ചാൽ അവൾ തീച്ചയായി മറുപടി പറയുമായിരിക്കും. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടീ! നീ ഈ മൂക്കില്ലാത്ത നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ വർത്തമാനം കേട്ടിട്ടുണ്ടോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഇല്ലാ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–തിരുമനസ്സിന്നു പറഞ്ഞു് ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയെ മനസ്സിലാക്കണം.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അങ്ങിനെതന്നെ.

പഞ്ചുമേനവൻ ഊണുകഴിഞ്ഞു് എണീട്ടു കൈകഴുകുന്നു. അപ്പോഴം ഒരു വാലിയക്കാരൻ തെക്കിനിയുടെ വാതുക്കൽ വന്നു് കേശവൻനമ്പൂതിരിക്കു് ഒരു എഴുത്തു കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു. കേശവൻനമ്പൂതിരി വേഗം എഴുനീറ്റു് എഴുത്തുവാങ്ങി വെളക്കത്തു വന്നു വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കുന്നു മദ്ധ്യ——

പഞ്ചുമേനവൻ:–ഇതു് ആ മറുവടിതന്നെയോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഒ——ഹോ; അതെ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എഴുത്തു് ഒന്നു വായിച്ചുകേൾക്കട്ടെ. പതുക്കെ വായിച്ചാൽ മതി.

കേശവൻനമ്പൂതിരി എഴുത്തു വായിക്കുന്നു:

''എഴുത്തു കിട്ടി——സന്തോഷമായി. ഞാൻ നാളെ കൂളിപ്പാൻ തക്കവണ്ണം അവിടെ എത്തും. ചെറുശ്ശേരിയും കൂടെ ഉണ്ടാവും. നമ്പൂതിരി പറഞ്ഞതിനെക്കാളും അധികമായി പോതായ്പ്രം പറഞ്ഞിട്ടും മറ്റും ഞാൻ കേട്ടറിഞ്ഞു. എനിക്കു കാണാൻ വളരെ ബദ്ധപ്പാടായിരിക്കുന്നു. ശേഷം മുഖതാവിൽ.''

പഞ്ചുമേനവൻ:–നന്നായി! ഇന്ദുലേഖ ഉറങ്ങാറായിട്ടില്ല. തിരുമനസ്സിന്നും കൂടെ എഴുന്നെള്ളണം. നമ്മളംകൂ

അവളുടെ അറയിലേക്കു പോവുക. ഇതിനെപ്പററി അല്പം അവളോടതന്നെ ഒന്നു പറഞ്ഞുനോക്കണം. എന്നാൽ അവളുടെ മനസ്സറിയാമല്ലൊ.

പഞ്ചുമേനവനും നമ്പൂതിരിയുംകൂടി ഇന്ദുലേഖയുടെ അകത്തു കടന്നപ്പോഴം ഇന്ദുലേഖാ ഒരു കോച്ചിന്മേൽ കിടന്നു ശാകുന്തളം നാടകം നോക്കുകയായിരുന്നു. ഉടനെ എഴുനീറ്റുനിന്നു. കേശവൻനമ്പൂതിരി ഒരു കസാലമേലും പഞ്ചുമേനോൻ കോച്ചിന്മേലും ഇരുന്നു് ഇന്ദുലേഖയെ പഞ്ചുമേനോൻ തന്റെ അടുക്കെ കോച്ചിന്മേൽ ഇരുത്തി കൈകൊണ്ടു പുറത്തു തലോടിക്കൊണ്ടു പറയുന്നു:

''പെണ്ണേ, നീ എന്താണു വായിക്കുന്നതു്? ഇന്നാഥം പറഞ്ഞമാതിരിയുള്ള കള്ളക്കഥയോ?''

ഇന്ദുലേഖാ:—അല്ലാ. ശാകുന്തളമാണു വലിയച്ഛാ. ഈ പുസ്തകത്തിലെ അച്ചു വളരെ ചീത്തയാണു്. വായിപ്പാൻ ബഹു പ്രയാസം.

പഞ്ചുമേനവൻ:— നല്ല ഒരു ബുക്കു വാങ്ങിക്കൊള്ളരുതേ? എവിടെ കിട്ടും ബുക്കു്? ഞാൻ പണം ഇപ്പോഥം തരാമല്ലൊ.

ഇന്ദുലേഖാ:— ഇതിൽ നല്ല അച്ചിൽ അടിച്ചിട്ടുള്ള ബുക്കു് ഉണ്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ല. ഉണ്ടോ എന്നു് അന്വേഷിച്ചു വലിയച്ഛനെ അറിയിക്കാം.

പഞ്ചുമേനവൻ:—വലിയ അച്ഛായിട്ടു് എന്റെ മകഥം ഒന്നു് അച്ചടിപ്പിച്ചോളൂ

ഇന്ദുലേഖാ:—(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) അതു പ്രയാസമല്ലേ വലിയച്ഛാ. വളരെ ചിലവുണ്ടാവും——പിന്നെ ഇതിൽ വലിയ ടൈപ്പുതന്നെ ഉണ്ടോ എന്നു് അറിഞ്ഞില്ലാ.

പഞ്ചുമേനവൻ:—എന്തന്നു് ഉണ്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ലാ?

ഇന്ദുലേഖാ:—വലിയ അക്ഷരക്കരുക്കഥം.

പഞ്ചുമേനവൻ:—എനിക്കു് ഇതൊന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ കുട്ടീ. കരുക്കഥം ഇല്ലെങ്കിൽ അതും വാങ്ങിക്കോ.

ഇന്ദുലേഖാ ചിരിച്ചു.

പഞ്ചുമേനവൻ:—ഞങ്ങഥം രണ്ടാളുംകൂടി നിന്നോട്ടു് ഒരു കാര്യം പറവാനാണു മകളെ വന്നതു്. എന്നാൽ പണ്ടു

പണ്ടേയുള്ള നടപ്പുപ്രകാരമാണെങ്കിൽ ഇതു നീയിപ്പോഴം അറിയേണ്ട ഒരു കാര്യമല്ല. കാര്യം നടക്കുമ്പോഴേ അറിയാവൂ. ഇപ്പോഴം കലികാലം അല്ലേ? അതുകൊണ്ടു ഞങ്ങൾക്കു ഭയം——അതാണു പറവാൻ വന്നതു്. (നമ്പൂതിരിയോടു്) തിരുമനസ്സുതന്നെ പറയൂ.

ഇന്ദുലേഖാ:— പണ്ടുപണ്ടേയുള്ള നടപ്പുപ്രകാരംതന്നെ വലിയച്ഛൻ ചെയ്താൽ മതി. എനിക്കു കലി ഒട്ടും ബാധിച്ചിട്ടില്ലാ. കാര്യം നടക്കുമ്പോഴം മാത്രം എനിക്കു് അറിഞ്ഞാൽ മതി.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—(പഞ്ചുമേനവനോടു്) ശരി ശരി—നല്ല ഉത്തരം. മതി. മതി. എനി നോക്കു കിടക്കാൻ പോവുക.

പഞ്ചുമേനവൻ:—കാര്യം നടക്കുന്ന സമയം വല്ല വിഘ്നം വന്നാലൊ——അതു തീർത്തുവെക്കണ്ടെ?

ഇന്ദുലേഖാ:—നടക്കുന്ന സമയം വരാൻപോകുന്ന വിഘ്നം ഇപ്പോഴം എങ്ങിനെ അറിയാൻ കഴിയും? എങ്ങിനെ തീർക്കും?

പഞ്ചുമേനവൻ:—അതാ——കണ്ടുവോ ഇങ്കിരീസ്സു പുറപ്പെട്ടന്നു!

ഇന്ദുലേഖാ:—എവിടെയാണു് ഇങ്കിരീസ്സു പുറപ്പെട്ടന്നതു്?——ഞാൻ മലയാളത്തിലല്ലേ പറഞ്ഞതു വലിയച്ഛാ?

പഞ്ചുമേനവൻ:—അതേ മകളേ, നിന്റെ സാമർത്ഥ്യം ഞാൻ അറിയില്ലെ.

ഇന്ദുലേഖാ:—ഇതിൽ എന്തു സാമർത്ഥ്യമാണു് ഈശ്വരാ! വലിയച്ഛൻ പറഞ്ഞതു് എനിക്കു മനസ്സിലാവുന്നില്ല.

പഞ്ചുമേനവൻ:—(നമ്പൂതിരിയോടു്) ഇവളോടു തർക്കിച്ചാൽ നമ്മൾക്കു് ഇന്നു് ഒരങ്ങാൻ കഴികയില്ല. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് നോം വന്ന കാര്യം പറയൂ. വെളിവായിപ്പറയൂ.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഒക്കെ മനസ്സിലായിട്ടുണ്ടു്.

പഞ്ചുമേനവൻ:—അതു ശരിയായിരിക്കാം. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ മനസ്സു നമ്മൾക്കു് അറിയണ്ടെ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– അതു കാര്യം നടക്കുമ്പോഴം അറിഞ്ഞാൽ മതി—എന്നല്ലെ ഇന്ദുലേഖതന്നെ പറഞ്ഞതു്.

പഞ്ചുമേനവൻ:–തിരുമനസ്സിന്നു് എന്താണു വിസ്തരിച്ചു പറയുന്നതു്? ചോദിക്കു—ചോദിക്കു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഒരു സംബന്ധം നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആരു നിശ്ചയിച്ചു?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– ഇന്ദുലേഖയുടെ വലിയച്ഛൻതന്നെയാണു നിശ്ചയിച്ചതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി—നിശ്ചയിച്ചോട്ടെ.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– അതു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സമ്മതമല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:– നിശ്ചയിച്ച കാര്യത്തിനു സമ്മതം വേണമോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സമ്മതമുണ്ടോ എന്നു ഞങ്ങൾക്കറിയണം.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്നാൽ അതു് അറിഞ്ഞിട്ടല്ലേ നിശ്ചയിക്കേണ്ടതു്?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഇന്ദുലേഖയെ അറിയിച്ചിട്ടു നിശ്ചയിക്കേണ്ട കാര്യമല്ല ഇതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇതു മഹാ വിഷമംതന്നെ—പിന്നെ എന്തിനാണു് എന്നോടു് ഇപ്പോൾ ചോദിക്കുന്നതു്? അറിഞ്ഞിട്ടു നിശ്ചയിക്കേണ്ട കാര്യമല്ലാ, നടക്കുമ്പോൾ മാത്രം അറിയേണ്ട കാര്യമാണു്—നിശ്ചയം കഴിഞ്ഞു; പിന്നെ എന്തു സമ്മതം ചോദിക്കലാണു്?

ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ പഞ്ചുമേനവനു കുറെ ദേഷ്യം വന്നു എങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയുടെ വിളങ്ങുന്ന ചന്ദ്രബിംബം പോലെയുള്ള മുഖത്തുനിന്നു പ്രത്യക്ഷമായി കാണപ്പെട്ട ധൈര്യം കണ്ടപ്പോൾ ശാന്തതവന്നു. കുറെനേരം മിണ്ടാതിരുന്നു. പിന്നെ പറയുന്നു:

പഞ്ചുമേനവൻ:– സകലം വിഷമംതന്നെ. നാളെ

ഇവളോട് ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി ചോദിക്കട്ടെ. നമുക്ക് കിടക്കാൻ പോവുക.

എന്നു പറഞ്ഞു നമ്പൂരിയും പഞ്ചുമേനവനും താഴത്തേക്കുതന്നെ ഇറങ്ങിപ്പോന്നു. പഞ്ചുമേനവന്റെ മുറിയിൽ പോയി അദ്ദേഹം തന്റെ ഭാര്യയോട് ഇന്ദുലേഖയുടെ ശാഠ്യത്തെക്കുറിച്ചു വളരെ കുണ്ഠിതത്തോടെ പറഞ്ഞു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:– നല്ല തല്ലു രണ്ടു കൊടുത്താൽ ഈ വക അധികപ്രസംഗം ഉണ്ടാവുന്നതല്ല. ഓമനവാക്കു പറഞ്ഞിട്ടാണ് ഈ ധിക്കാരം എല്ലാം കാണിക്കുന്നതു്. കുട്ടികളെ അധികം ലാളിക്കരുതു്.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എനിക്ക് ഈ ലോകത്തിൽ ഒരാളെയും പേടിയില്ല. എന്തോ ഇന്ദുലേഖയെ ബഹു ഭയം! അവൾക്കു ദോഷ്യംവന്നാൽ എനിക്കു കണ്ടുനില്പാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ഞാൻ എന്തു ചെയ്യട്ടെ!

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞും താൻ കോപത്താൽ ചെയ്തുപോയ ശപഥത്തെ ശപിച്ചും വ്യസനിച്ചുംകൊണ്ട് ഈ വൃദ്ധൻ ഉറങ്ങി.

കേശവൻനമ്പൂതിരിയും തന്റെ ഭാര്യയും തമ്മിൽ ഈ സമയത്തുതന്നെ അവരുടെ അകത്തുവെച്ചു് ഉണ്ടായ ഒരു സംഭാഷണത്തെക്കുറിച്ചും ഇവിടെ അല്പം പ്രസംഗിച്ചിട്ടേ ഈ അദ്ധ്യായം അവസാനിപ്പിക്കുന്നുള്ളൂ.

കേശവൻനമ്പൂതിരി തന്റെ അകത്തു കടന്നപ്പോൾ ഭാര്യ കട്ടിലിന്മേൽ കിടന്നുറങ്ങുന്നതുകണ്ടു താനും ഇരുന്നു കൈകൊണ്ടു പതുക്കെ ഭാര്യയുടെ ദേഹം തലോടിക്കൊണ്ടു വിളിച്ചു.

ഈ കേശവൻനമ്പൂതിരിയുടെ അവസ്ഥയെക്കുറിച്ചു് ഇതുവരെ ഈ പുസ്തകത്തിൽ എങ്ങും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ഇയ്യാൾ വളരെ ദ്രവ്യസ്ഥൻ എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ.—എന്നാൽ സാമാന്യം ഒരു ധനികനാണു്; കൈയിൽ സ്വന്തമായ അസാരം പണമുണ്ടായിരുന്നതു് ഒരു നമ്പൂരിനി ഓഹരിയിൽ ഇട്ടിരിക്കുന്നു. ആയം കാര്യത്തിൽ സുന്ദരൻ അല്ലെങ്കിലും ഒട്ടും വിരൂപിയല്ലാ. ഇയ്യാൾ ഇന്ദുലേഖയുടെ സംബന്ധം തുടങ്ങിപ്പിക്കാൻ ആലോചിച്ചുവെച്ച നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിന്റെ വലിയ

ഒരു ഇഷ്ടനും ആശ്രിതനുമാണു്; വേളി കഴിച്ചിട്ടില്ല; ഇല്ലത്തുപോയി താമസിക്കുന്നതു വളരെ ചുരുക്കം. പൂവള്ളി സത്രശാലയ്ക്കു സമീപം ഒരു മഠത്തിലാണു ഭക്ഷണം. തനിക്കു സ്വന്തമായി ഒരു കുട്ടിപ്പട്ടരും രണ്ടു ഭൃത്യന്മാരും ഉണ്ടു്. ആഢ്യം പരമശ്രദ്ധനാണു്. ''മഹാനുഭാവോ വിദ്ധ്വിശ്രേൽ ശ്രദ്ധ ഇത്യഭിധീയതേ!'' എന്ന പ്രമാണം വെട്ടപ്പായി ചേരുന്നവിധമുള്ള ശ്രദ്ധനാണു്. എന്നാൽ വളരെ മര്യാദക്കാരനും സുശീലനുംകൂടി ആയിരുന്നു. തന്റെ ഭാര്യയിൽ അതിപ്രേമമാണു്. തനിക്കു ഭാഗ്യവശാൽ കിട്ടിയ ഭാര്യയാണെന്നു് എല്ലാസ്സൂഴം ഓമ്മയുണ്ടായിരുന്നു. കണ്ണേഴി മൂക്കില്ലാത്തമനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കൊണ്ടു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ആലോചിച്ച സംബന്ധത്തെപ്പറ്റി ഒന്നു സംസാരിക്കേണമെന്നുവച്ചാണു് രാത്രി ഉറങ്ങിയിരുന്ന ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെ ഇയാൾ വിളിച്ചതു്.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ലക്ഷ്മീ! ലക്ഷ്മീ! എന്താണു് ഉറങ്ങിയോ? നേരം ഒൻപതു് അടിച്ചില്ലാ എനിയും.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മ കണ്ണുകം തുറന്നു് എഴുനീറ്റിരുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–എന്താണു് ഇന്നു് ഇത്ര അധികം ഉറക്കു്?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–മുറുക്കിയോ? അതാ ആ മേശയിലെ വെള്ളിത്തട്ടിൽ ഞാൻ മുറുക്കാൻ ഉണ്ടാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഓ——ഹോ. മുറുക്കിക്കളയാം.

എന്നു പറഞ്ഞു വെറ്റിലമുറുക്കിക്കൊണ്ടു പിന്നെയും കട്ടിലിന്മേൽത്തന്നെ ഇരുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഞങ്ങടെ ഇന്ദുലേഖയെ കാണാൻ പോയിരുന്ന വർത്തമാനം ഒന്നും കേൾക്കണ്ടേ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഇന്ദുലേഖ എനിയും ഉറങ്ങീട്ടില്ലേ? ആ പെണ്ണു് ഇയ്യിടെ രാത്രി അധികനേരം വായിക്കുന്നു. ഉറക്കൊഴിയുന്നതുകൊണ്ടു ശരീരത്തിനു വല്ല സുഖക്കേടും വരുമോ എന്നറിഞ്ഞില്ലാ. മണ്ണെണ്ണവെളിച്ചംതന്നെ കണ്ണിനു നല്ലതല്ലപോൽ!

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ആരാണു് ഈ വിദ്ധ്വിതം പറ

ഞതു്? കെസ്രാത്ത എണ്ണയെക്കുറിച്ചല്ലേ പറഞ്ഞതു്? അതു് അസ്സൽ എണ്ണയാണു്. നൂൽക്കമ്പിനിശാലകളിൽ എല്ലാടവും ഈ കെസ്രാത്ത എണ്ണവിളക്കു് ഒരുദിവസം വെച്ചതു ഞാൻ കണ്ടു. അവിടെ എത്ര ആളുകളും തിരക്കുമാണെന്നു പറയാൻപാടില്ല. എനിക്കു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയെ അവിടെ ഒന്നു കൊണ്ടുപോയി ആ വിശേഷങ്ങളെല്ലാം കാണിക്കണമെന്നു വളരെ താൽപര്യമുണ്ടായിരുന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—എന്തെല്ലാമാണു വിശേഷങ്ങൾ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—ശിവ—ശിവ! നാരായണ!—നാരായണ! ഞാൻ എന്താണു പറയേണ്ടതു്! ഈ വെള്ളക്കാരുടെ കൗശലം അത്യത്ഭുതംതന്നെ. ലക്ഷ്മീ! നീ അതു കണ്ടാൽ വിസ്മയപ്പെട്ടുപോവും. എന്തൊരത്ഭുതം! ഈ നൂൽക്കമ്പിനി എന്നു് ഇത്ര ഘോഷമായി കേറുകുന്നതു് എല്ലാം ഒരു ഇരുമ്പുചക്രമാണു്. ആ ചക്രം ഈ നൂൽ ഒക്കെയും ഉണ്ടാക്കുന്നു. ആ ചക്രത്തെ തിരിക്കുന്നതു പൊകയാണു് പൊക—പൊക—ശുദ്ധ പൊക. എന്നാലോ പൊക നമ്മുടെ അടുക്കളയിൽനിന്നുണ്ടാവുന്നതുപോലെ കണ്ണിലും മറ്റും ലേശം ഉപദ്രവിക്കയില്ല. ആ കമ്പിനിക്കു് ഒരു വലിയ വാലു് മേലോട്ടു വെച്ചിരിക്കുന്നു—ഒരു കൊടിമരംപോലെ വലിയ ഒരു വാലു്. അതു പൊക പോവാനാണെന്നാണു പറയുന്നതു്. എന്നാൽ എനിക്കു സംശയമുണ്ടു്. അതിന്റെ ഉള്ളിൽ എന്തോ ചില വിദ്യകളും ഉണ്ടു്. അതു മിടുക്കന്മാരായ ഈ വെള്ളക്കാർ പുറത്തു പറകയില്ല. അങ്ങിനെ വല്ലതും ഇല്ലാതെ ഈ ഇരുമ്പുകൊണ്ടുള്ള കമ്പിനിയും തുശികളും പറഞ്ഞതുപോലെ കേറുകുമോ—എന്തോ ഒരു വിദ്യയുണ്ടു്.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—എന്താണു് ആ വിദ്യ നിങ്ങളാരും മനസ്സിലാക്കാത്തതു്?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—അതിനെക്കുറിച്ചു ചോദിച്ചാൽ ആ ഇഞ്ചിനിയെർ സായ്പു് വെടിവെയ്ക്കും. ഓ—ഹോ! അതൊന്നും ചോദിച്ചുകൂടാ. എന്നാൽ അയാളെ ഞങ്ങളൊക്കെ ചെന്നാൽ ഈ യന്ത്രത്തിന്റെ അടുക്കെ കൊണ്ടുപോയി ഓരോരോ കളവുകളും എല്ലാം പറഞ്ഞുതരും. അയാളും പറ

യുന്നതു കൂട്ടികാംക്ഷകൂടി ബോദ്ധ്യം വരികയില്ല. എന്നാൽ ഞങ്ങളാ അതു ഭാവിക്കാറില്ല—എല്ലാം മനസ്സിലായി എന്നു നടിക്കും.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—പുകയാണു യന്ത്രം തിരിക്കുന്നതു് എന്നു തിരുമനസ്സു് പറഞ്ഞതു് കുറെ വിസ്തരിത്തമാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഇന്ദുലേഖ അഞ്ചാറുദിവസം മുമ്പെ എന്നോടു തീവണ്ടിയെക്കുറിച്ചു് ഓരോന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. അവളാ പറഞ്ഞതു് ഈവക യന്ത്രങ്ങളെല്ലാം ആവിയുടെ ശക്തികൊണ്ടു തിരിയുന്നതാണെന്നും പുകയ്ക്കു സ്വതെ ശക്തി ഒന്നും ഇല്ലെന്നും അതു് അഗ്നിയിൽ സഹജമായിരിക്കുന്നതിനാൽ അഗ്നിയുള്ള ദിക്കിൽ നമ്മളാ കാണുന്നതുമാത്രമല്ലാതെ അതിനെക്കൊണ്ടു യാതൊരു പ്രയോജനവും ഇല്ലെന്നും മറ്റുമാണു്.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—തീവണ്ടിക്കു് അങ്ങിനെ ആയിരിക്കും—ന്യൽക്കമ്പിനി തിരിയുന്നതു പൊകകൊണ്ടാണു്. വേറെ ആ കൊടിമരത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ എന്തോ ഒരു വിദ്യയുംകൂടി ഉണ്ടായിരിക്കണം. എനിക്കു് ഒരു സംശയവുമില്ല. ഇന്ദുലേഖയോ മാധവനോ നമ്മടെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയോ പറഞ്ഞുകൊടുത്തതായിരിക്കണം. ഈ സാധുക്കുട്ടികളോടു വെള്ളക്കാർ സൂക്ഷ്മം ഒരിക്കലും പറഞ്ഞുകൊടുക്കുകയില്ല. വല്ല ഭോഷ്കുകളും പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കും. അതു സത്യമാണെന്നു് ഈ വിസ്തരികാം ഉറപ്പിച്ചു പെണ്ണുങ്ങളോടും മറ്റും പറയും. സൂക്ഷ്മം അവർ ഒരിക്കലും പറഞ്ഞുകൊടുക്കുകയില്ല. അഥവാ സൂക്ഷ്മം അറിയണമെങ്കിൽ അവരുടെ വേദത്തിൽ ചേർന്നു് തൊപ്പി ഇടണം, എന്നാൽ പറയും.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അതു് എന്തോ—പുകയ്ക്കു് ഒരു ശക്തിയും ഇല്ലാ.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—അങ്ങനെ പറയണ്ട. ധൂമം ശക്തിയുള്ളതാണു്. ഹോമധൂമത്തിനു ശക്തിയില്ലേ? എനിക്കു് ഒന്നുകൂടി സംശയമുണ്ടു്. ഇതു വല്ല മൂർത്തികളുടെയും പ്രസാദത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള ഒരു ഹോമമോ എന്നുകൂടി സംശയമുണ്ടു്. വല്ല വിഗ്രഹങ്ങളോ ചക്രങ്ങളോ ആ കൊടിമരത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ വെച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കും—ആക്ക

റിയാം? അതിനു് ഈ ഹോമം വളരെ പ്രിയമായിരിക്കാം; അതിന്റെ പ്രസാദത്തിനാൽ ആയിരിക്കാം ഈ കമ്പിനി തിരിയുന്നതു്. ആക്റിയാം——നാരായണമൂത്തിക്കു മാത്രം അറിയാം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എന്നാൽ അതു നോക്കി അറിയരുതേ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–എന്തു കഥയാണു ലക്ഷ്മീ പറയുന്നതു്. ഈ വെള്ളക്കാർ അതിനു് ഈ ജന്മം സമ്മതിക്കുമോ? എന്നാൽ അവരുടെ വലിപ്പം പോയില്ലേ? ഈ തീവണ്ടി, കമ്പിത്തപ്പാൽ മുതലായ അനേകം വിദ്യകളും അവർ ഈ ദിക്കിൽ കൊണ്ടുവന്നു കാണിക്കുന്നതിന്റെ സൂക്ഷ്മം ഒന്നും അവർ ഈ ജന്മം നമ്മളെ അറിയിച്ചതരുമോ? ഒരിക്കലും ചെയ്യയില്ല. ഇപ്പോഴും ഈ നൂൽക്കമ്പിനി ഉണ്ടാക്കാൻ വെള്ളക്കാരെ ഒരു പയിസ്സുപോലും ചിലവിട്ടിട്ടുണ്ടോ? ഇല്ല——സകലം നാട്ടുകാരുടെ പണം. എന്നിട്ടു് എന്താണു ഫലം? ഒരു നാട്ടുകാരനു് എങ്കിലും ഈ വിദ്യ പറഞ്ഞുകൊടുത്തുവോ? അനവധി പണം വാങ്ങി നൂൽക്കമ്പിനിപണി ബിലാത്തിയിൽനിന്നുതന്നെ ചെയ്യ. എന്നിട്ടു് ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നു കമ്പിനി കൂട്ടി. കമ്പിനി കണ്ടാൽ ബഹു വലുപ്പമായി ഭംഗിയായിരിക്കും. ഇപ്പോഴും ഒരു വെള്ളക്കാരൻതന്നെ ധൂമംകൊണ്ടു കമ്പിനി തിരിപ്പിച്ചു നൂലുണ്ടാക്കുന്നു. കമ്പിനി തിരിയുന്ന തിരിച്ചിൽ കണ്ടാൽ നോം അത്ഭുതപ്പെടും. നാട്ടുകാർ നമ്മളും മഹാ വിഡ്ഢികളല്ലേ? അല്ലെങ്കിൽ നൂൽക്കമ്പിനി ഇവിടെ കോഴിക്കോട്ടു വെച്ചു പണിയെടുപ്പിക്കുമായിരുന്നുവോ? അതിനു് എന്തു വിരോധമായിരുന്നു? നമ്മളുടെ പണമല്ലേ? നമ്മളും പറഞ്ഞപോലെ ചെയ്യണ്ടേ? പക്ഷേ, ഇതൊന്നും പറഞ്ഞാൽ വെള്ളക്കാരോടു പറകയില്ല. അവർ ഒന്നരലക്ഷം ഉറുപ്പികയോ മറോ വാങ്ങി നൂൽക്കമ്പിനി സകലവും അവരുടെ രാജ്യത്തുവെച്ചതന്നെ പണിയിച്ചു് ഇവിടെ കപ്പലിൽ കൊണ്ടുവന്നു് എറക്കി. അവർ എത്ര സമർത്ഥന്മാർ! നമ്മളും എത്ര വിഡ്ഢികളും!

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ആട്ടെ, ഇതിൽ ലാഭമുണ്ടാവുമോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—നിശ്ചയമായിട്ട് ഉണ്ടാവും എന്നാണ് എല്ലാവരും പറയുന്നതു്. വളരെ ആളുകൾ ഉറപ്പിക കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. രണ്ടുനാലു കൊല്ലങ്ങൾകൊണ്ടറിയാം. ഈ ഇങ്കിരീസ്സുകാരുടെ വിദ്യകൾ എല്ലാം നമ്മൾക്കു മനസ്സിലാക്കിത്തന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ നന്നായിരുന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഇങ്കിരീസ്സുകാർ നാട്ടുകാരെ പഠിപ്പിക്കുന്നതു കാണുന്നില്ലേ. അവർ എനി എന്തു ചെയ്യണം?—നമ്മൾക്കു പഠിക്കാൻ ബുദ്ധിയില്ലായിരിക്കും.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—അയ്യോ, എന്റെ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി ഇങ്ങിനെയാണോ ധരിച്ചതു്? ഇവർ ഇസ്കോളിൽ പഠിപ്പിക്കുന്നതു് ഈവക വിദ്യകൾ ഒന്നുമല്ല. എന്നാൽ നന്നായിരുന്നുവല്ലൊ. ഇസ്കോളിൽ പഠിപ്പിക്കുന്നതു് എല്ലാം നമ്മുടെ കുട്ടികളെ വഷളാക്കിത്തീർക്കാനാണു്. യാതൊരു സംശയവുമില്ല. ഒന്നാമതു ക്ഷേത്രത്തിൽ പോവുന്നതും ശുദ്ധം മാറിയാൽ കുളിക്കുന്നതും ഭസ്മം ചന്ദനം തൊടുന്നതും ഗുരുകാരണവന്മാരെ ഉള്ള ഭയവും ബ്രാഹ്മണഭക്തിയും ഇല്ലാതെയാക്കും. പിന്നെ വേണ്ടാത്ത തോന്ന്യാസമായ കഥകളും മറ്റും പഠിപ്പിക്കും. എന്നിട്ട് ചില പരീക്ഷകൾ അവരെക്കൊണ്ടു കൊടുപ്പിച്ചു് ചില അക്ഷരങ്ങൾ അവരുടെ പേരുകളോട് ചേർത്തു പറയുന്ന ഒരു ബഹുമാനം കൊടുക്കും. ഇതുകൊണ്ടു് എന്താണു ഫലം? മിന്നത്തപ്പാൽ എങ്ങിനെയാണു് ഉണ്ടാക്കിയതു്, തീവണ്ടി എങ്ങിനെ ഓടുന്നു എന്നു് ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിച്ച ഒരു കുട്ടിയോടു ചോദിച്ചാൽ എന്നെപ്പോലെയും ലക്ഷ്മിയെപ്പോലെയുംതന്നെ ഒരു വസ്തു ശരിയായി പറവാൻ അവനും അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഒരു കുട്ടി ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിക്കുമ്പോഴുള്ളു് അവന്റെ വീട്ടിൽ ഉള്ളവരെയെല്ലാം പുച്ഛമായി. ഇതിനുമാത്രം കൊള്ളാം ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിപ്പു്.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അങ്ങിനെ ഒന്നുമല്ല. ഇന്നാൾ ഇന്ദുലേഖ തീവണ്ടി ഓടിക്കുന്നതിന്റെ ക്രമത്തെക്കുറിച്ചു് എത്ര വെടിപ്പായി പറഞ്ഞു. എനിക്കു നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലായി. ഈ കുട്ടികൾക്കു് ഒക്കെ നൊമ്മെക്കാൾ വളരെ അധികം അറിവുണ്ടു് എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു—അങ്ങിനെ അറിവു

ള്ളതുകൊണ്ടാണു് പക്ഷേ, നൊമ്മെ അവക്കു പുച്ഛം തോന്നുന്നതു്. ഇയ്യിടെ ഒരുദിവസം മാധവൻ കമ്പത്തപ്പാലിനെപ്പറ്റി പറഞ്ഞു. എനിക്കു ബഹു രസം തോന്നി.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—ആട്ടെ, എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖ ഒരു തീവണ്ടി ഓടിക്കട്ടെ—എന്നാൽ ഞാൻ സമ്മതിക്കാം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അതെങ്ങിനെയാണു്? ഒന്നാമതു തീവണ്ടി വേണ്ടേ? പിന്നെ അതു് ഓടിക്കുന്ന മാതിരി പഠിക്കണ്ടേ? തീവണ്ടി ദിവസംപ്രതി ഓടിക്കുന്നവർ വെറും കൂലിക്കാരെപ്പോലെ പ്രവൃത്തിയെടുക്കുന്നവർ മാത്രമാണു്. അവർ ഇതിന്റെ തത്വം നമ്മളുടെ ഇംഗ്ലീഷുപഠിച്ച കുട്ടികളും അറിയുമ്പോലെകൂടി അറികയില്ലാ.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—അയ്യോ കഷ്ടം! ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി മഹാസാധുവാണു്. ഈ വെള്ളക്കാരെ ഒരിക്കലും വിശ്വസിക്കരുതേ. ഇവക്കു മന്ത്രങ്ങളും തന്ത്രങ്ങളും ഇല്ലെന്നു് ഇവർ പുറത്തൊക്കെ പറയുന്നു. ഇന്നാളാം ഞാൻ കോഴിക്കോട്ടു പോയപ്പോൾ ഒരു രാജാവിന്റെകൂടെ വണ്ടിയിൽ കടപ്പുറത്തു സവാരിക്കു പോയി. കടപ്പുത്തു സമീപം ഒരു ചെറിയ ബങ്കളാവു കണ്ടു. അതു് എന്താണെന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ സായ്വിന്മാരെ ശാക്തേയം കഴിക്കുന്ന സ്ഥലമാണെന്നു രാജാവു പറഞ്ഞു. തലവെട്ടിപ്പള്ളിയെന്നാണത്രെ അതിന്റെ പേരു്. ആ പള്ളിയിൽ ചെയ്യുന്ന ശാക്തേയത്തിന്റെ വിവരം ആരെങ്കിലും പുറത്തുപറഞ്ഞാൽ അവരെ തല വെട്ടിക്കളവാനാണത്രെ വെള്ളക്കാരന്റെ കല്പന. ഈ ശാക്തേയം അവർ ചെയ്തു ദേവീപ്രസാദംവരുത്തി ഈ രാജ്യം മുഴുവൻ ജയിച്ചു. നമ്മളുടെ രാജാക്കന്മാരെ വെറും ജീവശ്ശവങ്ങളാക്കി ഇട്ടു. എന്നിട്ടും നമ്മളോടു് ഒക്കെ യാതൊരു മന്ത്രവും തന്ത്രവും ഇല്ലെന്നു വെറുതെ പറയുന്നു. ഇതു നല്ല മാതിരി അല്ലെ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഈ തലവെട്ടിപ്പള്ളിയിൽ നാട്ടുകാരെ ചേർക്കാമൊ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—അതു ഞാൻ അറിയില്ലാ. ചേർക്കാൻ സംഗതിയില്ലാ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—എനിക്കു് ഉറക്കു വരുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—എനിക്കും ഉറക്കു വരുന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ ഉറങ്ങാൻ കിടന്നു. നമ്പൂതിരിയും ഉറങ്ങുവാൻ ഭാവിച്ചു കിടന്നു. അപ്പോഴും മാത്രമാണു് ഇന്ദുലേഖയുമായി ഉണ്ടായ സംസാരത്തെക്കുറിച്ചും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കുറിച്ചും ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയുമായി സംസാരിപ്പാൻവേണ്ടി വിളിച്ചുണർത്തീട്ടു് നൽക്കമ്പിനിയുടേയും മറ്റും വർത്തമാനംകൊണ്ടു സമയം പോയല്ലൊ—ഇതു കുറെ വിഡ്ഢിത്തമായിപ്പോയി എന്നു് ഈ പരമശ്രദ്ധാത്മാവായ കേശവൻനമ്പൂതിരിക്കു തോന്നിയതു്.

ഏഴു്

കണ്ണഴി മൂക്കില്ലാത്തമനസ്സുൽ സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാടു്

ഒരു കഥയെക്കുറിച്ചു ശരിയായും സത്യമായും ഒരു പുസ്തകം ഉണ്ടാക്കാൻ ഉറച്ചു് ആരംഭത്തിൽതന്നെ ആ പുസ്തകത്തിൽ കാണിപ്പാൻപോവുന്ന വല്ല സംഗതികളാലും വല്ലവർക്കും വല്ല സുഖക്കേടോ പരിഭവമോ ഉണ്ടാവാൻ എടയുണ്ടോ എന്നു് ആ ഗ്രന്ഥകർത്താവു് ആലോചിപ്പാൻ സാധാരണ ആവശ്യമില്ലാത്തതാകുന്നു. എന്നാൽ മലയാളത്തിൽ ഇതു് ഒരു പുതുമാതിരി കഥ ആകയാൽ എന്റെ വായനക്കാരിൽ ചിലർ ഈ പുസ്തകത്തിൽ കാണുന്ന വല്ല സംഗതികളിലും ഒരുസമയം അബദ്ധമായി എന്റെ വിചാരവും ഉദ്ദേശവും ധരിച്ചുപോവാൻ എടയുണ്ടാവുമോ എന്നു ഞാൻ ശങ്കിക്കുന്നതിനാൽ അതിനെപ്പറ്റി ഇവിടെ അല്പം ഒന്നു പ്രസംഗിക്കേണ്ടതു് ആവശ്യമാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നു.

ഈ അദ്ധ്യായത്തിലും എനി വരുന്ന ചില അദ്ധ്യായങ്ങളിലും കുറെ അവ്യവസ്ഥിതമനസ്കാരനും സ്ത്രീലോലനും ആയ ഒരു നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ കഥയെക്കുറിച്ചു് പറയേണ്ടിവരുന്നു. എനിക്കു മലയാളത്തിൽ നമ്പൂതിരി

മാരേക്കാൾ അധികം ബഹുമാനമുള്ളവർ ആരും ഇല്ല. അവരിൽ അതിബുദ്ധിശാലികളും സമർത്ഥന്മാരും ആയ പലരേയും ഞാൻ അറിയും. അതിൽ ചിലർ എന്റെ വലിയ സ്നേഹിതന്മാരായിട്ടും ഉണ്ട്. ഏതു ജാതിയിലും മനുഷ്യർ സമർത്ഥന്മാരായും വിഡ്ഢികളായും ബുദ്ധിമാന്മാരായും ബുദ്ധിശൂന്യന്മാരായും സത്തുക്കളായും അസത്തുക്കളായും കാണപ്പെടുന്നുണ്ട്. അതുപ്രകാരംതന്നെയാണു നമ്പൂരിമാരിലും ഉള്ളതു്. ഈ കഥയിൽ കാണുന്ന നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു കുറെ അമാന്തക്കാരനാണെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തോടുകൂടിത്തന്നെ എന്റെ വായനക്കാർക്കു പരിചയമാവാൻപോവുന്ന ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിയുടെ സാമർത്ഥ്യവും രസികത്വവും ഓർത്താൽ സാധാരണ ശ്ലാഘനീയന്മാരായും മലയാളത്തിൽ അത്യുൽകൃഷ്ടസ്ഥിതിയിൽ വെയ്ക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവരുമായ നമ്പൂരിപ്പാടന്മാരേയും നമ്പൂരിമാരേയും പരിഹസിക്കേണമെന്നുള്ള ഒരു ദുഷ്പവിചാരം എനിക്കു് ഒരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു് എന്റെ ബുദ്ധിമാന്മാരും നിഷ്പക്ഷവാദികളും ആയ വായനക്കാർക്കു ധാരാളമായി മനസ്സിലാവുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

ഇംഗ്ലീഷിൽ ഈമാതിരി കഥകളിൽ പറയപ്പെടുന്നവർ എല്ലാം പലേ സ്ഥിതിയിലും ഇരിക്കുന്ന യൂറോപ്യൻ സ്ത്രീപുരുഷന്മാരാണു്. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ ഈ കാലം ജീവനോടുകൂടി ഇരിക്കുന്ന മഹാന്മാരായ ചില സാധുമാരെക്കൊണ്ടുകൂടി ദുഷ്യമായോ പരിഹാസമായോ ശ്ലാഘിച്ചിട്ടോ ചിലപ്പോൾ പറയപ്പെട്ടുകാണുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ ഒരു കഥയിൽ ദുഷ്പവിചാരം കൂടാതെ ഈവക പ്രസംഗങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിന്മേൽ യൂറോപ്പിൽ ആക്ഷേപമോ ശണ്ഠയോ ഉണ്ടായിവന്നിട്ടില്ലാ. അതുകൊണ്ടു് ഈ പുസ്തകത്തിൽ പറയപ്പെടുന്ന സംഗതികളും നിമിത്തം ആക്ഷേപപരിഭവമുണ്ടാകയില്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി പഞ്ചുമേനോനു വായിച്ചുകേൾപ്പിച്ച എഴുത്തു മേല്പറഞ്ഞ സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ എഴുത്തായിരുന്നു.

'കണ്ണുഴി മൂക്കില്ലാത്തമന' മലയാളത്തിലെങ്ങും പ്രസി

ദ്ധപ്പെട്ട ഒരു മനയും സമ്പത്തിലും ഉൽകൃഷ്ടതയിലും നിസ്തുല്യമെന്നു പറയപ്പെട്ടുവന്നതും ആകുന്നു. ഈ മനയിലെ കുബേരന്മാരായ നമ്പൂതിരിപ്പാടന്മാരിൽ രണ്ടാമത്തെ ആളാണു് സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാടു്; എങ്കിലും അഛൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടു വയോധികനും രോഗിയും ആയിരുന്നതിനാൽ മനവക സകല കാര്യങ്ങളും നോക്കിവരാൻ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട ആൾ സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാടായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിനു് ഈ കഥ നടന്ന കാലത്തു നാല്പത്തഞ്ചുവയസ്സു പ്രായമാണു്. ചെറുപ്പംമുതല്ക്കേ മനവക കാര്യങ്ങളും നോക്കേണ്ടതിനാക്കിയതിനാൽ വിദ്യാഭ്യാസം ഉണ്ടായില്ല. ഇദ്ദേഹം ജാത്യാ വളരെ സ്ത്രീലോലനായിരുന്നു. വേളികഴിച്ചിട്ടില്ല. അഛൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് എത്ര തിരക്കീട്ടും വേളികഴിക്കാതെതന്നെ ഇത്രവരെ ഇദ്ദേഹം കഴിച്ചു. അന്തർജനമാർ രണ്ടാളും വേളികഴിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അത്ര സംഗതിയാക്കി പറഞ്ഞു താൻ യഥേഷ്ടം ശൂദ്രസ്ത്രീകളുടെ ഭർത്താവായിട്ടുതന്നെ കാലം കഴിക്കയാണു ചെയ്തതു്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹത്തെക്കുറിച്ചു് ആപാദചൂഡം വർണ്ണിക്കുവാൻ ഞാൻ ഭാവിക്കുന്നില്ല. ആളു നല്ല വെളുത്ത നിറത്തിലാണെങ്കിലും സൗന്ദര്യമാവട്ടെ ശ്രീയാവട്ടെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹത്തിനു ലേശംപോലും ഇല്ലെന്നുതന്നെ പറയാം. എന്നാൽ കേവലം വിരൂപനാണെന്നു പറവാൻ പാടില്ല. ഇദ്ദേഹത്തെപ്പോലെയുള്ള ദേഹസ്വഭാവം പക്ഷേ, ഒരുലക്ഷംപേർക്കു മലയാളത്തിൽ കാണാം. അവയവങ്ങളിൽ യാതൊന്നിനും വിശേഷവിധിയായി ഒന്നും ഇല്ല, സൗന്ദര്യവും കലശലായ വൈരൂപ്യവും ഒരവയവത്തിനും ഉണ്ടെന്നു പറവാൻ പാടില്ലാ. എന്നാൽ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹസ്വഭാവത്തിലും പ്രകൃതത്തിലും രണ്ടു മൂന്നു സംഗതികളും മാത്രം വിശേഷവിധിയായി പറയേണ്ടതുണ്ടു്. ഇദ്ദേഹം ചിറിക്കുമ്പോഴും വായ രണ്ടു കവിൾത്തടങ്ങളിൽ എത്തി അവിടുന്നും കവിഞ്ഞു നീണ്ടുനില്ക്കുന്നുണ്ടോ എന്നു കാണുന്നവർക്കു തോന്നും. നാസിക ശരിയായിട്ടുതന്നെ സൃഷ്ടിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും ആ മുഖത്തിനു മതിയായില്ല എന്നു തോന്നും. നടക്കുന്നതു ചാടിച്ചാടിക്കൊണ്ടു കാക്കകളെപ്പോലെയോ എന്നു തോന്നും. ഇദ്ദേഹം സ്ത്രീഭാ

ന്നനാണെന്നു് ആദ്യത്തിൽ പറഞ്ഞുപോയതുകൊണ്ടു് ഇനി അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ചു് അത്ര അധികം പറയേണ്ടതില്ല. ധനവാന്മാരായ പുരുഷന്മാക്കു സ്ത്രീകളിൽ അതിയായ ചാപല്യം ഉണ്ടായാൽ പിന്നെ അവരുടെ വേറെയുള്ള സ്വഭാവത്തെപ്പറ്റി അധികം പറവാൻ ഉണ്ടാവുന്നതല്ലാ. അവരുടെ എല്ലായ്പോഴും ഉള്ള വിചാരവും പ്രവൃത്തികളും ഈ ഒരു വിഷയത്തെ സംബന്ധിച്ചല്ലാതെ ഒരിക്കലും ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ലാ. അദ്ദേഹത്തിനു മനുഷ്യകാര്യങ്ങളും അന്വേഷിക്കുന്നാളും എന്നു പേർ മാത്രമേ ഉള്ളൂ— യഥാർത്ഥത്തിൽ കാര്യങ്ങളും അന്വേഷിച്ചിരുന്നതു മാസ്പടിക്കാരായ കാര്യസ്ഥന്മാരായിരുന്നു. അവരിൽ ചിലരുടെ സാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടു കാര്യങ്ങളും ഒരുവിധം ശരിയായിത്തന്നെ നടന്നുവരുന്നു എന്നു പറയാം. ഇദ്ദേഹം സൂക്ഷ്മത്തിൽ ശുദ്ധമനസ്സാണു്, നിഷ്കർഷനാണു് എങ്കിലും ശീലത്തിന്റെ ദുർഗ്ഗുണംകൊണ്ടു് ശുദ്ധനാണെന്നു് അധികം ആളുകൾക്കു സാധാരണമായി അഭിപ്രായമുണ്ടായിരുന്നില്ലാ. സാധാരണ അറിവും പഠിപ്പും ഇല്ലാത്ത ധനവാന്മാക്കുണ്ടാവുന്നപോലെ, തന്നെപ്പറ്റി ഇദ്ദേഹത്തിനു വലിയ അഭിപ്രായംതന്നെയാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. താൻ കാര്യത്തിനു് അതിനിപുണനാണെന്നു തന്റെ സേവകന്മാരായ കാര്യസ്ഥന്മാരും, കണ്ടാൽ മന്മഥനെപ്പോലെ സുന്ദരനാണെന്നു താൻ സഹവാസം ചെയ്തിട്ടുള്ള കുലടമാരും ഈ ഭോഷ്ടച്ചാരെ നല്ലവണ്ണം പറഞ്ഞു വിശ്വസിപ്പിച്ചിരുന്നു. മുഖസ്തുതി കേട്ടു കേട്ടു താൻ ഒരു മഹാപുരുഷനാണെന്നു് ഇദ്ദേഹം മനസ്സിൽ തീർച്ചയാക്കിവെച്ചിരുന്നു. പണം പിടുങ്ങുവാൻ സാമർത്ഥ്യവും ഔഷ്ട്യവും ഉള്ള വ്യഭിചാരികളായ സ്ത്രീകളും തന്റെ ദേഹകാന്തിയെപ്പറ്റി തന്നോടു പറഞ്ഞുവരുന്ന ഭോഷ്കുകളും എല്ലാം ഈ സാധുവാസുവത്തിൽ തനിക്കുള്ള ഗുണങ്ങളാണെന്നു കരുതി നന്നെ ഞെളിഞ്ഞിരുന്നു. വയസ്സു നാല്പത്തഞ്ചായിട്ടും ഈ ധാർഷ്ട്യത്തിനു ലേശം കുറവില്ലായിരുന്നു. ''തമ്പുരാന്റെ തിരുമേനി കാണാതെ ഒരു കാണിനേരം അടിയൻ ഇരിക്കയില്ല,'' എന്നു് ഒരുത്തി എപ്പോഴോ ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞതു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ

ശിലാരേഖപോലെ കിടക്കുന്നു. ''തമ്പുരാന്റെ തിരുമേനിയിൽ അടിയന്റെ ശരീരം ചേപ്പാൻ ഉണ്ടായ ഭാഗ്യംതന്നെ അടിയനു വലിയതു്. പണംകാശിൽ ആക്കു് ആഗ്രഹം? അതാക്കില്ലാത്തു? ഈ തിരുമേനി വേറെ ഒരാൾക്കു കാണുമോ?''—എന്നു മറ്റൊരുത്തി പറഞ്ഞതു വേദവാക്യമായി ഇദ്ദേഹം മനസ്സിൽ വെച്ചിരുന്നു. പിന്നെ തന്റെ ചങ്ങാതിയാക്കി താൻ അടുക്കെ വെച്ചിട്ടുള്ളതു് പെറുശ്ശേരി ഇല്ലത്തു ഗോവിന്ദൻനമ്പൂതിരിയെയാണു്. ഇദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ ഇത്ര സരസതയും സാമർത്ഥ്യവും ഉണ്ടായിട്ടു് മറ്റൊരാളെ പറയാൻ എന്നാൽ സാദ്ധ്യമല്ല. വില്ലത്തി കട്ടകട്ടി; വ്യാകരണശാസ്ത്രം വെട്ടപ്പായി പഠിച്ചിരിക്കുന്നു; സംഗീതത്തിൽ അതി പരിജ്ഞൻ; കാഴ്ചയിൽ നല്ല ശ്രീയുള്ള മുഖവും ദേഹവും; സംഭാഷണത്തിൽ ഇത്ര സരസത മറ്റാൾക്കും ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. ഈ കഥയിലുള്ള മറ്റാൾക്കും ഇതു് ഇല്ലെന്നു തീച്ചയായി ഞാൻ പറയുന്നു. ഇദ്ദേഹം അശേഷം ദുർബുദ്ധിയല്ല. എന്നാൽ പരിഹാസയോഗ്യന്മാരായ മനുഷ്യരെപ്പറ്റി ഇദ്ദേഹത്തിന്നു് അശേഷം ദയയില്ലെന്നതന്നെ പറയാം. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പരിഹാസത്തിനെപ്പറ്റി ഭയമില്ലാത്തവർ കേവലം ബുദ്ധിയില്ലാത്തവർ മാത്രമേയുള്ളു. പരിഹസിച്ചാൽ ഒരു തരിമ്പും അറിയാത്തവനുമാത്രം ഇദ്ദേഹത്തിനെ ഭയമില്ല. നമ്മുടെ സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ഇദ്ദേഹത്തിനു ഭയമില്ല. ഇദ്ദേഹം സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഒരു സ്നേഹിതൻ ഒരിക്കലും ആയിരുന്നില്ല. സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കുറിച്ചു് ഇദ്ദേഹത്തിനു വലിയ പുച്ഛമാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. എന്നാൽ അതു് അത്ര പുറത്തു കാണിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലല്ലൊ. സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാടു് ധനംകൊണ്ടും ഉൽകൃഷ്ടതകൊണ്ടും നമ്പൂതിരിമാരിൽ മുഖ്യനാണു്. അദ്ദേഹത്തെ പുറത്തേക്കു് എങ്കിലും എങ്ങനെ ബഹുമാനിക്കാതെ കഴിയും? സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു തന്നെ സ്തുതിക്കുന്നവരെ ഒക്കെയും ബഹു പ്രിയമാണു്. അതു നിന്ദാസ്തുതിയായാലും വാസ്തവമായാലും അങ്ങറിവാനും പ്രയാസം. ഗോവിന്ദൻനമ്പൂതിരി, സൂരിനമ്പൂതിരിയുടെ അനുജനും അതിയോഗ്യനുമായ നാരായണൻനമ്പൂ

തിരിപ്പാട്ടിലെ പരമസ്നേഹിതനാകുന്നു. എന്നാൽ മൂക്കില്ലാത്ത മനയ്ക്കൽ ഇദ്ദേഹം ചെന്നാൽ ഇദ്ദേഹത്തിനു തന്റെ സ്നേഹിതനുമായി സംസാരിപ്പാൻ സാധിക്കുന്നതു വളരെ പ്രയാസമായിരുന്നു. മനയ്ക്കൽ ചെന്നാൽ സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പത്തായപ്പുരമാളികയിലേക്കു് ഉടനെ വിളിക്കും....പിന്നെ വിടുന്ന കാര്യം ബഹുപ്രയാസം. ഇങ്ങിനെയാണു സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാടും ഗോവിന്ദൻനമ്പൂതിരിയുമായിട്ടുള്ള ഇരിപ്പു്. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഇഷ്ടംപോലെ പറയാഞ്ഞാൽ മുഷിയും; മുഷിഞ്ഞാൽ ഉപദ്രവങ്ങളും ഉണ്ടായിവന്നേക്കാം എന്നുള്ള ഭയത്താൽ ഗോവിന്ദൻനമ്പൂതിരി നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനെ നിന്ദാസ്തുതി ധാരാളമായി ചെയ്യാറുണ്ടു്. താൻ അതിസുന്ദരനാണെന്നും നല്ല കാര്യസ്ഥനാണെന്നും തന്നോടു് ആരു പറയുന്നില്ലയോ അവരോടൊക്കെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ബഹുരസക്ഷയവും വിരോധവും തോന്നുമാറാണു്. അതുകൊണ്ടു് ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂതിരിക്കു് ഇദ്ദേഹത്തെ സ്തുതിക്കാതിരിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ വന്നുപോയി.

പിന്നെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കൊണ്ടു പറവാനുള്ളതു് ഇദ്ദേഹം കുറെ കളിഭ്രാന്തനാണെന്നുകൂടിയാണു്. കഥകളി വലിയ ഇഷ്ടമാണു്. അതിന്റെ ഗുണദോഷപരിജ്ഞാനം ഒരുമാതിരിയിൽ നല്ലവണ്ണം ഉണ്ടു്. സംവത്സരത്തിൽ മുന്നൂറുപത്തഞ്ചു ദിവസവും, പിന്നെ ദിവസമുണ്ടെങ്കിൽ അന്നും കഥകളി കണ്ടാലും തൃപ്തിയില്ലാ. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജന്മാർ സമർത്ഥന്മാരാണു്. എന്നാൽ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം അവരൊക്കെ വിഡ്ഢികളാണെന്നായിരുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട കളിപ്പുരയിൽ എണ്ണ തേച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴാണു് കേശവൻനമ്പൂതിരിയുടെ എഴുത്തു കൊണ്ടുവന്നതു്. അതു വായിച്ച ഉടനെ ആ നിമിഷത്തിൽതന്നെ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിയെ വിളിക്കാൻ കല്പനയായി. വെറ്റിലപ്പെട്ടിക്കാരൻ ഗോവിന്ദൻ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിയെ വിളിക്കാൻ പോയി. ഇവൻ നല്ല സാമർത്ഥ്യമുള്ള ഒരു വികൃതിക്കുട്ടിയാകുന്നു. തന്റെ യജമാനന്റെ സ്വഭാവം മുഴുവനും അറിഞ്ഞു് ഗുണദോഷങ്ങളെ ഗുണിച്ചുവെച്ച കള്ളനാണു്.

എങ്കിലും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെമേൽ ഇവനു നല്ല ഭക്തിയും സ്നേഹവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗോവിന്ദൻ ചെറുശ്ശേരിയില്ലത്തു ചെല്ലുമ്പോഴേക്കു ഗോവിന്ദൻനമ്പൂതിരി ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞു പുറത്തു പൂമുഖത്തുവന്നു ചതുരംഗത്തിനു ഭാവിച്ചു് കരുക്കൾ മുറിക്കുകയായിരുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–എന്താ ഗോവിന്ദാ, ബദ്ധപ്പെട്ടു വന്നതു്?

ഗോവിന്ദൻ:–അങ്ങട്ടു് ഒന്നു് എഴുനെള്ളാൻ കല്പനയായിരിക്കുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–നമ്പൂരി ഊൺ കഴിഞ്ഞുവോ?

ഗോവിന്ദൻ:–ഇല്ല; കുളപ്പുരയിൽ ഉലപ്പെണ്ണു ചാത്തുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–എന്താ ഇത്ര അടിയന്തരം? വിശേഷവിധി വല്ലതും ഉണ്ടോ?

ഗോവിന്ദൻ:– ചെമ്പാഴിയോട്ടുനിന്നു കുറത്തേടത്തു കേശവൻനമ്പൂതിരിയുടെ ഒരു എഴുത്തു വന്നിരുന്നു. അതു വായിച്ച ഉടനെയാണു തിരുമനസ്സിലെ വിളിപ്പാൻ കല്പനയായതു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ശരി, മനസ്സിലായി. ഞാൻ വരാം. മുണ്ടു് ഒന്നു മാറിയെടുക്കട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു് അകായിലേക്കു പോയി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി ആ ദിവസത്തിനു് ഒരു ഇരുപതു ദിവസങ്ങൾ മുമ്പു് കേശവൻനമ്പൂരിയുടെകൂടെ ചെമ്പാഴിയോട്ടു പോയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ദുലേഖയും മാധവനുമായി ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി അന്നു വളരെ പരിചയവും ഇഷ്ടവുമായിത്തീർന്നു. ഉടനെ വരാമെന്നു പറഞ്ഞാണു മടങ്ങിപ്പോന്നതു്. ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി മടങ്ങിപ്പോരാൻ യാത്ര പറഞ്ഞപ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂരി മൂക്കില്ലാത്ത സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കൊണ്ടു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സംബന്ധം തുടങ്ങിച്ചാൽ ബഹുയോഗ്യതയായിരിക്കുമെന്നും അതിനു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി ശ്രമിക്കേണമെന്നും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയോടു പറകയും തന്നാൽ അതു സാധിക്കയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം മറുപടി പറകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി ചെമ്പാഴിയോട്ടനിന്നു മടങ്ങി ഇല്ലത്തു വന്നതിന്റെ ശേഷം ഇന്ദുലേഖയെക്കുറിച്ചു സൂരിനമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ അനുജനും അതിബുദ്ധിമാനുമായ നാരായണൻനമ്പൂരിപ്പാടോടുമാത്രം അല്പം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സൂരിനമ്പൂരിപ്പാടോടു് ഇന്ദുലേഖയെക്കുറിച്ചു ചെറുശ്ശേരി ഒരക്ഷരവും ശബ്ദിച്ചിട്ടില്ല. ഇങ്ങനെ ഇന്ദുലേഖയുമായി നമ്മടെ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി മുമ്പുതന്നെ പരിചയമായിരുന്നു.

ഗോവിന്ദൻ വന്നു വിളിച്ചതിനാൽ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി പുറപ്പെടാൻ നിശ്ചയിച്ചു് അകായിൽ പോയി ഒരു അലക്കിയ മുണ്ടെടുത്തു പുറത്തേക്കു വന്നു. ''ഗോവിന്ദാ, എന്നി പോവുക,'' എന്നു പറഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു.

വഴിയിൽവെച്ചു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയോടു്,

ഗോവിന്ദൻ:–വിളിപ്പാൻ കല്പിച്ച കാര്യം തിരുമനസ്സിലേക്കു മനസ്സിലായിട്ടുള്ളതുപോലെ അടിയൻ വിചാരിക്കുന്നു. മനസ്സിലായിട്ടില്ലെങ്കിൽ അടിയൻ ഉണർത്തിക്കാം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–പറയൂ.

ഗോവിന്ദൻ:–ചെമ്പാഴിയോട്ടു് അതിസുന്ദരിയായി ഒരു സ്ത്രീ ഉണ്ടുപോൽ, കേശവൻനമ്പൂരിക്കു സംബന്ധമുള്ള പൂവള്ളിവീട്ടിൽ. അവിടെ തമ്പുരാൻ സംബന്ധം ചെയ്യാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടാണു് എഴുത്തു വന്നിരിക്കുന്നതു്. കൂടെ എഴുന്നെള്ളത്തിവരുമെന്നു തോന്നുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു ഗോവിന്ദൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം കേട്ടു. ഒടുവിൽ—

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഗോവിന്ദാ! നിയ്യുംകൂടെ വരുന്നില്ലേ, ഞങ്ങടം പോവുന്നതാണെങ്കിൽ?

ഗോവിന്ദൻ:–അടിയൻ നിശ്ചയമായി വരും. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ആ കുട്ടിയെ കണ്ടിട്ടുണ്ടെന്നു് ഇപ്പോഴം എന്നോടു് ആ എഴുത്തു കൊണ്ടുവന്നവൻ പറഞ്ഞു. കണ്ടിട്ടുണ്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ല.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. എഴുത്തു കൊണ്ടുവന്നവനാണോ നിന്നോടു് ഈ സംബന്ധത്തിന്റെ വിവരങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞതു്?

ഗോവിന്ദൻ:—അല്ലാ—അതു തമ്പുരാൻതന്നെ അരുളിച്ചെയ്തു. എഴുത്തു് അടിയൻ വായിച്ചിട്ടില്ല. തമ്പുരാൻ ഒന്നുകൂടി അരുളിച്ചെയ്തു—ഇതു് എല്ലാ സംബന്ധംപോലെ അല്ലാ. കുട്ടിയെ (എന്തോ ഒരു പേരു് അരുളിച്ചെയ്തു—ചന്ദ്രഭാനു എന്നോ ചിത്രലേഖ എന്നോ മറ്റോ ഒരു പേരു് അരുളിച്ചെയ്തു.) സംബന്ധം കഴിച്ചു പിറ്റേദിവസം കൂടത്തന്നെ മനസ്സുലേക്കു കൊണ്ടുവരുന്നവത്രെ. അതിനു് ഇന്നുതന്നെ വലിയതമ്പുരാനെ ഉണർത്തിച്ചു സമ്മതം വാങ്ങേണമെന്നാണു് അരുളിച്ചെയ്തതു്.

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഗോവിന്ദൻനമ്പൂതിരിക്കു ചിരിക്കാതിരിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ ആയി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുപോയി. ചിരിയുടെ കാരണം വ്യക്തമായി തനിക്കു മനസ്സിലായില്ലെങ്കിലും ഗോവിന്ദനും കൂടെ ചിരിച്ചു; രണ്ടാളും വേഗം മനസ്സുലേക്കു നടന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിയെ വിളിക്കാൻ ഗോവിന്ദനെ അയച്ച ഉടനെ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് കുളിയും ഊണും കഴിഞ്ഞു്. ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെ ഉറപ്പായി മനസ്സിൽ ധ്യാനിച്ചും രസിച്ചുംകൊണ്ടു പുറത്തു പൂമുഖത്തു വന്നുനിന്നു. അപ്പോൾ മനവക വ്യവഹാരകാര്യസ്ഥൻ താശ്ശുമ്മേനോൻ ഒരു കടലാസ്സുകെട്ടുംകൊണ്ടു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അടുക്കെ എത്തിവശായി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എനിക്കു് ഇന്നു കാര്യംനോക്കാൻ ഒന്നും എടയില്ല. താച്ചു, നീ പോയ്ക്കോ.

താശ്ശുമ്മേനവൻ:—ഇതു് അസാരം ഒന്നു നോക്കാതെ കഴിയില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്നു നീ എന്തു പറഞ്ഞാലും എനിക്കു് എടയില്ല.

താശ്ശുമ്മേനവൻ:—മറന്നാൽ നമ്പരു വിചാരണയാണു്. അടിയനു് ഒരു വിവരം ഉണർത്തിക്കാനുണ്ടായിരുന്നു. അതു് ഇപ്പോൾ ഉണർത്തിക്കാതെ കഴിയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്തു വിചാരണയായാലും വേണ്ടതില്ല—ഇന്നു് എനിക്കു് ഒരു കാര്യവും കേൾക്കാൻ എടയില്ലാ.

SENGUPTA PUBLIC LIB

താഴ്ത്തമേനവൻ:—ഒരാധാരം ഫയലാക്കേണ്ടതുണ്ട്. അതിനു് ഒരു ഹരജി കൊടുക്കണം. ഹരജി എഴുതിക്കൊണ്ടു വന്നിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ ഒന്നു തുക്കൈവിളയാടിത്തന്നാൽമതി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്നു ശനിയാഴ്ചയാണു്—ശനിയാഴ്ച ഞാൻ ഒരു കടലാസ്സിലും ഒപ്പിടാറില്ലെന്നു താച്ചുവിനു നിശ്ചയമില്ലേ? പിന്നെ എന്തിനു് എന്നെ വന്നു് ഉപദ്രവിക്കുന്നു?

താഴ്ത്തമേനവൻ:—ആധാരം ഫയലാക്കാൻ തിങ്കളാഴ്ച ഹാജരാക്കീട്ടില്ലെങ്കിൽ നമ്പറു ദോഷമായിത്തീരും.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എങ്ങിനെ എങ്കിലും തീരട്ടെ—അപ്പീൽകോടതി ഇല്ലേ?

താഴ്ത്തമേനവൻ:—ആധാരം ഫയലാക്കാഞ്ഞാൽ അപ്പീൽകോടതിയിലും തോല്ക്കും.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇതു വലിയ അനർത്ഥംതന്നെ—താച്ചുവിനെ ഒരു കാര്യം ഏല്പിച്ചാൽ പിന്നെ എന്നെ വന്നു് ഇങ്ങിനെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതു് എന്തിനാണു്?

താഴ്ത്തമേനവൻ:—ഹരജിയിൽ അടിയനു് ഒപ്പിട്ടുകൊടുക്കാൻ പാടുണ്ടോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്നു ശനിയാഴ്ച ഞാൻ ഒരു ഹരജിയിലും ഒപ്പിടുകയില്ല. പണ്ടു് ഒരന്യായത്തിൽ ശനിയാഴ്ച ഒപ്പിട്ടിട്ടു് ആ നമ്പ്ര തോറ്റുപോയതു് താച്ചുവിനു് ഓർമ്മയില്ലേ?

താഴ്ത്തമേനവൻ:—ഇതു് അന്യായമല്ല, ഹരജിയല്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്തായാലും ഞാൻ ഇന്നു് ഒപ്പിടുകയില്ല. നിശ്ചയം, താച്ചു പോയി കുളിക്കു.

താഴ്ത്തമേനവൻ:—ഈ നമ്പ്രിൽ സാക്ഷിക്കു് എഴന്നള്ളേണ്ടിവരും എന്നു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഞാനോ?

താഴ്ത്തമേനവൻ:—റാൻ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ശിക്ഷ—ശിക്ഷ! ഞാൻ ഒരിക്കലും പോവുകയില്ല—പക്ഷേ, നമ്പറു തോറ്റാലും വേണ്ടതില്ലാ: കല്പന വന്നിരുന്നുവോ?

താഴ്ത്തുമേനവൻ:—കല്പന വന്നിരുന്നു. ഇവിടെ ഇല്ലാത്ത പ്രകാരം മറുവടി എഴുതിപ്പിച്ചയച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—എന്നെ സാക്ഷി കൊടുത്ത ഈ അധികപ്രസംഗി ആരാണു്?

താഴ്ത്തുമേനവൻ:—ഉള്ളാട്ടിൽ പഞ്ചുമേനവനെറമേലുള്ള അന്ന്യായത്തിലാണു് ഇതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—ഉള്ളാട്ടിൽ പഞ്ചുവോ? ശിക്ഷ! എന്താണു്, അവനെറമേൽ നമ്പറു കൊടുത്തിട്ടുണ്ടോ?

താഴ്ത്തുമേനവൻ:—ഇല്ലെ ചേപ്പ്റെറകളം ഒഴിപ്പിപ്പാൻ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—ശരി—ശരി, ഞാൻ അന്ധാളിച്ചു. ആ നമ്പ്ര വിധിച്ചു എന്നല്ലേ താച്ചു ഇന്നാം എന്നോട്ടു പറഞ്ഞതു്?

താഴ്ത്തുമേനവൻ:—അടിയൻ അങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചിട്ടില്ല. പഞ്ചുമേനവൻ ജന്മവാദം പുറപ്പെടിയിച്ചിരിക്കുന്നു. മനവക നാലഞ്ചു ഭ്രമികയും പഞ്ചുമേനവനേറതാണെന്നു തക്കിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—പഞ്ചുവോ? ഇത്ര വഷളനാണു് ഇവൻ? ഇത്ര ഞാൻ അറിഞ്ഞതേ ഇല്ലാ. ഒരാളെ അയച്ചു പഞ്ചുവോടു് ഇങ്ങട്ടു വരാൻ പറയൂ. ആ വഷളനോടു ഞാൻ തന്നെ ഒന്നു ചോദിക്കട്ടെ. ഇത്ര കുറമ്പു കാണിച്ചാൽ കൊളം, കിണറു്, ക്ഷേത്രം, മാറു് ഇതെല്ലാം ഉടനെ വിരോധിക്കണം. എന്നാൽ പട്ടിപോലെ പഞ്ചു ഓടിവരും. താച്ചുവിനു് ഈ വിവരം മുമ്പേ എന്നോടു പറയായിരുന്നില്ലേ?

താഴ്ത്തുമേനവൻ:—ഇത്തുകൊണ്ടു് ഒന്നും ഫലമുണ്ടാവുകയില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. പഞ്ചുമേനവൻ ഒരു ബാരിഷ്ടർസായ്വിനെ വരുത്തിയിരിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—സായ്വു് വന്നാൽ എന്താണു്?

താഴ്ത്തുമേനവൻ:—അയാളം വലിയ കേമനാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—നമുക്കും ഒരു സായ്വിനെ ഏല്പിക്കണം. ഏലമലക്കാരൻ മക്ഷാമൻ ആയാൽ മതി. അയാളും ഞാനും തമ്മിൽ വളരെ സ്നേഹമാണു്. അയാളുടെ അട്ടക്കൽ താച്ചു പോയി വിവരം പറയൂ.

താഴ്ത്തേനവൻ:—മലവാരക്കാർ സായ്വന്മാർ ഈവക കാര്യങ്ങളം ഏല്ക്കയില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:—അധികപ്രസംഗം പറയണ്ട—ആ കരാറുകാരൻ സായ്വ് എനിക്കുവേണ്ടി എന്തും ചെയ്യും.

താഴ്ത്തേനവൻ:—റാൻ, എന്നാൽ അതു് അടിയൻ അങ്ങിനെതന്നെ ശട്ടമാക്കാം. ഈ ഹരജിയിൽ ഇപ്പോഴം തന്നെ ഒന്നു തൂക്കെ വിളയാടിക്കിട്ടാഞ്ഞാൽ തിങ്കളാഴ്ച നമ്പ്ര ദോഷമായിത്തീരും.

ഇങ്ങനെ താഴ്ത്തേനോനും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടുംകൂടി ഒപ്പിടണമെന്നും ഒപ്പിട്ടകയില്ലെന്നും തക്കവും ശാഠ്യവും കലശലായപ്പോഴം നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ട് അകത്തുനിന്നു വന്നു വളരെയെല്ലാം പറഞ്ഞു് നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കൊണ്ടു് ഹരജിയിൽ ഒരുവിധത്തിൽ ഒപ്പിടിയിച്ചു. ഒപ്പിട്ട ഉടനെ, ''എന്താണ ചെറുശ്ശേരി വരാത്തതു്,'' എന്നും പറഞ്ഞു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട് പടിപ്പുരയിലേക്കു പോയി വരവു നോക്കിക്കൊണ്ടും ഇന്ദുലേഖയുടെ സൗന്ദര്യത്തെ ദൃഢമായി മനസ്സിൽ ധ്യാനിച്ചും രസിച്ചുംകൊണ്ടു നിന്നു. അങ്ങിനെയിരിക്കുമ്പോഴം ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും ഗോവിന്ദനും വരുന്നതു കണ്ടു. പടി കയറുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട് ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞുതുടങ്ങി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:—(ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറയുന്നു.) ചെറുശ്ശേരി, വേഗം വരൂ—വേഗം വരൂ! എന്തൊരു സാവധാനമാണു് നടത്തം. വേഗം നടക്കരുതേ? വർത്തമാനങ്ങളം കേംക്കണ്ടേ? ചെമ്പാഴിയോട്ടനിന്നും കുറത്തേടത്തിന്റെ എഴുത്തു വന്നിരിക്കുന്നു. ഇന്ദുലേഖ എന്ന ഒരു പെണ്ണിനെ കേട്ടിട്ടുണ്ടോ? ഇന്നാളം പോതായ്പ്രം എന്നോട്ട പറയുമ്പോഴം കൂടേ ഉണ്ടോ? ഇല്ല—അതിസുന്ദരിയാണത്രെ—ദമയന്തിതന്നെ. ആ പെണ്ണിനെ ഞാൻ സംബന്ധം തുടങ്ങാൻ പോണു. മുമ്പുള്ള സംബന്ധങ്ങളംപോലെയല്ലാ. ഇങ്ങട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുന്നു. ഇങ്കിരിയസ്സും മറ്റും അറിയാമത്രെ. ഇങ്കിരിയസ്സു് അറിയുന്ന സ്ത്രീകളെ ഞാൻ ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ല. അതിസുന്ദരിയാണത്രെ—ദമയന്തിതന്നെ എന്നു പറഞ്ഞുകേട്ടു.

ഇതു പറഞ്ഞുകഴിയുമ്പോഴേക്കു് ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി അടുത്തെത്തി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:-എന്നാൽ പിന്നെ നളൻതന്നെയാണല്ലോ വേണ്ടതു്. നളൻ ഇവിടുന്നു നമ്പൂരിതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:-ചെറുശ്ശേരീ! നേരംപോക്കെല്ലാം മതി. ഞാൻ വയസ്സനായിത്തുടങ്ങി. ആ പെണ്ണിനോ, പതിനഞ്ചു വയസ്സാണത്രേ. എനിക്കു് എന്തു സൗന്ദര്യമാണുള്ളതു്. ആ ഭാഗം പോട്ടെ——നമ്മാംക്കു പുറപ്പെടണ്ടേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:-എന്തിനു് ആ ഭാഗം പോകുന്നു? ആ ഭാഗം തന്നെ പറയണം. നാല്പത്തഞ്ചു വയസ്സു് ഒരു വയസ്സോ? ഇരിപതു വയസ്സിൽ സൗന്ദര്യമുണ്ടായാൽ അതു നാല്പത്തഞ്ചു വയസ്സിൽ എവിടെ പോവും? ഈ വക ഒന്നും പറയേണ്ട. ഇവിടെക്കു് ഒരു എമ്പതു വയസ്സാവുന്നതുവരെ ഈ നാട്ടിലെ സ്ത്രീകൾക്കു് ഇവിടുന്നനിമിത്തം ഉള്ള പരിഭ്രമം തീരുന്നതല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. പിന്നെ എന്തിനു് ഇതെല്ലാം പറയുന്നു?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:-ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ? ചെറുശ്ശേരി ഇന്നാംകുറുത്തേടത്തിന്റെകൂടെ പോയിരുന്നതു് അവിടെക്കല്ലെ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:-ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:-സുന്ദരിതന്നെയോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:-സുന്ദരിയായിട്ടുള്ള പെങ്കിടാവാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:-എന്താണു് ഇങ്കിരിയസ്സു് അറിയാമെന്നു ചിലർ പറയുന്നു——അറിയാമോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:-അറിയാമെന്നു പറഞ്ഞുകേട്ടു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:-സ്ത്രീകൾ ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിച്ചാൽ വ്യത്തിയില്ലാതിരിക്കും. അതാണു് ഒരു ദോഷം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:-ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിച്ചാൽ വ്യത്തിഗ്രണം കുറ്റം എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടതിൽ എനിക്കു് അങ്ങിനെ തോന്നി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:- എന്താണു് —— ഇന്ദുലേഖയുമായി സേവ ഉണ്ടോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ പറയാം, ഞാൻ ബാന്ധവം

ആവുന്നതിന്നുമുമ്പു് ഉള്ളതല്ലേ—പറയുന്നതിന്നു വിരോധമില്ലാ. എന്താണു്—ചെറുശ്ശേരിയുടെ വാക്കു കേൾക്കുമ്പോഴും സേവ ഉള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നു—ഉണ്ടോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—എന്തു സേവാ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്ദുലേഖയുമായുള്ള സേവതന്നെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഇങ്ങിനെയെല്ലാം പറയുന്നതു മഹാ കഷ്ടമാണു്. ഞാൻ ഒരിക്കലും ആവക പ്രവൃത്തി ചെയ്യുവാൻ മനസ്സു് ഉള്ളവനല്ലാ. പിന്നെ ഇന്ദുലേഖാ അതിബുദ്ധിയുള്ള ഒരു കുട്ടിയാണു്. ഈ സാധാരണ നായന്മാരുടെ സ്ത്രീകളെപ്പോലെ അല്ലാ. അതു് അവിടെ ചെന്നു കണ്ടാൽ അറിയാം. പക്ഷേ, നമ്പൂരിയുടെ ദേഹവും പ്രകൃതവും കാണുമ്പോഴും ആ കുട്ടി ഭ്രമിക്കുമായിരിക്കും. വേറെ ഒരു മനുഷ്യനേയും കണ്ടാൽ അങ്ങിനെ ഭ്രമിക്കാൻ സംഗതി വരികയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ചെറുശ്ശേരി വെറുതെ മുഖസ്തുതി ചെയ്യേണ്ട. എനിക്കു് എന്താണു് അത്ര സൗന്ദര്യമുണ്ടോ? എനിക്കു് അത്ര ഇല്ലെന്നാണു തോന്നുന്നതു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—അങ്ങിനെയാണു് ഇവിടേക്കു തോന്നേണ്ടതു്—പക്ഷേ, ഞാൻ അതു സമ്മതിക്കില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ചെറുശ്ശേരി നീലാട്ട ലക്ഷ്മിയെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—കണ്ടിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—പുഴയാട്ട പാറുവെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ കോപ്പാട്ട കുമ്മിണിയെ കണ്ടിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഇന്നാൾ ഇവിടെ വന്നു പാട്ടുണ്ടായന്നു ചെറുശ്ശേരി ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നുവെല്ലോ. കോപ്പാട്ട കുമ്മിണിയും ഇന്ദുലേഖയും ആയാലോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഞാൻ അന്നു പാടിയ പെണ്ണിന്റെ മുഖം നല്ലവണ്ണം കണ്ടിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ആട്ടെ, ചെറുശ്ശേരി ഇതുവരെ കണ്ട സ്ത്രീകളിൽ എല്ലാം അതിസുന്ദരിയായ സ്ത്രീ ഏതാണു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഇന്ദുലേഖാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–സംശയം ഇല്ലല്ലോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–സംശയം ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ ഇതു് എന്റെ ഭാഗ്യം തന്നെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഭാഗ്യംതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–പുരുഷനു സ്ത്രീസുഖത്തിൽമീതെ ഒരു സുഖം എന്താണുള്ളതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–സ്ത്രീസുഖമാണു വലിയതു് എന്നു നിശ്ചയിച്ചാൽ അതിൽ മീതെ ഒന്നുമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ചെറുശ്ശേരി എങ്ങിനെയാണു വെച്ചിരിക്കുന്നതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഞാൻ അങ്ങിനെ നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–സ്ത്രീസുഖം സാരമില്ലെന്നാണു് ചെറുശ്ശേര യുടെ അഭിപ്രായം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–സാരമില്ലെന്നല്ല; സ്ത്രീസുഖത്തിൽ മീതെ ഒരു സുഖവും ഇല്ലെന്നു ഞാൻ പറയുകയില്ല—എന്നു മാത്രം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ എന്തിനാണു് ഈ ജനങ്ങൾ എല്ലാം ഈ സ്ത്രീസുഖത്തിൽ ഇത്ര ഭ്രമിച്ചു വലയുന്നതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഭ്രമിച്ചു വലയുന്നതു ദോഷത്വം തന്നെ എന്നേ പറയാനുള്ളു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ചെറുശ്ശേരി ഇപ്പൊടെ കുറെ അഭൈതിയായിരിക്കുന്നു എന്നു തോന്നുന്നു. എനിക്കു സ്ത്രീകളെ വളരെ ഭ്രമമാണു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–സ്ത്രീകൾക്കു് ഇവിടത്തെമേലും അങ്ങിനെതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ അതുകൊണ്ടായിരിക്കുമോ എനിക്കു് ഇത്ര ഭ്രമം?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതുകൊണ്ടുതന്നെ— അതിനു് എന്താണു വാദം? അതുകൊണ്ടുതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇപ്പൊടെ ഒരു നേരമ്പോക്കു് ഉണ്ടോ

യി. ചെറുശ്ശേരിക്കു കേൾക്കണോ. പറയാം. ഞാൻ ഇന്നാൾ മലവാരത്തിന്റെ കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു സംസാരിപ്പാൻ ഒരു ദിവസം മൽഷ്യാമൻ സായ്വിനെ കാണ്മാൻ പോയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ (മെതമ്മസായ്പ് എന്നാണു പേരു് എന്നു ഗോവിന്ദൻ പറഞ്ഞു.) ഞാൻ ചെല്ലുമ്പോൾ സായ്പ് ഇരിക്കുന്നതിന്റെ കുറെ ദൂരെ ഒരു കസാലമേൽ ഒരു കടലാസ്സും വായിച്ചുംകൊണ്ടു് ഇരുന്നിരുന്നു. ഞാൻ അവിടെ ചെന്നു സായ്വിന്റെ അടുക്കെ ഇരുന്നമുതൽ എണീട്ടു പോരാറാവുന്നതുവരെ എന്നെ ആ സ്ത്രീ കൂടെക്കൂടെ കടാക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഭ്രമിച്ചുപോയി. എനിക്കു സംശയമില്ല. നല്ല ഭ്രമം കടന്നിട്ടതന്നെ കടാക്ഷിച്ചതെല്ലാം. കടാക്ഷിക്കാതെ നിവൃത്തി എന്തു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—കേൾക്കൂ—ഒടുവിൽ ഈ മെതമ്മസായ്വിന്റെ കടാക്ഷവും മറ്റും കണ്ടിട്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ലാ, മൽഷ്യാമൻ എന്തോ ഇങ്കിരിയസ്സിൽ മെതമ്മസായ്പോടു ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. മെതമ്മസായ്പ് ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു മൽഷ്യാമനോടും എന്തോ മറുവടി പറഞ്ഞു. ഉടനെ വിസ്സ്വാ മൽഷ്യാമൻ കാര്യമൊന്നും മനസ്സിലാവാതെ എന്നോടു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു: ''എന്റെ ഭാര്യയെ താങ്കളുമായി പരിചയമാക്കാൻ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു—താങ്കൾക്കു സന്തോഷമുണ്ടാവുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.'' എനിക്കു വല്ലാതെ ചിരിവന്നു. എങ്കിലും ചിരിച്ചില്ല—മനസ്സിൽ അടക്കി. ''ഓ—ഹോ! എനിക്കു ബഹുസന്തോഷംതന്നെ,'' എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു. വേഗം മൽഷ്യാമൻ എണീട്ടുപോയി അവളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വന്നു് എന്റെ അടുക്കെ നിർത്തി. ഞാൻ എണീട്ടില്ലാ. പിന്നെ അവൾ എന്റെ അടുക്കെ ഇരുന്നു. സായ്പ് നീട്ടുംപോലെ കൈ എന്റെ സമീപത്തേക്കു നീട്ടി. ഞാനും കൈ നീട്ടി. മെതമ്മസായ്പ് എന്റെ കൈ പിടിച്ചു—എനിക്കു ശരീരം ആസകലം ഒരു രോമാഞ്ചം ഉണ്ടായി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—അവൾക്കും അതിലധികം ഉണ്ടായിരിക്കണം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കേറ്റംക്ക——എന്നിട്ട ഞാൻ കയ്യ കുറെനേരം പിടിച്ചുകൊണ്ടതന്നെ നിന്നു. എനിക്ക് അവ ളുടെ സ്വരൂപം ബഹുകൗതുകമായി തോന്നി. വിസ്തി മൽ ഷ്ടാമൻ ഇതെല്ലാം കണ്ടുംകൊണ്ട മന്ദഹാസത്തോടുകൂടി അട ക്കെത്തന്നെ നിന്നു. ഉടനെ എന്റെ ചെറുവിരലിൽ ഇട്ടി രുന്ന ഒരു വൈരമോതിരം ഞാൻ ഊരി കൈയിൽ പിടിച്ചു. മൽഷ്ടാമനു രസിക്കുമോ എന്നറിഞ്ഞില്ലാ എന്നു് എനിക്ക് ഒരു ശങ്ക. മൽഷ്ടാമന്റെ മുഖത്തേക്കു ഞാൻ ഒന്നു നോക്കി. ഉടനെ വിസ്തി മൽഷ്ടാമൻ, ''ഓ! നമ്മുടെ ഭാര്യയ്ക്കു താങ്കൾ ഒരു സമ്മാനം കൊടുക്കുവാൻ പോകുന്നുവോ? ഒരു വിരോ ധവും ഇല്ല——കൊടുക്കാം,'' എന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ എനിക്കു മനസ്സിനു വളരെ ധൈര്യമായി; മെതമ്മസായ്പിന്റെ കൈയിൽ മോതിരം ഇട്ടുകൊടുത്തു. മെതമ്മസായ്പ് അതു വാങ്ങി എന്റെ മുഖത്തു നോക്കി ഒന്നു ചിരിച്ചു. വളരെ നല്ല മോതിരം എന്നു് ഇംഗിരിയസ്സിൽ പറഞ്ഞു. മൽഷ്ടാമൻ തജ്ജമ പറഞ്ഞു. അപ്പോഴേക്കു ചെറുശ്ശേരി, എനിക്കു് ഉണ്ടായ ഒരു ഭ്രമം പറയാൻ പാടില്ലാ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അവരുക്ക് അതിലധികം—— എനിക്കു സംശയമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കേറ്റംക്ക——എന്നിട്ട മെതമ്മസാ യ്പ് അവിടുന്നു് എണീട്ട പിന്നെയും കൈ നീട്ടി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതു ഭ്രമത്തിന്റെ മുഖ്യ അട യാളമാണു്. കണ്ടുംകൊണ്ടു് ഇരിക്കാൻ പാടില്ലാതെ ആയി രിക്കും. ഉടനെ അവിടെനിന്നു് എണീട്ട പോയിരിക്കണം, അല്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–അതെ——കൈ പിന്നെയും പിടിച്ച തിന്റെ ശേഷം പോയി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–പിന്നെ കണ്ടതേ ഇല്ല—— അല്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–പിന്നെ കണ്ടിട്ടേ ഇല്ല.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതികലശലായി ഭ്രമിച്ചി രിക്കണം. സായ്പ് കൂടത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നുവല്ലോ——

അതാണു് അത്ര പരിഭ്രമം ഉണ്ടായി വേഗം പോയിക്കളഞ്ഞതു് എന്നു തോന്നുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ കുറേക്കൂടി സല്ലാപങ്ങളും ഉണ്ടാവുമായിരുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:– ചെറുശ്ശേരി ആകെ ബുദ്ധിമാൻതന്നെ. ഇതാണു ചെറുശ്ശേരിയെ എനിക്കു് ഇത്ര സ്നേഹം. ശരിയാണു ചെറുശ്ശേരി പറഞ്ഞതു്. ആ സ്ത്രീ എന്നിലും ഞാൻ അവളിലും വളരെ ഭ്രമിച്ചുപോയി. എന്നാൽ പിന്നെ അതിനെക്കുറിച്ചു ശ്രമിക്കാഞ്ഞതു് ആവക സ്ത്രീകളുമായി നോക്കു ചേച്ചു് ശാസ്ത്രവിരോധമല്ലേ എന്നു വച്ചിട്ടാണു്. മറ്റു യാതൊരു പ്രയാസവുമില്ലാ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ശാസ്ത്രവിരോധമായതു് ഒന്നും ചെയ്യരുതു്. ഇവിടത്തെ ബുദ്ധിയുടെ മാതിരി ഓർത്തു ഞാൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടുന്നു. ഇത്ര എല്ലാം ആഗ്രഹം അവളിൽ തോന്നീട്ടും ആ ആഗ്രഹം ശാസ്ത്രവിരുദ്ധമെന്നു് ഓർത്തു് ഇല്ലാതാക്കിയതു് ഇവിടത്തെ ഒരു ധൈര്യംതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ചിലപ്പോഴം എനിക്കു് ഇതിലെല്ലാം വലിയ ധൈര്യമാണു്. കോപ്പാട്ട കുമ്മിണിയെ ഞാൻ വളരെ കുഴക്കി. ആ കഥ കേൾക്കണോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:– അതു് ഇവിടുന്നു് ഇന്നാകം ഒരുദിവസം പ്രസ്താവിച്ചുകേട്ടു. എനിക്കു് ഇപ്പോഴും നല്ല ഓർമ്മയുണ്ടു്. അന്നുമുതൽക്കാണു് ഇവിടുന്നു് അതിധൈര്യവാൻ എന്നു് എനിക്കു വിശ്വാസം വന്നതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:– എന്നാൽ ഈ വെള്ളക്കാരുടെ സ്ത്രീകളുടെ നിറം ബഹു വിശേഷംതന്നെ. ഇന്ദുലേഖയുടെ നിറം എന്താണു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:– നല്ല സ്വർണ്ണവർണ്ണം.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:– എന്റെ നിറത്തേക്കാകം അധികമോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:– ആ കഥ എന്തിനു ചോദിക്കുന്നു? നമ്പൂതിരിയുടെ നിറം ഒന്നു വേറെതന്നെയാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:– ചെറുശ്ശേരി ഇപ്പോഴം പരിഹസിക്കുകയാണു ചെയ്യുന്നതു്. എന്റെ നിറം ഇന്ദുലേഖയുടെ നിറത്തേക്കാകം അധികം നന്നോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഇങ്ങിനെ ചോദിക്കുന്നതാണു് എനിക്കു് ആശ്ചര്യം—സംശയമില്ലാത്ത കാര്യത്തിൽ പിന്നെയും ചോദിച്ചാലോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ആട്ടെ—ചെറുശ്ശേരി എന്നെയും കണ്ടിട്ടുണ്ടു്, ഇന്ദുലേഖയെയും കണ്ടിട്ടുണ്ടു്—ഞങ്ങടെ രണ്ടാളുടെയും ശൃംഗാരാദിരസങ്ങളെയും സാമർത്ഥ്യത്തെയും ചെറുശ്ശേരി വേണ്ടംവണ്ണം അറിയും. എല്ലാംകൊണ്ടും നോക്കിയാൽ ആ കുട്ടിക്കു് എന്നെ ബോധിക്കുമെന്നു ചെറുശ്ശേരിക്കു ബോദ്ധ്യമുണ്ടോ? ചെറുശ്ശേരിയുടെ ബോദ്ധ്യമാണു് എനിക്കും ബോദ്ധ്യം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–എന്താണു് ഇങ്ങിനെ ചോദിക്കുന്നതു്? കഷ്ടം! അതു ഞാൻ മുമ്പേതന്നെ തീച്ചയാക്കിയ കാര്യമാണല്ലോ. ആ കുട്ടി നമ്പൂരിയെ കണ്ടാൽ ഒരു നിമിഷം സഹിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ലാ. അവനും അതിസരസയാകയാൽ നമ്പൂരിയെ കാണുന്ന ക്ഷണം, നമ്പൂരിയുടെ ഗുണം അവനും മനസ്സിലാക്കും എന്നുള്ളതിനു് എനിക്കു സംശയമില്ല. മനസ്സിലാക്കിയാൽ പിന്നെ ഉണ്ടാവുന്നതു് എന്തു് എന്നു ഞാൻ പറയണോ? കുട്ടിക്കു നമ്പൂരിയെ ബോധിക്കുമോ എന്നു ചോദിക്കുകയോ? നല്ല ചോദ്യം! എപ്പോഴാണു പുറപ്പെടാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–നാളെ രാവിലെ. ചെറുശ്ശേരി കൂടത്തന്നെ വന്നാലേ എനിക്കു രസമുള്ളൂ. പിന്നെ രണ്ടു കുട്ടിപ്പട്ടന്മാർ. കാര്യസ്ഥൻ നാരായണൻ, ഒരു ആറു വാല്യക്കാരും ഗോവിന്ദനും മാത്രം മതി. ചെറുശ്ശേരി മഞ്ചലിൽ എന്റെ പല്ലക്കിന്റെ കൂടത്തന്നെ. ഇന്ദുലേഖയെ ഇങ്ങട്ടു കൊണ്ടുവരുവാൻ നല്ല ഒരു പല്ലക്കും എട്ടാളെയും കൂടത്തന്നെ കൊണ്ടുപോണം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:– അതു പിന്നെ കൊണ്ടുപോയാൽ മതി. കൊണ്ടുപോയിട്ടതന്നെ ആവശ്യമില്ലാ. പല്ലക്കു് ഇന്ദുലേഖയുടെ ഭവനത്തിൽതന്നെ അഞ്ചോ ആറോ ഉണ്ടു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–ശരി—എന്നാൽ കൊണ്ടുപോണ്ട. ചെറുശ്ശേരി അഥനെ പോയി ഒന്നു് അറിയിക്ക.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അപ്പോഴം നാളെ എങ്ങിനെ പോവുന്നു—നാളെ ഇവിടെ രാമപ്പണിക്കരുടെ കഥകളി നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:– നാളെയ്ക്കാണോ? ശരി—വേണ്ടതില്ലാ. കളിച്ചോട്ടെ. നോക്കു പോവുക. ഉണ്ണികൾ കാണട്ടെ. മടങ്ങി വന്നിട്ട രണ്ടുമൂന്നരങ്ങു കളിപ്പിക്കാം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും കാണാമല്ലോ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–രാമപ്പണിക്കക്കു മറന്നാഠം നിശ്ചയമായി പോണം എന്നാണു പറഞ്ഞതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:– എന്നാൽ യാത്ര മാറന്നാളാക്കിയാലോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതാണു നല്ലതു് എന്നു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:– വേണ്ട—കളിക്കാർ എനിയത്തെ കൊല്ലം വരുമല്ലൊ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഇഷ്ടംപോലെ. ഞാൻ വിവരം കളിക്കാരോടു പറയാം.

സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു കളിയിലും ഇന്ദുലേഖയിലും ഉള്ള രണ്ടുവിധമായ ആസക്തികഠം അന്യോന്യം പിണങ്ങി അദ്ദേഹത്തെ കുറേനേരം വളരെ വ്യസനിപ്പിക്കുകയും ഉപദ്രവിക്കുകയും ചെയ്തു. കുറെ വിചാരിച്ചു് ഒടുവിൽ:

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–ഞാൻ നാളെ അവിടെ എത്തുമെന്നു് എഴുത്തു് അയച്ചുപോയി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–എപ്പോഴം അയച്ചു?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–കുളപ്പുരയിൽവച്ചു് ചെറുശ്ശേരിയെ വിളിക്കാൻ ആളെ അയച്ച ഉടനെ കുറ്റേടത്തിനു മറുവടി അയച്ചുപോയി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:– അതുകൊണ്ടു് എന്താണു വിഷമം? ഇപ്പോഴംതന്നെ രണ്ടാമതു് ഒരു എഴുത്തയയ്ക്കണം, മറ്റന്നാഠം ആണു വരുന്നതു് എന്നു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്ക് ആദ്യം തന്നെ പുത്തരിയിൽ കല്ലുകടിച്ചമാതിരി ഒരു മനോവ്യസനമോ കണ്ണീരോ ഉണ്ടാകുന്നതു ശരിയോ? അവരം നാളെ ഞാൻ എത്തുമെന്നു കാത്തിരിക്കും.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഒരിക്കലും ഇന്ദുലേഖയ്ക്ക് ഒരു മനോവ്യസനവും കണ്ണീരും ഇതുകൊണ്ട് ഉണ്ടാവുകയില്ല. അതിന്നു ഞാൻ ഉത്തരവാദി. നാളത്തെ യാത്ര മറെറന്നാളാക്കിയാൽ എന്തൊരു വൈഷമ്യമാണ്? പിന്നെ നമ്പൂരി വളരെ കാര്യങ്ങരം ഉള്ള ആളല്ലേ. നിശ്ചയിച്ച ദിവസങ്ങളിൽതന്നെ എല്ലാ കാര്യങ്ങളും ശരിയായി നടന്നു എന്നു വരുമോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ശരിതന്നെ—എന്നാൽ രാമന്റെ വേഷം കണ്ടിട്ടു പോവാം. അങ്ങിനെ ഉറച്ചു. എന്നാൽ അഛനോട് ഇപ്പോരംതന്നെ അറിയിച്ചു മറുവടി വന്നു പറയൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതു ചെയ്യാം.

എന്നു പറഞ്ഞു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി അകത്തേക്കു കടന്നു. തെക്കിനിയിൽ തന്റെ സ്നേഹിതൻ നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാടു നില്ക്കുന്നതു കണ്ട് അന്യോന്യം നോക്കി രണ്ടുപേരും ചിരിച്ചു, നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്ക് എല്ലാം മനസ്സിലായിരിക്കുന്നു. ഇന്ദുലേഖയുടെ സൗന്ദര്യത്തെക്കുറിച്ചും അവരുടെ ശീലഗുണം, തന്റേടം, പഠിപ്പ് ഇതുകളെക്കുറിച്ചും അവരുടെ അനുരൂപനായ മാധവന്റെ അവസ്ഥയെക്കുറിച്ചും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലോടു വെടിപ്പായി പറഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിനു ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഈ തിരക്കുകരം എല്ലാം കണ്ടിട്ടു കുറെ ഭ്രമം തോന്നി.

നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്താണു നാളെത്തന്നെയോ യാത്രാ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–നാളെ കഥകളി, മറന്നാരം, ഇന്ദുലേഖാപരിണയം.

നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ചെറുശ്ശേരി പറഞ്ഞതിൽ എനിക്കു കുറെ സംശയം തോന്നുന്നുണ്ട്. ഇദ്ദേഹത്തി

ന്റെ ഘോഷംകൂട്ടൽ കാണുമ്പോഴും കുത്തേടത്തിന്റെ നിഷ്ഠയാൽ ഇന്ദുലേഖയെ ഒരുസമയം ഒന്നിച്ചു കൊണ്ടുവരുമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—അതു് ആ പെണ്ണിനെയും മാധവനെയും നമ്പൂതിരി കാണാത്തതിനാൽ തോന്നുന്നതാണു്. സാധാരണ ഇങ്ങിനെ തോന്നാം. ഇന്ദുലേഖയെപ്പോലെ ഈ മലയാളത്തിൽ ഞാൻ ഒരു പെൺകുട്ടിയേയും കണ്ടിട്ടില്ലാ. എനിക്കു് ഈ കാര്യത്തിൽ ലേശം ഭ്രമമില്ലാ. നമ്പൂരിയെ എത്രണ്ടു വഷളാക്കി വിട്ടമോ എന്നേ സംശയമുള്ളൂ.

നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്താണു പറയുന്നതു്? കുത്തേടം തീച്ച്യായി എഴുതിയിരിക്കുന്നു. ഒന്നും ആലോചിക്കാതെ അങ്ങനെ എഴുതുമോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ആട്ടെ. രണ്ടുമൂന്നു ദിവസത്തിലകത്തു തീച്ച്യാവുന്ന കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് നോം എന്തിനു് ഇത്ര തക്കിക്കുന്നു? എനിക്കു് അഫൻനമ്പൂതിരിയെ കാണണം. എവിടെയാണു്?

നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—മുകളിൽ കിടക്കുന്നു. എന്തിനാണു്, ഈ വിവരം അറിയിക്കാനോ?

ചെറുശ്ശേരി, ''അതേ,'' എന്നു പറഞ്ഞു മുകളിലേക്കു പോയി, അഫൻനമ്പൂരിയെ അറിയിച്ചു മടങ്ങി നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പത്തായപ്പുരമാളികയിലേക്കു ചെന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ചെറുശ്ശേരിയാണു് ഈ വികടങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ടാക്കുന്നതു്. കഥകളി എന്താണു സാരം? നാളെത്തന്നെ പോയാൽ എന്താണു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഇപ്പോഴംതന്നെ, മറന്നാളാണു് പുറപ്പെടുന്നതു് എന്നു ഞാൻ അഫൻനമ്പൂരിയോടു പറഞ്ഞു് അനുമതി വാങ്ങിയല്ലോ. എനി നാളെ പുറപ്പെടുന്നതു ശരിയോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എനിക്കു് ഇന്ദുലേഖയെ കാണാൻ വഴികുന്നു. എന്താണു പറഞ്ഞിട്ടു ഫലം! മറന്നാളം വൈകുന്നേരംവരെ ക്ഷമിക്കുകയേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—തൽക്കാലത്തെ ഈ വ്യസന

ശാന്തിക്കു് ഈ സമയംമുതൽ നാളെ കളി തുടങ്ങുന്നതുവരെ കളിയുടെ രസം ഓത്താൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ വിചാരം അതുവരെ ഉണ്ടാകയില്ല. പിന്നെ കളി കഴിഞ്ഞാൽ ഉടനെ പുറപ്പാടുമായി. പിന്നെ ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെ വിചാരിക്കാം. വിചാരിച്ചുവിചാരിച്ചു് ഇരിക്കുമ്പോഴും കാണുകയും ചെയ്യാമല്ലോ. അല്ലാതെ ഒരു കാര്യം നിശ്ചയിച്ചിട്ടു് അതിനെപ്പറ്റി വ്യസനിക്കരുതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ചെറുശ്ശേരിക്കു് അത്താഴം ഇവിടെ. ഞാൻ ഇത്തിരി കിടക്കട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു് നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഉറങ്ങാൻ അറയിലേക്കും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പത്തായപ്പുരമാളികയിലേക്കും പോയി.

എട്ടു്

മദിരാശിയിൽനിന്നു് ഒരു ആഗമനം

ആറാം അദ്ധ്യായത്തിൽ പറഞ്ഞ കഥ നടന്നതിന്റെ പിറേദിവസം രാവിലെ മുക്കില്ലാത്തമനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ എഴുന്നെള്ളത്തും കാത്തുകൊണ്ടു പഞ്ചുമേനവൻ, കേശവൻനമ്പൂതിരി, വീട്ടിലുള്ള കാര്യസ്ഥന്മാർ, ഇവരും എല്ലാം പൂമുഖത്തുതന്നെ നിന്നിരുന്നു. മഠത്തിൽ പാലടപ്രഥമൻ, വലിയപപ്പടം, പഞ്ചസാര വട്ടമായി സദ്യയ്ക്കു് ഒരുക്കിയിരുന്നു. ഒരു കാര്യവശാൽ പിറേദിവസം പുറപ്പെടാൻ തരമാകയില്ലെന്നും അതുകൊണ്ടു് അതിന്റെ പിറേദിവസം ക്ഷണത്തിന്നുതക്കവണ്ണം എത്തുമെന്നും അറിയിപ്പാൻ അന്നുതന്നെ രണ്ടാമതു് അയച്ച എഴുത്തുംകൊണ്ടു മനയ്ക്കൽനിന്നു പോന്ന ആളുകളും രാത്രിയായതിനാൽ വഴിയിൽ താമസിച്ചു രാവിലെ മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരം പഞ്ചുമേനവൻ മുതലായവർ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേ എഴുന്നെള്ളത്തും കാത്തിരിക്കുമ്പോഴാണു് എത്തിയതു്. എഴുത്തു വായിച്ച ഉടനെ കാരണവരു തറവാട്ടുവേനത്തിലേക്കും, നമ്പൂതിരി കുളിപ്പാനും, ശേഷം കൂടിയിരുന്നവർ

അവരവരുടെ പ്രവൃത്തിക്കും പോയി. കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ കളിക്കാൻ പുറപ്പെട്ട പൂമുഖത്തു വന്നു. ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയും പൂമുഖത്തേക്കു വന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മ:—അല്ല കുട്ടീ, നീ എന്തിനാണു മണ്ണെണ്ണവിളക്കു കത്തിച്ചു രാത്രി ഉറക്കു് ഒഴിയുന്നതു്? ഇന്നലെ എത്രനേരം വായിച്ചു, അച്ഛൻ പോന്നശേഷം?

ഇന്ദുലേഖാ:—ഇല്ലാ, ഞാൻ വേഗം കിടന്നു് ഉറങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അമ്മേ, കൊച്ചമ്മാമൻ എനിയും വന്നില്ലല്ലോ. ഇന്നലെ വരുമെന്നല്ലേ എഴുതിയതു്?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മ:—ശരിതന്നെ, ഇന്നു വരുമായിരിക്കും. അതോ എനി മാധവൻ അവിടെ പിടിച്ചുനിർത്തിയിരിക്കുമോ എന്നും അറിഞ്ഞില്ലാ.

ഇങ്ങിനെ ഇവർ പറഞ്ഞുംകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ഭൃത്യന്മാരും കെട്ടും പെട്ടിയുമായി കയറിവരുന്നതു് ഇവർ കണ്ടു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ തലേദിവസത്തെ വണ്ടിയെറങ്ങി വഴിയിൽ പൂവള്ളിവക സത്രത്തിൽ താമസിച്ചു് അന്നു രാവിലെ സത്രത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട വീട്ടിൽ എത്തിയതാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:—അതാ കൊച്ചമ്മാമൻ വരുന്നു.

എന്നു പറഞ്ഞു മന്ദഹാസത്തോടെ അമ്മാമനു് അഭിമുഖമായി മിററത്തേക്കു് എറങ്ങി. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയും കൂടെയിറങ്ങി.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സുഖക്കേടൊന്നുമില്ലല്ലോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—ഒന്നും ഇല്ലാ. ഇപ്പോഴും എനിക്കു സകല സുഖവും ആയി. കൊച്ചമ്മാമൻ ഇന്നലെ വരുമെന്നല്ലേ എഴുതിയതു്. ഞങ്ങൾ കുറെ വിഷാദിച്ചു.

ഉടനെ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ഇന്ദുലേഖയുംകൂടി അകത്തേക്കു പോയി. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ കുളി ഭക്ഷണം മുതലായതു കഴിഞ്ഞു് അച്ഛനെ കാണ്മാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിലേക്കു പോയി കണ്ടു മടങ്ങി, അമ്മയുടെ അറയിൽ പോയി അമ്മയേയും കണ്ടു്,

ജ്യേഷ്ഠത്തിയേയും കണ്ടു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമുകളിലേക്കു കയറിച്ചെന്നു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനെക്കുറിച്ചു് അല്പം എന്റെ വായനക്കാരോടു പറയണ്ടേ. അല്പമേ പറയേണ്ടതുള്ളു. ഈയാളുടെ ബുദ്ധി അതിക്രമ്മതയുള്ളതായിരുന്നു. എന്നാൽ സ്വഭാവത്തിനു് അല്പം ഒരു വിനയം പോരായ്ക ഉണ്ടോ എന്നു സംശയം. സ്വഭാവത്തിനു് ഒരു പ്രകാരത്തിലും ഒരു ചാപല്യം ഉണ്ടെന്നല്ല ഇതിന്റെ അർത്ഥം. ഇദ്ദേഹത്തെ അറിയുന്ന എല്ലാവർക്കും ഇദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ചു നല്ല ബഹുമാനം ഉണ്ടായിരുന്നു. ശരീരാകൃതി കോമളമായിരുന്നു. തന്റെ മരിച്ചുപോയ മഹാനായ ജ്യേഷ്ഠനെപ്പോലെ ഭൂമിയിലുള്ള സകല ജീവികളിലുംവെച്ചു് ഇദ്ദേഹത്തിനു് അതിവാത്സല്യം ഉണ്ടായിരുന്നതു് ഇന്ദുലേഖയിൽ ആയിരുന്നു.

അമ്മാമൻ വരുന്നതു കണ്ട ഉടനെ ഇന്ദുലേഖാ എഴുനീറ്റു കോച്ചിന്മേലെ കെടക്ക തട്ടിനന്നാക്കി അവിടെ ഇരിക്കേണമെന്നുള്ള ഭാവത്തോടെ നിന്നു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ഉടനെ ഇരുന്നു ഉടനെ വെള്ളിപ്പാത്രത്തിൽ തന്റെ കൈകൊണ്ടതന്നെ പ്രേമത്തോടെ ഉണ്ടാക്കിയ ചായയും ഒരു വെള്ളിത്താമ്പാളത്തിൽ കുറെ പലഹാരങ്ങളും ഒരു ചെറിയ മേശമേൽവെച്ചു് അമ്മാമന്റെ അടുക്കെ കൊണ്ടുപോയിവെച്ചു. പിന്നെ അമ്മാമന്റെ കല്പനപ്രകാരം അടുക്കെ ഒരു കസാലയിൽ ഇരുന്നു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:-മാധവൻ സുഖക്കേടുകൂടാതെ അവിടെ എത്തി. ഉടനെ സിക്രട്ടരിയട്ടിൽ ന്യൂറമ്പയു് ഉറപ്പിക ശമ്പളമാവുമെന്നു തോന്നുന്നു. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ഞാൻ പോവുമ്പോഴം തന്ന നോവൽ വായിച്ചതീർന്നുവോ? നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാവുന്നുണ്ടോ?

'മാധവൻ' എന്ന ശബ്ദം തന്റെ മുഖത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട ഉടനെയും പിന്നെ അദ്ദേഹത്തിനു് ഉദ്യോഗമാവാൻ പോകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖയുടെ ചെന്താമരപ്പൂപോലെയുള്ള മുഖത്തിൽനിന്നു ലജ്ജ ഹേതുവായി പ്രത്യക്ഷമായ വളരെ സ്ഫോടങ്ങളം ഉണ്ടായി. ബുദ്ധിമാനായ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ഇങ്ങിനെ ഉണ്ടാവുമെന്നു മുമ്പു

തന്നെ കരുതിയിരുന്നു. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കേൾപ്പാൻ ഇത്ര ഇഷ്ടമുള്ള വാക്കുകളും വേറെ ഒന്നും ഇല്ലെങ്കിലും താനുമായി മാധവനെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചാൽ ലജ്ജയുണ്ടാവുമെന്നു് അറിഞ്ഞു് ആവശ്യമുള്ള വിവരം ക്ഷണത്തിൽ അറിയിച്ചു. തുടച്ചയായിത്തന്നെ ക്ഷണേന വേറെ സംഭാഷണം തുടങ്ങി ഇന്ദുലേഖയുടെ മനസ്സു സമാധാനമാക്കി.

ഇന്ദുലേഖാ:—ആ നോവൽ ബഹുവിശേഷംതന്നെ. അതു ഞാൻ മുഴുവനും വായിച്ചു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—നീ രാത്രി കുറെ അധികം വായിക്കുന്നു എന്നു നിന്റെ അമ്മ പറഞ്ഞു. അധികം മുഷിഞ്ഞു വായിക്കരുതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:—ഞാൻ അധികം മുഷിയാറില്ലാ. രാത്രി ഞാൻ നേരം വായിക്കാറേ ഇല്ലാ. ഇന്നാണു് ഒരു രാത്രി യദൃച്ഛയായി ഞാൻ ശാകുന്തളം വായിച്ചിരുന്നു. അന്നു് ഒരു സംഗതിവശാൽ വലിയച്ഛനും കേശവൻനമ്പൂരിയുംകൂടി ഇതിന്റെ മുകളിൽ വന്നു. അവരു പറഞ്ഞിട്ടാണു് അമ്മ പറയുന്നതു്. ഞാൻ രാത്രി നേരം വായിക്കാറേ ഇല്ല.

പഞ്ചുമേനോന്റെ ശപഥത്തെക്കുറിച്ചു മാധവൻമുഖേന ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. പിന്നെ പഞ്ചുമേനോൻ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലേക്കൊണ്ടു സംബന്ധം നടത്താൻ ശ്രമം കലശലായി ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നു പഞ്ചുമേനോനും ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുമായി സംഭാഷണം കഴിഞ്ഞതിന്റെ മൂന്നാംദിവസം ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ മാധവനു മദിരാശിക്കു് എഴുതിയ എഴുത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചതും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖാ മേൽക്കാണിച്ചപ്രകാരം പറഞ്ഞപ്പോഴും ഒരു ഹാസ്യരസസൂചകമായ മന്ദഹാസത്തോടെ, ''എന്തിനാണു് അവരു് അന്നു നിന്റെ മുറിയിൽ വന്നിരുന്നതു്?'' എന്നു ചോദിച്ചു. ഇതു ചോദിച്ച ക്ഷണത്തിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ കുവലയങ്ങൾപോലെയുള്ള നീണ്ട കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞുപോയി.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—എന്താണു്, ഇത്ര ബുദ്ധി

യില്ലേ നിണക്കു്? ഗോഷ്ടി കാണിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ചിറി ക്കുകയല്ലേ വേണ്ടതു്? നീ എന്തു ഗോഷ്ടിയാണു കാണിക്കു ന്നതു്? എനിയും കരയുവാൻ ഭാവമാണെങ്കിൽ ഞാൻ ഇതി നെപ്പറ്റി ഒന്നും ചോദിക്കുന്നില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ല, ഇനി ഞാൻ കരയുന്നില്ലാ.

ഉടനെ അന്നു രാത്രി ഉണ്ടായ സംഭാഷണത്തെക്കുറിച്ചു മുഴുവൻ പറഞ്ഞു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ വളരെ ചിറി ച്ചു—മനസ്സുകൊണ്ടു തന്റെ മരുമകളുടെ ബുദ്ധിശക്തിയെ ഓർത്തു വളരെ ബഹുമാനിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖാ:–നാളെ ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാടു വരുന്നുണ്ടത്രെ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:–(ഒന്നു് ഉറക്കെച്ചിറിച്ചു്) നാളെ വരട്ടെ. അച്ഛൻ എന്നോടു് ഈ വിവരത്തെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖാ:–കൊച്ചമ്മാമൻ എന്തു പറഞ്ഞു മറുവടി യായി?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ഞാൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ലാ. എനിക്കു് ഈ കാര്യത്തിൽ യാതൊരു ശ്രദ്ധയും ഇല്ലാത്ത പോലെ കേട്ടുനിന്നു. ഞാൻ മാധവന്റെ അച്ഛനെ കണ്ടി ട്ടില്ല. അവിടെ ഒന്നു പോണം.

എന്നു പറഞ്ഞു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ എണീറ്റു.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനി നാളത്തെ ഘോഷം എന്തെല്ലാമോ അറിഞ്ഞില്ലാ.

''ഒന്നും വരാനില്ല,'' എന്നു പറഞ്ഞു ചിറിച്ചുംകൊ ണ്ടു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ വീട്ടി ലേക്കായി പുറപ്പെട്ടുപോയി.

A 5442

ഒൻപതു്

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അഗമനവും മറ്റും

കഥകളി പകുതി കഴിഞ്ഞ ഉടനെ സൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാടു് കോച്ചിന്മേൽനിന്നു് എണീറ്റു ഗോവിന്ദനെ വിളിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഗോവിന്ദാ! ഞാൻ ഇപ്പോഴംതന്നെ പുറപ്പെടുന്നു. അമാലന്മാരു് ഇവിടെത്തന്നെ കിടക്കുന്നില്ലേ? എല്ലാവരേയും വിളിക്കൂ! വേഗം—വേഗം. ചെറുശ്ശേരി എവിടെയുണ്ടു്? ഇത്തിരിമുമ്പു് അരങ്ങത്തു് ഒരു കസാലയിന്മേൽ ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടിരുന്നു. പോയിനോക്കു്—വേഗം വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരൂ.

ഗോവിന്ദൻ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിയെ തിരഞ്ഞു പോയി. പടിമാളികയിൽ ഉറങ്ങാൻ പോയിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടു് അവിടെ ചെന്നപ്പോഴം നമ്പൂരി കിടന്നിരിക്കുന്നു. ഉറങ്ങീട്ടില്ല.

ഗോവിന്ദൻ:—അങ്ങട്ടു് എഴുന്നെള്ളാൻ കല്പന ആയിരിക്കുന്നു. ചെമ്പാഴിയോട്ടെക്കു് എഴുന്നെള്ളത്തു് ഇപ്പോഴംതന്നെ ഉണ്ടത്രെ. അമാലന്മാരേയും മറ്റും വിളിക്കുന്നതിരക്കായിരിക്കുന്നു. വേഗം എഴുന്നെള്ളണം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ശിക്ഷ! ഈ അർദ്ധരാത്രിക്കു് അതിദുഷ്ടമായ വഴിയിൽക്കൂടി എങ്ങനെ പോവും? ഇപ്പോഴം പുറപ്പെടാൻ പാടില്ല; നിശ്ചയംതന്നെ.

ഗോവിന്ദൻ:—അതു് ഇവിടുന്നുതന്നെ അരുളിച്ചെയ്തു ശരിയാക്കണം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി ഉടനെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ മാളികയിലേക്കു ചെന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടന്നു വളരെ ഉത്സാഹിച്ചു നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. ഉയന്നതരം കസവുത്തുപ്പട്ടാവുകളിൽ ഒരു പതിനഞ്ചു വിധം, പട്ടക്കര കൊട്ടാരൻ പലേമാതിരിയിൽ ഉള്ള മുണ്ടുകളിൽ പത്തിരുപതു്, പലേമാതിരി മോതിരങ്ങളം അനവധി, ശുദ്ധ കട്ടിവെള്ളി കൊണ്ടുണ്ടാ

ക്കി സ്വർണ്ണക്കമിഴ അടിച്ച വിശേഷമായ ഒരു ചെല്ലം, സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുള്ള ചെറിയ വെറ്റിലച്ചുരുട്ടുകം, വെള്ളിപ്പിടിമൊന്ത, വെള്ളിച്ചങ്ങലവട്ട, വെള്ളിഅടപ്പൻ, മാലയായി കഴുത്തിൽക്കൂടി ഇട്ടുന്ന സ്വർണ്ണച്ചങ്ങലയോടുകൂടിയുള്ള സ്വർണ്ണഗഡിയാരം, നീരാളക്കുപ്പായങ്ങൾ, തൊപ്പികൾ, സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുള്ള കുറിപ്പാത്രം, സ്വർണ്ണക്കൂടുള്ള കണ്ണാടി, സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുള്ള പനിനീർവീശി, അത്തർകുപ്പികൾ മുതലായുള്ള പലവിധ സാമാനങ്ങൾ ഒരു മേശമേൽ നിരത്തിവെച്ചിരിക്കുന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട് അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടന്നു് ''രാഘവാ, ശങ്കരാ, കോമാ, രാമാ, കൊശവന്മാരെ ഉറക്കാണു്—കള്ളന്മാരു് ഒരു മനുഷ്യരെങ്കിലും കളിക്കുംകൂടി വന്നിട്ടില്ലാ,'' എന്നുംമറ്റും വിളിച്ചും പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു കൂട്ടിലിട്ട മെരുപോലെ പത്തായപ്പുരമാളികയിൽ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ചാടി കലശൽകൂട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴാണു് ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി ചെന്നതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—നല്ല ശിക്ഷ! ചെറുശ്ശേരിയെത്തന്നെയാണു് കാര്യസ്ഥനാക്കേണ്ടതു്. നോക്കു പുറപ്പെടേണ്ടേ? എനി അവിടെ എത്തിയാൽ ഉറങ്ങാൻ ചെറുശ്ശേരിക്കു ധാരാളം എടയുണ്ടല്ലോ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഇതു് എന്തൊരു കഥയാണു്! ഈ അർദ്ധരാത്രിക്കു് ഈ ചീത്ത വഴിയിൽക്കൂടി മൂന്നരക്കാതം വഴി പോവുന്നതു മഹാപ്രയാസമല്ലേ? വെട്ടിച്ചായിട്ടു പുറപ്പെടാം എന്നല്ലേ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ചെറുശ്ശേരിയോടു് ഒരു ശുഭകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് എത്ര ഉത്സാഹിച്ചു പറഞ്ഞാലും അതു് അശുഭമാക്കിത്തീർക്കും. ഇപ്പോഴം പുറപ്പെടണം—ഈ നിമിഷം പുറപ്പെടണം. ചെറുശ്ശേരിക്കു മഞ്ചലിൽ കിടന്നു് ഉറങ്ങാമല്ലോ. വഴിയിന്റെ ദൂർഘടം അമാലന്മാക്കല്ലേ? നല്ല ദീപട്ടി ഒരു നാലാളം പിടിക്കട്ടെ. ഇപ്പോഴം പുറപ്പെടണം. സംശയമില്ലാ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിക്കു് അപ്പോഴം പുറപ്പെടാൻ നന്നമടിയുണ്ടു്. വളരെ കന്നുകളും രണ്ടു കടവുകളും കടക്കാനുണ്ടു്. എനി അതൊന്നും ഈ കമ്പക്കാരനോടു പറഞ്ഞിട്ടു

ഫലമില്ലാ എന്നു് ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിക്കു തോന്നി. എന്താണു് ഈ രാത്രിയത്തെ യാത്ര മുടക്കാൻ തക്കതായ ഒരു വിദ്യയെടുക്കുന്നതു് എന്നു കുറെ ആലോചിച്ചപ്പോഴം സമർത്ഥനായ നമ്പൂതിരിക്കു് ഒരു സംഗതി കണ്ടുകിട്ടി. 'ഇരിക്കട്ടെ, ഈ കമ്പത്തിനു് ഇന്നുരാത്രി പുറപ്പെടാൻ സമ്മതിക്കുകയില്ലാ,' എന്നു് ഉറച്ച വേഗം നമ്പൂതിരിപ്പാടോടു മറുപടി പറഞ്ഞു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:— അങ്ങിനെതന്നെ. ഇപ്പോഴം തന്നെ പുറപ്പെടുക. അത്രേ വേണ്ടു. ഞാൻ തെയ്യാർ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു സന്തോഷമായി. ക്ലാക്കുവിളിയും കലശൽകൂട്ടലും ഒന്നു മുറുകി; ചെണ്ടയും മദ്ദളവും മിറത്തുവെച്ചു് അടിച്ചുപൊളിക്കുന്നതിന്റെ എടയിൽ അന്യോന്യം വിളിച്ചാലും പറഞ്ഞാലും കേൾക്കാൻ ബഹുപ്രയാസം. എങ്കിലും ആ സമയം പത്തായപ്പുരമാളികയിൽനിന്നു് ഇങ്ങോട്ടും മാളികയിലേക്കു് അങ്ങോട്ടും വാലിയക്കാരും കാര്യസ്ഥന്മാരും യാത്രയ്ക്കു് ഒരുക്കാൻ ഓടുന്നതും ചാടുന്നതും കണ്ടാൽ മനുഷ്യർ എങ്ങാണ്ടു തീ പിടിച്ചിട്ടോ എന്നു കാണുന്നവരും ശങ്കിക്കും. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴം ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂതിരി ഈ വിശേഷസാമാനങ്ങളം മേശമേൽ വെച്ചതു നോക്കാൻ അടുത്തുചെന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ഇതു ബഹുസന്തോഷമായി. തന്റെ തുപ്പട്ടകളെയും ആഭരണങ്ങളെയും ചെല്ലപ്പെട്ടികളെയും മറ്റും കുറിച്ചു് ആരെങ്കിലും കണ്ടു് ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നതും സ്തുതിക്കുന്നതും എല്ലായ്പോഴും ഇദ്ദേഹത്തിനു ബഹു സന്തോഷവും തൃപ്തികരവുമായിരുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ചെറുശ്ശേരി അതു നോക്കു. ആ വെള്ളിച്ചെല്ലം—ഇതു മുമ്പു് ചെറുശ്ശേരി കണ്ടിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.

ആയിരം പ്രാവശ്യം ചെറുശ്ശേരി ഈ ചെല്ലം കണ്ടിട്ടുണ്ടു് എങ്കിലും,

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—എനിക്കു കണ്ടതായി നല്ല ഓർമ്മ തോന്നുന്നില്ല. പണി വിശേഷംതന്നെ. ഈ ദിക്കിൽ പണിയെടുത്തതോ?

ചെല്ലം യഥാർത്ഥത്തിൽ അവിടെ സമീപം ഒരു തട്ടാൻ പണിയെടുത്തതാണു്. അതു ചെറുശ്ശേരി അറിയും. എങ്കിലും താൻ ചെയ്ത ചോദ്യം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു ബഹുസന്തോഷകരമായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചു് ചോദിച്ചതായിരുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—അല്ലാ——ഇവിടെ പണിയെടുത്തതല്ലാ. ഈ ദിക്കിൽ ഇങ്ങിനെ ആർ പണിയെടുക്കും? മൈസൂക്കാരൻ ഒരു മൊതല എനിക്കു സമ്മാനമായി തന്നതാണു്——മലവാരം പാട്ടത്തിനു കൊടുത്തപ്പോഴം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:— മൈസൂക്കാരൻ ഒരു മൊതലയോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—അതെ——ഒരു മൊതല. മൊതലയെന്നാണു് അവനെ പറയാറു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—മുതലിയാർ ആയിരിക്കും.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—മുസലിയാരു് എന്നും പറയും. ആ മീതെ പെച്ച തുപ്പട്ട ഒന്നു നോക്കു—ബഹു വിശേഷമാണു്. ബംക്രാസ്സു എന്നു പറയുന്ന ദിക്കിൽ ഉണ്ടാക്കുന്നതാണു്. ബഹു വിലപ്പിടിച്ചതാണു്. എനിക്കു് അതു മേഘദന്തൻ എന്നു പേരായി, ഏലമല പാട്ടത്തിനു വാങ്ങിയ ഒരു സായിപ്പു നെയ്യിച്ചു വരുത്തിത്തന്നതാണു്.

ചെറുശ്ശേരി തുപ്പട്ട എടുത്തുനോക്കി ആശ്ചര്യഭാവത്തോടെ,

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഇതു് എവിടെ നെയ്യുന്നതാണെന്നാണു പറഞ്ഞതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ബംക്രാസ്സു എന്നു പറയുന്ന രാജ്യത്തു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ആ രാജ്യം എവിടെയോ!

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—അതു വിലാത്തിയിൽനിന്നു പിന്നേയും ഒരു പതിനായിരം നാഴിക തെക്കുപടിഞ്ഞാറാണത്രെ. ആ ദിക്കിൽ ആറു മാസം പകലും ആറു മാസം രാത്രിയുമാണെന്നു മേഘദന്തൻ എന്നോടു പറഞ്ഞു.

തുപ്പട്ട നോക്കിവെച്ചശേഷം ചെറുശ്ശേരി പതുക്കെ

സ്വർണ്ണക്കണ്ണാടി എടുത്തു് അത്യാശ്ചര്യഭാവത്തോടെ നോക്കി, ''വിശേഷമായ കണ്ണാടി,'' എന്നു പറഞ്ഞു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അതു കൊച്ചി എളയരാജാവു് തൃശ്ശിവിൽവെച്ചു കഴിഞ്ഞകൊല്ലം പൂരത്തുന്നാൾ എനിക്കു സമ്മാനമായി തന്നതാണു്.

കഴിഞ്ഞകൊല്ലം പൂരത്തിന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാടു പോയിട്ടില്ലെന്നു ചെറുശ്ശേരിക്കു നല്ല ഓർമ്മയുണ്ടു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–വിശേഷമായ കണ്ണാടിതന്നെ.

എന്നു പറഞ്ഞു കണ്ണാടി അവിടെ വെച്ചു. കൈകൊണ്ടു തന്റെ താടി ഒന്നു തടവി മന്ദഹാസംചെയ്തു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എന്താണു് ചെറുശ്ശേരി ഒന്നു ചിരിച്ചതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–വിശേഷിച്ചു് ഒന്നുമല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഹേ—പറയൂ. എന്താണു ചിരിച്ചതു്? പറയൂ, പറയൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–സാരമില്ല — പറയാൻമാത്രം ഒന്നുമില്ല. ക്ഷൗരം ഇന്നലെ കഴിച്ചുകളയാമായിരുന്നു. അതു കഴിഞ്ഞില്ല. എന്നാൽ എന്റെ ഈ യാത്രയിൽ അതിനെക്കുറിച്ചു് അതു ആലോചിപ്പാനില്ലല്ലൊ. ക്ഷൗരവും മറ്റും ചെയ്തു സുന്ദരനായി പുറപ്പെടേണ്ടതു് ഇന്ദുലേഖയുടെ തോഴിയല്ലേ? കൂടെയുള്ളവർ എങ്ങിനെ പുറപ്പെട്ടാലും വിരോധമില്ലെല്ലൊ? എന്നോർത്തു ചിരിച്ചു. അതേ ഉള്ളൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരിയെക്കാൾ അധികം ദിവസമായിരിക്കുന്ന നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ക്ഷൗരം ചെയ്യിച്ചിട്ടു്. കുറേശ്ശെ നരച്ച രോമങ്ങളും ഉണ്ടു്. ഇതു കണ്ടിട്ടാണു് ചെറുശ്ശേരി ഈ പ്രസ്താവം ഉണ്ടാക്കിയതു്. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഉടനെ കണ്ണാടി എടുത്തു നോക്കി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അല്ലാ—ശിക്ഷ! കാര്യം ശ്രദ്ധകമ്പം തന്നെ. ചെറുശ്ശേരി ഓർമ്മയാക്കിയതു നന്നായി. അബദ്ധം പറവുമായിരുന്നു. ശിവ—ശിവ! നരകൂടി ഉണ്ടു്. ഞാൻ വയസ്സനായി, ചെറുശ്ശേരീ!

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതുമാത്രം ഞാൻ സമ്മതിക്കില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ ക്ഷൗരം വേണ്ടേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതു മനസ്സുപോലെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–വെളക്കത്തുവെച്ച് ഇപ്പോഴംതന്നെ ചെയ്യിച്ചാലോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–രാത്രി ക്ഷൗരം വിധിച്ചിട്ടില്ല—വിശേഷിച്ചും നോം ഒരു ശുഭകാര്യത്തിനു പോവുന്നതല്ലേ? അതു വയ്യാ എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. പക്ഷേ, ക്ഷൗരം വേണ്ടെന്നുവെച്ചാല്യം കൊള്ളാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–അതു പാടില്ലാ. എന്നാൽ വെളിച്ചായി ക്ഷൗരം കഴിഞ്ഞിട്ടു പുറപ്പെടാനേ പാടുള്ളു. ക്ഷൗരം കഴിഞ്ഞാൽ കുളിക്കാതെ പുറപ്പെടാൻ പാടുണ്ടോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–കുളിക്കാതെ പുറപ്പെടരുതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കുളിച്ചു പുറപ്പെടാം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–എന്നാൽ പ്രാതൽകൂടി കഴിഞ്ഞിട്ടല്ലേ നല്ലതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–അങ്ങിനെതന്നെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–എന്നാൽ ഞാൻ അതിനെല്ലാം ശട്ടം ചെയ്യട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു് ചെറുശ്ശേരി സന്തോഷത്തോടുകൂടി താഴത്തേക്കു പോന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട കുറെ മൗഢ്യത്തോടെ ഉറങ്ങാൻ അറയിലേക്കും പോയി.

പിറേറദിവസം രാവിലെ നിശ്ചയിച്ചപ്രകാരം പ്രാതലും കഴിഞ്ഞു് ഏകദേശം എട്ടരമണി സമയം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടും ചെറുശ്ശേരിയും പരിവാരങ്ങളുംകൂടി പുറപ്പെട്ടു.

രാവിലെ കുളിക്കാൻ എത്തുമെന്നു് അറിയിച്ചപ്രകാരം രണ്ടാമതും അതിഘോഷമായി സദ്യയ്ക്കു വട്ടംകൂട്ടി പഞ്ചുമേനവനും കേശവൻനമ്പൂരിയുംകൂടി ഏകദേശം പന്ത്രണ്ടുമണിവരെ കുളിക്കാതെ കാത്തുനിന്നു. ഒടുക്കം പഞ്ചുമേനവനു കുറേശ്ശ ദേഷ്യം വന്നുതുടങ്ങി.

പഞ്ചുമേനോൻ:–എന്താ തിരുമനസ്സുന്നെ ഇതു കഥാ!

ഞാൻ കൂളിപ്പാൻ പോകുന്നു—ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടന്നു് ഒരു സ്ഥിരത ഇല്ലാത്താളാണെന്നു തോന്നുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഛീ—കഷ്ടം! ഇത്ര സ്ഥിരത ഉണ്ടായിട്ടു ഞാൻ ഒരു മനുഷ്യനെയും കണ്ടിട്ടില്ല. അവിടത്തെ കാര്യങ്ങളുടെ അവസ്ഥ ഒന്നു് അറിഞ്ഞാൽ ഇങ്ങിനെ പറവാൻ സംഗതി ഇല്ലാ. ശിവ ശിവ! അവിടെ എന്തു തിരക്കാണു്! മനസ്സിൽ പോയി നോക്കിയാലേ അറിവാൻ പാടുള്ള. മലവാരംവിചാരിപ്പു്, ആനവിചാരിപ്പു്, വാരം പാട്ടം വിചാരിപ്പു്, പൊളിച്ചെഴുത്തുവിചാരിപ്പു് ഇങ്ങിനെ പലേ വകയായും ഉള്ള കാര്യങ്ങളും എന്തൊക്കെയുണ്ടു്! പരമേശ്വരാ! അദ്ദേഹം ഒരുത്തനല്ലാതെ ഇതാരു നിവൃത്തിക്കും? ഇയ്യെടെ സ്വർണ്ണംകൊണ്ടു് ഒരു ആനച്ചങ്ങല പണിയിച്ചിരിക്കുന്നു—ബഹുവിശേഷം കണ്ടാൽ.

പഞ്ചുമേനോൻ:–സ്വർണ്ണംകൊണ്ടു കുട്ടിയായിട്ടോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–സ്വർണ്ണംകൊണ്ടു കുട്ടിയായിട്ടു്.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ദ്രവ്യശക്തിതന്നെ.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ദ്രവ്യശക്തിതന്നെ.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ഈ പെണ്ണു് എന്തൊക്കെയാണു നമ്മളെ വഴിളാക്കുവാൻപോവുന്നതു് എന്നറിഞ്ഞില്ല.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ആ ഭ്രമം വേണ്ടാ—നമ്പൂരിയുമായി അരനാഴികനേരം സംസാരിക്കട്ടെ. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖതന്നെ നമ്മളോടു് ഈ കാര്യം നടത്തണമെന്നു പറയും.

പഞ്ചുമേനോൻ:–ശരി—ശരി. എന്നാൽ ഒരു ദുഷ്ടവുമില്ല. ശരി, തിരുമനസ്സിലെ ഈ വാക്കു കേൾക്കുമ്പോഴാണു് എനിക്കു പിന്നെയും സന്തോഷമാവുന്നതു്—ശരി. ഞാൻ ഇനി കൂളിക്കട്ടെ. തിരുമനസ്സു കുറേക്കൂടി താമസിക്കുന്നതാണു നല്ലതു്.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അങ്ങിനെതന്നെ.

കേശവൻനമ്പൂതിരിയുടെ വാക്കു പഞ്ചുമേനവനു വളരെ സുഖത്തെ കൊടുത്തു. ''നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടമായി അരനാഴിക ഇന്ദുലേഖാ സംസാരിച്ചാൽ നമ്പൂതിരിപ്പാടിനെ ഭർത്താവാക്കും.'' ശരി—ഇതുതന്നെ നല്ല വിദ്യ, തനിക്കു

ഒരു ഭാരവും ഇല്ല. തനിക്കും കേശവൻനമ്പൂരിക്കും ഈ കാര്യം നടത്തണമെന്നു താല്പര്യം. പെണ്ണിനു് അല്പം ശാഠ്യം. അതു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടമായി കണ്ടാൽ തീരും എന്നു തീച്ചയായി കേശവൻനമ്പൂതിരി പറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു് എഴുത്തയച്ചു. ശാഠ്യംകളഞ്ഞു ഭാര്യയാക്കി എടുത്തോട്ടെ. ശാഠ്യം തീർന്നില്ലെങ്കിൽ തനിക്കു് ഉത്തരവാദിത്വം ഒന്നും ഇല്ലാ. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് കൊള്ളരുതാഞ്ഞിട്ടു് ശാഠ്യം തീർന്നില്ലെന്നു താൻ പറയും. അല്ലാതെ എന്തു്! മാധവനു് ഈ പെണ്ണിനെ കൊടുക്കയില്ലെന്നാണു താൻ സത്യംചെയ്തതു്—നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു കൊടുക്കും എന്നു സത്യം ചെയ്തിട്ടില്ല. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു സാധിക്കുമെങ്കിൽ അയാൾ ഭാര്യയാക്കിക്കോട്ടെ. ഇല്ലെങ്കിൽ വേറെ ആളെ അന്വേഷിക്കണം—അല്ലാതെ എന്താണു്! ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു പഞ്ചുമേനോൻ കുളിപ്പാൻപോവുമ്പോഴും മനസ്സുകൊണ്ടു വിചാരിച്ചതും സന്തോഷത്തോടുകൂടി ഉറച്ചതും. എന്നാൽ കേശവൻനമ്പൂതിരിയോടു് ഒന്നുകൂടി ഇതിനെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞു വെളിവായി ധരിപ്പിക്കണം—എന്നാലേ തീച്ചയാവുള്ളു എന്നു വിചാരിച്ചു പല്ലുതേപ്പു കഴിഞ്ഞ ഉടനെ മടങ്ങി പൂമുഖത്തേക്കുതന്നെ വന്നു. കേശവൻനമ്പൂതിരി പട്ടിണികിടന്നു പല്ലിളിഞ്ഞു് ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—എന്താണു കുളിക്കാതെ മടങ്ങിയതു്?

പഞ്ചുമേനവൻ:—ഒന്നുമില്ലാ. നേത്തെ, പറഞ്ഞ കാര്യത്തിൽ എനിക്കു് ഒന്നുകൂടി പറവാനുണ്ടു്. അടിയന്തരമായി ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയോടു് ഒന്നു പറവാനുണ്ടു്.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോനെ വിളിച്ചു് അടുക്കെ നിർത്തി.

പഞ്ചുമേനോൻ:—കുട്ടനോടു് ഞാൻ ഇന്നലെ ഇന്ദുലേഖയുടെ ഒരു സംബന്ധത്തെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞില്ലെ, അതിന്റെ കാര്യംകൊണ്ടു കേശവൻനമ്പൂരിയോടു നിന്റെ മുമ്പാകെ എനിക്കു് ഒന്നുകൂടി പറവാനുണ്ടു്. ഇന്ദുലേഖയെ ഞാൻ മാധവനു കൊടുക്കുകയില്ലെന്നു മാത്രമേ സത്യം ചെയ്തിട്ടുള്ളു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു കൊടുക്കുമെന്നു ഞാൻ

പറഞ്ഞിട്ടില്ല. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിന്നു വന്നുകണ്ടു് അവരംകൊ ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടാൽ മാത്രം ഈ സംബന്ധം നടത്തുന്നതല്ലാ തെ ഇന്ദുലേഖയുടെ മനസ്സിന്നു വിരോധമായി നമ്പൂതിരി പ്പാടെക്കൊണ്ടതന്നെ സംബന്ധം നടത്താൻ ഞാൻ ആള ല്ലെന്നു മുമ്പെതന്നെ ഞാൻ കേശവൻനമ്പൂരിയെ അറിയി ച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. അതുകൊണ്ടു കാര്യം നടന്നില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ഉത്തരവാദിയല്ലേ. ഇതു ഞാൻ ഇപ്പോഴംതന്നെ പറയുന്നു—കുട്ടന്റെ മുമ്പാകെ പറ യുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—സകലത്തിന്നും ഞാൻ ഉത്തര വാദി. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഇവിടെ എത്തേണ്ട താമസം, അതേ എനിക്കു തോന്നീട്ടുള്ളു.

ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞതു കേട്ട സന്തോഷത്തോടുകൂടി വൃദ്ധൻ പിന്നെയും കളിപ്പാൻ പോയി.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:— (കേശവൻനമ്പൂതിരിയോ ടു്) നേരം ഒന്നരമണിയായല്ലൊ. എന്തിനാണു് തിരുമന സ്സിന്നു് ഇങ്ങിനെ പട്ടിണികിടക്കുന്നതു്?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—ഇല്ലാ, ഇപ്പോഴെത്തും. അതാ കേൾക്കുന്നു ഒരു മുളക്കം—ഇല്ലേ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:—ഉണ്ടു്.

എന്നു പറഞ്ഞു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ അകത്തേക്കു പോയി.

അപ്പോഴം അവിടെ ഉണ്ടായ ഒരു ഘോഷത്തെക്കുറി ച്ചു പറയുവാൻ പ്രയാസം. പല്ലക്കിനു് എട്ടാളും, മഞ്ച ലിനു് ആറാളും, എടുത്തുവരുന്നവരും മാറിക്കൊടുപ്പാൻ ഒന്നിച്ചു നടക്കുന്നവരും ഒന്നായിട്ടു മൂളണം എന്നാണു കല്പ ന. പതിന്നാൽപേർക്കുടി ഒരു ശബ്ദത്തിൽ മൂളാൻ; രണ്ടു നാലാളം മുമ്പിൽ നിന്നു് ഹെ—ഹ—ഹോ—ഹോ—ഹ—ഹ—എന്ന ചില ശബ്ദങ്ങളം. ഈ നിലവിളി നമ്പൂ തിരിപ്പാട്ടിലേക്കുള്ള രാജചിഹ്നമാണത്രെ. ഇങ്ങിനെ ഘോ ഷത്തോടുകൂടിയാണു് പല്ലക്കു മിറ്റത്തു് എത്തിയതു്. ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി പടിക്കൽനിന്നതന്നെ മഞ്ചലിൽനി ന്നു് എറങ്ങി എങ്കിലും ആ മഞ്ചൽക്കാരും മിറ്റത്തോളം

മൂളിക്കൊണ്ടുതന്നെ വന്നു. പഞ്ചുമേനോന്റെ തറവാട്ടുവീട്ടിലും സ്വന്തമാളികയിലും താമസിക്കുന്ന ആബാലവൃദ്ധം (ഇന്ദുലേഖയും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ഒഴികെ) ഒരു പടയോമറോ വരുമ്പോഴും ഉള്ള തിരക്കുപോലെ തിരക്കി. ഓരോ ദിക്കിൽ ഓരോരുത്തക്കു കഴിയുമ്പോലെയും കിട്ടുമ്പോലെയും ഉള്ള സ്ഥലത്തു നിന്നു കണ്ണു പറിക്കാതെ ഈ വരവു നോക്കിത്തന്നെ നിന്നുപോയി. വീട്ടിലുള്ള സ്ത്രീകളും മാളികകളുടെ മുകളിലുള്ള ജാലകങ്ങളിൽക്കൂടി തിക്കിത്തിരക്കീട്ട് അങ്ങിനെ; പുരുഷന്മാർ യജമാനന്മാർ സകലവും ബദ്ധപ്പെട്ട് ഉണ്ണാതെ എതിരേല്ക്കാൻ വന്ന പഞ്ചുമേനവനെ മുൻനിത്തി പൂമുഖത്തു് ഒരു തിരക്കു്; കേശവൻ നമ്പൂരി എതിരേറ്റു പല്ലക്കിൽനിന്നു് എറക്കുവാൻ മിറ്റത്തു് എറങ്ങി നിന്നുംകൊണ്ടു്; കാര്യസ്ഥന്മാർ, ഭൃത്യവർഗ്ഗങ്ങളും മിറ്റത്തു തിക്കിയും തിരക്കിയും അടുക്കളപ്പണിക്കാർ അടുക്കളയിലെ ജാലകങ്ങളിൽക്കൂടിയും പുവരിൽ ഉള്ള ചില ഭാരങ്ങളിൽക്കൂടിയും കണ്ണുമാത്രം പുറത്താക്കീട്ട് അങ്ങിനെ; വൃഷളിവർഗ്ഗം ചില വാഴകളും മറഞ്ഞിട്ടും വേലി മറഞ്ഞിട്ടും എത്തിനോക്കിക്കൊണ്ടും അങ്ങിനെ; ഈ ആഘോഷശബ്ദവും ആട്ടും വിളിയും കേട്ട് ഊട്ടുപുരയിൽ ഊണുകഴിച്ചു വെയിൽ താണിട്ടു പുറപ്പെടാൻ നിശ്ചയിച്ചു കിടന്നുറങ്ങുന്ന വഴിയാത്രക്കാർ ബ്രാഹ്മണർ ആസകലവും ഞെട്ടി ഉണർന്നു് ഓടി കൊളത്തുവക്കത്തും പടിയിലും കയറി ഇരിക്കാൻ പാടുള്ള സകല സ്ഥലങ്ങളിലും വഴിക്കുടമയും കെട്ടിക്കൊണ്ടു് ''എന്നഡാ ഇതു്! ആരഡാ ഇതു്!—ഭ്രകമ്പമായിരിക്കെ,'' ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചുംകൊണ്ടു് ഒരു തെരക്കു് അങ്ങിനെ—എന്നുവേണ്ട ചെമ്പാഴിയോട്ടു പൂവള്ളി വീട്ടിനു സമീപവാസികളായ എല്ലാവരും ഭ്രകമ്പം ഉണ്ടായാൽ എങ്ങിനെയോ അതുപോലെ ഒന്നു ഭ്രമിച്ചുപോയി. പല്ലക്കു മിറ്റത്തു് എത്തിയ ഉടനെ കേശവൻനമ്പൂരി അതിന്റെ വാതിൽ തുറന്നു. അപ്പോഴം അതിൽനിന്നു് ഒരു സ്വർണ്ണവിഗ്രഹം പുറത്തേക്കു ചാടി. അതെ, സ്വർണ്ണവിഗ്രഹം—സ്വർണ്ണവിഗ്രഹംതന്നെ. തല മുഴുവൻ സ്വർണ്ണവർണ്ണത്തൊപ്പി, ശരീരം മുഴുവൻ സ്വർണ്ണവർണ്ണക്കുപ്പായം, ഉടുത്ത

പട്ടക്കര മുഴവൻ സ്വർണ്ണം, കാലിൽ സ്വർണ്ണക്കമിഴുള്ള മെതിയടി, കൈവിരൽ പത്തിലും സ്വർണ്ണമോതിരങ്ങൾ, പോരാത്തതിന്നു സർവ്വം സ്വർണ്ണവർണ്ണമായ ഒരു തുപ്പട്ട കപ്പായത്തിന്റെ മീതെ പൊതച്ചിട്ടു്, കൈയിൽ കൂടെള്ളുടെ നോക്കാൻ ചെറിയ ഒരു സ്വർണ്ണക്കണ്ണാടി—സ്വർണ്ണം—സ്വർണ്ണം—സർവ്വം സ്വർണ്ണം! ഒന്നരമണിവെയിലിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് പല്ലക്കിൽനിന്നു് ഏറങ്ങിനിന്നപ്പോൾ ഉണ്ടായ ഒരു പ്രഭയെക്കുറിച്ചു് എന്താണ്ണ പറയേണ്ടതു്, ഇദ്ദേഹം നിന്നതിന്റെ സമീപം ഒരുകോൽ വൃത്തത്തിൽ വെയിൽ സ്വർണ്ണപ്രഭയായി മഞ്ഞളിച്ചു തോന്നി. ഇതെല്ലാം കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ പഞ്ചുമേനവന്റെ മനസ്സിൽ തോന്നിയതു്, 'ഓ—ഹോ! കേശവൻനമ്പൂരി പറഞ്ഞതു സൂക്ഷ്മംതന്നെ. ഇന്ദുലേഖാ ഈ നമ്പൂതിരിയുടെ പിന്നാലെ ഓടും; ഓടും—സംശയമില്ല, സംശയമില്ല' എന്നായിരുന്നു. പല്ലക്കിൽനിന്നു് ഏറങ്ങിയ ഉടനെ അരനിമിഷനേരം ഈ സ്വർണ്ണപ്പകിട്ടിൽ മനുഷ്യരുടെ കണ്ണു് ഒന്നു മഞ്ഞളിച്ചു് ആരും ഒന്നും പറയാതെ നിന്നുപോയി. തന്റെ വേഷം കണ്ടു് എല്ലാവരും ഭ്രമിച്ചുപോയി എന്നു നിശ്ചയിച്ച നമ്പൂതിരിപ്പാടു് വെറുതെ ആ വെയിലത്തുതന്നെ അരനിമിഷം നിന്നു. വെറുതെ നിന്നു എന്നു പറവാൻ പാടില്ല—പൂമുഖത്തെ വാതിലിൽകൂടി ഇന്ദുലേഖാ അവിടെ എങ്ങാനും വന്നു നില്ക്കുന്നുണ്ടോ എന്നറിവാൻ രണ്ടുമൂന്നുപ്രാവശ്യം എത്തിനോക്കുന്ന സമ്പ്രദായത്തിൽ താണുനോക്കി. ഉടനെ പഞ്ചുമേനവനും കേശവൻനമ്പൂരിയുംകൂടി കൈതാഷ്ടി വഴി കാണിച്ചുംകൊണ്ടു് ഈ സ്വർണ്ണവിഗ്രഹത്തെ പൂമുഖത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി അവിടെ തെയ്യാറാക്കിവെച്ചിരുന്ന വലിയ ഒരു കസാലയിന്മേൽ ഇരുത്തി....

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—പഞ്ചുവെ ഞാൻ കേട്ടറിയും.

പഞ്ചുമേനവൻ:—ഇവിടെ എഴനെള്ളിയതു് അടിയന്റെ ഭാഗ്യം.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—കുറത്തേടം ഇരിക്ക—ചെറുശ്ശേരി എവിടെ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:—ഞാൻ ഇവിടെ ഉണ്ടു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇരിക്കു—ഇരിക്കു വിരോധമില്ലാ. ഇരിക്കു—ഇരുന്നോളൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഇരിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്താണു കുറേടം ഇരിക്കാത്തതു്? ഇരിക്കു.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എഴന്നള്ളത്തു കുറെ വഴകിയതിനു് എന്തോ കാരണം എന്നറിഞ്ഞില്ലാ—അമറേത്തു കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലായിരിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കഴിഞ്ഞു, രാവിലെ കഴിഞ്ഞു. ഒരു മലവാരകാര്യസംഗതിയാൽ വിചാരിച്ചപോലെ പുറപ്പെടാൻ സാധിച്ചില്ലാ. അസാരം വഴകി പ്രാതൽ കഴിഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു.

എന്താണു്, താടി കളയിച്ച മലവാരസംഗതിയോ എന്നു ചെറുശ്ശേരി വിചാരിച്ചു് ഉള്ളിൽ ചിരിച്ചു.

പഞ്ചുമേനവൻ:– കാര്യങ്ങളുടെ തിരക്കായിരിക്കും എന്നു് അപ്പോഴത്തന്നെ ഇവിടെ അടിയൻ ഓത്തിരിക്കുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ?—

പഞ്ചുമേനവൻ:–എനി നീരാട്ടുകൂളിക്കു താമസിക്കേണ്ട എന്നു തോന്നുന്നു. പ്രാതലമറേത്തു വളരെ നേരത്തെ കഴിഞ്ഞതല്ലേ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–കൂളിക്കാൻ താമസമില്ലായിരിക്കും.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:– ഓ—ഹോ! കുറേടം കൂളി കഴിഞ്ഞില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ ഇനി നോക്കു കൂളിക്കാൻ പോവുക, എന്നു പറഞ്ഞു് എല്ലാവരുംകൂടി പുറപ്പെട്ടു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട് പൂമുഖത്തു് ഇരിക്കുന്നമദ്ധ്യേ ഒരു ഏഴെട്ടുപ്രാവശ്യം അകത്തേക്കു് എത്തിനോക്കിയിരിക്കുന്നു. അപ്പോഴം കണ്ടതിൽ ഒന്നോ രണ്ടോ ആളെ ഇന്ദുലേഖയാണോ എന്നു ശങ്കിച്ചിട്ടും ഉണ്ടു്. എല്ലാവരും കൂളിപ്പാൻ പോയശേഷം പഞ്ചുമേനോൻ അകത്തുവന്നു് ഉണ്ണാനിരുന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:– (ഭാര്യയോട്) നമ്പൂരിപ്പാട്ടെ വലിയ കേമൻതന്നെ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഞാൻ ഇങ്ങനെ ഒരാളെ ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയുടെ ജാതകം ഒരു ജാതകമാണു്. ഇന്നാട്ടം ആ പണിക്കരു നോക്കിപ്പറഞ്ഞതു് ഒത്തു. ഉടനെ അതികേമനായി ഒരു ഭർത്താവു് ഉണ്ടാകും എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:– ഇന്ദുലേഖ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ കണ്ടുവോ—താഴത്തുണ്ടായിരുന്നുവോ?

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–താഴത്തു വന്നിട്ടില്ലാ—മുകളിൽ നിന്നു നോക്കീട്ടുണ്ടായിരിക്കണം.

പഞ്ചുമേനവൻ:– നീ അന്വേഷിക്കണം. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി കണ്ടുവോ?

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–കണ്ടു. അവൾ എന്റൊക്കെടെ കുറേ നേരം അകത്തുനിന്നു നോക്കിയിരുന്നു. പിന്നെ അവളടെ അറയിലേക്കു പോയി.

പഞ്ചുമേനവൻ:– ഈ സംബന്ധം നടക്കും നിശ്ചയം തന്നെ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഈ സംബന്ധം നടന്നില്ലെങ്കിൽ ഞങ്ങളടെ പുണ്യക്ഷയം.

പഞ്ചുമേനവൻ:–നടക്കും എന്നുതന്നെ എനിക്കു തോന്നുന്നു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:– നടക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ഇതിൽപരം ഒരു കഷ്ടം എനി ഞങ്ങൾക്കു വരേണ്ടതില്ലാ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എനിക്കു് ഒരു സംശയമില്ലാ—നടക്കും.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:– എനിക്കും അശേഷം സംശയമില്ല. അത്ര ബുദ്ധിയില്ലാത്ത പെണ്ണല്ല ഇന്ദുലേഖാ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–ആട്ടെ—ഉടനെ അറിയാം. ഇന്ദുലേഖാ നിശ്ചയമായി സമ്മതിക്കും എന്നുതന്നെ എനിക്കു് ഉപ്പായി തോന്നുന്നു. നീ വേഗം പോയി ഇന്ദുലേഖയുമായി ഒന്നു സംസാരിച്ചുനോക്കു....എന്നാൽ ഏതാണ്ടു് അറിയാം.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഞാൻ ഇതാ പോണു.

പത്തു്

മദിരാശിയിൽനിന്നു് ഒരു കത്തു്

പഞ്ചു മേനോൻ ഊണുകഴിഞ്ഞ ഉടനെ ഇന്ദുലേഖാ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ കണ്ടുവോ എന്നറിവാൻ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമേൽ പോയി. ചെല്ലുമ്പോൾ ഇന്ദുലേഖാ ഒരു തൊപ്പി തുന്നിക്കൊണ്ടു ചാരുപടിയിൽ ഇരിക്കുന്നു. മുത്തശ്ശിയെ കണ്ട ഉടനെ എഴുനീറ്റു് അടുക്കെ ചെന്നു. മുത്തശ്ശി ഇന്ദുലേഖയെ പിടിച്ചു മാറോടടുപ്പിച്ചു മൂർദ്ധാവിൽ ചുംബിച്ചുംകൊണ്ടു പറയുന്നു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—മകളേ, നിനക്കു് എല്ലാ ഭാഗ്യവും തികഞ്ഞുവന്നു. എഴുന്നെള്ളത്തു കണ്ടില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണു്, ഇന്നു് അമ്പലത്തിൽ ഉത്സവമുണ്ടായിരുന്നുവോ? എന്നാൽ എന്തേ മുത്തശ്ശി എന്നെ വിളിക്കാഞ്ഞതു്? ആന എത്ര ഉണ്ടായിരുന്നു? വാദ്യം ഒന്നും കേട്ടില്ലല്ലൊ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അമ്പലത്തിലെ എഴുന്നെള്ളത്തല്ലാ. നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ എഴുന്നെള്ളത്തു്.

ഇന്ദുലേഖാ:—(മുഖപ്രസാദം കേവലം വിട്ടു വലിയമ്മയുടെ ആലിംഗനത്തിൽനിന്നു വേറായി നിന്നിട്ടു്) ഞാൻ കണ്ടില്ലാ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഈ ഘോഷം ഒക്കെ കഴിഞ്ഞിട്ടു നീ അറിഞ്ഞില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്തു ഘോഷം? ഞാൻ ഒന്നും കണ്ടില്ലല്ലോ!

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—നീ മുകളിൽ വാതിൽ അടച്ചു തുന്നക്കാരുടെ പണിയും എടുത്തു കുത്തിരുന്നാൽ കാണുമോ? നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ കാണേണ്ടതാണു്—മഹാ സുന്ദരൻതന്നെ. ഉടുപ്പും കുപ്പായവും എല്ലാം പൊന്നുകൊണ്ടു കട്ടിയായിട്ടാണു്. എനിക്കു് അറുപതു വയസ്സായി മകളേ, ഞാൻ ഇതുവരെ ഇങ്ങിനെ ഒരാളെയും കണ്ടിട്ടില്ല. അമറേത്തിനു പോയിരിക്കുന്നു—കഴിഞ്ഞ ഉടനെ വരും. നിന്നെ കാണാൻ മുകളിൽ വരുമെന്നു തോന്നുന്നു. ഇന്നാടം ഇവിടെ

വന്ന ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും കൂടെ വന്നിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ മുമ്പിൽ ഇരിക്കാൻകൂടി മടിക്കുന്നു. നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ അവസ്ഥ പറഞ്ഞുകൂടാ. മനസ്സുൽ ആനച്ചങ്ങലകൂടി പൊന്നുകൊണ്ടാണത്രേ. ഇതിന്റെ മുകളിൽ ഒക്കെ വെടിപ്പുണ്ടായിരിക്കണേ അദ്ദേഹം വരുമ്പോഴം.

ഇന്ദുലേഖാ:—ഇതിന്റെ മുകളിൽ വെട്ടപ്പകേട് ഒരിക്കലും ഉണ്ടാവാറില്ല. എന്തിനാണ് അദ്ദേഹം ഇതിന്റെ മുകളിൽ വരുന്നതു്—എന്നെ കാണേണ്ട ആവശ്യം എന്താണ് അദ്ദേഹത്തിന്നു്?

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അദ്ദേഹം മറെറന്താവശ്യത്തിന്നു നമ്മളുടെ വീട്ടിൽ എഴുന്നെള്ളുന്നു? എന്റെ മകളുടെ വത്തമാനം കേട്ടിട്ടു വന്നതാണു്. മകളെ, വളരെ നന്നായിട്ടെല്ലാം സംസാരിക്കണേ. എന്റെ മകൾക്കു വലിയ ഭേത്താപ്പു് വന്നു കാണണമെന്നു ഞാൻ എത്രകാലമായി കൊതിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇപ്പഴ്ഴു് എനിക്കു് അതു സംഗതിവന്നു. ഇതുപോലെ എനി എന്റെ കുട്ടിക്കു് ഒരു ഭാഗ്യം വരാനില്ലാ. പെണ്ണുങ്ങളം നന്നായിത്തീന്നാൽ അവരുടെ തറവാടു നന്നാക്കണം. നല്ല ഭേത്താവിനെ എടുക്കണം. പണംതന്നെയാണു മകളേ കാര്യം. പണത്തിനുമീതേ ഒന്നുമില്ലാ. ഞാൻ കുട്ടിയിൽ കണ്ടാൽ നന്നായിരുന്നു. എത്രയോ സുന്ദരന്മാരായ ആണുങ്ങളം എനിക്കു സംബന്ധം തുടങ്ങാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. എന്റെ അച്ഛനും അമ്മയും അതൊന്നും സമ്മതിച്ചില്ലാ. ഒടുവിൽ നിന്റെ വലിയച്ഛനു് എന്നെ കൊടുത്തു. (ഞാനായിട്ടു് നമ്മളെ വീട്ടിൽ നാലു കാശു സമ്പാദിച്ചു. നമ്മുക്കു സുഖമായി കഴിവാൻ മാത്രം സമ്പാദിച്ചു മകളേ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിക്കു ഭാഗ്യമില്ലാതെപോയി. നിന്റെ അച്ഛൻ കുറേക്കാലംകൂടി ഇരുന്നിരുന്നെങ്കിൽ നമ്മളം ഇന്നു വലിയ പണക്കാരായിപ്പോയിരുന്നു.) എന്തു ചെയ്യും! അതിനൊന്നും ഭാഗ്യമില്ലാ. നമ്മളെ തറവാട്ടിൽ പെങ്കുട്ടികളം എല്ലായ്പോഴും നന്നായിട്ടേ തീരാറുള്ളു. എന്റെ മകളെപ്പോലെ ഇത്ര നന്നായിട്ടു് ഇതുവരെ ആരും തീന്നിട്ടില്ല. നിണക്കു് ഇപ്പോഴം വന്ന ഭേത്താവിനെപ്പോലെ നന്നായിട്ടു് ഒരു സംബന്ധവും ഇതുവരെ

നമ്മളെ തറവാട്ടിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ലാ. അതുകൊണ്ടാണു് ഭാഗ്യം എന്നു പറഞ്ഞതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–അല്ലാ——നമ്പൂരിപ്പാടു് എനിക്കു സംബന്ധം തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞുവോ? ഞാൻ ഇതു് അറിഞ്ഞില്ലല്ലോ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എനി സംബന്ധം കഴിഞ്ഞപോലെതന്നെ. ഇതു വലിയാൾ ഇവിടെ ഇതിന്നായിട്ടു വന്നിട്ടു് എനി സംബന്ധംകഴിയാതെ പോവുമോ? എന്താ, എന്റെ മകൾക്കു ഭ്രാന്തുണ്ടോ? ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാട സംബന്ധം തുടങ്ങീട്ടില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ ആരു തുടങ്ങും?

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി——മുത്തശ്ശി പറഞ്ഞതു് എല്ലാം ശരി. ഞാൻ കുറെ കിടന്നുറങ്ങട്ടെ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–പകൽ ഒറങ്ങരുതു മകളേ. ഞാൻ ആ പച്ചക്കല്ലു താലിക്കുട്ടവും കല്ലുവെച്ച തോടകളും എടുത്തുകൊണ്ടുവരട്ടെ. നമ്പൂരിപ്പാടു് ഇതിന്റെ മുകളിൽ എഴുന്നെള്ളുമ്പോൾ എന്റെ മകൾ അതെല്ലാം അണിഞ്ഞിട്ടുവേണം അദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ. ഞാൻ വേഗം എടുത്തുകൊണ്ടുവരാം.

ഇന്ദുലേഖാ:–വേണ്ടാ, ഞാൻ യാതൊരു സാധനവും കെട്ടുകയില്ല. നിശ്ചയംതന്നെ. എനിക്കു് അസാരം ഉറങ്ങിയേ കഴിയുള്ള.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എന്റെ മകൾ കെട്ടിയാലും കെട്ടിയില്ലെങ്കിലും ശരി, എന്റെ മകൾക്കു് ആഭരണവും ഒന്നും വേണ്ടാ. നമ്പൂരിപ്പാട വരുമ്പോൾ നല്ല സന്തോഷമായിട്ടെല്ലാം പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹത്തിനു നല്ല സ്നേഹം തോന്നിക്കണേ.

എന്നുംപറഞ്ഞു് കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ താഴത്തേക്കു് എറങ്ങിപ്പോയ ഉടനെ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ മുകളിലേക്കു കയറിവന്നു. ഇന്ദുലേഖയും ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയും അന്യോന്യം മുഖത്തുനോക്കി ഒന്നു ചിരിച്ചു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ വരവു ബഹു ഘോഷമായി. ആളു മഹാ വിദ്വാനിയാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഇതിന്റെ മുകളിലേക്കു വരവുണ്ടാവും.

ഇന്ദുലേഖാ:–വരട്ടെ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ബാന്ധവിക്കണം എന്നു പറയും.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആരെ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–നിന്നെ.

ഇന്ദുലേഖാ:–വന്നുകയറിയ ഉടനെയോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–(ചിരിച്ചുംകൊണ്ട്) ഒരുസമയം ഉടനെതന്നെ പറയും എന്നു തോന്നുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അങ്ങിനെ പറഞ്ഞാൽ അതിനു് ഉത്തരം എന്റെ ദാസി അമ്മു പറഞ്ഞോളും.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–മാധവൻകൂടി ഇപ്പോഴും ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ നല്ല നേരംപോക്കായിരുന്നു.

'മാധവൻ' എന്ന ശബ്ദമാത്രശ്രവണത്തിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖത്തു പ്രത്യക്ഷമായുണ്ടായ വികാരഭേദങ്ങളെ കണ്ടിട്ടു്,

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഓ——ഹോ! എന്റെ കുട്ടീ, നിന്റെ പ്രാണൻ ഇപ്പോഴും മദിരാശിയിൽത്തന്നെയാണു്, സംശയമില്ലാ. നിണക്കു് ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്നതിൽ മനസ്സിനു വളരെ സുഖക്കേടുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. ആട്ടെ, ദൈവം ഉടനെ എല്ലാം ഗുണമായി വരുത്തും.

ഇന്ദുലേഖാ:–മനസ്സിനു സുഖക്കേടു് അധികമായിട്ടൊന്നുമില്ല. മദിരാശിവർത്തമാനം ഒന്നും ഇല്ലല്ലോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഗോവിന്ദൻകുട്ടി വിശേഷിച്ചു് ഒന്നും പറഞ്ഞില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:–ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി വന്നിട്ടുണ്ടോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഉണ്ടു്. അദ്ദേഹവും ഉണ്ണാൻ പോയിരിക്കുന്നു. ഞാൻ പോണു. നമ്പൂരിപ്പാട്ടമായി യുദ്ധത്തിനു് ഒരുങ്ങിക്കോളൂ.

എന്നു പറഞ്ഞു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ താഴത്തേക്കു പോയി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടതു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വളരെ സന്തോഷമായി. തമ്മിൽ അഞ്ചാറു ദിവസത്തെ പരിചയമേ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളു എങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും മാധവനും ഈ നമ്പൂരി അതിസമർത്ഥനും രസികനും ആണെന്നു ബോധിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു്

അല്പം ഒരു സുഖക്കേടും തോന്നി. അന്നു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയെ കണ്ടപ്പോഴും മാധവൻ തന്റെകൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. താനും മാധവനും തമ്മിൽ ഉണ്ടായിവരാൻ പോവുന്ന സ്ഥിതിയെ ഇദ്ദേഹം നല്ലവണ്ണം അറിഞ്ഞിട്ടും അതിൽ ഇദ്ദേഹം സന്തോഷിച്ചിട്ടും ഉണ്ടെന്നു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കറിവുണ്ടു്. ഈ നമ്പൂരിപ്പാടു് ഇപ്പോഴും ഉദ്ദേശിച്ചുവന്ന കാര്യവും ഇയ്യാംക്കു മനസ്സിലാവാതിരിപ്പാൻ പാടില്ലാ. ഇതിൽ നമ്പൂരിക്കു തന്റെമേൽ ഒരു പുച്ഛം തോന്നുമല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണു സുഖക്കേടുണ്ടായതു്. നമ്പൂരിപ്പാടു് ഉദ്ദേശിച്ചുവന്ന കാര്യത്തിന്റെ തീച്ചയിൽ ഈ പുച്ഛം തീരുമെന്നു താൻ തന്നെ സമാധാനിച്ചു് അകായിൽ പോയി ഉറങ്ങാൻ ഭാവിച്ചു കിടന്നു.

ഒരു നാലെട്ടനിമിഷം കഴിഞ്ഞപ്പോഴും തന്റെ ദാസി അമ്മു ഒരു കടലാസ്സും കൈയിൽ പിടിച്ചു കയറിവരുന്നതു കണ്ടു.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താ അമ്മു അതു്?

അമ്മു:—ഇതു് എഴുത്താണു്—മദിരാശിയിൽനിന്നു വന്നതാണു്. കുട്ടൻമേനവൻയജമാനൻ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നുതരാൻ പറഞ്ഞു,

എന്നു പറഞ്ഞു് എഴുത്തു് ഇന്ദുലേഖയുടെ വശം കൊടുത്തു.

ഇന്ദുലേഖാ കുറെ ഭ്രമത്തോടെ എഴുത്തു വാങ്ങി എഴുനീറ്റു വായിച്ചു. രണ്ടെഴുത്തുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒന്നു താഴെ കൊടുക്കുന്നു. അതിന്റെ തർജ്ജമ താഴെ എഴുതുന്നു:

''കുട്ടൻ ഇവിടെനിന്നു പോയ ദിവസം രാത്രി എട്ടുമണിക്കു് എന്നെ സിക്രട്ടൈറ്റിൽ നിശ്ചയിച്ചതായി ഗിൽഹാംസായ്പിന്റെ ഒരു കത്തു കിട്ടി. ഞാൻ ഇന്നു് ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. കുട്ടനും മറ്റും സുഖക്കേടു് ഒന്നും ഇല്ലായിരിക്കും. ഞാൻ മറെറന്നാളത്തെയോ നാലാന്നാളത്തെയോ വണ്ടിക്കു് ഒരാഴ്ച കല്പന എടുത്തു് അങ്ങോട്ടു വരും. ഇതിൽ അടക്കംചെയ്ത എഴുത്തുകൾ അച്ഛനും മാധവിക്കും കൊടുപ്പാനപേക്ഷ.''

ഇതു വായിച്ച ഉടനേ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുണ്ടായ ഒരു സന്തോ

ഷം ഞാൻ എങ്ങിനെ എഴുതി അറിയിക്കുന്നു—പ്രയാസം. സന്തോഷാശ്രു താനേ കണ്ണിൽ നിറഞ്ഞു. പിന്നെ തനിക്കുള്ള എഴുത്തു പൊളിച്ചു വായിച്ചു. ആ എഴുത്തു ഞാൻ പരസ്യമാക്കാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ ആ എഴുത്തിനെ വായിച്ചശേഷം ചില ഗോഷ്ടി കാണിച്ചതും എഴുതണ്ടാ എന്നാണു ഞാൻ ആദ്യം വിചാരിച്ചതു്. പിന്നെ ആലോചിച്ചതിൽ ഇന്ദുലേഖയോടുള്ള ഇഷ്ടം നിമിത്തം കഥ ശരിയായി പറയാതിരിക്കുന്നതു വിഹിതമല്ലെന്നു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടതിനാൽ എഴുതാൻതന്നെ നിശ്ചയിക്കുന്നു. മാധവന്റെ എഴുത്തു വായിച്ചശേഷം ആ എഴുത്തിനെ രണ്ടുനാലു പ്രാവശ്യം ഇന്ദുലേഖാ ചുംബിച്ചു. താക്കോൽ എടുത്തു് എഴുത്തുപെട്ടി തുറന്നു രണ്ടു കുത്തുകളും അതിൽ വെച്ചു പൂട്ടി പുറത്തേക്കു വന്നു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ചായ കുടിച്ചുവോ എന്നറിഞ്ഞുവരുവാൻ അമ്മുവെ പറഞ്ഞയച്ചു. അമ്മു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവന്റെ അറയിൽ പോയി അന്വേഷിച്ചു. ചായ കുടിച്ചു എന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ മറുവടി പറഞ്ഞു. ''ഞാൻ അങ്ങട്ടു വരുന്നു എന്നു് ഇന്ദുലേഖയോടു പറ,'' എന്നും പറഞ്ഞയച്ചു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ മാധവനു് ഉദ്യോഗമായ വിവരം ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ പറഞ്ഞുകേട്ട സന്തോഷത്തോടുകൂടി മുകളിലേക്കു കയറിവന്നു് ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടു. മകളുടെ അപ്പോഴത്തെ ഒരു സന്തോഷം കണ്ടതിൽ തനിക്കും വളരെ സന്തോഷമായി.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ജയിച്ചു—ഇല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:—ഈശ്വരാധീനം—ഇത്രവേഗം ഉദ്യോഗമായതു്.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അപ്പോൾ ശപഥമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—അതു് ഇരിക്കട്ടേ. ഞാൻ എന്നി ഉടനേ മദിരാശിക്കു പോവും അമ്മേ—അമ്മയ്ക്കു വിരോധമില്ലല്ലൊ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—എന്റെ മകനും മാധവനോടുകൂടെ ഏതു ദിക്കിൽ പോയാലും എനിക്കു വിരോധമില്ല. സാധുക്കളെ, നിങ്ങടെ രണ്ടുപേരും എത്ര ദിവസമായി കുഴങ്ങു

ന്നു! എങ്കിലും അച്ഛനു് ഒരു മുഷിച്ചിലിന്നു് എടയാവുമല്ലോ എന്നു് ഒരു ഭയം.

ഇന്ദുലേഖാ:—അതിൽ അമ്മയ്ക്കു വിഷാദം വേണ്ടാ. വലിയച്ഛൻ മഹാശ്രദ്ധനാണു്. എന്നെ ബഹുവാത്സല്യമാണു്. ഞാൻ കാല്ക്കുവീണു കരഞ്ഞാൽ എനിക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം ഞാൻ ചെയ്യുന്ന ന്യായമായ അപേക്ഷയെ സ്വീകരിക്കാതെ ഇരിക്കുകയില്ല—എനിക്കു് അതു നല്ല ഉറപ്പുണ്ടു്.

ഇങ്ങനെ ഇവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴം മാധവന്റെ അമ്മ (പാവ്വതിഅമ്മ) മുകളിലേക്കു കയറിവന്നു.

പാവ്വതിഅമ്മ:—എന്താ മകളെ, മാധവനു് ഉദ്യോഗമായോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—ആയി എന്നു് എഴുത്തു വന്നിരിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ ഭാഗ്യം—ഇത്ര വേഗം ഇത്ര നല്ലൊരുദ്യോഗമായല്ലൊ.

പാവ്വതിഅമ്മ:—മാധവൻ എനിയും മദിരാശിയിൽ തന്നെ പാക്കണ്ടേ? ഇത്ര മാത്രം എനിക്കു സങ്കടം.

ഇന്ദുലേഖാ:—അധികം പാക്കേണ്ടിവരികയില്ല. ഉടനെ അദ്ദേഹത്തിനു വലിയ ഉദ്യോഗമായി ഈ നാട്ടിലെങ്ങാനും വരാൻ എടയുണ്ടു്.

പാവ്വതിഅമ്മ:—എന്നാൽ മതിയായിരുന്നു. ഈശ്വരാ! എത്ര കാലമായി ഞാൻ എന്റെ കുട്ടിയെ പിരിഞ്ഞു പാക്കുന്നു!

ഇന്ദുലേഖാ:—നിങ്ങളുംകൂടു് ഇനി മദിരാശി പോയി താമസിക്കാമല്ലൊ.

പാവ്വതിഅമ്മ:—ഞാൻ തന്നെയോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—ഞാനും വരാം.

പാവ്വതിഅമ്മ:—ഈശ്വരാ! അങ്ങിനെയായാൽ നന്നായിരുന്നു. അപ്പൊഴെയ്ക്കു മാധവൻ വെറുതേ വല്യമ്മാമനുമായി ഒരു ശണ്ഠ ഉണ്ടാക്കിവച്ചുവല്ലൊ.

ഇന്ദുലേഖാ: -ആട്ടെ, നിങ്ങളും എന്റെകൂടെ വരുന്നുണ്ടോ?

പാവ്വതിഅമ്മ:—ഈശ്വരാ!—അങ്ങിനെ ദൈവം സംഗതിവരുത്തട്ടെ. എന്നാൽ എന്റെ മകനു് പിന്നെ ഒരു ഭാഗ്യവും വേണ്ട. അതിനപ്പോഴം ഈ വിഷമമുണ്ടല്ലൊ.

ഇങ്ങനെ അവർ സംസാരിച്ചിരിക്കുമ്പോഴേക്കും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ കയറിവരുന്നതു കണ്ടു്, ലക്ഷ്മിഅമ്മയും പാർവ്വതിഅമ്മയും താഴത്തിറങ്ങിപ്പോയി. ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖത്തു പ്രത്യക്ഷമായിക്കണ്ട സന്തോഷത്തിൽ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും വളരെ സന്തോഷമുണ്ടായി. അന്യോന്യം കുറെനേരം ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു——പിന്നെ:

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:–ഇന്ദുലേഖാ മദിരാശിയിലേക്കു പോവാൻ എല്ലാം ഒരുങ്ങിക്കോളൂ. മാധവൻ നാളെയോ മറന്നാളോ പുറപ്പെടും എന്നു് എഴുതിക്കണ്ടില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ ഒന്നും പറയാതെ മുഖം താഴ്ത്തിക്കൊണ്ടും മുഖത്തു് ഇടയ്ക്കിടെ ചുവപ്പും വെളുപ്പുമായി വണ്ണം മാറിക്കൊണ്ടും സന്തോഷത്തിൽ മുങ്ങിയും പൊങ്ങിയും നിന്നു. എന്നാൽ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും വളരെ സന്തോഷം ഉണ്ടായി. എങ്കിലും അച്ഛന്റെ ശപഥത്തെ ഓർത്തു് അല്പം ഒരു കുണ്ഠിതവും ഉണ്ടായിരുന്നു. മാധവൻ പെണ്ണിനേയും കൊണ്ടു പോകുമെന്നുള്ളതിനു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനു ലേശവും സംശയമില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഇന്ദുലേഖയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനു് ഒരു വ്യസനവുമുണ്ടായില്ല. എന്നാൽ വൃദ്ധനായ തന്റെ അച്ഛനെ സമ്മതിപ്പിച്ചിട്ടു കാര്യം നടത്താഞ്ഞാൽ എന്തൊക്കെ വൈഷമ്യങ്ങളും വരാം എന്നാലോചിച്ചിട്ടാണു് അല്പം കുണ്ഠിതം ഉണ്ടായതു്. എന്നാൽ ഈവക വ്യസനഭാവം അശേഷമെങ്കിലും മേനവന്റെ മുഖത്തോ വാക്കിലോ പുറപ്പെട്ടിട്ടില്ല.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:–നമ്പൂതിരിപ്പാടു വന്നിട്ടുണ്ടല്ലോ——കേട്ടില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–കേട്ടു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:–അച്ഛൻ ഈ കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു വളരെ ഉചിതമായിട്ടു് ഇന്നു് ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞു——എനിക്കതു വളരെ സന്തോഷമായി.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താ പറഞ്ഞതു്?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:–ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ സംബന്ധം ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മനസ്സുണ്ടെങ്കിൽ അല്ലാതെ നടത്തിപ്പാൻ താൻ ശ്രമിക്കയില്ലെന്നാണു്. ഇതു തീർച്ചയായി

എന്നോടും കേശവൻനമ്പൂതിരിയോടും പറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ട് ഇന്ദുലേഖാ ഇനി ഒട്ടും വ്യസനിക്കേണ്ട.

ഇന്ദുലേഖാ:–അങ്ങിനെയാണെ വലിയച്ഛന്റെ മനസ്സെങ്കിൽ ഇദ്ദേഹത്തെ കെട്ടിവലിപ്പിച്ചതു് എന്തിനു്?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനോൻ:–അതു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടശേഷം മനസ്സുണ്ടാവുമോ എന്നു പരീക്ഷിപ്പാനാണത്രെ.

എന്നും പറഞ്ഞു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ തന്റെ മുറിയിലേക്കു പോയി. കോണി ഇറങ്ങുമ്പോഴും ''മദിരാശിക്കു് എഴുത്തുണ്ടെങ്കിൽ പൂട്ടി താഴത്തേക്കയയ്ക്കുക. എന്റെ എഴുത്തിൽ വച്ചു് അയയ്ക്കാം,'' എന്നും പറഞ്ഞു.

എനിക്കു് ഇന്ദുലേഖയെ പരിഹസിക്കുന്നതു പ്രാണവേദനയാണു്. എന്നാലും കഥ ഞാനൊട്ടും മറച്ചുവയ്ക്കുന്നില്ല. ഇത്ര ബുദ്ധിയുള്ള ഇന്ദുലേഖാ എന്തിനു വിഡ്ഢിത്തം കാണിച്ചു? ഞാൻ പറയാതിരിക്കയില്ല. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ താഴത്തു് ഇറങ്ങിയ ഉടനെ ഇന്ദുലേഖാ എഴുത്തുപെട്ടി തുറന്നു് കത്തെടുത്തു വായിച്ചു് ക്രമപ്രകാരമുള്ള ഗോഷ്ടി കാണിച്ചു് കത്തു പെട്ടിയിൽ വച്ചു പൂട്ടി, അതിസന്തോഷത്തോടുകൂടി കിടക്കാനും ഇരിക്കാനും നില്പാനും ശക്തിയില്ലാതെ പ്രമോദസരിത്തിൽകൂടി ഒഴുകിക്കൊണ്ടുവശായി.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ മദിരാശിക്കു് എഴുത്തു തയ്യാറാക്കി മേശമേൽവച്ച മാധവന്റെ അച്ഛനെ കാണ്മാനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭവനത്തിലേക്കു ചെന്നു. ചെല്ലുമ്പോഴും അദ്ദേഹം പൂമുഖത്തു് ഇരിക്കുന്നു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനെ കണ്ടപ്പോഴും ഒന്നു ചിരിച്ചു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ജ്യേഷ്ഠൻ, നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ വരവു കണ്ടില്ലേ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ സാധാരണയായി ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരെ ജ്യേഷ്ഠൻ എന്നാണു വിളിച്ചുവരാറു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഞാൻ കണ്ടില്ല. ഹമാലന്മാരുടെ മുളലിന്റെ ഘോഷം കേട്ടു. ഞാൻ പൊല്പായികളത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടിരിക്കയാണു്. തല്ക്കാലം ഇവിടെ

നിന്നാൽ തരക്കേടുണ്ട്. നിന്റെ അച്ഛൻ ഒരുസമയം എനിക്ക് ആളെ അയയ്ക്കും. പിന്നെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ സംബന്ധക്കാര്യംകൊണ്ട് ആലോചിപ്പാനും മറ്റും പറയും. എനിക്ക് ഈ ആവലാതികളും ഒന്നും കഴികയില്ല—ഞാൻ ഇന്നും നാളെയും കുളത്തിൽ താമസിച്ചു മറന്നാളേ മടങ്ങിവരുകയൊള്ളു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഞാനും വരാം. എനിക്കും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പ്രാകൃതങ്ങളും കാണാൻ വയ്യാ—ഞാനും വരാം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—പോന്നോളൂ. വിവരം അച്ഛനെ അറിയിക്കണ്ണെ. അല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ അതിനു് എന്നെ നേരെ കോപിക്കും.

ഉടനെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ വീട്ടിലേക്കു് ആളെ അയച്ചു് തന്റെ ഉടുപ്പുകളും മറ്റും വരുത്തി ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരോടുകൂടി പൊല്പായികുളത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. തന്നെക്കുറിച്ചു ചോദിച്ചാൽ വിവരം അച്ഛനെ അറിയിപ്പാൻ ആളെ പറഞ്ഞേല്പിച്ചു. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും പൊല്പായികുളത്തിലേക്കു പോകയുംചെയ്തു.

പതിനൊന്നു്

നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെപ്പറ്റി ജനങ്ങൾ സംസാരിച്ചതു്

മുത്തു:—(ഊട്ടുപുരയിൽവെച്ചു്) ഇതു് എന്തു ഘോഷമാണു്! ഹേ, ഞാൻ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ വേഷംപോലെ ഒരു വേഷം കണ്ടിട്ടില്ല. എന്തു കൂപ്പായമാണു്! എന്തു തൊപ്പി! കൂപ്പായത്തിനുമീതെ ഇട്ടിട്ടുള്ള ആ തുപ്പട്ടു് ഒരു ആയിരം ഉറുപ്പിക വിലപിടിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു. ലക്ഷപ്രഭു—മഹാസുന്ദരൻ!

ശങ്കരശാസ്ത്രി:—എവിടെയാണു് താൻ സൗന്ദര്യം കണ്ടതു്? തുപ്പട്ടിലോ, കൂപ്പായത്തിലോ? അയാളുടെ മുഖം

ഒരു കുതിരയുടെ മുഖംപോലെയാണു് എനിക്കു തോന്നിയതു്.

മാന:–നിങ്ങൾക്കു് അസൂയ പറയുന്നതല്ലേ സ്വഭാവം. നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ മുഖം കുതിരയുടെ മുഖംപോലെയോ? കഷ്ടം! നിങ്ങൾ എവിടെനിന്നാണു നോക്കിയതു്? ഞാൻ അടുക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നു—പല്ലുകൾ തൊട്ടു നിന്നിരുന്നു. തങ്കത്തിന്റെ നിറമാണു് നമ്പൂതിരിപ്പാടു്! മഹാ സുന്ദരൻ! കഴുത്തിൽ ഒരു പൊന്മാല ഇട്ടിട്ടുണ്ടു്. അതുപോലെ ഒരു മാല ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല.

സുബ്ബുക്കുട്ടി:–ഹേ! അതു മാലയല്ല, നാഴികമണിയുടെ ചങ്ങലയാണു്. നാഴികമണി അരയിലെങ്ങാനും താഴ്ത്തിയിട്ടുണ്ടു്.

ശങ്കരശാസ്ത്രി:–എന്തു നിറമായാലും എത്ര മാലയിട്ടാലും അയാളുടെ മുഖം കുതിരമുഖമാണു്.

മാന:–ശാസ്ത്രികൾക്കു ഭ്രാന്തുപിടിച്ചു എന്നു തോന്നുന്നു. ഇത്ര സുന്ദരനായിട്ടു് ഒരാളില്ലെന്നാണു ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ തോന്നിയതു്. അല്ലേ ശീനു! സുബ്ബുക്കുട്ടി! എന്താ പറയൂ—നിങ്ങൾക്കൊക്കെ എന്താണു തോന്നിയതു്?

സുബ്ബുക്കുട്ടി:–ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ തോന്നിയതു നല്ല സുന്ദരൻ എന്നുതന്നെ.

ശങ്കരശാസ്ത്രി:–നിങ്ങൾക്കൊക്കെ എന്തു തോന്നിയാലും വേണ്ടതില്ല. അയാളുടെ മുഖം കുതിരമുഖമാണു്, സംശയമില്ല.

അപ്പോൾ ഒരു വഴിയാത്രക്കാരൻ പട്ടർ:–അടിയന്തിരം എന്നോ, അറിഞ്ഞില്ല.

സുബ്ബുക്കുട്ടി:–നാളെയാണെന്നു കേട്ടു.

ശങ്കരശാസ്ത്രി –ആരു പറഞ്ഞു?

സുബ്ബുക്കുട്ടി:–ആരോ പറഞ്ഞു.

ശങ്കരശാസ്ത്രി:–ആ വഴിയാത്രക്കാരന്റെ യാത്ര മുടക്കണ്ടാ. (യാത്രക്കാരനോടു്) ഹേ! താൻ മഠത്തിൽ പോയി അന്വേഷിച്ചറിഞ്ഞോളൂ. ഇയ്യാൾ പറയുന്നതൊന്നും വിശ്വസിക്കേണ്ട.

അപ്പോൾ ഊട്ടിൽ കടന്നുവന്ന ഒരു പട്ടരു്:–അടിയ

ന്തിരം ഇന്നതന്നെ. കാക്കാൽ ഉറപ്പിക ബ്രാഹ്മണക്കും അരേ രശ്ശ ഉറപ്പിക നമ്പൂരിമാക്കും ഉണ്ടത്രേ.

ശങ്കരശാസ്ത്രി:—തന്നോടാരു പറഞ്ഞു?

വന്ന പട്ടരു്:—ആരോ കൂളക്കടവിൽ പറഞ്ഞു.

ശങ്കരശാസ്ത്രി:—(വഴിയാത്രക്കാരനോടു്) നിങ്ങടം പോയി അന്വേഷിക്കിൻ

വഴിയാത്രക്കാരൻ:—ഇന്നാണെങ്കിൽ സദ്യയ്ക്കു് ഇപ്പോഴം തന്നെ കൂട്ടണ്ടേ? ഒന്നും കാണുന്നില്ലല്ലോ.

ശങ്കരശാസ്ത്രി:—ഇന്നായിരിക്കയില്ല.

കൃഷ്ണജ്യോത്സ്യരു്:—ജാതകവും മറ്റും നോക്കണ്ടെ?

സുബ്ബുക്കുട്ടി:—പണത്തിനു മീതെ എന്തു ജാതകം? എല്ലാം പണം. പണംതന്നെ ജാതകം. ഒക്കാതെ വരുമോ?

കൃഷ്ണജ്യോത്സ്യരു്:—നമുക്കു നാലുകാശു കിട്ടുമായിരുന്നു. സകലം ശരിയാണെന്നും വിശേഷയോഗമാണെന്നും ഞാൻ പറഞ്ഞേക്കാമായിരുന്നു. നായന്മാക്കു് എന്തു ജാതകം നോക്കലാണു്! നമ്പൂരിപ്പാട്ടിന്നു രഹസ്യം പോവാൻ വന്നതുപോലെ വന്നതാണു്. ഇദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു ന്യൂദിക്കിൽ സംബന്ധമുണ്ടു്.

ശങ്കരശാസ്ത്രി:—രഹസ്യത്തിനു വന്നതാണെങ്കിൽ ആളെ മാറിനോക്കേണ്ടിവരും.

സുബ്ബുക്കുട്ടി:—ശരി, ശരി. ശാസ്ത്രികം ഇന്നാം ഒരു ദിവസം പൂവരങ്ങിൽ മാളികയിൽ പോയി ശാകുന്തളം മുതലായതു വായിച്ചു എന്നു കേട്ടിരിക്കുന്നു. ആ സമയം ആ കുട്ടിയുടെ ധൈര്യം അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം—ശാസ്ത്രം പഠിച്ചാളു് ഒക്കെ ഒരുപോലെ വിഡ്ഢികളാണു്.

മുത്തു:—നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ ഒരു മോതിരം കൊടുത്താൽ ന്യൂ ഇന്ദുലേഖകം സമ്മതിക്കും.

ശങ്കരശാസ്ത്രികം ഇതിനു് ഉത്തരം പറയാതെ എഴുനീറ്റു് അമ്പലത്തിലേക്കു പോയി. ഈ ശാസ്ത്രികം മാധവന്റെ വലിയ ഒരു സ്നേഹിതനും നല്ല വിദ്വാനും ആയിരുന്നു. ഇന്ദുലേഖയെ നല്ല പരിചയമുള്ള ആളും ആയിരുന്നു. അവളുടെ ബുദ്ധി അതിവിശേഷബുദ്ധിയാണെന്നു് അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ഇതെല്ലാം കേട്ടപ്പോഴം ഇയാഠംക്കു

മനസ്സിന്നു് അശേഷം സുഖം തോന്നിയില്ല. പിന്നെ ശാസ്ത്രികളുടെ അഭിപ്രായത്തിലും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മാധവനാണു് അനുരൂപനായ പുരുഷൻ എന്നായിരുന്നു. 'ഇങ്ങിനെ വരുന്നതായാൽ അതു കഷ്ടം! ദ്രവ്യത്തിന്റെ വലിപ്പംകൊണ്ടു് ഒരു സമയം ഇങ്ങിനെ വരാം— എന്തു ചെയ്യാം! ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ ദ്രവ്യത്തെ ജയിപ്പാൻ ഒന്നിനും ശക്തിയില്ല.' ഇങ്ങിനെയെല്ലാം വിചാരിച്ചും വ്യസനിച്ചും ശാസ്ത്രികം അമ്പലത്തിൽ ചെന്നു് വാതിൽമാടത്തിൽ അങ്കവസ്ത്രവും വിരിച്ചു് ഉറങ്ങാൻ ഭാവിച്ചുകൊണ്ടു കിടന്നു. ശാസ്ത്രികംക്കു് അവിടെയും ഗ്രഹപ്പിഴതന്നെ—താൻ കിടന്നു രണ്ടു മൂന്നു നിമിഷം കഴിയുമ്പോഴേക്കു വാതിൽമാടത്തിൽ ആകെ ക്കൂട്ടമായി. കഴകക്കാരൻ വാര്യരും മാരാനുമാണു് അകായിൽനിന്നു് ആദ്യം വന്നതു്.

വാര്യർ:– (ശാസ്ത്രികളോടു്) എന്താണു ശാസ്ത്രികളു് സ്വാമീ! ഇന്നു പൂവരങ്ങിൽ നാടകംവായനയും മറ്റും ഇല്ലെന്നു തോന്നുന്നു. തിരക്കുതന്നെ. കുളക്കടവിൽ ജനക്കൂട്ടം. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് അമ്മതേത്തു കഴിക്കുന്നു. സംബന്ധം ഇന്നുതന്നെ ഉണ്ടാവുമോ എന്നു ശാസ്ത്രികം വല്ലതും അറിഞ്ഞുവോ?

– ശാസ്ത്രികം:–ഞാൻ ഒന്നും അറിഞ്ഞില്ലപ്പാ. ഞാൻ കുറെ ഉറങ്ങട്ടെ.

അപ്പോഴേക്കു ശാന്തിക്കാരൻ എമ്പ്രാന്തിരിയും ഒരു രണ്ടുമൂന്നു നമ്പൂതിരിമാരും ഒന്നുരണ്ടു പട്ടന്മാരുംകൂടി ഒരു കൂട്ടായ്മക്കവച്ചുക്കാരു കടക്കംപോലെ വടക്കേ വാതിൽമാടത്തിന്റെ വടക്കേ വാതിലിൽക്കൂടി നിലവിളിയും കൂക്കിയുമായി കടന്നുവരുന്നതു കണ്ടു. സംസാരം എല്ലാം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനെപ്പറ്റിത്തന്നെ.

എമ്പ്രാന്തിരി:–നമ്പൂതിരിപ്പാടു ബഹുസുന്ദരൻ. ഞാൻ കണ്ടു. എത്ര വയസ്സായോ?

ഒരു നമ്പൂതിരി:–വയസ്സു് അമ്പതായിക്കാണണം.

മറെറാരു നമ്പൂതിരി: ഛീ! അത്രയൊന്നുമില്ല. നാല്പതുനാല്പത്തഞ്ചായിക്കാണണം.

ഒരു പട്ടരു്:–എത്ര വയസ്സായാലും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു പോ

ധിക്കും. എന്ത കൂപ്പായങ്ങാം—എന്ത ഡീക്കു്—വിചാരിച്ചു കൂടാ. ഞാൻ അനന്തശയനത്തെ രാജാവിനുകൂടി ഈമാതിരി കൂപ്പായം കണ്ടിട്ടില്ല.

മറെറാരു നമ്പൂതിരി:—ആ കൂപ്പായവും പുറപ്പാടുംതന്നേ ഉള്ളു; ഇല്ലത്തു ദ്രവ്യവും അനവധി ഉണ്ടു്. നമ്പൂതിരി ആഢം കമ്പക്കാരനാണു്. ഒരു സ്ഥിരതയും തനേറടവുമില്ല. ആ ഇന്ദുലേഖയെ കമ്പക്കാരനു കൊണ്ടുകൊടുക്കുന്നവല്ലോ. സംബന്ധം ഇന്നതന്നെയോ?

എമ്പ്രാന്തിരി:—അതെ; ശാസ്ത്രികളോടു ചോദിച്ചറിയാം. ശാസ്ത്രികാം ഇന്ദുലേഖയുടെ ഇഷ്ടനാണു്. ഏ! ശാസ്ത്രികളെ, പകൽ ഉറങ്ങുകയാണു്? ഉറങ്ങരുതു്, എണീക്കു.

ശാസ്ത്രികാം കണ്ണടച്ചു് ഉറങ്ങുംപോലെ കിടന്നിരുന്നു. എമ്പ്രാന്തിരിയുടെ വിളികൊണ്ടു നിവൃത്തിയില്ലാതെ ആയപ്പോാം എണീറു കുത്തിരുന്നു.

എമ്പ്രാന്തിരി:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സംബന്ധം ഇന്നതന്നെയോ?

ശങ്കരശാസ്ത്രികാം:—ഞാൻ ഒരു സംബന്ധവും അറിയില്ലാ.

എന്നു പറഞ്ഞു് ശാസ്ത്രികാം അമ്പലത്തിൽനിന്നു് എറങ്ങിപ്പോയി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടിനെറ വരവു കഴിഞ്ഞ ഉടനെ പൂവള്ളി വീട്ടിൽവെച്ചു് അവിടെയുള്ളവർ തമ്മിൽത്തന്നെ അന്യോന്യം വളരെ പ്രസ്താവങ്ങാം ഉണ്ടായി.

കുമ്മിണിഅമ്മ:—ചാത്തരെ, ഇങ്ങിനെ കേമനായിട്ടു് ഒരാളെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിനെ കണ്ടിട്ടു് എനെറ കണ്ണു മഞ്ഞളിച്ചുപോയി.

ചാത്തരമേനവൻ:—അദ്ദേഹത്തിനെറ കൂപ്പായം കണ്ടിട്ടു് എന്നു പറയിൻ.

കുമ്മിണിഅമ്മ:— അതെന്തോ. എനെറ വയസ്സിൻകീഴിൽ ഈമാതിരി പുറപ്പാടു കണ്ടിട്ടില്ല. ദിവാൻജി വലിയമ്മാമനെ കണ്ട ഓമ്മകൂടി ഉണ്ടു് എനിക്കു്. അദ്ദേഹത്തിനുംകൂടി ഈമാതിരി പുറപ്പാടു ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയുടെ ഭാഗ്യം നോക്കു! അവാം അതിനുമാത്രം

കേമിതന്നെ. എന്നാലും മാധവനെ വിചാരിക്കുമ്പോഴം എനിക്കു വ്യസനം.

ചാത്തരമേനവൻ:–എന്താണു വ്യസനം?

കുമ്മിണിഅമ്മ:–വ്യസനിക്കാനൊന്നുമില്ല. ഇത്ര വലിയ ആഢം വന്നാൽ മാധവനു് ഒന്നും പറയാൻ പാടില്ലാ. ശരിതന്നെ. എന്നാലും എനിക്കു് അവനെ വിചാരിച്ചു് ഒരു വ്യസനം.

ചാത്തരമേനവൻ:–അമ്മയ്ക്കു പ്രാന്താണു്. ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ഈ ജന്മം ഇന്ദുലേഖയെ കിട്ടുകയില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ മാധവനുതന്നെ. ഇതൊക്കെ വലിയമ്മാമന്റെ ഒരു കമ്പക്കളി.

കുമ്മിണിഅമ്മ:–നിണക്കാണു പ്രാന്തു്.

അടക്കളയിലും കുളപ്പുരയിലും കുളവക്കിലും ഉള്ള പ്രസ്താവങ്ങം പലേവിധംതന്നെ.

കുളവക്കിൽനിന്നു സമീപവാസിയായ ഒരു പെരുപ്പക്കാരനോടു മറെറാരു ചെറുപ്പക്കാരൻ: ''ഹേ, എന്താണെടോ, ഈ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ പേരു്?''

മറേറവൻ:–കണ്ണിൽ മൂക്കില്ലാത്ത വസൂരിനമ്പൂരിപ്പാടു് എന്നാണത്രെ.

''പേരു നന്നായില്ലാ, നിശ്ചയം.''

''പേരല്ലാ കാര്യം പണമല്ലേ. മനസ്സുൽ ആനച്ചങ്ങല പൊന്നുകൊണ്ടാണത്രെ. പിന്നെ മൂക്കില്ലാഞ്ഞാലെന്താണു്....വസൂരിയായാലെന്താണു്?''

''എന്തു പണമുണ്ടായാലും ഇന്ദുലേഖാ മാധവനെ തള്ളിക്കളഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ഞാൻ എനി അവളെ ബഹുമാനിക്കയില്ലാ. മാധവൻ മാത്രമാണു് അവംക്കു ശരിയായ ഭർത്താവു്.''

''മാധവനു പൊന്നുകൊണ്ടു് ആനച്ചങ്ങലയുണ്ടോ? താനെന്തു ഭോഷത്വം പറയുന്നുവെടോ! പെണ്ണുങ്ങൾക്കു പണത്തിനുമീതെ ഒന്നുമില്ല.''

''ഇവളെ കൊച്ചുകൃഷ്ണമേനവൻ കൊണ്ടുപോയി ഇംഗ്ലീഷു പഠിപ്പിച്ചതും മറും വെറുതെ. ഇംഗ്ലീഷു പഠിച്ചതു

കൊണ്ട് ഇപ്പോഴും എന്താ വിശേഷം കണ്ടത്? ഇംഗ്ലീഷു പഠിക്കുന്നതും പണത്തിനുതന്നെ.''

''മാധവൻ ഈ വർത്തമാനം കേൾക്കുമ്പോഴും എന്തു പറയുമോ?''

''മാധവൻ ശിശുപാലനെറ്റുമാതിരി ക്രോധിക്കും. എന്നിട്ട് എന്തു ഫലം? ഇന്ദുലേഖാ മൂക്കില്ലാത്ത വസൂരിനമ്പൂതിരിപ്പാടോടുകൂടി സുഖമായിരിക്കും.''

''ഈ നമ്പൂരിപ്പാടിന്റെ ഇല്ലപ്പേരൊട്ടു പറഞ്ഞി. കുറെ മുമ്പു കളിച്ചുപോവുമ്പോഴും ഞാൻ അടുത്തു കണ്ടു. മൂക്കു കാണാനേയില്ല. മുഖം ഒരു കലം കമഴ്ത്തിയമാതിരി. ഛീ! ഇന്ദുലേഖയ്ക്ക് ഇങ്ങിനെ യോഗം വന്നുവെല്ലൊ. ഇയാളുടെ പണവും പുല്ലും എനിക്കു സമമാണ്. ആ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി മേനവനെപ്പോലെ ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മാമൻ ആയിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ അവളെ ഒരിക്കലും ഈ വസൂരിക്കു കൊടുക്കുകയില്ല.''

''ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മനസ്സാണെങ്കിലോ?''

''എന്നാൽ നിവൃത്തിയില്ല. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മനസ്സുണ്ടാവുമോ? പഞ്ചുമേനവന്റെ നിർബ്ബന്ധത്തിന്മേലാണ് ഇതു നടക്കുന്നതു് എന്നും കേട്ടു.''

''ആ പഞ്ചുമേനവനു് എനിയും ചാവരുതെ? എന്തിനു് ആ പൂവള്ളിവീട്ടിൽ ഉള്ള സകല മനുഷ്യരെയും ചീത്ത പറഞ്ഞു് ഉപദ്രവിച്ചുംകൊണ്ടു കിടക്കുന്നു? കഷ്ടം! ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇങ്ങിനെ വിധുപൻ വന്നുചേർന്നുവല്ലോ.''

''നിശ്ചയിക്കാറായിട്ടില്ലെടോ. ഇന്ദുലേഖാ സമ്മതിക്കുമോ? എന്താണു നിശ്ചയം? ഒരുസമയം സമ്മതിച്ചില്ലെങ്കിലോ?''

''പഞ്ചുമേനവൻ തല്ലി പുറത്താക്കും. മാധവൻകുട്ടി ഇവിടെ ഇല്ലാ. പിന്നെ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഈ ജന്മം നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ സമ്മതമല്ലാതെ വരികയില്ലാ. ഇത്ര ദ്രവ്യസ്ഥനായിട്ടു് ഈ രാജ്യത്തു് ആരുമില്ലത്രെ. വലിയ ആഢ്യനുമാണു്—പിന്നെ എന്തുവേണം? മാധവൻ ഇപ്പോഴും സ്കൂളിൽ പഠിക്കുന്ന കുട്ടിയല്ലേ?''

''മാധവനും ഇന്ദുലേഖയുമായി വളരെ സേവയായിട്ടാണെന്നു് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്.''

''അതൊന്നും എനിക്കാണുകയില്ലാ. മാധവനു് ശുക്രദശ ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ അതു കഴിഞ്ഞു. നിശ്ചയം. സംശയമില്ല.

''എന്തു കഴുവെങ്കിലും ആവട്ടെ,'' എന്നു പറഞ്ഞു് ഈ സംസാരിച്ചതിൽ ഒരാം കുളിപ്പാനും മറേവൻ അവന്റെ വീട്ടിലേക്കും പോയി.

പൂവരങ്ങിൽവെച്ചതന്നെ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെക്കുറിച്ചു പലരും പല വിധവും സംസാരിച്ചു. മദിരാശിയിൽനിന്നു കത്തു കിട്ടിയശേഷം ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വളരെ സന്തോഷവും ഉത്സാഹവും ഉണ്ടായി എന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. ഈ സന്തോഷത്തിന്റെയും ഉത്സാഹത്തിന്റെയും കാരണം അറിയാത്ത ചില ഭൃത്യന്മാരും ദാസികളും മറ്റും ഇന്ദുലേഖയുടെ ഉത്സാഹവും സന്തോഷവും നമ്പൂരിപ്പാട്ട വന്നതിലുണ്ടായതാണെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മയുടെ ദാസി പാറു മുകളിൽ എന്തോ ആവശ്യത്തിനു പോയിരുന്നു. അപ്പോഴം ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടു. ഇന്ദുലേഖാ ചിരിച്ചും കൊണ്ടു്—

''എന്താ പാറൂ! നിന്റെ സംബന്ധക്കാരൻ വരാറില്ലേ ഇപ്പോടെ?''

പാറു:-അയാളു് ആറേഴ മാസമായി കളത്തിൽതന്നെയാണു താമസം. അവിടെ വേറെയൊരു സംബന്ധം വെച്ചിട്ടുണ്ടോൽ—കണ്ടരനായരു പറഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖാ:-ആട്ടെ, നിണക്കു് വേറെ ഒരാളെ സംബന്ധം ആക്കട്ടെ?

പാറു:-എനിക്കു് ആരും വേണ്ടാ. എന്റെ കഴുത്തിലത്തെ താലി മുറിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന അമ്മെ. നാലുമാസമായിട്ടു ഞാൻ കഴുത്തിൽ ഒന്നും കെട്ടാറില്ല. വലിയമ്മയോടു ഞാൻ വളരെ പറഞ്ഞു—എന്തു ചെയ്യിട്ടും നന്നാക്കിച്ചു തരുന്നില്ലാ. ഞാൻ എന്തു ചെയ്യും!

ദാസിയുടെ ഈ സങ്കടം കേട്ടപ്പോഴം ഇന്ദുലേഖാ തന്റെ ഒരു പെട്ടി തുറന്നു് അതിൽനിന്നു് ഒരു എട്ടുപത്തു് ഉറുപ്പിക

വിലയുള്ളപോരുന്ന ഒരു താലിയെടുത്തു് ഒരു ചരടിന്മേൽ കോത്തു് പാറുവിന്റെ പക്കൽ കൊടുത്തു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇതാ, ഈ താലി കെട്ടിക്കോളൂ. താലി ഇല്ലാഞ്ഞിട്ടു സങ്കടപ്പെടേണ്ടാ.

പാറു സന്തോഷംകൊണ്ടു കരഞ്ഞുപോയി. താലിയും വാങ്ങി ഉടനെ താഴത്തിറങ്ങി വന്നശേഷം എല്ലാവരോടും തനിക്കു കിട്ടിയ സമ്മാനത്തിന്റെ വർത്തമാനം അതിഘോഷമായി പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ പാറുവെ വിളിച്ചപ്പോഴാ പാറു പുതിയ ഒരു താലി കെട്ടിയതു കണ്ടതു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–നിനക്കു് ഈ താലി എവിടുന്നു കിട്ടി?

പാറു:–ഞാൻ മുകളിൽ പോയപ്പോഴാ ചെറിയമ്മ തന്നതാണു്.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഇന്ദുലേഖയോ?

പാറു:–അതെ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എന്താ, ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടോ ഇന്നു്? എങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്നു ഭാവം?

പാറു:–ബഹു സന്തോഷം. സന്തോഷമില്ലാതെയിരിക്കുമോ വലിയമ്മെ, ഇങ്ങിനത്തെ തമ്പുരാൻ സംബന്ധത്തിനു വരുമ്പോഴാം?

ഇങ്ങിനെ ഇവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴാം ഇന്ദുലേഖയെ ഒന്നു കണ്ടുകളയാം എന്നു നിശ്ചയിച്ചു് ശങ്കരശാസ്ത്രികൾ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിന്മേൽ പോകാൻ ഭാവിച്ചു പൂവരങ്ങിൽ നാലുകെട്ടിൽ കയറിവരുന്നതു കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ കണ്ടു് ശാസ്ത്രികളെ വിളിച്ചു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ശാസ്ത്രികൾ എന്താണു് ഇപ്പോഴാം വന്നതു്?

ശാസ്ത്രികൾ:–വിശേഷിച്ചു് ഒന്നുമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയെ ഒന്നു കാണാമെന്നുവെച്ചു വന്നതാണു്.

ഈ ശാസ്ത്രികൾ മാധവന്റെ വലിയ ഇഷ്ടനാണെന്നു് കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ അറിയും.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഇപ്പോഴാം അങ്ങട്ടു പോണ്ടാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടും മറ്റും അമറേത്തു കഴിഞ്ഞു് എഴന്നെള്ളാറായി. അമ്പലത്തിലേക്കുതന്നെ പോവുന്നതാണു നല്ലതു്.

ശാസ്ത്രികം:—അങ്ങിനെയാകട്ടെ. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട സംബന്ധം നിശ്ചയിച്ച ആയിരിക്കും.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അതിനെന്താ സംശയം? എന്താ ശാസ്ത്രികംക്കു രസമായില്ലേ? ഇതിൽപരം കേമനായിട്ടു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് എനി ആരാണു് ഒരു ഭർത്താവു വരാനുള്ളതു്?

ശാസ്ത്രികം:—ശരിതന്നെ——ശരിതന്നെ.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും വളരെ സന്തോഷമായിരിക്കുന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കാണാൻ വഴകിനില്ക്കുന്നു. പെണ്ണിനു് എന്തോ ബഹളുത്സാഹം. ഈ പാറു താലികെട്ടാതെ ഇന്നു മുകളിൽ കയറിച്ചെന്നിട്ടു് ഇതാ ഒരു ഒന്നാന്തരം താലി പാറുവിനു് ഇപ്പോഴം കൊടുത്തുവത്രെ. ബഹു ഉത്സാഹം. ഞാൻ ആദ്യം എന്തോ കുറെ പേടിച്ചു. ഈശ്വരാധീനംകൊണ്ടു് എല്ലാം ശരിയായിവന്നു. കാരണവന്മാരുടെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടു് എല്ലാം ശരിയായിവന്നു.

ശാസ്ത്രികം:—എന്തിനാണു് ആദ്യം പേടിച്ചതു്——പേടിക്കാൻ കാരണമെന്തു്?

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അതോ——നിങ്ങടം അറിയില്ലേ? മാധവനും ഇന്ദുലേഖയുമായി വലിയ സ്നേഹമല്ലെ? അതു വിട്ടുകിട്ടുവാൻ പ്രയാസമായാലോ എന്നു ഞാൻ പേടിച്ചു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയുടെ അച്ഛനും പേടിച്ചിരുന്നു. എനി ആ പേടി ഒന്നും ഞങ്ങടംക്കില്ലാ. മാധവനും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട മായാലത്തെ ഭേദം എത്രയുണ്ടു്! ശാസ്ത്രികളെ, നിങ്ങടം തന്നെ പറയിൻ.

ശാസ്ത്രികം:—വളരെ ഭേദം ഉണ്ടു്. വളരെ ഭേദം ഉണ്ടു്. സംശയമില്ലാ. ഞാൻ പോണു.

എന്നും പറഞ്ഞു് ശാസ്ത്രികം വളരെ സുഖക്കേടോടുകൂടി അവിടെനിന്നു് എറങ്ങി. വഴിയിൽവെച്ച പൂവരങ്ങിലേക്കുള്ള നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഘോഷയാത്ര കണ്ടു. സ്വർണ്ണപ്പകിട്ടു് എളവെയിലിൽ കണ്ടു് ശാസ്ത്രികളുടെ കണ്ണു് ഒന്നു മഞ്ഞളിച്ചുപോയി. ശാസ്ത്രികം അരയാൽതറമേൽ കയറി ഇരുന്നു് വിചാരം തുടങ്ങി:

'കഷ്ടം! എനി ഈ കാര്യത്തിൽ അധികം സംശയമി ല്ലാത്തതുപോലെതന്നെ തോന്നുന്നു. മാധവൻ എത്ര വ്യസ നപ്പെട്ടും! ഈ മഹാപാപി ഇന്ദുലേഖാ ഇത്ര കഠിനമായി പ്പോയല്ലോ! എന്ത കഠിനം! പണം ആക്ക്രിധികം അവർ ഭത്താവു്, എന്നുവെച്ചുന്ന ഈ ചണ്ടിനായന്മാരുടെ പെണ്ണു ങ്ങൾക്കു് എന്താണു ചെയ്യകൂടാത്തതു്! ആ മാധവന്റെ ബുദ്ധിക്കു സദൃശമാണു് ഈ അസത്തിന്റെ ബുദ്ധിയെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചുപോയല്ലോ. കഷ്ടം! എന്തുചെയ്യാം. ആ കുട്ടിയുടെ പ്രാരബ്ധം!'

ഇങ്ങിനെ ഓരോന്നു വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പൂവരങ്ങിൽ കൊണ്ടാക്കി വെറ്റിലപ്പെട്ടിക്കാരൻ ഗോവിന്ദനും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഒരു കുട്ടിപ്പട്ടരുംകൂടി അരയാൽതറയ്ക്കൽ വന്നുനിന്നു.

ശാസ്ത്രികളം:–നിങ്ങളും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കൂടെ വന്നവരോ?

ഗോവിന്ദൻ:–അതെ.

ശാസ്ത്രികളം:–നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ഇവിടെ എത്ര ദിവസം താമസം ഉണ്ടു്?

ഗോവിന്ദൻ:–ഇന്നും നാളെയും നിശ്ചയമായും ഉണ്ടാവും. മറന്നാളും എഴുന്നള്ളുമെന്നു തോന്നുന്നു. കൂടത്തന്നെ കൊണ്ടുപോവുന്നു.

ശാസ്ത്രികളം:–എന്തൊന്നു കൊണ്ടുപോവുന്നു?

ഗോവിന്ദൻ:–ഭാര്യയെ.

ശാസ്ത്രികളം:–സംബന്ധം ഇന്നുതന്നെയോ?

ഗോവിന്ദൻ:–ഒരുസമയം ഇന്നുതന്നെ. അല്ലെങ്കിൽ നാളെ ആവാനും മതി.

ശാസ്ത്രികളം:–നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടന്നു വേളികഴിച്ചില്ലാ—അല്ലേ?

ഗോവിന്ദൻ:–അനുജന്മാർ രണ്ടു തമ്പുരാക്കന്മാർ വേളി കഴിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ശാസ്ത്രികളം:–നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ആരം നല്ല കാര്യസ്ഥനോ?

ഗോവിന്ദൻ:–ഒന്നാന്തരം കാര്യസ്ഥനാണു്. ഇത്രപോ

ലെ ആ മനസ്സിൽ ഇതുവരെ ആരും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അതി കേമനാണു്. തമ്പുരാൻ ഇവിടെ എഴുന്നള്ളി ഈ സംബ ന്ധം കഴിക്കുന്നതു് ഈ തറവാട്ടിന്റെയും പഞ്ചുമേനവന്റെ യും മഹാഭാഗ്യം. ഇങ്ങിനെ നായന്മാരുടെ വീടുകളിൽ ഒന്നും തമ്പുരാൻ എഴുന്നള്ളാറേയില്ല.

എന്നു പറഞ്ഞു് ഗോവിന്ദൻ അവിടെനിന്നു് അമ്പല ത്തിലേക്കോ മറേറാ പോയി. കുട്ടിപ്പട്ടർ പിന്നെയും അവി ടെ ഇരുന്നു.

ശാസ്ത്രീകയം:–(കുട്ടിപ്പട്ടരോടു്) തന്റെ ഗ്രാമം ഏ താണു്?

കുട്ടിപ്പട്ടരു്:–ഗോവിന്ദരാജപുരം.

ശാസ്ത്രീകയം:–എത്ര കാലമായി നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ക്കുടെ?

കുട്ടിപ്പട്ടരു്:–ആറു സംവത്സരമായി. ഇതുവരെ ഒരു കാശു മാസ്പടി തന്നിട്ടില്ല. ഒരു പ്രാവശ്യം ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചിട്ടു് അമ്പതു് ഉറുപ്പിക തന്നു അതു രണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞ പ്പോഴം അങ്ങട്ടുതന്നെ വാങ്ങി. പിന്നെ ഇതുവരെ ഒന്നും തന്നിട്ടില്ല. വല്ലതും കിട്ടിയെങ്കിൽ കടന്നു പൊസ്തുളയാമാ യിരുന്നു. പണത്തിനു ചോദിച്ചാൽ പലിശക്കുട്ടി തരാമെ ന്നു പറയും. ഇയാളം മഹാ കമ്പക്കാരനാണു്. ഒരു ഇരുപതു സംബന്ധത്തോളം ഇപ്പോഴും ഉണ്ടു്. ഈരണ്ടു മാസത്തേക്കു് ഓരോ സ്ത്രീ. മനവക ഒരു കാര്യവും ഇയാളം നോക്കാറില്ല. ആ ചെക്കൻ ഗോവിന്ദൻ ഇപ്പോഴം പറഞ്ഞു, ഇയാളം നായന്മാരുടെ വീട്ടിൽ പൂവ്വാറേ ഇല്ലെന്നു്. എന്തു കളവാ ണു്! പെണ്ണുള്ള സകല വീടുകളിലും കടന്നുപോവും. കൈ യിൽ ഒരു സമയവും ഒരു കാര്യുപോലും ഉണ്ടാവുകയില്ല. രണ്ടുമൂന്നു മാപ്പിളമാർ കടം കൊടുക്കാൻ തെയ്യാറായിട്ടുണ്ടു്. നൂററിനഞ്ഞു പലിശ വെയ്ക്കും. ഈ വിദ്ധ്യാൻ പണം കിട്ടേ ണ്ടുന്ന ബദ്ധപ്പാടിൽ എന്തെങ്കിലും എഴുതിക്കൊടുക്കും. ഒടു വിൽ വസ്തു ചാത്തേണ്ടിവരും. ഇങ്ങിനെ ഇയാളം ദ്രവ്യം മുടിക്കുന്നതു് അസാരമോ! ഇപ്പോഴം വരുമ്പോഴം മുന്നൂ റുപ്പിക നൂററിനഞ്ഞു പലിശയ്ക്കു കടംവാങ്ങീട്ടാണു പോന്ന തു്. മഹാ വല്ലാത്ത കമ്പമാണു്.

ശാസ്ത്രികൻ:—ആട്ടെ. സ്വാമിദ്രോഹമായി പറയേണ്ടാ. ആൾ അദ്ദേഹം ഏതുമാതിരിയെങ്കിലും ആവട്ടെ. ഞാൻ ഇതൊന്നും തന്നോട് ചോദിച്ചില്ലല്ലോ. ഞാൻ കളിപ്പാൻ പോണു.

എന്നു പറഞ്ഞു ശാസ്ത്രികൻ കളത്തിലേക്കും കുട്ടിപ്പട്ടർ മഠത്തിലേക്കും പോയി.

പന്ത്രണ്ടു്

നമ്പൂരിപ്പാട്ടം ഇന്ദുലേഖയുമായി ഒന്നാമതു് ഉണ്ടായ സംഭാഷണം

നമ്പൂരിപ്പാട്ട കളിയും ഊണും കഴിഞ്ഞ ഉടനെ കേശവൻനമ്പൂതിരി, പഞ്ചുമേനവൻ തന്നോടു് അറിയിപ്പാൻ പറഞ്ഞ വിവരം അറിയിച്ചു. പറയുമ്പോൾ ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂരിയുംകൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. തനിക്കു വന്ന ചിറി അടക്കിക്കൊണ്ടു കേശവൻനമ്പൂരിയുടെ വാക്കു് അവസാനിച്ച ഉടനെ പറയുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—അങ്ങിനെതന്നെയാണു വേണ്ടതു്. ''കവിതാ വനിതാ ചൈവ സ്വയമേവാഗതാ വരാ'' എന്നാണു പ്രമാണം. പിന്നെ ഇന്ദുലേഖാ വരുമോ എന്നുള്ളതിന്നു് എനിക്കു് അണുമാത്രവും സംശയമില്ലാ.

കേശവൻനമ്പൂരി:—അതിൽ രണ്ടുപക്ഷമില്ലാ. എനി അങ്ങോട്ടു് ഒന്നു് എറങ്ങുന്നതാണു നല്ലതു് എന്നു തോന്നുന്നു. നേരം നാലുമണിയായിട്ടേ ഉള്ളു.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:—ഓ——പോവുക. ചെറുശ്ശേരീ! ഞാൻ കപ്പായം ഇട്ടുകളയാം. നേത്തത്തെ കപ്പായം എനിക്കു വളരെ ചേച്ചുതോന്നി. വെയിലത്തു പല്ലക്കിൽനിന്നു് ഇറങ്ങിയപ്പോൾ ബഹു പ്രഭ എനിക്കുതന്നെ തോന്നി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—അതിനെന്തു സംശയം? വാരുണ്ണു തൊണ്ണൂറഞ്ചു് ഉറുപ്പിക വിലയുള്ള പൊൻനീരാളമല്ലെ. ആ കപ്പായംതന്നെ ഇടണം.

കുപ്പായവും തൊപ്പിയും തുപ്പട്ടയും മോതിരങ്ങളും സ്വർണ്ണക്കമിഴമെതിയടിയും മറ്റും ഇട്ടുകൊണ്ട് നമ്പൂരിപ്പാട്ട് ചെറുശ്ശേരിയോടും കേശവൻനമ്പൂരിയോടും ഭൃത്യവർഗ്ഗങ്ങളോടും വഴിയിൽ അവിടവിടെനിന്നു ചേർന്ന ആളുകളോടുംകൂടി പൂവരങ്ങത്തു പൂമുഖത്തിന്റെ മുമ്പിലായി. ഉടനെ പഞ്ചുമേനോൻ ഏറങ്ങിവന്ന നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു നാലകത്തേക്കു പോയി ഒരു വലിയ കസാലമേൽ ഇരുത്തി പഞ്ചപുച്ഛമടക്കി നിന്നു.

നമ്പൂരിപ്പാട്ട്:—ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളിക ഇതോടു തൊട്ടിട്ടുതന്നെയോ?

പഞ്ചുമേനോൻ:—റാൻ—അതെ, ഈ തെക്കെ അകത്തെ പടിഞ്ഞാറെ വാതിലിൽക്കൂടി ഏറങ്ങിയാൽ ആ മാളികയാണു്.

''എന്നാൽ ആ മാളികയിലേക്കു് എഴുന്നെള്ളാം'' എന്നും, ''കേശവൻനമ്പൂരി എവിടെ?'' എന്നും പഞ്ചുമേനോൻ പറയുമ്പോഴേക്കു്, കേശവൻനമ്പൂരി പുറത്തുനിന്നു് ഓടിവന്നു്, ''ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയെ ഒന്നു് അറിയിച്ചു വരാം കളയാ''മെന്നു പറഞ്ഞു് ഓടി മാളികയിലേക്കു ചെന്നു. അപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ ഒരു എഴുത്തു് എഴുതിക്കൊണ്ടിരുന്നു. നമ്പൂരിയെ കണ്ടപ്പോഴും കലശലായ ഉപദ്രവഭാവത്തോടെ എഴുത്തു് അവിടെ നിർത്തി എഴുനേറ്റുനിന്നു് ''എന്താണു് എഴുനെള്ളിയതു്?'' എന്നു ചോദിച്ചു.

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഊണുകഴിഞ്ഞുവന്നു. ഇന്ദുലേഖയെ കാണേണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടു. വലിയച്ഛനും അദ്ദേഹവും ചുവട്ടിൽ ഉണ്ടു്—വരാൻ പറയട്ടെ?

ഇന്ദുലേഖാ:—വന്നോട്ടെ.

കേശവൻനമ്പൂരി:—അദ്ദേഹം വലിയ നമ്പൂരിപ്പാടാണു്. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സംസാരിക്കേണ്ട മാതിരിയൊക്കെ അറിയാമല്ലോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—എനിക്കു സംസാരിക്കേണ്ട മാതിരി അശേഷവും അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഒരക്ഷരവും അറിഞ്ഞുകൂടാ. പക്ഷേ, വരണ്ട, അതാണു നല്ലതു്.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഛീ! വരണ്ടേ? ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മനസ്സു പോലെ പറഞ്ഞോളൂ.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതുതന്നെയാണു ഭാവിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

കേശവൻനമ്പൂരി നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ വിളിപ്പാൻ താഴത്തിറങ്ങി.

നമ്പൂരിപ്പാടെ കണ്ടു സംസാരിച്ചു് ആ വിവരത്തെക്കുറിച്ചുകൂടി നേരമ്പോക്കായി പലതും മാധവനു് എഴുതാമെന്നു് ഇന്ദുലേഖാ നിശ്ചയിച്ചു പകുതി എഴുതിയ കത്തും മറ്റും എഴുത്തുപെട്ടിയിൽ ഇട്ടു പൂട്ടി. പൂട്ടിയ ഉടനെ പുറത്തളത്തിൽ വന്നു് ഒരു പരീക്ഷയ്ക്കു് ഒരു ക്ലാസ്സിലെ കുട്ടി എഴുന്നീറ്റു നില്ക്കുമ്പോലെ പുറത്തളത്തിലെ ഒരു ചാരുപടിയും പിടിച്ചു് അവിടെ നിന്നു. കേശവൻനമ്പൂരി ഉടനെ താഴത്തുനിന്നു് ''മകളിലേക്കു പോവാം,'' എന്നു പറഞ്ഞു. നമ്പൂരിപ്പാട്ടു് എഴുന്നീറ്റു നടന്നു. തെക്കെ അകായിലോളം പഞ്ചുമേനോനും പോയി. പിന്നെ അയാളും മടങ്ങി. അപ്പോൾ,

കേശവൻനമ്പൂരി, ''ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ആചാരം പറവാനുംമറ്റും അറിഞ്ഞുകൂടാ'' എന്നു പറഞ്ഞു.

നമ്പൂരിപ്പാടു്:–ഇത്ര ഒക്കെ ഇങ്കിരിയസ്സും മറ്റും പഠിച്ചിട്ടു് ഇതു പഠിച്ചില്ലെ? എന്നോടു മേഘദന്തൻസായ്വുകൂടി ആചാരം പറയും. ഇരിക്കട്ടെ. എന്റെ ഭാര്യയായാൽ, ഞാൻ അതൊക്കെ പഠിപ്പിക്കും. ഇപ്പോൾ എങ്ങിനെയെങ്കിലും പറയട്ടെ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ശരി—അതുതന്നെ വേണ്ടതു്. ഇവിടത്തെ ബുദ്ധിവലിപ്പം വളരെതന്നെ!

നമ്പൂരിപ്പാടു്:–എന്റെ ഭാര്യയായ നിമിഷം ഞാൻ മാതിരി സകലവും മാറും.

ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു പൊൻകുമിഴ്മെതിയടിയും ഇട്ടു കോണിയിന്മേൽ കടാ—പടാ—എന്നു ശബ്ദിപ്പിച്ചുംകൊണ്ടു് കോണി കയറി പുറത്തളത്തിലേക്കു കടന്നപ്പോൾ ചാരുപടിയും പിടിച്ചു നില്ക്കുന്ന തരുണീരത്നമായ ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടു. ആദ്യം ഒരു മിന്നൽപിണർ കണ്ണിലടിച്ചുപോലെ തോന്നി. കണ്ണുമിഴിച്ചു പിന്നെയും നോക്കി.

അതിസുന്ദരിയായ ഇന്ദുലേഖയുടെ ആപാദചൂഡം നിവ്വീകാരനായി ഒന്നു നോക്കി. നമ്പൂരിപ്പാട്ട ഭ്രമിച്ച വലഞ്ഞുകഴഞ്ഞുപോയി. ഒന്നുരണ്ടു നിമിഷനേരം നിശ്ചഞ്ചലനായി നിന്നു. 'ഇങ്ങിനെ സൗന്ദര്യം ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ല—എന്റെ മഹാഭാഗ്യംതന്നെ. എന്നെ ഇവൾ കാമിക്കാതിരിക്കില്ലാ. എനിക്ക് അന്യസ്ത്രീഗമനം എനി ഇല്ലാ. ഇന്ദുലേഖയെ ഒഴിച്ച് ഞാൻ ഒരു സ്ത്രീയേയും സ്വീകരിക്കുകകൂടി ഇല്ലാ. അതിനു രണ്ടു പക്ഷമില്ലാ.' ഇങ്ങിനെയാണ് ഇന്ദുലേഖയുടെ സ്വരൂപം കണ്ടു സുബോധം വന്ന പിന്നെ സംഭാഷണം തുടങ്ങുന്നതിനു മുമ്പിൽ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചതും നിശ്ചയിച്ചു ഉറച്ചതും.

ഇന്ദുലേഖാ യാതൊരു ഭാവഭേദവും കൂടാതെ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ മുഖത്തു നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു. തുറിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു എന്നു പറയാൻ പാടില്ല. തുറിച്ചുനോക്കാൻ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടാ. കേശവൻനമ്പൂരി ഉടനെ ഒരു കസാല നീക്കിവെച്ചു് അതിന്മേൽ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ ഇരുത്തി, താഴത്തിറങ്ങി. നമ്പൂരിപ്പാട്ട കസാലമേൽ ഇരുന്നപിന്നെയും ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖത്തുതന്നെ കണ്ണു പറിക്കാതെ നോക്കി. ഇന്ദുലേഖയും നോക്കിക്കൊണ്ടുതന്നെ നിന്നു. ഒടുവിൽ—

നമ്പൂരിപ്പാട്ട്:—ഞാൻ വന്നപ്പോൾ താഴെ ഉണ്ടായിരുന്നു—ഇല്ലേ? കണ്ടതുപോലെ തോന്നി.

എന്നു പറഞ്ഞു കവിൾത്തടം കവിഞ്ഞു നീണ്ടിട്ട് ഒരു മന്ദഹാസം ചെയ്തു.

ഇന്ദുലേഖാ:—ഞാൻ അപ്പോൾ താഴത്തില്ലാ.

'ഞാൻ' എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ നമ്പൂരിപ്പാട്ട് ഒന്നു ഞെട്ടി. ഒരു നായർസ്ത്രീ തന്നോടു് അങ്ങിനെ ഇതുവരെ പറഞ്ഞിട്ടില്ലാ. പക്ഷേ, ഈ സ്തോഭങ്ങളൊന്നും ക്ഷണികനേരവും നിന്നില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയുടെ സൗന്ദര്യം കണ്ടു നമ്പൂരി വലഞ്ഞു് മറ്റുള്ള സകല അഭിമാനവും മറന്നുപോയിരിക്കുന്നു.

നമ്പൂരിപ്പാട്ട്:—താഴത്തു വന്നതേ ഇല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:—വന്നതേ ഇല്ലാ.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:–അതെന്തേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഒന്നും ഉണ്ടായിട്ടല്ലാ.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:–ആദ്യം വരാൻ നിശ്ചയിച്ച ദിവസം സംഗതിവശാൽ പുറപ്പെടാൻ തരമായില്ലാ. ആ വിവരത്തിന്നു് എഴുത്തയച്ചു—എഴുത്തു കണ്ടില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:–കുത്തേടം കാണിച്ചില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–നമ്പൂരി എന്നെ കാണിച്ചിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:–കുത്തേടം മഹാ വിസ്തൃതന്നെ. അന്നു ഞാൻ പുറപ്പെട്ട ദിവസം ഒരു ഏലമലകരാറുകാരൻ മക്ഷാമൻസായ്വു് വന്നിരുന്നു. എമ്പതിനായിരം ഉറുപ്പികയ്ക്കു മല കരാർ കൊടുത്തു—ആ തിരക്കിനാലാണു് അന്നു വരാഞ്ഞതു്. ഇന്ദുലേഖയെ കാണാൻ വഴകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പലരും പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്. കേട്ട നല്ല പരിചയം ഉണ്ടു്. ഇന്ദുലേഖാ, കുത്തേടത്തിന്നു് അമ്മയ്ക്കു ബാന്ധവം ആയതിനു മുമ്പുണ്ടായ മകളായിരിക്കും.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആരുടെ മകൾ? കുത്തേടത്തു നമ്പൂരിയുടേയോ? അല്ലാ, ഞാൻ നമ്പൂരിയുടെ മകളല്ലാ, രാമവർമ്മ രാജാവിന്റെ മകളാണു്.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:–അതെ, അതെ—അതാണു ഞാൻ പറഞ്ഞതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്നാൽ ശരി.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്, എനി താൻ എന്താണു പറയേണ്ടതു്; തനിക്കു പറയേണ്ട സംഗതി ഒന്നുണ്ടായിരുന്നു, അതു് എങ്ങിനെയാണു പറയേണ്ടതു് എന്നു കുറെ നിരൂപിച്ചിട്ടു്—

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:–ഇന്ദുലേഖയുടെ സൗന്ദര്യത്തെക്കുറിച്ചു കേട്ടുകേട്ടു് എനിക്കു നിവൃത്തിയില്ലാതായി.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്റെ സൗന്ദര്യംകൊണ്ടു് ഇവിടേക്കു് എന്താണു നിവൃത്തിയില്ലാതെ ആയതു് എന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലായില്ലാ.

നമ്പൂരിപ്പാട്ടു്:–ഇന്ദുലേഖയുടെ വൃത്തമാനം കേട്ടുകേട്ടു മനവകകാര്യങ്ങളും യാതൊന്നും ഞാൻ നോക്കാതെയായി.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇതു മഹാകഷ്ടം! ഞാൻ മനവക കാര്യ

ങ്ങൾക്കു് ഇത്ര വിരോധിയോ? ഇതിനു് എന്താണു് സംഗതി?

നമ്പൂരിപ്പാടു്:—ഇന്നലെ ചെറുശ്ശേരി ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലി. അതു് ഇന്ദുലേഖയോടു ചൊല്ലണം എന്നു് എനിക്കൊരാഗ്രഹം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് സംസ്കൃതത്തിൽ വില്പത്തി, അല്ല ഇങ്കിരിയസു പഠിപ്പാണു് ഉള്ളതെന്നു കേട്ടു. സംസ്കൃത ശ്ലോകം ചൊല്ലിയാൽ അർത്ഥം മനസ്സിലാവുമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാവാൻ പ്രയാസം.

നമ്പൂരിപ്പാടു്:—കുറെ വായിച്ചു വില്പത്തിയായിരുന്നു വേണ്ടതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:—ശരി.

നമ്പൂരിപ്പാടു്:—ഞാൻ ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലാം. അർത്ഥം മനസ്സിലാവുമോ എന്നു നോക്കു. മനസ്സിലായില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം.

ഇന്ദുലേഖാ:—അർത്ഥം മനസ്സിലാവുന്ന കാര്യം സംശയം.

നമ്പൂരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം.

ഇന്ദുലേഖാ:—അങ്ങിനെയാവട്ടെ.

നമ്പൂരിപ്പാടു് ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലാൻ വിചാരിച്ചു. ശ്ലോകം ഒന്നരയേണ്ട തോന്നുകയുള്ളൂ. വില്പത്തി ലേശവില്ലാത്തതിനാൽ മഹാ അബദ്ധമായിട്ടാണു്, തോന്നുന്നതുതന്നെ ചൊല്ലുമാറു്. തോന്നുന്നതിൽതന്നെ ചില പദങ്ങളും പാദങ്ങളും എടയ്ക്കിടെ മറന്നുപോവും. പിന്നെയും തോന്നും. ഇങ്ങനെയാണു സ്ഥിതി. ശ്ലോകം ചൊല്ലുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു നമ്പൂരിപ്പാടു കുറെ വിചാരിച്ചു. ഒരു ശ്ലോകം പകുതി തോന്നി. അതു ചൊല്ലുന്നു:

"'ആസ്താംപീയൂഷഭോഷഃ സുമതിഗരജരള ഹാരീ
പ്രസിദ്ധഃ"

"പിന്നെ എന്താണു്—തോന്നുന്നില്ല. ചെറുശ്ശേരിയെ അറിയുമോ? അറിയും എന്നു് അയാൾ പറഞ്ഞു. അയാൾ എന്റെ കൂടത്തന്നെയാണു്. എനിക്കു വേണ്ടപ്പോൾ ഒക്കെ അയാളാണു് ശ്ലോകം ചൊല്ലാറു്. എനിക്കു് ഇതു് ഓർമ്മവെയ്ക്കാനും മറ്റും മഹാ അസഹ്യം. പിന്നെ കാര്യങ്ങളുടെ

തിരക്കിൽ എന്തു ശ്ലോകം! എന്നാലും ഞാൻ ചൊല്ലിയ ശ്ലോകം ബഹുവിശേഷമായിരുന്നു. എന്താ—അന്ധാളിച്ചു—നോക്കട്ടെ:

'ആസ്താം പീയൂഷഭാവഃ സുമതിഗരജരളാ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ'''

ഇന്ദുലേഖാ:– (ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു) ബുദ്ധിമുട്ടണ്ടാ, ശ്ലോകം പിന്നെ ഓമ്മയാക്കീട്ടു ചൊല്ലാമല്ലോ.

നമ്പൂരിപ്പാടു:–ഛീ! അതു പോര. ഞാൻ ഒന്നാമതു ഇന്ദുലേഖയോടു ചൊല്ലിയ ശ്ലോകം മുഴുവനാക്കാഞ്ഞാൽ പോരാ—നോക്കട്ടെ:

''ആസ്താം പീയൂഷഭാവഃ സുമതി ഗരജരളാ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ''

ഓ—ഹോ—തോന്നി തോന്നി—

''തല്പാഭോപായ ഖിന്നാപിചഗരളഹരോ ഹേതുരുല്പാസഭാവഃ''

എന്നിയത്തെ രണ്ടു പാദം അശേഷം തോന്നുന്നില്ലാ. മുമ്പു തന്നെ തോന്നുന്നില്ലാ. വിചാരിച്ചിട്ടു ഫലമില്ലാ. 'ആസ്താം പീയൂഷഭാവഃ....' ഓ—പിന്നെയും മറന്നുവോ—ഇതു വലിയ വിഷമം.

ഓ—ഹോ—ഇല്ല, തോന്നി:

''ആസ്താം പീയൂഷഭാവഃ സുമതിഗരജരളാ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ
തല്പാഭോപായഖിന്നാപിച ഗരളഹരോഹേതു രുല്പാസഭാവഃ''

ഇത്രത്തോളം ചൊല്ലി പിന്നെ അശേഷം തോന്നുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു നമ്പൂരിപ്പാടു് എഴുനീറ്റു കുറത്തേടത്തിനെ വിളിക്കാൻ കോണിവാതുക്കൽ പോയി, ''കുറത്തേടം! കുറത്തേടം!'' എന്നു് ഉറക്കെ വിളിച്ചു. കേശവൻ നമ്പൂരി ഹാജരായി കോണിച്ചുവട്ടിൽ സമീപം നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഓടിയെത്തി—

നമ്പൂരിപ്പാടു:–കുറത്തേടം, ചെറുശ്ശേരിയുടെ അടുക്കെ പോയി 'ആസ്താം' എന്ന ശ്ലോകം മുഴുവനും ഒരു ഓലയിൽ എഴുതിച്ചു് ഇങ്ങട്ടു കൊണ്ടുവരൂ. വേഗം വേണം.

കേശവൻനമ്പൂതിരി ഓടിപ്പോയി. ചെറുശ്ശേരി നാലു കെട്ടിൽ ഒരു കസാലമേൽ ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടു. അപ്പോഴേക്കു കേശവൻനമ്പൂതിരി 'ആസ്സാം' എന്ന പദം മറന്നിരിക്കുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—ചെറുശ്ശേരി ഒരു ശ്ലോകം എഴുതിത്തരാൻ പറഞ്ഞു നമ്പൂരി. അതു വേഗം എഴുതിത്തരൂ. ഓലയും എഴുത്താണിയും ഇതാ—എന്താണു ശ്ലോകം? എന്നാ—ഓ—അന്ധാളിച്ചു—വരട്ടെ, ശരി—ശരി—ഓർമ്മയായി. ശ്ലോകത്തിന്റെ ആദ്യം ആസീൽ എന്നാണു്—വേഗം എഴുതിത്തരൂ.

ചെറുശ്ശേരി വേഗം ഓല വാങ്ങി.

''ആസീദ്ദശരഥോ നാമ സൂര്യവംശേ പാർത്ഥിവഃ
ഭാര്യാസ്തിസ്രോപി ലബ്ധ്വാസൗ താസു ലേഭേ ന
സന്തതിം.'' എന്ന ശ്ലോകം എഴുതിക്കൊടുത്തു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി ഓലയുംകൊണ്ടു മുകളിലേക്കു് ഓടിച്ചെന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു കണ്ണുടെ വെയ്ക്കാതെ ഒരക്ഷരം വായിച്ചുകൂടാ. എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ മുമ്പാകെ കണ്ണുട വെയ്ക്കുന്നതു തന്നെ യൗവനത്തെക്കുറിച്ചു് ഇന്ദുലേഖയുടെ അഭിപ്രായത്തിനു ഹാനിയായി വന്നാലോ എന്നു വിചാരിച്ചു താൻ ഓല വാങ്ങാതെ കേശവൻനമ്പൂതിരിയോടതന്നെ വായിക്കാൻ പറഞ്ഞു. കേശവൻനമ്പൂതിരിക്കും കണ്ണുടകൂടാതെ നല്ലവണ്ണം വായിച്ചുകൂടാ. എങ്കിലും കല്പനപ്രകാരം തപ്പിത്തപ്പി വായിച്ചുതുടങ്ങി:

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—ആസീ— ദശ— രഥോ— നാമസൂ— ര്യവംശേ—ഥപാർത്ഥിവഃ

ഇത്രത്തോളം വായിക്കുമ്പോഴേക്കു് ഇന്ദുലേഖാ വല്ലാതെ ചിരിച്ചുതുടങ്ങി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—ഛീ! അബദ്ധം! കുറത്തേടത്തിനു വില്ലത്തി ലേശം ഇല്ലെന്നു തോന്നുന്നു. ഇതല്ല ശ്ലോകം. ആദ്യത്തെ പാദം എനിക്കറിയാം. എഴുതിക്കോളൂ.

എന്നു പറഞ്ഞു കേശവൻനമ്പൂതിരിയെക്കൊണ്ടു താൻ മുമ്പു ചൊല്ലിയ പ്രകാരം എഴുതിച്ചു. ഓലയുംകൊണ്ടു കേശ

KERALA PUBLIC LIBRARY

വൻനമ്പൂതിരി ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയുടെ അടുക്കെ രണ്ടാമതും ചെന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ചെറുശ്ശേരിക്കു് എല്ലായ്പോഴും പരിഹാസമാണു്. നമ്പൂരി വിചാരിച്ച ശ്ലോകമല്ല എഴുതിത്തന്നതു്. ഇതാ ഞാൻ ഓലയിൽ എഴുതിക്കൊണ്ടു വന്നിരിക്കുന്നു. ഇതു മുഴുവൻ എഴുതിത്തരൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി ഓല വാങ്ങി നോക്കി. ''ഓ—— ഹോ! ഈ ശ്ലോകമോ? എന്നാൽ അങ്ങനെ പറയണ്ടേ. 'ആസീൽ' എന്നാണു് ആദ്യം, എന്നല്ലേ കുറത്തേടം പറഞ്ഞതു്?'' എന്നും പറഞ്ഞു പൂവ്വാദ്ധ്യത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന പിഴകളും തീർത്തു് ഉത്തരാദ്ധ്യം എഴുതിക്കൊടുത്തു. അതുകൊണ്ടു പിന്നെയും കേശവൻനമ്പൂതിരി മുകളിലേക്കു ചെന്നു. ശ്ലോകം വായിക്കാൻ നമ്പൂരിപ്പാടു് കേശവൻനമ്പൂതിരിയോടു പറഞ്ഞു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഇതു് ഒരു വലിയ ശ്ലോകമാണു്. ഞാൻ വായിച്ചാൽ ശരിയാവുകയില്ല. ഇന്ദുലേഖ ഇവിടെ നില്ക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. നല്ല വില്പത്തിയാണു്. ഇന്ദുലേഖേ, ഇതൊന്നു വായിക്കൂ.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കു നല്ല വില്പത്തിയില്ലാ. വല്ലതും പറയണ്ടാ. എന്നാൽ ഈ ശ്ലോകം എനിക്കു തോന്നും. ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടു. ഞാൻ ചൊല്ലിക്കളയാം——

എന്നു പറഞ്ഞു് ഉപദ്രവം തീരാൻവേണ്ടി ചൊല്ലുന്നു:

''ആസ്താം പീയൂഷലാഭസ്സമുഖി ഗരജരാ–
മൃത്യുഹാരീ പ്രസിദ്ധ–
സ്തുല്യാഭോപായചിന്താ പി ച ഗരളജുഷോ
ഹേതുരുല്ലാഘതായാഃ
നോചേദാലോലദൃഷ്ടിപ്രതിഭയേ ഭജഗീ
ദൃഷ്ടകമ്മാ മുഹസ്തേ
യാമേവാലംബ്യ ജീവേ കഥമധരസുധാ–
മാധുരീമപ്യജാനൻ.''

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അതിവിശേഷമായ ശ്ലോകം, അല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്: കുറത്തേടം പോയി താഴത്തു് ഇരിക്കു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഞാൻ പോയി മുറുക്കാൻ കൊണ്ടുവരാം. എന്നു പറഞ്ഞു താഴത്തേക്കു പോയി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കളിഭ്രാന്തുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്തു ഭ്രാന്തു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–കളിഭ്രാന്തു്——കഥകളിഭ്രാന്തു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കു് ഒരുവകയായും ഭ്രാന്തു് ഇതുവരെ ഒന്നും ഉണ്ടായിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്: എനിക്കു നല്ല ഭ്രാന്താണു്——കലശലാണു ഭ്രാന്തു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) ശരിതന്നെ, സംശയമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–എന്താ ഇന്ദുലേഖ ഈ വിവരം മുമ്പു കേട്ടിട്ടുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലാ. ഇപ്പോളറിഞ്ഞു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഞാൻ പറഞ്ഞറിഞ്ഞു അല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ, ഇവിടുത്തെ വാക്കുകളെക്കൊണ്ടു നിശ്ചയിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഇന്നലെ മനസ്സുൽ കളി ഉണ്ടായിരുന്നു. രാമന്റെ ദശാസ്യൻ ബഹുവിശേഷംതന്നെ. ഇന്ദുലേഖ രാമനെ കേട്ടിട്ടുണ്ടോ? രാമൻ, രാമൻ. ശൂദ്രർ രാമപ്പണിക്കർ എന്നു പറയും. വലിയ ഊറക്കാരനാണു്. രംഗശ്രീ കലശലു്. മെയ്യും അങ്ങിനെതന്നെ. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് എനി ദിവസംപ്രതി കളി കാണാം. എനിക്കു നല്ല ഭ്രാന്താണു്. ഇശ്ശി മിക്കവാറും ദിവസം കളി ഉണ്ടാവാറുണ്ടു്. ഇന്നലെ ഒരു സ്ത്രീവേഷവും കണ്ടു. ഇയ്യടെ ഒന്നും ഇങ്ങിനെ കണ്ടിട്ടില്ല. രാഘവൻ, രാഘവൻ എന്ന ഒരു ചെക്കൻ. രാഘവനെ ഇന്ദുലേഖ അറിയുമോ? അവൻ മുഖം മിനുക്കിയാൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖംപോലെതന്നെ. അങ്ങിനെതന്നെ——ഒരു ഭേദവുമില്ല. ഇവിടെ കളി കൂടെക്കൂടെ ഉണ്ടാവാറുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എത്ര കൊല്ലമായി ഇന്ദുലേഖ കഥകളി കണ്ടിട്ട്?

ഇന്ദുലേഖാ:–നാലഞ്ചുകൊല്ലമായി എന്നു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ശിവ—ശിവ! നാലഞ്ചുകൊല്ലമോ? ഇത്ര സമ്പത്തുള്ള ഈ വീട്ടിൽ കഥകളി കഴിഞ്ഞിട്ട നാലഞ്ചുകൊല്ലമോ? ആശ്ചര്യം! അതിന്റെ പരിജ്ഞാനമില്ലാഞ്ഞാൽ അത്രേ ഉള്ളു. പഞ്ചുവിനു പരിജ്ഞാനം ഒട്ടും ഇല്ലായിരിക്കും. പിന്നെ ഇന്ദുലേഖ എന്തു ചെയ്യും?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ; ശരിതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇങ്കിരീയസ്സു നല്ലവണ്ണം അറിയാമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–കുറെ പഠിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–സായ്വന്മാരോടു സംസാരിക്കാമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:– പഠിച്ചതിന്റെ അവസ്ഥാനുസരണം ആരോടും സംസാരിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖയെ പണ്ടു ഞാൻ ഇശ്ശീ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. കണ്ടപ്പോഴും അതിലൊക്കെ വിശേഷം—എന്റെ ഭാഗ്യംതന്നെ.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു ഭാഗ്യം—അറിഞ്ഞില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടതുതന്നെ ഭാഗ്യം.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു് എന്നെ കാണുന്നതുകൊണ്ടു് ഒരു ഭാഗ്യം എന്നു ഞാനറിയുന്നില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇത്ര പറഞ്ഞാൽ മനസ്സിലാവില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–പറഞ്ഞേടത്തോളം മനസ്സിലായി. പറയാത്തതു് എങ്ങിനെ മനസ്സിലാവും? ഇവിടത്തെ ഭാഗ്യമെന്നു പറഞ്ഞതു മനസ്സിലായി. എന്തു ഭാഗ്യമാണു് ഇവിടേക്കു വരുന്നതു് എന്നാണു ഞാൻ ചോദിച്ചതു്. അതിനു് ഉത്തരം പറഞ്ഞില്ലാ—പറയാത്തതുകൊണ്ടു് ആ സംഗതി മനസ്സിലായതും ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–അതൊക്കെ എന്റെ ഭാഗ്യംതന്നെ—എന്റെ ഭാഗ്യംതന്നെ. ഇന്ദുലേഖയുടെ വാക്കുസാ

മത്ഥ്യം കേമംതന്നെ. എന്നെ ഒന്നു ചെണ്ടകൊട്ടിക്കേണമെന്നാണു ഭാവമെന്നു തോന്നുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇവിടെ ചെണ്ടയില്ല. ഇവിടുന്നു ചെണ്ടകൊട്ടി കേറ്റംക്കേണമെന്നു് എനിക്കു താൽപര്യവുമില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇന്ദുലേഖ ബഹു രസികത്തിയാണു്. ഇങ്ങിനെയായിരിക്കണ്ടേ വാക്കുസാമത്ഥ്യം. എന്നെ മുമ്പു കേട്ട പരിചയമുണ്ടായിരിക്കും.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–കേട്ടിട്ടേ ഇല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എന്റെ ഒരു വർത്തമാനവും അറിയില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അപ്പോഴും ഞാൻ വരുന്ന വർത്തമാനവും അറിഞ്ഞിട്ടില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–വരുന്നുണ്ടെന്നു് ഇവിടെ ആരോ ഇന്നലെയോ മറേറാ പറഞ്ഞുകേട്ടു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അപ്പോഴും എന്റെ വർത്തമാനം ഇന്ദുലേഖ ആരോടും അന്വേഷിച്ചില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അതെന്തേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഒന്നും ഉണ്ടായിട്ടല്ല. അന്വേഷിച്ചില്ലാ—അത്രേയുള്ള.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഞാൻ വന്ന കാര്യം എന്താണെന്നു മനസ്സിലായിരിക്കുമല്ലോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ല; മനസ്സിലായിട്ടില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:– എന്തു്; അതും മനസ്സിലായിട്ടില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയെ കാണാനായിട്ടതന്നെയാണു വന്നതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി. അങ്ങിനെയായിരിക്കും.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:– മനവക സകല കാര്യവിചാരവും ഞാൻതന്നെയാണു്.

എന്നു പറഞ്ഞു നേരം നോക്കാൻ എന്നു ഭാവിച്ചു പൊൻഗഡിയാരം മടിയിൽനിന്നു് എടുത്തു തുറന്നു നോക്കി. അഞ്ചുമണിയായി എന്നു പറഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഓ, എന്നാൽ സന്ധ്യാവന്ദനത്തിനു സമയമായിരിക്കും.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:– ഹേ——അതിനൊന്നും സമയമായിട്ടില്ല. ഈ ഗഡിയാരം ഒന്നു നോക്കേണമോ?

എന്നുപറഞ്ഞു ഗഡിയാരം മാലചങ്ങലയും കഴുത്തിലിട്ടേടത്തുനു് എടുത്തു കൊടുപ്പാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖാ വാങ്ങി ''ഇതു നല്ല ഗഡിയാരം'' എന്നു പറഞ്ഞു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇതു് എനിക്കു മേഘദന്തൻസായ്പ് സമ്മാനമായി കഴിഞ്ഞകൊല്ലം ഏലമലവാരം എഴുപത്തയ്യായിരം ഉറുപ്പികയ്ക്കു കൊടുത്തപ്പോൾ തന്നതാണു്.

മേഘദന്തൻസായ്പ് എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖാ ഉറക്കെ ഒന്നു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുപോയി. അതിന്നുശേഷം ഗഡിയാരം തിരിയെക്കൊടുത്തു. ഇന്ദുലേഖയുടെ ഈ ചിരിയും ഭാവവും കണ്ടപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു തന്നിൽ അനുരാഗം തുടങ്ങി എന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടും, ഈ മേഘദന്തൻ സായ്പിനെക്കുറിച്ചു മാധവനെഴുതുന്ന കത്തിലെഴുതേണമെന്നു് ഇന്ദുലേഖയും ഏകകാലത്തിൽതന്നെ നിശ്ചയിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു മോഹം അതിയായി വർദ്ധിച്ചു. എന്നിട്ടു് ഈ ക്ഷമയില്ലാത്ത വിഡ്ഢി പറയുന്നു:

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖയോടുകൂടിത്തന്നെ എല്ലാ സ്വോഴും ഇരിക്കാനാണു് എനിക്കു മോഹം.

ഇന്ദുലേഖാ:– അതു സാധിക്കാത്ത മോഹമാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

ഇത്രത്തോളം പറയുമ്പോഴേക്കു കേശവൻനമ്പൂരി വെള്ളിത്തട്ടിൽ മുറുക്കാനും മറ്റും എടുത്തു മുകളിലേക്കു കയറിവന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കിനി മേൽകഴുകി അമ്പലത്തിൽ പോവണം. കേശവൻനമ്പൂരി ഇവിടെ ഇരിക്കട്ടെ.

എന്നുംപറഞ്ഞു വേഗം താഴത്തേക്കു് ഇറങ്ങിപ്പോയി. പോവുമ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ കേശവൻനമ്പൂരിയുടെ മുഖത്തേക്കു് ഒന്നു നോക്കി. ആ നോക്കു്, കേശവൻനമ്പൂരിക്കു തന്റെ ശരീരത്തിന്മേൽ ഒരു ഇരുമ്പുകോൽ പഴുപ്പിച്ചു വച്ചതുപോലെ കൊണ്ടു. കേശവൻനമ്പൂരി, വെറുറിലത്തട്ടംകൊണ്ടു് അവിടെ ഇളിഭ്യനായി വശായി. നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ആകപ്പാടെ നല്ല സുഖമായിട്ടില്ല—എങ്കിലും അവിടെത്തന്നെ ഇരുന്നു മുറുക്കി കുറേ നേരം ഇന്ദുലേഖയുടെ മുറിയിലുള്ള സാമാനങ്ങളും മറ്റും നടന്നുനോക്കി. ബുക്കുകളും വളരെ കണ്ടു—പെണ്ണുങ്ങളെ ഇംഗ്ലീഷ് പഠിപ്പിച്ചാൽ വളരെ ദോഷമാണെന്നു തീർച്ചയാക്കി.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– (നമ്പൂതിരിപ്പാടോടു്) ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വൈകുന്നേരം അമ്പലത്തിൽപോവൽ മുടങ്ങാതെ ഉണ്ടു്. അതിനു സമയവും മറ്റും അതികൃത്യമാണു്—അതാണു് ഇപ്പോഴും പൊയ്ക്കളഞ്ഞതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇന്ദുലേഖ വേഗം ഇങ്ങോട്ടു വരുമല്ലോ. വരുന്നവരെ നമ്മളും ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുക—അല്ലെ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അതു വേണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു—അത്താഴം കഴിഞ്ഞു് ഒൻപതുമണിക്കു് ഇവിടെ വന്നു് ഇന്ദുലേഖയുടെ പാട്ടും മറ്റും കേൾക്കാം; അതല്ലെ നല്ലതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:– അങ്ങിനെതന്നെ — അതാണു നല്ലതു്.

എന്നു പറഞ്ഞു രണ്ടാളുംകൂടി ചോട്ടിലേക്കു പോന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട മുകളിൽ കേശവൻ നമ്പൂരിയോടുകൂടി ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിന്മേലെ സാമാനങ്ങളും നോക്കുമ്പോഴും ചുവട്ടിൽ ഇന്ദുലേഖയും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയുമായി ഒരു സംഭാഷണം ഉണ്ടായി. ഇന്ദുലേഖാ മേൽകഴുകാൻ എന്നു പറഞ്ഞു മാളികമുകളിൽനിന്നു് ഇറങ്ങി തെക്കേ അറയിൽകൂടി നാലുകെട്ടിൽ കടന്നപ്പോഴും ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂരി തെക്കിനിയിൽ ഒരു കസാലമേൽ താനെ ഇരി

ക്കുന്നതു കണ്ടു. ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ട ഉടനെ നമ്പൂരി കസാലമേൽനിന്നു് എഴുനീറ്റു് ഇന്ദുലേഖയുടെ സമീപത്തിലേക്കു ചെന്നു മന്ദഹാസത്തോടുകൂടി നിന്നു. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു നമ്പൂരിയെ കണ്ടപ്പോൾ വളരെ സന്തോഷമായി എങ്കിലും എന്താണു് ആദ്യം പറയേണ്ടതു് എന്നു് ഒന്നും തോന്നീല. അപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി അങ്ങിനെയാണല്ലോ. എന്നാൽ അതിസമർത്ഥനായ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി ഇന്ദുലേഖയുടെ സൗഖ്യക്കേടു് ക്ഷണേന തീർത്തു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇന്നു കാണാനിടവരുമെന്നു ഞാൻ ഓർത്തിരുന്നില്ലാ. ഞാൻ ഈ ഗോഷ്ഠിയിൽ ഒന്നുമില്ലാ—നിർദ്ദോഷിയാണേ; എന്നെ ശങ്കിക്കരുതെ.

ഈ വാക്കുകളും കേട്ടപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മനസ്സമാധാനം വന്നു വാക്കുകളും ധാരാളമായി പറയാറായി.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു മുകളിൽ എഴുന്നള്ളാഞ്ഞതു്? മുമ്പു പരിചയവും സ്നേഹവും ഉണ്ടായതുകൊണ്ടായിരിക്കാം. എഴുന്നള്ളീട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടു് ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിച്ചു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–നമ്പൂതിരി മുകളിലേക്കു വരുമ്പോൾ എന്നെ വിളിച്ചില്ലാ. ഞാൻ ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടെ വന്നവരിൽ ഒരുവന്റെ സ്ഥിതിയിലാണല്ലോ. അതുകൊണ്ടു വിളിക്കാതെ ഒന്നിച്ചു വരണ്ട എന്നുവെച്ചതാണു്. നാളെ രാവിലെ ഏതായാലും വരാമെന്നു് ഉറച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോൾതന്നെ കണ്ടതു് എന്റെ ഭാഗ്യം. മാധവനു് സുഖമായതു് ഉടുപ്പിക ശമ്പളമായി എന്നു കേട്ടു. വളരെ സന്തോഷമായി.

മുകളിൽനിന്നു് ഇറങ്ങുമ്പോൾ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുണ്ടായിരുന്ന മൗഢ്യം സകലം തീർന്നു. മാധവന്റെ പേരു ചെവിയിൽപ്പെട്ട ഉടനെ ഒരു രോമാഞ്ചവും അല്പം ലജ്ജയും ഉണ്ടായി. മുഖം അല്പം ഒന്നു താഴ്ത്തി മന്ദഹാസംചെയ്യുന്നതു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി കണ്ടു വളരെ സന്തോഷിക്കുകയും ഇന്ദുലേഖയുടെ അവസ്ഥയെപ്പറ്റി ബഹുമാനിക്കുകയും ചെയ്തു. ഉടനെ—

ഇന്ദുലേഖാ:–രണ്ടു ദിവസത്തിനകത്തു മദിരാശിയിൽ നിന്നു വരുമെന്നു് എഴുത്തുവന്നിട്ടുണ്ടു്. ഒരുസമയം ഈ പ്രാവശ്യം മടങ്ങിപ്പോവുമ്പോഴും....

പിന്നെ ഒന്നും പറയാതെ കുറെ ലജ്ജിച്ചുകൊണ്ടു നിന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–മടങ്ങിപ്പോവുമ്പോഴും ഇന്ദുലേഖയുംകൂടെ——അല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–(മന്ദഹസിച്ചുംകൊണ്ടു്)അതെ. തിരുമനസ്സുന്നമായിട്ടു് സംസാരിപ്പാൻ മനസ്സുള്ള ആംഗ്ലസംസാരിപ്പാനുള്ള വാക്കുകളും സംഗതികളും തിരുമനസ്സുതന്നെ വേണ്ടവിധം അറിയിപ്പിച്ചും പറഞ്ഞും കൊടുക്കുന്നതു ചിലപ്പോഴും വലിയ ഉപകാരമായിവരുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–നിങ്ങടെ രണ്ടാളുടെയും കൂടെ ഞാനും മദിരാശിയിലോളം വരാം. ഇന്ദുലേഖയും മാധവനും ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരായി അധികകാലം അതിഭാഗ്യത്തോടുകൂടി ഇരിക്കണം എന്നാണു് എന്റെ ആഗ്രഹവും അനുഗ്രഹവും.

ഈ വാക്കുകളും പറയുമ്പോഴും നമ്പൂരിയുടെ കണ്ണിൽ അശ്രുക്കളും നിറഞ്ഞുവശായി. അതിമനോഹരിയായ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഈ അതിസുന്ദരനായ മാധവൻതന്നെ ഭർത്താവായി കാണണമെന്നാണു് ഇവരെ രണ്ടുപേരേയും കാണുകമാത്രം ഉണ്ടായിട്ടുള്ള സാമാന്യബുദ്ധികളായ എല്ലാ മനുഷ്യരുടെയും ആഗ്രഹവും അഭിപ്രായവും. എന്നാൽ ഇവരെ രണ്ടുപേരുടെയും രൂപസൗന്ദര്യത്തിനു പുറമെ ഇവരുടെ പഠിപ്പു്, ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യം, ശീലഗുണം, അന്യോന്യം ഉള്ള അനുരാഗം ഇതുകളെ വെടിപ്പായി മനസ്സിലാക്കീട്ടുള്ള അതിബുദ്ധിമാനും വിദ്വാനും ആയ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിക്കു് ഇവരുടെ ചേച്ചയിലും അഭ്യുദയത്തിലും അതിസന്തോഷവും അതുനിമിത്തം സന്തോഷാശ്രുക്കളും ഉണ്ടായതു് ആശ്ചര്യമല്ലല്ലോ.

നമ്പൂരി മേൽക്കാണിച്ചപ്രകാരം പറഞ്ഞപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും കണ്ണീർ താനെ പുറപ്പെട്ടു് ഗൽഗദാക്ഷരമായി——

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇവിടത്തെ അനുഗ്രഹം ഞങ്ങടം വളരെ ഭക്തിപൂർവ്വം എല്ലായ്പോഴും കാംക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–മദിരാശിയിൽനിന്നു് ഏതു തീയ്യതിക്കു് എത്തും എന്നു തീർച്ചയായി എഴുതീട്ടുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിയത്തെ ആഴ്ചയിൽ എന്നാണു് എഴുതിയിട്ടുള്ളതു്. എഴുതീട്ടു് ഇന്നേക്കു രണ്ടോ മൂന്നോ ദിവസമായി. മറന്നാളോ നാലാന്നാളോ വരുമായിരിക്കാം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഏന്റെ ഇവിടെനിന്നുള്ള യാത്ര എന്നോ—പുറപ്പാടിന്റെ കാര്യംകൊണ്ടു നമ്പൂതിരി ഒന്നും മുകളിൽനിന്നു പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കില്ലാ. താമസിപ്പാൻ വന്നതല്ലെ.

എന്നു പറഞ്ഞു ചിരിച്ചു. ഇന്ദുലേഖയും ചിരിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു് ഒരു ശ്രീരാമോദന്തശ്ലോകം എഴുതീ അയച്ചതു നേത്തെ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും ഇന്ദുലേഖയും വളരെ ചിരിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇവിടുന്നുകൂടെ എഴുന്നള്ളിയതു് എന്റെ ഭാഗ്യംതന്നെ. ഞാൻ അമ്പലത്തിൽ പോയി വരാം. രാവിലെ യാത്രയില്ലെങ്കിൽ നിശ്ചയമായി അമ്മാത്തു കഴിഞ്ഞു മുകളിലേക്കു് എഴുന്നള്ളണം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–രാവിലെ യാത്രയുണ്ടാവുമെന്നു തോന്നീല.

ഇന്ദുലേഖാ ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു കുളിമുറിയിലേക്കു പോയി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി യഥാപൂർവ്വം കസാലമേൽതന്നെ പോയി ഇരുന്നു. അപ്പോഴേക്കു മെതിയടിയുടെ ശബ്ദം കേട്ടുതുടങ്ങി. ഇന്ദുലേഖാ പറഞ്ഞ വാക്കുകളും ബദ്ധപ്പെട്ടു പോന്നതും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് അപ്പോഴും ഒട്ടുംതന്നെ സുഖമായില്ലെങ്കിലും രാത്രി ഒൻപതുമണിക്കു രണ്ടാമതു പാട്ടു കേൾക്കാനും മറ്റും മുകളിലേക്കു പോവാൻ നിശ്ചയിച്ച സന്തോഷമാണു് ഇപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നതു്. ഉടനെ

ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു നാലുകെട്ടിലേക്കു വന്നു ചെറുശ്ശേരിയെ കണ്ടു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്താണു ചെറുശ്ശേരി തന്നെ ഇരുന്നു മുഷിഞ്ഞുവോ? മുകളിലേക്കു വരാമായിരുന്നില്ലേ? ഇന്ദുലേഖാ അതിസുന്ദരി—അതിസുന്ദരിതന്നെ. ഇങ്ങിനെ ഒരു സ്ത്രീയെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. ശിവ—ശിവ! സൗന്ദര്യത്തിന്റെ ഒരു വിശേഷം! ഇശ്ശി ഇണ്ടേനും—അതിശംതന്നെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–ഇവിടത്തെപ്പോലെ ഒരു പുരുഷനെ ഇന്ദുലേഖയും കണ്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കില്ല. ഇന്ദുലേഖയും പരിഭ്രമിച്ചിരിക്കണം. അതു ഞാൻ മുമ്പുതന്നെ നിശ്ചയിച്ച കാര്യമാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്താ ചെറുശ്ശേരി ഇന്നാരം ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലിയില്ലേ—രംഭയെ കണ്ടിട്ടു രാവണൻ ഭ്രമിച്ച മാതിരി—ആ ശ്ലോകം ഒന്നു ചൊല്ല.

ചെറുശ്ശേരി ശ്ലോകം ചൊല്ലുന്നു:

''ഇയം ബാലാ ലീലാദരഗമനലോലാളകഭരാ
ചലച്ചേലാചോളാ പിഹിതകുചശൈലാ വിധുമുഖീ–
ലസൽഫാലാ മാലാ നിപതദളിജാലാ വിഷമിത–
സ്മരജ്വാലാ ഭ്രീളാമപഹരതി നീലാബ്ജനയനാ.''

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ആ ശ്ലോകം ഒരു ഓലയിൽ എഴുതി എന്റെവശം തരൂ.

കേശവൻനമ്പൂരി ഉടനെ ഓലയും എഴുത്താണിയും കൊണ്ടുവന്നു. ചെറുശ്ശേരി ശ്ലോകം എഴുതി നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടവശം കൊടുത്തു. ആ ഓലയും കൈയിൽപിടിച്ചു് അദ്ദേഹം കുറെ നേരം നാലുകെട്ടിൽ കസാലമേൽ ഇരുന്നു. അപ്പോഴും എന്തോ കാര്യവശാൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മ (ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മ) നാലുകെട്ടിന്റെ വടക്കേ അറയിൽനിന്നു പുറത്തേക്കു പോവുന്നതു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട കണ്ടു. ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയായ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ നല്ല സൗന്ദര്യമുള്ള സ്ത്രീയാണെന്നു ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. വയസ്സും മുപ്പത്തഞ്ചേ ആയിട്ടുള്ളു. നമ്പൂരിപ്പാട്ട് ഈ സ്ത്രീയെ കണ്ടു ഉടനെ കേശവൻനമ്പൂരിയോടു്—

''ഈ കടന്നുപോയ സ്ത്രീ ഏതാണു കുറുത്തേടം?''

കേശവൻനമ്പൂരിക്കു് ഉള്ളിൽ വല്ലാതെ ഒരു ഭയം തോന്നി. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ തനിക്കു വളരെ പ്രതിപത്തിയുള്ള ഭാര്യയാണു്. ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിന്റെ സ്വഭാവം തനിക്കു നല്ല നിശ്ചയം ഉണ്ടുതാനും. കേശവൻനമ്പൂരി ആകപ്പാടെ ഒന്നു ഭ്രമിച്ചു.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഓ——ഹോ! കുറുത്തേടത്തിന്റെ പരിഗ്രഹം, അല്ലേ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എനിക്കു കണ്ടു സംസാരിക്കണം; ഇങ്ങട്ടു വിളിക്കൂ.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–ഒരു വിരോധമില്ല. പാട്ടു കേറ്റപ്പാൻ വരുമ്പോഴം ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമുകളിൽ നിന്നു കണ്ടു സംസാരിക്കാം——അതല്ലെ നല്ലതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അല്ലാ, ഇപ്പോഴംതന്നെയാണു നല്ലതു്. രാത്രി പാട്ടിന്റെ എടയിൽ എന്തു സംസാരിക്കാൻ കഴിയും?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ചോദ്യവും കേശവൻനമ്പൂതിരിയുടെ പരിഭ്രമവും കണ്ടു് ആകപ്പാടെ വളരെ രസിച്ചു. 'ഇങ്ങിനെതന്നെ വരണം; ഇളിഭ്യൻ കേശവൻനമ്പൂതിരി ഒന്നു ബുദ്ധിമുട്ടട്ടെ' എന്നു ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂരി ഇച്ഛിച്ചുംകൊണ്ടാണു് മേൽകാണിച്ചപ്രകാരം പറഞ്ഞതു്. ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞതു ധൃതഗതിക്കാരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു വളരെ രസമായി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ചെറുശ്ശേരി പറഞ്ഞതു ശരി. എനിക്കു് ഇപ്പോഴംതന്നെ കണ്ടു സംസാരിക്കണം. നമുക്കു് എല്ലാം കുറുത്തേടത്തിന്റെ അറയിൽ പോയി ഇരിക്കാമല്ലോ. കുറുത്തേടം ആകപ്പാടെ അശേഷം ഒരു ലൗകികവിദ്വാത്താളാണു്. ഇതിനു മുമ്പെ നമ്മളെ അറയിലേക്കു ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ടുപോവേണ്ടതല്ലെ ചെറുശ്ശേരീ!

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–സംശയമെന്താണു്; അങ്ങിനെ

യല്ലേ വേണ്ടതു്. നോക്കു് ഇപ്പോഴേതന്നെ പോവാമല്ലൊ— അല്ലേ കുത്തേടം?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:—അതെ, പോവാം, പോവാം. അതിനെന്തു സംശയം?

എന്നു പറഞ്ഞു കേശവൻനമ്പൂതിരി വളരെ വിഷാദത്തോടുകൂടി എഴുനീറ്റു. കൂടെത്തന്നെ നമ്പൂതിരിപ്പാടും.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്താ ചെറുശ്ശേരി വരുന്നില്ലേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—ഞാൻ ഇവിടെ ഇരിക്കാം. അല്ല, വേണമെങ്കിൽ വരുന്നതിനും വിരോധമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ ചെറുശ്ശേരി ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുക. ഞാനും കുത്തേടവുംകൂടി പോയിവരാം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—അങ്ങിനെതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടും കേശവൻനമ്പൂതിരിയുംകൂടി കേശവൻനമ്പൂതിരിയുടെ അറയിൽ കടന്നുചെന്നു. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെ അറയിൽ കണ്ടില്ല. ഇന്ദുലേഖയുടെ ദാസി അമ്മു അറയിൽ നിന്നു് അടയ്ക്കു കഷണിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഈ അമ്മു എന്ന സ്ത്രീയും കണ്ടാൽ നല്ല ശ്രീയുള്ള ഒരു സ്ത്രീയാണു്. ഏകദേശം ഇരുപത്തഞ്ചു വയസ്സു പ്രായമുണ്ടു്. കേവലം വീട്ടുപണി എടുക്കുന്ന ദാസികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ അല്ല. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വളരെ താല്പര്യമായിട്ടാണു്. കാതിൽ ഒഴക്കൻമാതിരി തോടകളും, കഴുത്തിൽ വെളുത്ത നൂലിന്മേൽ ചുവന്ന കല്ലു വെച്ച ഒരു പൂത്താലിയും, എല്ലായ്പോഴും വെളുത്ത വസ്ത്രവും ധരിച്ചു നടക്കാനാണു് ഇന്ദുലേഖയുടെ കല്പന. ഇന്ദുലേഖയുമായുള്ള സഹവാസത്തിൽ ഇവരുടെ വൃത്തിഗുണം വിശേഷവിധിയായി ഉണ്ടെന്നു ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് അകത്തു കടന്ന ഉടനെ അമ്മുവെയാണു കണ്ടതു്. ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയാണെന്നു് കണ്ടപ്പോഴേ നിശ്ചയിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇതു ചെറുപ്പമാണു കുത്തേടത്തിന്റെ പരിഗ്രഹം. കുത്തേടം മഹാഭാഗ്യവാൻതന്നെ. ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയാണു് ഇതു്. ഇന്ദുലേഖയോളംതന്നെ ചെറുപ്പമായി തോന്നുന്നു. ആശ്ചര്യം! ഒരു പെങ്കിടാവാണെന്നു തോന്നുന്നു. അത്ഭുതം! എത്ര വയസ്സായി? ഇങ്ങട്ടു തിരിഞ്ഞു

നില്ക്കാം. എന്തിനാണു് ഒളിച്ചുനില്ക്കുന്നതു്? ലക്ഷ്മീ! ഇങ്ങട്ടു് അടുത്തുവരു. മകനംകൂ് ഇതു കണ്ടിട്ടില്ലെല്ലാ. കറുത്തേടത്തിനെ കണ്ടിട്ടായിരിക്കാം ഇതു ലജ്ജ. ഇങ്ങട്ടു വരു.

കേശവൻനമ്പൂരി:-ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയല്ലാ ഇവൾ— ഇന്ദുലേഖയുടെ ദാസിയാണു്. ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മ പുറത്തെങ്ങാൻ പോയിരിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഞാൻ അന്ധാളിച്ചു. എന്നാൽ കറുത്തേടം പോയി വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരു.

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഞാൻ പോയിട്ടു വിളിച്ചുകൊണ്ടു വരാം.

എന്നു പറഞ്ഞു കേശവൻനമ്പൂതിരി പുറത്തേക്കു പോയി. പിന്നാലെ ദാസി അമ്മുവും പുത്തേക്കു കടക്കാൻ പോവുമ്പോൾ—

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—അവിടെ നില്ക്കു. അവിടെ നില്ക്കു— ഒരു വിവരം ചോദിക്കട്ടെ. ഇന്ദുലേഖയുടെ വിഷളിയാണു്, അല്ലേ? രസികത്തിയാണു നീ. നീ വിഷളിയായിരിക്കേണ്ടവളല്ലാ. നീ മഹാ സുന്ദരിയാണു്. പോവാൻ വരട്ടെ. നില്ക്കു, നില്ക്കു.

അമ്മു:—അടിയനു മുകളിൽ പോവാൻ വഴികി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—നിനക്കു സംബന്ധം ആരെങ്കിലും ഉണ്ടോ?

അമ്മു:—ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—കഷ്ടം! ഈ വീട്ടിലുള്ള പ്രവൃത്തികളെല്ലാം എടുത്തു് ഈ ഓമനയായ ദേഹത്തെ ദുഃഖിപ്പിച്ചു കാലം കഴിക്കുന്നു, ഇല്ലേ? ഇങ്ങട്ടു വരു—എന്താണു കയ്യിൽ, മുറുക്കാനോ?

അമ്മു:—മുറുക്കാനല്ല, അടയ്ക്കു കഷണിപ്പതാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മുറുക്കുണ്ടോ?

അമ്മു:—ചിലപ്പോഴം മുറുക്കാറുണ്ടു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ആരെങ്കിലും പുറം ഉണ്ടോ? സ്വകാര്യമായിട്ടു നീ എന്നോടു പറ.

അമ്മു:—പുറമോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഒളിസേവ—ഒളിസേവ.

അമ്മു:–ഒളിസേവയോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–രഹസ്യം—രഹസ്യം.

അമ്മു:–അടിയൻ ഒന്നും അറിയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖയെ ഞാൻ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോവുമ്പോൾ നീ കൂടത്തന്നെ വരണം.

അമ്മു:–വരാം.

എന്നുംപറഞ്ഞു ചിരിച്ചുംകൊണ്ട് അമ്മു അകത്തുനിന്നു കടന്നുപോയി.

കേശവൻനമ്പൂരി വളരെ പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെ അന്വേഷിച്ചു പോയി. അമ്പലത്തിൽ തൊഴുതു മടങ്ങിവരുന്നതു കണ്ടു. ഒരു പച്ചച്ചിരിയോടുകൂടി അടുക്കെച്ചെന്നു.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–കാണണമെന്നു പറഞ്ഞു് അറയിലിരിക്കുന്നു. വേഗം ഒന്നു് അങ്ങട്ടു ചെന്നാൽ വേണ്ടില്ല.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ശിക്ഷ! ഇപ്പോൾ എന്നെറനേരെ തിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:– അതൊന്നുമല്ല. ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയല്ലേ; ഒന്നു കാണണം എന്നു് ഒരു താല്പര്യം—അതുണ്ടാവുന്നതല്ലേ? നമ്പൂതിരി കാണണം എന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടതിൽ എന്താണു തെറ്റു്?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഒന്നുമില്ലാ; അങ്ങിനെയാവട്ടെ. മുമ്പിൽ എഴുന്നെള്ളാം. ഞാൻ വരാം.

എന്നുംപറഞ്ഞു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ കേശവൻനമ്പൂരിയുടെ പിന്നാലെ നടന്നു. അറയിൽ എത്താറായപ്പോൾ അമ്മു ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പോവുന്നതും കണ്ടു. അറയുമ്മറത്തു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ നിന്നു. കേശവൻനമ്പൂതിരി അകത്തു കടന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്താണു്, വന്നില്ലേ?

കേശവൻനമ്പൂരി:–വന്നു; ഇവിടെ നില്ക്കുന്നുണ്ടു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇങ്ങട്ടു കടക്കാം; ധാരാളമായിട്ടു് ഇങ്ങട്ടു കടക്കാമെല്ലൊ. ഇന്ദുലേഖയെ ഞാൻ കണ്ടു. ഇന്ദുലേ

ഖയുടെ അമ്മയേയും കാണണമെന്നു് ആഗ്രഹം. ഇങ്ങട്ടു കടക്കാം, ഇങ്ങട്ടു കടക്കാം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ അകത്തു കടന്നു വാതിലിന്റെ പിൻഭാഗത്തു ശരീരം അല്പം മറച്ചു നിന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എന്താ കുത്തേടം, വിളക്കു വെയ്ക്കാത്തതു്? വിളക്കു കൊണ്ടുവരാൻ പറയൂ.

വിളക്കു കൊണ്ടുവന്ന വാതിലിന്റെ സമീപമായി വെയ്ക്കാൻ പറഞ്ഞു; വെച്ചു. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് നേരെയും തിരിഞ്ഞും ചാഞ്ഞും നോക്കി ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയുടെ സ്വരൂപം സാമാന്യം കണ്ടു ഭ്രമിച്ചു—കലശലായി ഭ്രമിച്ചു. കേശവൻനമ്പൂരിയുടെ പരിഭ്രമവും വിഷാദവും വളരെ വർദ്ധിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–കുത്തേടത്തിന്റെ ഭാഗ്യം—മഹാഭാഗ്യം. ഇന്ദുലേഖയേക്കാൾ സുന്ദരി എന്നു പറയാൻ പാടില്ലല്ലൊ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി എന്നാണു പേരു്; അല്ലേ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:– ലക്ഷ്മീദേവിതന്നെ—ലക്ഷ്മീദേവി എന്നാണു് എനി ഞാൻ വിളിക്കാൻ ഭാവം. എന്താണു കുത്തേടം ഒന്നും പറയാത്തതു്?

കേശവൻനമ്പൂരി എന്തു പറയാനാണു്! കേശവൻ നമ്പൂരിയുടെ കാര്യം വളരെ പരുങ്ങലായി എന്നേ പറവാനുള്ളൂ. ഈ ശനി തന്റെ കാര്യം പൊക്കമാക്കുമോ എന്നൊരു വിഷാദം ശുദ്ധാത്മാവായ ഈ കേശവൻനമ്പൂരിക്കു് ഉണ്ടായി. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയുടെ തന്റേടവും മിടുക്കും കേശവൻ നമ്പൂരി അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ വിഷാദം അദ്ദേഹത്തിനു് ഒരിക്കലും ഉണ്ടാവുന്നതല്ലായിരുന്നു. ഈ ശുദ്ധാത്മാവിനു് അതൊന്നും മനസ്സിലായിട്ടില്ലാ. എന്തു ചെയ്യും! വെറുതെ വിഷാദിച്ചുതുടങ്ങി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മീദേവിതന്നെയാണു്—എന്താ കുത്തേടം? കുത്തേടം മഹാഭാഗ്യവാനാണു്. ഇത്ര ഒക്ക ദ്രവ്യസ്ഥനും ശക്തനും ആയ എനിക്കു് ഇതു് ഇതുവരെ സാധിച്ചിട്ടില്ലല്ലൊ. കുത്തേടം മഹാഭാഗ്യവാൻതന്നെ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഊക്കുകഴിക്കാൻ പോവാറായി എന്നു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ആയിട്ടില്ലാ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി ആ വിളക്കു് അസാരം ഇങ്ങട്ടു് ഒന്നു കാണിക്കു. ഞാൻ ഗഡിയാം ഒന്നു നോക്കട്ടെ.

കേശവൻനമ്പൂരി വിളക്കു് എടുത്തു കാണിച്ചു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ഇതു് അശേഷം രസിച്ചില്ലാ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ വിളക്കു് എടുത്തു കാണിക്കണം എന്നായിരുന്നു ആഗ്രഹം. എങ്കിലും ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. ഗഡിയാം നോക്കി ആറരമണിയായിട്ടേ ഉള്ളു എന്നു പറഞ്ഞു് നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു് പിന്നെയും സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിക്കു് വയസ്സു് എത്രയായി?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–മുപ്പത്തഞ്ചാമത്തെ വയസ്സാണു് ഇതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ചെറുപ്പംതന്നെ. കുറത്തേടത്തിന്റെ ഭാഗ്യം. കുറത്തേടം എങ്ങിനെ കടന്നുകൂടി ഇവിടെ?

കേശവൻനമ്പൂരിക്കു നെഞ്ഞിടിപ്പു തുടങ്ങി: 'ഈശ്വരാ! എന്റെ ഭാര്യയെ ഈ അസത്തു തട്ടിപ്പറിക്കുമോ? ആവലാതി ഞാൻതന്നെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്തുവല്ലോ. ഇന്ദുലേഖയെ ഇദ്ദേഹത്തിനു കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ എന്റെ ഭാര്യയെ കൊണ്ടുപൊയ്ക്കളയുമോ? ഒരുസമയം പറയും എന്നുതന്നെ തോന്നുന്നു.' എന്നും മറ്റും ഉള്ള വിചാരം കേശവൻനമ്പൂരിക്കു കലശലായിത്തുടങ്ങി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിക്കു മുമ്പെ സംബന്ധം കിളിമാനൂർ ഒരു രാജാവായിരുന്നു, അല്ലേ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–പിന്നെയാണു കുറത്തേടത്തിനു ശുക്രദശ വന്നതു്, അല്ലേ? എന്താണു കുറത്തേടം ഒന്നും പറയാത്തതു്?

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഊക്കുകഴിക്കാൻ വൈകുന്നുവല്ലോ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–വഴകീട്ടില്ലാ. എഴുമണിക്കു കഴി

ച്ചാൽ മതി. എന്റെ വെള്ളിച്ചെല്ലം ഇങ്ങട്ടു കൊണ്ടുവരാൻ പറയൂ ഗോവിന്ദനോട്ട്.

ഗോവിന്ദൻ വെള്ളിച്ചെല്ലം കൊണ്ടുവന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ മുമ്പിൽ വെച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:—ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിക്കു് ഈ വെള്ളിച്ചെല്ലം ഒന്നു് എടുത്തു നോക്കാം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ വെള്ളിച്ചെല്ലം എടുപ്പാൻ വന്നപ്പോൾ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയുടെ സ്വരൂപം വെളിച്ചത്തു നല്ലവണ്ണം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട കണ്ടു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:—അത്ഭുതം——അത്ഭുതം! അതിശം——അതിശംതന്നെ! ആശ്ചര്യംതന്നെ! കുറുത്തേടത്തിന്റെ ഭാഗ്യവിശേഷംതന്നെ——അതിസുന്ദരി! എന്താ കുറുത്തേടം നന്ന ഭ്രമിച്ചിട്ടാണു്, അല്ലേ? അതിനു സംശയമുണ്ടോ? ആരു ഭ്രമിക്കാതിരിക്കും? സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മീദേവിതന്നെ. ആ ചെല്ലപ്പെട്ടി നല്ല മാതിരിയോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഒന്നാന്തരംതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:—വേണമെങ്കിൽ എടുക്കാം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അതിനു് അസാധീനം ഉണ്ടാവുമെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:—ശരി——ശരി. വാക്കുസാമർത്ഥ്യം അതിശം——അതിശായി പറഞ്ഞ വാക്കു്——ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കണം വാക്കുസാമർത്ഥ്യം. കുറുത്തേടത്തിന്റെ ഭാഗ്യം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സൗന്ദര്യം ഉണ്ടായതു് ആശ്ചര്യമല്ലാ. പക്ഷേ, വാക്കുസാമർത്ഥ്യം ഇതു ഇല്ലാ. അതു നിശ്ചയം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വയസ്സു് എത്രയായി?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—പതിനെട്ടാമത്തെ വയസ്സാണു് ഇതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:—എന്നാൽ പതിനേഴവയസ്സിൽ പ്രസവിച്ചു, അല്ലേ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:—പിന്നെ കിടാങ്ങളം ഒന്നും ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–മുമ്പത്തെപ്പോലെ മനസ്സിന്നു സുഖ മുണ്ടായിരിക്കയില്ലാ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–മനസ്സിന്നു സുഖക്കേട് ഒന്നുമില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–രാജാവു നല്ല യോഗ്യനായിരുന്നു, അല്ലേ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–നല്ല യോഗ്യനായിരുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്താണ്——കഷ്ടം! ഓരോ, സ്ത്രീകളുടെ യോഗ്യതപോലെ ഭർത്താവിനേയും പുരുഷന്റെ യോഗ്യതപോലെ ഭാര്യയേയും കിട്ടിക്കോളാൻ പ്രയാസം. അന്യോന്യം യോഗ്യതയായി വരണം——അതാണു വിശേഷം. അങ്ങിനെയല്ലാതെ വന്നാൽ അതു മഹാ സങ്കടമാണ്. എന്താ കുറത്തേടം ഒന്നും പറയാത്തതു്?

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഏഴ മണിയായി എന്നു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ആയിട്ടില്ലാ. എത്ര കൊല്ലമായി കുറത്തേടം സംബന്ധമായിട്ടു്?

കേശവൻനമ്പൂരി:–ആറു സംവത്സരമായി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നിട്ടും കിടാങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടില്ലാ, അല്ലേ?

കേശവൻനമ്പൂരി:–അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കുറത്തേടത്തിന്റെ ഭാഗ്യം ഓർത്തിട്ടു് എനിക്കു ബഹു അത്ഭുതം തോന്നുന്നു. ഇന്നാം ചെറുശ്ശേരി ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലി. അതിൽ ഒരാൾ മറ്റൊരാളുടെ ഭാര്യയെക്കണ്ടു് അസൂയപ്പെട്ട മാതിരി പറയുന്നുണ്ടു്. ശ്ലോകം എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. ചെറുശ്ശേരിയെ ഇങ്ങട്ടു വിളിക്കൂ.

കേശവൻനമ്പൂരി ചെറുശ്ശേരിയെ വിളിക്കാൻ പോയി. ചെറുശ്ശേരി ഊക്കുകഴിക്കാൻ പുറപ്പെട്ട നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെയും കാത്തു നില്ക്കുന്നു. കേശവൻനമ്പൂരി ചെറുശ്ശേരിയെ വിളിച്ചു.

ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂരി:–എന്താണിതു കഥ——നേരം ഏഴ മണിയായല്ലോ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–എന്റെ ചെറുശ്ശേരീ! എന്റെ വിഷ്ണുദത്തം എന്തിനു പറയുന്നു! അതിന്റെ അകത്തുനിന്നു

നമ്പൂരി ജന്മകാലം പുറത്തു വരില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. ഞാൻ എന്തു ചെയ്യട്ടെ! എന്റെ ഗ്രഹപ്പിഴ എന്നേ പറവാനുള്ളൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—ഇപ്പോഴും എന്നെ എന്തിനാണു വിളിക്കുന്നതു്?

കേശവൻനമ്പൂരി:—എന്തോ ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലുവാനാണത്രെ—ബുദ്ധിമുട്ടതന്നെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—ശിക്ഷ! ഇപ്പഴ്ു് എന്തു ശ്ലോകമാണു് ചൊല്ലുവാൻ ഉള്ളതു്? ആട്ടെ ഞാൻ വരാം.

എന്നുംപറഞ്ഞു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി കേശവൻനമ്പൂരിയോടുകൂടി അകത്തു കടന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്നാഴ്ം ഒരു ദിവസം ചെറുശ്ശേരി ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലിയില്ലെ, ഒരു പുരുഷൻ മറെറാരു പുരുഷന്റെ ഭാര്യയെക്കണ്ടു വ്യസനിച്ചപ്രകാരം—അതൊന്നു ചൊല്ലൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—ഒരു പുരുഷൻ മറെറാരു പുരുഷന്റെ ഭാര്യയെക്കണ്ടു വ്യസനിച്ചതോ? ഏതു ശ്ലോകമാണു്? എനിക്കു് ഓർമ്മയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഛീ! അന്ധാളിക്കേണ്ടാ. ഞാൻ പറയാം. ഒരു സ്ത്രീയുടെ മുഖം നോക്കീട്ടു ചന്ദ്രൻ ഉദിച്ചുവന്നപ്പോഴും ചന്ദ്രനു ലജ്ജയില്ലെന്നും പിന്നെ ആ സ്ത്രീയുടെ ഭർത്താവിന്റെ മുമ്പാകെ നില്ക്കുന്ന ഒരു അന്യപുരുഷനും ലജ്ജയില്ലെന്നും മറും. അതു ചൊല്ലൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു് ശ്ലോകം ചൊല്ലുന്നു.)

''കിം ബ്രൂമസ്തവ പൂർണ്ണചന്ദ്രമഹതീം
നിർല്ലജ്ജതാമീദൃശീം
യത്തവസ്യാമുഖമണ്ഡലേ സതി ഭവാ–
നപ്യജ്ജിഹീതേ പുരഃ
ആവിസ്മൃത്യ കിമേതദുക്തമധുനാ
യത്താദൃശീം സുന്ദരീം
ഭുഞ്ജാനസ്യ പുരോ വയഞ്ച പുരുഷാ
ഇത്യാസ്മഹേ നിസ്സ്രപാഃ''

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ശരി, ഈ ശ്ലോകംതന്നെ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിക്കു വില്പത്തി ഉണ്ടോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–രണ്ടുമൂന്നു കാവ്യങ്ങൾ ചെറുപ്പത്തിൽ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ചെറുശ്ശേരി നല്ല വിദ്വാനാണു്—ബഹു രസികനാണു്. കുറത്തേടത്തിനു വില്പത്തിഗന്ധംകൂടി ഇല്ല. അതെ, നേത്തെ മനസ്സിലായി, ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലാൻ വയ്യ, എങ്കിലും മഹാ ഭാഗ്യവാൻ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–എനിക്കു വില്പത്തി ഇല്ല. ഊക്കു കഴിക്കാൻ വഴകി; വളരെ വഴകി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–എന്നാൽ എനി പുറപ്പെടാം. ഒൻപതുമണിക്കു മകളുടെ പാട്ടു കേൾക്കാൻ ഇങ്ങട്ടു വരും. അപ്പോൾ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയേയും കാണുമല്ലൊ.

എന്നു പറഞ്ഞു പിന്നെയും ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയുടെ മുഖത്തേക്കു് ആർത്തിയോടെ ഒന്നു നോക്കി നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു പുറത്തേക്കു കടന്നു. വഴിയെതന്നെ നമ്പൂരിമാരും കടന്നു. കുളത്തിലേക്കായി പുറപ്പെട്ടു്, നാലുകെട്ടിൽനിന്നു പൂമുഖത്തേക്കു കടന്നപ്പോൾ പഞ്ചുമേനവനെ കണ്ടു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–പഞ്ചു അതിഭാഗ്യവാൻതന്നെ. ഇന്ദുലേഖയേയും പഞ്ചുവിന്റെ മകനും ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയേയും കണ്ടു. തമ്മിൽ ഞാനോ നിയ്യോ സുന്ദരി എന്ന തിരക്കുള്ളതുപോലെ തോന്നും അവരുടെ സൗന്ദര്യം കണ്ടാൽ. കുറത്തേടത്തിന്റെ ഭാഗ്യം. രണ്ടാളും അതിസുന്ദരികൾതന്നെ.

പഞ്ചുമേനവനു് ഈ വാക്കുകളും അശേഷം രസിച്ചില്ലാ. കൂച്ചു ക്രോധവും ഉണ്ടായില്ലെന്നില്ലാ. എങ്കിലും അതെല്ലാം മനസ്സിൽ അടക്കി.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എനി ഊക്കുകഴിപ്പാൻ എഴന്നെള്ളാറായി എന്നു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–അതെ; ഊക്കുകഴിച്ചു് ഊൺകഴിഞ്ഞു വേഗം വന്നുകളയാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടും നമ്പൂതിരിമാരുംകൂടി മിറ്റത്തു് എറങ്ങിയപ്പോൾ പഞ്ചുമേനവൻ കേശവൻനമ്പൂതിരിയെ കൈകൊണ്ടു മാടിവിളിച്ചു. കേശവൻനമ്പൂതിരി മട

ങ്ങിച്ചെന്നു. പഞ്ചുമേനവനും നമ്പൂതിരിയുംകൂടി നാല്പ കെട്ടിൽ കടന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:– എന്താണു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ബോദ്ധ്യമായോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– ബോദ്ധ്യമാവും. ബോദ്ധ്യമാവാതെ ഇരിക്കയില്ല.

പഞ്ചുമേനവൻ:– ആവുന്നതു പിന്നെ പറയാം—ആയോ?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അതു് ഇപ്പോഴും ഒന്നും നിശ്ചയിക്കാറായില്ല. ബോദ്ധ്യമാവും; അതിനു സംശയമില്ല.

പഞ്ചുമേനവൻ:–തിരുമനസ്സിലെ വാക്കു് എനിക്കു് അശേഷം വിശ്വാസമാവുന്നില്ല. നേത്തെത്തെ വരവു കണ്ടപ്പോഴും ഞാൻ എന്തോ വല്ലാതെ ഭ്രമിച്ചു. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ആകപ്പാടെ ഒരു വിഡ്ഢിയാണെന്നു തോന്നുന്നു എനിക്കു്.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–മഹാ ധനവാനല്ലേ; അതു നോക്കണ്ടെ?

പഞ്ചുമേനവൻ:–ഇന്ദുലേഖ അതൊന്നും നോക്കുന്ന കൂട്ടിയല്ലാ. നമ്മളുടെ ഈ മോഹം വെറുതെ എന്നു തോന്നുന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു വിശേഷം പറവാൻതന്നെ വശമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയുടേയും ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയുടേയും സൗന്ദര്യം എന്നോടു് എന്തിനാണു് ഇങ്ങിനെ വണ്ണിക്കുന്നതു്—തുമ്പില്ലാത്ത വാക്കു പറയുന്ന ഇദ്ദേഹം.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– വലിയാളുകളല്ലേ; അവക്കു് എന്തും പറയാമല്ലോ?

പഞ്ചുമേനവൻ:–എന്തും പറഞ്ഞാൽ ചിലപ്പോഴും എന്തും കേംക്കേണ്ടിയും വരും. എനിക്കു് ഇതൊന്നും രസമായില്ല. ഇന്ദുലേഖ എന്തു പറഞ്ഞു?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– വിശേഷിച്ചു് ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല.

പഞ്ചുമേനവൻ:–പിന്നെ മാളികയിൽ പോയിട്ടു നമ്പൂതിരിപ്പാടു് എന്തു ചെയ്തു?

കേശവൻനമ്പൂതിരി:– വിശേഷിച്ച് ഒന്നും ചെയ്തിട്ടില്ലാ. എനിക്ക് ഊക്കുകഴിക്കാൻ വൈകുന്നു. ഞാൻ ഊണു കഴിച്ചു വന്നിട്ട് എല്ലാം പറയാം.

പഞ്ചുമേനവൻ:–ഒന്നും പറയാനില്ല. ഈ കാര്യം ഈ ജന്മം നടക്കുകയില്ല. പിന്നെ എന്തിനാണ് ഈ ഗോഷ്ഠികൾ കാണിക്കുന്നതു്?

എന്നു പറഞ്ഞു പഞ്ചുമേനവൻ അകത്തേക്കും കേശവൻനമ്പൂതിരി കുളപ്പുരയിലേക്കും പോയി.

പഞ്ചുമേനവനും കേശവൻനമ്പൂതിരിയും തമ്മിൽ മേൽ കാണിച്ചപ്രകാരം സംസാരിച്ചിരുന്നപ്പോൾ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടം ചെറുശ്ശേരിയുംകൂടി കുളപ്പുരയിലേക്കു പോകുംവഴി ചെറുതായി ഒരു സംഭാഷണം ഉണ്ടായി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:–ചെറുശ്ശേരീ! എനിക്ക് ഇന്ദുലേഖയെക്കാൾ ബോധിച്ചതു് അവളുടെ അമ്മയെയാണു്. വാക്കുസാമർത്ഥ്യം കടുകട്ടി. കണ്ടാലോ?—ചെറുശ്ശേരി കണ്ടില്ലേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഞാൻ കണ്ടു. നല്ല സൗന്ദര്യമുണ്ടു്. പ്രായംകൊണ്ടും ബഹുയോജ്യത.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:– ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ഞാൻ യോജ്യത ഇല്ലെന്നോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഛെ, അതു ഞാൻ പറയില്ലാ. ആ ഭാഗം ഇരിക്കട്ടെ—അതു സ്വന്തമായതല്ലെ; കരസ്ഥമായെല്ലൊ. പിന്നെ ഇന്ദുലേഖ യോജ്യത ഉണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ടു് എനി ആവശ്യമില്ലല്ലൊ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:– ഇന്ദുലേഖയുടെ കാര്യം തീച്ചയായോ? പഞ്ചു വല്ലതും ചെറുശ്ശേരിയോടു പറഞ്ഞുവോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–പഞ്ചു എന്തിനു പറയുന്നു? അതു് ഉറച്ച കാര്യമല്ലേ? അങ്ങിനെയല്ലേ വരാൻ പാടുള്ളൂ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:–അങ്ങിനേ വരാൻ പാടുള്ളൂ എങ്കിലും ഒരു ശങ്ക—ശങ്ക ഇല്ലെന്നതന്നെ പറയാം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:– ശങ്കയ്ക്കു് എന്തു കാരണം?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:–എന്റെ ഒരു ഭ്രമം, അത്രേ ഉള്ളൂ. ശങ്ക ഒന്നുംതന്നെ ഇല്ല.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂതിരി:–അതു ശരി—ഇവിടത്തെ ഭ്രമം. ശങ്കയില്ലാത്ത കാര്യത്തിൽ ഒരു ഭ്രമം. അതേ പറയാനുള്ളു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖയുടെ കാര്യം അങ്ങിനെ ഇരിക്കട്ടെ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയുടെ അവസ്ഥ വിചാരിക്കൂ—കുത്തേടത്തിന്റെ ഭാഗ്യം നോക്കൂ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അതാണു ഞാനും പറയാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. കുത്തേടത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗ്യവിശേഷം വളരെത്തന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കുത്തേടം വേളികഴിച്ചിട്ടുണ്ടോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:– ഈ അസത്തിനു വേളികഴിക്കരുതോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ആ അസത്തു വേളികഴിക്കില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയുടെ അടുക്കെ പാട്ടുകിടക്കുകയേ ഉള്ളു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അതേ ഉള്ളു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിക്കു് ഇയ്യാളെ ലേശം ഭ്രമമില്ല. അതു ഞാൻ ക്ഷണേന നിശ്ചയിച്ചു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇവിടത്തെ ബുദ്ധിവലിപ്പം അറിവുള്ള എന്നോടു് ഇതു പറയണോ? ഞാൻ അതു് അപ്പോഴം തന്നെ മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഇവിടത്തെ സ്വരൂപം കണ്ണിൻമുമ്പിൽ വെച്ചുംകൊണ്ടു് ഒരു സ്ത്രീക്കു് തനിക്കു് എതു ആസക്തിയുള്ള പുരുഷനായാലും അവനെക്കണ്ടിട്ടു് ലേശംപോലും അനുരാഗദ്വേഷങ്ങൾ ഉണ്ടാകയില്ലെന്നു് എനിക്കു പൂർണ്ണബോദ്ധ്യമാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി എന്നെ കണ്ടിട്ടു കുറച്ചു ഭ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അതിനു് എനിക്കു സംശയമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ അതിനെന്തു വിദ്യ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഏതിനു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ആ ഭ്രമം നിവൃത്തിക്കാൻ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അതിനു പലേ വിദ്യകളും ഇല്ലേ? എനി ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയെ കാണേണ്ടെന്നു വെച്ചേക്കണം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്തു കഥയാണു ചെറുശ്ശേരി പറയുന്നതു്? അങ്ങിനെ ഭ്രമം മാറുന്നതായാൽ ഇവിടെ നോം ഇപ്പോഴം വരണോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇവിടെ വന്നതു് ഇന്ദുലേഖയെ ഭ്രമിച്ചിട്ടല്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–അതെ; വന്നതിന്റെ ശേഷം ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയിലും ഭ്രമം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–എന്നാൽ അമ്മയേയും മകളേയും ഒന്നായി ബാന്ധവിക്കാമെന്നോ? അതു വെടിപ്പുണ്ടോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ബാന്ധവം ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെ. എന്നാൽ——

ഇത്രത്തോളം പറയുമ്പോഴേക്കു കേശവൻനമ്പൂരി കുളപ്പുരയിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ സമീപം എത്തി. പിന്നെ ഇതിനെക്കുറിച്ചു് നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു് ഒന്നും സംസാരിച്ചില്ലാ. ഊക്കുകഴിഞ്ഞു് അമ്പലത്തിൽ തിരുമുറ്റത്തിൽ ചന്ദ്രികയിൽ നിന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയുടെ ഓമ്മ വിട്ടു. മനസ്സിൽ കഠിനമായി തറച്ചുപോയിട്ടുള്ള വിചാരംതന്നെ സ്വഭാവേന വന്നു. ഇന്ദുലേഖയെപ്പോലെ ഒരു സ്ത്രീയെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു കണ്ടിട്ടില്ല. തൽക്കാലം വേറെ ഓരോ സ്ത്രീകളെ കാണുമ്പോഴം ശുദ്ധവിടനായ ഇദ്ദേഹത്തിന്നു് അതിലെല്ലാം ഭ്രമം ഉണ്ടായി എങ്കിലും സ്വസ്ഥമായി ചന്ദ്രികയിൽ നില്ക്കുമ്പോഴം തരുണീമണിയായ ഇന്ദുലേഖയുടെ വിചാരംതന്നെയാണു് ഉണ്ടായതു്. ഇന്ദുലേഖയെ വിചാരിച്ചു വിചാരിച്ചു് ഗോവിന്ദനെ വിളിച്ചു്, രംഭയെ കണ്ടു ഭ്രമിച്ച സംഗതിയെപ്പറ്റി ശ്ലോകം എഴുതിയ ഓല ഗോവിന്ദൻപക്കൽ കൊടുത്തിട്ടു്—

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഈ ഓല ഞാൻ തന്നതാണെന്നു പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിൽ പോയി ഇന്ദുലേഖയുടെ കൈയിൽ കൊടുക്കുക.

ഗോവിന്ദൻ ഉടനെ എഴുത്തുംകൊണ്ടു് ഇന്ദുലേഖയുടെ

മാളികയിന്മേൽ ചെന്നു. അപ്പോഴം ഇന്ദുലേഖാ ഊണു കഴിഞ്ഞു മാളികയിലേക്കു കയറിവരുന്നു.

ഗോവിന്ദൻ:–ഒരു തിരുവെഴുത്തു തന്നയച്ചിട്ടുണ്ടു്, തമ്പുരാൻ. ഇവിടെ തരുവാൻ കല്പനയായിരിക്കുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–(കാര്യം മനസ്സിലായെങ്കിലും കഠിനദേഷ്യത്തോടെ) ഏതു തമ്പുരാൻ? എന്തെഴുത്തു്?

ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖത്തു് അപ്പോഴം ഉണ്ടായിരുന്ന കോപരസം കണ്ടിരുന്നാൽ ആ രസത്തിലും ആ മുഖം അതികാന്തംതന്നെ എന്നു് എല്ലാവരും പറയും.

ഗോവിന്ദൻ:–മുക്കില്ലാത്ത മനസ്സുൽ തമ്പുരാന്റെ തിരുവെഴുത്താണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കു് എഴുതുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്നു് അവകാശമില്ലാ. ഞാൻ വാങ്ങുകയില്ലാ എന്നു പറഞ്ഞേക്കു.

എന്നും പറഞ്ഞു് ക്ഷണേന തന്റെ അറയിലേക്കു കടന്നുപോയി.

ഗോവിന്ദൻ ഇളിഭ്യനായിക്കൊണ്ടു് എഴുത്തു മടിയിൽ മൂടിവെച്ചു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അടുക്കെ വന്നു. അപ്പോഴം നമ്പൂതിരിപ്പാടു പലേ ആളുകളോടുംകൂടി അമ്പലത്തിന്റെ തിരുമുറ്റത്തുതന്നെ നിന്നിരുന്നു. ഗോവിന്ദനെ കണ്ടപ്പോഴം ആ നിന്നെടത്തുനിന്നുതന്നെ ഗോവിന്ദനോടു് ഒറക്കെ വിളിച്ചു ചോദിക്കുന്നു:

''ഗോവിന്ദാ! ആ എഴുത്തു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കൊടുത്തുവോ?''

ഗോവിന്ദൻ വളരെ വിഷണ്ണനായി എന്താണു മറുപടി പറയേണ്ടതു് എന്നു് അല്പം ശങ്കിച്ചു. ഒടുവിൽ ഗോവിന്ദൻ ''കൊടുത്തു,'' എന്നും പറഞ്ഞു് ഉടനെ അവിടെനിന്നു പോയി. പിന്നെയും അവിടെ നിന്നാൽ വേറെയും ചോദ്യങ്ങം ഉണ്ടാവുമെന്നു് ഓത്തു ഗോവിന്ദൻ ഓടിക്കളഞ്ഞതാണു്. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഒൻപതുമണി ആയില്ലെല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടു് കുളപ്പുരയിൽ എണ്ണതേപ്പാൻ പോയപ്പോഴം ഗോവിന്ദനും കൂടെപ്പോയി എഴുത്തു മടിയിൽനിന്നു് എടുത്തിട്ടു് സ്വകാര്യമായി പറയുന്നു.

ഗോവിന്ദൻ:–നേരത്തെ അടിയൻ തിരുവെഴുത്തു കൊടു

ത്തു എന്നു് ഉണത്തിച്ചതു കളവാണു്. എഴുത്തു് ഇതാ. കുന്ദലേഖാ എഴുത്തു വാങ്ങീല. തമ്പുരാനു കുന്ദലേഖയ്ക്കു് എഴുതാൻ ആവശ്യമില്ലെന്നും തിരുവെഴുത്തു വാങ്ങിയില്ലെന്നുമാണു പറഞ്ഞതു്. നേത്തെ അരുളിച്ചെയ്തപ്പോഴും പേരെ ആളുകൾക്കു ഉണ്ടായിരുന്നതിനാൽ അടിയൻ കൊടുത്തു എന്നു് കളവായി ഉണത്തിച്ചതാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—മഹാ വിഡ്ഢീ! കുന്ദലേഖയല്ലാ—ഇന്ദുലേഖ എന്നാണു പേരു്. നേത്തെ നീ ഓല കൊടുത്തു എന്നു കളവു പറഞ്ഞതു നന്നായി. അങ്ങിനെ സന്ദർശമായി പറയണം—ഇതാണു ഗോവിന്ദനോടു് എനിക്കുള്ള ഇഷ്ടം.

ഗോവിന്ദൻ:—ആ കുന്ദലേഖാ....

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—വിഡ്ഢീ—പിന്നെയും കുന്ദലേഖ എന്നു പറയല്ല. 'ഇന്ദുലേഖാ'—'ഇ'ന്ദുലേഖാ എന്നു പറയൂ.

ഗോവിന്ദൻ:—റാൻ—അടിയനു തെറ്റിപ്പോയി. ആ ഇന്ദുലേഖാ....

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—പടുവങ്കാ! ഇളിഭ്യരാശീ! ഇന്ദുലേഖയല്ല, 'ഇന്ദുലേഖാ' എന്നു പറയൂ.

ഗോവിന്ദൻ:—റാൻ—ആ ഇന്ദുലേഖാ വളരെ കറുമ്പു കാരിയാണെന്നു് അടിയനു തോന്നി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ആവട്ടെ, നീ ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയെ കണ്ടുവോ? അതിശാണു മുഖം! ബഹു സുന്ദരി. അവർക്കു് എന്നെ ബഹു ഭ്രമമായിരിക്കുന്നു. കുത്തേടത്തിന്റെ ഭാര്യയാണു്.

ഗോവിന്ദൻ:—അപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു തിരുമനസ്സിലെ ഭ്രമമില്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഇന്ദുലേഖ ഇങ്കിരിയസ്സും മറ്റും പഠിച്ച വല്ലാത്ത ഒരുമാതിരിയായി കാണുന്നു. ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മ അങ്ങിനെയൊന്നുമല്ലാ. ബഹു വാക്കുസാമർത്ഥ്യം. നീ ആ വെള്ളിച്ചെല്ലം ഇങ്ങട്ടു് എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നില്ലേ?

ഗോവിന്ദൻ:—അടിയൻ അപ്പോഴത്തന്നെ ഇങ്ങട്ടു് എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു മഠത്തിൽ വച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:—മിടുക്കാ! രസികാ! ഇതാണു് എനിക്കു ഗോവിന്ദനെ ഇത്ര താൽപര്യം. ഞാൻ വെള്ളിച്ചെല്ലം ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയോടു് എടുത്തോളാൻ പറഞ്ഞു. അതിനു് അസ്വാധീനമില്ലെന്നു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയും പറഞ്ഞു. ഒരുസമയം നീ അതു് അവിടെ ഇട്ടുപോന്നിട്ടു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി തന്റേതാക്കി എടുത്തുവയ്ക്കുമോ എന്നു ഞാൻ വിഷാദിച്ചു.

ഗോവിന്ദൻ:—അടിയൻ കുറെ കാലമായില്ലേ ഇവിടത്തെ കല്പരി തിന്നുന്നു. ഇതൊക്കെ അടിയനു നല്ല നിശ്ചയമില്ലേ.

ഇങ്ങിനെ ഗോവിന്ദനുമായി സല്ലാപിച്ചുകൊണ്ടു നമ്പൂതിരിപ്പാടു് തേച്ചുകുളിക്കു് ആരംഭിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു കുളപ്പുരയിൽ എണ്ണതേച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും കേശവൻനമ്പൂരിയും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും കൂടി മഠത്തിന്റെ കോലായ്കൽ ഇരുന്നു് ഒരു സംഭാഷണം ഉണ്ടായി. കേശവൻനമ്പൂരിക്കു പലപ്രകാരേണയും മനസ്സിൽ വിഷാദം ഉണ്ടായിരുന്നു. അസംഗതിയായി തന്റെ ഭാര്യയെ നമ്പൂതിരിപ്പാടു കണ്ടെത്തി. സുന്ദരിയാണു തന്റെ ഭാര്യ എന്നുള്ളതിലേക്കു സംശയമില്ല. തന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാടും അതിസുന്ദരൻ എന്നുതന്നെയാണു്. പിന്നെ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് അതിധനവാൻ—കുബേരൻ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിക്കു് ഇദ്ദേഹത്തിൽ ഭ്രമം ഉണ്ടായാലോ? പഞ്ചുമേനോൻ സമ്മതിക്കുമോ എന്നുള്ളതിനു വാദമില്ലാ. 'നമ്പൂതിരിപ്പാടു സംബന്ധം ആവണം എന്നു പറയുന്നു. അദ്ദേഹം വലുതായ ഒരാളല്ലേ! അതിനു് ഇവിടുന്നു വിരോധം പറയരുതെന്നു പഞ്ചുമേനോൻ എന്നെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ എന്തുചെയ്യും, ഈശ്വരാ! ഞാൻ സമ്മതിച്ചാൽ എന്തു്, സമ്മതിച്ചില്ലെങ്കിൽ എന്തു്? കാര്യം നടക്കും. നമുക്കു് ഇല്ലത്തേക്കും പോവാം. ശൂദ്രസ്ത്രീകളെ ഭാര്യയാക്കിയാൽ ഇങ്ങിനെ ഓരോ ആപത്തുകളും വന്നേക്കാം.' ഇങ്ങിനെ എല്ലാം കുറെനേരം ഈ സാധു കേശവൻനമ്പൂരി വിചാരിക്കും. പിന്നെ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയുടെ മുഖവും ശരീരവും എല്ലാംകൂടി ഒന്നു വിചാരിക്കും. 'കഷ്ടമേ, വല്ല ആപത്തും നമുക്കു വന്നു നേരിടുമോ?—ഇല്ലാ അതുണ്ടാവുന്നതല്ലാ.

ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സംബന്ധത്തിനു വന്നിട്ടു് ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മയെ ബാന്ധവിച്ചു കൊണ്ടുപോയി എന്നു വരുമോ? അങ്ങിനെ വരാൻ പാടില്ല' എന്നു വിചാരിച്ചു ധൈര്യപ്പെട്ടും. ഇങ്ങിനെ തിരിച്ചും മറിച്ചും വിചാരിക്കും. വിചാരിച്ചു വിചാരിച്ചു് ഈ ശ്രദ്ധാത്മാവിനു് ഈ വിചാരം പോയി മറെറാരു വിചാരം തുടങ്ങി: 'ഒമ്പതുമണിക്കു പാട്ടു് ഉണ്ടാവുമെന്നു് ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാടോടു പറഞ്ഞുപോയല്ലോ. എനി ഇന്ദുലേഖാ പാടിയില്ലെങ്കിലോ? വീണപ്പെട്ടി വായിച്ചില്ലെങ്കിലോ? അതിദുഷ്ടമായിത്തീരുമല്ലൊ. ഇങ്ങിനെ വന്നാൽ എന്തു നിവൃത്തി?'—എന്ന ആലോചനയാണു പിന്നെ ഉണ്ടായതു്. ആലോചിച്ചു് ആലോചിച്ചു് ഒരു വഴിയും കാണാതെ മേല്പെട്ടു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴം ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി അട്ടക്കെ വന്നു് ഇരുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—എന്താണു കുത്തേടത്തിനു് ഒരു കുണ്ഠിതം ഉള്ളതുപോലെ കാണുന്നു?

കേശവൻനമ്പൂരി—(ഒരു പച്ചച്ചിരിയോടുകൂടി) കുണ്ഠിതം ഒന്നുമില്ലാ. എന്തു കുണ്ഠിതം?—കുണ്ഠിതത്തിനു് ഒരു കാരണവുമില്ലാ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—പിന്നെ എന്താണു് ദീഘ്രാലോചന?

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഒന്നുമില്ലാ; ഇന്നത്തെ പാട്ടിന്റെ കാര്യം ആലോചിച്ചു. നേരം എട്ടരമണി കഴിഞ്ഞു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:— എന്താണു് പാട്ടിനു തടസ്ഥം ഒന്നും ഉണ്ടാകയില്ലല്ലോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:—എന്താണു തടസ്ഥം—ഒന്നും ഇല്ലാ. ഒരു തടസ്ഥവും ഇല്ലാ. ഇന്നുരാത്രി ഒൻപതുമണിക്കു പാട്ടുണ്ടു്. ചെറുശ്ശേരിക്കും മുകളിൽ വരാം. ഇന്ദുലേഖ അസാധാരണയായി രാത്രികളിലൊക്കെ പാടാറുണ്ടു്. ചിലപ്പോഴം വീണപ്പെട്ടിയും വായിക്കും. വളരെ ദുർലഭം ദിവസമേ പാട്ടു് ഇല്ലാതെയുള്ള. ഇന്നു പാട്ടുണ്ടാവാതിരിക്കയില്ലാ. എല്ലാവക്കും പോയി കേൾക്കാം. അതിനു് ഇന്നു

ലേഖയ്ക്ക വിരോധം ഒന്നും ഇല്ലാ. ഇന്ന പാട്ടണ്ടാവാതിരിക്കയില്ലാ. നമ്പൂതിരിയും മറ്റും ഉള്ളതല്ലേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–പാട്ടണ്ടായെങ്കിൽ ഞാനും വരാം കേൾക്കാൻ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–പാട്ടണ്ടാവും; സംശയമില്ലാ.

കേശവൻനമ്പൂരിക്ക നല്ല ഒന്നാന്തരം സംശയം ഉണ്ട്. എന്നാലും നേരത്തെ പതിവ് ഇല്ലാതിരിക്കില്ലാ എന്ന് ഈ ശ്രദ്ധാത്മാവിന പിന്നെയും ഒരു വിശ്വാസം. ഇന്ദുലേഖയോട ചോദിപ്പാനോ ഇന്ദുലേഖയുടെ മുഖത്ത നേരെ നോക്കാനോ ഇയാൾക്ക ധൈര്യവും ഇല്ലാ. കേശവൻനമ്പൂരി വലിയ കുഴക്കിലായി അങ്ങിനെ ഓരോന്ന വിചാരിച്ച. ഒടുവിൽ——

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഇന്ന പാട്ട് ഉണ്ടാവും; ഉണ്ടാവാതിരിക്കില്ലാ. നമ്പൂതിരിയും മറ്റും ഉള്ളതല്ലേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–എന്താണിത്ര ഒരു പരിഭ്രമം കുത്തേടത്തിന്ന്? പാട്ടണ്ടാവും, അത നമുക്ക കേൾക്കുകയും ചെയ്യാം——എന്നല്ലെ തീച്ച്.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ചെറുശ്ശേരിക്ക വല്ല ശങ്കയും തോന്നുന്നുണ്ടോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ശിക്ഷ! എനിക്ക് എന്ത ശങ്കയാണ തോന്നുവാൻ——കുറത്തേടമല്ലേ ഒക്കെ ശട്ടംചെയ്യുന്ന്.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഛീ! ഛീ! ഞാൻ ഒന്നും ശട്ടം ചെയ്തിട്ടില്ല. ഞാൻ എന്ത ശട്ടംചെയ്വാനാണ്? ഇന്ദുലേഖ രാത്രി വീണപ്പെട്ടി പതിവായി വായിക്കാറുള്ളതുപോലെ ഇന്നും വായിക്കും. അപ്പോൾ കേൾക്കാമെന്ന മാത്രമേ ഞാൻ നമ്പൂതിരിയോട്ടും പറഞ്ഞിട്ടുള്ള.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–എങ്ങിനെ എങ്കിലും ആവട്ടെ. ഇപ്പോൾ കുറത്തേടത്തിന്ന് അതിനെക്കുറിച്ച് എന്താണ് ഒരു പരിഭ്രമം?

കേശവൻനമ്പൂരി:–പരിഭ്രമം ഒന്നുമില്ലാ——യാതൊന്നുമില്ലാ. എന്നാൽ ഞാൻ പറഞ്ഞത നമ്പൂതിരി തെറ്റായി ധരിക്കുമോ എന്ന് ഒരു ശങ്ക. ഇന്ന പാട്ടണ്ടാവാതെ ഇരി

ക്കയില്ല. പിന്നെ എന്തിനാണു ശങ്കിക്കുന്നതു്? ശങ്കിക്കാൻ എടയില്ലെന്നു് എനിക്കുതന്നെ തോന്നുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—ആട്ടെ, നമ്പൂതിരിയെ കണ്ടിട്ടു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അനുരാഗം ഉണ്ടായോ? ആ കഥ കേൾക്കട്ടെ.

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—അതെ; ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു്.

അപ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂരിയുടെ മുഖം കാണേണ്ടതായിരുന്നു. മുഖത്തു് ഒരു കട്ടാരംകൊണ്ടു കുത്തിയാൽ ഒരു തുള്ളി ചോര കാണുകയില്ലാ. കുറെ നേരം ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. ഒടുവിൽ—

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അനുരാഗം—അനുരാഗം—എന്തോ എനിക്കു് ഒന്നും മനസ്സിലാവുന്നില്ലാ. ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിച്ച സ്ത്രീകളുടെ സ്വഭാവം നോക്കൊന്നും മനസ്സിലാവില്ല എന്നു് എനിക്കു് ഇപ്പോൾ ബോദ്ധ്യമായി. പഞ്ചുമേനവൻ ഇത്രീട്ടവനത്തിൽ ഒരാളെ പേടിയില്ലാത്താളാണു്. അയാളെ തന്റെ പുത്രിയുടെ ഈ ചെറുപെങ്കിടാവിനെ പേടിച്ചു കിടുകിടെ വിറയ്ക്കുന്നു. നമ്പൂതിരി മഹാകേമനായിട്ടുള്ളാളല്ലെ. അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടാലെങ്കിലും ഒന്നു് ഒതുങ്ങുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചുപോയി. ഇതു തെറ്റായ ധാരണയാണെന്നു് എനിക്കു് ഇപ്പോൾ കുറേശ്ശെ തോന്നിത്തുടങ്ങി. എന്തോ നിശ്ചയിക്കാറായിട്ടില്ലാ. എനിക്കു് ഇങ്കിരിയസ്സുമാതിരി ഒന്നും നിശ്ചയമില്ല, ചെറുശ്ശേരീ. സക്കാരാളകളിൽ നൂൽക്കമ്പിനി തിരിക്കുന്ന ഒരു സായ്പിനെ മാത്രമേ ഞാൻ കണ്ടിട്ടുള്ളു.

ചെറുശ്ശേരി ഇതു കേട്ടു വല്ലാതെ ഉറക്കെ ചിരിച്ചുപോയി. ഒരു നിമിഷം ഒന്നായിച്ചിരിച്ചശേഷം:

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—നമ്പൂതിരിക്കു് ഇന്ദുലേഖയെ കിട്ടുമോ ഇല്ലയോ? അതു പറയൂ.

കേശവൻനമ്പൂരി:—അതു പറയാറായില്ല—ഇന്നത്തെ രാത്രി കഴിഞ്ഞാൽ ഞാൻ പറയാം. ഞാൻ ഈ കുട്ടിയുടെ വിഷമതകളും ഒന്നും അറിഞ്ഞില്ല ചെറുശ്ശേരീ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–കൂട്ടിക്കു വിഷമതയോ! വിഷമത ഒന്നും ഇല്ല.

ഇവർ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞുംകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട കൂളികഴിഞ്ഞു് എത്തി. ശ്ലോകം മടക്കിയതു വിചാരിച്ചിട്ട നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കും മനസ്സിനു നല്ല ഉത്സാഹം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല എങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയുടെ രൂപം ധ്യാനിക്കുകതന്നെയായിരുന്ന മനസ്സുകൊണ്ടു ചെയ്തിരുന്നതു്. മുഷിഞ്ഞാൽ മുഷിഞ്ഞോട്ടെ. ഒൻപതുമണിക്കു കാണാമല്ലോ. കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്നാൽ മതി, സംസാരിച്ചില്ലെങ്കിലും വേണ്ടതില്ലാ—എന്നുള്ള ദിക്കായിരിക്കുന്ന നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു്. ഊൺ കഴിഞ്ഞശേഷം നമ്പൂതിരിപ്പാടും മറ്റും പൂവരങ്ങിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ചെറുശ്ശേരീ! ഇപ്പോഴം കൂപ്പായം വേണ്ടാ, ധൂപ്പട്ടി മതി; അല്ലേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഗോവിന്ദാ, ആ പൊൻകുമിഴടിച്ച വെള്ളിച്ചെല്ലം, സ്വർണ്ണപ്പനീർവീശി ഇതുകൂടെ എടുക്കണം. സദിരിൽ മുമ്പിൽ അതു വെയ്ക്കണം.

കേശവൻനമ്പൂരി:–പാട്ട വീണപ്പെട്ടിയിന്മേൽവെച്ചാണു്. ഒരു കസാലയിന്മേൽ ഇരുന്നിട്ടാണു്. കൈകൊണ്ടാണ പാട്ടു്. സാധാരണ പായ വിരിച്ചിട്ടുള്ള ഇവിടെ കണ്ടിട്ടുള്ളതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–പെണ്ണുങ്ങളെ ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിപ്പിച്ചാലത്തെ ദുഷ്ടമാണു് ഇതെല്ലാം. കസാലയിന്മേൽ ഇരുന്നിട്ടു പാടാറുണ്ടോ? എന്തു കഥയാണു് ഇതു്? പഞ്ചുപോട്ട പറയൂ— താഴത്തു പുല്പായിൽ ഇരുന്നിട്ടാണു് ഇന്നു് ഇന്ദുലേഖ പാടേണ്ടതു് എന്നു കുറഞ്ഞോടം പറയൂ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–പറയാം.

ഈ സംഭാഷണം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ നമ്പൂതിരിപ്പാടും പരിവാരങ്ങളും പൂവരങ്ങിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. നാലുകെട്ടിൽ വന്ന നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഒരു കസാലമേൽ ഇരുന്നു. കേശവൻ നമ്പൂരി പതുക്കെ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിന്മേൽ കയറിച്ചെന്നപ്പോഴം പുറത്തളത്തിന്റെ വാതിൽ തട്ടിയടച്ചിരിക്കു

ന്നതു കണ്ടു. കേശവൻനമ്പൂരിക്കു് അപ്പോഴും ഉണ്ടായ ഒരു വ്യസനവും പരിഭ്രമവും ഇന്നപ്രകാരമെന്നു പറവാൻ പാടില്ല. ഒന്നു വിളിച്ചാലോ എന്നു് ആദ്യം വിചാരിച്ചു. സാധുബ്രാഹ്മണനു ധൈര്യം വന്നില്ല. ഉടനെ അകായിൽ കൂടി തന്റെ ഭാര്യയുടെ അറയിൽ വന്നു. ഭാര്യ ഉറങ്ങാൻ ഭാവിച്ചു കിടക്കുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂരി:—ലക്ഷ്മിക്കുട്ടീ! ലക്ഷ്മിക്കുട്ടീ! ഞാൻ വലിയ അവമാനത്തിലായല്ലോ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മ എഴുനീറ്റുനിന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—എന്താണു് അവമാനമായതു്?

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഇന്നു നേരത്തെപ്പോലെ പാട്ടുണ്ടാവുമെന്നു വിചാരിച്ചു ഞാൻ നമ്പൂതിരിയെ ക്ഷണിച്ചു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. ഇന്ദുലേഖാ തളത്തിന്റെ വാതിൽ തഴതിട്ടു് ഉറങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഞാൻ എനി നമ്പൂതിരിയോടു് എന്തു പറയും?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഉള്ള വിവരം പറയണം. അല്ലാതെ എന്താണു്, പാട്ടു നേരത്തെപ്പോലെ ഉണ്ടാവും എന്നു വിചാരിച്ചു പറഞ്ഞതാണു്—ഇന്നു പാട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു; ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികവാതിൽ അടച്ചു് അവൾ ഉറക്കായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു പാട്ടു നാളെയാക്കാമെന്നു പറയണം. ഇതിൽ എന്താണു് അവമാനം?

കേശവൻനമ്പൂരി:—അല്പം ദുഷ്ടം ഉണ്ടു്. ഞാൻ നമ്പൂതിരിയോടു നേരത്തെ പറഞ്ഞതിൽ അല്പം ദുഷ്ടം ഉണ്ടു്. അതാണു് ഇപ്പോൾ വിഷമം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മ:—എന്താണു പറഞ്ഞതു്?

കേശവൻനമ്പൂരി:—അല്പം ദുഷ്ടമായിട്ടു പറഞ്ഞുപോയി. ഇന്ദുലേഖ നേരത്തെ മാളികയിൽനിന്നു ദേഷ്യംവെച്ചതോടെ എറങ്ങിപ്പോരുമ്പോൾ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു സുഖക്കേടുണ്ടാവാതിരിപ്പാൻ അല്പം ദുഷ്ടമായി പറഞ്ഞുപോയി. പാട്ടു് ഉണ്ടാവും—ഒമ്പതുമണിക്കു പാട്ടു് ഉണ്ടാവും എന്നു പറഞ്ഞുപോയി. അതു സഫലമാക്കിത്തരണം. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി ഒന്നു മുകളിൽ വന്നു് ഇന്ദുലേഖയെ വിളിക്കണം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–നല്ല ശിക്ഷ! ഞാൻ ഒരിക്കലും വിളിക്കയില്ല. എന്താണു്, അവളുടെ സ്വഭാവം നല്ല നിശ്ചയമില്ലേ? നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് പടിപ്പുരമാളികയിൽ എല്ലാം വിരിപ്പിച്ചു വേഗം ഇങ്ങട്ടു വന്നു് ഉറങ്ങിക്കൊൾകേ വേണ്ടൂ. എന്തിനാണു് ഇത്രയെല്ലാം ബുദ്ധിമുട്ടുന്നതു്?

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഛേ! അങ്ങിനെ പാടില്ലാ. എന്നാൽ ഞാൻ പഞ്ചുമേനവനോടു പറഞ്ഞുനോക്കട്ടെ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–അങ്ങിനെതന്നെ.

കേശവൻനമ്പൂരി പഞ്ചുമേനവനെ അന്വേഷിച്ചപ്പോൾ അയാൾ നാലുകെട്ടിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുകയായിരുന്നു. കേശവൻനമ്പൂരി തെക്കെ അറയിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാടു കാണാതെ നിന്നു പഞ്ചുമേനവനെ കൈകൊണ്ടു മാടിവിളിച്ചു. പഞ്ചുമേനവൻ അകത്തേക്കു ചെന്നു. വിവരങ്ങളും പറഞ്ഞപ്പോൾ താൻ യാതൊന്നും പ്രവർത്തിക്കയില്ലെന്നു കോപത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു. പഞ്ചുമേനവൻ പിന്നെയും നാലുകെട്ടിലേക്കുതന്നെ പോയി; നമ്പൂതിരിപ്പാടോടു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നിന്നു. കേശവൻനമ്പൂരി തെക്കെ അകത്തും വശായി. പിന്നെയും കുറേനേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ—

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–കുറത്തേടം എങ്ങട്ടുപോയി, കാണാനില്ലല്ലൊ. നേരം പത്തുമണി കഴിഞ്ഞുവല്ലൊ. സദിർ ഒൻപതുമണിക്കു് എന്നല്ലേ ആദ്യം വെച്ചിരുന്നതു്.

ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂരി ''ഞാൻ ഇവിടെ ഉണ്ടു്'' എന്നും പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ഒരു പിശാചിനെപ്പോലെ പുറത്തേക്കു ചാടി.

പഞ്ചുമേനവൻ:–പള്ളിക്കുറുപ്പിനെല്ലാം പടിമാളികയിന്മേൽ ശട്ടംചെയ്യിട്ടുണ്ടു്. അടിയന്നു വയസ്സാണു്. നില്പാൻ പ്രയാസം. രാവിലെ തിരുമുമ്പാകെ വിടകൊള്ളാം.

എന്നു പറഞ്ഞു് അകത്തേക്കു പോയി.

പടിമാളികയിലാണോ എനിക്കു് ഉറക്കു് എന്നോർത്തു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് അല്പം ദേഷ്യം തോന്നി. ആട്ടെ, പാട്ടും മറ്റും കഴിഞ്ഞിട്ടല്ലെ ഉറങ്ങേണ്ടു. അപ്പോഴയ്ക്കു

രണ്ടുമൂന്നു ദിവസമായി. അത്രനേരം ഇന്ദുലേഖയുമായി ഒരുമിച്ചിരിക്കാമല്ലോ—എന്നു് ഓത്തു് സന്തോഷിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്താണു കുറുത്തേടം, താമസം?

കേശവൻനമ്പൂരി:—താമസം ഒന്നുമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ മാളികയിന്മേലേക്കു പൊവുക. ചെറുശ്ശേരി വരട്ടെ. ചെറുശ്ശേരി കുറെ പാട്ടു കേട്ടിട്ടു മടങ്ങിവന്നു് ഉറങ്ങിക്കോളു.

കേശവൻനമ്പൂരി കുറെനേരം ഒന്നും സംസാരിപ്പാൻ വയ്യാതെ നിന്നു. ഒടുവിൽ:

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ശരീരത്തിനു കുറെ സുഖക്കേടാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഉറങ്ങിയിരിക്കുന്നു. മാളികയുടെ വാതിൽ അടച്ചിരിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—കുറുത്തേടത്തിനു വിളിക്കരുതേ?—പോയി വിളിക്കു.

കേശവൻനമ്പൂരി:—വിളിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഉറക്കെ വിളിച്ചുനോക്കു.

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഉറക്കെ വിളിച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നിട്ടോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:—വാതിൽ തുറന്നില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ശരീരത്തിനു സുഖക്കേടാണെന്നു പറഞ്ഞുവോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:—പറഞ്ഞു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—പാട്ടുക വയ്യ എന്നു പറഞ്ഞുവോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:—പറഞ്ഞു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ മുകളിൽ വെടിപറയാമായിരുന്നുവെല്ലോ. വാതിൽ തുറക്കില്ലേ?

കേശവൻനമ്പൂരി:—തുറക്കില്ലെന്നുതന്നെയാണു പറഞ്ഞതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഒന്നുകൂടി പോയി നോക്കു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—അതു വെടിപ്പില്ല, ദീനം നാളേക്കു സുഖമാവുമെല്ലോ. വല്ല തലവേദനയോ മറ്റോ ആയിരിക്കും. നാളെ ക്ഷണംകഴിഞ്ഞു് സദിരാവാം. അതാണു നല്ലതു്.

കേശവൻനമ്പൂതിരി:–അതാണു നല്ലതു്, സംശയമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–കുറുത്തേടത്തിന്റെ പരിഗ്രഹത്തിന്നു പാട്ടില്ലേ?

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഇല്ലാ, അവളും ഉറക്കായിരിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും പടിമാളികയുടെ മുകളിൽ പോയി. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു ലേശം ഉറക്കു വന്നില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെ വിചാരിച്ചു് ഒരു ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ നടന്നുംകൊണ്ടിരുന്നു. ഒടുവിൽ ഗോവിന്ദനെ വിളിച്ചു മുറുക്കാൻ ഉണ്ടാക്കാൻ പറഞ്ഞു.

ഗോവിന്ദൻ മുറുക്കാൻ എടുത്തുകൊണ്ടു നമ്പൂതിരിപ്പാടോടു പറയുന്നു:

''പള്ളിക്കുറുപ്പു് ഇന്നലെയും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. കുറെ മുമ്പു പന്ത്രണ്ടു് അടിക്കുന്നതു കേട്ടു. വല്ല ചൊവ്വല്ലായ്മയും ഉണ്ടായാലോ എന്നു് അടിയനു വിചാരം.''

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–വിഡ്ഢി! ആ ഇന്ദുലേഖാ ആ മാളികമുകളിൽ കിടക്കുമ്പോഴും ഇത്ര സമീപത്തിൽ ഇരുന്നുംകൊണ്ടു് എനിക്കു് എങ്ങിനെ ഉറക്കുവരും?

ഗോവിന്ദൻ:–എന്നാൽ പള്ളിക്കുറുപ്പു് ആ മാളികയിന്മേൽത്തന്നെ വേണമെന്നു് അരുളിച്ചെയ്യാമായിരുന്നില്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അതു പറഞ്ഞിട്ടു ഫലമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ ഇങ്കിരിയസ്സുമാതിരിക്കാരിയാണുപോൽ. സമയം നോക്കീട്ടേ ചെല്ലാൻ പാടുള്ളൂ. ഗോഷ്ടിമയം! ആ പെണ്ണിനു് ഇത്ര സൗന്ദര്യം ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ നേത്തെ മുഖത്തു് ആട്ടിപ്പോരുമായിരുന്നു. എന്തൊരു കുമ്പാണു്! ആചാരം ഒന്നും പറയുന്നില്ല. സമന്മാരോടു പറയുംപോലെ എന്നോടു സംസാരിച്ചു. എന്റെ മുമ്പിൽ ഇരിക്കണമെന്നുകൂടി താല്പര്യമുണ്ടായിരുന്നു എന്നു തോന്നുന്നു. പക്ഷേ, അതിനു ഞാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. എന്നാൽ ഒരു വിഡ്ഢിത്തം എനിക്കും വന്നിട്ടുണ്ടു്. നേത്തെ അവളെ കണ്ടുടനെ ഞാൻ വളരെ ഭ്രമിച്ചു് എന്റെ സ്ഥിതി ഒന്നും ഓർക്കാതെ കുറച്ചു ഘനംവിട്ടു ചില ചാപല്യങ്ങളും പറഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് എന്നെ കുറെക്കൂടെ ബുദ്ധിമു

ട്ടിച്ച പണം കുറെ പറഞ്ഞിക്കേണമെന്നു വിചാരമുണ്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ല. ഞാൻ പൊൻഗഡിയാകം കൊടുത്തപ്പോകം അതിന്മേൽ ബഹു ദുരാശ കണ്ടു. വേഗം ഞാൻ ഇങ്ങട്ടുതന്നെ വാങ്ങി. അത്രവേഗം ഇതൊന്നും എന്നോടു പറുകയില്ല. പൊൻഗഡിയാകം മടക്കി വാങ്ങിയതുകൊണ്ടോ നീ നേത്തെ ശ്ലോകം കൊണ്ടുചെന്നപ്പോകം വാങ്ങാഞ്ഞതു് എന്നു് എനിക്കു് ഒരു ശങ്ക. പക്ഷേ, ആ ഗഡിയാകം കൊടുത്തുകളയാം. എനിക്കു ബഹു മോഹം ഗോവിന്ദാ. ഇങ്ങിനെ ഒരു മോഹം ഇതുവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. എന്നാലും നാളെ ഞാൻ കാണുമ്പോകം നല്ല ഘനം നടിക്കാനാണു നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഒരു സുഖമില്ല—മനസ്സിനു ലേശം സുഖമില്ല. വരണ്ടീരുന്നില്ല എന്നു തോന്നുന്നു. അങ്ങട്ടു് ഇന്ദുലേഖയെ കൂടാതെ പോവുന്നതും ബഹു അവമാനം. മഹാവിസ്തീർണ്ണത്തേടത്തിന്റെ എഴുത്തുപ്രകാരം വന്നു; ഇപ്പോകം ചെണ്ട കൊട്ടാറായി എന്നു തോന്നുന്നു. മോശം, മോശം—മഹാമോശം.

ഇതെല്ലാം പറയുന്നതു ഗോവിന്ദൻ സ്വസ്ഥമായി കേട്ടു. വെറിലമുറുക്കാൻ ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞശേഷം സാധാരണസമ്പ്രദായപ്രകാരം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അടുക്കെ നിന്നു പറയുന്നു.

ഗോവിന്ദൻ:—അടിയനു് ഒന്നു് ഉണത്തിക്കാനുണ്ടു്. സമ്മതമുണ്ടെങ്കിൽ ഉണത്തിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—പറയൂ—പറയൂ. ഒറക്കം എനിക്കു ലേശം വരുന്നില്ല. പറയൂ.

ഗോവിന്ദൻ:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു രഹസ്യമായിട്ടു വേറെ ഒരു വിദ്വാനുണ്ടത്രേ. അവനുമായിട്ടു വലിയ ഇഷ്ടമാണത്രെ. ഉന്നടപ്പുകാരിയാണു് ഇവൾ എന്നാണു് അടിയനു തോന്നിയതു്. പിന്നെ കുമ്പും കലശൽതന്നെ. ഇങ്കിരീസ്സും മാറും വളരെ പഠിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ആ സമ്പ്രദായവുംകൊണ്ടു മനസ്സുലേക്കു ചെന്നാൽ അവിടെ പിടിക്കാൻ പ്രയാസം. സമ്പ്രദായം എനി മാറാനും പ്രയാസം. ഇവിടെ പൂവള്ളി വീട്ടിൽ പഞ്ചുമേനവന്റെ മരുമകളായിട്ടു് ഒന്നാന്തരം ഒരു കുട്ടിയുണ്ടു്. അടിയൻ വൈകുന്നേരം അമ്പലത്തിൽ വന്നു

പോവുന്നതു കണ്ട. അതിനു് ഇങ്കിരിയസ്സും മറ്റും ഇല്ലാ. നല്ല പ്രകൃതമാണെന്നു് എല്ലാവരും പറയുന്നു. ആ പെണ്ണിനെ തിരുമനസ്സിലെ കണ്ടാൽ ബോധിക്കും. സാധിക്കാനും പ്രയാസമില്ല. അതുകൊണ്ടു് അതിനു് ഉത്സാഹിക്കുന്നതാണു നല്ലതു് എന്നു് അടിയനു തോന്നുന്നു. എനി തമ്പുരാന്റെ തിരുമനസ്സുപോലെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ഹാ—രസികാ! ഗോവിന്ദാ! മിടുക്കനാണു നീ. മിടുമിടുക്കാ—കേമാ! ഇപ്പോഴും എനിക്കു സുഖക്കേടു വളരെ തീർന്നു. ഈ കുട്ടിക്കു് ഇങ്കിരിസ്സു് ഇല്ല; നിശ്ചയംതന്നെ, അല്ലേ?

ഗോവിന്ദൻ:—അശേഷമില്ല. പാവമാണു്—നല്ല സ്വഭാവം. ഇന്നു് അമറേത്തുകഴിക്കുമ്പോഴും രണ്ടുനേരവും ഉത്സാഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ശീനുപട്ടരുടെ മകളാണത്രേ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ആട്ടെ; കണ്ടാൽ അതിസുന്ദരിയോ?

ഗോവിന്ദൻ:—അതിസുന്ദരിയാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ എനിക്കു് അതു സമ്മതം. ഈ അധികപ്രസംഗി ഇന്ദുലേഖയെ കെട്ടിവലിച്ചുകൊണ്ടുപോയാൽതന്നെ രണ്ടുദിവസം ശരിയായിട്ടിരിക്കയില്ല.

ഗോവിന്ദൻ:—അരുളിച്ചെയ്തതു ശരിയാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്: എന്നാൽ ശീനുപട്ടരെ ഇപ്പോഴംതന്നെ വിളിക്കു.

ഗോവിന്ദൻ:—വരട്ടെ, ബദ്ധപ്പെടേണ്ട. വെളിച്ചമാവട്ടെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ കുട്ടിയെ ഒന്നു് എനിക്കു കാണാമോ രാവിലെ?

ഗോവിന്ദൻ:—ധാരാളമായിട്ടു കാണാം.

ഗോവിന്ദനുമായിട്ടുള്ള ഈ സംവാദം കഴിയുമ്പൊഴെയ്ക്കു് പ്രഭാതമായി എങ്കിലും നമ്പൂതിരിപ്പാടു ക്ഷീണംകൊണ്ടു കുറെ ഉറങ്ങിപ്പോയി.

പതിമൂന്ന്

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടം ഇന്ദുലേഖയുമായുണ്ടായ രണ്ടാമത്തെ സംഭാഷണം

ഒരു അരമണിക്കൂറു നേരമേ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട് ഉറങ്ങിയുള്ളു. അപ്പോഴും ഉണ്ടായ ഉറക്കിന്നു് ഉറക്കം എന്നല്ലാ പറയേണ്ടതു്—ഒരു മയക്കം എന്നാണു്. ആ മയക്കം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ എണീറ്റിരുന്ന ഗോവിന്ദനെ വിളിച്ചു രാത്രി പറഞ്ഞതെല്ലാം രണ്ടാമതും പറയിച്ചു. മനസ്സിന്നു കുറെ സുഖം തോന്നി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—ചെറുശ്ശേരി എവിടെയാണു് കിടക്കുന്നതു്; ഉണർന്നുവോ?

ഗോവിന്ദൻ:—കുളിപ്പാൻ പോയി. ഇതിന്റെ തെക്കേ അറയിലാണു് ഉറങ്ങിയതു്. ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയോടു് അടിയൻ ഉണർത്തിച്ചതൊന്നും ഇപ്പോഴും അരുളിച്ചെയ്യരുതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—എന്താ വിരോധം?

ഗോവിന്ദൻ:—സ്ഥിതി ഒന്നു് അറിഞ്ഞിട്ടു മതി എന്നടിയനു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—മിടുക്കാ! നീ മഹാ മിടുക്കൻതന്നെ. എന്നാൽ ഈ കാര്യം സ്വകാര്യമായിരിക്കട്ടെ. ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയെ ഇന്നുകൂടി ഒന്നു കാണാം. എന്നിട്ടും അവൾ വശത്തായില്ലെങ്കിൽ ക്ഷണേന മറ്റേകാര്യം നടന്നു പുലർകാലെ അവളേയുംകൊണ്ടു പൊയ്ക്കളയാം. ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെയാണു കൊണ്ടുപോയതു് എന്നേ ഇവിടെ പുറത്തുള്ളാളുകളും വിചാരിക്കയുള്ളു. നേരം പൊയ്ക്കഴിഞ്ഞിട്ടു പിന്നെ അറിഞ്ഞോട്ടെ. പിന്നെ അറിയുന്നതുകൊണ്ടു് ഒരു കുറവും നോക്കു് ഇല്ലെല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് ഈ കാര്യം ഗോപ്യമായിതന്നെ വെച്ചോ. ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെയാണു് സംബന്ധം കഴിച്ചു കൊണ്ടുപോവുന്നതു് എന്നു നീ എല്ലാവരോടും ദോഷ്ടു പറഞ്ഞോ. അഥവാ ഇന്നു ഞാൻ കാണിപ്പാൻ ഭാവിച്ചിരിക്കുന്ന രസികത്വംകൊണ്ടു് ഇന്ദുലേഖതന്നെ വശ

ത്തായാൽ പിന്നെ അവളെത്തന്നെ കൊണ്ടുപോവുകയും ചെയ്യാം; അല്ലേ?

ഗോവിന്ദൻ:–ഇപ്പോഴം അരുളിച്ചെയ്തതു ശരി. അങ്ങിനെതന്നെയാണു വേണ്ടതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എന്നാൽ ആ പെണ്ണിനെ ഒന്നു് എനിക്കു കാണേണമെല്ലോ. അതിനെന്താണു വിദ്യ?

ഗോവിന്ദൻ:–അടിയൻ പോയി അന്വേഷിച്ചു വരാം. അമ്പലത്തിൽ തൊഴാൻ വരും. അപ്പോഴം കാണാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–രസികക്കുട്ടി! സമർത്ഥാ! അതുതന്നെ നല്ല സമയം. നീ പോയി അന്വേഷിച്ചു വാ.

ഗോവിന്ദൻ ഉടനെ പോയി അന്വേഷിച്ചപ്പോഴം കല്യാണിക്കുട്ടി സ്ത്രീകളുടെ കൂട്ടപ്പുരയിൽ കൂടിക്കുന്നതു കണ്ടു. ഉടനെ ഓടിവന്നു് നമ്പൂതിരിപ്പാടെ അറിയിച്ചു. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് പെടഞ്ഞു് എണീറ്റു് കുളത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അപ്പോഴത്തെ വേഷം ബഹു ലഘുവാണു്. ഒരു പട്ടക്കരമുണ്ടു് മുലയ്ക്കുമേൽ ചുറ്റി ഉടുത്തതും മെതിയടിയും മാത്രമേ ഉള്ളു.

എന്റെ വായനക്കാർക്കു കല്യാണിക്കുട്ടിയെക്കുറിച്ചു് അവളുടെ പേരും പീറികയിൽ വായിച്ച അറിവു മാത്രമേ ഉള്ളു. ഈ കുട്ടി ശീനുപട്ടരുടെ മകളാണെന്നും പതിമൂന്നു വയസ്സു് പ്രായമാണെന്നുംകൂടി അറിഞ്ഞിരിക്കാം. അവളം നല്ല സുമുഖിയായ ഒരു പെങ്കിടാവുതന്നെ ആണെങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയോടും മറ്റും സാമ്യമാണെന്നോ അതിൽ ഒരു ശതാംശം സൗന്ദര്യമുണ്ടെന്നോ ശങ്കിച്ചുപോവരുതേ. അതു കഥ വേറെ. ഇതു വേറെ. കല്യാണിക്കുട്ടി ശുദ്ധ മലയാള സമ്പ്രദായപ്രകാരം വളർത്തിയ ഒരു പെണ്ണായിരുന്നു. എഴുതാനും വായിപ്പാനും അറിയാം. കുറേശ്ശെ പാടാം. ഇത്രമാത്രമേ വിദ്യാപരിചയമുള്ളു. കണ്ടാൽ സുമുഖിയാണു്. പതിമൂന്നു വയസ്സിൽ മലയാളത്തിൽ ചില സ്ത്രീകവികൾക്കു പ്രസവംകൂടി കഴിയുന്നുണ്ടെങ്കിലും കല്യാണിക്കുട്ടിക്കു ശരീരപ്രകൃതികൊണ്ടു യൗവനം ഉദിച്ചു എന്നേ പറഞ്ഞുകൂടൂ. ആകപ്പാടെ ലജ്ജാരസം ആധിക്യമായി കാണപ്പെടുന്ന ഒരു സാധുക്കുട്ടിയാണെന്നു മാത്രമേ എനിക്കു പറവാനുള്ളു.

ഇവനം കുളിച്ചു തോത്തി തലമുടി വേർപെടുത്തുംകൊണ്ടു കുളപ്പുരയിൽനിന്നു പുറത്തേക്കു വരുമ്പോഴാണു് നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ അഭിമുഖമായ എഴുന്നെള്ളത്തു്. കണ്ട ഉടനെ ഇവനം കുളപ്പുരയിലേക്കുതന്നെ മാറിനിന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാടാണെന്നു ശങ്കിച്ചിട്ടേ ഇല്ല. അതു സുവ്യക്തവിഗ്രഹമായിട്ടല്ലേ തലേദിവസം കണ്ടതു്. എന്നാൽ ഏതോ ഒരു പരിചയമില്ലാത്താളാണെന്നു വിചാരിച്ചു കല്യാണിക്കുട്ടി അകത്തേക്കുതന്നെ മാറി നിന്നതാണു്. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് അങ്ങിനെ വിടുന്നാളോ? ഒരിക്കലും അല്ല. നേരെ ചെന്നു കുളപ്പുരയിൽ കടന്നു നോക്കി നോക്കി കണ്ടു. തിരിഞ്ഞു ഗോവിന്ദനെ നോക്കി അസ്സൽ കുട്ടി എന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോഴേക്കു ഗോവിന്ദൻ ചെറുശ്ശേരി കുളിച്ചു വരുന്നതു കണ്ടു് വേഗം എഴുന്നെള്ളണം എന്നു പറഞ്ഞു. നമ്പൂതിരിപ്പാടു കുളപ്പുരയിൽനിന്നു പുറത്തേക്കു ചാടിയതു് ചെറുശ്ശേരിയുടെ മുമ്പിൽ നേരെ കുറിക്കു വെടിവെച്ചതുപോലെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—ഇതെന്തു കഥാ! കുളിക്കാറായോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—ആയി.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—ഇത്ര നേത്തെയോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—അതെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—എന്നാൽ എന്താണു കുളപ്പുരയിൽനിന്നു പുറത്തേക്കു വന്നതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—മൂത്രശങ്കയ്ക്കു്.

ഗോവിന്ദൻ:—നീരാട്ടുകുളി മറെറ കുളപ്പുരയിലാണു നല്ലതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്നാൽ അങ്ങട്ടുതന്നെ പോവാം. ചെറുശ്ശേരി അമ്പലത്തിൽ പോയി ജപിച്ചോളൂ.

എന്നു പറഞ്ഞു വലിയ കുളപ്പുരയിലേക്കു നമ്പൂതിരിപ്പാടു വളരെ ഒരു ഘനഭാവം നടിച്ചുകൊണ്ടു ഗോവിന്ദനോടുകൂടെ പോയി.

ചെറുശ്ശേരിക്കു് ആകപ്പാടെ നമ്പൂതിരിപ്പാടു പറഞ്ഞതു ബോധിച്ചില്ലാ. നമ്പൂതിരിപ്പാടു സാധാരണ എട്ടുമണിക്കേ എണീക്കാറുള്ളൂ. കുളി സാധാരണ പത്തുമണി കഴിഞ്ഞിട്ടേ ഉള്ളൂ. കുളിപ്പാൻ വരുന്നതിനു മുമ്പു് പല്ലുതേപ്പും

മറും കഴിയും. ഇന്നു് ആവിധമൊന്നുമല്ലാ കണ്ടതു്. കിടന്നു് ഉറങ്ങിയ ദിക്കിൽനിന്നു ബദ്ധപ്പെട്ടു് എണീറ്റ മണ്ടി വന്നതുപോലെയാണു കണ്ടതു്. പിന്നെ സ്ത്രീകളും കുളിക്കുന്ന കുളപ്പുരയിൽനിന്നാണു പുറത്തേക്കു ചാടിവന്നതു്. തലേദിവസം കുളിച്ച കുളപ്പുര കടന്നുപോരണം ഈ കുളപ്പുരയ്ക്കു വരുവാൻ. പിന്നെ മൂത്രശങ്കയ്ക്കു പുറത്തുവന്നപ്പോൾ ഗോവിന്ദൻ മറേറ കുളപ്പുരയ്ക്കുതന്നെ പോവാമെന്നു പറഞ്ഞു. ഇതൊക്കെ ആലോചിച്ചു് ഇതിലെന്തോ ഒരു വിദ്യയുണ്ടു്, എന്താണെന്നു് അറിഞ്ഞില്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി കുറേദൂരം നടന്നു. തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ ഒരു പെങ്കിടാവു് ആ കുളപ്പുരയിൽനിന്നു് എറങ്ങി പുറത്തുവന്നു് അമ്പലത്തിലേക്കു വരുന്നതു കണ്ടു. ശരി, ചെറുശ്ശേരിക്കു മനസ്സിലായി. ഉടനെ അടുക്കെക്കണ്ട ഒരാളോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ ആ കുട്ടി പഞ്ചുമേനവന്റെ മരുമകളാണെന്നും അറിഞ്ഞു. അതിബുദ്ധിമാനായ ചെറുശ്ശേരി ക്ഷണേന വളരെ എല്ലാം മനസ്സുകൊണ്ടു ഗണിച്ചു. ഇതിൽ എന്തോ ഒരു വിശേഷവിധിയുണ്ടു്. 'ഇന്ദുലേഖയുടെ പാപമോചനമായി എന്നു തോന്നുന്നു' എന്നു വിചാരിച്ചു മനസ്സുകൊണ്ടു് ഒന്നു ചിരിച്ചു് മണ്ഡപത്തിൽ ജപിക്കാൻ പോയി ഇരുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—(ഗോവിന്ദനോടു്) എനിക്കു പൂർണ്ണ സമ്മതം. ബഹു സന്തോഷം. ഇന്ദുലേഖ എനിക്കു വേണ്ടാ. ഗോമാംസം തിന്നുന്നവരുടെ ഭാഷ പഠിച്ച ആ അധികപ്രസംഗിയെ എനിക്കു വേണ്ടാ. ഇവരും നല്ല കുട്ടി. പ്രായം ബഹു വിശേഷം. എനിക്കു് ഈ പ്രായത്തിലുള്ള സ്ത്രീകളെയാണു് ഇയ്യടെ ആഗ്രഹം. ഗോവിന്ദാ! ക്ഷണം പോയി ഉത്സാഹിച്ചോ. ഇന്ദുലേഖയെ കാണണ്ടാ എന്നുവെച്ചാലെന്താ?

ഗോവിന്ദൻ:— എന്താണു് ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്യുന്നതു്? നേരത്തെ അരുളിച്ചെയ്തതു മറന്നുവോ? ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെയാണു സംബന്ധം കഴിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതു് എന്നു് എല്ലാവക്കും എഴുന്നെള്ളുന്നതുവരെ എങ്കിലും തോന്നണം എന്നല്ലേ അരുളിച്ചെയ്തതു്. പിന്നെ ഇപ്പോൾ

ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്താലോ....ഇതു മഹാഗോപ്യമായിരിക്കണം എന്നല്ലേ അരുളിച്ചെയ്തതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഹാ——സമർത്ഥാ——സമർത്ഥാ——രസികാ! നിയ്യാണു സമർത്ഥൻ. ഞാൻ അല്പം അന്ധാളിച്ചു. ഒരക്ഷരം ഞാൻ എനി പറയുകയില്ലാ. എല്ലാം നീ പറയുന്നതുപോലെ. പൊയ്ക്കോ. പോയി എല്ലാം ശട്ടംചെയ്തോ. ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടുകളയാം. പക്ഷേ, ഒരു ദോഷമാണുള്ളതു്. അവളെ കാണുമ്പോഴും എനിക്കു വേറെ ഒരു സ്ത്രീയും വേണ്ടെന്നു തോന്നി ഭ്രാന്തുപിടിക്കുന്നു. എന്തുചെയ്യട്ടെ. പോവുന്നതുവരെ എനി കാണാതെ കഴിച്ചാൽ മനസ്സിന്നു ബഹുസുഖം ഉണ്ടാവും. അതാണു ഞാൻ പറഞ്ഞതു്.

ഗോവിന്ദൻ:–തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു നല്ല ധൈര്യമായി ഉറപ്പിക്കണം. എത്ര പെണ്ണുങ്ങടം ഉണ്ടു് ലോകത്തിൽ. ഇവിടത്തെ തിരുമേനി ഒന്നു കണ്ടാൽ മതി എന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഹാ——സമർത്ഥാ! ഞാൻ ധൈര്യമായിരിക്കും. ഇന്ദുലേഖയും ഒരു പുല്ലും എനിക്കു സമം. നീ പോയി ശ്രമിച്ചോ. വളരെ ഗോപ്യമായിരിക്കട്ടെ.

ഗോവിന്ദൻ അവിടെനിന്നു പോയി. ഈ കാര്യത്തിലേക്കു ശ്രമിക്കാനായിട്ടു് ആരോടാണു പറയേണ്ടതു്——എന്താണു പറയേണ്ടതു്——എന്നു് ആലോചിച്ചു് അങ്ങട്ടും ഇങ്ങട്ടും നടന്നു വലഞ്ഞു. ആരോടും പറയാൻ ധൈര്യമായില്ലാ. ഗോവിന്ദനു വഷളത്വമുണ്ടെങ്കിലും നല്ല സാമർത്ഥ്യവും ഉണ്ടു്. ഈ കാര്യം നമ്പൂതിരിപ്പാടു പോയ്കഴിഞ്ഞശേഷമേ പൊതുവിൽ അറിയാവൂ എന്നാണു് അവന്റെ ആഗ്രഹം. അതുകൊണ്ടു് കേശവൻനമ്പൂതിരിയോടുകൂടി പറവാൻ ധൈര്യമുണ്ടായില്ലാ. നമ്പൂതിരിപ്പാടു നേത്തെ ഭക്ഷണവും മറ്റും കഴിഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖയെ കാണാൻ പൂവരങ്ങിൽ എത്തി. ഇവിടെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനെക്കുറിച്ചു് ഒരു വാക്കു നന്നായിട്ടു് എനിക്കു പറവാനുണ്ടു്. ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി എത്ര വിദ്യ നോക്കീട്ടും ഗോവിന്ദന്റെ ഉപദേശം മുറുകെ പിടിച്ചു് ഈ കല്യാണിക്കുട്ടിയുടെ സംബന്ധആലോചനയെപ്പറ്റി ഇതുവരെ ലേശംപോലും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയെ

അറിയിച്ചിട്ടില്ലാ. പിന്നെ ഒരു കാര്യംകൂടി ഉപദേശപ്രകാരം നടന്നിട്ടുണ്ട്. ഊണുകഴിഞ്ഞു മഠത്തിന്റെ കോലാമ്മൽ ഉലാത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും സേവകന്റെ ഭാവത്തിൽ നടന്നിരുന്ന ശീനുപട്ടരുമായി നമ്പൂതിരിപ്പാട് താഴെ കാണിക്കുന്ന ഒരു സംഭാഷണമുണ്ടായി:

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:–എന്താണു ശീനു, കാര്യം എല്ലാം ഇന്നുതന്നെ ശട്ടമായാൽ നാളെ രാവിലെ പുറപ്പെടാമായിരുന്നു.

ശീനുപട്ടരു്:–അതിനെന്താണു വിഷ്ണം? ഒക്കെ ശട്ടമല്ലെ.

ശീനുപട്ടരു പൂവരങ്ങിൽ അകത്തുള്ള വർത്തമാനം ഒന്നും അറിഞ്ഞിട്ടില്ലാ. പിന്നെ അന്നത്തെ ശണ്ഠ കഴിഞ്ഞശേഷം ''പട്ടരെ പൂവരങ്ങിലോ പൂവള്ളിവീട്ടിലോ എങ്ങും കണ്ടുപോവരുതു്; കണ്ടാൽ ആ കോമട്ടിയെ തല്ലണം.'' എന്നു പഞ്ചുമേനവൻ പറഞ്ഞതിനാൽ കുറെ ദിവസമായി പൂവള്ളിവീട്ടിൽ കടക്കാറേ ഇല്ല. അതുകൊണ്ടു് ഇയാൾ അവിടെ നടന്ന യാതൊരു വിവരങ്ങളും ശരിയായി അറിഞ്ഞിട്ടില്ലായിരുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:–എല്ലാം ശട്ടമായി എന്നുതന്നെ പറയാം. ദിവസം ഇന്നുതന്നെയോ എന്നു മാത്രം അന്വേഷിക്കണം. ഇന്നുതന്നെയാക്കണം.

ശീനുപട്ടരു:–അതാണു നല്ലതു്. ശുഭസ്യ ശീഘ്രം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കയറാൻ പല്ലക്കു് ഇവിടെ ഉണ്ടല്ലൊ.

ശീനുപട്ടരു:–നാലഞ്ചു പല്ലക്കു ഹാജരുണ്ടു്.

ശീനുപട്ടരുമായി ഇത്രത്തോളം സംസാരം കഴിഞ്ഞിട്ടാണു നമ്പൂതിരിപ്പാട് പൂവരങ്ങിലേക്കു പുറപ്പെട്ടതു്. കാക്കയുടെ കഴുത്തിലെ മണിപോലെ നമ്പൂതിരിപ്പാട് പറഞ്ഞവാക്കു് അമ്പലത്തിലും കൊളവക്കിലും മഠത്തിലും വഴിയിലും ശീനുപട്ടരു പത്തിനു പതിനാറാക്കി പറഞ്ഞുകൊണ്ടു നടന്നു. അന്നു ക്ഷേത്രത്തിൽ ചുരുങ്ങീട്ടു് ഒരു അടിയന്തിരം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിനു കുറെ നമ്പൂരിമാരും പട്ടന്മാരും കൂടീട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അവിടെവെച്ചും ശീനുപട്ടരു് ഇന്ദു

ലേഖയുടെ പാണിഗ്രഹണം അന്നു രാത്രി ഉണ്ടാവുമെന്നു ഘോഷിച്ചു. ആ കൂട്ടത്തിൽ അപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നതിൽ ശങ്കരശാസ്ത്രികൾക്കു മാത്രമാണു് ഇതു കേട്ടപ്പോഴും അധികവും വ്യസനമായതു്. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് എഴുത്തു കൊടുത്തു എന്നു തലേദിവസം വൈകുന്നേരം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ചോദ്യത്തിനു സമാധാനമായി അമ്പലത്തിൽവെച്ചു ഗോവിന്ദൻ ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു കേട്ടപ്പോഴുംതന്നെ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ തന്നോടു തലേദിവസം പറഞ്ഞപ്രകാരം കാര്യം നിശ്ചയിച്ചുപോയി എന്നു ശാസ്ത്രികൾ ഉറച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോഴും ശീനുപട്ടരുകൂടി അന്നു രാത്രി അടിയന്തിരമാണെന്നു തീർച്ചപറഞ്ഞപ്പോഴും ശാസ്ത്രികൾ സംശയമെല്ലാം വിട്ടു് ഒരു ദീർഘനിശ്വാസംചെയ്തു. 'കഷ്ടം! ഇത്ര അധഃസ്സ്മരവിഹീനയായ ഒരു സ്ത്രീയെ ഞാൻ ഇത്ര ബുദ്ധിശാലിനി എന്നു് ഇത്രനാളും വിചാരിച്ചുവല്ലോ. അഞ്ചു നിമിഷം സംസാരിച്ചാൽ ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു പടുവങ്കനും കേവലം സ്ത്രീജിതനായ ഒരു അമര്യാദക്കാരനും ആണെന്നു് എത്ര താണതരം ബുദ്ധിയുള്ളവർക്കുംകൂടി അറിവാൻ കഴിയുമെല്ലൊ. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കഴിയുമോ എന്നുള്ളതിനു സംശയമുണ്ടോ? എന്നിട്ടു് ഇന്ദുലേഖാ, മന്മഥസദൃശനായി അതിബുദ്ധിമാനായി തന്നിൽ അത്യനുരാഗത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന മാധവനെ വിട്ടു് പടുവങ്കനായ അശ്വമുഖൻനമ്പൂതിരിയുടെ ഭാര്യയായി ഇരിക്കാമെന്നു നിശ്ചയിച്ചുവല്ലൊ. കഷ്ടം! ഇതിനു ദ്രവ്യത്തിന്മേൽ ഉള്ള മോഹമെന്നല്ലാതെ വേറെ ഒന്നും പറവാൻ കണ്ടില്ലാ,' എന്നും മറ്റും ശങ്കരശാസ്ത്രി വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടു ക്ഷണംകഴിച്ചു മാധവന്റെ അച്ഛനായി ഒന്നു കാണണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ വീട്ടിലേക്കു ചെന്നു. അവിടെ ചെന്നപ്പോഴും അദ്ദേഹം തലേദിവസം വൈകുന്നേരം പൊല്പായികളത്തിലേക്കു പോയിരിക്കുന്നു എന്നും പിറേറദിവസം രാവിലേക്കേ എത്തുകയുള്ളു എന്നും കേട്ടു. അതും ഒരു കുണ്ഠിതമായി. ശാസ്ത്രികൾ ആ വീട്ടിൽ കോലാമ്മൽ പടിയിൽ കിടന്നുറങ്ങി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു ക്ഷണം കഴിഞ്ഞു പൂവരങ്ങിൽ

എത്തി എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും കേശവൻനമ്പൂരിയും കൂടെത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു. നാലുകെട്ടിൽ എത്തിയ ഉടനെ നമ്പൂതിരിപ്പാട് ഒരു കസാലമേൽ അവിടെ ഇരിക്കുകയും കേശവൻനമ്പൂരി നമ്പൂതിരിപ്പാട വന്ന വിവരം അറിയിപ്പാൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിന്മേലേക്കു പോകയും ചെയ്തു.

കേശവൻനമ്പൂരിക്ക് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിലേക്കു കയറുവാൻ ധൈര്യം വന്നില്ലാ. കോണി പകുതിയോളം കയറും, പിന്നെ ഇങ്ങട്ടുതന്നെ ഇറങ്ങും; പിന്നെയും കയറും, പിന്നെയും ഇറങ്ങും. തന്റെ അറയിലെ ജാലകത്തിൽകൂടെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ പ്രാകൃതം കണ്ടിട്ട് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയ്ക്ക് സങ്കടം തോന്നി. ഉടനെ കോണിച്ചുവട്ടിലേക്കു ചെന്നു നമ്പൂരിയെ വിളിച്ചു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—എന്താണ് ഇങ്ങിനെ കളിക്കുന്നതു്? ഇന്ദുലേഖയെ പേടിച്ചിട്ടായിരിക്കും, അല്ലേ? ഞാൻ ചെന്നു പറയാം. ഇന്ദുലേഖയെ പകൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു കാണുന്നതിനു് അവർക്ക് അത്ര വിരോധമുണ്ടാകയില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. ഞാൻ ഒന്നു പോയി പറഞ്ഞുനോക്കട്ടെ.

എന്നു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ പറഞ്ഞപ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂരിക്കു വലിയ ഒരു സുഖം തോന്നി. ഭാര്യയെ അനുഗ്രഹിച്ചു കോണിച്ചോട്ടിൽ നിന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ മുകളിൽ ചെന്നപ്പോൾ ഇന്ദുലേഖാ മാധവന്റെ എഴുത്തും വായിച്ചു സുഖിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അമ്മ വരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ,

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണ് അമ്മെ, നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ വരവുണ്ടായിരിക്കും. അത്ര പറവാനായിരിക്കും വന്നതു്; അല്ലേ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അതെ മകളെ. ആ പാവങ്കൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടെ നീ ഇനി ഒട്ടും ഭയപ്പെടേണ്ടാ. ഇന്നലെ എന്റെ അകത്തുവന്നു് എന്തൊക്കെ ഗോഷ്ടിയാണു കാണിച്ചതു്! അച്ഛനുതന്നെ അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ചു നല്ല ബഹുമാനമില്ലാതായിരിക്കുന്നു. എന്നാലും നമുക്കു ലൗകീകം വേണ്ടേ?

അദ്ദേഹം ഇന്നോ നാളെയോ പോവും. ഇപ്പോഴും വന്നാൽ നല്ലവാക്കു സംസാരിച്ചേക്കണം. കുറച്ചു പിയാനോ വായിച്ചേക്കണം. അദ്ദേഹം ബ്രാഹ്മണനല്ലേ. കേവലം അവമാനിച്ചു എന്നു് എന്തിനു് വരുത്തണം? അദ്ദേഹം വരട്ടെയോ?

ഇന്ദുലേഖാ:—എനിക്കു് അദ്ദേഹത്തിനെയാവട്ടെ, ഈ ഭൂമണ്ഡലത്തിൽ വേറൊരാളെയുമാവട്ടെ ഒരുവിധത്തിലും അവമാനിക്കണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹമില്ലാ. എന്നാൽ എന്നെ ഒരാളും അവമാനിക്കാൻ ഭാവിക്കുമ്പോഴും ഞാൻ അതിനെ തടുക്കാതെ നില്ക്കുകയില്ലാ. ആ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഇന്നലെ എന്നോടു മര്യാദയായി സംസാരിച്ചിരുന്നാൽ ഞാൻ ഇന്നലെയും അദ്ദേഹത്തിനു് ആവശ്യമുള്ള എല്ലാ സമയവും പാടാനോ വീണവായിപ്പാനോ ഒരുക്കമായിരുന്നുവല്ലൊ. അമ്മേ, എനിക്കു് അശേഷം ഉഗ്രുവു് ഉണ്ടെന്നു വിചാരിക്കരുതേ. എന്നെ നിവൃത്തിയില്ലാത്തവിധത്തിൽ ദ്രോഹിച്ചു. ഞാൻ മനുഷ്യനല്ലെ. കാമക്രോധലോഭാദികളും ഇല്ലാത്ത ഒരു സാധനമല്ലെല്ലൊ. ഇന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാടു നല്ല മര്യാദയായി സംസാരിക്കുമെങ്കിൽ അദ്ദേഹം വരട്ടെ. പാട്ടോ വീണവായനയോ ഞാൻ കേൾപ്പിച്ചുകൊടുക്കാമല്ലൊ. അതുകൂടാതെ എന്നെ ഭാര്യയാക്കണം എന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടി ഇതിന്റെ മുകളിൽനിന്നു വല്ല അസംബന്ധവും പറഞ്ഞാൽ ഇന്നലത്തേതിലധികം വഷളായി പോവേണ്ടിവരും.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—നമ്പൂരിമാരുടെ സ്വഭാവത്തിലേ കുറെ അപകടം ഉണ്ടു്. വിശേഷിച്ചു്, ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഒരു പടുവിഡ്ഢിയാണെന്നു സർവ്വജനസമ്മതമാണു്. ഭ്രാന്തന്മാരോടു കോപിക്കാറുണ്ടോ മകളെ?

ഇന്ദുലേഖാ:—നമ്പൂരിമാരിൽ എല്ലാ ജാതികളിലുമുള്ളതുപോലെ അതിസമർത്ഥന്മാരും ഉണ്ടു്. അമ്മ ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂരിയുമായി അരനാഴിക വിശേഷം പറഞ്ഞുനോക്കൂ—അപ്പോഴും പറയും അതിസമർത്ഥന്മാരാണു് നമ്പൂരിമാർ എന്നു്. പിന്നെ എനിക്കു ഭ്രാന്തന്മാരുമായി വിനോദിച്ചിരിപ്പാൻ അത്ര രസവുമില്ല. ഭ്രാന്തന്മാർ തുമ്പില്ലാതെ പറ

ഞ്ഞാൽ ഞാൻ അതു കേൾക്കാൻ നില്ക്കുകയുമില്ലാ നിശ്ചയം തന്നെ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ആവട്ടെ, ഞാൻ അദ്ദേഹത്തോട്ടു വരാം എന്നു് അറിയിക്കട്ടെ.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആവലാതിതന്നെ. വന്നോട്ടെ. എന്നോടു് ഇന്നലത്തെ മാതിരി സംസാരം തുടങ്ങിയാൽ ഞാൻ ഇന്നലത്തെ മാതിരിതന്നെ കാണിക്കും.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ആവട്ടെ, അദ്ദേഹം ഒന്നു വന്നു പോവട്ടെ; അല്ലെ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഓ——ഹോ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു താഴത്തിറങ്ങുമ്പോഴും സാധു കേശവൻനമ്പൂരി മുമ്പു നിന്നിരുന്ന സ്ഥലത്തുതന്നെ മുഖം മേല്പോട്ടു പൊന്തിച്ചു ദൃഷ്ടികളും മേല്പോട്ടാക്കി, വരുന്നതും നോക്കിക്കൊണ്ടു് ഒരു വിഗ്രഹം കൊത്തിവെച്ചതുപോലെ നില്ക്കുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂരി:–സമയമായോ, ഞാൻ വരാൻ അറിയിക്കട്ടെ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഓ——ഹോ! വന്നോട്ടെ. പിന്നെ ഇന്നലത്തെ മാതിരി ഇന്ദുലേഖയോടു ഗോഷ്ടി ഒന്നും പറയരുതെന്നു നമ്പൂരിപ്പാടോടു പറയണം. അല്ലെങ്കിൽ ഇന്നലത്തെപ്പോലെതന്നെ എല്ലാം.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ആട്ടെ, ഇപ്പോൾ വരാൻ പറയാമോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–പറയാം.

കേശവൻനമ്പൂരി ഇന്ദുലേഖയെ വിവരം അറിയിപ്പാൻ പോയശേഷം നമ്പൂതിരിപ്പാടു് പെറുശ്ശേരിയോടു തന്റെ സമീപം ഇരിക്കാൻ പറകയും, അദ്ദേഹം ഇരിക്കുകയും ചെയ്തു. അതിന്റെശേഷം താഴെ പറയുന്ന ഒരു ചുരുങ്ങിയ സംഭാഷണം ഇവർതമ്മിൽ ഉണ്ടായി.

ഈ പ്രാവശ്യം ഇന്നലത്തെപ്പോലെ കേശവൻനമ്പൂരി മാളികയിൽപ്പോയി വരായ്തതിനാൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് അശേഷം ബുദ്ധിപ്പാടുണ്ടായിരുന്നില്ല. താൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമുകളിൽ പോയാൽ എന്തൊക്കെയാണു്

ഘനം നടിക്കേണ്ടതു് എന്നു വിചാരിച്ചുറയ്ക്കാൻ തുടങ്ങി. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ വിചാരം, 'ഞാൻ ഇന്നലെ കണ്ടപ്പോഴേക്കു ഭ്രമിച്ചു പരവശനായി എന്നു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു തോന്നിപ്പോയി. ഇന്നു നേരേമറിച്ചു തോന്നിക്കണം. അശേഷം ഭ്രമമില്ലെന്നു തോന്നിക്കണം. എന്നാൽ അറിയാം സൂക്ഷ്മം. എന്താ ഇവളെ അത്ര ഭ്രമിക്കാൻ? ഗോമാംസഭക്ഷകളുടെ ഭാഷ പഠിച്ച തണ്ടേപ്പിപ്പെണ്ണിനെ മഹാ കുബേരനായ ഞാൻ എന്താണു ഭ്രമിക്കാൻ? പണം കൊടുത്താൽ ഏതു പെണ്ണിനെ കിട്ടാത്തു? എത്ര സ്ത്രീകളെ ഞാൻ ഭോഗ്യയാക്കിവെച്ചു! എത്ര ഉപേക്ഷിച്ചു! എനി എത്ര വെപ്പാൻപോവുന്നു! ഈ ഒരു പെൺകിടാവിനെ ഭ്രമിച്ചിട്ടു വിഡ്ഢിത്വം കാണിക്കുന്നതു മഹാ കുറവുതന്നെ. ഇന്നു കണ്ടോട്ടെ. അനങ്ങുകയില്ല. ബഹുഘനം. ഘനം! സകലതും ഘനമായിട്ടതന്നെ. നില്ക്കുമ്പോഴും ഇരിക്കുമ്പോഴും നോക്കുമ്പോഴും സംസാരിക്കുമ്പോഴും സംസാരിക്കാതിരിക്കുമ്പോഴും നോക്കുമ്പോഴും നോക്കാതിരിക്കുമ്പോഴും എപ്പോഴും ഘനം. ഇന്ദുലേഖ ഭയപ്പെട്ടുപോണം—കണ്ടുകൊള്ളട്ടെ. ഇത്ര കുറമ്പു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുണ്ടെങ്കിൽ അശേഷം ഞാനും കുറയുകയില്ല. ആരാണു തോല്ക്കുക, കാണാമല്ലൊ പെണ്ണു പേടിച്ചു വിറച്ചു കാല്ക്കുവന്നു വീഴും. സംശയമോ?' എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ചു് ജയിച്ചു എന്നുറച്ചു നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഒന്നു ചിരിച്ചു.

ചെറുശ്ശേരി നമ്പൂരിക്കു് ഈ നമ്പൂരിപ്പാടിന്റെ പലേവിധമായ ഗോഷ്ഠികളും ആകപ്പാടെ കണ്ടിട്ടും ഇന്ദുലേഖയുടെ മനസ്സിന്നുണ്ടായ കുണ്ഠിതത്തെ ഓർത്തും തന്റെ സ്വജാതിയിൽ ശ്ലാഘ്യനും അതിദ്രവ്യസ്ഥനും ആയ ഒരു ദേഹം ഈവിധം പരമവിടനും വിഡ്ഢിയും ആയിത്തീർന്നുവല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചു് ആ സമയം നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനെപ്പറ്റി കേവലം ഒരു പരിഹാസമല്ല ഉണ്ടായതു്, ക്രോധസമ്മിശ്രമായ ഒരു ദുഃഖരസമാണു് ഉണ്ടായതു്. 'ഹാ കഷ്ടം! ഇത്ര സമ്പത്തോടും കുലശ്ലാഘ്യതയോടും ഇരിക്കുന്ന ഇദ്ദേഹത്തിന്നു പുണ്യയൗവനം കഴിയുന്നതുവരെ യോഗ്യതയുള്ള ഒരു സ്ത്രീയെ ഭാര്യയാക്കിവെക്കാൻ കഴിയാതെ ശുദ്ധ വ്യഭിചാ

രികളായ സ്ത്രീകളിൽ പ്രവേശിച്ചു ബുദ്ധിക്കു് ഇത്ര ചാപല്യം വരുത്തി; ഏതു സുഖത്തിന്നു് ഇദ്ദേഹം ഇതുയെല്ലാം ആഗ്രഹിക്കുന്നുവോ ആ സുഖം വഴിപോലെ അനുഭവിക്കാനുള്ള ശക്തിയും ശുദ്ധമായ രുചിയും ദുഷ്പ്രവൃത്തികൊണ്ടു നിമിത്തം കേവലം നശിപ്പിച്ചു്, ഈ സ്ഥിതിയിൽ ഇദ്ദേഹത്തിനെ കാണാറായല്ലൊ.' എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ചു് ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി വളരെ വ്യസനിച്ചു. ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ച സമയംതന്നെയാണു് നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു മേൽപ്പറഞ്ഞപ്രകാരം ഘനം നടിച്ചിരുന്നതും, ഘനം നടിച്ചു് അവസാനിച്ചശേഷം ഉടനെ തന്റെ ഈ ഘനത്തെപ്പറ്റി ചെറുശ്ശേരിയെ ഒന്നു് അറിയിക്കേണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു് നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു് താഴെ പറയുംപ്രകാരം പറഞ്ഞു:

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:– എനിക്കു സ്ത്രീകളെ വളരെ ഭ്രമമാണെന്നു ചെറുശ്ശേരിക്കു തോന്നുന്നുണ്ടായിരിക്കാം.

ഈ ചോദ്യം കേട്ടപ്പോഴം ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിക്കു് അല്പം ക്രോധമാണു് ഉണ്ടായതു്. എങ്കിലും ബുദ്ധിമാനായ അദ്ദേഹം അതു മനസ്സിലാക്കി താഴെ പറയുന്നപ്രകാരം കുറെ ഗൗരവത്തോടെ മറുവടി പറഞ്ഞു:

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–സ്ത്രീകളെ പുരുഷന്മാക്കു ഭ്രമമുണ്ടാവുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ആ ഭ്രമം ഏറെയും കുറെയുമായി ചിലപ്പോഴം അബദ്ധമായും വന്നേക്കാമെന്നും എനിക്കു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:– ഭ്രമിക്കുന്നതിലെന്താണു് അബദ്ധവും സുബദ്ധവും?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–വളരെ ഉണ്ടു്. സ്ത്രീപുരുഷന്മാക്കു് അന്യോന്യം അനുരാഗം സമമായി ഉണ്ടായിട്ടു് അന്യോന്യം ഭ്രമിച്ചാൽ അതു സുബദ്ധമായ ഭ്രമം എന്നു ഞാൻ പറയും. സ്ത്രീപുരുഷന്മാക്കു് അന്യോന്യം അനുരാഗമില്ലാതെ ഒരാളാം മാത്രം മറെറ ആളെ ഭ്രമിച്ചു കാംക്ഷിക്കുകയും മറ്റെ ആളാക്കു് അശേഷം അനുരാഗം ഇല്ലാതിരിക്കുകയും ചെയ്താൽ ആ ഭ്രമത്തിന്നു് അബദ്ധഭ്രമമെന്നാണു ഞാൻ പേരിടുന്നതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:-രാവണനു രംഭയിൽ ഉണ്ടായ ഭ്രമം അബദ്ധമാണോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:- രംഭയോട്ടു അന്വേഷിക്കണം. രംഭ രാവണന്റെ ഭ്രമത്തെ അനുകരിച്ചു് അങ്ങട്ടും ഭ്രമിച്ചുവോ എന്നു ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:-ഓ—രാവണനു രംഭയെ സാധിച്ചിരിക്കുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:-സാധിച്ചിരിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:- അപ്പോഴം അതു് എങ്ങനെ സാധിച്ചു?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:- അബദ്ധമായ അനുരാഗം ഒരിക്കലും സഫലമാവുകയില്ലെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. ഒരു സ്ത്രീയുമായി സഹവാസത്തിനു സാധിക്കുന്നതു സ്ത്രീക്കു് അനുരാഗം ഉണ്ടായിരുന്നാൽ മാത്രമേ പാടുള്ളു എന്നില്ലല്ലൊ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:- അങ്ങിനെ ഇല്ലേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:-ഇല്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:- എന്നാൽ ചെറുശ്ശേരി പറഞ്ഞതു് എനിക്കു് ഒന്നും മനസ്സിലായില്ലാ. അബദ്ധമായ ഭ്രമം സാധിക്കില്ലാ എന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു് ഇപ്പോഴം?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:- അങ്ങിനെ ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടില്ലാ. കള്ളനമ്മക്കും കവച്ചക്കാക്കും ചിലപ്പോഴം വിചാരിച്ചപോലെ മുതൽ കവന്നുകൊണ്ടുപോവാൻ സാധിക്കുന്നില്ലേ? അതുപ്രകാരം അനുരാഗമില്ലാത്ത സ്ത്രീയേയോ പുരുഷനേയോ സാധിച്ചു എന്നു വരാം. എന്നാൽ ഒരു ഭാഗം അനുരാഗമില്ലാതിരിക്കുമ്പോഴം അങ്ങിനെ സാധിപ്പാൻ ശ്രമംചെയ്തു സാധിക്കുന്നതു് നിസ്സാരമായ പ്രവൃത്തിയാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:-എന്താണു നിസ്സാരം?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:-സാരമില്ലാത്തതുതന്നെ. അങ്ങിനെ സാധിക്കുന്നതിൽ ഒരു സാരവുമില്ല. അങ്ങിനെ പ്രവർത്തിക്കുന്ന പുരുഷനോ സ്ത്രീയോ മൃഗപ്രായം. പശുക്കളം, ശ്വാക്കളം ഇവകളെപ്പോലെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:- എന്നാൽ രാവണൻ എന്തിനു്

സീതയെ ഭ്രമിച്ചു? സീതയ്ക്കു രാവണനിൽ ഭ്രമം ഇല്ലെന്നല്ലേ രാമായണത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—അതെ; അങ്ങിനെതന്നെ. രാവണനു സീതയിൽ കാംക്ഷ ഉണ്ടായി. സീതയ്ക്കു രാവണനിൽ അനുരാഗം അശേഷം ഇല്ലെന്നു രാവണൻ അറിഞ്ഞതിനാൽ അനുരാഗം ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കാൻ വളരെ എല്ലാം രാവണൻ ശ്രമിച്ചു—ഫലിച്ചില്ലാ. പിന്നെ സീതയിൽ വിരോധമായി. രാവണൻ ഇതുനിമിത്തം നശിച്ചു. എങ്കിലും അനുരാഗം സീതയ്ക്കു തന്നിൽ ഉണ്ടാവുന്നതിനുമുമ്പു് സീതയുമായി രമിപ്പാൻ രാവണനു മനസ്സുണ്ടായില്ലാ. രാവണൻ പലേ ദോഷങ്ങളുള്ളവനാണെങ്കിലും ബുദ്ധിക്കു കേവലം രസികതപമില്ലാത്തവനാണെന്നു സീതയുമായി ഉണ്ടായതായി രാമായണത്തിൽ കാണിച്ചിട്ടുള്ള സംവാദങ്ങളിൽനിന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—എന്നാൽ ഒരു സ്ത്രീയെ കണ്ടു ഭ്രമിച്ചാൽ രാവണൻ ചെയ്തേടത്തോളം എല്ലാം ചെയ്യാമല്ലോ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—രാവണൻ അനുഭവിച്ചതുപോലെയുള്ള കഷ്ടങ്ങളും അനുഭവിപ്പാൻ ഉറച്ചാലും രാവണനെപ്പോലെ ശക്തി ഉണ്ടായാലും അങ്ങിനെ ചെയ്യാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—ശരി, സമ്മതിച്ചു. എന്നാൽ ഒരു പുരുഷനു് ഒരു സ്ത്രീയെ കണ്ടു കലശലായ ഭ്രമമുണ്ടായി. ആ സ്ത്രീക്കു് ആ പുരുഷനിൽ അശേഷം ഭ്രമം ഉണ്ടായതുമില്ല. ഇങ്ങിനെ വന്നാൽ ആ പുരുഷന്റെ ഭ്രമനിവൃത്തിക്കു് എന്തു മാർഗ്ഗമാണു് ഉള്ളതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:—'ഭ്രമം' 'ഭ്രമം' എന്നു് ഇവിടുന്നു പറയുന്നതിന്റെ താല്പര്യം എനിക്കു നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലായില്ലാ. 'അഗ്രഹം' എന്നാണു് ഈ വാക്കിനു് അർത്ഥം ഉദ്ദേശിച്ചതു് എന്നുവരികിൽ സ്ത്രീക്കു് ഇങ്ങട്ടു് ആഗ്രഹമില്ലെന്നറിഞ്ഞാൽ പുരുഷൻ ധൈര്യത്താൽ തനിക്കു് അങ്ങട്ടുള്ള ആഗ്രഹത്തെ ജയിച്ചു്, ആ സ്ത്രീയുമായുള്ള സുഖാനുഭവത്തിൽ ഉണ്ടാവുന്ന കാംക്ഷയെ ത്യജിക്കണം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—എന്തിനു കാംക്ഷ വിടുന്നു? കിട്ടുമോ എന്നു പരീക്ഷിക്കണ്ടേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–കിട്ടുമോ എന്നല്ല പരീക്ഷിക്കേണ്ടതു്. അനുരാഗമുണ്ടാവുമോ എന്നാണു പരീക്ഷിക്കേണ്ടതു്. ഉണ്ടാവുന്നില്ലെങ്കിൽ ഉപേക്ഷിച്ചാൽ മതി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇങ്ങട്ടു ഭ്രമമില്ലെങ്കിലും സാദ്ധ്യമായാലോ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അങ്ങിനെ സാധിപ്പാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നവർ മൃഗപ്രായം എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇതു ചെറുശ്ശേരി പറയുന്നതു കുറെ വിഡ്ഢിത്വമാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. പുരുഷനു് ഇഷ്ടപ്രകാരം ഒരു സ്ത്രീയെ സാധിക്കുന്നുവെങ്കിൽ പിന്നെ ആ സ്ത്രീക്കു് ആ പുരുഷനോടു് ഇങ്ങട്ടു ഭ്രമമുണ്ടായിരുന്നുവോ ഇല്ലയോ എന്നു് എന്തിനു ചിന്തിക്കണം?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഞാൻ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കാം. ഒരു സ്ത്രീസുഖം പുരുഷനു സാധിച്ചു എന്നു പറയേണമെങ്കിൽ ആ സ്ത്രീയെ പുരുഷൻ രമിപ്പിച്ചു സുഖിപ്പിച്ചിട്ടുവേണം. ഒരു സ്ത്രീയെ താൻ രമിപ്പിക്കുന്നതിൽനിന്നും തന്നാൽ അവൾ രമിച്ചു സുഖിക്കുന്നു എന്നു് അറിയുന്നതിൽനിന്നുമാണു് പുരുഷനു സുഖാനുഭവം ഉണ്ടാവേണ്ടതു്. അപ്രകാരംതന്നെ ഒരു പുരുഷനുമായി സുഖിച്ചു എന്നു് ഒരു സ്ത്രീ പറയേണ്ടതു് ആ പുരുഷനെ സ്ത്രീ രമിപ്പിച്ചു സുഖിപ്പിച്ചാൽ മാത്രമാണു്. ഈ സുഖാനുഭവം അന്യോന്യം സംപൂർത്തിയായി ഉണ്ടാവേണമെങ്കിൽ അന്യോന്യം കലശലായ അനുരാഗം ഉണ്ടായിരിക്കേണം. അങ്ങിനെയല്ലാതെ സ്ത്രീസുഖം സാധിക്കുവാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നവർ മൃഗപ്രായം——സാധിച്ചാൽ എന്തോ അന്യോന്യം ചില ഗോഷ്ടികളും കാണിച്ചു എന്നു മാത്രമേ പറഞ്ഞുള്ളൂ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ശിക്ഷ! ഇതു മഹാദുഷ്പടംതന്നെ. ഇങ്ങിനെയായാൽ വളരെ സ്ത്രീകളുമായി സുഖിപ്പാൻ ഒരു പുരുഷനു സാധിക്കുകയില്ല, നിശ്ചയം.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ശരി. സൂക്ഷ്മത്തിൽ ഒരു പുരുഷനു് ഒരു സ്ത്രീ——ഒരു സ്ത്രീക്കു് ഒരു പുരുഷൻ. അങ്ങിനെയാണു സൃഷ്ടി സ്വഭാവേന വെച്ചിട്ടുള്ളതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ശ്രീകൃഷ്ണനു് എത്ര ഭാര്യമാരുണ്ടായിരുന്നു?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഞാൻ അറിയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–പതിനാറായിരത്തെട്ടു ഭാര്യമാരുണ്ടായിരുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ബുദ്ധിക്കു രസികത്വമുണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ ചെറുശ്ശേരി വിചാരിക്കുന്നതു്?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–പതിനാറായിരത്തെട്ടു ഭാര്യമാരുണ്ടായിരുന്നതു ശരിയാണെങ്കിലും ശ്രീകൃഷ്ണൻ നമ്മളെപ്പോലെ ഒരു മനുഷ്യനായിരുന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിക്കു് അശേഷം രസികത്വമില്ലെന്നും അദ്ദേഹം വളരെ ഒരു വിടനായിരുന്നുവെന്നും ഞാൻ പറയും. എന്നാൽ ഏതു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു നോം ഇദ്ദേഹത്തിനു് ഇത്ര അധികം ഭാര്യമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നു് അറിയുന്നുവോ, അതുകളിൽ നിന്നുതന്നെ അദ്ദേഹം മനുഷ്യനായിരുന്നില്ലെന്നും അറിയുന്നുണ്ടു്. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോവർദ്ധനപർവ്വതം എടത്തെ കൈകൊണ്ടു് എടുത്തു പൊന്തിച്ചു് ഏഴുദിവസം കൊടപോലെ പിടിച്ചു ഗോക്കളെയും ഗോപന്മാരെയും രക്ഷിച്ചതായും, ക്ഷോളപാനംകൊണ്ടു മരിച്ചുപോയ പലേ ജീവികളെയും തന്റെ ഒരു കടാക്ഷത്താൽ ജീവിപ്പിച്ചതായും, മറ്റു മനുഷ്യശക്തിക്കു് അസാദ്ധ്യമായ അനേകം പ്രവൃത്തികളും ചെയ്തതായും ഈ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു കാണുന്നുണ്ടു്. ഈവക എല്ലാം ചെയ്വാൻ ശക്തിയുള്ള ഒരു ദേഹത്തിനു ഞാൻ ഇപ്പോഴം പറഞ്ഞപ്രകാരം സാധാരണ മനുഷ്യർക്കുള്ള പ്രമാണങ്ങളും നിശ്ചയങ്ങളും സംബന്ധിക്കുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–പുരുഷനു് അങ്ങട്ടു സ്നേഹമുണ്ടായാൽ സ്ത്രീക്കു് ഇങ്ങട്ടും ഉണ്ടാവാതെ ഇരിക്കയില്ല. ഞാൻ പലേ സ്ത്രീകളുമായി സുഖാനുഭവം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. എല്ലാ സ്ത്രീകർമ്മങ്ങളും എന്നെ ബഹു ഭ്രമമായിരുന്നു——അല്ല, ചെറുശ്ശേരിക്കു് ഇതൊന്നും നിശ്ചയമില്ലെ? എന്താണു് ഇന്നു് ഒരു പുതിയമാതിരിയായി സംസാരിക്കുന്നതു്? സകല സ്ത്രീകർമ്മങ്ങളും എന്നെ ഭ്രമമാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ വാക്കു കേട്ടു ചെറുശ്ശേരി ചിരിച്ചു

പോയി. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെപ്പറ്റി ഛഥായിയായി ഉണ്ടാ
യിരുന്ന പരിഹാസരസംതന്നെ വീണ്ടും തോന്നി കഷ്ടമെ
ന്നോർത്തു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്താണു ചെറുശ്ശേരി ഒന്നും മിണ്ടാ
ത്തതു? സകല സ്ത്രീകൾക്കും എന്നെ ഭ്രമമല്ലെന്നാണോ
വിചാരം?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇവിടത്തെക്കുറിച്ചു ഞാൻ ഒന്നും
വിചാരിച്ചിട്ടില്ല. ഞാൻ സാധാരണമനുഷ്യരുടെ കാര്യ
മാണു പറഞ്ഞതു.

ഇവർ ഇത്രത്തോളം സംസാരിക്കുമ്പോഴയ്ക്കു കേശവൻ
നമ്പൂരി ഓടി എത്തി, ''എനി മുകളിലേക്കു പോവാം,''
എന്നു പറഞ്ഞതു കേട്ടപ്പോഠം,

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–വരട്ടെ—നില്ക്കു. എന്താണു് ഇത്ര
ബദ്ധപ്പാട്ട്? എന്റെ സമയംകൂടി നോക്കണ്ടേ?

കേശവൻനമ്പൂരി:–സമയമായിട്ട മതി.

കേശവൻനമ്പൂരി ഒന്നത്തുതപ്പെട്ട—ഇതെന്തു കഥാ?
ഇദ്ദേഹം ഒരു കമ്പക്കാരൻതന്നെയാണു്. ഇത്രയും വിചാരി
പ്പാനേ എടയായുള്ളു. അപ്പോഴയ്ക്കു്,

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ എനി പോവുക. കു
ത്തേടം വരണ്ട, ഞാൻമാത്രം പോവാം. ചെറുശ്ശേരി ഇവിടെ
കിടന്നു് ഉറങ്ങിക്കോളൂ.

എന്നും പറഞ്ഞു നമ്പൂതിരിപ്പാടു് അതിഘനഭാവ
ത്തോടുകൂടി തുപ്പട്ട മുതലായതു പുതച്ചു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളി
കമുകളിൽ കയറി. ഇന്ദുലേഖാ തലേദിവസത്തേപ്പോലെ
വിസ്താരത്തിന്നു കൂട്ടിൽ നിത്തിയ തടവുകാരന്റെ ഭാവ
ത്തോടെ ചാരുപടിയും പിടിച്ചു നില്ക്കുന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട
പുറത്തളത്തിൽ കടന്നു് ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടു. കണ്ടക്ഷണ
ത്തിൽ ഈ ഇളിഭ്യന്റെ ധൈര്യവും ഘനവും ആസകലം
ഓടി ഒളിച്ചു. പല്ലിളിച്ചു 'ശിവ—ശിവ! സുന്ദരിയായ
നിന്റെകൂടെ ഇരിക്കാതെ എനിക്കു് ഈ ജന്മം സാധിക്ക
യില്ലാ. എന്തു മുഖം! എന്തു നിറം! എന്തു തലമുടി!
എന്തു കണ്ണു്! ശിവ ശിവ! നാരായണ! വലഞ്ഞു. വല
ഞ്ഞു. ഘനവും ഇല്ല എനിക്കു ധൈര്യവും ഇല്ല. ദേവേന്ദ്രനു

മഹഷ്ിയുടെ ഭാര്യയെ കണ്ടപ്പോഴം ഘനം എവിടെപ്പോയി?—രാവണനു രംഭയെ കണ്ടപ്പോഴോ?' ഇങ്ങിനെ എല്ലാം ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു തോന്നി എങ്കിലും രണ്ടു മൂന്നു നിമിഷം കസാലമേൽ ഇരുന്നശേഷം ഒരുവിധമെല്ലാം ധൈര്യം ഉറപ്പിച്ചു പറയുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:-''ധീരക്കു പല്ലും തരുണിമാരുംസമം'' എന്നുള്ള പ്രമാണം ഇന്ദുലേഖാ വായിച്ചിട്ടുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:-(വല്ലാതെ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ഞാൻ പ്രമാണം വായിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും ഇപ്പോഴം കേട്ടുവല്ലോ. ഒന്നാന്തരം പ്രമാണമാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ ഉള്ളിൽ അടക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത വിധം മനോഹരമായ ശബ്ദത്തിൽ കുലുകുലുങ്ങനെ പൊട്ടിച്ചിരിച്ച ഭാവവികാരം കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട് വളരെ പ്രയത്നപ്പെട്ട് ഉറപ്പിച്ച ഘനം എവിടെയോ പോയി. മുമ്പു ഗോവിന്ദനുമായി ഉണ്ടായ ആലോചനകളും നിശ്ചയങ്ങളും എല്ലാം കേവലം മറന്നു മനസ്സു് ഇന്ദുലേഖയിൽ വീണു ലയിച്ചു. എന്നിട്ടു്, ഇങ്ങിനെ പറയുന്നു:

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:-ഇന്ദുലേഖാ ഒന്നുകൂടി ഉറക്കെ ചിരിച്ചാട്ടെ. ഇങ്കിരീസ്സിൽ ചിരിക്കാനും പഠിപ്പിക്കുമോ? ബഹു ഭംഗി അങ്ങിനെ ചിരിക്കുന്നതു്. ഒന്നുകൂടി ചിരിച്ചാട്ടെ.

ഇന്ദുലേഖാ ചിരിച്ചു പരവശയായി അകത്തേക്കു മുഖം തുടയ്ക്കാൻ പോയി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:-അല്ല—മോശം! അകത്തേക്കു പോയിക്കഴിഞ്ഞുവോ? ഇന്നലത്തെപ്പോലെകൂടി സംസാരിപ്പാൻ ഇന്നു് എടയില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. പിന്നെ എന്തിനാണു് എന്നോടു വരാൻ പറഞ്ഞതു്?

ഇന്ദുലേഖാ:-അല്ല—ഞാൻ വരുന്നു.

എന്നു പറഞ്ഞു മുഖം കഴുകി രണ്ടാമതും പുറത്തുവന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്:-ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് എത്ര വയസ്സായി?

ഇന്ദുലേഖാ:-പതിനെട്ടു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–എനിക്കു് എത്ര വയസ്സായി എന്നു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു തോന്നുന്നു?

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കു വയസ്സു കാഴ്ചയിൽ ഗണിക്കാനുള്ള സാമർത്ഥ്യം ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് എനിക്കു പറവാൻ സാധിക്കയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–എങ്കിലും ഏകദേശം മതിപ്പായി പറഞ്ഞുകൂടേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–മതിപ്പായി പറഞ്ഞാൽ ശരിയാകയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–എങ്കിലും ഏകദേശം പറയൂ.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞാൽ മതിയെങ്കിൽ പറയാം. ഇവിടേയ്ക്കു് ഒരു അമ്പതു വയസ്സു കഴിഞ്ഞു എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–ഛെ! അബദ്ധം! എനിക്കു പൂണ്ണയൗവനം കഴിഞ്ഞു എന്നാണു തോന്നുന്നതു്? കഷ്ടം! ഇതെന്തൊരു കഥയാണു്! അമ്പതു വയസ്സായോ? പൂണ്ണയൗവനം കണ്ടാൽ നിശ്ചയിച്ചുകൂടേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഞാൻ മുമ്പുതന്നെ പറഞ്ഞില്ലേ എനിക്കു വയസ്സു ഗണിക്കാൻ അറിഞ്ഞുകൂടെന്നു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–പൂണ്ണയൗവനമുള്ള ഒരു പുരുഷനെ കണ്ടാൽ എനിയും അറിഞ്ഞുകൂടേ? പതിനെട്ടവയസ്സായാലും അറിഞ്ഞുകൂടേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടാ. പൂണ്ണയൗവനം എന്നുവെച്ചാൽതന്നെ എന്താണെന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലായിട്ടില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–ഇങ്കിരീസ്സു പഠിച്ചിട്ടാണു് ഈവക ഒന്നും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മനസ്സിലാവാത്തതു്. സംശയമില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതുകൊണ്ടതന്നെയായിരിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–ഞാൻ വേളികഴിച്ചിട്ടില്ല.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി, നല്ല കാര്യം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടൻ:–ഇല്ലത്തു സന്തതിക്കു് അനുജന്മാർ വേളികഴിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഞാൻ എല്ലായ്പോഴും വളരെ സുഖിച്ചു കാലം കഴിക്കുന്നു. സ്വജാതിയിൽ ക്രമപ്രകാരം വേളികഴിച്ചാൽ നമ്പൂരിമാക്കു സുഖം പോയി. ഞാൻ സ്ഥിരമായി

ഇതുവരെ യാതൊരു ഭാര്യയേയും വെച്ചിട്ടില്ല. എന്താണു് ഇന്ദുലേഖാ ഒന്നും പറയാത്തതു്?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇവിടുന്നു് ഇവിടുത്തെ വർത്തമാനങ്ങളെക്കുറിച്ചു പറയുമ്പോഴം ഞാനെന്താണു് എടയിൽ പറയേണ്ടതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഞാൻ ഇന്നലെ അയച്ച ശ്ലോകം കേൾക്കണോ? ഞാൻ ചൊല്ലാം.

ഇന്ദുലേഖാ:–വേണ്ട——ബുദ്ധിമുട്ടണ്ട.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എന്തു ബുദ്ധിമുട്ടാണു്? ശ്ലോകം ചൊല്ലുന്നതു് ഒരു രസികത്വമല്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെന്തോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–അങ്ങിനെ തോന്നുന്നതു് ഇംഗിരീസ്സു പഠിച്ചിട്ടാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആയിരിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇംഗിരിയസ്സു പഠിച്ചാൽ ശൃംഗാരം ഉണ്ടാവില്ല, നിശ്ചയം.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ, ഉണ്ടാകയില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു നല്ല ശൃംഗാരം ഉണ്ടു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–നൈഷധം പഠിച്ചിട്ടുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–നൈഷധമല്ലേ പെണ്ണുങ്ങം പഠിക്കേണ്ടതു്. നൈഷധത്തിൽ ഒരു ശ്ലോകം ചൊല്ലട്ടെ?

ഇന്ദുലേഖാ:–വേണ്ട. വെറുതെ ബുദ്ധിമുട്ടണ്ട.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇതെന്തൊരു കഥയാണു്! ശ്ലോകം ചൊല്ലാൻ ഭാവിക്കുമ്പോഴം എല്ലാം എന്താണു ബുദ്ധിമുട്ടണ്ട എന്നു പറയുന്നതു്?

ഇന്ദുലേഖാ:–ബുദ്ധിമുട്ടു് ഉണ്ടാകകൊണ്ടുതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കല്പപതിച്ച തോടയാണു നല്ല ചേച്ചു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കല്യ പതിച്ച തോട ഉണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്റെ കൈവശം ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഞാൻ ഒരു ജോഡു പണിയിക്കാം. വിശേഷമായ കല്യകയും എന്റെ പക്കലുണ്ടു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കുവേണ്ടി പണിയിക്കാൻ ആവശ്യവും സംഗതിയും ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഞാൻ ഇവിടെ വന്നതു് എനിക്കു് എഴുത്തയച്ചിട്ടാണു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–പഞ്ചു പറഞ്ഞിട്ടു കുറത്തേടം എഴുതി അയച്ചു. എന്നിട്ടാണു വന്നതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ബാന്ധവത്തിന്നു വരാനാണു് എഴുതിയിരുന്നതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആരേ? കേശവൻനമ്പൂരിയെ ബാന്ധവിക്കാനോ?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–നേരമ്പോക്കു പോട്ടെ. എനിക്കു വളരെ വ്യസനം ഉണ്ടു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–എന്താണു്—വ്യസനമുള്ളതു ശരിയെന്നോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അങ്ങിനെ അല്ലേ പറഞ്ഞതു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഈ വെച്ചിരിക്കുന്ന വലിയ പെട്ടി എന്താണു്? സംഗീതപ്പെട്ടിയോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–അതെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:–ഇതിന്റെ വിദ്യ ഒന്നു കേൾപ്പിച്ചുതരാമോ?

ഇന്ദുലേഖ ''അങ്ങിനെതന്നെ,'' എന്നു പറഞ്ഞു പിയാനോ വായിപ്പാൻ ആരംഭിച്ചു.

ഇന്നലത്തേയും ഇന്നത്തേയും സംഭാഷണത്തിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ ഭാവം കേവലം രണ്ടുവിധമായിട്ടാണെന്നു് എന്റെ വായനക്കാക്കു തോന്നാം. ഇന്നലെ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു്

ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവവും അവസ്ഥയും ഇന്നത്തെപ്പോലെ മനസ്സിലായിരുന്നില്ല. തന്നെ തട്ടിപ്പറിച്ചു കൊണ്ടുപോവാൻ അതികുബേരനായ ഒരു മനുഷ്യൻ വന്നു. പരീക്ഷിക്കാൻ പോവുന്നതിന്മേൽ ഉള്ള പുച്ഛവും ക്രോധവും ഇന്നലെ കല ശലായിരുന്നു. ഇന്നെയ്ക്കു് ആ സ്ഥിതി മാറിപ്പോയി. തന്റെ വലിയച്ഛനുതന്നെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെമേൽ നല്ല അഭിപ്രായ മില്ലെന്നും എനി ഇദ്ദേഹത്തെ തന്റെനേരെ കൊണ്ടുവന്നു പരീക്ഷിക്കയില്ലെന്നും ഇന്ദുലേഖാ അറിഞ്ഞു. പിന്നെ ഇദ്ദേ ഹത്തിനുതന്നെ ഇന്ദുലേഖയെ കിട്ടുകയില്ലെന്നുള്ള ഒരു വിശ്വാസം വന്നുതുടങ്ങി എന്നു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കിൽ നിന്നുതന്നെ അറിയാറായി. അതുകൊണ്ടു് ഇന്നെയ്ക്കു് ആക പ്പാടെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കഥ ഒരു പരിഹാസയോഗ്യമാ യിത്തീർന്നു. എന്നല്ല, ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധി യുടെ ഒരു ശക്തിയില്ലായ്മയും ചാപല്യവും കണ്ടിട്ടു് കുറേ ഒരു പരിതാപവും ഉണ്ടായില്ലെന്നില്ല. ഏതുവിധവും ഇന്ദു ലേഖയ്ക്കു് നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിന്റെ ബുദ്ധിയുടെ സ്വഭാവം കണ്ടിട്ടു് ഒരു ദയയാണു് ഇന്നത്തെ സംസാരം കഴിഞ്ഞ ശേഷം ഉണ്ടായതു്. 'കഷ്ടം! ഇദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ അറിവി ല്ലാത്തവനായിപ്പോയല്ലൊ,' എന്നു തോന്നി.

പിയാനൊവായന തുടങ്ങിയപ്പോഴയ്ക്കു് മാളികയുടെ പുവട്ടിൽ മിറാത്തും മതിലിന്മേലും കൂവക്കിലും മനുഷ്യർ കൂടിത്തുടങ്ങി. മുമ്പത്തെപ്പോലെ ചില പട്ടന്മാരും മറും മുകളിലേക്കു വായന കേൾക്കാൻ കയറുവാൻ ചെന്നപ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂരി കോണിക്കൽ ഒരു പാറാവുകാരന്റെ നിലയിൽ നിന്നു്, ''ആരും കയറണ്ട, കയറണ്ട'' എന്നു പറഞ്ഞു് ആട്ടിപ്പായിച്ചു. ആട്ടുകൊണ്ട കൂട്ടർ കളക്കടവിൽ വന്നു് കേശവൻനമ്പൂരിയെയും മറും ശകാരം തുടങ്ങി.

ഒരു പട്ടരു്:—പകൽസമയം ഭാര്യയും ഭർത്താവുംകൂടി ഇരിക്കുന്ന അകത്തു പാട്ടു കേൾക്കാൻ പോയാൽ എന്തൊരു വിരോധമാണെടോ?

ഒരു നായരു്:—നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് വേറെ ആരും

കടന്നുചെല്ലുന്നതു് ഇഷ്ടമായിരിക്കയില്ല. പിന്നെ എന്തിനു നോം അദ്ദേഹത്തിനെ മുഷിപ്പിക്കുന്നു?

ഒരു പട്ടരു്:–എന്താണു്, മറെറാരാളം ഇന്ദുലേഖയുടെ പാട്ടു കേട്ടുപോയാൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു് ഇത്ര ചേതം?

ഒരു നമ്പൂരി:–പുതിയ ഭാര്യയല്ലേ, അങ്ങിനെയിരിക്കും.

ഇങ്ങിനെ ആളകലം ഘോഷം കൂട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും ശങ്കരശാസ്ത്രികളും ഉണ്ണുന്ന ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ വീട്ടിൽനിന്നു് എറങ്ങി പതുക്കെ അമ്പലത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. ആളകലം വഴിയിൽവെച്ചു മേൽകാണിച്ചപ്രകാരം പറയുന്നതും ഘോഷം കൂട്ടുന്നതും കേട്ടു. ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമുകളിൽനിന്നു പിയാനോ വായിക്കുന്നതും കേട്ടു. ഒന്നും മിണ്ടാതെ നേരെ അമ്പലത്തിലേക്കു നടന്നു. പോം വഴി ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനെ അന്വേഷിച്ചു. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരോടുകൂടി പൊല്പായികളത്തിലേക്കു പോയിരിക്കുന്നു എന്നു കേട്ടു ശാസ്ത്രികൾ ബഹുവ്യസനത്താൽ പരവശനായി അമ്പലത്തിൽ പോയി കിടന്നു. നാട്ടിലേക്കു് അന്നുതന്നെ പോണമെന്നും ഉറച്ചു.

ഒരു പത്തു നിമിഷം പിയാനോവായന കഴിഞ്ഞശേഷം,

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എനി മതിയാക്കാം. ക്ഷീണം ഉണ്ടാവും. ഓമനയായ കൈകൊണ്ടു് എത്രനേരം അദ്ധ്വാനിക്കാം.

ഇന്ദുലേഖാ പുച്ഛിച്ചു് ഒന്നു നോക്കി.

നമ്പൂതിരിപ്പാട തന്റെ വെള്ളിച്ചെല്ലവും സ്വർണ്ണപ്പനീർവീശിക്കുപ്പിയും കൊണ്ടുവരാൻ പറഞ്ഞു. കൊണ്ടുവന്നശേഷം ഇന്ദുലേഖയോടു്:

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഈ പെട്ടി നോക്കൂ. നല്ല മാതിരിയോ?

ഇന്ദുലേഖാ പെട്ടി വാങ്ങി നോക്കി. പനീർവീശിയും വാങ്ങി നോക്കി. ''വളരെ ഭംഗിയുണ്ടു്,'' എന്നു പറഞ്ഞു് താഴത്തു വെച്ചു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഇതു് ആവശ്യമുണ്ടെങ്കിൽ എടുക്കാം.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കു് ആവശ്യമില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എടുക്കാം. വിരോധമില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:–എനിക്കാവശ്യമില്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയെ അല്ലാതെ വേറെ ഒരു സ്ത്രീയേയും കാമിക്കയില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:–അങ്ങിനെതന്നെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഓ—അതു സമ്മതിച്ചുവോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–സമ്മതം.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു ചിരിച്ചു് എണീട്ടുനിന്നു. മേല്പട്ടെയ്ക്കു് ഒന്നു ചാടി.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇതു് എന്തു ഗോഷ്ടിയാണു്?

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ഗോഷ്ടിയോ? മഹാഭാഗ്യം ആയിരിക്കുന്നു എനിക്കു്. ഞാൻ നൃത്തംചെയ്യട്ടെ. എനിക്കു് ഇന്ദുലേഖയെ കിട്ടിയില്ലെ. എന്റെ കാര്യം സാധിച്ചില്ലേ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഈവക ഗോഷ്ടികളും പറയരുതേ. ഞാൻ ഈ ജന്മം അങ്ങെ ഭാര്യയായി ഇരിക്കയില്ല. എന്നെ അങ്ങുന്നു് ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിനു് ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ നിവൃത്തിയില്ല. അങ്ങുന്നു് എനിമേലിൽ എന്നോടു് ഈവക ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ അങ്ങെ ഒരിക്കലും കാണുകയും ഇല്ല. എനിക്കു പ്രവൃത്തികളും ഉണ്ടു്.

എന്നും പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖാ അകത്തേക്കു പോയി. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ക്ഷണത്തിൽ ചുവട്ടിലേക്കു് ഇറങ്ങിപ്പോരുകയും ചെയ്തു.

കോണി എറങ്ങിക്കഴിയുന്നതുവരെ കഷ്ടിച്ചു സങ്കടമുണ്ടായിരുന്നുവോ—സംശയം. അപ്പോഴേക്കു മനസ്സിൽ ഒന്നാമതു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയേയും ഉടനെ രണ്ടാമതു രാവിലെ കണ്ട പെണ്ണിനേയും ഓർമ്മവന്നു. ചുവട്ടിൽ വന്ന ഉടനെ ഗോവിന്ദനെ അന്വേഷിച്ചു. ഗോവിന്ദൻ വന്നു കുറെ സ്വകാര്യസംസാരം ഉണ്ടായി. അതിന്റെ വിവരം:

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എന്താണു ഗോവിന്ദാ, എല്ലാം ശട്ടമായോ?

ഗോവിന്ദൻ:–അടിയൻ ഇതുവരെ ആരോടും പറഞ്ഞിട്ടില്ലാ. അങ്ങിനെ പറയാൻ പാടില്ലാ. അടിയൻ വിചാ

രിക്കുന്നതു തിരുമനസ്സുതന്നെ പഞ്ചുമേനവനെ വിളിച്ചു് ഇതിനെപ്പററി സ്വകാര്യമായി ഒന്നു് അരുളിച്ചെയ്താൽ ഒരു വിഷമവും ഉണ്ടാവില്ലെന്നാണു്.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–എന്നാൽ പഞ്ചുവെ വിളിക്കു. പറഞ്ഞുകളയാം. ഇന്ദുലേഖയുടെ കാര്യം തീച്ചയായി. ഈ ജന്മം അവൾ എന്റെ ഭാര്യയായി ഇരിക്കില്ലപോൽ.

ഗോവിന്ദൻ:–ശിവ—ശിവ! എന്തു ധിക്കാരമാണു് ഇതു്! ഇങ്ങിനെ കുറുമ്പു പെണ്ണുങ്ങൾക്കു ഞാൻ കേട്ടിട്ടില്ല. അവളുടെ മുമ്പാകെ കല്യാണിയേയുംകൊണ്ടു രാവിലെ എഴുന്നള്ളാൻ ദൈവം സംഗതി വരുത്തണം എന്നാണു് അടിയന്റെ പ്രാർത്ഥന.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:–ശരി. സമർത്ഥാ! ശരി. പഞ്ചുവെ വിളിക്ക.

ഗോവിന്ദൻ:–പടിമാളികമേൽ എഴുന്നെള്ളി ഇരിക്കുന്നതാണു് നല്ലതു്. പഞ്ചുമേനവനെ അടിയൻ അവിടെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാം. പഞ്ചുമേനവൻ വരുമ്പോഴം ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും കേശവൻനമ്പൂരിയും ഒന്നിച്ചുരുതേ. ഗോപ്യമായിരിക്കണം.

എന്നും പറഞ്ഞു ഗോവിന്ദൻ പഞ്ചുമേനവനെ തിരയാൻ പോയി.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു കേശവൻനമ്പൂരിയെ വിളിച്ചു താൻ ഇരിക്കുന്ന അറയുടെ തെക്കേ അറയിൽത്തന്നെ ഇരിക്കണം; ചില കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കാനുണ്ടു്; താൻ വിളിക്കുന്നതുവരെ എങ്ങും പോവരുതെന്നു പറഞ്ഞു് അവിടെ ഇരുത്തി. ഇതും ഗോവിന്ദന്റെ ഒരു വിദ്യതന്നെ ആയിരുന്നു. കേശവൻനമ്പൂരി വളരെ വിഷാദത്തോടുകൂടി ഈശ്വരസ്മരണയും ചെയ്തുകൊണ്ടു തെക്കെ അറയിൽ ഇരുന്നു. കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോഴം ഉറങ്ങുകയും ചെയ്തു.

ഗോവിന്ദൻ പഞ്ചുമേനവനെ തിരഞ്ഞു പോവുമ്പോഴം സമയം മൂന്നുമണിയായിരിക്കുന്നു. പഞ്ചുമേനവൻ ഊണു കഴിഞ്ഞു് ഉറങ്ങുന്നു. ഗോവിന്ദൻ പഞ്ചുമേനവൻ കിടക്കുന്ന അകത്തിന്റെ വാതുക്കൽ പോയിനിന്നു കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മയെ കണ്ടു. പഞ്ചുമേനവനെ നമ്പൂതിരിപ്പാടു വിളിക്കുന്നു

എന്നു പറഞ്ഞു. കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ അകത്തുപോയി ഭൃത്യാവിനെ വിളിച്ചുണർത്തി. ഉണർത്തിയ ദേഷ്യത്തോടെ—

പഞ്ചുമേനവൻ:—അസത്തെ, എന്തിനു് എന്നെ ഉപദ്രവിക്കുന്നു?

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടെ വിളിക്കുന്നുണ്ടു പോൽ.

പഞ്ചുമേനവൻ:—നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്! വിഡ്ഢിനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്! വെറുതെ മനുഷ്യരെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നു. ഈ അസത്തിനു കടന്നുപോവരുതെ? ഒന്നിനും കൊള്ളാത്ത മനുഷ്യൻ. ആ കേശവൻനമ്പൂരിയെപ്പോലെ ഒരു കഴുതയെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അങ്ങിനെ ഒന്നുമില്ല. ഇന്ദുലേഖയും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടും തമ്മിൽ ഇന്നു വളരെ എണങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇന്നു് ഇത്ര നേരം മാളികയിൽവെച്ചു പാട്ടും ചിറിയും തകൃതിയായിരുന്നു. ബഹു ഉത്സാഹം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു വളരെ സന്തോഷമായിരിക്കുന്നുപോൽ.

പഞ്ചുമേനവൻ:—(പതുക്കെ എണീട്ടിരുന്നിട്ടു്) പാട്ടുണ്ടായോ? എപ്പഴു്?

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:—ഇവിടുന്നു കിഴക്കെ പറമ്പിൽ പോയ സമയം.

പഞ്ചുമേനവൻ:—അതൊന്നും ഞാൻ കേട്ടില്ല. ഞാൻ പോയി അന്വേഷിക്കട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു വൃദ്ധൻ കുറെ സന്തോഷത്തോടെ എണീറ്റു പുറപ്പെട്ടു് ഗോവിന്ദനോടുകൂടി പടിമാളികയിൽ ചെന്നു കയറി.

പതിനാലു്

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പരിണയം

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു്:—പഞ്ചുവോട്ടു് എനിക്കു സ്വകാര്യമായി ഒരു കാര്യം പറവാനുണ്ടു്.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എന്താണെന്നറിഞ്ഞില്ല. അരുളിച്ചെയ്യാമല്ലോ!

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–പഞ്ചു അതു് എനിക്കു സാധിപ്പിച്ചുതരണം.

പഞ്ചുമേനവൻ:–പാടുള്ളതാണെങ്കിൽ സാധിപ്പിക്കുന്നതിനു് അടിയനു് എന്താണു വിരോധം?

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–പാടുള്ളതുതന്നെ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–അരുളിച്ചെയ്തുകേട്ടാൽ നിശ്ചയിക്കാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–പഞ്ചുവിന്റെ മരുമകനും കല്യാണിയോടുകൂടി എനിക്കു് ഇന്നുരാത്രി സംബന്ധം തുടങ്ങി നാളെ പുലരാൻ നാലഞ്ചുള്ളപ്പോഴം അവളെയുംകൊണ്ടു് ഇല്ലത്തേക്കു പോണം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് എന്നോടു ലേശം ഭ്രമമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ എന്റെ ഭാര്യയായി ഇരിക്കില്ലെന്നു് ഇന്നു തീച്ചയായി പറഞ്ഞു. കല്യാണിക്കുട്ടിയെ ഞാൻ ഇന്നു രാവിലെ കണ്ടു. എനിക്കു ബോദ്ധ്യമായി. പഞ്ചു ഇതിനു സമ്മതിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ വലിയ വ്യസനത്തിലും അവമാനത്തിലും ആവും. സംബന്ധം ഇന്നു രാത്രിതന്നെ വേണം. അതിനു സംശയമില്ലാ.

പഞ്ചുമേനവൻ ഇതു കേട്ടപ്പോഴം വല്ലാതെ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. കുറെ നേരം ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. പിന്നെ ഒന്നു ചിറിച്ചു. എന്നിട്ടു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:

പഞ്ചുമേനവൻ:–ഇതു് ഇതു ബദ്ധപ്പെട്ടു നിശ്ചയിപ്പാൻ പ്രയാസമല്ലെ. അടിയൻ ആലോചിച്ചു പറയാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–വയ്യാ. അതൊന്നും പയ്യാ. പഞ്ചു എന്നെ അവമാനിക്കരുതു്. പഞ്ചു എന്നെ മാനമാക്കി അയയ്ക്കണം. എനി ഒട്ടും താമസിക്കരുതു്. ഞാൻ വളരെ അവമാനത്തിലായിരിക്കുന്നു. പഞ്ചു നിവൃത്തിച്ചുതരണം.

പഞ്ചുമേനവൻ:–അടിയൻ അന്വേഷിച്ചു് ആലോചിച്ചു പറയാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–അന്വേഷിക്കാൻ ഒന്നുമില്ല. പഞ്ചു സമ്മതിച്ചാൽ സകലം നടക്കും.

പഞ്ചുമേനവൻ:–അടിയൻ വേഗം ഇങ്ങുതന്നെ വിടകൊള്ളാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ ഇതു സ്വകാര്യമായിരിക്കട്ടെ. ഞാൻ പോയതിന്റെശേഷമേ ആളുകളം ഇതിനെക്കുറിച്ചു പുറത്തു് അറിയാവൂ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–സ്വകാര്യമായിട്ടതന്നെ അടിയൻ വെച്ചിട്ടുള്ള.

പഞ്ചുമേനവൻ മാളികയിൽനിന്നു പതുക്കെ താഴത്തിറങ്ങി. ഇതെന്തൊരു കഥാ! എന്താണു് ഇവിടെ ചെയ്യേണ്ടതു് എന്നു വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടു തന്റെ അറയിൽ പോയി ഇരുന്നു വിചാരിച്ചതു താഴെ കാണിക്കുന്നു:

'ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സംബന്ധം തുടങ്ങാൻ വരുത്തീട്ടു കല്യാണിക്കുട്ടിയെ സംബന്ധം കഴിച്ചു കൊണ്ടുപോയി. ഇതു് ഒരു പരിഹാസമായി തീരുമോ? എന്താണു പരിഹാസമായി തീരാൻ? പരിഹാസം ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനെപ്പറ്റിയേ ഉണ്ടാകയുള്ള. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഈ വങ്കൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനെ വേണ്ട എന്നു പറഞ്ഞു. പിന്നെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട കല്യാണിക്കുട്ടിയെ സംബന്ധംചെയ്തു കൊണ്ടുപോയി. ഇതിൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഒരവമാനവും ഇല്ല, കല്യാണിക്കും ഒരു അവമാനമില്ല. വിഡ്ഢിയാണെങ്കിലും അദ്ദേഹം വലിയ ഒരാളല്ലെ. മഹാ ധനികൻ! ഇന്ദുലേഖാ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ ജന്മം കല്യാണിക്കു് ഈ സംബന്ധം ഉണ്ടാകയില്ലാ. പിന്നെ ഈ തറവാട്ടിലേക്കുതന്നെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ സംബന്ധം മാനമായിട്ടുള്ളതല്ലെ. അതു കൊണ്ടു് ഇതു സമ്മതിക്കുന്നതാണു നല്ലതു് എന്നു തോന്നുന്നു. ഏതായാലും അനുജൻ ശങ്കരനോടു് ഒന്നു് അന്വേഷിക്കണം.' എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ചു് ഉറച്ചു ഭാര്യയെ വിളിച്ചു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എന്താണു്, ഞാൻ പറഞ്ഞതു ശരിയല്ലേ?

പഞ്ചുമേനവൻ:–(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) ശരിതന്നെ, ശരിതന്നെ. ശങ്കരനോടു് ഒന്നിത്രത്തോളം വരാൻ ഒരാളെ അയയ്ക്കാം.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–അയയ്ക്കാം. സംബന്ധം ഇന്നു നടക്കുമോ?

പഞ്ചുമേനവൻ:–(ചിറിച്ചുംകൊണ്ട്) ഇന്നതന്നെ. അതിനു് എന്തു സംശയം?

വേഗം കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ ശങ്കരമേനവനെ വിളിക്കാൻ ആളെ അയച്ചു. കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ പഞ്ചുമേനവൻ ഭായാത്ഥമായി പറഞ്ഞ വാക്കു്, ഇന്ദുലേഖയെ സംബന്ധിച്ചാണെന്നു നേരേ ധരിച്ചു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അന്നു രാത്രിയാണു സംബന്ധം എന്നു് അവിടെയുള്ള എല്ലാ വാലിയക്കാരോടും ദാസികളോടും കണ്ടവരെല്ലാരോടും പറഞ്ഞു. പിന്നെ വർത്തമാനം ക്ഷണേന എങ്ങും പ്രചുരമായി. ശങ്കരമേനവനെ അന്വേഷിച്ചു കാണായ്കകൊണ്ടു പഞ്ചുമേനവൻതന്നെ അയാളെ അന്വേഷിപ്പാൻ പൂവള്ളിവീട്ടിൽ പോയി. ആ സമയം ശങ്കരശാസ്ത്രി പഞ്ചുമേനവനെ കാണാൻവേണ്ടി പൂവരങ്ങിലേക്കു ചെന്നു. നാട്ടിൽ പോവാൻ യാത്രചോദിപ്പാനാണു ചെന്നതു്. ശങ്കരശാസ്ത്രി നിത്യം രാമായണപാരായണത്തിന്നു പഞ്ചുമേനവനാൽ നിയമിക്കപ്പെട്ട ശാസ്ത്രികളാകുന്നു. ശങ്കരശാസ്ത്രി ഇന്ദുലേഖയുടെ സംബന്ധവർത്തമാനം കേട്ടതിനാൽ ഉണ്ടായ കഠിനവിഷാദംകൊണ്ടോ—അതല്ല, വല്ല കാര്യം ഉണ്ടായിട്ടോ എന്നറിഞ്ഞില്ല അന്നുതന്നെ നാട്ടിലേക്കു് ഒന്നു പോവണമെന്നു് ഉറച്ചു്, യാത്രചോദിക്കാനാണു് പൂവരങ്ങിൽ ചെന്നതു്. ചെന്നപ്പോഴം പുറത്തു കണ്ടതു കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മയെയാണു്.

ശാസ്ത്രികം:–മൂപ്പരു് എവിടെ?

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–മൂപ്പരു പൂവള്ളിയിലേക്കു് എറങ്ങി. ഇന്ദുലേഖയുടെ സംബന്ധം ഇന്നു രാത്രിക്കു നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. ശാസ്ത്രികം എന്താണു് ഒന്നും ഉത്സാഹിക്കാത്തതു്? ഇങ്ങട്ടു് ഇന്നു കണ്ടതേ ഇല്ല.

ശാസ്ത്രികം:–എനിക്കു ശരീരത്തിന്നു നല്ല സുഖമില്ല. ഞാൻ ഇപ്പോഴംതന്നെ നാട്ടിലേക്കു പോവുന്നു. നിലാവസ്തമിക്കുമ്പോഴയ്ക്കു നമ്മളുടെ ഊട്ടുപുരയിൽ എത്തി കിടക്കാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഇന്നു് ഇന്ദുലേഖയുടെ സംബന്ധദിവസം; പോവരുതു്.

ശാസ്ത്രികം:–അതു പറഞ്ഞാൽ നിവൃത്തി ഇല്ല. എനിക്കു് ഇപ്പോഴംതന്നെ പോവണം. മൂപ്പരോടു നിങ്ങളം പറഞ്ഞാൽ മതി. ഞാൻ ഏഴെട്ടുദിവസത്തിലകം മടങ്ങിവരും. ഇവിടെ ഞാൻ വരുന്നതുവരെ പാരായണത്തിന്നും മറ്റും അണ്ണാത്തരവാധ്യാരെ ശട്ടംചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ഞാൻ പോവുന്നു.

കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എന്നാൽ അങ്ങിനെയാവട്ടെ. ഞാൻ പറഞ്ഞേക്കാം.

ശാസ്ത്രികം പൂവരങ്ങിൽനിന്നു മടങ്ങി അമ്പലത്തിൽ വന്നു്, പിറേറദിവസത്തെ വണ്ടികയറാൻ ഒരു വ്യവഹാരകാര്യമായി അടിയന്തിരമായി പോവുന്ന രണ്ടു നമ്പൂരിമാരോടുകൂടി രാത്രി ഏഴുമണി സമയം പുറപ്പെടുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. ചെമ്പാഴിയോട്ടുനിന്നു തീവണ്ടിസ്റ്റേഷനിലേക്കു നല്ലവണ്ണം നാലരക്കാതം വഴിയുണ്ടു്. നല്ല ചന്ദ്രിക ഉണ്ടായിരുന്നതിനാൽ പകൃതിവഴി രാത്രിതന്നെ നടക്കാമെന്നുറച്ചു.

പഞ്ചുമേനവൻ ശങ്കരമേനവനെ അന്വേഷിച്ചു കണ്ടുകിട്ടുമ്പോഴേക്കു നേരം ഏകദേശം ആറുമണി സമയമായിരിക്കുന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:–നീ എവിടെയായിരുന്നു ശങ്കരാ?

ശങ്കരമേനവൻ:–ഞാൻ പുതുതായി തൈവെയ്ക്കുന്ന പറമ്പിൽ പോയിരുന്നു. ആ ഉണ്ണിക്കിട്ടയെ പറമ്പു് ഏല്പിച്ചതു നന്നായില്ല. കിള മഹാ അമാന്തം. തൈകളം വളരെ അടുത്തു വെച്ചിരിക്കുന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:–അതെല്ലാം പിന്നെ പറയാം. നിങ്ങൾക്കു് ഒരു വർത്തമാനം കേൾക്കണോ?

ശങ്കരമേനവൻ:–എന്താണെന്നറിഞ്ഞില്ലാ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–ആ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു നമ്മുടെ കല്യാണിക്കുട്ടിയെ സംബന്ധംചെയ്തുകൊണ്ടു പോവണം പോൽ.

ശങ്കരമേനവൻ:–ഇതെന്തു കഥാ?

പഞ്ചുമേനവൻ:–എന്നെ ഇപ്പോഴം വിളിച്ചു പറഞ്ഞു.

ശങ്കരമേനവൻ:–അമ്മാമൻ എന്തു മറുവടി പറഞ്ഞുവോ?

പഞ്ചുമേനവൻ:–ഞാൻ ഒന്നും തീച്ച് പറഞ്ഞില്ലാ. നിന്നോട്ട് അന്വേഷിച്ചിട്ട് ആവാം എന്ന നിശ്ചയിച്ചു. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരെ ഒന്ന വരുത്തണ്ടേ—ആളെ അയയ്ക്കു.

ശങ്കരമേനവൻ:–ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ ഇന്നലെ പൊല്പായികളത്തിലേക്ക പോയിരിക്കുന്നു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയും കൂടെ പോയിരിക്കുന്നു. അവിടെ സമീപം നായാട്ട നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടത്രെ. നാളെയ്ക്കേ അവർ മടങ്ങിയെത്തുകയുള്ളു.

പഞ്ചുമേനവൻ:–ഇയ്യാളുടെ നായാട്ടിഷ്ടന്ന കറെ അധികംതന്നെ! ആ കുട്ടിയെ എന്തിനു വലിച്ചുകൊണ്ടുപോയി? ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയും മാധവന്റെ മാതിരിതന്നെ ആയി എന്നു തോന്നുന്നു. അസത്തു കുട്ടികളെ ഇങ്കിരിയസ്സു പഠിപ്പിച്ചതിന്റെ ഫലം. ആട്ടെ, ഈ സംബന്ധത്തെക്കുറിച്ചു നീ എന്തു വിചാരിക്കുന്നു?

ശങ്കരമേനവൻ:–അമ്മാമനു് എങ്ങിനെ ഇഷ്ടമോ അതുപോലെ.

പഞ്ചുമേനവൻ:–നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട വിദ്ധ്വിയാണെങ്കിലും വലിയ ഒരാളല്ലെ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംബന്ധം നമ്മടെ തറവാട്ടിലേക്ക വളരെ ഭ്രഷ്ണമായിരിക്കും. അതിനു സംശയമില്ലാ. പിന്നെ ഈ കുമ്മിണിയുടെ വശ്ത്തിൽ ഈ സംബന്ധമാവുന്നതിൽ മാത്രമെ എനിക്ക കറെ സുഖക്കേടുള്ള.

ശങ്കരമേനവൻ:–അതു വിചാരിക്കാനില്ല. ആ പെണ്ണു സാധുവാണു്.

പഞ്ചുമേനവൻ:–ആൺകുട്ടികളാണ വികൃതികളും. ആട്ടെ, എന്നാൽ ശങ്കരനു സമ്മതമായോ?

ശങ്കരമേനവൻ:–അമ്മാമൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതുപോലെ ചെയ്യുന്നതു് എനിക്ക സമ്മതമാണു്.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എന്നാൽ നീ ഒന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അടുക്കെപ്പോയി വിവരം അറിയിക്കണം.

ശങ്കരമേനവൻ:–ഇന്നുതന്നെ നടക്കണം എന്നാണോ നിശ്ചയിച്ചതു്?

പഞ്ചുമേനവൻ:–(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) അങ്ങിനെയാണ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട പറഞ്ഞതു്. അങ്ങിനെ ആയ്ക്കോട്ടെ.

ഭാരം തീരട്ടെ—ഇന്നു നടന്നാൽ നാളെ രാവിലെ ഇവിടന്നു പോവുമല്ലൊ. ഇന്നുതന്നെ ആയ്ക്കോട്ടെ, അല്ലേ?

ശങ്കരമേനവൻ:—അങ്ങിനെതന്നെ. ഞാൻ കേശവൻ നമ്പൂരിയോട്ട പറഞ്ഞയയ്ക്കാം—അതല്ലേ നല്ലതു്?

പഞ്ചുമേനവൻ:— വളരെ സ്വകാര്യമായിട്ടാണു് എന്നോടു് നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഈ കാര്യം പറഞ്ഞതു്. കേശവൻ നമ്പൂരിയോടു് ഇപ്പോഴം പറയെണ്ട. പക്ഷേ, നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കൂടെയുള്ള ഗോവിന്ദൻ എന്നവനെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞയച്ചോ.

പഞ്ചുമേനവന്റെ കല്പനപ്രകാരം ശങ്കരമേനവൻ പടിമാളികയുടെ ചുവട്ടിൽ പോയി ഗോവിന്ദനെ വിളിച്ചു വിവരം പറഞ്ഞു. ഗോവിന്ദൻ ഉടനെ നമ്പൂതിരിപ്പാടിരിക്കുന്ന അകത്തു ചെന്നു; നേരം രാത്രി ഏഴമണിയായിരിക്കുന്നു. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് നരി എര കാത്തു കിടക്കുമ്പോലെ പടിമാളികമുകളിൽത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എന്താണു ഗോവിന്ദാ! എല്ലാം ശട്ടമായോ?

ഗോവിന്ദൻ:—റാൻ. സകലം ശട്ടമായി. എനി നീരാട്ടുകളിക്കു് എഴുന്നള്ളാൻ താമസിക്കേണ്ടാ. ഈ കാര്യം എല്ലാവക്കും സമ്മതമായിരിക്കുന്നു. എന്നാലും ആരോടും ഇവിടന്നു് അരുളിച്ചെയ്യാപോവരുതു്. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കാണു സംബന്ധം ഇന്നു രാത്രി എന്നു് എല്ലാവരോടും അടിയൻ പ്രസിദ്ധമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:—എനി അതു പറഞ്ഞാൽ വിശ്വസിക്കുമോ?

ഗോവിന്ദൻ:—നീരാട്ടുകളി കഴിഞ്ഞ ഉടനെ മഠത്തിൽ വച്ചു ബ്രാഹ്മണക്കു ദക്ഷിണകൊടുത്തുകളഞ്ഞാൽ മതി. ദക്ഷിണ കഴിഞ്ഞാൽ ആളകയം പിരിയും. പുറത്തേക്കു് എല്ലാം ഇന്ദുലേഖയ്ക്കാണു സംബന്ധം നടന്നതു് എന്നു് അവർ ശ്രുതിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യും.

നമ്പൂതിരിപ്പാടു്:— മിടുക്കൻതന്നെ നീ—മിടുമിടുക്കൻ! അപ്പോഴം കുറത്തേടവും ചെറുശ്ശേരിയും ഈ വിവരം അറിയിച്ചില്ലേ?

ഗോവിന്ദൻ:– ഇതുവരെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. എന്തോ ചില സംശയങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. സൂക്ഷ്മം ഒന്നും അറിയില്ലാ. വേഗം നീരാട്ടുകളി കഴിഞ്ഞു ദക്ഷിണ കഴിയട്ടെ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ചെറുശ്ശേരി എവിടെയാണു്?

ഗോവിന്ദൻ:–അമ്പലത്തിലോ മറേറാ പോയിരിക്കുന്നു. അടിയൻ കണ്ടില്ലാ.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കുറുത്തേടമോ? കുറുത്തേടത്തോട്ടു ഞാൻ ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു.

ഗോവിന്ദൻ:–ഇപ്പോൾ ഉറങ്ങി എണീട്ടു തെക്കേ അറയിൽ ഇരുന്നു മുറുക്കുന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:– എന്നാൽ നോക്കു കുളിക്കാൻ പോവുക.

എന്നുംപറഞ്ഞു ഗോവിന്ദനെക്കൊണ്ടു ചങ്ങലവട്ടയും പിടിപ്പിച്ചു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു താഴത്തിറങ്ങി. കൂടെ കേശവൻനമ്പൂരിയും പുറപ്പെട്ടു. അമ്പലത്തിന്റെ ഉമ്മറത്തായപ്പോൾ ശങ്കരശാസ്ത്രികളും രണ്ടു നമ്പൂരിമാരുംകൂടി എഴുമണിക്കു് അത്താഴവും കഴിച്ചു തീവണ്ടിസ്റ്റേഷനിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു മിറത്തു നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. അതിൽ ഒരു നമ്പൂരിയെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു പരിചയമുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹവും ശാസ്ത്രികളും മറേറ നമ്പൂരിയും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കണ്ടപ്പോൾ വഴിതെറ്റി അല്പം ഓച്ഛാനിച്ചു നിന്നു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഓ——ഹോ! കിളിമങ്ങലം എപ്പഴെത്തി? എങ്ങട്ടാണു് ഇപ്പോൾ ഈ അസമയത്തു യാത്ര?

കിളിമങ്ങലം:– ഞാൻ അടിയന്തിരമായി കോടതിയിൽ ഒരു കാര്യമായി പോവുകയാണു്. വയ്യിട്ടു് ഇവിടെ എത്തി. നാളത്തെ വണ്ടിക്കു പോയി കോടതിയിൽ ഹാജരാവേണ്ട കാര്യമാണു്. അല്ലെങ്കിൽ ഇവിടത്തെ കാണാതെ പുറപ്പെടുകയില്ലായിരുന്നു. വന്ന വിവരവും മറ്റും ഞാൻ അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സന്തോഷമായി. ഞാൻ ഉടനെ അങ്ങട്ടു വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാം.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–കിളിമങ്ങലം ഇന്ദുലേഖയെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ?

കിളിമങ്ങലം:–ഇല്ല.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–എന്നാൽ എനി മനസ്സിൽ വന്നാൽ കാണാം. ഞാൻ പുലച്ചു പുറപ്പെട്ടം.

കിളിമങ്ങലം:– കൂടത്തന്നെ കൊണ്ടുപോവുന്നുണ്ടായിരിക്കും.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട്:–ഇന്ദുലേഖാ കൂടത്തന്നെ. എനി അതിന്നു സംശയമുണ്ടോ?

കിളിമങ്ങലം:–അങ്ങനെതന്നെയാണു വേണ്ടതു്. ഇവിടത്തെ ഭാഗ്യം വേറെ ആക്കും സിദ്ധിച്ചിട്ടില്ലാ. ഞാൻ ഉടനെ മനസ്സിൽ വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാം.

ഈ സംഭാഷണം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ശാസ്ത്രികളും നമ്പൂതിരിമാരുംകൂടി സത്രത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. തീവണ്ടിസ്റ്റേഷനിലേക്കുള്ള പകുതിവഴി അർദ്ധരാത്രി സമയമാവുമ്പോഴെയ്ക്കു നടന്നു പൂവള്ളിവക സത്രത്തിൽ കയറിക്കിടന്നു് ഉറങ്ങുകയും, ചെയ്തു.

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട ക്ഷണത്തിൽ കുളികഴിഞ്ഞു ബ്രാഹ്മണരെ മഠത്തിൽ വിളിച്ച ദക്ഷിണയുടങ്ങി. ഇരുനൂറുപേക്കു ദക്ഷിണ കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ആളകയം എല്ലാം പിരിഞ്ഞു.

ചെറുശ്ശേരി അപ്പോഴെയ്ക്കു് എത്തി. അദ്ദേഹം അയ്യരെ പൂവരങ്ങിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമുകളിൽ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു് ഇരുന്നിരുന്നു. ശങ്കരമേനവൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനെ വിവരം അറിയിക്കാൻ ഗോവിന്ദനോടു പറഞ്ഞ ഉടനെ പൂവള്ളിവീട്ടിൽ വന്നു കല്യാണിക്കുട്ടിയുടെ അമ്മ കുഞ്ഞിണിഅമ്മയോടു വിവരം അറിയിച്ചു്, എല്ലാം ശട്ടംചെയ്യോളാൻ പറഞ്ഞു. ഈ വിവരം കേട്ടപ്പോഴം കുഞ്ഞിണിഅമ്മയ്ക്കു് ബഹു സന്തോഷമായി. ഉടനെ പാവ്വതിഅമ്മയെ അറിയിച്ചു. പാവ്വതിഅമ്മയ്ക്കു് ഇതു കേട്ടപ്പോഴം രണ്ടുപ്രകാരത്തിൽ സന്തോഷമുണ്ടായി. വിവരം ഇന്ദുലേഖയെ ഉടനെ അറിയിക്കേണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. ക്ഷണത്തിൽ പാവ്വതിഅമ്മ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിൽ കയറിച്ചെന്നു. ചെല്ലുമ്പോഴം ഇന്ദുലേഖാ ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പാവ്വതിഅമ്മ

കടന്നുവരുന്നതു കണ്ട ഉടനെ ഇന്ദുലേഖാ എഴുനീറ്റു് അടുത്തു ചെന്നു. സ്വകാര്യം ഒന്നു പറവാനുണ്ടു്, എന്നു പാവ്വതിഅമ്മ പറഞ്ഞു. രണ്ടാളുംകൂടി അറയിലേക്കു പോയി.

പാവ്വതിഅമ്മ:–ഇന്ദുലേഖാ ഒരു വിശേഷം കേട്ടുവോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലാ; എന്താണു്?

പാവ്വതിഅമ്മ:–നമ്പൂതിരിപ്പാടു നമ്മടെ കല്യാണിക്കുട്ടിക്കു് ഇന്നു രാത്രി സംബന്ധം തുടങ്ങാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നുവത്രെ.

ഇന്ദുലേഖാ വല്ലാതെ ചിറിച്ചുപോയി. കുറേനേരം ചിറിച്ചു. ശ്വാസം നേരെ വന്നതിൽ പിന്നെ,

ഇന്ദുലേഖാ:–നിങ്ങളോടു് ആരു പറഞ്ഞു?

പാവ്വതിഅമ്മ:–എന്തു്, ശങ്കരജ്യേഷ്ഠൻ പൂവള്ളി വന്നു പറഞ്ഞു. അവിടെ കട്ടിലും കിടക്കയും പടിഞ്ഞാറ്റകത്തു കൊണ്ടുപോയി ഇട്ടു് അറ വിതാനിക്കുന്ന തിരക്കായിരിക്കുന്നു. അമ്മാമൻ പുറത്തുതന്നെ ഇരിക്കുന്നുണ്ടു്. വീളക്കുകളും മറ്റും അറയിൽനിന്നു് എടുക്കാൻ പറഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖാ:–കല്യാണിക്കുട്ടിയെ ഈ വിവരം അറിയിച്ചുവോ?

പാവ്വതിഅമ്മ:–പറഞ്ഞിട്ടില്ലാ. അവളെ ഞാൻ കണ്ടില്ലാ. ജ്യേഷ്ഠത്തി പറഞ്ഞിരിക്കുമോ എന്നറിഞ്ഞില്ലാ. ജ്യേഷ്ഠത്തിക്കു വളരെ സന്തോഷമുള്ളതുപോലെ തോന്നി.

ഇന്ദുലേഖാ:–കഷ്ടം! ആ പെണ്ണിനു സംബന്ധം തുടങ്ങുന്ന വിവരം അവളെ അറിയിച്ചിട്ടു വേണ്ടേ? ആട്ടെ, നിങ്ങളും പൊയ്ക്കോളിൻ. ഞാൻ പുറത്തിരിക്കുന്ന ആ നമ്പൂരിയെ പറഞ്ഞയച്ചിട്ടു് ഉടനെ പൂവള്ളി വരാം.

പാവ്വതിഅമ്മ പോയ ഉടനെ ഇന്ദുലേഖ പുറത്തളത്തിൽ വന്നു ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയുടെ മുഖത്തു നോക്കി ഒന്നു ചിറിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖാ:–തിരുമനസ്സിനു് ഒരു വർത്തമാനം കേട്ടുവോ? നമ്പൂതിരിപ്പാടു വലിയമ്മന്റെ മരുമകനും കല്യാണിക്കുട്ടിക്കു് ഇന്നു രാത്രി സംബന്ധം തുടങ്ങുന്നുവത്രെ.

ചെറുശ്ശേരി:–(ചിരിച്ചുംകൊണ്ട്) ദൈവാധീനം! കല്യാണിക്കുട്ടിയേയും കിട്ടീല്ലെങ്കിൽ വൃഷളി അമ്മുവെ എങ്കിലും നിശ്ചയമായി സംബന്ധം ഉണ്ടാവും. കഷ്ടം! ബുദ്ധിക്കു വ്യവസ്ഥയും തൻറേടവും ഇല്ലാഞ്ഞാൽ ഒരു മനുഷ്യനെ എന്തിനു കൊള്ളാം! ഈ കേട്ട വർത്തമാനം ശരിയാണെങ്കിൽ യാത്ര പുലച്ചെ ഉണ്ടാവും എന്നു തോന്നുന്നു. മാധവൻ എത്തുമ്പോഴെയ്ക്കു് ഞാൻ ഇവിടെ വരാം. മദിരാശിക്കു് വന്ന പിറേറദിവസംതന്നെ യാത്രയാണെങ്കിൽ വിവരത്തിനു് എനിക്കു് എഴുത്തയയ്ക്കണം. ഞാൻ മദിരാശിക്കു് എത്തിക്കൊള്ളാം. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും മാധവനും മേല്ക്കുമേൽ ശ്രേയസ്സു് ഉണ്ടാവട്ടെ.

എന്നുംപറഞ്ഞു ചെറുശ്ശേരി അവിടെനിന്നു് എറങ്ങി മഠത്തിൽ എത്തുമ്പോഴയ്ക്കു് നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ദക്ഷിണകൊടുത്തുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഊണു കഴിഞ്ഞു നമ്പൂതിരിപ്പാടു മുറുക്കാൻ മഠത്തിൻെറ കോലാമ്മൽ ഇരുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂരിക്കു് ആകപ്പാടെ വല്ലാതെ ഒരു പരിഭ്രമമായി. ദക്ഷിണയും മറ്റും കൊടുക്കുന്നതു കണ്ടതുകൊണ്ടും നമ്പൂതിരിപ്പാടു കിളിമങ്ങലത്തുനമ്പൂതിരിയോടു പറഞ്ഞ വാക്കുകളും ഓർത്തും ഉച്ചയ്ക്കു പാട്ടും മറ്റും നടന്ന അവസ്ഥ വിചാരിച്ചും ഇന്ദുലേഖയുടെ സംബന്ധം അന്നതന്നെ ഉണ്ടാവും എന്നു വിചാരിച്ചുവെങ്കിലും പിന്നെയും ഒരു പരിഭ്രമം! പരിഭ്രമത്തിനു കാരണം എന്താണെന്നു് ഈ ശുദ്ധാത്മാവിനുതന്നെ നിശ്ചയമില്ലാ. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിൽനിന്നു പകൽ രണ്ടുമണിക്കു് എറങ്ങിയമുതൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കല്പനപ്രകാരം ടി മാളികയിൽനിന്നു് ഒരു ദിക്കിലും കേശവൻനമ്പൂരി പോകയോ യാതൊരു വർത്തമാനവും അറികയോ ഉണ്ടായിട്ടില്ലാ. നമ്പൂതിരിപ്പാടു മുറുക്കാൻ കോലാമ്മൽ ഇരുന്ന ഉടനെ കേശവൻനമ്പൂരി ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയെ കൈകൊണ്ടു മാടി വിളിച്ചു് അകത്തേക്കു കൊണ്ടുപോയി.

കേശവൻനമ്പൂരി:–എന്താണു ചെറുശ്ശേരീ, ഇതു കഥ? എനിക്കു് ഒന്നും മനസ്സിലായില്ലല്ലൊ. ചെറുശ്ശേരി ഇത്ര നേരം എവിടെയായിരുന്നു?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികമേൽ ഉണ്ടായിരുന്നു.

കേശവൻനമ്പൂരി:–എന്താണു്, ഇന്നു സംബന്ധം ഉണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു ദക്ഷിണയും മറ്റും ഉണ്ടായി. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു സമ്മതമായി എന്നു തോന്നുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇന്നു സംബന്ധം ഉണ്ടു്—അതു നിശ്ചയം. പക്ഷേ, ഇന്ദുലേഖയ്ക്കല്ലാ.

ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂരിയുടെ ജീവൻ ഒന്നു ഞെട്ടി ബോധക്ഷയംപോലെ തോന്നി. അവിടെത്തന്നെ കുത്തിരുന്നു. കുടിപ്പാൻ വെള്ളം വേണമെന്നു പറഞ്ഞു. ഒരുകിണ്ടി വെള്ളം കുടിച്ചു. തന്നെ പടിമാളികയിൽത്തന്നെ ഇരുത്തിയതിന്റെ കാരണവും, പഞ്ചുമേനവനും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടമായി സ്വകാര്യം പറഞ്ഞതിന്റെ സംഗതിയും മനസ്സിലായി. തന്റെ ഭാര്യ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി പോയി എന്നു നിശ്ചയിച്ചു്, പ്രാണവേദന സഹിപ്പാൻപാടില്ലാതെ ചെറുശ്ശേരിയുടെ മുഖത്തേക്കു് ഒന്നു നോക്കി. കേശവൻനമ്പൂരി കുറെ ഒന്നു പഠിക്കണം എന്നു ചെറുശ്ശേരിക്കു നല്ല താല്പര്യം ഉണ്ടായിരുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–എന്താണു മുഖത്തു നോക്കുന്നതു്? ഈ ഏഷാകൃതിയൊക്കെ കുറേതേടംതന്നെ ഉണ്ടാക്കിയതല്ലേ?

ഈ ചോദ്യം കേട്ടപ്പോൾ കേശവൻനമ്പൂരിക്കു സംശയം എല്ലാം തീർന്നു.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഞാൻ ഇതൊന്നും ഓർത്തില്ലാ ചെറുശ്ശേരീ! ഞാൻ മഹാ സാധുവാണു്. എന്റെ ഗ്രഹപ്പിഴയ്ക്കു് എനിക്കു് ഇതെല്ലാം തോന്നി. ഞാൻ എനി ഇവിടെ ഒരു നിമിഷം താമസിക്കുകയില്ലാ. ഇപ്പോൾ ഈ നിമിഷം ഞാൻ ഇല്ലത്തേക്കു പോവും. എനി ഈ ദിക്കിൽ ഈ ജന്മം ഞാൻ വരികയുമില്ലാ. ഞാൻ പുറപ്പെടട്ടെ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–നമ്പൂതിരിയോടു യാത്രചോദിക്കാതെ പോവാൻ പാടുണ്ടോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഈ ജന്മം ഈ നമ്പൂതിരിയോടു ഞാൻ സംസാരിക്കില്ല. ഈ ജന്മം ഞാൻ മൂക്കില്ലാത്തമനു

സ്സൽ കടക്കുകയും ഇല്ല. ഞാൻ ഈ നമ്പൂതിരിയുടെ കൂടിയാനല്ലാ. ഇയാളുടെ ആശ്രയം വേണ്ടെന്നുവെച്ചാൽ എനിക്കു കഴിയില്ലെന്നു വന്നിട്ടില്ല. ഇത്ര വികൃതിയും ദുഷ്ടനും ആണു് ഇയ്യാൾ എന്നു ഞാൻ മുമ്പു് അറിഞ്ഞില്ല.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇന്ദുലേഖയുടെ സംബന്ധകാര്യം കൊണ്ടു് ഉത്സാഹിക്കണമെന്നു പണ്ടു് എന്നോടു കുറുത്തേടം പറഞ്ഞതും ഞാൻ കഴിയില്ലെന്നു പറഞ്ഞതും ഇപ്പോൾ ഓർമ്മയുണ്ടോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:–ഓർമ്മയുണ്ടു്. ചെറുശ്ശേരി ബുദ്ധിമാനല്ലേ. ചെറുശ്ശേരിയുടെ ബുദ്ധിയിൽ നൂറിൽ ഒരംശം ബുദ്ധി എനിക്കുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ ആപത്തു് ഒന്നും എനിക്കു വരുന്നതല്ലായിരുന്നു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ആട്ടെ, താൻതാങ്ങൾക്കു് ആവശ്യമില്ലാത്ത കാര്യത്തിൽ പ്രവേശിച്ചാൽ ഇങ്ങിനെയെല്ലാം വ്യസനിക്കേണ്ടിവരുമെന്നു് ഇപ്പോൾ ബോദ്ധ്യമായോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:–നല്ല ബോദ്ധ്യമായി ചെറുശ്ശേരീ! ഞാൻ എനി പോവുന്നു. ഞാൻ ഈ സംബന്ധവും കണ്ടും കൊണ്ടു് ഇവിടെ ഇരിക്കില്ലാ. ഞാൻ വാലിയക്കാരെ വിളിക്കട്ടെ.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–എന്താണു് ഈ സംബന്ധം കണ്ടാൽ കുറുത്തേടത്തിന്നു വിരോധം?

കേശവൻനമ്പൂരി:–നല്ല ശിക്ഷ—ശിക്ഷ—ശിക്ഷ! ബുദ്ധി തന്നേപ്പോലെ ഇല്ലെങ്കിലും ഞാൻ അത്ര ശപ്പനാണെന്നു താൻ വിചാരിക്കേണ്ട. ഞാൻ ഈ സംബന്ധം നടക്കുന്ന ദിവസം ഇവിടെ താമസിക്കുന്നതു ബഹുയോഗ്യത, അല്ലേ?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഇതു് എന്തു കഥയാണു ഹേ!—നമ്പൂതിരി കല്യാണിക്കുട്ടിക്കു സംബന്ധം തുടങ്ങുന്ന സമയം കുറുത്തേടം ഇവിടെ നിന്നാൽ കുറുത്തേടം ശപ്പനായിപ്പോവുമോ?

കേശവൻനമ്പൂരി വല്ലാതെ ആശ്ചര്യപ്പെട്ട വായ പിളർന്നുപോയി.

കേശവൻനമ്പൂരി:– കല്യാണിക്കുട്ടിക്കോ? — കല്യാണിക്കുട്ടിക്കാണ സംബന്ധം?

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–അതെ, കല്യാണിക്കുട്ടിക്കാണു്.

കേശവൻനമ്പൂരി:–ശിവ! ശിവ! നാരായണ! നാരായണ! ഞാൻ വല്ലാതെ അന്ധാളിച്ചു! ശിവ ശിവ! ചെറുശ്ശേരി എന്നെ കഠിനമായി വ്യസനിപ്പിച്ചു.

ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി:–ഞാൻ ഒന്നും വ്യസനിപ്പിച്ചില്ലാ. കുറ്റത്തേടം വെറുതെ വ്യസനിച്ചതാണു്. അതിനു ഞാൻ എന്തു ചെയ്യട്ടെ? ഇന്ന ആളുക്കാണ സംബന്ധം എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞുവോ? എന്നോടു കുറ്റത്തേടം ചോദിച്ചുവോ?— ഇല്ലാ. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അല്ല സംബന്ധം എന്നല്ലേ ഞാൻ പറഞ്ഞുള്ളു. വെറുതെ അന്ധാളിച്ചു കുറ്റത്തേടത്തിന്റെ ഭാര്യയ്ക്കാണെന്നു വിചാരിച്ചു വ്യസനിച്ചാൽ എന്തു ചെയ്യും?

കേശവൻനമ്പൂരിക്കു ജീവൻ നേരെയായി. രണ്ടുപേരും കൂടി നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഇരിക്കുന്നേടത്തേക്കു ചെന്നു.

ഉടനെ നമ്പൂതിരിപ്പാടും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിയും കേശവൻനമ്പൂരിയും മറ്റും പൂവരങ്ങിലേക്കു വന്നു. കുറേനേരം പഞ്ചുമേനവനുമായി സംസാരിച്ചശേഷം ''എനി അങ്ങട്ടു് എഴുന്നെള്ളാം,'' എന്നു പഞ്ചുമേനവൻ പറഞ്ഞപ്രകാരം നമ്പൂതിരിപ്പാടു്, ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരി, കേശവൻനമ്പൂരി, തന്റെ ഭൃത്യവർഗ്ഗങ്ങളും ഇവരെല്ലാവരോടുംകൂടി പൂവള്ളി വീട്ടിലേക്കു പോയി. സാധാരണ സമ്പ്രദായപ്രകാരം നമ്പൂതിരിപ്പാടു കാൽ കഴുകി അകത്തേക്കു കടന്നു പടിഞ്ഞാറ്റ അറയിൽ അതിവിശേഷമായി വിരിച്ച പട്ടകിടക്കയിൽ കിടന്നു. ആ അകത്തിന്റെ കിഴക്കെ വാതിലടച്ചു. അപ്പോഴും ആ വീട്ടിൽ ഉള്ള സ്ത്രീകളെല്ലാംകൂടി തിക്കിത്തിരക്കി പടിഞ്ഞാറ്റയുടെ പടിഞ്ഞാറെ വാതിലിൽക്കൂടി ഒരു ജീവനുള്ള പന്നിയേയോ മറ്റോ പിടിച്ചു കൂട്ടിലാക്കുന്നതുപോലെ സാധു കല്യാണിക്കുട്ടിയെ പിടിച്ചു തിരക്കി തള്ളി പടിഞ്ഞാറ്റയിൽ ഇട്ടു പടിഞ്ഞാറേ വാതിലും ബന്ധിച്ചു. സംബന്ധവും കഴിഞ്ഞു. ഗോവിന്ദൻ അതിജാഗ്രതയോടെ ഹമാലന്മാരെയും മറ്റും ശട്ടംചെയ്തു പല്ലക്കു്, മഞ്ചൽ മുതലാ

യതു രാത്രിതന്നെ എടുത്തു പുറത്തു വെപ്പിച്ചു് ലേശം ഉറങ്ങാതെ നിന്നു. വഴിയിൽവെച്ചോ മറ്റോ ആരെങ്കിലും ചോദിച്ചാൽ ഇന്ദുലേഖയെത്തന്നെയാണു സംബന്ധംചെയ്തുകൊണ്ടുപോവുന്നതു് എന്നു പറയണം എന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കൂടെയുള്ള ശേഷം എല്ലാവരോടും താക്കീതുചെയ്തു ഭദ്രമായി ഉറപ്പിച്ചു. വെളിച്ചാവാൻ ഒരു പത്തുനാഴിക ഉള്ളപ്പോഴംതന്നെ പടിഞ്ഞാറ്റയിലെ വാതുക്കൽ ചെന്നുനിന്നു് ഗോവിന്ദൻ ചൂമച്ചും ഒച്ച ഇട്ടും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഉണത്തി. ഉടനെ വീട്ടിൽ എല്ലാവരും ഉണർന്നു. പൂവരങ്ങിൽനിന്നു പഞ്ചുമേനവനും കേശവൻനമ്പൂരിയും വന്നു. പെണ്ണിനെ പിടിച്ചു് ഒരു പല്ലക്കിൽ ഇട്ടു പൂട്ടി. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പല്ലക്കിൽ കയറി. കേശവൻനമ്പൂരി അന്നു യാത്രചെയ്വാൻ നിശ്ചയിച്ചു് ഒരു മഞ്ചലിലും ചെറുശ്ശേരി ചിറിച്ചുംകൊണ്ടു തന്റെ മഞ്ചലിലും കയറി, ആട്ടും തുപ്പും നിലവിളിയുമായി പുറപ്പെട്ടു പോകയും ചെയ്തു.

പതിനഞ്ചു്

ഒരു ആപത്തു്

നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഘോഷയാത്ര വെളിച്ചാവുമ്പോഴയ്ക്കു് ശാസ്ത്രികളും നമ്പൂരിമാരും കിടന്നുറങ്ങുന്ന ഊട്ടുപുരയുടെ സമീപം എത്തി. ആ ഊട്ടുപുര പഞ്ചുമേനവന്റെ വകയും രണ്ടു വഴികാം കൂടുന്ന സ്ഥലത്തുണ്ടാക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതുമാണു്. അതിൽ ഒരു വഴി നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പ്രദേശങ്ങളിൽനിന്നു വരുന്ന വഴിയും ആണു്. ഇവിടെ പൂവള്ളി വീട്ടുവകയായ ഒരു സത്രം ഉള്ളതിനു പുറമെ ഒരു പത്തായപ്പുരമാളികയും കളപ്പുരമാളികയും മറ്റും ഉണ്ടു്. ഇവിടെ കയറി ക്ഷണംകഴിച്ചു പോവാമെന്നു പഞ്ചുമേനവനും കേശവൻനമ്പൂരിയുംകൂടി പറഞ്ഞതിനെ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടു ഗോവിന്ദന്റെ ഉപദേശപ്രകാരം അശേഷം കൈക്കൊണ്ടില്ലാ. വഴിയിലെങ്കിലും ഇന്ദുലേഖയെയാണു കൊണ്ടു

പോവുന്നതു് എന്നു പ്രസിദ്ധമാവട്ടെ എന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാടും ഗോവിന്ദനും ഉറച്ചിരുന്നു. ഘോഷയാത്ര ഊട്ടുപുരയുടെ ഉമ്മത്തെത്താറായമുതൽ ഗോവിന്ദന്റെ ഉത്സാഹത്താൽ പല്ലക്കുകളും കുറെ അധികം വേഗത്തിൽ നടത്തിച്ചു. ഭൃത്യവർഗ്ഗങ്ങളെയും മറ്റും മുമ്പിൽ ഓടിച്ചു ശബ്ദങ്ങളും കലശലാക്കി ഗോവിന്ദൻ പിന്നാലെയും ഓടി. ഈ ഘോഷമെല്ലാം കേട്ട ശാസ്ത്രികളും നമ്പൂരിമാരും ഊട്ടുപുരയിൽനിന്നു പുറത്തേക്കു് എറങ്ങുമ്പൊഴെയ്ക്കു പല്ലക്കുകളും മഞ്ചലുകളും കടന്നു പൊയ്ക്കഴിഞ്ഞു. ശാസ്ത്രികളും ഗോവിന്ദനെ മാത്രം കണ്ടു. ഗോവിന്ദനെ മുമ്പു കണ്ടു പരിചയമായിട്ടുണ്ടല്ലോ. കണ്ടു ഉടനെ കൈകൊണ്ടു വിളിച്ചു. ഗോവിന്ദൻ ശാസ്ത്രികളുടെ സമീപം ചെന്നു.

ശാസ്ത്രികളും:–എന്താണു ഗോവിന്ദാ! ഇതു് അവിടത്തെ വക ഊട്ടും മാളികയുമാണല്ലൊ. ഇവിടെ കയറി ഊണു കഴിഞ്ഞു പോവുന്നതല്ലായിരുന്നുവോ നല്ലതു്?

ഗോവിന്ദൻ:–അങ്ങനെയാണു കേശവൻനമ്പൂരിയും മറ്റും പറഞ്ഞതു്. തമ്പുരാൻതിരുമനസ്സിലേക്കും ചെറുശ്ശേരിനമ്പൂരിക്കും അത്തതന്നെയായിരുന്നു മനസ്സു്. അപ്പോഴയ്ക്കു വേറെ ഒരാൾക്കു നേരെ ഉണ്ണാൻ മനസ്സുൽത്തന്നെ എത്തണം എന്നു പിടിത്തം. അവിടെ സകലം പിടിത്തമല്ലെ.

ശാസ്ത്രികളും:–ആക്കു്——ഇന്ദുലേഖയ്ക്കോ?

ഗോവിന്ദൻ:–അതെ.

ശാസ്ത്രികളും:–ഒരു പിടിത്തവും ഇല്ലാ. ഇത്ര ദുഷ്ടബുദ്ധിയായിട്ടു് ഒരു സ്ത്രീയെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ലാ.

ഗോവിന്ദൻ:–മഹാദുഷ്ടയാണു്. എനിക്കു സംശയമില്ലാ. എന്തുചെയ്യും! തമ്പുരാനു് അതിപ്രേമം. അങ്ങിനെതന്നെ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അങ്ങോട്ടും. പിന്നെ എന്താണു് നിവൃത്തി? എനി ഞങ്ങടം ഇന്ദുലേഖയുടെ ദാസന്മാർതന്നെ—— എന്തു ചെയ്യാം!

ശാസ്ത്രികളും:–ഇന്ദുലേഖയുടെ പ്രേമം പണം പിടുങ്ങണമെന്നുള്ള പ്രേമംതന്നെ——മറെറാരു പ്രേമവും അല്ലാ.

ഗോവിന്ദൻ:–അതെ; അതിനാക്കാണ സംശയം? ഞാൻ പോവുന്നു. പല്ലക്കു വളരെ ദൂരത്തായി.

എന്നു പറഞ്ഞു ഗോവിന്ദൻ ഓടിപ്പോയി. ശാസ്ത്രികളും നമ്പൂരിമാരും തീവണ്ടിസ്റ്റേഷനിലേക്കുള്ള വഴിക്കും പുറപ്പെട്ടു.

മാധവൻ മദിരാശിയിൽനിന്നു് അയച്ച കത്തുപ്രകാരം ഈ സംബന്ധം നടന്നതിന്റെ തലേദിവസം വണ്ടിക്കു പുറപ്പെട്ടു്, നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഘോഷയാത്ര ഉണ്ടായ ദിവസം പതിനൊന്നരമണിക്കു ശാസ്ത്രികളും മറ്റും വണ്ടികയറാൻ പോകുന്ന സ്റ്റേഷനിൽ എറങ്ങി. സ്റ്റേഷനു സമീപം രണ്ടുമൂന്നു ചോറുകച്ചവടം ചെയ്യുന്ന മഠങ്ങളും ഉണ്ടു്. ക്ഷീണംനിമിത്തം അതിൽ ഒരു മഠത്തിൽ കയറി ഊണു കഴിച്ചു വൈകുന്നേരത്തേക്കു വഴിയിലുള്ള തന്റെവക സത്രത്തിൽ താമസിച്ചു പിറേന്നു് ഊണിനുതക്കവണ്ണം ഭവനത്തിൽ എത്താമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. (തന്റെകൂടെ ഒരു ഭൃത്യൻ മാത്രം ഉണ്ടു്. ശിന്നനേയും മറെറാരു ഭൃത്യനേയും മദിരാശിയിൽതന്നെ നിർത്തി എട്ടു ദിവസത്തെ കല്പനവാങ്ങി പോന്നതാണു്.) ചോറുകച്ചവടംചെയ്യുന്ന മഠത്തിൽ കയറിച്ചെന്നപ്പോഴം അവിടെ വഴിയാത്രക്കാർ ഒരു രണ്ടുമൂന്നു നമ്പൂരിമാരും രണ്ടുനാലു പട്ടന്മാരും തമ്മിൽ സംസാരമാണു്. ഇവർ തലേദിവസം പകലത്തെ വാരത്തിൽ ചെമ്പാഴിയോട്ട ക്ഷേത്രത്തിൽ ഭക്ഷണംകഴിച്ചു പോന്നവരാണു്. അന്നത്തെ രാവിലത്തെ വണ്ടി കിട്ടാതെ താമസിക്കുന്നതാണു്. എല്ലാവരും ഊണുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടു വെടി പറയുന്നു. മാധവൻ ചെന്നുകയറുമ്പോഴം:

ഒരു നമ്പൂരി:–ഇന്ദുലേഖയുടെ ഭാഗ്യംതന്നെ, എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

മാധവൻ 'ഇന്ദുലേഖാ' എന്ന പേർ കേട്ടപ്പോഴം ഒന്നു ഞെട്ടി ഭ്രമിച്ചു. ഇതു് എന്തു കഥയാണു് എന്നു വിചാരിച്ചു.

മാധവൻ ''ഏതു് ഇന്ദുലേഖാ?'' എന്നു് ആ മിറാത്തു നിന്നുകൊണ്ടുതന്നെ ആ വാക്കു പറഞ്ഞ നമ്പൂതിരിയോടു ചോദിച്ചു.

നമ്പൂരി:–ചെമ്പാഴിയോട്ട് ഇന്ദുലേഖാ എന്ന ഒരു പെണ്ണ്. എന്താണു്, അവളെ അറിയുമോ?

മാധവൻ:–എന്താണു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഒരു ഭാഗ്യം വന്നതു്? കേൾക്കട്ടെ.

നമ്പൂരി:–ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇന്നലെ സംബന്ധമായിരുന്നു.

മാധവൻ ഇടിതട്ടിയ മരംപോലെ ഒരു ക്ഷണം നിന്നു. പിന്നെ ഒച്ച വലിച്ചിട്ടു വരുന്നില്ലാ. എന്തു ചെയ്തിട്ടും വരുന്നില്ലാ. ഒരു മിനിട്ടു കഴിഞ്ഞിട്ടു്, ''ആരു്—ആരു്?'' എന്നു് (ഒരു ശവം സംസാരിക്കുമെങ്കിൽ ആരതിരി എന്നു പറയാം) ചോദിച്ചു.

മാധവൻ:–ആരു്?—ആരു്?—ആരാണു സംബന്ധം തുടങ്ങിയതു്?

മാധവന്റെ ഭാവം കണ്ടിട്ടു നമ്പൂരിമാരൊക്കെക്കൂടി ഒന്നു ഭ്രമിച്ചുവശായി. ആരും ഒന്നും മിണ്ടാതെ അന്യോന്യം മുഖത്തോടുമുഖം നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

മാധവൻ:–ആരു്?—ആരു്? പറയൂ—പറയൂ. എന്താണു പറയാൻ മടിക്കുന്നതു്? പറയൂ—പറയൂ. എന്താണു മടിക്കുന്നതു്? പറയരുതേ? ആരാണു സംബന്ധം തുടങ്ങിയതു്? കേൾക്കട്ടെ.

ഒരു നമ്പൂരി:–എന്താണു ഹേ, വല്ലാതെ ഒരു പരിഭ്രമം? എന്താണിത്ര ദേഷ്യം? ഞങ്ങടെ വിവരം ഒന്നും അറിയില്ലാ.

മാധവൻ:–വിവരം ഒന്നും അറിയാതെ തുമ്പില്ലാതെ വല്ലതും പറഞ്ഞാൽ?

ഒരു പട്ടർ:–എന്താണു ഭാവം? എന്താണു ഞങ്ങളെ ശിക്ഷിച്ചുകളയുമോ?

മാധവൻ:–അതു കാണണോ?

എന്നു ചോദിച്ചു മാധവൻ നിന്നിടത്തുനിന്നു് ഒന്നു ളകി.

അപ്പോഴേക്കു മറെറാരു നമ്പൂരി എണീട്ടു സമാധാനപ്പെടുത്തി: ''ഹേ, കോപം അരുതു്, ഇരിക്കൂ, വണ്ടി എറങ്ങിവന്നതായിരിക്കും. മദിരാശിയിൽനിന്നു വരുന്നതായിരി

ക്കും. ക്ഷീണം മുഖത്തു നന്നെ കാണാനുണ്ടു്. ഇരിക്കട്ടെ. എന്നിട്ടു വിശേഷം പറയാം.''

മാധവൻ:—ആരാണു സംബന്ധം ചെയ്തതു്? അതു് എനിക്കു കേൾക്കണം.

പട്ടർ:—മൂക്കില്ലാത്തമനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാടാണു്.

മാധവൻ:—എന്നാണു സംബന്ധം നടന്നതു്?

പട്ടർ:—ഇന്നലെയായിരിക്കണം. ഞങ്ങടെ നേത്തെ പോന്നിരിക്കുന്നു. ഇന്നലെ രാത്രിക്കാണു സംബന്ധം നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതു്. അതു ഞങ്ങടെ അറിയും. അതു സൂക്ഷ്മമായി ഞങ്ങടെ അറിയും.

മാധവൻ:—എങ്ങനെ സൂക്ഷ്മമായി അറിഞ്ഞു?

പട്ടർ:—അമ്പലത്തിൽ സകല ആളുകളും പറഞ്ഞു. അവിടത്തെ സംബന്ധക്കാരൻ ശീനുപട്ടരും പറഞ്ഞു—എന്നോടുതന്നെ പറഞ്ഞു.

മാധവൻ നിർജ്ജീവനായി എറയത്തു് ഇരുന്നു.

ആ മഠത്തിലെ ചോറ്റുകച്ചവടക്കാരി ഒരു കിഴവി ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീ ഈ അതിസുന്ദരനായ കുട്ടിയെ വളരെ പരവശനായി കണ്ടിട്ടു വേഗം പുറത്തുവന്നു് ഒരു പായ എടുത്തുകൊടുത്തു്, ''ഇതിലിരിക്കാം,'' എന്നു പറഞ്ഞു. ''കുറെ സംഭാരം കുടിച്ചാൽ ക്ഷീണത്തിനു ഭേദം ഉണ്ടാവും, കൊണ്ടുവരട്ടെ?'' എന്നു ചോദിച്ചു. മാധവൻ ഈ വാക്കുകളൊന്നും കേട്ടതേയില്ല. നിലത്തുതന്നെ ഇരുന്നു. കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഇന്നാളോടാണെന്നില്ല, ''എനിക്കു കുടിപ്പാൻ കുറെ വെള്ളം വേണം'' എന്നു പറഞ്ഞു. ഒരു നമ്പൂരി വേഗം വെള്ളം എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു. മാധവൻ വെള്ളം കുടിച്ചു പായ നീർത്തി അതിൽ കിടന്നു. അതികോമളനായിരിക്കുന്ന ഈ കുട്ടിയുടെ വ്യസനവും സ്ഥിതിയും കണ്ടു് ആ മഠത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നവരെല്ലാം ഒരുപോലെ വ്യസനിച്ചു. കുറെ കിടന്നശേഷം എഴുനീറ്റു തന്റെ എഴുത്തുപെട്ടി തുറന്നു് തനിക്കു് അമ്മുൻ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ സംബന്ധത്തെപ്പറ്റി മദിരാശിക്കു് എഴുതിയിരുന്ന എഴുത്തു വായിച്ചു. ആ വായിച്ച ഭാഗം താഴെ ചേർക്കുന്നു:

''കാരണവരും കേശവൻനമ്പൂരിയും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മുക്കില്ലാത്ത മനസ്സുൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കൊണ്ടു സംബന്ധം നടത്തിക്കുവാൻ അത്യുത്സാഹം ചെയ്യുവരുന്നു. ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാടു വലിയ ഒരു ദ്രവ്യസ്ഥനാണു്. എങ്കിലും എനിക്കു് ഈ കാര്യം നടക്കുമെന്നു് തോന്നുന്നില്ല. കുട്ടനു് ഇതിൽ വിഷാദം ഒട്ടും വേണ്ടാ.''

ഇതു വായിച്ചു് എഴുത്തു് പെട്ടിയിൽതന്നെ വെച്ചു്, മാധവൻ പിന്നെയും അവിടെ കിടന്നു വിചാരം തുടങ്ങി:

'ഇങ്ങിനെ വരാമോ? ഒരിക്കലും വരാൻ സംഗതിയില്ല. എന്നാൽ ഈ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെപ്പറ്റി മാധവി എനിക്കു് ഒരു എഴുത്തയച്ചു കണ്ടില്ലെല്ലൊ. മാധവിയുടെ ഒരു എഴുത്തും ഞാൻ പോന്നതിൽപിന്നെ എനിക്കു കിട്ടീട്ടില്ല. ഇങ്ങിനെ എഴുതാതിരിക്കാറില്ല മുമ്പു്. ഇരിക്കട്ടെ— വേറെ സംഗതിവശാലും അങ്ങിനെ വരാം. എന്നാൽ ശീനപട്ടർ വർത്തമാനങ്ങൾ ഒന്നും അറിയാതെ ഈ കാര്യത്തിൽ ഭോഷ്ക്കു പറയാൻ സംഗതി ഇല്ലാ. എന്തൊരു കഥയാണു് ഇതു്! സ്ത്രീകളുടെ മനസ്സു് ഇങ്ങിനെ ആയിരിക്കാം. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് എന്നെക്കാൾ യോഗ്യനായിരിക്കാം. എന്നെക്കാൾ അധികം സമർത്ഥനും രസികനും ആയിരിക്കാം. ഇന്ദുലേഖാ ഭ്രമിച്ചിരിക്കാം. അമ്മാമന്റെ നിർബ്ബന്ധവും ഉണ്ടായിരിക്കാം'—എന്നൊക്കെ ഒരിക്കൽ ആലോചിക്കും. പിന്നെ അതെല്ലാം തെറ്റാണെന്നു വിചാരിക്കും. 'എന്റെ മാധവി അന്യപുരുഷനെ ഒരിക്കലെങ്കിലും കാംക്ഷിക്കുമോ? ഞാൻ എന്തൊരു ശപ്പനാണു്! ഛീ! ആരോ എന്തോ ഒരു ഭോഷ്ക്കു് ഉണ്ടാക്കിയതു് ഇക്കുട്ടർ കേട്ടു വന്നതാണു്—' ഇങ്ങിനെ കുറെ ആലോചിക്കും. 'എന്നാൽ ശീനപട്ടർ പറഞ്ഞു എന്നു പറവാൻ എന്തു സംഗതി—അതിനു സംഗതി ഇല്ലല്ലൊ,' എന്നു് ഓർത്തു വ്യസനിക്കും. ഇങ്ങിനെ മനസ്സു് അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ചലിച്ചുകൊണ്ടു മാധവൻ കിടക്കുമ്പോൾ അഞ്ചാറു വഴിപോക്കർ പിന്നെയും എത്തി. അവർ നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ സമീപവാസികളാണു്. വഴിയിൽവെച്ചു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ ഘോഷയാത്ര കണ്ടവരാണു്. അവർ

വന്നു് എത്തിക്കുടുമ്പോഴം അതിൽ ഒരാൾ, ഇരിക്കുന്നതിൽ താനുമായി മുമ്പു പരിചയമുള്ള ഒരാളോടു പറയുന്നു:

''ഇന്നു വഴിയിൽ ഞങ്ങൾ ഒരു ഘോഷയാത്ര കണ്ടു.''

ഇതു പറയുന്നതു കേട്ടപ്പോഴേതന്നെ മാധവനു കാര്യം മനസ്സിലായി. എലക്ട്രിക്ക് ബാറ്ററി എന്ന വിദ്യുച്ഛക്തി യന്ത്രപ്പെട്ടി കൈകൊണ്ടു പിടിച്ചവനു് ആ യന്ത്രം തിരിച്ചാൽ ശരീരത്തിൽ ആകപ്പാടെ എന്തൊരു വ്യാപാരം ഉണ്ടാവുമോ അതുപോലെ മനസ്സിനെന്നു മാത്രമല്ല, സർവ്വാവയവങ്ങൾക്കും ഒരു തരിപ്പോ ഉസ്സഹമായ വേദനയോ തോന്നി.

ഒരു നമ്പൂതിരി:—എന്താണു് ഘോഷം? ആരുടെ യാത്രയാണു്?

മാധവനെ മുമ്പു സമാധാനപ്പെടുത്തിയ നമ്പൂരി:—എടോ, ഒന്നും ചോദിക്കേണ്ടാ. ആ കിടക്കുന്ന വിദ്വാൻ എഴുനീയും ശണ്ഠകൂട്ടും.

മറെറാരു നമ്പൂരി:—ഇതെന്തൊരു കഥയാണു്! നോക്കു് ഒന്നും സംസാരിച്ചുകൂടാ എന്നോ? ശണ്ഠകൂട്ടട്ടെ—എന്താണു ഘോഷം, പറയൂ.

ഒടുവിൽ വന്ന വഴിയാത്രക്കാരിൽ ഒരുവൻ:—മൂക്കില്ലാത്ത മനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ യാത്ര. ചെമ്പാഴിയോടു നിന്നു് ഇന്നലെ സംബന്ധം കഴിഞ്ഞ പെണ്ണു് ഒരു പല്ലക്കിൽ; ചെറുശ്ശേരി ഗോവിന്ദൻനമ്പൂരി ഒരു മഞ്ചലിൽ; കറുത്തേടത്തു കേശവൻനമ്പൂരി ഒരു മഞ്ചലിൽ; വളരെ ഭൃത്യന്മാർ—വാളും പലിശയും നിലവിളിയും ആട്ടും. ഘോഷം—മഹാ ഘോഷം!

മുമ്പു സമാധാനം പറഞ്ഞ നമ്പൂരി മറെറാരു നമ്പൂരിയോടു്:—അതാ എണീറ്റു—ഇപ്പോഴം ശണ്ഠകൂട്ടും എന്നു തോന്നുന്നു. അതാ നോക്കു; പുറപ്പാടു നോക്കു.

മാധവൻ:—ഇല്ല ഹേ, ഞാൻ ഒരു ശണ്ഠയും കൂട്ടുന്നില്ലാ.

എന്നു പറഞ്ഞു മഠത്തിന്റെ മിറ്റത്തു് എറങ്ങി അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോഴം ശങ്കരശാസ്ത്രികളും മറ്റും അതിന്റെ നേരെ തെക്കേ മഠത്തിലേക്കു ചെന്നു കയറുന്നതു കണ്ടു് ''ശങ്കരശാസ്ത്രികളല്ലേ അതു്?''

എന്നു മാധവൻ വിളിച്ചുചോദിച്ചു. ശാസ്ത്രികൾ തിരിഞ്ഞു നോക്കി വല്ലാതെ ഭ്രമിച്ചു. 'മഹാപാപം! ഇതും ഇത്രക്ഷണം എനിക്കു സംഗതി വന്നുവോ! ഈ കുട്ടിയെ ഞാൻ എങ്ങിനെ കാണും? എന്തു പറയും? ഞാൻ മഹാപാപിതന്നെ,' എന്നു വിചാരിച്ചു.

ശങ്കരശാസ്ത്രികൾ:—അതെ; ഞാൻതന്നെ.

എന്നു പറയുമ്പോഴേക്കു് മാധവൻ എറങ്ങി അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കെ എത്തിയിരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:—ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഇവിടെവെച്ചു മാധവിയെക്കുറിച്ചു കേട്ട വർത്തമാനം ശരിതന്നെയോ?

ശങ്കരശാസ്ത്രികൾ:—അതെ.

ആ 'അതെ' എന്ന വാക്കു് ഇടിത്തീയിനു സമം; ഇടിത്തീതന്നെ. മാധവന്റെ മുഖവും ദേഹവും കരിഞ്ഞു കരുവാളിച്ചുപോയി. കാക്കോടകൻ കടിച്ചുപ്പോൾ നളനു വൈരൂപ്യം വന്നതുപോലെ എന്നു പറയാം. പിന്നെ ശാസ്ത്രികളോടു് ഒന്നും ഉരിയാടിയില്ലാ. നേരെ കിഴക്കോട്ടു നോക്കിയപ്പോൾ ഒരു വലിയ കുളവും ആൽത്തറയും കണ്ടു. ആ ഭാഗത്തേക്കു നടന്നു. ശാസ്ത്രികളും പിന്നാലെതന്നെ നടന്നു. അതു് മാധവൻ അറിഞ്ഞില്ലാ. കുളവക്കിൽ അരയാൽത്തറചാരി അന്ധനായി നിർവ്വികാരനായി ഒരു അരമണിക്കൂറു നേരം നിന്നു. അപ്പോഴേക്കു മനസ്സിന്നു് അല്പം ശാന്തത വന്നു. തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ ശാസ്ത്രികൾ അടുക്കെ നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. ശാസ്ത്രികളെ കണ്ടപ്പോൾ സാധു മാധവൻ കരഞ്ഞുപോയി. കണ്ണിൽനിന്നു ജലധാര നിന്നില്ലാ. ശാസ്ത്രികളും കരഞ്ഞു. ഇങ്ങിനെ കഴിഞ്ഞു അല്പനേരം. സാധു ശാസ്ത്രികൾക്കു് മാധവനെക്കാളും വ്യസനം. ഒരു വാക്കുപോലും പറവാൻ സാധിച്ചില്ലാ. ഒടുവിൽ മാധവനു തന്നെ ഇതു വലിയ അവമാനമാണെന്നു തോന്നി. താൻ കണ്ണുനീർ തുടച്ചു ധൈര്യം നടിച്ചു ശാസ്ത്രികളോടു സംസാരിച്ചു.

മാധവൻ:—ശാസ്ത്രികൾ എന്തിനു വിഷാദിക്കുന്നു? വിഷാദിക്കരുതു്. ലോകത്തിൽ ഇതെല്ലാം ഉണ്ടാവുന്ന കാര്യങ്ങളാണല്ലോ.

ശാസ്ത്രികംക്കു പിന്നേയും ഒരക്ഷരം മിണ്ടിക്കൂടാ. എടത്തൊണ്ട വിറച്ചും കണ്ണുനീരൊഴുകിക്കൊണ്ടും ഇരുന്നു. ഇദ്ദേഹം നല്ല പഠിപ്പുള്ള രസികനായ ഒരു ബ്രാഹ്മണനാണു്. മാധവനെ കണ്ണിനു മുമ്പിൽ കണ്ടപ്പോഴാണു് ഇദ്ദേഹം ധരിച്ച പ്രകാരം ഇന്ദുലേഖയുടെ ദുഷ്ടതയായുള്ള പ്രവൃത്തി ഓർത്തു് അധികം സങ്കടപ്പെട്ടതു്. മാധവനു് ഈ ശാസ്ത്രികളെ വളരെ താൽപര്യമാണു്. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും അങ്ങിനെതന്നെ ആയിട്ടാണു് മാധവൻ കണ്ടിട്ടുള്ളതു്.

മാധവൻ:—എന്തിനു ശാസ്ത്രികം വെറുതെ വ്യസനിക്കുന്നു? എനിക്കു് അശേഷം വ്യസനമില്ലാ. പിന്നെ മാധവി, അല്ല ഇന്ദുലേഖയ്ക്കോ വളരെ സന്തോഷമായ കാലവുമല്ലെ? നിങ്ങളുടെ സ്നേഹിതന്മാരായ എനിക്കും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും വ്യസനമില്ലാത്ത കാര്യത്തിൽ എന്നെക്കുറിച്ചു് എന്തിനു നിങ്ങളും വ്യസനിക്കുന്നു?

ശാസ്ത്രികം:—ഇന്ദുലേഖാ എന്റെ സ്നേഹത്തിനു് എനിമേൽ യോഗ്യയല്ലാ. ഞാൻ അവളെ വെറുക്കുന്നു.

ഇതു കേട്ടപ്പോഴും മാധവനു രണ്ടാമതും കണ്ണിൽ ജലം നിറഞ്ഞു. കുറെനേരം ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. പിന്നെ—

മാധവൻ:—അവളെ എന്തിനു് അത്ര കുറ്റം പറയുന്നു? അമ്മാമന്റെ പിടിപ്പുമായിരിക്കണം.

ശാസ്ത്രികം:—എന്നാൽ വേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഇന്ദുലേഖയുടെ സ്വന്ത ഇഷ്ടപ്രകാരംതന്നെ ഉണ്ടായതാണു് ഇതു്. അവളും നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടുമായി ബഹു ഇഷ്ടമായി മനസ്സുലയിച്ചപോലെയാണു് എല്ലാം കണ്ടതു്. എന്നാൽ നമ്പൂതിരിപ്പാടോ?—പട്ടവിസ്സി എന്നു ലോകപ്രസിദ്ധൻ. കണ്ടാൽ ഒരു അശ്വമുഖൻ.

മാധവൻ:—മതി, മതി. എനിക്കു് ഇതൊന്നും കേൾക്കണ്ടാ. ഞാൻ ഇന്നത്തെ വൈകുന്നേരത്തെ വണ്ടിക്കുതന്നെ മദിരാശിക്കു മടങ്ങിപ്പോവുന്നു.

ശാസ്ത്രികം:—അതാണു് ഇപ്പോഴും നല്ലതു് എന്നു് എനിക്കും തോന്നുന്നു. എന്നാൽ വേഗം. ഊണു കഴിക്കണ്ടേ?

മാധവൻ:—ഊണു കഴിക്കണമെന്നില്ലാ.

ശാസ്ത്രികം:—അങ്ങിനെ പോരാ. മഠത്തിൽ വന്നു്

ഇരിപ്പാനും മറ്റും സുഖമില്ലെങ്കിൽ ചോറു് ഞാൻ ഇങ്ങട്ടു കൊണ്ടുവരാമല്ലോ? ആൽത്തറ വിജനമായിരിക്കുന്നു. നല്ല തണുപ്പും ഉണ്ടു്.

മാധവൻ:—എന്നാൽ നിങ്ങളും ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞിട്ടു കുറെ ചോറു് ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നു തന്നേക്കിൻ.

ശാസ്ത്രികളും ഉണ്ണാൻ പോയി. മാധൻ അരയാൽത്തറയിൽ ഇരുന്നു് വിചാരവും തുടങ്ങി. അതെല്ലാം ഇവിടെ പറയുന്നതു നിഷ്ഫലം. ചിലതെല്ലാം ചെയ്‌വാൻ നിശ്ചയിച്ചുറച്ചു. അതു് ഈ കഥയിൽ എനി കാണാമല്ലോ.

ഊൺ കഴിഞ്ഞു വണ്ടിയിൽ കയറി. ശാസ്ത്രികളും കൂടെ വരാമെന്നു പറഞ്ഞതിനെ സമ്മതിച്ചില്ലാ.

പിറേറദിവസം മദിരാശി എത്തിയ ഉടനെ ഗിൽഹാം സായ്‌വിനെ കാണാൻ പോയി. അദ്ദേഹം അന്നു് കച്ചേരിക്കു പോയിട്ടില്ലാ. ആപ്പീസുമുറിയിൽ ഇരിക്കുന്നു. മാധവന്റെ കാർഡ് കണ്ടപ്പോളും ഒന്നാശ്ചര്യപ്പെട്ടു. എട്ടു ദിവസം കല്പന വാങ്ങി തലേദിവസത്തിന്നു മുമ്പത്തെദിവസം മലയാളത്തിലേക്കു കല്യാണം കഴിപ്പാനാണെന്നു പറഞ്ഞു പോയ മാധവൻ മടങ്ങിവന്നുവോ എന്നു് ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞു.

മാധവൻ അകത്തേക്കു വന്നു. സായ്‌വു് മുഖത്തേക്കു നോക്കിയപ്പോളും വളരെ വ്യസനിച്ചുപോയി. ഈ ഗിൽഹാംസായ്‌വു് മാധവനിൽ വളരെ പ്രിയമുള്ള ഒരാളായിരുന്നു. മാധവനെ സിവിൽസർവ്വീസിൽ എടുപ്പാൻ അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തിവെച്ചിരിക്കുന്നു. വണ്ടിയിൽ രണ്ടുമൂന്നു ദിവസത്തെ വഴിയാത്രയും മനസ്സിന്റെ വ്യസനവുംനിമിത്തം മാധവന്റെ മുഖം കഠിനമായി വാടിയിരുന്നു. മുമ്പു കാർഡ് അയച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ സായ്‌വു് മാധവനെ കണ്ടറിവാൻ പക്ഷേ, പ്രയാസപ്പെടുമായിരുന്നു എന്നു പറയാം. കണ്ട ഉടനെ——

ഗിൽഹാംസായ്‌വു്:—മാധവാ! എന്താണു് ഇതു്? കുടുംബത്തിൽ ആരെങ്കിലും മരിച്ചുവോ? എന്താണു നീ ബദ്ധപ്പെട്ടു മടങ്ങിയതു്? നിന്റെ മുഖവും ഭാവവും വല്ലാതിരിക്കുന്നു——ഇരിക്കു.

മാധവൻ:–എന്റെ കുടുംബത്തിലും സ്നേഹിതന്മാരിലും ആരും മരിച്ചിട്ടില്ലാ. എന്നാൽ എനിക്കു മനസ്സിനു വലുതായ വ്യസനം വന്നിട്ടുണ്ട്. അതു് എന്റെമേൽ ഇതുവാത്സല്യമുള്ള താങ്കളെ ഗ്രഹിപ്പിക്കാൻ ഞാൻ മടിക്കുന്നില്ലാ.

ഇതു കേട്ട ഉടനെ ബുദ്ധിമാനായ സായ്പിനു് ഏകദേശം കാര്യം മനസ്സിലായി. കല്യാണത്തിന്നാണു് മാധവൻ പോകുന്നതു് എന്നു പറഞ്ഞു കല്പന വാങ്ങിപ്പോയതു തനിക്കു് ഓർമ്മയുണ്ടു്. അതിനു വല്ല തകരാറും വന്നിരിക്കാം. ആ കാര്യം തന്നോടു പറയുന്നതിനു് മാധവനു മടിയുണ്ടാകയില്ലെങ്കിലും പറയുമ്പോഴും ഒരു സമയം ലജ്ജ ഉണ്ടാവുമായിരിക്കും. അതാണു ക്ഷണേന പറയാതെ 'പറയാം' എന്നൊരു പീഠികവെച്ചു പറഞ്ഞതു് എന്നു സായ്പു് വിചാരിച്ചു.

ഗിൽഹാംസായ്പു്:–എനിക്കു കാര്യം ഇപ്പോഴും അറിയണമെന്നില്ലാ. പിന്നെ സാവകാശത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ മതി. എന്നാൽ നിണക്കു വല്ലതും വേണ്ടതുണ്ടെങ്കിൽ ചെയ്വാൻ ഞാൻ ഒരുക്കമാണു്.

മാധവൻ:–എനിക്കു ദയവുചെയ്തു് ഒരു കൊല്ലത്തെ കല്പന തരാൻ ഞാനപേക്ഷിക്കുന്നു. എനിക്കു കുറെ രാജ്യസഞ്ചാരം ചെയ്യണമെന്നു് ആഗ്രഹമുണ്ടു്.

കുറെ ആലോചിച്ചിട്ടു സായ്പു് മറുവടി പറഞ്ഞു:

ഗിൽഹാംസായ്പു്:–മനസ്സിനു വല്ല സുഖക്കേടും ഉണ്ടെങ്കിൽ രാജ്യസഞ്ചാരം ചെയ്യുന്നതുപോലെ അതിന്റെ നിവൃത്തിക്കു വേറെ ഒന്നുമില്ലാ. നിന്റെ വിചാരം എനിക്കു പൂർണ്ണബോദ്ധ്യമായിരിക്കുന്നു. വിശേഷിച്ചു നീ പഠിപ്പു കഴിഞ്ഞശേഷം എങ്ങും സഞ്ചരിച്ചിട്ടില്ലാ. ഞങ്ങടെ ബിലാത്തിയിൽ യൂനിവർസിട്ടി വിട്ടാൽ ഒരു സഞ്ചാരം കഴിച്ചിട്ടേ വല്ല ഉദ്യോഗത്തിലും പ്രവേശിക്കാറുള്ളു എന്നു നിണക്കുതന്നെ അറിയാമല്ലോ. ഏതു രാജ്യത്തു സഞ്ചരിപ്പാനാണു വിചാരിക്കുന്നതു്? കഴിയുമെങ്കിൽ യൂറോപ്പിലേക്കാണു പോവേണ്ടതു്. എന്നാൽ തല്ക്കാലം വരുന്ന മാസംമുതൽ മൂന്നു മാസം അവിടെ വളരെ ശീതവും സുഖക്കേടും

ഉള്ള കാലം. അതു കഴിഞ്ഞാൽ വളരെ സുഖമുള്ള കാലമാണു്. ഇപ്പോഴം എങ്ങോട്ടു പോവാനാണു വിചാരിക്കുന്നതു്?

മാധവൻ:- ഇപ്പോഴം യൂറോപ്പിൽ സുഖമില്ലെങ്കിൽ വടക്കേ ഇൻഡ്യയിലും ബമ്മയിലും ഒന്നു സഞ്ചരിച്ചു ദിക്കുകഴം കാണാമെന്നാണു വിചാരിക്കുന്നതു്.

ഗിൽഹാംസായ്വു്:- എന്നാൽ നീ ഇപ്പോഴം ഒരു നാലുമാസത്തെ കല്പന എടുത്താൽ മതി എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. പിന്നെ അധികം വേണമെങ്കിൽ എഴുതിഅയച്ചാൽ ഞാൻ അനുവദിക്കാം. നിണക്കു ക്ഷീണം വളരെ കാണുന്നു. വേഗം പോയി ക്ഷീണം കഴിക്കു.

എന്നു പറഞ്ഞു സായ്വു് എഴുനീറ്റു. മാധവനും എഴുനീറ്റുനിന്നു. സായ്വു് മാധവന്റെ കൈപിടിച്ചു്, ''നിണക്കു സുഖ്രുഭവും ഉണ്ടാവട്ടെ. നിന്റെ വ്യസനങ്ങളം എല്ലാം തീന്നു് ഉടനെ എനിക്കു നിന്നെ കാണാൻ സംഗതി വരട്ടെ,'' എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴം സായ്വിനും മാധവനും ഒരുപോലെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞുപോയി.

മാധവൻ ഉടനെ പാക്കനേടത്തു വന്നു കുളിച്ചു ക്ഷീണം കഴിച്ചു എന്നു പേരുവരുത്തി അച്ഛനു് ഒരു കുത്തു് എഴുതി ശിന്നനേയും വാലിയക്കാർ രണ്ടാളെയും കത്തോടുകൂടി മലയാളത്തിലേക്കു് അയച്ചു. പിറേറദിവസം പൈകുന്നേരത്തെ വണ്ടിക്കു ബൊമ്പായിലേക്കു ടിക്കറുവാങ്ങി മദിരാശി വിട്ടു യും ചെയ്തു.

എനി എനിക്കു പറവാനുള്ള കഥ മഹാകഷ്ടമായ കഥയാണു്. ഇതുനേരം എഴുതിയതിലും കഷ്ടമാണു്. എങ്കിലും പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ലെല്ലൊ.

ശിന്നനും രണ്ടു വാലിയക്കാരുംകൂടി പിറേറദിവസം ഉച്ചയ്ക്കു വണ്ടി എറങ്ങി പട്ടരുടെ മഠത്തിൽ കയറി ഊണു കഴിച്ചു് അവിടെനിന്നു പോന്നു ചെമ്പാഴിയോട്ടുവക ഊട്ടുപുരയിൽ കയറി അന്നു് അവിടെ താമസിച്ചു. പിറേറദിവസം രാവിലെ പത്തുമണിക്കു ചെമ്പാഴിയോട്ടു് എത്തി. ശിന്നനും ഒരു വാലിയക്കാരനും പൂവള്ളിവീട്ടിലേക്കും മറേറവൻ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ വീട്ടിലേക്കും പോയി.

ഇവൻ ചെല്ലുമ്പോഴം ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനുംകൂടി രണ്ടു കസാലയിൽ ഇരുന്നു വെടി പറയുന്നു. വാലിയക്കാരൻ പടികടന്നതു കണ്ടു ഉടനെ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ എഴുനീറ്റു മാധവൻ എത്തിയോ എന്നു ചോദിച്ചുംകൊണ്ടു കോലായിന്റെ വക്കിൽ നിന്നു. ''കുട്ടൻമേനോൻ എജമാനൻ വന്നിട്ടില്ല—ഒരു എഴുത്തുണ്ടു്,'' എന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോഴംതന്നെ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കക്കു് ഒരു സുഖക്കേടു തോന്നി. ''ദീനം ഒന്നും ഇല്ലെല്ലൊ?'' ''ഇല്ല,'' എന്നു വാലിയക്കാരൻ പറഞ്ഞശേഷം എഴുത്തു തുറന്നു വായിച്ചു. അദ്ദേഹം വായിച്ച എഴുത്തു താഴെ ചേക്കുന്നു:

''വർത്തമാനങ്ങളം എല്ലാം ശങ്കരശാസ്ത്രികളും മറ്റും പറഞ്ഞറിഞ്ഞു. എന്റെ അഭിപ്രായംപോലെതന്നെ അച്ഛനും ഇന്ദുലേഖയുടെമേൽ അഭിപ്രായമായിരുന്നു എന്നു ഞാൻ അറിയുന്നതുകൊണ്ടു ഞാൻ അങ്ങിനെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടുപോയതിൽ എന്നെ വളരെ നിന്ദിക്കുന്നില്ല. മനുഷ്യരുടെ കൗടില്യം എത്രയെന്നും ഏതുവിധമെന്നും ഒരാംകുട്ടി ഗണിക്കാൻ കഴികയില്ലെല്ലൊ. എനിക്കു മനസ്സിന്നു് അശേഷം സുഖമില്ലാത്തതിനാൽ രാജ്യസഞ്ചാരത്തിന്നു പോവുന്നു. കുറേനാൾ കഴിഞ്ഞു സുഖമായാൽ മടങ്ങിവന്നു് അച്ഛനേയും അമ്മയേയും കാണും. അച്ഛൻ ഇതുനിമിത്തം ഒട്ടും വ്യസനിക്കണ്ട. ഞാൻ ആത്മഹത്യ മുതലായ ദുഷ്പ്രവൃത്തികളം ഒന്നും ചെയ്കകളയും എന്നു സംശയിക്കരുതു്. രാജ്യസഞ്ചാരം കഴിച്ചു നിശ്ചയമായി മടങ്ങിവരാനാണു ഞാൻ ഇപ്പോൾ വിചാരിച്ചിട്ടുള്ളതു്. എന്നാൽ അതു് എത്ര കാലംകൊണ്ടാണെന്നു് ഞാൻ ഉറച്ചിട്ടില്ലാ. അച്ഛനും എന്റെ അമ്മയ്ക്കും ഞാൻ എത്രയോ പ്രിയപ്പെട്ട മകനാണെന്നു് എനിക്കു നല്ല അറിവുണ്ടു്. ഞാൻ എത്രതന്നെ എഴുതിയാലും അച്ഛൻ വ്യസനിക്കാതെ ഇരിക്കയില്ലാ. എന്നാൽ അമ്മയെ വിചാരിച്ചു് അച്ഛൻ വ്യസനം കഴിയുന്നേടത്തോളം പുറത്തു കാണിക്കരുതേ. അച്ഛൻ സ്വല്പം വ്യസനം കാണിച്ചാൽ അമ്മ വളരെ വിഷാദിക്കും. ഞാൻ നാളെ മദിരാശി വിടുന്നു. എന്നു് എന്റെ അച്ഛനെ ഗ്രഹിപ്പിപ്പാൻ—മാധവൻ.''

ഈ എഴുത്തു വായിച്ച ഉടനെ, ''അയ്യോ! എന്റെ കുട്ടാ! നീ എന്നെ ആക്കീട്ട് ഓടിപ്പോയി,'' എന്നു പറഞ്ഞു മാറിൽ അടിച്ചു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ ബോധംകെട്ടു വീണു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ അതൊന്നും നോക്കാതെ ക്ഷണത്തിൽ എഴുത്തെടുത്തു വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കി. കുറെ വെള്ളം കൊണ്ടുവന്നു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ മുഖത്തു തളിച്ച് അദ്ദേഹത്തിനു ബോധംവന്ന ക്ഷണം വളരെ ദേഷ്യത്തോടുകൂടി പറയുന്നു:

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഇതെന്താണ് ഈ കാണിച്ചതു്? കഷ്ടം—കഷ്ടം! ഇത്ര ബുദ്ധിയുണ്ടായിട്ട് ഈവിധം കാണിച്ചുവല്ലൊ. കഷ്ടം—കഷ്ടം! മഹാ കഷ്ടം! ഈ ഗോഷ്ടി കണ്ടപ്പോഴാ മാധവൻ മരിച്ചുപോയോ എന്നു ഞാൻ ശങ്കിച്ചുപോയി. ജ്യേഷ്ഠനു ബുദ്ധിയും അറിവും ഇല്ലാഞ്ഞിട്ടല്ലാ. മാധവനോടുള്ള അതിപ്രേമംകൊണ്ടായിരിക്കും ഇങ്ങിനെ അനാവശ്യമായി വ്യസനിച്ചതു്. മാധവനു് എന്താണു് ഇപ്പോഴം ഒന്നു വന്നതു്? മനസ്സിനു സുഖമില്ലെന്നു തോന്നി കുറേ ദിവസം രാജ്യസഞ്ചാരത്തിനു നിശ്ചയിച്ചു മദിരാശിയിൽനിന്നു പോയി എന്നു് അറിയിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്താണു് ഇതിൽ ഇത്ര വ്യസനിപ്പാനുള്ളതു്? ഇൻഡ്യാരാജ്യം എങ്ങും തീവണ്ടിയുണ്ടു്—യൂറോപ്പിലേക്കു പോവുന്നതായാൽ അതും സുഖമായി എളുപ്പത്തിൽ സാധിക്കും. നമ്മുടെ അയാളുടെ വർത്തമാനം പണം ചിലവിട്ടാൽ എങ്ങിനെ എങ്കിലും അറിയാം. പക്ഷേ, നമ്മുടെ തന്നെ തിരഞ്ഞുപോവാം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—അതിനു് എന്താണു സംശയം? ഞാൻ എനി ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്നതു് ഈ മലയാളം വിട്ടിട്ടു്—അതിനു സംശയമില്ല.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ആവട്ടെ; പോവുന്നതിനു് എന്തു വിരോധം? നിശ്ചയമായി ഞാനും വരാം. ഇങ്ങിനെ തുമ്പില്ലാതെ വ്യസനിക്കുന്നതു് എന്തു കഷ്ടം! ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഈ വ്യസനം കണ്ടാൽ മാധവന്റെ അമ്മ എങ്ങിനെ ജീവിക്കും?

ഇത്രത്തോളം പറയുമ്പോഴയ്ക്കു് ശുദ്ധ വെയിലിൽ ഇന്ദുലേഖാ കയറിവരുന്നതു കണ്ടു. ഉടനെ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ കണ്ണീർതുടച്ചു് എണീറ്റു നിന്നു. ഇന്ദുലേഖാ വെയിലത്തു നടന്നു വിയർത്തു മുഖവും മറ്റും രക്തവർണ്ണമായിരിക്കുന്നു. തലമുടി മുഴുവനും അഴിഞ്ഞുവീണു് എഴയുന്നു. ''എന്താണു മദിരാശിവർത്തമാനം?'' എന്നു ചോദിക്കുമ്പോഴയ്ക്കു പിന്നാലെ ഇന്ദുലേഖയുടെ അമ്മ, മുത്തശ്ശി, പാവ്വതിഅമ്മ, അഞ്ചാറു ദാസിമാർ ഇവരും കയറിവരുന്നതു കണ്ടു. എല്ലാംകൂടി അവിടെ ഒരു തിരക്കു് എന്നേ പറവാനുള്ളൂ.

ഇന്ദുലേഖാ:—എന്താണു മദിരാശിവർത്തമാനം; എന്നോടു പറയരുതേ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഇന്ദുലേഖ അകത്തു പോവൂ. ഒന്നും ഭ്രമിക്കേണ്ട; വ്യസനിക്കാൻ ഒന്നുമില്ല.

പാവ്വതിഅമ്മ:—അയ്യോ! എന്റെ കുട്ടി എവിടെ പൊയ്ക്കളഞ്ഞു? അയ്യയ്യോ!—ഞാൻ എനി അരനാഴിക ജീവിച്ചിരിക്കയില്ല!

ഇന്ദുലേഖാ:—എഴുത്തു കൊണ്ടുവന്ന എന്റെ ശിന്നൻ എന്നോടു പറഞ്ഞുവല്ലൊ. ആ എഴുത്തു് എവിടെ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ എഴുത്തു് ഇന്ദുലേഖയുടെ കൈയിൽ കൊടുത്തു.

ഇന്ദുലേഖാ എഴുത്തു വായിച്ച ഉടനെ അകത്തു് ഒരു മുറിയിൽ പോയി ഒരു കട്ടിലിന്മേൽ വീണു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. പാവ്വതിഅമ്മയുടെ നിലവിളി സഹിച്ചുകൂടാതായി:

''എന്റെ മകനെ, നിന്നെ എനി എന്നു ഞാൻ കാണും? എന്റെ മകനെപ്പോലെ ഒരു കുട്ടിയെ ഈ ഭ്രമിയിൽ കാണാനില്ലല്ലൊ ഈശ്വരാ! ഞാൻ എനി എന്തിനു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു ഈശ്വരാ! എന്റെ കുട്ടീ, നിന്നെ ആരു നോക്കി രക്ഷിക്കും? എനിക്കു വേറെ ഒരു മക്കളും ഇല്ലെന്നു നീ അറിഞ്ഞുംകൊണ്ടു് നീ ഇങ്ങിനെ എന്നെ ഇട്ടേച്ചു പോയല്ലൊ, ഉണ്ണീ! ഈശ്വരാ!''

എന്നു പറഞ്ഞു കഠിനമായി മാറത്തടിച്ചു നിലവിളിക്കുന്നതു കേട്ടുംകൊണ്ടു നില്ക്കുന്ന ഒരാൾക്കെങ്കിലും ഒരക്ഷരവും ഈ അമ്മയോടു പറവാൻ ധൈര്യം വന്നില്ലാ.

അപ്പോഴയ്ക്കു പൂവള്ളിയിൽനിന്നു ശങ്കരമേനവൻ, ചാത്തരമേനവൻ മുതലായവർ എല്ലാവരും എത്തി.

ശങ്കരമേനവൻ:–(പാവ്വതിഅമ്മയോടു്) എന്തിനാണു നീ ഇങ്ങനെ കരയുന്നതു്? മാധവനു് ഒന്നും വന്നിട്ടില്ലാ.

ഇത്രത്തോളം പറയുമ്പോഴയ്ക്കു ശങ്കരമേനവനും കരഞ്ഞുപോയി. ഇദ്ദേഹത്തിനു മാധവന്റെമേൽ അതിവാത്സല്യമായിരുന്നു.

ശങ്കരമേനവൻ:–(കണ്ണീർ തുടച്ചുംകൊണ്ടു്) പത്തു ദിവസത്തിലകത്തു മാധവൻ ഇവിടെ എത്തും. അവൻ ഏതു ദിക്കിൽ ഉണ്ടെങ്കിലും ഞങ്ങൾ പോയി കൊണ്ടുവരും. പിന്നെ നീ എന്തിനു വിഷാദിക്കുന്നു?

പാവ്വതിഅമ്മ:–ജ്യേഷ്ഠൻ പോവുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ കൂടെവരാം. എനിക്കു് എന്റെ കുട്ടിയെ കാണാതെ ഇവിടെ ഇരിപ്പാൻ കഴിയില്ല. നിശ്ചയം.

ശങ്കരമേനവൻ:–ആട്ടെ, പാവ്വതിക്കു വരാം. പൂവള്ളി പോയി സ്വസ്ഥമായിരിക്ക. എന്നീക്ക—കാര്യം ഒക്കെ ശരിയായിവരും. മാധവനു് ഒരു ദോഷവും വരികയില്ല.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–പാവ്വതി പൊയ്ക്കോളൂ—ഞാനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയും ഈ നിമിഷം മാധവനെ തിരയാൻ പോവുന്നു. പത്തുദിവസത്തിനകത്തു മാധവനോടുകൂടി ഞങ്ങൾ ഇവിടെ എത്തും. ഒട്ടും വിഷാദിക്കേണ്ട.

എന്നും മറ്റും പറഞ്ഞു പാവ്വതിഅമ്മയെ കുറെ സമാശ്വസിപ്പിച്ചു് പൂവള്ളിവീട്ടിലേക്കു് അയച്ചു.

ഇന്ദുലേഖയോടു് ആകെ ഒന്നും പറവാൻ ധൈര്യം വന്നില്ലാ. ഒടുക്കം ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ശങ്കരമേനവനും നിർബ്ബന്ധിച്ചതിനാൽ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ ഇന്ദുലേഖാകിടക്കുന്ന അകത്തു കടന്നു ചെന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–(ഇന്ദുലേഖയോടു്) എന്താണു് ഇങ്ങിനെ വ്യസനിക്കുന്നതു്? ഇങ്ങിനെ വ്യസനിപ്പാൻ ഒരു സംഗതിയും നമ്മൾക്കു് ഇപ്പോൾ വന്നിട്ടില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ ഇങ്ങിനെ വ്യസനിച്ചു കിടക്കുകയാണെങ്കിൽ ഞാനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയും മാധവനെ തിരഞ്ഞുപോവാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതു മുടങ്ങും.

ഇതു കേട്ടപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ എണീറ്റിരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–തിരഞ്ഞുപോവാൻ ഉറച്ചുവോ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എന്തു സംശയമാണു്? ഞാൻ പോവുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇന്നലെയോ ഇന്നോ ബൊമ്പായിൽ നിന്നു കപ്പൽകയറിയിരിക്കും; എന്നാലോ?

അപ്പോഴയ്ക്കു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ അകത്തേക്കു കടന്നുവന്നു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ഞങ്ങടംക്കു് എന്താണു്, ബിലാത്തിക്കു പോവാൻ കപ്പൽ കിട്ടുകയില്ലേ? നീ ഒന്നു കൊണ്ടും വ്യസനിപ്പാനില്ലാ. ഞങ്ങടം ജീവനോടുകൂടി ഇരുന്നുവെങ്കിൽ മാധവനെ ഞങ്ങടം ഒന്നിച്ചു കൊണ്ടുവരും.

എന്നുംപറഞ്ഞു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ അമ്മയെ വിളിച്ചു് തനിക്കു പുറപ്പെടാൻ വേണ്ടുന്നതെല്ലാം ഒരുക്കാൻ പൂവരങ്ങിലേക്കു പോയി.

ഇന്ദുലേഖാ:–(ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരോടു്) ഇങ്ങിനെ ഒരു ചതി ചെയ്തതു് ആർ? അദ്ദേഹത്തിന്നും എനിക്കും ഒരു വിരോധികളും ഉള്ളതായി ഞാൻ അറിയുന്നില്ല.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഇതിൽ എന്തോ ഒരു അബദ്ധമായ ധാരണ ജനങ്ങടംക്കു വന്നുപോയിട്ടുണ്ടു്. നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിന്മേൽവെച്ചു പാട്ടുകേട്ടു് അവിടെത്തന്നെ ആയിരുന്ന രണ്ടു രാത്രിയും ഉറങ്ങിയതു് എന്നും മറ്റും ഈ ദിക്കിൽ എല്ലാം ധാരാളം ഒരു ഘോഷ്ടി നടക്കുന്നുണ്ടു്. ഞാൻ പൊല്ലായി ഇങ്ങിനെ പറയുന്നതു കേട്ടു. പിന്നെ നമ്മടെ ശാസ്ത്രികളും കൂട്ടിയോടു വേണ്ട വിധ്ധിത്തം എല്ലാം ചെന്നു പറഞ്ഞു എന്നല്ലേ കേട്ടതു്? എന്തു ചെയ്യാം! നമ്മളുടെ ഗ്രഹപ്പിഴ—എന്റെ കുട്ടിയെ കാണാതെ ഞാൻ മടങ്ങുകയില്ലാ. കണ്ടില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ പിന്നെ ജീവിച്ചിരിക്കയുമില്ലാ.

എന്നു പറയുമ്പോഴേക്കു് കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളം ധാരാളമായി ചാടിത്തുടങ്ങി.

ഇന്ദുലേഖാ:–വ്യസനിക്കരുതേ. അദ്ദേഹത്തെ കാണും. നമ്മടംക്കു സുഖമായിരിക്കാനും സംഗതിവരും. എന്നാൽ

എനിക്കു മുഖ്യമായ വ്യസനം എന്റെ സ്വഭാവം ഇത്ര വെട്ടപ്പായി മനസ്സിലായിട്ടു ഞാൻ ഇത്ര അന്തസ്സാരമില്ലാത്തവളാണെന്നു് ഇത്രവേഗം നിശ്ചയിച്ചുകളഞ്ഞുവല്ലൊ എന്നുള്ളതാണു്. ഈ വ്യസനം എനിക്കു സഹിക്കുന്നില്ല.

എന്നു പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖാ കരഞ്ഞു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—മാധവൻ ഇക്കുറി മദിരാശിക്കു പോവുമ്പോഴും ഞാൻതന്നെ ഇന്ദുലേഖയുടെ തൻറേടത്തെക്കുറിച്ചും മറ്റും വളരെ പറഞ്ഞിരുന്നു. ഗ്രഹപ്പിഴയ്ക്കു് എൻറെ കൂട്ടിക്കു് അതൊന്നും തോന്നീല. എനി ഏതായാലും ഇങ്ങിനെ വ്യസനിച്ചിരുന്നിട്ടു ഫലമില്ല. ഞാൻ പുറപ്പെടാൻ ഒക്കെ ഒരുക്കട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ പുറപ്പാടിനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ തുടങ്ങി. ഇന്ദുലേഖയെ ഒരുവിധമെല്ലാം സാന്ത്വനംചെയ്തു്, അമ്മ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മയോടുകൂടി പൂവരങ്ങിലേക്കു് അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ തൻറെ ഭാര്യയേയും സമാശ്വസിപ്പിച്ചു പുറപ്പെടാൻ ഒരുങ്ങി. പഞ്ചുമേനവനു് ഈ വർത്തമാനം കേട്ടപ്പോഴും ബഹുസന്തോഷമായി. 'കരുത്തംകെട്ടവനു് അങ്ങിനെയെല്ലാം പറയും,' എന്നു പറഞ്ഞു സന്തോഷിച്ചു. എന്നാൽ തനിക്കു മാധവൻ എന്തു സംഗതിയാലാണു പൊറുപ്പുള്ളഞ്ഞതു് എന്നു വെളിവായി മനസ്സിലായിട്ടില്ലാ. തന്റെ ശപഥം കേട്ടിട്ടു ഭയപ്പെട്ടിട്ടോ മറേറാ ആയിരിക്കാമെന്നു് ഒരു ഊഹം മാത്രം ഉണ്ടു്. പഞ്ചുമേനവനോടു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ യാത്ര അറിയിച്ചപ്പോഴും അതു് അശേഷം തനിക്കു രസമായില്ലെങ്കിലും വിരോധിച്ചാൽ ഫലമുണ്ടാവുകയില്ലെന്നു നിശ്ചയിച്ചു് മൗനാനുവാദമായി സമ്മതിച്ചു എന്നുതന്നെ പറയാം. അന്നു് അത്താഴം കഴിഞ്ഞു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ഒരു നാലു വാലിയക്കാരുംകൂടി മാധവനെ തിരയുവാൻ പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

പതിനാറ്

മാധവന്റെ രാജ്യസഞ്ചാരം

മാധവൻ മദിരാശിയിൽ നിന്നു വണ്ടികയറുമ്പോൾ ബൊമ്പായിലേക്കാണു ടിക്കറ്റു വാങ്ങിയതു് എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. തന്റെ കൂടെ ഭൃത്യന്മാർ ആരും ഇല്ല. ഉടുപ്പു് ഇടുന്ന തോൽപ്പെട്ടിയിൽ കുറെ വസ്ത്രങ്ങൾ (അധികവും ഇംഗ്ലീഷ്മാതിരി ഉടുപ്പുകൾ), വേറെ ഒരു പെട്ടിയിൽ തന്റെ വിശേഷമായ തോക്കുകൾ, തിരകൾ, ഒരു ചെറിയ എഴുത്തുപെട്ടിയിൽ തന്റെ വക പണം, ഒരു എട്ടുപത്തു പുസ്തകങ്ങൾ—ഇത്രമാത്രമേ ഒന്നിച്ചെടുത്തിട്ടുള്ളൂ. വഴിയാത്രയിൽ മുഴുവനും നല്ല യൂറോപ്യൻ ഡ്രസ്സും ബൂട്സും ആണു നിശ്ചയിച്ചു് ഇട്ടുവന്നതു്. ആറു കുഴലുകൾ ഉള്ള ഒരു റിവോൾവർ കാൽക്കുപ്പായത്തിന്റെ വലിയ പോക്കറ്റിൽ ഇട്ടിട്ടു പല പ്പോഴും നടക്കാറുള്ള സമ്പ്രദായം വഴിയാത്ര ആരംഭിച്ചതുമുതൽ മാധവൻ എല്ലായ്പോഴും ചെയ്തുവന്നു. ''യൂറോപ്പിലേക്കു തല്ക്കാലം പോവേണ്ട,'' എന്നുള്ള സായ്വിന്റെ ഉപദേശവും കൈയിൽ ധാരാളം പണമില്ലായ്കയും നിമിത്തം മാധവൻ അരയാൽച്ചുവട്ടിൽവെച്ചു സഞ്ചരിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന സ്ഥലങ്ങളെ എല്ലാം മനസ്സുകൊണ്ടു വിട്ടു്, വടക്കെ ഇൻഡ്യയിലും ബമ്മായിലും സഞ്ചരിക്കാതെന്നുറച്ചു. ബൊമ്പായിൽ എത്തിയ ഉടനെ അച്ഛൻ കൊടുത്ത ചുകപ്പുകടക്കൻ രണ്ടും വിറ്റു. അപ്പോഴേ വില്ക്കേണമെന്നില്ലായിരുന്നു. കൈയിൽ ഏകദേശം ഇരുന്നൂററിയമ്പതു് ഉറുപ്പിക നാണ്യമായും നോട്ടായും ഉണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിലും തന്റെ ആകാതിൽ കിടക്കുന്ന കടുക്കൻ രണ്ടും അപ്പോഴേ തനിക്കു വളരെ ഭാരമായിട്ടും ഉപദ്രവകരമായും തോന്നി അഴിച്ചു വിറ്റു. ഒരു പെരുംകള്ളൻ കച്ചവടക്കാരൻ നൂറമ്പതു് ഉറുപ്പികയ്ക്കു് സാധു മാധവനോടു കടുക്കൻ തട്ടിപ്പറിച്ചു. മാധവൻ ഒരു ഹോട്ടലിൽ ക്ഷേണംകഴിച്ചു് ഉച്ചതിരിഞ്ഞു മൂന്നര മണിക്കു കപ്പൽ കയറുന്ന ബന്തറിൽ പോയി കടലിലേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു. മാധവനു മനസ്സിനു വളരെ സുഖം തോന്നി. നമ്മുടെ മലയാളത്തിൽ കോഴിക്കോടു മുതലായ

ടിക്കിലെ കടപ്പുറങ്ങളും മാത്രം കണ്ടവർക്കു ബൊമ്പായി ബന്തറിന്റെ സ്വഭാവം എങ്ങിനെ എന്നു മനസ്സിൽ യാതൊരു അനുമാനവും ചെയ്‌വാൻ കഴികയില്ലാ. ഇൻഡ്യയിൽ നിന്നു ബിലാത്തിയിലേക്കും ബിലാത്തിയിൽനിന്നു് ഇൻഡ്യയിലേക്കും നടക്കുന്ന സകല വ്യാപാരക്കപ്പലുകളും പടക്കപ്പലുകളും ഒന്നാമതു് എത്തുന്നതു ബൊമ്പായിൽ ആണു്. എല്ലാ സമയവും ഈ ബന്തറിൽ അതിഗംഭീരങ്ങളായ കപ്പലുകളും നിറഞ്ഞുനിന്നുകൊണ്ടേ ഇരിക്കും. ബിലാത്തിയിൽനിന്നു വരുന്ന മഹാന്മാരായ സകല ജനങ്ങളും ഇവിടെയാണു് ഒന്നാമതു് ഇറങ്ങുന്നതു്. അങ്ങിനെതന്നെ ഇൻഡ്യയിൽനിന്നു ബിലാത്തിക്കു പോകുന്നവരും ഇവിടെനിന്നാണു് സാധാരണയായി കപ്പൽ കയറുന്നതു്. പിന്നെ പ്രായേണ സകലവിധ വിശേഷചരക്കുകളും ഇൻഡ്യയിലേക്കു ബിലാത്തിയിൽനിന്നു വരുന്നതു് ഒന്നാമതു് ഇറക്കുന്നതും ഈ മഹത്തായ ബന്തറിലാണു്. അങ്ങിനെയുള്ള ഒരു സ്ഥലത്തിന്റെ മഹിമയെക്കുറിച്ചു ഞാൻ വല്ലതും വർണ്ണിക്കേണ്ടതുണ്ടോ?

വൈകുന്നേരം നാലുമണിമുതൽ ഏഴുമണിവരെ ഈ ബന്തറിൽ നടന്നുനോക്കിയാൽ കാണാവുന്ന കാഴ്ച വേറെ ഭൂമിയിൽ ഒരേടത്തും കാണാൻ പാടില്ലെന്നു പറവാൻ പാടില്ലെങ്കിൽ ഇൻഡ്യയിൽ വേറെ ഒരു സ്ഥലത്തും ഇല്ലെന്നു തീർച്ചയായും ഞാൻ പറയുന്നു.

പാൽനുരപോലെ അതിധവളങ്ങളായും, നീരുണ്ട മേഘംപോലെ ശ്യാമളങ്ങളായും, കുങ്കുമവർണ്ണങ്ങളായും, അരുണവർണ്ണങ്ങളായും, മിശ്രവർണ്ണങ്ങളായും, ഉള്ള പലമാതിരി അത്യുന്നതങ്ങളായ ആറും നാലും രണ്ടും കുതിരകളാൽ വലിക്കപ്പെടുന്നതും, മഞ്ഞവെയിലിൽ അതിമനോഹരമായി മിന്നിത്തിളങ്ങിക്കൊണ്ടു കണ്ണുകളെ മയക്കുന്നതും ആയ ഗാഡികളും അസംഖ്യം അന്യോന്യം തിക്കുതിരക്കു് ഇല്ലാതെ ഓടുന്നതുകളുടെയും ചിത്രത്തിൽ നില്ക്കുന്നതുപോലെ ബഹുസജ്ജമായിട്ടു സമുദ്രതീരത്തിൽ ചിലേടങ്ങളിൽ നിറ്റീട്ടുള്ളതുകളുടെയും കാഴ്ച പിന്നെ ആ ഗാഡികളിൽതന്നെ ഇരുന്നു കടൽക്കാറ്റു കൊള്ളുന്നവരുടെയും പുറത്തു് എറങ്ങി

നടന്നിട്ടും കടൽവക്കത്തു കെട്ടി ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ള അതിമനോഹരങ്ങളായ ഇരിപ്പെടങ്ങളിൽ ഇരുന്നിട്ടും കാണാവുന്ന മഹാന്മാരായ പുരുഷന്മാരുടെയും ചന്ദ്രമുഖികളായ സ്ത്രീകളുടെയും വികസിച്ചുനില്ക്കുന്ന ചെന്താമരകളെപ്പോലെ ശോഭിച്ചുകാണുന്ന മുഖങ്ങളോടുകൂടിയ ചെറിയ കിടാങ്ങളുടെയും സംഘം സമുദ്രത്തിൽനിന്നു വരുന്ന മന്ദസമീരണനെ ഏറ്റു രസിച്ചു സല്ലപിച്ചിരിക്കുന്നതിനെ കാണുന്ന ആനന്ദകരമായ ഒരു കാഴ്ച. നിരന്തു് ഞാനോ നിയ്യോ വലിയതു് എന്നുള്ള ശണ്ഠയോടുകൂടി എന്നു തോന്നും, വരിവരിയായി നില്ക്കുന്ന ഇംഗ്ലീഷ്സ്റ്റീമർ, ഫ്രഞ്ച്സ്റ്റീമർ, ജർമ്മൻസ്റ്റീമർ, മറ്റോരോ വലിയ യൂറോപ്യൻരാജ്യത്തിലുള്ള കപ്പലുകളും ഇവകളുടെ കാഴ്ച. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ അതിൽ ചില കപ്പലുകൾ യാത്രയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു്, ധൂമം വലിയ കുഴലുകളിൽക്കൂടി തള്ളിത്തള്ളി ആകാശത്തിലേക്കു വിടുന്നതു നോക്കിനോക്കിയിരിക്കെ ആ കപ്പലുകളേയും ധൂമത്തേയും ക്രമേണ ക്രമേണ കാണാതെ ആയി വരുന്ന ഒരു കാഴ്ച. അങ്ങിനെതന്നെ ബന്ദറുകളിലേക്കു വരുന്ന കപ്പലുകളും ക്രമേണ ക്രമേണ അതുകളുടെ വലുപ്പത്തെ കാണിച്ചുംകൊണ്ടു കരയോടു് അടുക്കുന്നതു കാണുന്ന കാഴ്ച. വയ്ക്കോൽവാട്ടമുള്ള മഞ്ഞവെയിൽ തട്ടി ഉളിയുന്നതായ അതിരംഗിയുള്ള ചെറിയ പിച്ചളക്കഴുത്തുകളും വെച്ച കുഴലുകളിൽക്കൂടി പുക വിട്ടുവിട്ടു ബഹുമനോഹരമാകുംവണ്ണം കപ്പലുകളുടെ സമീപത്തിൽനിന്നു പീയറിലേക്കും പീയറിൽനിന്നു കപ്പലുകളുടെ സമീപത്തേക്കും അതിമേദുരങ്ങളായി നില്ക്കുന്ന ആ കപ്പലുകളുടെ ചെറുകിടാങ്ങളും പാഞ്ഞുകളിക്കുന്നതോ എന്നു മനസ്സിൽ തോന്നിക്കുംവിധം അങ്ങട്ടും ഇങ്ങട്ടും ഓടുന്ന ചെറിയ തീബോട്ടുകളുടെ അതികൗതുകമായ വ്യാപാരങ്ങളെ കാണുന്ന ഒരു കാഴ്ച.

ഒരേടത്തു സമുദ്രസഞ്ചാരത്തിനു പുറപ്പെട്ടവന്ന അതി മഹാന്മാരായ ജനങ്ങളും പരിവാരങ്ങളും കപ്പലിൽ കയറുവാൻ പുറപ്പെടുന്നതും അന്യയാത്രയ്ക്കു വന്നവർ ആശീർവ്വചനങ്ങളോടുകൂടി യാത്രപറഞ്ഞു വ്യസനിച്ചുംകൊണ്ടു പിരിഞ്ഞുപോവുന്നതും കാണാം. മറെറാരേടത്തു് അധികം കാലമായി

ബിലാത്തിയിൽ സംഗതിവശാൽ പോയി താമസിക്കേണ്ടിവന്നവളും തന്റെ പ്രാണപ്രിയയും ആയ ഭാര്യ കപ്പലിൽ നിന്നു് എറങ്ങുമ്പോഴം അത്യന്തം ആഗ്രഹത്തോടെ എതിരേല്ക്കാൻ ചെന്ന നില്ക്കുന്ന ഭർത്താവു ഭാര്യയെ ബോട്ടിൽനിന്നു് എറക്കി ഗാഡ്ഡാലിംഗനംചെയ്യ വിമാനസദൃശമായ ഗാഡിയിൽ കയറി അതിസന്തോഷത്തോടുകൂടി ഓടിച്ചുംകൊണ്ടു പോവുന്നതു കാണാം. മറെറാരേടത്തു് അപ്പോഴം കപ്പലിൽ നിന്നു് എറങ്ങിയവരും നാലും അഞ്ചും കൊല്പങ്ങളം അച്ഛനമ്മമാരെ ഒരുനോക്കു കണ്ടിട്ടില്ലാത്തവരും ആയ കിടാങ്ങളെ അച്ഛനമ്മമാർ വന്നു് എടുത്തു് അത്യന്തഹഷ്ത്തോടുകൂടി ചുംബിച്ച സന്തോഷാശ്രുക്കളോടും ഗൽഗദാക്ഷരങ്ങളായ വാക്കുകളോടുംകൂടി അന്യോന്യം പ്രേമപരവശന്മാരായി നില്ക്കുന്നതു കാണാം. ഇതിനെല്ലാം പുറമെ ജനങ്ങളുടെ വിനോദത്തിനുവേണ്ടി അവിടെവച്ചു പ്രയോഗിക്കുന്ന ബാൻഡുവാദ്യത്തിന്റെ സുഖമായ സംഗീതകോലാഹലം. പിന്നെ ഈ സകല കാഴ്ചകൾക്കും വിനോദങ്ങൾക്കും ജീവനം അതിശോഭയും കൊടുക്കുന്നതും വാചാമഗോചരമായി നിസ്തുല്യമായിരിക്കുന്നതും ആയ സൂര്യാസ്തമനശോഭ. ഇതുകളെ എല്ലാം കണ്ടുകണ്ടു മാധവൻ ആനന്ദിച്ചു നിന്നുപോയി. പഴഞ്ചൊല്ലായി പറയുംപ്രകാരം ചുങം വീട്ടിയ മനുഷ്യൻ എന്നവനെപ്പോലെ തനിക്കു് അപ്പോഴം എന്തും യഥേഷ്ടം പ്രവർത്തിക്കാമെന്നുള്ള ഒരു സ്വാതന്ത്ര്യം ഉണ്ടായതുകൊണ്ടും മാധവനു മനസ്സിൽ വളരെ സുഖം തോന്നി. മുമ്പിൽക്കണ്ട ഏതെങ്കിലും ഒരു കപ്പലിൽ ഒന്നു കയറി അല്പം സമുദ്രയാത്ര ചെയ്യേണമെന്നു് മാധവനു് ഒരു മോഹം തോന്നി. അന്നു് അസ്തമിച്ചു് ഒൻപതു മണിക്കു കല്ക്കത്താവിലേക്കു പുറപ്പെടുന്ന സ്റ്റീമർ 'മെറീനാ' എന്ന കപ്പലിലേക്കു ടിക്കറ്റു വാങ്ങി രാത്രി എട്ടുമണിക്കു കപ്പൽകയറുകയുംചെയ്തു.

ആപൽക്കാലത്തു് ഒന്നും സുഖമായിവരാൻ പാടില്ലല്ലോ. താൻ കയറിയ കപ്പൽ എന്തേക്കു കല്ക്കത്താവിൽ എത്തേണ്ടതാണെന്നുള്ള അന്വേഷണം മാധവൻ ചെയ്തിട്ടില്ലായിരുന്നു. ഈ കപ്പൽ കല്ക്കത്താവിലേക്കു് എത്തുന്നതിനു

മുമ്പു പലേ ബന്ധുക്കളിലും താമസിക്കാൻ ഏർപ്പെട്ടതായിരുന്നു. രണ്ടു ദിവസംകൊണ്ടു മാധവനു സമുദ്രയാത്രയിലെ മോഹം തീർന്നു. എന്നല്ലാ ശരീരത്തിനു കുറേശ്ശ സുഖക്കേടും തുടങ്ങി. മലബാറിനു നേരെ കപ്പൽ എത്തിയപ്പോഴേക്കുന്നെ പുറപ്പെട്ടിട്ടു് ഒമ്പതു ദിവസമായിരിക്കുന്നു. മലബാർ രാജ്യം കപ്പലിൽനിന്നു കഴൽവെച്ചു നോക്കിക്കണ്ടപ്പോഴേക്ഷണേന മാധവനു വന്ന വ്യസനത്തെക്കുറിച്ചു് എങ്ങിനെ പറയും? തന്റെ അമ്മയേയും അച്ഛനേയും ഓർത്തു കണ്ണിൽ വെള്ളം വന്നു. ഇതിനു് അല്പം വിശേഷവിധി കാരണവും അപ്പോഴേ ഉണ്ടായിരുന്നു. തനിക്കു് അപ്പോഴേ കുറേശ്ശ പനിയും തുടയിന്മേൽ ഒരു വലിയ കുരുവും ഉണ്ടായിരുന്നു. എണീപ്പാനും നടപ്പാനും പ്രയാസം. കപ്പലിലെ ആഹാരം ഒന്നും തനിക്കു പിടിക്കുന്നില്ല. തനിക്കു് ഇഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഒരു മുഖവും എങ്ങും കാണ്മാനില്ലതന്നെ. അതിപുച്ഛത്തോടെ നോക്കുന്ന ചില യൂറോപ്യന്മാരും ചില താടിക്കാരായ തുലുക്കരും മറ്റും അല്ലാതെ കപ്പലിൽ വേറെ ഒരാളുമില്ല. തനിക്കു് ഒരു ഭൃത്യൻകൂടി ഇല്ല. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമിരിക്കുമ്പോഴാണു മലയാളത്തിനു നേരെ തുക്കിൽ കപ്പൽ എത്തിയതു്. കപ്പലിൽനിന്നു കഴൽവെച്ചു നോക്കിയപ്പോഴേ രാജ്യം നല്ലവണ്ണം കണ്ടു. തന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട അച്ഛനേയും അമ്മയേയും ഓർത്തു കണ്ണിൽ വെള്ളംവന്നു. 'കഷ്ടം! ദൈവമേ! എന്നെ ഈ സ്ഥിതിയിൽ ആക്കിയല്ലോ' എന്നു് ഓർത്തുംകൊണ്ടു കുറെ കരഞ്ഞു. ഉടനെ ഇന്ദുലേഖയുടെ ഓർമ്മ വന്നു. കഴൽ അവിടെയിട്ടു. താൻ മരിച്ച ശവം കടലിൽ ഇട്ടുപോയാലും മലയാളത്തിൽ അത്രവേഗം താൻ ചവിട്ടുകയില്ലെന്നു ധീരതയോടെ നിശ്ചയിച്ചു തന്റെ വിരിപ്പിൽതന്നെ കിടന്നു. കപ്പൽ അതിസാവധാനത്തിൽതന്നെയാണു പിന്നെയും യാത്ര. ചുരുക്കിപ്പറയാം. കല്ലുത്താവിൽ കപ്പൽ എത്തുമ്പോഴേ ബൊമ്പായി വിട്ടിട്ടു് ഇരുപത്തുമൂന്നു ദിവസമായിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ കപ്പലിൽനിന്നു് ഇറങ്ങുമ്പോഴേ മാധവനു ശരീരത്തിനു നല്ല സുഖമായിരിക്കുന്നു. അധികം ദിവസം പരിചയിച്ചതിനാൽ സമുദ്രത്തിലെ കാറ്റും കപ്പലിലെ ആഹാരവും മാധവനു പിടി

ച്ചതിനാലായിരിക്കാം ഈ സുഖം ഉണ്ടായതു്. എങ്കിലും കരയിൽ എറങ്ങിയ ഉടനെ, 'ആവു! ഈശ്വരാധീനം. കരയ്ക്കിറങ്ങിയല്ലോ,' എന്നാണു മാധവനു് ഒന്നാമതു തോന്നിയതു്. കല്ലുത്താപ്പണം കണ്ടു മാധവൻ വിസ്മയിച്ചു. വിസ്മയിച്ചപ്രകാരം പറയാൻ ഞാൻ ഭാവിക്കുന്നില്ലാ. രണ്ടു ദിവസം കല്ലുത്താവിൽ താമസിച്ചതിന്റെ ശേഷം ഒരു ദിവസം അവിടത്തെ പാക്കു് (മൃഗങ്ങളെ കാഴ്ചയ്ക്കായി പെച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥലം) കാണ്മാൻ പോയി. ഓരോ വിശേഷങ്ങളം കണ്ടു നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴം വലിയ വിശേഷമായ ഉടപ്പുകളം ഇട്ടിട്ടുള്ള മൂന്നാലു് ആളുകളം തനിക്കു് അഭിമുഖമായി വരുന്നതു കണ്ടു. അവർ മാധവന്റെ സമീപം എത്തി. മാധവൻ അപ്പോഴം നിന്നിരുന്നതു പാക്കിൽ 'ചീട്ടാ' എന്നു് ഇംഗ്ലീഷിൽ പറയുന്ന ഒരുതരം ചെറുവക നരിയെ ഇട്ടിട്ടുള്ള ഒരു ഇരുമ്പഴിക്കൂട്ടിന്റെ സമീപമായിരുന്നു. അവിടെത്തന്നെയാണു് ഈ യോഗ്യരായ നാലുപേരും വന്നു നിന്നതു്. ഈ ചെറുനരിക്കു് ഏര കൊടുക്കുന്ന സമയമായതിനാൽ അതു കാണ്മാൻ ഇവർ എല്ലാവരുംകൂടി കൂട്ടിനു് അടുത്തു പോയി നിന്നു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴം ഏര തിന്നാൻ കൊടുക്കുന്ന കൂടുസൂക്ഷകൻ കൂട്ടിന്റെ ഒന്നാമത്തെ വാതിൽ ഊരി അതിൽ കുറെ മാംസം ഇട്ടു. പിന്നെ ആ വാതിൽ അടയ്ക്കാൻ അന്ധാളിച്ചു കൂട്ടിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള വാതിൽ തുറന്നു. ക്ഷണത്തിൽ ഒരു ചാട്ടത്തിനു് ഈ ചെറുനരി കൂട്ടിന്റെ പുറത്തായി. ഈ വന്ന നാലുപേരും ഭയപ്പെട്ടു നിലവിളിച്ചു് ഓടി. ആ ക്ഷണം മാധവൻ തന്റെ പോക്കറ്റിൽനിന്നു റിവോംവർ എടുത്തു് ഒരു വെടിവെച്ചു. ചെറുനരി ഒന്നു ചാടി. രണ്ടാമതു് ഒരു വെടിവെച്ചു; മൃഗം ചത്തുവീണു. ഉടനെ അവിടെനിന്നു് ഓടിപ്പോയ ശൂരന്മാരെല്ലാം തിരിയെത്തന്നെ വന്നു. നാലുപേർ ഒന്നായി വന്നവരിൽ ഒരാം മാധവന്റെ കൈപിടിച്ചു്, ഇംഗ്ലീഷിൽ, ''മിട്ടക്കൻ—മിട്ടക്കൻ,'' എന്നു പറഞ്ഞു—പിന്നെ ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:

''താങ്കം മലബാറിൽനിന്നു വരുന്നാളാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.''

(ഈ ചോദ്യത്തിന്നു സംഗതി ഉണ്ടായി. ചെറുനരിയുമായുണ്ടായ പിണക്കത്തിൽ മാധവന്റെ തലയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന തൊപ്പി താഴത്തുവീണപ്പോഴും അതിദീർഘമുള്ള മാധവന്റെ കട്ടമ പുറത്തുവീണു കണ്ടതിനാലാണു് ഈ ചോദിച്ച ആൾ മാധവൻ മലബാർ രാജ്യക്കാരനാണെന്നു് ഊഹിച്ചതു്. ഈ ചോദിച്ച മനുഷ്യൻ മദിരാശിയിൽവെച്ചു ചില മലയാളികളെ കണ്ടു പരിചയമുള്ളാളായിരുന്നു.)

മാധവൻ:—അതെ.

''ഈ രാജ്യത്തു് എപ്പോഴാ വന്നു?''

മാധവൻ:—രണ്ടുദിവസമായി.

''എവിടെ താമസിക്കുന്നു?''

മാധവൻ:—ഒരു ഹോട്ടലിൽ.

''രാജ്യം കാണാൻ വന്നതായിരിക്കും?''

മാധവൻ:—അതെ.

''താങ്കളുടെ മലബാർ രാജ്യക്കാരെ എനിക്കു വളരെ ബഹുമാനമാണു്. താങ്കളുടെ ചെറുപ്പവയസ്സും കോമളാകൃതിയും അതിധൈര്യവും മിടുക്കും കണ്ടു ഞങ്ങൾ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു. ഞാൻ ഈ ദിക്കിൽ ഒരു കച്ചവടക്കാരനും ഗൃഹസ്ഥനുമാണു്. എന്റെ പേർ ബാബു ഗോവിന്ദസെൻ എന്നാണു്. എന്റെ അടുക്കെ നില്ക്കുന്ന ഇയാളുടെ പേർ ഗോപിനാഥബാനർജ്ജി എന്നാണു്. ഇദ്ദേഹം എന്റെ കൂട്ടുകച്ചവടക്കാരനാണു്. ഈ നില്ക്കുന്നാളുടെ പേർ ബാബു ചിത്രപ്രസാദസെൻ എന്നാണു്. ഇദ്ദേഹം എന്റെ അനുജനാണു്. ഈ ചെറുപ്പക്കാരൻ എന്റെ മകനാണു്. ഗവമ്മെണ്ടുദ്യോഗമായി ബൊമ്പായിൽ താമസമാണു്. ബാബു കേശവചന്ദ്രസെൻ എന്നാണു പേർ. താങ്കൾ വേറെ പ്രകാരം നിശ്ചയങ്ങളൊന്നും ചെയ്തുപോയിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഈ കല്ക്കത്തായിൽ താമസം ഉള്ള ദിവസങ്ങളിൽ ഞങ്ങളുടെ ആതിഥ്യം ദയവു ചെയ്തു സ്വീകരിച്ചു ഞങ്ങളുടെ ബങ്കളാവുകളിൽ താമസമാക്കാൻ ഞങ്ങൾ വളരെ അപേക്ഷിക്കുന്നു. എന്റെ മകൻ കേശവചന്ദ്രസെൻ ഒരാഴ്ചവട്ടത്തിന്നുള്ളിൽ ബൊമ്പായിലേക്കു പോവുന്നുണ്ടു്. ആ സമയത്തിന്നുള്ളിൽ താങ്കളും മലബാറിലേക്കു തിരിയെപ്പോവാൻ വിചാരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ

രണ്ടുപേക്കുംകൂടി സുഖമായി ബൊമ്പായിവരെ പോവുക യും ചെയ്യാമല്ലൊ.

സവിനയം ഒന്നാന്തരം ഇംഗ്ലീഷിൽ അത്യാദരവോടെ ഈ മഹായോഗ്യനായ മനുഷ്യൻ പറഞ്ഞ വാക്കു മാധവ ന്റെ മനസ്സിനെ ലയിപ്പിച്ചു.

മാധവൻ:–താങ്കളുടെ ആതിഥ്യം ഞാൻ ആദരവോട കൂടി സ്വീകരിക്കുന്നു. എനിക്കു് ഈ രാജ്യത്തു യാതൊരു ബന്ധുക്കളും പരിചയക്കാരും ഇല്ലാ. താങ്കൾക്കു് അകാരണ മായി ഈ ആദരവു് എന്നിൽ ഉണ്ടായതു് എന്റെ ഭാഗ്യമാ ണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ചത്ത നരിയുടെ ശവം കുറേനേരം നോക്കിനിന്നു വി വരങ്ങളും എല്ലാം പാക്കുകീപ്പറെ അറിയിച്ചു. എല്ലാവരും കൂടി പാക്കുഗേറ്റിലേക്കു വന്നു. അവിടെ നില്ക്കുന്ന നാലു് അത്യുന്നതങ്ങളായ കുതിരകളെ കെട്ടിയ ഒരു തുറന്ന ബഹു വിശേഷമായ വണ്ടിയിൽ ബാബുമാരും മാധവനും കയറി ബാബു ഗോവിന്ദസേന്റെ വീട്ടിലേക്കു പോകയുംചെയ്തു.

ബാബു ഗോവിന്ദസേനും അനുജൻ ചിത്രപ്രസാദസേ നും കല്ക്കത്താവിൽ ഉള്ള കോടീശ്വരന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യ ന്മാരായിരുന്നു. അവരുടെ ബങ്കളാവിന്റെ പേർ അമരാ വതി എന്നാണു്. പ്രത്യേകിച്ചു തെരുക്കളിൽനിന്നു വിട്ടു നാലുഭാഗവും അതിമനോഹരങ്ങളായ പുഷ്പവാടികളെ ക്കൊണ്ടു ചുറപ്പെട്ടിട്ടാണു ബങ്കളാവുകയും നില്ക്കുന്നതു്. ഈ വലിയ തോട്ടത്തിലേക്കു് ഏകദേശം അടുക്കാറായപ്പോഴ ക്കുതന്നെ മാധവന്റെ മനസ്സിൽ ബഹു ആശ്ചര്യരസമാണു് ഉണ്ടായതു്. നാലഞ്ചു് അത്യുന്നതങ്ങളായ മാളികകളും ദൂര ത്തുനിന്നു വെളുവെളെ ആകാശത്തിലേക്കു ഗോപുരങ്ങളോടു കൂടി ഉയർന്നുനില്ക്കുന്നതു കണ്ടു മാധവൻ വിസ്മയിച്ചുപോ യി. ഇത്ര ഉയരമുള്ള മാളികകളും ഇതിൽമുമ്പു താൻ കണ്ടി ട്ടില്ലെന്നു് ഉള്ളിൽ മാധവൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഈ ബങ്കളാവുക ളുടെ ഉന്നതങ്ങളായ ഗേറുവാതിലുകളും കടന്നമുതൽ മാധ വനു കാണപ്പെട്ട സകല സാധനങ്ങളും അത്യാശ്ചര്യകരമാ യിരുന്നു. ഇതു സാക്ഷാൽ ദേവേന്ദ്രന്റെ അമരാവതിതന്നെ

ആയിരിക്കുമോ എന്നു തോന്നിപ്പോയി. ദ്രവ്യം നിർദ്ദാക്ഷിണ്യമായി ചിലവുചെയ്തു ചെയ്യിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള വേലകളല്ലാതെ അവിടെ ഒന്നും മാധവൻ കണ്ടില്ല. അത്യന്നതങ്ങളായി അനല്പങ്ങളായ ശില്പവേലകളോടുകൂടിയ ഗോപുരവാതിൽ കടന്നപ്പോൾ ബങ്കളാവുകളുടെ ഉദ്യത്തേക്കു് അല്പചന്ദ്രാകാരമായ ഒരു വഴിയാണു കണ്ടതു്. വിശേഷമായ ചരൽ പൂഴി ഇതുകൊണ്ടു് ഇട്ടു് ഇടിച്ചു നിരത്തു് അതിവിസ്താരത്തിൽ കിടക്കുന്ന ആ വഴിയും അതിന്റെ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിലും വലക്കെട്ടുമാതിരിയിൽ വെള്ളിപ്പച്ചായ ചെമ്പു് അഴികളെക്കൊണ്ടു വിചിത്രതരമായ പണിത്തരത്തിൽ വേലികെട്ടി വെച്ചു് അതുകളിൽ അതിസുരഭികളായും മനോഹരങ്ങളായും ഉള്ള പൂവള്ളികളും പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതും അതുകൊണ്ടു സമീപം അയ്യഞ്ചു് ആറാറു ഫീറ്റു് ദൂരമായി റോഡിൽ മനോജ്ഞമായ ആകൃതികളിൽ മാർബലും എന്ന കല്ലുകൊണ്ടു് അവിടവിടെ ഉണ്ടാക്കിവെച്ച കൃത്രിമ ജലാശയങ്ങളും കണ്ടാൽ ആരുടെ മനസ്സു വിനോദിക്കയില്ല. ആ അമരാവതിയിലെ എല്ലാ വാസ്തുക്കളും പറയുന്നതായാൽ ഞാൻ ഈ എഴുതുന്നമാതിരിയിൽ ഒരു നാലഞ്ചു പുസ്തകങ്ങളും എഴുതേണ്ടിവരും. ബങ്കളാവുകളുടെ ഉദ്യത്തുവണ്ടിയിൽനിന്നു് ഇറങ്ങി നാലുഭാഗവും നോക്കിയപ്പോൾ താൻ എന്തോ ഒരു സ്വപ്നമോ മറ്റോ കാണുന്നതോ എന്നു മാധവനു തോന്നിപ്പോയി. മനുഷ്യനിർമ്മിതമല്ലാത്ത ഒരു സാധനവും എങ്ങും മാധവൻ കണ്ടില്ല. ബങ്കളാവിലെ ഓരോ മുറികളും അതിൽ ശേഖരിച്ച ഭംഗിയായി വെച്ചിട്ടുള്ള സാമാനങ്ങളും കണ്ടിട്ടു മാധവൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. പലേ മാതിരിയിൽ സ്വർണ്ണഗിൽട്ടിട്ട പച്ചവില്ലുസ്സു്, നീരാളപ്പട്ടു് മുതലായ വിശേഷമാതിരി തുണികൊണ്ടു വേലചെയ്ത കിടക്കകളും തറച്ചതും പലേവിധം അതിമോഹനമായ കൊത്തുവേലകളോടുകൂടിയതും ആയ കസാലകളും, കോച്ചുകളും, ഓരോ വിസ്തീർണ്ണങ്ങളായി അത്യന്നതങ്ങളായ മുറികളിൽ നിരത്തി വരിവരിയായി വെച്ചവ അസംഖ്യം. മാർബലും എന്ന വെള്ളക്കല്ലുകൊണ്ടും വിശേഷമായ മരത്തരങ്ങളുംകൊണ്ടും ദന്തംകൊണ്ടും മറ്റും ഇംക്ലീഷു്

മാതിരിയായി ഉണ്ടാക്കിയ അതികൗതുകമായ പലേവിധം മേശകം. നാല് കോൽ ആറ് കോൽ ദീർഘത്തിൽ തങ്കച്ചട്ടകം ഇട്ടതും, അതുകംകൾ എതിരേ സമീപം വെച്ചിട്ടുള്ള അതിമനോഹരങ്ങളായ പലേവിധ സാധനങ്ങം അതുകളിൽ പ്രതിഫലിക്കുന്നതിനാൽ ആവക സകല സാധനങ്ങളെയും എരട്ടിപ്പിച്ചു കാണിച്ചുംകൊണ്ടു പരിചയമില്ലാത്ത മനുഷ്യനെ പരിഭ്രമിപ്പിക്കുന്നതും ആയ വലിയ നിലക്കണ്ണാടികം അസംഖ്യം. നാനൂറും അഞ്ഞൂറും ദീപങ്ങം വെവ്വേറെ കത്തിക്കാൻ ഉള്ള വെള്ളിക്കഴലുകളിൽ ഗോളാകൃതിയായി ചെറിയ ചില്ലിന്റെ കൂട്ടകം വെച്ചു സാതേ അതിധവളങ്ങളാണെങ്കിലും സൂര്യപ്രഭയോ അഗ്നിപ്രഭയോ തട്ടുമ്പോം അനേകവിധമായ വണ്ണങ്ങളെ ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു തുങ്ങുന്നതും അനേകവിധ കൊത്തുവേലയുള്ളതുമായ സ്ഫടികത്തുക്കുമാലകളോടുകൂടി വിസ്താരത്തിൽ വൃത്തത്തിൽ നില്ക്കുന്നവകളും വിളക്കുവെച്ചാൽ ചന്ദ്രപ്രഭാപൂരംതന്നെ എന്നു തോന്നിക്കുന്നതും ആയ ലസ്റ്റർവിളക്കുകം. അവിടവിടെ തങ്കവാണ്ണീസ്സും, പച്ചറെക്ക, മഞ്ഞറെക്ക മുതലായ പലേവിധ വണ്ണച്ചായങ്ങളെ പിടിപ്പിച്ചു മിന്നിത്തിളങ്ങിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുന്ന അത്യന്തതങ്ങളായ മച്ചുകളിൽനിന്നു വെള്ളിച്ചങ്ങലകളിൽ തൂക്കിവിട്ടവ അനവധി. അത്യന്തതങ്ങളായ ചുമരുകളിൽ പതിച്ചിട്ടുള്ള അത്യാശ്ചര്യകരങ്ങളായ ചിത്രക്കണ്ണാടിക്കൂട്ടകളുടെ ഇടയ്ക്കിടെ സ്വർണ്ണവണ്ണങ്ങളായും രൂപ്യമയമായും ഉള്ള തണ്ടുകളിൽ എറക്കി ചുമരിൽ പതിച്ചുനിർത്തീട്ടുള്ള വാംസെട്ട് എന്നു ഇംഗ്ലീഷിൽ പറയുന്ന വിളക്കുകം, സ്ഫടികത്തുക്കുകളോടുകൂടി വെളുത്തും നീലവണ്ണങ്ങളായും മഞ്ഞനിറത്തിലും ഉള്ള ചായങ്ങളും വാണ്ണീസ്സുകളും കൊടുത്തു അതിഗംഭീരങ്ങളായി നില്ക്കുന്ന ചുമരുകളെ അലങ്കരിച്ചുംകൊണ്ടു നില്ക്കുന്നവ അനവധി. ചിലേടങ്ങളിൽ മുഴുവൻ പട്ടുപരവതാനികം വിരിച്ചും ചിലേടങ്ങളിൽ മാർബ്ബംക്കൽ കടഞ്ഞുണ്ടാക്കിയ പലകകം പതിച്ചും ഉള്ള നിലങ്ങം. അത്യന്നതങ്ങളായ സൗധങ്ങളിൽ കയറുവാൻ പത്മാകൃതിയിലും നാഗാകൃതികളിലും മറും അതിമനോഹരമാംവണ്ണം ഉണ്ടാക്ക

പ്പെട്ടിട്ടുള്ളതും അതിഗംഭീരങ്ങളായും ഉള്ള കോണികളും. കഴത്തിന്നും അടിക്കും മാത്രം സ്വർണ്ണവെക്ക കൊടുത്തശേഷം മുഴവനും വെള്ളച്ചായമോ പച്ചച്ചായമോ മഞ്ഞച്ചായമോ ഇട്ട പീവരങ്ങളായി അത്യുന്നതങ്ങളായി നില്ക്കുന്ന സ്തംഭങ്ങളും! മനോഹരങ്ങളായ ജാലകങ്ങളും, വാതിലുകളും, വിലയേറിയ പട്ടുകളെക്കൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ തിരകളും. വെള്ളികൊണ്ടും സ്വർണ്ണംകൊണ്ടും ഗിൽട്ട് ഇട്ട നീരാളപ്പട്ടുതിരയിട്ട വില്ലസ്സുകൊണ്ടും പട്ടുകൊണ്ടും ഉള്ള കിടക്കകളും, ഉപധാനങ്ങളും, വെള്ളിമേക്കട്ടി ഇതുകളോടുകൂടിയ കട്ടിലുകളും, ഈവക ഓരോ സാധനങ്ങളും മാധവൻ കണ്ടതുകളെക്കുറിച്ചു ശരിയായി വർണ്ണിക്കാൻ ആരാൽ കഴിയും!

മേല്ക്കുമേൽ അതിഗംഭീരങ്ങളായി നില്ക്കുന്ന സൗധങ്ങളുടെ അഗ്രത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന ചന്ദ്രശാലകളെ കണ്ടാൽ ആരുടെ മനസ്സു കുതൂഹലപ്പെടാതിരിക്കും! അഞ്ചു-ആറു നില മാളികകളും മേല്ക്കുമേൽ കഴിഞ്ഞാൽ അതുകളുടെ ഉപരി ഓരോ ചന്ദ്രശാലകളും എന്നു പറയപ്പെടുന്ന മേപ്പുരയില്ലാത്ത വെണ്മാടമേടകളെ കാണാം. ഈ ചന്ദ്രശാലകളുടെ സ്ഥലങ്ങളും ചിലേടങ്ങളിൽ ശുദ്ധസ്ഫടികം പട്ടുത്തും, ചിലേടങ്ങളും കൂപ്പിക്കിണ്ണങ്ങളിട്ട് ഉരുക്കി മെഴുകി ഉരപ്പിച്ചു പലവിധമായ ചായങ്ങളിൽ അതിന്മേൽ ലതാകൃതികളായും പുഷ്പാകൃതികളായുമുള്ള ചിത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടും, ചിലേടങ്ങളും ശുദ്ധ മുത്തുശിപ്പി കടഞ്ഞു പലകയാക്കി പട്ടുത്തും ചിലേടങ്ങളും വിശേഷവിധിയായി ഭംഗിയുള്ള പട്ടുപായകളെക്കൊണ്ടു മൂടിയും കാണാം. ചന്ദ്രശാലകളുടെ നാലു വക്കുകളിലും മുട്ടിനിന്നു ഉയരം പൊങ്ങിനില്ക്കുന്ന ഓരോവിധം വേലികളുടെമാതിരികളിലുള്ള ആവരണങ്ങളുടെ ഒരു ഭംഗി വാചാമഗോചരമെന്നതന്നെ പറയാം. ചില സ്ഥലങ്ങളുടെ നാലുവക്കുകളും പൂവുകൊടുത്തതിനാൽ നിറത്തിന്നു മങ്ങൽ വരാത്ത തങ്കവർണ്ണമായ ചെറിയ പിച്ചളക്കമ്പികളുംകൊണ്ട് അവിടവിടെ രജതവർണ്ണമായ കുമിഴുകളും അടിച്ചുള്ള വേലികളും ലതാകൃതിയിലും പുഷ്പാകൃതിയിലും വേലചെയ്തുതുകളെക്കൊണ്ടു ചുറപ്പെട്ടിട്ടു കാണാം. ചില സ്ഥലങ്ങളും ശുദ്ധ മാർബ്ബളും എന്നു ഉളയുന്ന വെള്ളക്ക

ല്ലകംകൊണ്ടു കടഞ്ഞുണ്ടാക്കിയ അസംഖ്യം അഴികളെക്കൊണ്ടു ചുറ്റപ്പെട്ടിട്ടു കാണാം. ചില മേടകളുടെ നാലു വക്കിനും ലോഹങ്ങളെക്കൊണ്ടു വാത്തും, മാർബകം കഴിച്ചുണ്ടാക്കിയതും വിശേഷമായി മണ്ണുകൊണ്ടു് ഉണ്ടാക്കി കടഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതുമായ പലേവിധം പാത്രങ്ങളിൽ അതിസുരഭികളായും മനോഹരങ്ങളായും ഉള്ള പുഷ്പച്ചെടികളും നട്ടുവളർത്തിയവകളെ നിരത്തി വരിവരിയായി വെച്ചിരിക്കുന്നതു കാണാം. ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ യന്ത്രപ്പണിയാൽ ചെമ്പുകഴലിൽക്കൂടി വളരെ അഗാധത്തിൽനിന്നു വലിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്ന ജലം മാർബകം, സ്ഫടികം ഇതുകളെക്കൊണ്ടു് പത്മാകൃതിയിലും ഓരോ മൃഗങ്ങളുടെ മുഖാകൃതിയിലും ചക്രാകൃതിയിലും മറ്റും ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഓരോ ദ്വാരങ്ങളിൽക്കൂടി നേത്രങ്ങളേയും ശ്രോത്രങ്ങളേയും ഒരുപോലെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവിധമുള്ള ആകൃതിയിലും ശബ്ദത്തോടും അനർഗ്ഗളമായി പതിച്ചുകൊണ്ടു് ഇരിക്കുന്നതു കാണാം. ഇങ്ങിനെ ആ അമരാവതീബങ്കളാവിൽ മാധവനാൽ കാണപ്പെട്ട സാധനങ്ങളുടെ അവസ്ഥയെപ്പററി പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കുവാനുള്ള വാഗ്മിത്വം എനിക്കു് ഇല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതിനാൽ എനി ചുരുക്കി പറയാം.

മേൽ കാണിച്ചവിധമുള്ള ചന്ദ്രശാലകം മുതലായതും ഇതുകൂടാതെ വാപികകം, മണിമയമഞ്ചങ്കം. പുസ്തകശാലകം, തോട്ടങ്കം മുതലായ അനേകസാധനങ്ങളും കണ്ടു് മാധവൻ അത്യാനന്ദപ്പെട്ട എന്നേ പറവാനുള്ള. മാധവനു് ഈ ഭൂമി വിട്ടു് ഏതോ ഇതുവരെ അനുഭവിക്കാത്ത സുഖങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു സ്വർഗ്ഗലോകത്തോ മറേറാ തന്നെ കൊണ്ടാക്കിയതുപോലെ തോന്നി.

മാധവൻ, ബാബു ഗോവിന്ദസേനെറ ആതിഥ്യം പരിഗ്രഹിച്ചു് ഈ സ്വർഗ്ഗതുല്യമായ അമരാവതിയിൽ എട്ടു പത്തുദിവസം സുഖമായി താമസിച്ചു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും പുറപ്പെട്ടിട്ടു് ഇരുപതിൽ അധികം ദിവസമായല്ലോ. അവരുടെ കഥ എന്തായി എന്നു് അറിവാൻ എന്റെ വായനക്കാർ ചോദിക്കുന്നതായാൽ എനിക്കു് അല്പമേ പറവാനുള്ള.

''ഇന്ന്യ എങ്ങും തീവണ്ടി, കമ്പിത്തപാൽ—മാധവനെ കണ്ടുപിടിപ്പാൻ എന്തു പ്രയാസം?'' എന്നു ധാർഷ്ട്യംപറഞ്ഞു പുറപ്പെട്ട ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവന്റെ സകല ഗർവ്വും ശമിച്ചു. ബുദ്ധി ക്ഷയിച്ചു; തീവണ്ടിയും ടെല്ലിഗ്രാഫും തീക്കപ്പലുകളും എന്തെല്ലാമുണ്ടായിരുന്നാലും ഭാഗ്യം ഇല്ലാതെ യാതൊന്നും മനുഷ്യനു വിചാരിക്കുംപോലെയും ആഗ്രഹിക്കുംപോലെയും സാധിക്കയില്ലെന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനു് ഉള്ളിൽ നല്ല ബോദ്ധ്യമായി. കുറേശ്ശ പുറത്തേക്കു പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. മദിരാശിയിൽ എത്തിയ ഉടനെതന്നെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ഗിൽഹാംസായ്പിനെ ചെന്നു കണ്ടു. മാധവൻ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടതുവരെയുള്ള വിവരങ്ങളും അറിഞ്ഞു. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും മനസ്സിനു് അപ്പോൾ കുറെ സമാധാനമായി. പിന്നെ അവർ നേരെ ബൊമ്പായിക്കു വന്നു. ബൊമ്പായിൽനിന്നു് അന്വേഷിച്ചുംകൊണ്ടു് കാശിക്കു വന്നു. കാശിയിൽവെച്ചു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർക്കു ശരീരത്തിനു സുഖക്കേടായി ഒരു പത്തുദിവസം അവിടെ താമസിക്കേണ്ടിവന്നു. മാധവൻ ബിലാത്തിക്കുതന്നെ പോയിരിക്കേണമെന്നു് അസംഗതിയായി ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനു് ഒരു ഉദയം തോന്നി. ഭ്രാന്തന്മാരെപ്പോലെ പിന്നെയും ബൊമ്പായിലേക്കു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും മടങ്ങിപ്പോയി. പലേവിധ അന്വേഷണങ്ങളും അതിസൂക്ഷ്മമായി അഞ്ചാറുദിവസം ചെയ്തതിൽ മുൻകൂട്ടമയുള്ള ചെറുപ്പക്കാരനായ ഒരാഴ്ച കുറെദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പു കപ്പൽകയറീട്ടുണ്ടെന്നറിഞ്ഞു. ഉടനെ ബിലാത്തിക്കു കപ്പൽകയറിയവരുടെ പേരു വിവരം പോർട്ടാപ്പീസ്സിലും മറ്റും പോയി സൂക്ഷ്മമായി അറിഞ്ഞു. അതിൽ ഒന്നും മാധവന്റെ പേർ കാണ്മാനില്ലാ. പക്ഷേ, മാധവൻ പേരു മാറിപ്പറഞ്ഞിരിക്കാം എന്നു ശങ്കിച്ചു. എന്നാൽ സൂക്ഷ്മത്തിൽ അങ്ങിനെ അല്ലാ. മാധവൻ ശരിയായ പേർ പറഞ്ഞിട്ടതന്നെയാണു കപ്പൽ കയറിയതു്. എന്നാൽ അതു കല്ക്കത്താവിലേക്കുള്ള കപ്പലുകളിൽ കയറിയ ആളുകളുടെ പേർ കാണുന്ന പുസ്തകത്തിലാണു ചേർത്തിട്ടുള്ളതു്. പിന്നെ ബ്രീൻഡ്സിവഴിക്കും മാർ

സെയിൽസ്പഴിക്കും ബിലാത്തിക്കുള്ള കപ്പല്യകാം കയറിയ ആളുകളുടെ പേർലിസ്റ്റ് നോക്കിയാൽ മാധവന്റെ പേർ കാണുമോ? ചെറുമൻഷ്യാ, നിന്റെ അവസ്ഥ എത്ര നിസ്സാരം! ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ പാസൻജർമാരുടെ ലിസ്റ്റ് ഏതു ബുക്കിൽനിന്നു വായിച്ചുവോ അതിൽത്തന്നെ മറെറാരേടത്തു് മാധവന്റെ പേർ വെളിവായി എഴുതീട്ടുണ്ടു്. അവിടെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ നോക്കാൻ ഭാവമില്ല. എന്തു ചെയ്യും! ഭാഗ്യത്തോട്ടകൂടിത്തന്നെ ഇരിക്കണം ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യം——അല്ലെങ്കിൽ കാര്യസിദ്ധി പ്രയാസം. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരെ ബനാറീസ്സിൽനിന്നു ബൊമ്പായിൽ മടങ്ങിയെത്തിയപ്പോഴും പിന്നെയും ശരീരത്തിന്നു സുഖക്കേടായി. കൽക്കത്താവിലേക്കു പോയി അവിടെനിന്നു ബമ്മയിലേക്കും പോവണമെന്നാണു് ഇവർ ഉറച്ചതു്. തല്ക്കാലം ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരെ പുറപ്പെടാൻതക്ക സുഖമില്ലാഞ്ഞതിനാൽ രണ്ടുനാലുദിവസം കഴിഞ്ഞു പോവാമെന്നവെച്ചു് ബൊമ്പായിൽത്തന്നെ താമസിച്ചു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനു പലേ വിദ്യകളും തോന്നിയതിൽ ന്യൂസ്പേപ്പറിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തണം എന്നു തോന്നി. ആദ്യത്തിൽ ഒന്നുരണ്ടുപ്രാവശ്യം ചില ന്യൂസ് പേപ്പറുകളിൽ ഇന്ദുലേഖയെപ്പററി ഉണ്ടാക്കിയ കളവായ വർത്തമാനങ്ങളെക്കുറിച്ചു് എഴുതിയിരുന്നു. ആ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ദിവസങ്ങളിൽ മാധവൻ കപ്പലിൽ കിടന്നു വിഷമിക്കുന്ന കാലമായിരിക്കും എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഏതുവിധമായാലും മാധവൻ ഈ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ പേപ്പർ യാതൊന്നും കണ്ടതേ ഇല്ലാ. നിശ്ചയംതന്നെ.

പതിനേഴു്

മാധവനെ കണ്ടെത്തിയതു്

ധനംകൊണ്ടു് കുബേരതുല്യനായിരിക്കുന്ന ബാബു ഗോവിന്ദസേന്റെ ആതിഥ്യത്തെ പരിഗ്രഹിച്ചു സ്വർല്ലോ

കത്തിലെ അമരാവതിയോട് തുല്യമായ അമരാവതിബങ്കളാവിൽ മാധവൻ അതിസുഖത്തോടെ ഒരു പത്തു ദിവസം താമസിച്ചു. അതിന്റെശേഷം പുറപ്പെടാനായി യാത്ര ചോദിച്ചു. താൻ യാത്രചോദിച്ചതിനു നാലുദിവസം മുമ്പു ഗോവിന്ദസേന്റെ മകൻ കേശവചന്ദ്രസെൻ കല്പന അവസാനിച്ചതിനാൽ ബൊമ്പായിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോയിരിക്കുന്നു. ബാബു ഗോപീനാഥബാനർജ്ജി കൂട്ടകച്ചവടത്തിലെ ഒരു ബ്രാഞ്ച്കച്ചവടസ്ഥലത്തിലേക്കും അന്നുതന്നെ പോയി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥിരമായ താമസം ആ ബ്രാഞ്ച്കച്ചവടം നടക്കുന്ന സ്ഥലത്തായിരുന്നു. മാധവൻ മലബാറിലേക്കു തല്ക്കാലം മടങ്ങുന്നില്ലെന്നും ബമ്മാ, കാശി, അല്ലഹബാദ്, ആഗ്രാ, ഡെൽഹി, ലാഹൂർ മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ രണ്ടുമാസം സഞ്ചരിച്ചതിനുശേഷമേ മടങ്ങുന്നുള്ളൂ എന്നും പറഞ്ഞതിനാൽ കേശവചന്ദ്രസേനും ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിയും മാധവനോടു താൻ എപ്പോഴെങ്കിലും മടങ്ങിപ്പോവുന്നതിനുമുമ്പു ഗോപീനാഥബാനർജ്ജി താമസിക്കുന്നേടത്തു രണ്ടുദിവസവും, മടക്കത്തിൽ, ബൊമ്പായിൽ എത്തിയാൽ കേശവചന്ദ്രസേന്റെകൂടെ രണ്ടു ദിവസവും താമസിച്ചിട്ടേ പോകയുള്ളൂ എന്നുള്ള വാഗ്ദത്തം വാങ്ങീട്ടാണ് അവർ പുറപ്പെട്ടുപോയതു്. അവർ പോയി നാലു ദിവസം കഴിഞ്ഞശേഷം മാധവനും യാത്ര പുറപ്പെട്ട ഗോവിന്ദസേനെ അറിയിച്ചു. ഈ ബാബു ഗോവിന്ദസെൻ ധനത്തിൽതന്നെയല്ല മര്യാദ, വിനയം, ഔദാര്യം, ദയ ഇതുകളിലും ആരാലും ജയിക്കപ്പെട്ടവനല്ല.

ഈ പുസ്തകത്തിൽ ഞാൻ പഞ്ചുമേനവനെയും മൂക്കില്ലാത്ത നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിനേയും മഹാധനികന്മാർ എന്നും ഒന്നരണ്ടുദിക്കിൽ മൂക്കില്ലാത്ത നമ്പൂതിരിപ്പാടിനെ 'കുബേരൻ' എന്നും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഇപ്പോഴും ബാബു ഗോവിന്ദസേനേയും ധനികൻ, കുബേരൻ എന്നെല്ലാം പറയുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ എന്റെ വായനക്കാർ ഇവരെല്ലാം ധനത്തിൽ ഏകദേശം ഒരുപോലെ എന്നു വിചാരിച്ചുപോവരുതു്. ബങ്കാളിലെ കുബേരനും മദിരാശിസംസ്ഥാനത്തിലെ കുബേരനും തമ്മിൽ വളരെ അന്തരമുണ്ടു്. തമ്മിൽ ഉള്ള വ്യത്യാസം

ദ്രവ്യത്തിനെ ഗ്രണിക്കുന്നതുകൊണ്ടറിയാം. മദിരാശിയിൽ ഒരു അഞ്ചുലക്ഷം ഉറുപ്പികയ്ക്കു സ്ഥിതിയുള്ളവൻ നല്ല വലിയ ഒരു പ്രഭുവായി. ബങ്കാളത്തു് അഞ്ചുലക്ഷക്കാർ നാലാം ക്ലാസ്സു് ധനികന്മാരാണു്. അവിടെ അഞ്ചുകോടി ദ്രവ്യസ്ഥന്മാർ ഒരുവക നല്ല പ്രഭുക്കളായി. മഹാ ധനികൻ, കുബേരൻ എന്നു സംശയംകൂടാതെ ബങ്കാളത്തിൽ ഒരുവനെ പറയേണമെങ്കിൽ അയാൾക്കു് ഒരു പതിനഞ്ചുകോടിക്കുമേലെ ദ്രവ്യം വേണം. ഗോവിന്ദസേനും അനുജൻ ചിത്രപ്രസാദസേനും ഇങ്ങിനെ പതിനഞ്ചുകോടിക്കുമേലെ ദ്രവ്യം ഉള്ളവരിൽ അഗ്രഗണ്യന്മാരായിരുന്നു.

മാധവൻ യാത്ര പറഞ്ഞു പിരിയാറായപ്പോൾ ഗോവിന്ദസെൻ വളരെ വ്യസനിച്ചു.

ഗോവിന്ദസെൻ:-നോം തമ്മിൽ വളരെ സ്നേഹിച്ചു പോയി. താങ്കൾ പിരിഞ്ഞുപോവുന്നതു് ഇപ്പോൾ എനിക്കു വളരെ വ്യസനമായിരിക്കുന്നു. നിവൃത്തിയില്ലല്ലൊ. താങ്കളുടെ യോഗ്യതയും സാമർത്ഥ്യവും മര്യാദയും എനിക്കു് അറിവായേടത്തോളം ഓക്കുമ്പോൾ താങ്കൾ മദിരാശി ഗവർമ്മേണ്ടിന്റെ കീഴിൽ വളരെ യോഗ്യതയായ ഒരു ഉദ്യോഗത്തിൽ വരുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. എന്റെ മകനെ എനിയത്തെ കൊല്ലം സിവിൽസർവ്വീസിൽ എടുപ്പാൻ ഭാവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ എനിക്കു് അവൻ ഉദ്യോഗത്തിൽ ഇരിക്കേണമെന്നു് അത്ര മനസ്സില്ലാ. എങ്കിലും അവനു് ഉദ്യോഗത്തിലാണു് രുചിയുള്ളതു്. ഗൃഹസ്ഥവൃത്തിയും കാര്യാന്വേഷണവും കച്ചവടവും അവനു് അത്ര രസമില്ല. താങ്കൾക്കു മനസ്സിന്നുണ്ടായ വ്യസനമെല്ലാം തീർന്നു താങ്കളും അവനും ഒരേ കൊല്ലം സിവിൽസർവ്വീസിൽ ആയി എന്നു് അറിവാനും താങ്കൾ നാട്ടിൽ എത്തി പ്രിയപ്പെട്ട കുടുംബത്തോടു ചേർന്നു സുഖമായിരിക്കുന്നു എന്നു കേൾക്കാനും ഞാൻ സർവ്വശക്തനായിരിക്കുന്ന ദൈവത്തെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

എന്നു പറഞ്ഞു ഗോവിന്ദസെൻ മാധവനെ പിടിച്ചു് മാറത്തു് അണച്ചു് ആലിംഗനംചെയ്തു് വിശേഷമായ ഒരു പൊൻഗഡിയാളും പൊൻചങ്ങലയും, തങ്കനീരാളത്തിന്റെ

ഒരു സൂട്ട് ഉടുപ്പും, ആനക്കൊമ്പു്, വെള്ളി ഇതുകളെക്കൊണ്ടു വേലപെയ്തിട്ടുള്ള അതിമനോഹരമായ ഒരു എഴുത്തുപെട്ടിയും സമ്മാനമായി കൊടുത്തു. ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിയുടെ ബ്രാഞ്ചു് കച്ചവടരാജ്യത്തിലേക്കു വണ്ടികയറുന്ന തീവണ്ടി സ്റ്റേഷനിലേക്കു തന്റെ ഗാഡ്ഡിയിൽ കയറ്റി ഗോവിന്ദസെൻ മാധവനെ കൊണ്ടുപോയി. വണ്ടി കയറാറായപ്പോൾ രണ്ടു പേർക്കും കണ്ണിൽ ജലം വന്നു.

മാധവൻ:—എന്തോ ഒരു കാരണംനിമിത്തം ഇതു മഹാഭാഗ്യവാനും യോഗ്യനും ആയ താങ്കൾക്കു് എന്നിൽ ഈ ദയയും ആദരവും തോന്നി. ഇതു് എനിക്കു് ഈ ജന്മത്തിൽ സാദ്ധ്യമായ ഒരു മഹാഭാഗ്യം എന്നതന്നെ ഞാൻ എന്റെ ജീവനുള്ളേടത്തോളം വിചാരിക്കും. സർവ്വഭാഗ്യസമ്പൂർണ്ണനായിരിക്കുന്ന താങ്കൾക്കു് അല്പനായ എന്നാൽ എന്തൊരു പ്രത്യുപകാരമാണു് ഉണ്ടാവാൻപോകുന്നതു്. ഒന്നു തന്നെ ഇല്ല. ഉണ്ടാവണമെന്നു് ആഗ്രഹിക്കുന്നതുമില്ല. എന്നാൽ താങ്കൾക്കു് എന്നിൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള ഈ അധികമായ വാത്സല്യത്തിന്റെ വിലയെ ഞാൻ വിശ്വാസത്തോടെ അറിയുന്നുണ്ടെന്നും എപ്പോഴും, ഈ ദേഹം ഉള്ള നാളോളം താങ്കളുടെ സ്മരണ എനിക്കു വിട്ടുന്നതല്ലെന്നും താങ്കൾ എന്നെക്കുറിച്ചു വിശ്വസിപ്പാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഞാൻ എന്റെ രാജ്യസഞ്ചാരംകഴിഞ്ഞു മടങ്ങി നാട്ടിൽ എത്തിയാൽ വിവരങ്ങൾക്കു് എല്ലാം എഴുതി അയച്ചുകൊള്ളാം. താങ്കളുടെ ആശ്രിതന്മാരിൽ ഒരുവനാണെന്നു് എന്നെ ദയയോടു് എല്ലായ്പോഴും വിചാരിക്കുവാൻ വീണ്ടും ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദസെൻ:—കേശവചന്ദ്രന്റെ അഭ്യുദയത്തിൽ ഞാൻ എങ്ങിനെ കാംക്ഷിക്കുന്നുവോ അപ്രകാരം താങ്കളുടെ അഭ്യുദയത്തിലും ഞാൻ കാംക്ഷിക്കുന്നു.

എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴയ്ക്കു ബാബു ഗോവിന്ദസെന്നു് ഗൽഗദാക്ഷരങ്ങളായിപ്പോയി. ഏതെങ്കിലും, തീവണ്ടിയിൽ മാധവനെ കയറ്റി കുശലത്തോടുകൂടി ഗോവിന്ദസെൻ മടങ്ങി. മാധവന്റെ മലയാളത്തിലേയും മദിരാശിയിലേയും വാസസ്ഥലവിവരങ്ങളും എല്ലാം നോട്ടുബുക്കിൽ

ഗോവിന്ദസെൻ കുറിച്ചു് എടുത്തു. വണ്ടിയിൽ കയറുമ്പോഴും തന്റെ ഒരു ഛായാചിത്രം എടുത്തു മാധവനു കൊടുത്തു.

ഗോവിന്ദസെൻ പോയി, തീവണ്ടിയും ഇളകി. മാധവൻ അപ്പോഴും ഗോപീനാഥബാബുജി താമസിക്കുന്നദിക്കിലേക്കാണു ടിക്കറ്റു വാങ്ങിയിരിക്കുന്നതു്. ഗോപീനാഥബാനജ്ജിയോടു പറഞ്ഞപ്രകാരം അദ്ദേഹത്തിനെ കാണാതെ പോവാൻ പാടില്ലല്ലൊ. പലേ സംഗതികളും വിചാരിപ്പാനുണ്ടായതുകൊണ്ടു മാധവനു വഴിപോവുന്നതു് ഒന്നും അറിഞ്ഞില്ലാ. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴാം ഒരു വലിയ സ്റ്റേഷനിൽ എത്തി. പിന്നെ അവിടെനിന്നു ഗോപീനാഥബാനജ്ജിയുടെ വാസസ്ഥലത്തേക്കു് അറുപതെട്ടു മൈൽസ് ദൂരമാണു് ഉള്ളതു്. ആ സ്റ്റേഷനിൽനിന്നു് അല്പം പലഹാരങ്ങളും മറ്റും കഴിച്ചു മാധവൻ അവിടെനിന്നും പോന്നു.

ആ വലിയ സ്റ്റേഷന്റെ അടുത്തു് അപ്പുറമുള്ള സ്റ്റേഷനിൽ എത്തിയ ഉടനെ ചെറുപ്പക്കാരനായ ഒരു സുന്ദരപുരുഷൻ താൻ ഇരിക്കുന്ന വണ്ടിയുടെ വാതിൽ തുറന്നു് ആ വണ്ടിയിൽ തനിക്കു് അല്പനേരം ഇരിക്കുന്നതിന്നു് ആക്ഷേപമുണ്ടോ എന്നു് ഇംഗ്ലീഷിൽ മാധവന്റെ മുഖത്തേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടു ചോദിച്ചു. യാതൊരു വിരോധവുമില്ലെന്ന മാധവൻ മറുവടി പറഞ്ഞു. അതിൽ ഉള്ള ശേഷം വഴിയാത്രക്കാർ ഇംഗ്ലീഷു് പരിചയമില്ലാഞ്ഞിട്ടായിരിക്കും ഒന്നും പറഞ്ഞില്ലാ. ഈ സുന്ദരപുരുഷൻ വണ്ടിയിൽ മാധവന്റെ അടുക്കെ പോയി ഇരുന്നു.

അയാളം കാഴ്ചയിൽ അതിസുമുഖനായും അയാളുടെ ഉടുപ്പും പുറപ്പാടും ബഹുഭംഗിയായും ഇരുന്നു. ജാതിയിൽ ഒരു മുസൽമാനായി കാണപ്പെട്ടു. തലമുടി വളർത്തി ചുമലിനു് അല്പം മീതെവച്ചു നിരത്തി മുറിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിഭംഗിയുള്ള മേൽമീശ കൂടാതെ മുഖത്തു രണ്ടുഭാഗത്തും സൈഡലോക്കു് എന്നു് ഇംഗ്ലീഷിൽ പറയുന്ന മാതിരിയിൽ രോമം കുറെ നീട്ടി നിരത്തി വെട്ടിമുറിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വണ്ണം നല്ല പഴുത്ത നാരങ്ങായുടേതുതന്നെ. മുഖം ആകെപ്പാടെ

കണ്ടാൽ ബഹുരംഗി. തലയിൽ മൂർദ്ധാവുമാത്രം നല്ലവണ്ണം മൂടുന്നമാതിരി മുഴവൻ കട്ടിക്കസവായ ഒരു തൊപ്പി വെച്ചിരിക്കുന്നു. ആ തൊപ്പിയും അതിനു ചുറ്റും ഉള്ള കറുത്ത തലമുടിയും വെളുത്ത മുഖവും മേൽമീശയുംകൂടി കാഴ്ചയിൽ അതിമനോഹരം എന്നേ പറവാനുള്ളു. ശരീരത്തിൽ അതിവിശേഷമായ വെളുത്ത മിനുസമുള്ള കട്ടിവില്ലുസ്സുകൊണ്ടു് ഒരു അംഗക്കുപ്പായം. അതു മുട്ടുകഴിഞ്ഞു നാലഞ്ചുവിരൽ താണു നില്ക്കുന്നു. വെള്ളവില്ലുസ് അംഗക്കുപ്പായത്തിനു മുഴവനും സ്വർണ്ണവർണ്ണങ്ങളായും കഴുത്തുമുതൽ കടിപ്രദേശംവരെ അടുത്തടുത്തു വെച്ചിട്ടുള്ളവയും ആയ കുടുക്കുകളാൽ കുടുക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കാലിൽ ഒന്നാന്തരം പച്ചനിറമായ പട്ടുകൊണ്ടുള്ള കാൽക്കുപ്പായം; കാലടികളിൽ ഒന്നാന്തരം തിളങ്ങുന്ന ബൂട്ടുസ്; മാറത്തു സ്വർണ്ണവർണ്ണമായി മിനുസമുള്ള ഒരു ഗദ്ധിയാംചങ്ങലയും തുങ്ങുന്നുണ്ടു്. ഇങ്ങിനെയാണു് ഇയാളുടെ വേഷം. ഇദ്ദേഹം മാധവന്റെ അടുത്തിരുന്നപ്പോഴേതന്നെ മാധവനു് അതികലശലായ ഒരു പരിമളം ഉണ്ടായതായി തോന്നി. ലെവൻഡറിന്റെയോ പനീരിന്റെയോ ബഹുകലശലായ പരിമളം. ഈ മഹാരസികനായ മനുഷ്യൻ ഇരുന്ന ഉടനെ തന്റെ പോക്കറ്റിൽനിന്നു സ്വർണ്ണവർണ്ണമായ ഒരു ചുരുട്ടുകേസു് (ചെറിയ പെട്ടി) എടുത്തു തുറന്നു് ഒരു ചുരുട്ടു താൻ എടുത്തു കേസ്സു മാധവനു വെച്ചുകാണിച്ചു. താൻ ചുരുട്ടു വലിക്കാറില്ലെന്നു് ഇംഗ്ലീഷുസമ്പ്രദായപ്രകാരം ഉപചാരത്തോടെ മാധവൻ പറഞ്ഞപ്പോഴേ, തനിക്കു വലിക്കുന്നതിനു വിരോധമുണ്ടോ എന്നു ചോദിച്ചതിനു് ഒട്ടും ഇല്ലെന്നു മാധവൻ ആദരവോടെ പറകയും അദ്ദേഹം ഉടനെ ചുരുട്ടു വലിക്കാൻ തുടങ്ങുകയുംചെയ്തു. കുറെ കഴിഞ്ഞശേഷം അയാൾ മാധവനോടു്: ''താങ്കൾ എവിടെനിന്നു വരുന്നു? എങ്ങോട്ടു പോവുന്നു? ഈ ദിക്കിൽ മുമ്പു സഞ്ചരിച്ചിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.''

മാധവൻ:—ഞാൻ ഇപ്പോൾ കല്ലുരത്താവിൽനിന്നാണു വരുന്നതു്. ഒരു സ്നേഹിതനെ കാണാൻ പോവുന്നു. എന്റെ രാജ്യം മലയാളമാണു്—മദിരാശിസംസ്ഥാനത്തിൽ. ഈ വടക്കേ ഇൻഡ്യാ സഞ്ചരിച്ചു കാണാൻ വന്നതാണു്.

താങ്കളുമായി പരിചയമാവാൻ എടവന്നതു് എന്റെ ഒരു ഭാഗ്യം എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

സുന്ദരപുരുഷൻ:—അതെ, ഞാനും അങ്ങനെതന്നെ വിചാരിക്കുന്നു. താങ്കളുടെകൂടെ വല്ല സ്നേഹിതന്മാരോ ആംക്കാരോ ഉണ്ടോ; അല്ല, താനെ പുറപ്പെട്ടവോ?

മാധവൻ:—ഒരാളുമില്ല; ഞാൻ താനേ ഉള്ളൂ.

സുന്ദരപുരുഷൻ:—ശരി; ഞാൻ അലഹബാദിൽ ഒരു സബോഡിനേററ് ജഡ്ജിയാണു്. എന്റെ അച്ഛനെ കാണ്മാൻ എന്റെ സ്വന്തരാജ്യത്തേക്കു പോവുകയാണു്. എന്റെ അച്ഛൻ ഒരു വലിയ വർത്തകനാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്നു് ഞാൻ ഉദ്യോഗം ചെയ്യുന്നതു് അത്ര ഇഷ്ടമില്ല. എന്റെ സ്വന്തമനസ്സാൽ ഈ ഉദ്യോഗത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതാണു്. ഞാൻ ഒന്നാം ക്ലാസ്സു വണ്ടിക്കാണു് ടിക്കറ്റു വാങ്ങീട്ടുള്ളതു്. എന്റെ ഭാര്യയും രണ്ടു മക്കളും ആ വണ്ടിയിൽ ഉണ്ടു്. വണ്ടിയിൽ ഇരുന്നു മുഷിഞ്ഞു് ഓരോ സ്റ്റേഷനിൽ എത്തിയാൽ എല്ലായ്പോഴും ഞാൻ പ്ലാട്ടഫോറമിൽ എറങ്ങി നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. എനിക്കു് ഈ വണ്ടിയിൽ ദൂരയാത്ര ചെയ്യുന്നതു് ബഹുഉപദ്രവമാണു്. താങ്കളും ഈ വണ്ടിയിൽ ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടു. കണ്ടപ്പോൾതന്നെ എനിക്കു സംസാരിക്കേണമെന്നു തോന്നി. മുഖം നോക്കിയപ്പോൾതന്നെ ഇംഗ്ലീഷു് അറിയാം എന്നു ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഇപ്പോൾ വളരെ സന്തോഷമായി. എന്റെ പേർ ഷിയർ ആലിഖാൻ എന്നാണു്. നിങ്ങളും ഒരു ബി. എ. ആയിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു.

മാധവൻ:—അതെ.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:—എനിയും ലക്ഷണം പറയട്ടെ? ബി. എൽ. കൂടിയാണു്; അല്ലേ?

മാധവൻ:—(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) അതെ.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:—ഞാനും ഒരു ഗ്രാഡ്യുവെറാണു്. നിങ്ങളും നിങ്ങളുടെ സ്നേഹിതനോടുകൂടി എത്രദിവസം താമസമുണ്ടു്?

മാധവൻ:—ഒരുദിവസം.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:—വിശേഷവിധി ആവശ്യം

ഒന്നും ഇല്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെങ്കു് ഒന്നായി എന്റെ രാജ്യത്തേക്കു പോവുക. രാജ്യസഞ്ചാരത്തിന്നു വന്നതല്ലേ? ഇന്ന ദിക്കിൽ തന്നെ ഒന്നാമതു പോവേണമെന്നില്ലല്ലൊ. എന്റെ ഭവനത്തിൽ ഒരാഴ്ച താമസിച്ചു് ആ രാജ്യത്തിൽ ഉള്ള വിശേഷങ്ങളും എല്ലാം കണ്ടു പിന്നെ ഇഷ്ടംപോലെ ഏതെങ്കിലും ദിക്കിലേക്കു പോകാമെല്ലൊ.

മാധവൻ:—ഞാൻ ഒരു സ്നേഹിതനെ കാണാമെന്നുവെച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാസസ്ഥലത്തു് ഒന്നാമതു പോവണം എന്നു പറഞ്ഞതാണു്.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:—നിങ്ങടെങ്കു് ഈ ദിക്കുകളിൽ ആരും പരിചയമില്ലെന്നു ഞാൻ ധരിച്ചു. ആരാണു സ്നേഹിതൻ?

മാധവൻ:—ഗോപീനാഥബാനർജ്ജി. അദ്ദേഹത്തിനെ ഞാൻ ഇയ്യടെ കല്ക്കത്താവിൽനിന്നു് യദൃച്ഛയാ കണ്ടു പരിചയമായതാണു്. അദ്ദേഹം കല്ക്കത്താ വിട്ടുപോയ എന്നെ ക്ഷണിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതുപ്രകാരം പോവുന്നതാണു്.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:—ഓ! മിസ്സ ഗോപീനാഥബാനർജ്ജി എന്റെ വലിയ ഒരു ഇഷ്ടനാണു്. എന്റെ അച്ഛന്റെയും ഇഷ്ടനാണു്. ഞാൻ കുറെ ദിവസമായി അദ്ദേഹത്തിനെ കണ്ടിട്ടില്ലാ. അദ്ദേഹം വളരെ നല്ല മനുഷ്യനാണു്. വലിയ വർത്തകനാണു്. താങ്കടം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതനാണെന്നു് അറിയുന്നതിൽ എനിക്കു സന്തോഷം. എന്നാൽ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു എഴുത്തു തരാം. അദ്ദേഹത്തെയും ക്ഷണിച്ചുകളയാം. നിങ്ങടം രണ്ടുപേരുംകൂടി ഒന്നായി എന്റെ രാജ്യത്തേക്കു വരുന്നതു് എനിക്കു വലിയ സന്തോഷം. ഞാൻ നാലുമാസത്തെ കല്പനയെടുത്തു പോവുന്നതാണു്. നാലു മാസങ്ങടംക്കുള്ളിൽ എപ്പോഴെങ്കിലും നിങ്ങടം വരുന്നതായാൽ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷം.

മാധവൻ:—അങ്ങിനെതന്നെ—വരാം.

ഇങ്ങിനെ ഇവർ വർത്തമാനങ്ങടം പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴേക്കു വണ്ടി വേറെ ഒരു വലിയ സ്റ്റേഷനിൽ എത്തി. ആ സ്റ്റേഷനിൽ ഉള്ള തിരക്കു് ഏതുപ്രകാരം എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. വണ്ടി ഇവിടെ എത്തുമ്പോഴെക്കു സൂര്യാസ്ത

മനമായിരിക്കുന്നു. സ്റ്റേഷനിൽ പ്ലാറ്റുഫാറത്തിൽ എങ്ങും ജനങ്ങളും സാമാനങ്ങളും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അന്യോന്യം നിലവിളിച്ചുപറഞ്ഞാൽകൂടി കേൾപ്പാൻ പ്രയാസം. വണ്ടി സ്റ്റേഷനിൽ നിന്ന ഉടനെ സബോർഡിനെറ്റ ജഡ്ജി ഷിയർ ആലിഖാൻ അവർകളും മാധവന്റെ കൈയും പിടിച്ചു വണ്ടിയിൽനിന്നു പ്ലാറ്റുഫാറത്തിലേക്കു് എറങ്ങി ''പിയോൻ, പിയോൻ'' എന്നു് ഉറക്കെ വിളിച്ചു. അപ്പോഴം ഒരു കുപ്പായവും പിഗിഡിയും അരപ്പട്ടയും മറും ഇട്ട മുറുക്കിയ ഒരു താടിക്കാരൻ അതിക്രൂരൻ പട്ടാണി അടുത്ത ഒരു വണ്ടിയിൽനിന്നു പുറത്തുചാടി. ''സാബു്,'' എന്നു് അതിഭയഭക്തിയോടെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് സബ്ബു് ജഡ്ജി അവർകളുടെ അടുക്കെ വന്നുനിന്നു.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:–''നീ ഈ വണ്ടിയിൽ കയറി ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ സാമാനങ്ങളും എല്ലാം നോക്കി ബന്തോവസ്തായി ഇവിടെ ഇരിക്കണം. ഞങ്ങളം റിപ്രെഷ മെണ്ടു് റൂമിൽ (പലഹാരങ്ങളം മുതലായതു സായ്വന്മാക്കും മറും തെയ്യാറാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്ന മുറിയിൽ) പോയിവരട്ടെ.'' എന്നു പറഞ്ഞു.

''ഹോ——സാബ്ബു്,'' എന്നു പറഞ്ഞു് അവൻ മാധവൻ ഇരുന്ന വണ്ടിക്കകത്തുപോയി സാമാനങ്ങളുടെ അടുക്കെ ബഹുജാഗ്രതയോടെ നിന്നു.

സബോർഡിനേറ്റു് ജഡ്ജി അവർകളും മാധവന്റെ കൈ വിടാതെ പിടിച്ചുംകൊണ്ടു് ഓരോ നേരംപോക്കും പറഞ്ഞു റിപ്രെഷമെണ്ടു്റൂമിലേക്കു കടന്നു.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:–എന്താണു നമ്മം തിന്നുന്നതു്? (എന്നു മാധവനോടു്)

മാധവൻ:–താങ്കളുടെ ഇഷ്ടംപോലെ.

ഷിയർ ആലിഖാൻ:–മാംസാഹാരങ്ങളുംകും വൈനിനും താങ്കളുംകു വിരോധമില്ലായിരിക്കും.

മാധവൻ:–വിരോധമില്ലാ.

ഷിയർ ആലിഖാൻ, ''ശരി; 'ബോയി——ബോയി,'' എന്നു വിളിച്ചു.

ബോയി, ''എസ്സാർ'' എന്നു നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടു് ഓടിയെത്തി.

ഷിയർ ആലിഖാൻ, ''മട്ടൻചോപ്പു്, കടുളസ്സു്, ബ്രെഡു്, ചീസ്സു്, 'ഷെറി വയിൻ' ഇതുകളും കൊണ്ടുവാ—'' എന്നു കല്പിച്ചു.

ബോയി, ''എസ്സാർ'' എന്നു പറഞ്ഞു കല്പിച്ച സാധനങ്ങളും കൊണ്ടുവരാൻ ഓടിപ്പോയി.

സബ്ജഡ്ജി അവർകളും മാധവനും ഓരോ കസാലയിന്മേൽ ഇരുന്നു. ഉടനെ സബ്ജഡ്ജി അവർകളും കസാലമേൽനിന്നു് എഴുനീറ്റു്, ''ഓ,—എന്റെ മകനെക്കൂടി ഞാൻ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരട്ടെ. അവൻ ഒന്നാംക്ലാസ്സു് വണ്ടിയിൽ അവന്റെ അമ്മയോടുകൂടി ഇരിക്കുന്നു. ഞാൻ ആ വണ്ടിയിൽനിന്നു് എറങ്ങുമ്പോഴേക്കും അവൻ ശാഠ്യംപിടിച്ചു് ഒന്നിച്ചു വരാൻ കരഞ്ഞു. എന്നോടുകൂടിയല്ലാതെ ആ ചെക്കൻ ഭക്ഷണംകഴിക്കയില്ലാ. ഞാൻ ഒരു നിമിഷത്തിലകത്തു വരും,'' എന്നു പറഞ്ഞു് ഗഡിയാരം ഒന്നു് എടുത്തു നോക്കി. ''എനി വണ്ടി പുറപ്പെടാൻ പതിന്നാലു മിനിട്ടു് ഉണ്ടു്.'' എന്നു പറഞ്ഞു സബ്ജഡ്ജി വേഗം പുറത്തേക്കു പോയി. കുട്ടിയെ കൊണ്ടുവരാൻ പോയതു മാധവനു് അതിസന്തോഷമായി. മാധവൻ അവിടെ ഇരുന്നു. അപ്പോഴേയ്ക്കു ബട്ലർ കല്പനപ്രകാരം ഓരോ സാധനങ്ങളും കൊണ്ടുവന്നു വെച്ചുതുടങ്ങി. മാധവൻ സബ്ജഡ്ജിയുടെ വരവും കാത്തിരുന്നു. അഞ്ചുമിനിട്ടു കഴിഞ്ഞു—ആറു കഴിഞ്ഞു—ഏഴു്—എട്ടു്—ഒമ്പതു്—പത്തു മിനിട്ടായി. അപ്പോഴും മാധവൻ എണീറ്റു് 'അദ്ദേഹം എന്താണു വരാത്തതു്' എന്നു് ആലോചിച്ചു. അടുക്കെ നില്ക്കുന്ന ബട്ലർ ''എനി നാലു മിനിട്ടേ ഉള്ളു. ഈ സാധനങ്ങളും എല്ലാം ആറി ചീത്തയായിത്തുടങ്ങി,'' എന്നു പറഞ്ഞു.

മാധവൻ, ''അദ്ദേഹം വന്നില്ലല്ലൊ,'' എന്നു പറഞ്ഞു പുറത്തേക്കു് ഇറങ്ങി—ആദ്യം ഒന്നാംക്ലാസ്സുവണ്ടികളും കെട്ടിയ ദിക്കിലേക്കു് ഓടി. ആ വണ്ടികളുടെ വാതുക്കൽ എല്ലാം പോയി, ''മിസ്റ്റർ ഷിയർ ആലിഖാൻ സബ്ജഡ്ജി!—ഷിയർ ആലിഖാൻ സബ്ജഡ്ജി!'' എന്നു്

ഉറക്കെ വിളിച്ചു. ആരും ഉരിയാട്ടില്ല. മാധവൻ വല്ലാതെ ഒന്നു പരിഭ്രമിച്ചു. താൻ കയറിയ വണ്ടിയിൽ വന്നു നോക്കുമ്പോഴും അവിടെ വെച്ചിരുന്ന തന്റെ വക യാതൊരു സാമാനങ്ങളേയും കണ്ടില്ല. പിയോനുമില്ലാ സബ്ജഡ്ഡിയുമില്ലാ. സാമാനങ്ങളും എല്ലാം ആ തടിച്ച പ്യൂൺ എടുത്തുകൊണ്ടു പോയി എന്നു് ആ വണ്ടിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഇംക്ലീഷ് അറിഞ്ഞുകൂടാത്ത ചില വഴിയാത്രക്കാർ കൈകൊണ്ടും മറ്റും കാണിച്ചു മാധവനെ മനസ്സിലാക്കി. മാധവൻ പിന്നെയും, എന്തിനാണെന്നും എവിടേക്കാണെന്നും മാധവനുതന്നെ നിശ്ചയമില്ലാതെ പ്ലാട്ടഫോറത്തിൽ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ഒരു ഭ്രാന്തനെറമാതിരി ഓടി. അപ്പോഴേക്കു വണ്ടി എളകി പോകയും ചെയ്തു.

മാധവനു് അപ്പോഴുണ്ടായ പരിഭ്രമവും വ്യസനവും മതിയാകുംവണ്ണവും ശരിയാകുംവണ്ണവും പറഞ്ഞു് എന്റെ വായനക്കാരെ ധരിപ്പിപ്പാൻ എന്നാൽ പ്രയാസം. താൻ അപ്പോഴുമിട്ടിട്ടുള്ള കുപ്പായവും തൊപ്പിയും കാലൊറയും ബൂട്ടുസും ഒരു ചെറിയ ഉറുമാലും രണ്ടു് ഉറപ്പികയ്യോ മറേറാ ചില്ലറയും ഒരു റിവോൾവർ പോക്കറ്റിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതും താൻ എല്ലായ്പോഴും ധരിച്ചുവരുന്ന ഒരു സാധാരണ ഗഡിയാളും ഒരു റെയിൽവെ ടിക്കറ്റും ഒഴികെ മറു സകല സാധനങ്ങളും പോയി. പോയ സാധനങ്ങളിൽ ഏറ്റവും വിലപിടിച്ച സാധനങ്ങളും, ബാബു ഗോവിന്ദസെൻ കൊടുത്ത പൊൻഗഡിയാളും ചങ്ങലയും ഒരു വിലയുള്ള ദന്തത്തിന്റെ എഴുത്തുപെട്ടിയും വിശേഷമായ നീരാളത്തിന്റെ ഉടുപ്പുകളും ആണു്. പാവം! സാധു മാധവൻ അന്ധനായി പ്ലാട്ടഫോമിൽ കുറെ നിന്നു—വണ്ടിയും പോയി. സ്വത്തുക്കളും സകലവും അലഹബാദിലെ സബ്ജഡ്ഡിയും കൊണ്ടു പോയി.

ഈ ഷിയർ ആലിഖാൻ എന്നു കള്ളപ്പേർ പറഞ്ഞ പെരുങ്കള്ളൻ ഈവക പ്രവൃത്തിയിൽ വളരെ പണം തട്ടിപ്പറിച്ചവനാണു്. മാധവനെ ഇവനും ഇവന്റെ കൂട്ടരുംകൂടി വൈകുന്നേരം പലഹാരം കഴിപ്പാൻ എറങ്ങിയ സ്റ്റേഷനിൽവെച്ചു കണ്ടു. ദിക്കു പരിചയമില്ലാത്തവനാണെന്നു

മനസ്സിലായി, തന്റെ കൂറുകള്ളന്മാർ രണ്ടാളോടുകൂടി മുമ്പു പറഞ്ഞ വേഷംകെട്ടി പുറപ്പെട്ട നമ്മടെ മഹാ ശുദ്ധാത്മാവായ മാധവനെ ഇങ്ങിനെ ചതിച്ചതാണു്. ആ കള്ളന്മാർ മാധവന്റെ വണ്ടിയിൽനിന്നു സാമാനവും എടുത്തു സ്റ്റേഷനിൽനിന്നു കുതിച്ചു് ഓടിപ്പൊയ്ക്കളകയും ചെയ്തു.

എനി എന്തു നിവൃത്തി ഈശ്വരാ! എന്നു വിചാരിച്ചു മാധവൻ ഓടി സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്ററുടെ മുറിയിൽ ചെന്നു.

മാധവൻ:—ഇതാ എന്റെ സാമാനങ്ങളം എല്ലാം കളവു പോയിരിക്കുന്നു. ഞാൻ അന്യരാജ്യക്കാരനാണു്. എന്നെ ദയവുചെയ്തു സഹായിക്കണേ!

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:—പൊല്ലീസ്സുകാരോടു പോയി പറയൂ.

മാധവൻ:—പൊല്ലീസ്സുകാരെ ആരെയും കാണുന്നില്ലാ.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:—അതിനു ഞാൻ എന്തുചെയ്യും?

മാധവൻ:—ഞാൻ അന്യദിക്കുകാരനാണു്.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:—അതിനു ഞാൻ എന്തു ചെയ്യും?

മാധവൻ:—എനിക്കു് ഈ ദിക്കിൽ ആരും പരിചയമില്ലാ.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:—അതിനു ഞാൻ എന്തു ചെയ്യും?

മാധവൻ:—നിങ്ങടം എനിക്കു വല്ല സഹായവും ചെയ്യാഞ്ഞാൽ ഞാൻ വളരെ കഴങ്ങിപ്പോവുമല്ലൊ.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:—പൊല്ലീസുകാരോടു പോയി പറയൂ. പോട്ടർ, ഈ മനുഷ്യനു പൊല്ലീസ്സുകാരെ കാണിച്ചുകൊടുക്കു. ഇവിടെ പൊല്ലീസ്സുകാർ ആരും ഇല്ലെങ്കിൽ പൊല്ലീസ്സുകച്ചേരി കാണിച്ചുകൊടുക്കു.

പ്ലാറ്റുഫോറത്തിൽ പൊല്ലീസ്സുകാരെ കണ്ടില്ലാ. പൊല്ലീസ്സുകച്ചേരിയിൽ ചെന്നപ്പോഴം അവിടെ വാതിൽ അടച്ചിരിക്കുന്നു. ആ ദിക്കിൽ നമ്മളുടെ ബ്രിട്ടീഷ് ഇൻഡ്യയിലെ പൊല്ലീസ്സുകാർ അല്ല. ഈ കളവുപോയതും ബ്രിട്ടീഷ് ഇൻഡ്യസ്സു പുറത്തു് ഒരു രാജ്യത്തുവെച്ചാണു്. മാധവന്റെ പിന്നാലെതന്നെ ഹോട്ടലിലെ ബട്ലർ കൂടിയിരിക്കുന്നു. ''സാമാനം ഉണ്ടാക്കിയതിന്നു് ഒന്നര ഉറുപ്പിക ചാർജ്ജുണ്ടു്—വേണമെങ്കിൽ തിന്നോളണം, പണം തരണം. ''എന്നു പറഞ്ഞു പിന്നാലെ വരുന്നു.

മാധവൻ:–ഞാൻ സാധനങ്ങൾക്കൊന്നും ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ആ കള്ളനല്ലേ പറഞ്ഞതു്? ഞാൻ എന്തിനാണു പണം തരുന്നതു്?

ബട്ളർ:–നിങ്ങളാണു പറഞ്ഞതു്. നിങ്ങൾ പണം തരണം.

എന്നു പറഞ്ഞു പിന്നെയും പിന്നാലെ വിടാതെ കൂടി.

പൊല്ലീസ്സുകാരെ ഒരാളെയും കാണാത്തതിനാൽ മാധവൻ പിന്നെയും തീവണ്ടിസ്റ്റേഷനിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങിവന്നു. സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്ററുടെ അടുക്കെ പോയി.

മാധവൻ:–പൊല്ലീസ്സുകാരെ ആരെയും കാണുന്നില്ല.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:–അതിനു ഞാൻ എന്തു ചെയ്യും?

ബട്ളർ:–(സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്ററോടു്) ഇദ്ദേഹം ഹോട്ടലിൽ വന്നു സാമാനങ്ങൾക്കു കല്പനകൊടുത്തു. ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു വന്നശേഷം ഇപ്പോൾ വില തരുന്നില്ലാ.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:–(മാധവനോടു്) അതു് എന്താണു കൊടുക്കാത്തതു്?

മാധവൻ:–നിങ്ങൾ കല്പിച്ചാൽ കൊടുക്കാം, എന്റെ കൈയിൽ ഉള്ള മുഴുവൻ പണവും കൊടുക്കാം. എന്നാൽ നിങ്ങൾ എനിക്കു് ഒരു ഉപകാരംമാത്രം ചെയ്യണം. ഞാൻ ഇങ്ങിനെ സങ്കടത്തിൽപെട്ട ഒരു മനുഷ്യനല്ലേ—എന്റെ ഒരു സ്നേഹിതനു് ഒരു ടെലിഗ്രാം (കമ്പിവർത്തമാനം) അയച്ചുതരണം.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:–നേരം ആറുമണി കഴിഞ്ഞുവെല്ലൊ. ആരാണു് സ്നേഹിതൻ?

മാധവൻ:–മിസ്റ്റർ ഗോപീനാഥബാനർജ്ജി എന്റെ ഒരു സ്നേഹിതനാണു്. അദ്ദേഹത്തിനെ കാണ്മാനാണു ഞാൻ പോവുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു കമ്പി ഇപ്പോൾതന്നെ അയച്ചുതരണം.

'ഗോപീനാഥബാനർജ്ജി' എന്ന പേരു കേട്ടപ്പോൾ എന്തോ സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്ററുടെ പ്രകൃതം ഒന്നു വല്ലാതെ മാറി. ആ കോടീശ്വരന്റെ സ്വന്തം ആളാണു് ഈ സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ. ബഹുവിധമായ സാമാനങ്ങൾ ഈ സ്റ്റേഷനിൽകൂടി അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി ദിവസംപ്രതി വന്നും പോയിക്കൊണ്ടും

ഇരിക്കുക. വളരെ പണം സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർക്കു് അദ്ദേഹത്തോടു് സമ്മാനമായിട്ടും മറും കിട്ടിവരുന്നുണ്ടു്. അത്രയുമല്ല, ഒരു കൂറി എന്തോ ഒരു വികടം കാണിച്ചതിനാൽ ഈ സ്റ്റേഷൻ മാസ്റ്ററുടെ കാല്ലു ചങ്ങലവരാൻപോയതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദയയാൽ ഇല്ലാതെ ആയിരിക്കുന്നു. ഗോപിനാഥബാനർജ്ജി എന്നുവെച്ചാൽ ആ സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർക്കു് ഒരു ഈശ്വരനെപ്പോലെയാണു്. ആ പേരു പറഞ്ഞുകേട്ട ഉടനെ അദ്ദേഹം ഇരിപ്പടത്തിൽനിന്നു് എണീറ്റു.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:–താങ്കൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതനോ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കലേക്കു പോവുന്നുവോ? പോ ർ, കസാല കൊണ്ടുവാ. ഇരിക്കിൻ. ടെലിഗ്രാം ഈ നിമിഷം അയയ്ക്കാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു ടെലിഗ്രാമിനു് ഇപ്പോഴും ഞാൻ മറുവടി അയച്ചതേ ഉള്ളു. അദ്ദേഹം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥലത്തുള്ള റെയിൽവേസ്റ്റേഷനിൽത്തന്നെ ഇപ്പോഴും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ടെലിഗ്രാം വേഗം എഴുതിത്തരികേ വേണ്ടു

മാധവൻ ഉടനെ ടെലിഗ്രാം എഴുതി സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ വശം കൊടുത്തു.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ അഞ്ചുനിമിഷത്തിലകത്തു മറുവടി വരുത്തിത്തരാമെന്നു പറഞ്ഞു ടെലിഗ്രാം അടിച്ചു. മാധവനു കുറെ ചായയും മറും ക്ഷണം വരുത്തിക്കൊടുത്തു. ഉടനെ പൊല്ലീസ്സുകാരുടെ അടുക്കെ ആളെ അയച്ചു. വേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്തു. പണത്തിനു ചോദിച്ച ഹോട്ടൽ ബട്ലരെ തല്ലുവാൻ കണ്ടതേ ഇല്ലാ. കഷ്ടിച്ചു് ഒരു അരമണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞപ്പോഴും മറുവടി ടെലിഗ്രാം എത്തി. സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർക്കു്, നേരെ താഴെ പറയുന്നപ്രകാരമായിരുന്ന ടെലിഗ്രാം:

''മലബാറിൽനിന്നു വരുന്ന മാധവന്റെ ടെലിഗ്രാം കിട്ടി. ഇദ്ദേഹം എന്റെ പ്രാണപ്രിയനായ ഒരു മനുഷ്യനാണു്. ഇദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ട സകല ഉപചാരങ്ങളും ചെയ്തു് വളരെ സുഖമാക്കി താങ്കൾ ഇന്നുരാത്രി അവിടെ പാർപ്പിക്കണം. മാധവന്റെ ടെലിഗ്രാം ഇവിടെ കിട്ടുമ്പോൾ ഇവിടുന്നു് അങ്ങോട്ടുള്ള ഒടുവിലത്തെ വണ്ടി പോയിരിക്കുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ 'ഈ രാത്രിയിൽത്തന്നെ' ഞാൻ അവിടെ എത്തു

മായിരുന്നു. മാധവനോട്ട് അശേഷം വ്യസനിക്കരുതെന്നു താങ്കൾ പറയണം. താങ്കൾ അയാളുടെ കൂടെത്തന്നെ സകല ഉപചാരങ്ങളും ചെയ്തു ഞാൻ എത്തുന്നവരെ ഇരിക്കണം. ഞാൻ നാളെ ഒന്നാമത്തെ വണ്ടിക്കു് അവിടെ എത്തും. പൊല്ലീസ്സിനും് ഇപ്പോൾതന്നെ അറിവുകൊടുക്കണം. അതൊന്നും മാധവനറിയേണ്ട—വേണ്ടതു് സകലം നിങ്ങൾ തന്നെ ചെയ്യണം.''

ഈ ടെലിഗ്രാം എത്തിയശേഷം സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ മാധവനുചെയ്ത ഉപചാരങ്ങളും ആദരവുകളും ഒരു രാജാവിനോ വലിയ പ്രഭുവിനോ കൂടി അദ്ദേഹം ചെയ്യുമോ എന്നു സംശയമാണു്.

ഉടനെ പൊല്ലീസ്സിനും് ആളെ അയച്ചു. മാധവനു ഹോട്ടലിൽ കിടക്ക, കുട്ടിൽ, മേശ, കസാല മുതലായ പലേ സാമാനങ്ങളും ഉള്ള ഒരു വലിയ മുറി ഒഴിച്ചു്, അതിൽ ഇരിപ്പാൻ ശട്ടമാക്കി. ഒരു കാൽമണിക്കൂറിനുള്ളിൽ ആ ദിക്കിലെ പൊല്ലീസ്സിന്റെ ഒരു ഹെഡാപ്പുരും കുറെ ശിപായിമാരും കൂടി എത്തി. ഹെഡാപ്പുർ ഒരു മുസൽമാനാണു്; അതി ഭയങ്കരവേഷം. സ്റ്റേഷനിൽ എത്തിയ ഉടനെ സ്റ്റേഷൻ മാസ്റ്ററോടു്,

ഹെഡാപ്പുർ:—കളവുപോയതു് ആക്കാണു്? എത്ര മുതൽ പോയി?

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:—മലയാളത്തിൽനിന്നു് ഒരു രാജാവു വന്നിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെവക ഒരുലക്ഷം ഉറുപ്പികയുടെ മുതൽ പോയിപ്പോയി. ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിയുടെ ഇഷ്ടനാണു് ഈ രാജാവു്. ഈ അകത്തിരിക്കുന്നുണ്ടു്—വലിയ രാജാവാണു്. വിവരത്തിനും് ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിക്കു് അദ്ദേഹംതന്നെ ടെലിഗ്രാം അയച്ചു. അതിനുവന്ന മറുവടി എനിക്കാണു്. ഇതാ നോക്കിൻ.

എന്നു പറഞ്ഞു ടെലിഗ്രാം ഹെഡാപ്പുരെ പക്കൽ കൊടുത്തു.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ പറഞ്ഞതെല്ലാം മാധവൻ അകായിൽ നിന്നു കേട്ടു. വളരെ വ്യസനത്തിലാണു് തന്റെ അപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി എങ്കിലും, താൻ മലയാളത്തിലെ ഒരു രാജാ

വാണെന്നും ലക്ഷം ഉറുപ്പികയുടെ മുതൽ കളവുപോയി എന്നും സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ പറഞ്ഞതു കേട്ടപ്പോഴും മാധവൻ ഉറക്കെ ചിറിച്ചുപോയി.

ഹെഡാപ്പീസർ ടെലിഗ്രാം വായിച്ചു തല ഒന്നു കുലുക്കി സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്ററോടു്,

ഹെഡാപ്പീസർ, ''എനിക്കു രാജാവിനെ ഒന്നു കാണണം. അന്യായത്തിന്റെ വിവരം കുറിച്ചെടുക്കണം.'' എന്നു പറഞ്ഞു.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ അകത്തുപോയി ഹെഡാപ്പീസരോടു് അകത്തേക്കു വരാമെന്നു പറഞ്ഞശേഷം അതികുറവായ ഈ തുലുക്കൻ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ അകത്തേക്കു കടന്നു വളരെ ഭക്തിയോടെ മാധവനു് ഒരു സെലാം ചെയ്തു കൈകളും രണ്ടും താഴ്ത്തി ഡ്രിൽ ചെയ്വാൻ നില്ക്കുമ്പോലെ മാധവന്റെ മുമ്പാകെ നിന്നു.

മാധവൻ വേഗം കസാലയിന്മേൽനിന്നു് എണീറ്റു് ഇട്ടേഹത്തിന്റെ കൈപിടിച്ചു്, ''താങ്കളെ കണ്ടതു് വളരെ സന്തോഷമായി.'' എന്നു പറഞ്ഞു് അടുക്കെ കസാലമേൽ ഇരുത്തി വളരെ താഴ്മയോടെ സംസാരിച്ചു. ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥനു മാധവനെപ്പറ്റി വളരെ ബഹുമാനവും സന്തോഷവും തോന്നി.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:—രാജാവവർകൾക്കു് ഈ വ്യസനം വന്നതിൽ ഞാൻ വളരെ വ്യസനിക്കുന്നു. എന്നാൽ കഴിയുന്നതു ശ്രമിച്ചു് ഈ കുറ്റം തുമ്പുണ്ടാക്കാൻ നോക്കാം.

മാധവൻ:—ഞാൻ രാജാവല്ലാ.

ഇതു പറഞ്ഞുകേട്ടപ്പോഴും സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർക്കു വളരെ ദ്വേഷ്യം തോന്നി—കുറ്റമല്ലാ ഈ പൊട്ടച്ചാരുടെ മുതൽ കട്ടുപോയതു് എന്നു മനസ്സിൽ നിശ്ചയിച്ചു.

മാധവൻ:—ഞാൻ രാജാവല്ല, മലയാളത്തിലെ ഒരു നായരാണു്. ഗവർമ്മേണ്ടിൽ ഉദ്യോഗമാണു്.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:—ശരി, മുതൽ എത്ര പോയിട്ടുണ്ടു്?

മാധവൻ:—വില തിട്ടമായി പറവാൻ സാധിക്കയില്ല.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:—വളരെ മുതൽ പോയിട്ടുണ്ടു്. വളരെ വളരെ.

മാധവൻ:–ഏറെയും കുറയുമായി ഒരു രണ്ടായിരം ഉറുപ്പികയുടെ മുതൽ ഉണ്ടായിരിക്കാം. പോയ സാധനങ്ങളിൽ വില ഏറിയതു് എല്ലാം എനിക്കു കല്ക്കത്താവിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടമ്പോഴും മഹാരാജശ്രീ ഗോവിന്ദസെൻ സമ്മാനമായി തന്നതായിരുന്നു. അതുകളുടെ വില എനിക്കു നിശ്ചയമില്ലാ.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–ഗോവിന്ദസെനും ഇവിടത്തെ സ്നേഹിതനോ?

മാധവൻ:–അതെ.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–കളവുണ്ടായ വിവരം ഒന്നു പറഞ്ഞു കേട്ടാൽ കൊള്ളാമായിരുന്നു.

മാധവൻ ഉണ്ടായ സംഗതികളും എല്ലാം വിവരമായി പറഞ്ഞു. ഉദ്യോഗസ്ഥൻ കേട്ടശേഷം ഒരു പത്തുമിനിട്ടു് ഒന്നും മിണ്ടാതെ യോഗീശ്വരന്മാർ ധ്യാനത്തിനു് ഇരുന്നാലത്തെ സമ്പ്രദായത്തിൽ നിശ്ചലചലനായി ആലോചിച്ചു. ആലോചനയുടെ അവസാനത്തിൽ ഒരു മന്ദഹാസം ചെയ്തു. വാതുക്കൽ നില്ക്കുന്ന തന്റെ പ്രധാനശിപായിയുടെ മുഖത്തേക്കു് ഒന്നു നോക്കി പിന്നെയും ഒരു മന്ദഹാസം ചെയ്തു. തനിക്കു സകല സൂക്ഷ്മവും കിട്ടി എന്നു നടിച്ചുകൊണ്ടു്: "

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–ഈ കളവുണ്ടായതു ഹോട്ടൽ ബട്ളരുടെ അറിവോടുകൂടിയാണെന്നുള്ളതിലേക്കു് എനിക്കു ലേശംപോലും സംശയമില്ലാ.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:–ശരി——ശരി.

പ്രധാനശിപായി:–ശരി——ശരി; എനിക്കു് ഒരു അണുമാത്രം സംശയമില്ലാ.

എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴേക്കു ശിപായിമാർ നിന്നേടത്തുനിന്നു് ഒന്നു് എളകി അന്യോന്യം മുഖത്തോടുമുഖം നോക്കി. കളവു് ഇത്രവേഗം തങ്ങളുടെ യജമാനൻ തുമ്പുണ്ടാക്കിയതു് ഓർത്തു വളരെ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. തങ്ങൾക്കു കല്പന കിട്ടാൻ വൈകിയെന്ന ഭാവത്തോടെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ മുഖത്തേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു.

മാധവൻ:–ഹോട്ടൽ ബട്ളരുടെ അറിവു് ഉണ്ടാവാൻ സംഗതി ഉണ്ടെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ലാ.

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:–(ബഹുദേഷ്യത്തോടെ) താങ്കൾ എനി ഈ കാര്യത്തിൽ ഒന്നും ചെയ്യേണ്ടതില്ലാ. വേണ്ടതെല്ലാം ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ചെയ്യ കാര്യം തുമ്പുണ്ടാക്കട്ടെ. ഏകദേശം ലക്ഷം കാര്യങ്ങൾ ഇങ്ങിനെയുള്ളവ തുമ്പുണ്ടാക്കിയ മഹാന്മാരാണു് ഇവർ. അവരുടെ പ്രവൃത്തി അവർ ചെയ്യുകൊള്ളട്ടെ.

മാധവൻ, ''അങ്ങിനെതന്നെ. എനി ഞാൻ ഒന്നും പറയുന്നില്ല,'' എന്നു പറഞ്ഞു.

പ്രധാന ഉദ്യോഗസ്ഥൻ ഉടനെ അവിടുന്നു് എഴുനീറ്റു പുറത്തേക്കു വന്നു ഹോട്ടൽ ബട്ളരെ വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞു. ബട്ളർ വളരെ ഭയപ്പെട്ടു വിറച്ചുംകൊണ്ടു് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ അടുക്കെ വന്നുനിന്നു.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–അദ്ദേഹത്തിന്റെ വക മുതൽ നീ കട്ടതു് എവിടെ വെച്ചിരിക്കുന്നു? എടുക്കു്.

ബട്ളർ:–ഞാനോ, ആരുടെ മുതൽ? കഷ്ടം, ഞാൻ കട്ടുവോ?

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–(ഒരു ശിപായിയോടു്) ആ നായിനെ ഇടി.

ബട്ളർ:–അയ്യോ!

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–ഇനിയും ഇടി.

ബട്ളർ:–അയ്യയ്യോ! അയ്യയ്യോ! ഞാൻ ഒന്നും അറിയില്ലാ.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–നല്ലവണ്ണം ഇടി—കഴുതെ. നിണക്കു ബലം ഇല്ലെ. പ്രധാന ശിപായീ! നീ ഇടി, ഇടി, തലയ്ക്കു് ഇടി.

ബട്ളർ:–അയ്യോ! അപ്പാ! അപ്പപ്പാ! അപ്പപ്പാ! ചത്തു—ചത്തു—ഞാൻ ചത്തു—ദൈവമേ! എന്നെ കൊന്നു.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–ഇടിക്കു്—എനിയും ആ നായിനെ ഇടിച്ചു കൊല്ലു്.

ബട്ളർ:–അപ്പാ! എനിക്കു വെള്ളം കുടിക്കണം—ഞാൻ മരിക്കാറായി.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–അവന്റെ കയ്യി പിടിച്ചു പിന്നാക്കം മുറുക്കിക്കെട്ടി മേലോട്ട വലിച്ചുപൊന്തിക്ക. മറെറാരു ശിപായി അവന്റെ കാൽ മുന്നോട്ട ബലത്തോടെ വലിക്കട്ടെ.

കല്പിച്ചപ്രകാരം ചെയ്തപ്പോഴം:

ബട്ലർ:–(വേദന സഹിക്കാൻ പാടില്ലാതെ) അയ്യോ! അയ്യോ! ഞാൻ മുതൽ എടുത്തു തരാം——എടുത്തു തരാം.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–എവിടെ വെച്ചിരിക്കുന്നു?

ബട്ലർ:–അവിടെ എങ്ങാനും വെച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നെ ഒന്നു് അഴിച്ചുവിടണം!

ഉദ്യോഗസ്ഥൻ:–എവിടെ വെച്ചിരിക്കുന്നു?

ബട്ലർ:–അയ്യയ്യോ! ഞാൻ കിടക്കുന്ന മുറിയിൽ വെച്ചിട്ടുണ്ട്. കെട്ടു് അഴിക്കണേ!

സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ:–(മാധവനോടു്) കണ്ടില്ലെ——കള്ളൻ, ഇവനാണു കട്ടതു്. താങ്കൾ മഹാ ദയാബുദ്ധിയാണു്. ഇപ്പോഴം മുതൽ വരുന്നതു കാണാം.

മാധവനു് ഇതു് അശേഷം ബോദ്ധ്യമായില്ലാ. അവൻ വേദന സഹിക്കാൻ പാടില്ലാത്തതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞതാണെന്നു തീച്ചയായും വിശ്വസിച്ചു! കാര്യവും അതുപോലെ തന്നെ. അകത്തേക്കു പോയി ബട്ലർ വെറുതെനിന്നു. അയാംവശം ഇല്ലാത്ത മുതൽ അയാം എങ്ങിനെ എടുത്തു കൊടുക്കും? ഏതെങ്കിലും പിന്നെയും കുറെ അന്വേഷണങ്ങളും മറും ചെയ്തു. ചില പോട്ടർമാരെയും കൂലിക്കാരെയും എല്ലാം വളരെ അടിച്ചു. ഒന്നും തുമ്പാവാത്തതിനാൽ ഏകദേശം പന്ത്രണ്ടുമണിയായപ്പോഴം ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ വെളിച്ചാവുമ്പോഴം വരാമെന്നു പറഞ്ഞു പോകയും ചെയ്തു.

രാവിലെ ഒന്നാമത്തെ വണ്ടിക്കു ഗോപീനാഥബാനർജി വന്നു. കളവുകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു കുറെ അന്വേഷിച്ചു. ഒന്നും തുമ്പുണ്ടായില്ല. പിന്നെയും അന്വേഷിപ്പാൻ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെയും മറും ഏല്പിച്ചു മാധവനേയുംകൂട്ടി തന്റെ രാജ്യത്തേക്കു പോന്നു. ഈ വിവരങ്ങളംകൂ് എല്ലാം തന്റെ രാജ്യത്തു് എത്തിയ ഉടനെ ഗോവിന്ദസേന്നു കമ്പി അയച്ചു.

അതിനു ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിക്കു വന്ന മറുവടിക്കമ്പി താഴെ ചേർക്കുന്നു:

''മാധവനു നേരിട്ട നിർഭാഗ്യത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു. മാധവനു വടക്കൻഇന്ത്യയിൽ സഞ്ചാരത്തിനും മടങ്ങി മദിരാശിക്കു പോവാനും ഉള്ള സകല ചിലവുകൾക്കും ആയി രണ്ടായിരം ഉറുപ്പിക മാധവന്റെ അധീനത്തിൽ നിൽക്കണം. എന്നാൽ, ഉറുപ്പിക ഒന്നായി കൈയിൽ കൊണ്ടുപോവണ്ടാ. തൽക്കാലം ആവശ്യമുള്ളതുമാത്രം കൈയിൽ റൊക്കം നാണ്യമായി ഇരുന്നോട്ടെ. ശേഷം ആവശ്യമുള്ളതു് അല്ലഹബാദ്, ആഗ്രാ, ഡെൽഹി, ലാഹൂർ ഈ ബാങ്കുകളിൽനിന്നു് അതാതുസമയം വാങ്ങാൻ ചെക്കുകൾ കൊടുക്കണം. മാധവൻ ബൊമ്പായിൽ മടങ്ങിയെത്തുന്നതുവരെ കൂടെ സഞ്ചരിക്കാൻ നമ്മുടെ ബൈരാംഖാനെക്കൂടി അയയ്ക്കണം. അവൻ സഞ്ചരിച്ചു നല്ല പരിചയമുള്ളവനാണു്. മുതലുകൾ പോയതിൽ മാധവൻ അശേഷം വ്യസനിക്കേണ്ടാ എന്നു തീർച്ചയായി മാധവനോടു പറയണം.''

ഈ ടെലിഗ്രാം വായിച്ചപ്പോൾ മാധവനു മനസ്സിൽ ഗോവിന്ദസേനെ കുറിച്ചു് ഉണ്ടായ ഒരു ബഹുമാനവും ഭക്തിയും എന്റെ വായനക്കാർക്കുതന്നെ അനുമാനിക്കാവുന്നതാണല്ലൊ. എന്നാലും ഗോവിന്ദസേനെക്കൊണ്ടു് എനി ഒരു കാശ്രുപോലും തനിക്കുവേണ്ടി ചിലവിടിയിക്കുന്നതു് മാധവനു പ്രാണസങ്കടമായി തോന്നി, ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിയോടു പറയുന്നു.

മാധവൻ:—മഹാ ഔദാര്യശാലിയായ ഗോവിന്ദസെൻ അധികംകാലം ലോകത്തിലെ ഗ്രുണത്തിന്നായി ജീവിച്ചിരിക്കട്ടെ. ഞാൻ ഇപ്പോൾ മദിരാശിക്കു മടങ്ങാനാണു വിചാരിക്കുന്നതു്. അവിടെ പോയിട്ടു കുറെ ദിവസം കഴിഞ്ഞു് ഇങ്ങട്ടു വീണ്ടും വന്നു ഗോവിന്ദസെൻ അവർകളെയും താങ്കളെയും കണ്ടുകൊള്ളാം. എനിക്കു് ഇവിടെനിന്നു മദിരാശിയിലേക്കു വഴിയാത്രയ്ക്കുള്ള പണം മാത്രം ഇപ്പോൾ കിട്ടിയാൽ മതി.

ഗോപീനാഥബാനർജ്ജി:—അങ്ങിനെതന്നെ. എന്നാൽ

ഒരു നാലഞ്ചുദിവസം എന്റെ കൂടെ ഇവിടെ താമസിച്ചിട്ടു പോവാം. എന്നാലേ എനിക്കു സുഖമുള്ളു.

എന്നു പറഞ്ഞതിനെ അനുവദിച്ചു നാലഞ്ചുദിവസം കൂടി അവിടെ താമസിച്ചു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ബൊമ്പായിൽ താമസിക്കുന്നതായി മുമ്പത്തെ അദ്ധ്യായത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കക്കു ശരീരത്തിന്നു് ഇപ്പോഴും നല്ല സുഖമായില്ല. ബമ്മയിലേക്കു പുറപ്പാടു് ഇന്നു്, നാളെ, മറന്നാൾ എന്നുവെച്ചു കഴിയുന്നു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഒരു ദിവസം ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ബൊമ്പായി എസ്പ്ലനെഡിനു സമീപം കാറുംകൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോൾ സമീപത്തുകൂടി ബാബു കേസബചന്ദ്രസേൻ കടന്നുപോയി. കേസബചന്ദ്രസേൻ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവന്റെ മുഖം കണ്ടപ്പോൾ മാധവന്റെ മുഖച്ഛായപോലെ തോന്നി. തിരിയെ ഇങ്ങട്ടുതന്നെ മടങ്ങി ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവന്റെ അടുക്കെ വന്നു ചോദിക്കുന്നു:

കേസബചന്ദ്രസേൻ:—താങ്കൾ ഏതു രാജ്യക്കാരനാണു്?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—മലബാർ രാജ്യക്കാരനാണു്.

കേസബചന്ദ്രസേൻ:—ശരി; അങ്ങിനെ കണ്ടപ്പോൾ എനിക്കു തോന്നി. മലബാറിൽ മാധവൻ എന്നൊരാളെ താങ്കൾ അറിയുമോ?

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ഒന്നു ഞെട്ടി. വല്ലാതെ പരിഭ്രമിച്ചു. സന്തോഷവും സന്താപവും ആശ്ചര്യവും ഒക്കെക്കൂടി മനസ്സിൽ തിക്കിത്തിരക്കി വലഞ്ഞുപോയി. ഉടനെ—

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—അദ്ദേഹം എവിടെ ഉണ്ടു്? ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു സംബന്ധിയാണു്. അദ്ദേഹം ഞങ്ങടെ രാജ്യംവിട്ടു പൊയ്ക്കളഞ്ഞിട്ടു് രണ്ടു മാസത്തോളമായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛനും ഞാനുംകൂടി പലേ ദിക്കിലും അദ്ദേഹത്തെ തിരഞ്ഞു കാണാതെ വ്യസനിച്ചു വലഞ്ഞു നടക്കുന്നു. ഇവിടെ എട്ടുപത്തു ദിവസമായി ഞങ്ങൾ എത്തീട്ടു്.

ഉടനെ കേസബചന്ദ്രസേൻ വിവരങ്ങൾ എല്ലാം പറഞ്ഞു. ഒടുവിൽ—

കേസബചന്ദ്രസേൻ:—ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം കൽക്കത്താ വിട്ടിരിക്കാം. എന്നാൽ അച്ഛനു ഞാൻ ഒരു കമ്പി അയച്ചു് അതിന്റെ വിവരം അറിയാം.

എന്നു പറഞ്ഞു കേസബചന്ദ്രസേനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും കൂടെ ടെലഗ്രാഫ് ആഫീസിൽ പോയി കമ്പി അയച്ചു. ഉടനെ കൂടെ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരുടെ അടുക്കെ കേസബചന്ദ്രസേൻ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനോടുകൂടെ പോയി. അദ്ദേഹത്തെയും ആൾക്കാരെയും ഒന്നിച്ചു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു തന്റെ വീട്ടിൽ താമസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഏകദേശം രാത്രി എട്ടുമണിക്കു മറുവടി കമ്പി എത്തി: ''മാധവൻ കൽക്കത്താ വിട്ടിരിക്കുന്നു. ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിയുടെ അടുക്കെ ഉണ്ടായിരിക്കണം. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ ഒന്നും വ്യസനിപ്പാൻ ആവശ്യമില്ലാ. ഉടനെ സുഖമായി വന്നുചേരും,'' എന്നാണു മറുവടി. അതു കിട്ടിയ ഉടനെ ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തിലേക്കു രാത്രിതന്നെ കമ്പി അടിച്ചു. മാധവൻ അവിടെ ഉണ്ടോ എന്നു മാത്രമാണു കമ്പിയിൽ ചോദിച്ചതു്. അതിനു പ്രഭാതത്തിൽ മറുവടി കിട്ടി.

മറുവടി—''മാധവൻ ഇന്നു വൈകുന്നേരം ആറുമണിക്കു് ഇവിടെനിന്നു ബൊമ്പായിക്കു വണ്ടി കയറി. സുഖക്കേടു യാതൊന്നുമില്ലാ. ബൊമ്പായിൽ എത്തിയ ഉടനെ താങ്കളെ കാണും.''

ഈ കമ്പി വായിച്ചു കേട്ടപ്പോൾ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർക്കും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ഉണ്ടായ സന്തോഷത്തെക്കുറിച്ചു ഞാൻ എന്താണു പറയേണ്ടതു്?

ബൊമ്പായിൽ മാധവൻ കയറിയ വണ്ടി എത്തുന്ന ദിവസം കേസബചന്ദ്രസേൻ സ്റ്റേഷനിൽ എതിരേല്ക്കാൻ ഗാഡിയുമായി തയ്യാറായി നിന്നു. എന്നാൽ ഒരു നേരമ്പോക്കു് ഉണ്ടാക്കണം എന്നു കേസബചന്ദ്രസേൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരോടും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനോടും അവരുടെ ആൾക്കാരോടും സ്റ്റേഷനിലേക്കു വരണ്ടാ

എന്നും, താനും മാധവനുംകൂടി വീട്ടിലേക്കു വരുമ്പോഴും അവരെ പുറത്തു കാണരുതെന്നും, താൻ മാധവനെ പെട്ടെന്നു കൊണ്ടുവന്നു കാണിക്കുമെന്നും പറഞ്ഞു ശട്ടംചെയ്തിട്ടാണു കേസബചന്ദ്രസേൻ സ്റ്റേഷനിലേക്കു പോയതു്. സ്റ്റേഷനിൽ എത്തുമ്പോഴേക്കു വണ്ടിയും എത്തി. മാധവൻ വണ്ടിയിൽനിന്നു് ഏറങ്ങിക്കുടുമ്പോഴും കേസബചന്ദ്രസേനെ കണ്ടു. ഉടനെ കൈകൊടുത്തു രണ്ടുപേരുംകൂടി വണ്ടിയിൽ കയറി കേസബചന്ദ്രസേന്റെ ബങ്കളാവിൽ എത്തി പുറത്തു ബ്രാന്തയിൽ ഇരുന്നു. കേ ബചന്ദ്രസേൻ കൽക്കത്താ വിട്ട ശേഷം നടന്ന വാസ്തവങ്ങളും എല്ലാം മാധവൻ പറഞ്ഞു. കേസബചന്ദ്രസേൻ എല്ലാം കേട്ടു. ഒടുവിൽ—

കേസബചന്ദ്രസേൻ:— ആട്ടെ, അലഹബാദിലെ സബ്ജഡ്ജിയുമായി പരിചയമായല്ലൊ. കുറെ ദ്രവ്യനാശം വന്നാലും തരക്കേടില്ല—നല്ല ഒരു സ്നേഹിതനെ കിട്ടിയല്ലോ!

എന്നും മറ്റും പറഞ്ഞു രണ്ടുപേരും വളരെ ചിരിച്ചു.

കേസബചന്ദ്രസേൻ:— എനിയത്തെ ഉദ്ദേശം എന്താണു്? മലബാറിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങുകയല്ലേ നല്ലതു്?

മാധവൻ:—ഇല്ലാ. മലബാറിലേക്കു് ഇപ്പോഴും മടങ്ങുന്നില്ലാ. എന്നാൽ നാളെ ഞാൻ മദിരാശിക്കു പോയി എട്ടു പത്തുദിവസത്തിനകത്തു് ഇങ്ങട്ടുതന്നെ മടങ്ങും.

കേസബചന്ദ്രസേൻ:—മദിരാശിയോളംമാത്രം പോയി മടങ്ങുന്നുവോ? മലബാറിലേക്കുകൂടി പോവരുതോ? അച്ഛനേയും മറ്റും ഒന്നു കാണാമല്ലോ.

അച്ഛൻ എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴും മാധവനു ബഹു വ്യസനം തോന്നി. എങ്കിലും മറെറ സംഗതി ഓർത്തപ്പോഴും മലബാറിനെ മനസ്സുകൊണ്ടു് ഒന്നു ശപിച്ചുംകൊണ്ടു്:

മാധവൻ:—അച്ഛനെ കാണ്മാൻ എനിക്കു വളരെ ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. തല്ക്കാലം സാധിക്കയില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.

കേസബചന്ദ്രസേൻ:—എന്നാൽ ഇനി നമുക്കു ഭക്ഷണം കഴിക്കാറായല്ലൊ. കുളിക്കുണ്ടോ?

മാധവൻ:—കുളിക്കാം.

എന്നു പറഞ്ഞു മാധവൻ എണീറ്റു.

കേസബചന്ദ്രസേൻ:–ഞാൻ ഇന്നു് എന്റെ സ്നേഹിതന്മാരിൽ രണ്ടാളേക്കൂടി താങ്കളുടെ പ്രീതിക്കായി ഭക്ഷണത്തിന്നു വരാൻ ക്ഷണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. താങ്കൾക്കു് അവരെ കാണാൻ സന്തോഷമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–താങ്കളുടെ സ്നേഹിതന്മാർ എന്റെറയും സ്നേഹിതന്മാർതന്നെ. അവരെ ക്ഷണിച്ചതു് എനിക്കു് അത്യന്തം സന്തോഷമായി.

എന്നു പറഞ്ഞു മാധവൻ കൂളിപ്പാൻ പോയി. കൂളിപ്പാൻ പോയ ഉടനെ കേസബചന്ദ്രസേൻ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരേയും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനേയും ഭക്ഷണം ചെയ്യുന്ന മുറിയിലേക്കു വിളിച്ച തീൻമേശയുടെ അടുക്കെ ഇരുത്തി. താനും ഇരുന്നു. കൂറേ കഴിഞ്ഞപ്പോഴേ മാധവൻ കൂളികഴിഞ്ഞു വരുന്നതു കണ്ടു കേസബചന്ദ്രസേൻ എതിരേറ്റു് ഈ മുറിയിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വന്നു.

കേസബചന്ദ്രസേൻ:– ഇതാ ഈ ഇരിക്കുന്ന രണ്ടുപേരേയാണു ഞാൻ ക്ഷണിച്ചതു്. താങ്കളുമായി മുമ്പു പരിചയമുണ്ടോ? ഞാൻ അറിയില്ലാ.

മാധവൻ നോക്കി. പിന്നെ ഉണ്ടായതു് എന്താണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. ''ഓ—അച്ഛനെ ഞാൻ കണ്ടതു് എന്റെ ഭാഗ്യം!'' എന്നു പറയുമ്പോഴേക്കു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ എഴുന്നീറ്റു മാധവനെ ആലിംഗനംചെയ്തു്, ''അയ്യോ! എന്റെ കുട്ടാ! നീ എന്നെ ഇങ്ങിനെ വ്യസനിപ്പിച്ചുവല്ലോ,'' എന്നു ഗൽഗദാക്ഷരമായി കരഞ്ഞുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

കേസബചന്ദ്രസേൻ ഉടനെ ആ മുറിയിൽനിന്നു മറ്റൊരു മുറിയിലേക്കു പോയി.

ഈ ആലിംഗനവും കരച്ചിലും ഒക്കെ കഴിഞ്ഞശേഷം ഒന്നാമതു ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ പറഞ്ഞതു്:

''ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ഉടനെ നാട്ടിലേക്കു് ഒരു കമ്പി അടിക്കണം. ഇവന്റെ അമ്മയും ആ പെണ്ണും വ്യസനിച്ചു മരിച്ചിരിക്കുമോ എന്നറിഞ്ഞില്ലാ.''

മാധവൻ:–ഏതു പെണ്ണു്? ഏതു പെണ്ണാണു് എന്നെ ക്കുറിച്ചു വ്യസനിച്ചു മരിക്കാൻ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–എന്റെ മരുമകനും ഇന്ദുലേ ഖാ. ഭ്രാന്താ! എന്തൊരു കഥയാണു് ഇതെല്ലാം? എന്തെ ല്ലാം ഗോഷ്ടിയാണു് ഈ കാണിച്ചതു്?

ഇയ്യടെ മാധവനു പലപ്പോഴും വിചാരിയാതെ പെട്ടെ ന്നു പലേ ആപത്തുകളും നേരിട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ചില സന്തോഷങ്ങളും ഇടയിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നില്ലാ. എന്നാൽ അതിനാൽ ഒന്നും ഇപ്പോഴും ഉണ്ടായതുപോലെ ഉള്ള ഒരു സ്വബുത മാധവനു് ഉണ്ടായിട്ടില്ലാ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ പറഞ്ഞതു കേട്ടപ്പോഴും മാധവന്റെ സ്വാംഗം തരിച്ചു മരംപോലെ ആയിപ്പോയി.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:– എന്തു കഷ്ടമാണു കുട്ടാ, നീ ചെയ്തതു്? നിന്റെ അമ്മയേയും ആ പെണ്ണിനേയും ഞങ്ങ ളേയും നീ ഇങ്ങിനെ വ്യസനിപ്പിച്ചുവല്ലോ. നീ നാട്ടിൽ വന്നിട്ടു് ഒരു പൊള്ളം കേട്ടു് അന്ധാളിച്ചു് ഓടിപ്പോയ തല്ലോ. വിവരങ്ങളും എല്ലാം ഞങ്ങളും അറിഞ്ഞു. കഷ്ടം! നിണക്കു് എന്തോ ഒരു ശനിപ്പിഴ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതു തീർന്നുവായിരിക്കാം.

മാധവനു് ഒരക്ഷരവും ശബ്ദിപ്പാൻവയ്യാതെ കസാല മേൽ ഇരുന്നു.

ഉടനെ കേസബചന്ദ്രസേൻ വന്നു് ഇതെല്ലാം കണ്ടിട്ടു് എന്തൊക്കെയോ ചില അപകടം ഉണ്ടു് എന്നു് അദ്ദേഹ ത്തിനു തോന്നിയെങ്കിലും മാധവനോടു് ഒന്നും ചോദിച്ചി ല്ല. എല്ലാവരും ഭക്ഷണത്തിനു് ആരംഭിച്ചു. മാധവനും ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്നപോലെ കാട്ടിക്കൂട്ടി. ഭക്ഷണം കഴി ഞ്ഞു് ഉടനെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ വിവരത്തിനു് ഒരു ടെലിഗ്രാം മലബാറിലേക്കു് അയച്ചു.

കേസബചന്ദ്രസേൻ വേറെ മുറിയിലേക്കു പോയ ശേഷം:

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എന്താണു കുട്ടാ, നീ ഒന്നും മി ണ്ടാത്തതു്?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ഇത്ര വിസ്തൃതം കാണിച്ചിട്ട് എങ്ങനെയാണു മിണ്ടുന്നതു്?

മാധവൻ:–അച്ഛാ! എനിക്കു് ഇതെല്ലാം കേൾക്കുമ്പോൾ, അറബിയൻ നൈട്സിൽ ഉള്ള ഒരു കഥ വായിച്ചുകേൾക്കുമ്പോലെ തോന്നുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–നല്ല കഥയാണു് ഇതു്. ഇന്ദുലേഖയെ നീ ഇങ്ങിനെ വ്യസനിപ്പിച്ചുവെല്ലൊ. നിന്റെ അമ്മ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നു സംശയം, അത്ര പരവശയായിരിക്കുന്നു.

മാധവൻ കണ്ണുനീർ വാത്തുംകൊണ്ടു് മുഖം താഴ്ത്തി.

ആ ദിവസം കേസബചന്ദ്രസേന്റെകൂടെ താമസിച്ചു്, പിറേദിവസത്തെ വണ്ടിക്കു മലയാളത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുവാൻ നിശ്ചയിക്കുകയുംചെയ്തു.

ബാബു കേസബചന്ദ്രസേന്റെ ഉന്നതമായ ഒരു വെണ്മാടസൗധത്തിൽ വിശേഷമായ ചന്ദ്രികയിൽ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും മാധവനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനുംകൂടി അന്നു രാത്രി കാറ്റുകൊള്ളുവാൻ ഇരുന്നപ്പോൾ ഇവർ തമ്മിൽ ഉണ്ടായ മുഖ്യമായ ചില സംഭാഷണങ്ങളെക്കുറിച്ചുകൂടി എന്റെ വായനക്കാരെ അറിയിപ്പാൻ എനിക്കു താല്പര്യമുണ്ടാകയാൽ അതിന്റെ വിവരം എനിയെത്തെ അദ്ധ്യായത്തിൽ കാണിപ്പാൻ നിശ്ചയിക്കുന്നു.

പതിനെട്ട്

ഒരു സംഭാഷണം

ബാബു കേസബചന്ദ്രസേന്റെ അത്യുന്നതമായ വെണ്മാടമേടയിൽ ഹിമശുഭ്രമായ ചന്ദ്രികയിൽ ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും മാധവനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനുംകൂടി ഇരുന്നശേഷം ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ താഴെ പറയുന്ന സംഭാഷണം തുടങ്ങി:

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–കുട്ടികളേ! എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ നിങ്ങളെ പുതിയമാതിരി ഇംഗ്ലീഷ് പഠിപ്പിച്ചു്

അറിവു വരുത്തുന്നതിൽ പലേ ഗുണങ്ങളും നിങ്ങൾക്കു് ഉണ്ടാവുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഒന്നുരണ്ടു വലിയ ദോഷങ്ങൾകൂടി ഇതിൽനിന്നു നിങ്ങൾക്കു സംഭവിക്കുന്നതായി ഞാൻ കാണുന്നു. സാധാരണ നിങ്ങൾക്കുണ്ടാവുന്ന ഗുണങ്ങളെ ഈ ദോഷങ്ങൾ പലപ്പോഴും നശിപ്പിച്ചു നിങ്ങളെ വഷളാക്കിത്തീർക്കുന്നതായി ഞാൻ വ്യസനത്തോടുകൂടി കാണുന്നു. ഇതിന്റെ സംഗതികളെ ഞാൻ വിവരമായി പറയാം. ഒന്നാമതു്, ഈ ലോകത്തിൽ കാണുന്ന സ്വഭാവാനുസൃതമായ അനേകവിധഗുണദോഷങ്ങളുടെ പരിചയത്തിൽനിന്നു കാലക്രമംകൊണ്ടുമാത്രം സൂക്ഷ്മമായി ആലോചിച്ചു താന്താങ്ങൾ തന്നെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതായ പലേവിധകാര്യങ്ങളേയും ബുദ്ധിയുടെ ചാപല്യംതീരാത്ത ബാലന്മാരായ നിങ്ങൾ ഒരുവിധം പുസ്തകങ്ങൾ വായിച്ചും മറ്റും അറിഞ്ഞു് അന്ധാളിച്ച ലൗകികാചാരങ്ങളേയും മതങ്ങളേയും കേവലം വിട്ടു് എന്തും പറയാമെന്നും ചെയ്യാമെന്നും ഉള്ള ഒരു ധൈര്യം നിങ്ങളിൽ വന്നുചേരുന്നു. രണ്ടാമതു്, ഇതുനിമിത്തം നിങ്ങളുടെ ഗുരുജനങ്ങളിലും ബന്ധുവർഗ്ഗങ്ങളിലും നിങ്ങൾക്കു് എല്ലായ്പോഴും ഉണ്ടാകേണ്ടുന്ന ഭക്തി, വിശ്വാസം, സ്നേഹം ഇതുകൾ നിങ്ങൾക്കു ക്രമേണ നശിച്ചു കേവലം ഇല്ലാതായിവരുന്നു. മാധവൻ ഇപ്പോൾ ചെയ്ത പ്രവൃത്തി വിചാരിച്ചുനോക്കുമ്പോൾ ഇംഗ്ലീഷ്പഠിപ്പു നിമിത്തം മാധവനു് ഇപ്പോൾ ഉള്ള അറിവും ആലോചനകളും ഹേതുവായി അങ്ങിനെ ചെയ്വാൻ എടയായതാണെന്നു ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. നാട്ടുവിട്ടുപോവാൻ ഉറച്ചപ്പോൾ മാധവനു പ്രിയപ്പെട്ട അച്ഛൻ അമ്മ ഇവരെക്കുറിച്ചു യാതൊരു സ്മരണയും ഉണ്ടായില്ലല്ലോ. തന്റെ മനസ്സിന്നു സംഗതിവശാൽ ഒരു സുഖക്കേടു തോന്നി അതിന്റെ നിവൃത്തിക്കു രാജ്യംവിട്ടു് ഓടിപ്പോയി. മാധവൻ ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതിൽ ഞാനും മാധവന്റെ അമ്മയും എത്ര വ്യസനിക്കുമെന്നു ലേശംപോലും മാധവൻ ഓർത്തില്ല. ഇതിനു കാരണം, ഞങ്ങളോടു മാധവനു് ഉള്ള ഭക്തിയുടേയും സ്നേഹത്തിന്റേയും വിശ്വാസത്തിന്റേയും കുറവുതന്നെ. അതിനു കാരണം ഇംഗ്ലീഷുപഠിച്ചതു് എന്നു ഞാൻ പറയുന്നു. ഒന്നാമതു്,

മനുഷ്യക്കു ദൈവവിശ്വാസവും ഭക്തിയും വഴിപോലെ ഉണ്ടാവണം. അതു ലേശംപോലും നിങ്ങൾ ഇംഗ്ലീഷു പഠിച്ചവക്കു് ഇല്ലാ. ആ ദൈവവിശ്വാസത്തേയും ഭയത്തേയും അനുസരിച്ചിട്ടാണു ഗുരുജനവിശ്വാസവും ഭക്തിയും ഉണ്ടാവേണ്ടതു്. ദൈവവിശ്വാസംതന്നെ ഇല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ എന്തു ഗുരുജനവിശ്വാസം? കാര്യം എല്ലാം തകരാറുതന്നെ. എന്തുചെയ്യാം?

മാധവൻ:—കഷ്ടം! അച്ഛൻ ഇങ്ങിനെ തെറ്റായി എന്നെക്കുറിച്ചു ധരിച്ചതു വിചാരിച്ചു ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു. ഇംഗ്ലീഷു പഠിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിലും ഞാൻ ഈ കാര്യത്തിൽ ഇതുപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്യുമായിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷുപഠിക്കാത്തവർ ആരും രാജ്യംവിട്ടു പോവുന്നില്ലേ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ഈ വിധം സംഗതികളിൽ അച്ഛനമ്മമാരെ ഇങ്ങിനെ വ്യസനിപ്പിച്ചു നിങ്ങളെപ്പോലെ പഠിപ്പുള്ളവരല്ലാതെ ഇതു ക്രൂരതയോടെ ചെയ്യുമാറില്ല. നിങ്ങളുടെ പുതുമാതിരി അറിവുകൊണ്ടും ആലോചനകൊണ്ടും എന്തെല്ലാം നാശങ്ങൾ ഉണ്ടായിത്തീരുന്നു! അനവധി അനവധി കാലമായി നാം ഹിന്തുക്കൾ ആചരിച്ചുവരുന്ന പലേവിധമായ സൽകർമ്മങ്ങളേയും അതുനിമിത്തം നമ്മൾക്കു സിദ്ധിച്ചുവരുന്ന ഗുണങ്ങളേയും നിങ്ങൾ കേവലം ത്യജിച്ചു് ആവക യോഗ്യമായ സകലകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും സൂക്ഷ്മാലോചന ഒന്നും കൂടാതെ അതികലശലായ പുച്ഛരസത്തോടെ പരിഹസിക്കുന്നതു ഞാൻ കാണുന്നു. ഈ സന്മാഗ്ഗസദാചാരവിദ്വേഷം ഇംഗ്ലീഷുപഠിപ്പിനാൽ ഉണ്ടാവുന്നതാണു്. മനുഷ്യക്കു പഠിപ്പും അറിവും ഉണ്ടാവുന്നതു ദൈവവിചാരത്തിനു പ്രതികൂലമായി വന്നാൽ ആ പഠിപ്പും അറിവും കേവലം നിസ്സാരമായുള്ളതാണു്. അവനവന്റെ പൂർവ്വികന്മാർ ഏതു മതം ആചരിച്ചുവന്നുവോ അതിൽ അവനവനു വിശ്വാസം ഉണ്ടാവണം. നിങ്ങൾക്കു ഹിന്തുമതം കേവലം നിസ്സാരമെന്നുള്ള അഭിപ്രായമായിരിക്കാം ഇപ്പോൾ ഉള്ളതു് എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ക്ഷേത്രത്തിൽ മാധവൻ തൊഴുവാൻ പോകുന്നതു് ഇയ്യടെ എങ്ങും ഞാൻ കണ്ടിട്ടേ ഇല്ല. ഗോവിന്ദൻ

കൂട്ടിയും പോവാറില്ല. ചന്ദനം ഭംഗിക്കുവേണ്ടി തൊടുന്നുണ്ട്. ഭസ്മം തൊടാറേ ഇല്ലെന്നു തോന്നുന്നു. കഷ്ടം! നിങ്ങളും ഇങ്ങിനെ ആയിത്തീർന്നുവല്ലൊ.

മാധവൻ:–അച്ഛനു് ആ വിഷാദം അശേഷം വേണ്ട. എനിക്കു നിരീശ്വരമതമല്ല. ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നുതന്നെയാണു ഞാൻ പലേ സംഗതികളെ ആലോചിച്ചതിൽ തീർച്ചയായും വിശ്വസിക്കുന്നതു്. അമ്പലത്തിൽ പോവേണ്ട എന്നും ഞാൻ വെച്ചിട്ടില്ല. ഭസ്മം കിട്ടിയാൽ കുറി ഇടുന്നതിനും എനിക്കു വിരോധം യാതൊന്നുമില്ലാ. എന്നാൽ ചന്ദനവും ഭസ്മവും അമ്പലവും ഈശ്വരനും തമ്മിലുള്ള സംബന്ധം എന്താണെന്നു് ഞാൻ അറിയുന്നില്ല! അതു് എന്താണെന്നു് അച്ഛൻ പറഞ്ഞു ബോദ്ധ്യമാക്കിയാൽ അമ്പലത്തിൽ പോവുന്നതും ഭസ്മക്കുറി ഇടുന്നതും സാരമായ പ്രവൃത്തികളാക്കിവെച്ചു ഞാൻ മേലിൽ ആചരിച്ചുവരാം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയുടെ അഭിപ്രായമോ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–മനുഷ്യക്കു് അറിവു വർദ്ധിക്കുന്നേടത്തോളം ദൈവവിചാരത്തിന്നു ന്യൂനത സംഭവിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. മതം എന്നു പറയുന്നതു് ഓരോ മനുഷ്യർ ഉണ്ടാക്കിയതാണു്. അതിന്റെ ഗുണദോഷങ്ങളെപ്പറ്റി ചിന്തിപ്പാൻ എല്ലാ മനുഷ്യക്കും അവകാശമുള്ളതാണു്; മതത്തിന്റെ ഗുണദോഷത്തെപ്പറ്റി ഒന്നും ചിന്തിക്കാതെ പൂർവ്വികന്മാർ ആചരിച്ചുവന്നതാകയാൽ നോം ആചരിച്ചുവരണം എന്നു പറയുന്നതു കേവലം തെറ്റാണു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഈവക അധികപ്രസംഗം ചെയ്വാനാണു് ഇംഗ്ലീഷുപഠിപ്പു് ഒന്നാമതു നിങ്ങളെ ഉത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതു്. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിക്കു ദൈവം ഉണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ അഭിപ്രായം?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–എനിക്കു് ഈശ്വരൻ എന്നൊരു പ്രത്യേക ശക്തി ഉണ്ടെന്നു വിശ്വാസമില്ല. ജഗത്തു് എല്ലാം സ്വഭാവാനുസരണമായി ഉണ്ടാവുകയും സ്ഥിതിചെയ്കയും വർദ്ധിക്കുകയും നശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു എന്നു

ഞാൻ അറിയുന്നു. അതിലധികം ഒന്നും എനിക്കറിവില്ല. ഈശ്വരൻ എന്നൊരു സാധനത്തേയോ ആ സാധനത്തിന്റെ വിശേഷവിധിയായ ഒരു ശക്തിയേയോ ഞാൻ എങ്ങും കാണുന്നില്ല. പിന്നെ ഞാൻ അതുണ്ടെന്നു് എങ്ങിനെ വിശ്വസിക്കും?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ശിക്ഷ! മാധവനേക്കാളും ഒന്നും കവിഞ്ഞുപോ? മാധവനു് ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നുള്ള വിചാരമെങ്കിലും ഉണ്ടു്. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിക്കു് അതുംകൂടി ഇല്ലാ. നിങ്ങടം രണ്ടാളുംകൂടി ഒരു സ്കൂളിൽ അല്ലേ പഠിച്ചതു്? പിന്നെ എന്താണു് ഇങ്ങിനെ രണ്ടഭിപ്രായം? ഏതെങ്കിലും, കുട്ടികളെ, നിങ്ങളുടെ മാതിരി വിശേഷംതന്നെ. മാധവനു് ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നുള്ള വിചാരമെങ്കിലും ഉണ്ടല്ലൊ—പൊറുതി. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിക്കു് അതും ഇല്ല, അല്ലേ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–അതെ; ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നു വിചാരിപ്പാൻ ഞാൻ സംഗതി ഒന്നും കാണുന്നില്ല.

മാധവൻ:–ആട്ടെ, അമ്പലത്തിൽ പോവുന്നതും ചന്ദനം ഭസ്മം തൊടുന്നതും ഈശ്വരവിചാരത്തിലേക്കു് ആവശ്യമാണെന്നു് അച്ഛൻ പറഞ്ഞതിനുള്ള സംഗതി കേട്ടാൽ കൊള്ളാമായിരുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഞാൻ പറയാം. നിങ്ങടംക്കു ബോദ്ധ്യമാവുമോ എന്നു ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. നിങ്ങളുടെ ബുദ്ധി എനി നേരേ വരുത്താൻ പ്രയാസം. എങ്കിലും ഞാൻ പറയാം. ക്ഷേത്രം നമ്മടം ഹിന്ദുക്കൾക്കു ദൈവവന്ദനം ചെയ്യേണ്ടതിലേക്കു നിയമിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള സ്ഥലമാണു്. ദൈവം എല്ലാടവും നിറഞ്ഞു സർവ്വാന്തര്യാമിയായി ഇരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും സാധാരണമനുഷ്യർക്കു് ആ തത്വബോധം ഇല്ലായ്കയാൽ അവർക്കു ദൈവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വിചാരവും ഭക്തിയും ഉണ്ടാവാൻവേണ്ടി ബുദ്ധിമാന്മാരായ നമ്മുടെ പൂർവ്വികന്മാർ പണ്ടുപണ്ടേ ഏർപ്പെടുത്തീട്ടുള്ളതാണു് ക്ഷേത്രങ്ങളും അതുകളിൽ പോയി ചെയ്യേണ്ടുന്ന പൂജാക്രമങ്ങളും വന്ദനകളുടെ സമ്പ്രദായങ്ങളും സ്വഭാവങ്ങളും എന്നു ഞാൻ പറയുന്നു. ഭസ്മവും ചന്ദനവും ധരിക്കുന്നതു ദൈവവന്ദന

കരം ചെയ്യുന്നതിൽ ചെയ്യേണ്ടതായി നിയമിക്കപ്പെട്ട ഒരു പ്രവൃത്തിയാണു്. ഇതാണു് ഇവകരം തമ്മിലുള്ള സംബന്ധം.

മാധവൻ:—അച്ഛൻ ഇപ്പോരം പറഞ്ഞതിൽ ക്ഷേത്രവും ഭസ്മവും ചന്ദനവും ആയി തമ്മിലുള്ള സംബന്ധം മനസ്സിലായി. ഈ മൂന്നു സാധനങ്ങളും ഈശ്വരനും തമ്മിൽ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതിയിൽ എന്തു സംബന്ധമാണു് ഉള്ളതെന്നു് എനിയും എനിക്കു മനസ്സിലായില്ലാ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ശരി, അവിടെയാണു ദുഷ്കടം. ക്ഷേത്രം ദൈവവന്ദനസ്ഥലമാണെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ?

മാധവൻ:—അതെ; അച്ഛൻ പറഞ്ഞതു്, പണ്ടുപണ്ടേ ബുദ്ധിമാന്മാരായ നമ്മുടെ പൂർവ്വികന്മാർ സാധാരണമനുഷ്യർക്കു ദൈവവിചാരവും ഭക്തിയും ഉണ്ടാവാൻവേണ്ടി ഏർപ്പെടുത്തിയതാണു് ക്ഷേത്രങ്ങരം എന്നല്ലേ? എന്നാൽ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പോവുമ്പോരം മാത്രം ദൈവവിചാരവും ഭക്തിയും തോന്നത്തക്കവിധം ബുദ്ധിയുള്ളവരും അന്യത്ര ഈ വിചാരവും ഭക്തിയും ഉണ്ടാവാത്തവരും അല്ലേ ക്ഷേത്രത്തിൽ പോയി വന്ദനം ചെയ്യേണ്ടതു്? ക്ഷേത്രത്തിൽ പോവാതേയും ചന്ദനം ഭസ്മം ധരിക്കാതേയും ദൈവത്തെക്കുറിച്ചു ഭക്തിയും സ്മരണയും ഉള്ളാളുകരം ക്ഷേത്രത്തിൽ പോണമെന്നില്ലെന്നും അച്ഛൻ പറഞ്ഞപ്രകാരമാണെങ്കിൽ സ്വതേ ബുദ്ധിയില്ലാത്ത മനുഷ്യരുടെ ഉപകാരത്തിന്നു ബുദ്ധിമാന്മാർ ചെയ്തുവെച്ച, ഒരു വ്യാജം എന്നല്ലാതെ ക്ഷേത്രവും ദൈവവും ആയി വാസ്തവത്തിൽ യാതൊരു പ്രത്യേക സംബന്ധവും ഇല്ലെന്നും ഇപ്പോരം സ്പഷ്ടമല്ലേ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—അദ്വൈതികളായി ആഹാര നിദ്രാവിഹാരാദി പ്രപഞ്ചവ്യാജങ്ങളിൽനിന്നു മുക്തന്മാരായിട്ടുള്ള പരമഹംസന്മാർക്കു മാത്രമേ ക്ഷേത്രത്തിൽ പോവാതെ ഇരിക്കാൻ പാടുള്ളൂ എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. പ്രപഞ്ചത്തെ അനുസരിച്ചു നടക്കുന്ന നമ്മരം പ്രത്യക്ഷമായി ക്ഷേത്രങ്ങരം, വിഗ്രഹങ്ങരം മുതലായ സാധനങ്ങളുടെ സഹായം കൂടാതെ ഈശ്വരങ്കൽ ഭക്തി ഉണ്ടാവാനും ഈശ്വര

സ്മരണ ചെയ്‌വാനും മഹാ പ്രയാസമാണു്. സാധിക്കുകയില്ലെന്നുതന്നെ പറയാം.

മാധവൻ:–അച്ഛൻ പറഞ്ഞപ്രകാരം അദ്വൈതികളായി പ്രപഞ്ചവ്യാജങ്ങളിൽനിന്നു മുക്തന്മാരായിട്ടുള്ള മനുഷ്യർ ഇല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. മനുഷ്യനെ പ്രപഞ്ചത്തെ അനുസരിച്ചുനടക്കാൻ ദൈവം സൃഷ്ടിച്ച ഒരു ജന്തുവാണു്. അപ്പോഴും പ്രപഞ്ചത്തെ കേവലം വിടാൻ മനുഷ്യനു ശക്തി ഒരിക്കലും ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ല. ഉണ്ടെന്നു ചിലർ നടിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു് അവരുടെ വെറും ധിക്കാരമായ ദോഷത്വമാണു്. അങ്ങിനെയുള്ളവരുടെ നാട്യത്തിൽ യാഥാർത്ഥ്യം ഉണ്ടെന്നു മറ്റു ചിലർ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു ശുദ്ധമേ തെറ്റാണു്. ആഹാരം, നിദ്ര, കാമക്രോധലോഭമോഹങ്ങളും ഇവകളും ഇല്ലാത്ത മനുഷ്യരെ അച്ഛൻ കാണിച്ചുതന്നാൽ അവരെ പ്രപഞ്ചവ്യാജങ്ങളിൽനിന്നു മുക്തന്മാരാണെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കാം. അങ്ങിനെയുള്ള മനുഷ്യർ ഇല്ലെന്നാണു് എന്റെ തീച്ചയായ വിശ്വാസം. പിന്നെ മനുഷ്യർ എല്ലാം സാധാരണ സ്വഭാവങ്ങളിൽ ഒരുപോലെയാണു്. പഠിപ്പുകൊണ്ടും അറിവുകൊണ്ടും ഓരോ സംഗതികളിൽ പരസ്പരം ഭേദങ്ങളും കാണാമെങ്കിലും സൂക്ഷ്മസ്വഭാവങ്ങളിൽ അത്ര വലിയ ഭേദങ്ങളും വരാൻ പാടില്ലാ. അതുകൊണ്ടു് അച്ഛൻ പറഞ്ഞ പ്രകാരം ആഹാരം, നിദ്ര മുതലായതു് ഉപേക്ഷിച്ച ആളുകളും മനുഷ്യരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഇല്ലാ. അച്ഛൻ ആദ്യം പറഞ്ഞപ്രകാരം സാധാരണ അറിവില്ലാത്ത മനുഷ്യരുടെ ഉപയോഗത്തിലേക്കു വേണ്ടി ക്ഷേത്രങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തിയതാണെങ്കിൽ അതുകളെ ഉപയോഗിപ്പാൻ ആവശ്യമുള്ളവരല്ലേ അതുകളിൽ പോയി ദേവവന്ദനം ചെയ്യേണ്ടു? അച്ഛൻ പറഞ്ഞപ്രകാരം ദൈവം സർവ്വചരാചരത്തിലും കാണപ്പെടുന്നതും, സർവ്വജഗൽസൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരശക്തിയുള്ള ഈശ്വരനുമാണെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. എന്റെ മനസ്സിനു് ഈ ബോദ്ധ്യമുണ്ടെങ്കിൽ പിന്നെ ഞാൻ അമ്പലത്തിൽ പോയി അവിടെ ഉണ്ടാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്ന ബിംബമാണു് എന്റെ ഈശ്വരൻ

എന്നു ഞാൻ ഭാവിച്ചു തൊഴുതു കുമ്പിട്ടതു വലിയ ഒരു വ്യാജമായ പ്രവൃത്തിയായി വരുന്നതല്ലേ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–കുട്ടൻ പറയുന്നതു കേട്ടാൽ ദൈവവിചാരം ഉണ്ടാവുന്നതു വലിയ എളപ്പമായി തോന്നുന്നു. ശിവ–ശിവ! കുട്ടനു ദൈതാദൈതവിചാരത്തെക്കുറിച്ചു് എന്തു നിശ്ചയമുണ്ടു്? ദൈവം സർവ്വവ്യാപിയാണു് എന്നു് ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞാൽ അമ്പലത്തിൽ പോവേണ്ട എന്നു വെയ്ക്കാറായോ? പ്രപഞ്ചവ്യാപാരങ്ങളിൽനിന്നു മുക്തന്മാരായിട്ടുള്ള ആളുകൾ ഇല്ലെന്നു കുട്ടൻ പറയുന്നുവോ?

മാധവൻ:–അതെ; ആഹാരനിദ്രാമൈഥുനാദികളിൽ വല്ല രോഗം നിമിത്തമല്ലാതെ പ്രിയവും സക്തിയും ഇല്ലാത്ത ആളുകൾ ഇല്ലെന്നു ഞാൻ തീർച്ചയായി പറയുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ശിവ—ശിവ! എനിക്കു കേട്ടതു മതി. എത്ര മഹർഷിമാർ ഈവക ചാപല്യങ്ങളെ ജയിച്ചു വരുണ്ടു്.

മാധവൻ:–ഉണ്ടെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നില്ലാ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എന്നാൽ ശുദ്ധ നിരീശ്വരമതമാണു് കുട്ടനു് ഉള്ളതു്.

മാധവൻ:–എനിക്കു നിരീശ്വരമതമല്ലാ—ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നുതന്നെയാണു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നതു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–മഹർഷിമാരോ?

മാധവൻ:–മനുഷ്യർ അച്ഛൻ പറഞ്ഞ മാതിരിക്കാരല്ലാ. മഹർഷിമാരായാലും മറ്റു് ആരായാലും വേണ്ടതില്ലാ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഏഴുമണി കുരുമുളകും ഏഴു വേപ്പിൻചപ്പും ഒഴികെ വേറെ യാതൊരു ആഹാരവും കഴിക്കാത്ത ഒരു യോഗീശ്വരനെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹത്തിനു ജലപാനംകൂടി ഇല്ലാ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–അയാൾ വലിയ സമർത്ഥനായ ഒരു കള്ളനായിരിക്കണം. ജ്യേഷ്ഠനെ അയാൾ തോല്പിച്ചു. എനിക്കു സംശയമില്ലാ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–അയാൾ മാത്രം എന്നെക്കൂടെ ഒൻപതുദിവസം താമസിച്ചു. ഒൻപതുദിവസവും യാതൊന്നും ഭക്ഷിച്ചിട്ടില്ലാ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—യാതൊന്നും ഭക്ഷിക്കുന്നതു ജ്യേഷ്ഠൻ കണ്ടിട്ടില്ല. യാതൊന്നും ഭക്ഷിക്കയില്ലെന്നു ജ്യേഷ്ഠനെ വിശ്വസിപ്പിച്ചു. ഇത്രമാത്രമേ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളു. ആഹാരം ഇല്ലാതെ മനുഷ്യനു ജീവിപ്പാൻ പാടില്ലാ. അതു ശാസ്ത്രീയമായ ഒരു അവസ്ഥയാണു്. പിന്നെ ഭോഷ്കു പറഞ്ഞിട്ടു് എന്തു ഫലം?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ഇതാണല്ലൊ ഇംഗ്ലീഷുകാരോടു പറഞ്ഞാലത്തെ വൈഷമ്യം. ഞങ്ങടം പറയുന്നതു് ഒന്നും നിങ്ങടം വിശ്വസിക്കയില്ലാ. പിന്നെ ഞങ്ങടം എന്തു ചെയ്യും! ആ യോഗീശ്വരൻ ഒമ്പതു ദിവസവും ഞാൻ പറഞ്ഞതു് ഒഴികെ ഒരാഹാരവും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു ഞാൻ സത്യം ചെയ്യാം. അയാടം നമ്മുടെ മഠത്തിലാണു താമസിച്ചതു്. പുലർച്ചെ ഏഴരനാഴിക ഉള്ളപ്പോടം കുളിച്ചു യോഗാനുഷ്ഠാനങ്ങടം കഴിഞ്ഞാൽ പന്ത്രണ്ടുമണിവരെ പഞ്ചാഗ്നിമദ്ധ്യത്തിൽ ജപമാണു്. അതു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ഏഴുമണി കുരുമുളകും ഏഴു വേപ്പിൻചപ്പും ഞങ്ങടം എല്ലാവരുടേയും മുമ്പാകെ തിന്നും. പിന്നെ യാതൊരു ആഹാരവും കഴിക്കാറില്ല. ഇങ്ങിനെ ഒൻപതു ദിവസം കഴിച്ചു. ഞാൻ കൂടനിന്നു കണ്ടറിഞ്ഞ അനുഭവസ്ഥനാണു്; എന്നിട്ടും നിങ്ങടംക്കു വിശ്വാസമില്ലാഞ്ഞാൽ—

മാധവൻ:—അച്ഛൻ കളവുപറഞ്ഞു എന്നു ഞാനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയും ഈ ജന്മം പറയുന്നതല്ല. അച്ഛന്റെ വാക്കിനേക്കാടം ഞങ്ങടംക്കു വിശ്വാസം ഈ ഭ്രമണ്ഡലത്തിൽ ആരുടെ വാക്കും ഇല്ല. എന്നാൽ അച്ഛനെ തെറ്റായി ധരിപ്പിച്ചതിനാൽ അച്ഛൻ ഇങ്ങിനെ പറയാൻ ഇടയായതാണെന്നു മാത്രമാണു ഞങ്ങടം പറയുന്നതു്. ആ യോഗീശ്വരൻ ഈ ഒമ്പതു ദിവസങ്ങടംക്കുള്ളിൽ എത്ര സമയം അച്ഛനേയും മറ്റാരേയും കാണാതെ രഹസ്യമായി ഇരുന്നിട്ടുണ്ടു്. യോഗാനുഷ്ഠാനങ്ങടംക്കു് എന്നു പറഞ്ഞു വാതിൽ അടച്ചു് അകത്തു് ഇരിക്കുമ്പോടം അയാടംക്കു നല്ലവണ്ണം തിന്നുകൂടെ? തിന്നേണ്ട സാധനങ്ങടം എന്തെല്ലാം കൈയടക്കമായി വലിയ ഭാണ്ഡങ്ങളിലും മറ്റും വെയ്ക്കാം? അയാളുടെ കൈയിൽ അങ്ങിനെ സൂക്ഷിച്ചിട്ടില്ലെന്നു് എന്താണു

നിശ്ചയം? അയാളുടെ ശരീരവും സാമാനങ്ങളും അച്ഛൻ ശോധനചെയ്തിട്ടില്ലല്ലൊ. പിന്നെ രാത്രി ഉറങ്ങാൻ എല്ലാവരും പോയാൽ അയാൾക്കു തിന്നാൻ എത്ര തരമുണ്ട്? ഒമ്പതുദിവസം ഒന്നും അയാൾ തിന്നിട്ടില്ലെന്നു തീച്ചപറയണമെങ്കിൽ ഒമ്പതു ദിവസങ്ങളിലും രാവുപകൽ അയാളുടെ കൂടെത്തന്നെ ഒരു മിനിട്ടുനേരം പിരിയാതെ പാറാവായി സമർത്ഥന്മാരായ മനുഷ്യരെ കാവൽ നിർത്തി തിന്നുന്നുണ്ടോ എന്നു പരീക്ഷിച്ചിട്ടുവേണം. അങ്ങിനെ പരീക്ഷചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എനിക്ക് ആ യോഗീശ്വരൻ കള്ളനാണെന്നു തോന്നിയിട്ടില്ല. ഈ ജന്മം തോന്നുകയുമില്ലാ. സകല കാര്യങ്ങളും നിങ്ങൾ കണ്ടതേ വിശ്വസിക്കുന്നുള്ളൂ. മാധവൻ എന്റെ അച്ഛനെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ? ഇല്ല. എനിക്ക് അച്ഛനുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം മാധവന്റെ മുത്തച്ഛനാണെന്നു മാധവൻ, ഞാൻ പറഞ്ഞാൽ വിശ്വസിക്കുന്നില്ലേ?

മാധവൻ:–(ചിരിച്ചുംകൊണ്ട്) എന്താണ് അച്ഛൻ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നതു്? ഇതു സ്വഭാവാനുസൃതമായ ഒരു അവസ്ഥയല്ലേ? ഇതു് അച്ഛൻ പറഞ്ഞിട്ടില്ലെങ്കിലും ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്ന ഒരു കാര്യമാണല്ലോ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ആട്ടെ, അതു് അങ്ങിനെ ഇരിക്കട്ടെ. മാധവനു നിരീശ്വരമതമല്ലാ എന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്. ഈശ്വരനെ അപ്പൂ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ? പിന്നെ കാണാത്ത വസ്തുവെ എന്തിനു വിശ്വസിക്കുന്നു?

മാധവൻ:–ശരി; അച്ഛന്റെ ഈ ചോദ്യം ഒന്നാന്തരം തന്നെ. ഞാൻ ഇതിനു സമാധാനം പറയാൻ നോക്കാം. ഗോവിന്ദൻകുട്ടി എന്നെ തക്കിച്ചു തോല്പിക്കുമായിരിക്കും. എങ്കിലും ഞാൻ പറയാം. ഈശ്വരനെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ലാ. എന്താണു്, എങ്ങിനെയാണു് ഈശ്വരൻ എന്നതും എനിക്കു വെളിവായി പറയാൻ സാധിക്കയില്ലാ. എന്നാൽ ഞാൻ ഈ ജഗത്തിൽ എങ്ങും വലുതായി അനിർവ്വചനീയമായി ഒരു ശക്തിയെ അനുഭവിച്ചു കാണുന്നുണ്ടു്. ആ ശക്തിയെയാണു ഞാൻ ഈശ്വരൻ എന്നു വിചാരിക്കുന്നതും പറ

യുന്നതും. ആ ശക്തി ഇന്നതാണെന്നു വ്യക്തമായി അറിവാനും പറവാനും പ്രയാസം. അതിനെക്കുറിച്ച് ഒന്നു മാത്രം ഞാൻ പറയാം. ആ ശക്തിയുടെ അഭാവത്തിൽ ജഗത്തിന്നു് ഇപ്പോഴം കാണപ്പെടുന്ന സ്ഥിതി ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഈ ശക്തി സർവ്വചരാചരങ്ങളിലും കാണപ്പെടുന്നു. മനുഷ്യൻമുതൽ പിപീലികാകൃമിവരെയുള്ള ജംഗമങ്ങളിലും പർവ്വതങ്ങൾമുതൽ തൃണപര്യന്തം ഉള്ള സ്ഥാവരങ്ങളിലും സൂര്യൻ മുതല്ലുള്ള ആകാശചാരികളായി കാണപ്പെടുന്ന സകല ഗ്രഹങ്ങളിലും ഗോളങ്ങളിലും നക്ഷത്രങ്ങളിലും സകല കാലങ്ങളിലും കാണ്മാനോ സ്പർശനത്താലറിവാനോ കേൾപ്പാനോ മനസ്സിൽ ഗ്രഹിപ്പാനോ പാടുള്ളതായ സകല സാധനങ്ങളിലും വിഷയങ്ങളിലും ഈ ഒരു ശക്തിയെ സൂക്ഷ്മമായി ആലോചിച്ചുനോക്കുമ്പോഴം ഞാൻ എല്ലായ്പോഴും കാണുന്നു. ഈ ശക്തിയെയാണു് ഞാൻ ദൈവം എന്നു വിചാരിക്കുന്നതു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—വരട്ടെ; ദൈവം ഇല്ലെന്നല്ലേ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞതു്. അതിന്നുള്ള സംഗതികളം ഒന്നാമതു പറഞ്ഞുകേൾക്കട്ടെ. ഈ ചരാചരങ്ങളം എല്ലാം മനുഷ്യരടക്കം താനെ ഉണ്ടായി എന്നാണു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറയുന്നതു്; അല്ലേ? അതിന്റെ സംഗതികളം ഒന്നാമതു് ഒന്നു പറഞ്ഞുകേൾക്കട്ടെ—പിന്നെ മാധവൻ പറയുന്നതു കേൾക്കാം.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—പറയാം. ഒന്നാമതു് ഈശ്വരൻ ഇല്ലെന്നല്ല ഞാൻ പറഞ്ഞതു്. ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നു് ഇതുവരെ ജഗത്തിൽ കാണപ്പെട്ട വ്യാപാരങ്ങളാൽ വിശ്വസിപ്പാനോ ഊഹിപ്പാനോ പാടില്ലെന്നു മാത്രമാണു്. യൂറോപ്പിൽ ഉള്ള ശാസ്ത്രവിദഗ്ദ്ധന്മാരായ അനേകം മഹാപുരുഷന്മാർ ഈ സംഗതിയെക്കുറിച്ചു പലപ്പോഴും ആലോചിച്ചു് എഴുതീട്ടുള്ള ചില പുസ്തകങ്ങളം ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇതിൽ ചിലരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളിൽ മുഴുവനുമായി ഞാൻ യോജിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും മറ്റു ചിലരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളിൽ ഞാൻ പൂർണ്ണമായി യോജിക്കുന്നു. ഈ സംഗതിയിൽ ഞാൻ

വായിച്ച പുസ്തകങ്ങളിൽ അതിബുദ്ധിമാനായ ചാർലസ്സ് ബ്രാഡ്ളാ എന്ന സായ്വ് ഇയ്യെടെ എഴുതീട്ടുള്ള ഒരു പുസ്തകമാണു് എനിക്കു വളരെ ബോദ്ധ്യമായതു്. ഇതിൽ പലേ ബുദ്ധിമാന്മാരായ ആളുകളും എഴുതീട്ടുള്ള പലേ പുസ്തകങ്ങളിൽനിന്നും മറ്റും ഓരോ അഭിപ്രായങ്ങളും വിവരങ്ങളും വളരെ യുക്തിയോടെ എടുത്തു ചേർത്തിട്ടുണ്ടു്. ആ പുസ്തകം എന്റെ തോല്പെട്ടിയിൽ ഇപ്പോഴും ഉണ്ടു്. അതിൽ ചില ഭാഗങ്ങളും ഞാൻ മലയാളത്തിൽ തർജ്ജമയായി വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കാം. എന്നാൽ ജ്യേഷ്ഠനു് എന്റെ അഭിപ്രായം ശരിയെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടും എന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—നീ എന്തു പറഞ്ഞാലും ഏതു ബുക്കു വായിച്ചാലും ഞാൻ ഈ ജന്മം ഈശ്വരൻ ഇല്ലെന്നു വിചാരിക്കയില്ല.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഞാൻ എന്തു പറഞ്ഞാലും ഏതു ബുക്കു വായിച്ചാലും ജ്യേഷ്ഠൻ നിരീശ്വരമതത്തെ കൈക്കൊള്ളുണ്ടോ. എന്നാൽ ഞാൻ പറയാൻപോകുന്ന സംഗതികളും നല്ല സംഗതികളായാൽ അതു സമ്മതിക്കുമോ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—പറഞ്ഞുകേൾക്കെട്ടെ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—സിദ്ധാന്തമായി അഭിപ്രായപ്പെടരുതു്. സംഗതികളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളും ആലോചിക്കണം. എന്നാൽ ഞാൻ പറയാം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—പറയൂ; കേൾക്കട്ടെ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ ബ്രാഡ്ളാവിന്റെ ബുക്കു തോല്പെട്ടിയിൽനിന്നു് എടുത്തുകൊണ്ടുവന്ന ചെറിയ ഒരു മെഴുത്തിരിവിളക്കു കത്തിച്ചു് അടുക്കെ വെച്ചു കുറെ കടലാസ്സുകളും നോക്കി. എന്നിട്ടു്,

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഈ പുസ്തകത്തിൽ ഓരോ ദിക്കു വായിച്ചു പറയുന്നതിനുമുമ്പു് എന്താണു നിരീശ്വരമതക്കാരുടെ സിദ്ധാന്തം എന്നു് ആകപ്പാടെ ജ്യേഷ്ഠനോടു് ഒന്നു പറയാം—അവരുടെ അഭിപ്രായം ഈ ജഗത്തു മുഴുവനും കാര്യകാരണസംബന്ധന്യായേന പദാർത്ഥങ്ങളുടെ

സ്വാഭാവികമായ വികാരങ്ങളാലും ചേഷ്ടകളാലും അന്യോന്യസംശ്രയങ്ങളാലും സംശ്രയാഭാവങ്ങളാലും അനവധിയായ കാലംകൊണ്ടു ക്രമേണ ക്രമേണ താനെ ഉണ്ടായിവന്നതാണെന്നാകുന്നു. സ്വപദാർത്ഥങ്ങൾക്കും ആദ്യകാരണങ്ങളായി പൃഥിവ്യപ്തേജോവായ്വാകാശങ്ങളെയോ അതുകളുടെ ഏതെങ്കിലും ഭാഗങ്ങളെയോ സംഗ്രഹിച്ചു് അതുകളിൽനിന്നു ക്രമേണ അതുകളുടെ അന്യോന്യസംശ്രയങ്ങളിലും സംശ്രയാഭാവങ്ങളിലും മറ്റു പദാർത്ഥങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചു് ഇപ്രകാരം ക്രമേണ ക്രമേണ അനന്തകോടി പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഉത്ഭവങ്ങളെ അനുമാനിക്കുകയും ഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതിനു് അതീയുക്തിയുള്ള കാരണങ്ങളെയും കാണിക്കുന്നു. ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നു് അവരെ പറഞ്ഞു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്താൻ ആരാലും കഴിയുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. ദൈവം ഉണ്ടെന്നു പറയുമ്പോഴും ഇല്ലെന്നു കാണിപ്പാൻ ലക്ഷം സംഗതികളും അവർ കാണിക്കുന്നു. അതാതിന്റെ സ്വഭാവത്തെ വിട്ടു് ഒരു പദാർത്ഥവും ഒരിക്കലും ലോകത്തിൽ കാണുന്നില്ലാ. ഹിന്തുക്കളോ ബുദ്ധന്മാരോ മഹമ്മദീയരോ ക്രിസ്ത്യാനികളോ മറ്റു് ഏതുവിധ മതക്കാരോ അവരുടെ വേദങ്ങളുംപ്രകാരം ദൈവത്തെക്കുറിച്ചു പറയുന്നതു് ഒന്നുംതന്നെ വാസ്തവത്തിൽ ബുദ്ധിമാന്മാരായ മനുഷ്യക്കു് ഒത്തുകാണുന്നതുമില്ലാ. ഞാൻ കൈയിൽ പിടിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ പുസ്തകകർത്താവു് ബ്രാഡ്ലാസായ്വു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വജാതിമതത്തെപ്പറ്റിത്തന്നെ വളരെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എന്താണു്, സ്വന്തവേദവും കള്ളവാണെന്നോ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:– ക്രിസ്ത്യാനിവേദത്തിൽ ജഗൽസൃഷ്ടിചെയ്ത ക്രമത്തെയും സ്വഭാവത്തെയുംകുറിച്ചു പറഞ്ഞതു മുഴുവനും യുക്തിഭംഗമായ വിധത്തിലാണെന്നും ഇപ്പോഴും മനുഷ്യനു കിട്ടീട്ടുള്ള അറിവുകൊണ്ടുപ്രകാരം നോക്കുമ്പോഴും ഈ വേദപുസ്തകത്തിൽ പറഞ്ഞ സൃഷ്ടിക്രമം അശേഷം വിശ്വസിപ്പാൻ പാടില്ലാത്തതാണെന്നും ആകുന്നു ബ്രാഡ്ലാവിന്റെ അഭിപ്രായം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഈ സായ്വ് മഹാപാപി യാണു്.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ആയിരിക്കാം; എന്നാൽ മഹാബുദ്ധിമാൻകൂടിയാണു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ദൈവം ഇല്ലെന്നു പറയുന്നതു കൊണ്ടു് മഹാബുദ്ധിമാൻ; അല്ലേ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ദൈവം ഉണ്ടെന്നു വിശ്വസിപ്പാൻ പാടില്ലെന്നുള്ളതിനു് അദ്ദേഹം പറയുന്ന സംഗതികളെ വായിച്ചാൽ അദ്ദേഹം അതിബുദ്ധിമാനാണെന്നു ബുദ്ധിയുള്ളവർ എല്ലാവരും പറയും.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ദൈവം ഇല്ലെന്നു വരുത്തേണ്ടതു് ഈ ലോകത്തിലേക്കു വളരെ ആവശ്യമായ ഒരു കാര്യമായിരിക്കും. അതുകൊണ്ടു് ഈ ബുദ്ധിമാൻസായ്വ് ഇതിൽ ഇത്ര ബുദ്ധി കാണിച്ചതായിരിക്കും; അല്ലേ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ഈ ലോകത്തിൽ കളവായോ തെറ്റായോ മനുഷ്യക്കു സാധാരണ ഓരോ സംഗതികളിൽ ഉണ്ടാവുന്ന അഭിപ്രായങ്ങളും വിശ്വാസങ്ങളും വിചാരങ്ങളും തങ്ങൾക്കു കഴിയുന്നെടത്തോളം ബുദ്ധിമാന്മാരായ ആളുകളും ഇല്ലായ്മചെയ്വാനും ശരിയായ അറിവുകളും കൊടുപ്പാനും എല്ലായ്പ്പോഴും ബാദ്ധ്യസ്ഥരാണു് എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ബുദ്ധിമാന്മാരുടെ ഇപ്പോഴത്തെ അറിവോ പണ്ടത്തെ അറിവോ ശരിയായിട്ടുള്ളതു് എന്നു നിശ്ചയംവന്നുവോ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–അതിനാണു് ഇപ്പോൾ ബുദ്ധിമാന്മാരായുള്ളവർ പറയുന്ന സംഗതികളും ആലോചിക്കണം എന്നു പറയുന്നതു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എന്നാൽ പറഞ്ഞോളൂ; സംഗതികളും കേൾക്കട്ടെ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–നിരീശ്വരമതം എന്താണെന്നു ബ്രാഡ്ലാ ചെയ്തിട്ടുള്ള വിവരണത്തിന്റെ സാരം ഞാൻ മലയാളത്തിൽ പറയാം. നിരീശ്വരമതക്കാരൻ പറയുന്നതു്:

''ഞാൻ ദൈവം ഇല്ലെന്നു പറയുന്നില്ല; നിങ്ങടെ ദൈവം എന്നു പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലാവുന്നില്ല എന്നു ഞാൻ പറയുന്നു. ദൈവം ഇല്ലെന്നു് ഞാൻ പറയേണമെങ്കിൽ നിങ്ങടെ പറയുന്ന ദൈവം എന്ന സാധനം എന്താണെന്നറിഞ്ഞിട്ടുവേണ്ടേ? തനിക്കു് ഒന്നും അറിവില്ലാത്ത ഒരു സാധനത്തെപ്പറ്റി ഉണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ എങ്ങിനെ ഒരുവൻ പറയും? പിന്നെ ഈ കാണുന്ന ചരാചരങ്ങളെ ഒക്കെ വെവ്വേറെ സൃഷ്ടിചെയ്തു രക്ഷിച്ചും സംഹരിച്ചുംകൊണ്ടു് ഒരു പ്രത്യേകസ്രഷ്ടാവു് മനുഷ്യന്റെ മാതിരിയിലോ മറേറാ ഒരു ദിക്കിൽ എങ്ങാനും ഉണ്ടെന്നു നിങ്ങടെ പറയുന്നതായാൽ അതു കേവലം ഇല്ലാത്തതാണു്, ശുദ്ധ മോഷ്ടാണു് എന്നു ഞാൻ പറയും; സംശയമില്ല. ഇങ്ങിനെ അല്ലാതെ മനസ്സിലാവാത്തവിധമുള്ള വാക്കുകളെക്കൊണ്ടു ദൈവം ഉണ്ടെന്നു പറയുന്നതായാൽ എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല, അതുകൊണ്ടു് അതിനു് ഉത്തരം പറയാൻ പാടില്ലെന്നും പറയും. മനസ്സിലാവാത്ത ഒരു സാധനം ഉണ്ടെന്നു ഞാൻ ഒരിക്കലും വിശ്വസിക്കുകയും ഇല്ലാ.''

ഇങ്ങിനെയാണു് നിരീശ്വരമതക്കാരുടെ സിദ്ധാന്തം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ഇത്ര വഷളായ ഒരു സിദ്ധാന്തം ഞാൻ ഇതുവരെ കേട്ടിട്ടില്ലാ. ഇതെല്ലാം വായിച്ചാൽ നിങ്ങളുടെ ബുദ്ധി എങ്ങിനെ വഷളാവാതിരിക്കും? ലോകത്തിൽ എവിടെ നോക്കിയാലാണു മഹത്തായ ദൈവശക്തി കാണാതിരിക്കുന്നതു്? ഏതു സുഖത്തിലും വെട്ടപ്പിലും ഈ ലോകത്തെ ദൈവം വെച്ചിരിക്കുന്നു! ദൈവം ഇല്ലാതെ ഈ സൂര്യനും ചന്ദ്രനും എങ്ങിനെ ഉണ്ടായി? നമ്മളും ഇങ്ങിനെ സുഖമായി ആഹാരനിദ്രാദികളായ അവസ്ഥകളോടുകൂടി പ്രപഞ്ചത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതു് ആരുടെ ശക്തിയാണു്? ഓരോകാലം വേണ്ടപോലെയുള്ള എല്ലാ കാര്യങ്ങളും ശരിയായി ലോകത്തിൽ ചെയ്തു കാണുന്നുണ്ടെല്ലോ. ഇതു് ആരു ചെയ്യുന്നു? കരുണാകരനായ ദൈവമല്ലേ? മഴ ആവശ്യമുള്ളപ്പോഴും ഉണ്ടാവുന്നില്ലേ? ഈ ചരാചരങ്ങളുടെ ദാഹത്തെ തീർക്കുന്നില്ലേ? സൂര്യൻ ദിവസംപ്രതി ഉദിക്കുന്നില്ലേ? സചരാചരങ്ങളെയും സുഖിപ്പിക്കുന്നില്ലേ?

ചന്ദ്രൻ ക്രമംപോലെ ഉദിച്ചു ജഗത്തിനെ ആഹ്ലാദിപ്പിക്കുന്നില്ലേ! ഭൂമിയിൽ വഴിപോലെ ധാന്യങ്ങളും സസ്യാദികളും ഉണ്ടാവുന്നില്ലേ? ഇങ്ങിനെ എന്തെല്ലാം സുഖങ്ങൾ കാലോചിതമായി നമ്മെ അനുഭവിക്കുന്നു! ഇതെല്ലാം ദൈവശക്തിയില്ലാതെ എങ്ങിനെ ഉണ്ടാവും? കഷ്ടം! ദൈവമില്ലെന്നു ഭ്രാന്തന്മാർ പറയും.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ശരി; ജ്യേഷ്ഠൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം ശരി—എന്നാൽ ജ്യേഷ്ഠൻ ഒരു ഭാഗമേ പറഞ്ഞുള്ള. ഈ ജഗത്തിൽ എല്ലാ കാര്യങ്ങളും ജഗത്തിന്നു സുഖമായും ആഹ്ലാദകരമായും ആവശ്യമുള്ളവിധവുംതന്നെയാണു് എല്ലായ്പോഴും ഉണ്ടാവുന്നതു്. എന്നുവന്നാൽ കരുണാകരനായ ഒരു ദൈവം ഉണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കാം. എന്നാൽ വാസ്തവത്തിൽ കാര്യം അങ്ങിനെ അല്ലല്ലോ കാണുന്നതു്. എത്ര കഠിനമായ ആപത്തുകളാ ലോകത്തിൽ കാണുന്നു. ഒരേടത്തും ദൈവത്തിന്റെ ശക്തി പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാണുന്നതുമില്ല. ജലം കുടിപ്പാൻ കിട്ടാതെ ചരാചരങ്ങൾ വെന്തു നശിച്ചുപോവുന്ന ദിക്കിൽ പലപ്പോഴും ഒരുതുള്ളി മഴ കിട്ടുന്നില്ല. മഴ ഉണ്ടാവുന്നതിൽ ദൈവീകമായ ഒരു ശക്തി ഉണ്ടെങ്കിലും ആ ശക്തി ദൈവത്തിൽ വിശ്വാസമുള്ളവർ പറയുന്നതുപോലെ ജഗത്തിൽ കരുണാവത്തായുള്ളതാണെങ്കിലും എന്തുകൊണ്ടു കാലോചിതമായ മഴ ഉണ്ടാവുന്നില്ല? സൂര്യരശ്മിയുടെ കാഠിന്യത്താലും തൈക്ഷ്ണ്യത്താലും കത്തുന്ന മണലിൽ കുഴഞ്ഞു പലേ ജന്തുക്കളും വെന്തു നശിച്ചുപോവുന്നു. കൊടും കാട്ടുതീയിൽ പെട്ടു ചിലപ്പോൾ സാധുക്കളായ മൃഗങ്ങൾ ആബാലവൃദ്ധം വെന്തു പെടഞ്ഞു കഠിനവേദന അനുഭവിച്ചു നശിക്കുന്നു. ദ്രവ്യാഗ്രഹികളായ കള്ളന്മാരുടെ കട്ടാരംകൊണ്ടു കുത്തുകൊണ്ടു് അതിഭക്തന്മാരായ ഹിന്തുവും ക്രിസ്ത്യാനിയും ബുദ്ധനും ഒരുപോലെ വേദനപ്പെട്ടു നിലവിളിച്ചു വായ്പിളർക്കുന്നു. കള്ളസ്സാക്ഷി പറഞ്ഞു നിർദ്ദോഷിയായവനെ തൂക്കിക്കൊല്ലിക്കുന്നു. കടൽ അതിക്രമിച്ചു രാജ്യങ്ങൾ മുക്കി തദ്ദേശവാസികളെ ആബാലവൃദ്ധം വെള്ളത്തിൽ ശ്വാസംമുട്ടിച്ചു കൊല്ലുന്നു. കപ്പൽ മുങ്ങി ജനങ്ങൾ ചാവുന്നു. ശേഷിച്ചവർ വെള്ളം കുടിക്കാൻ

കിട്ടാതെ അന്തട്ടാഹം പിടിച്ചു് ഒരുത്തൻ മറെറാരുത്തന്റെ കഴുത്തു കടിച്ചുമുറിച്ചു രക്തം കുടിക്കുന്നു. വിശപ്പു സഹിക്കാൻ പാടില്ലാതെവന്നു തന്റെ സ്നേഹിതനെ കൊന്നു പച്ചമാംസം തിന്നുന്നു. ഇടിത്തീ വീണു നിട്ടോഷികളായ ചെറുകുട്ടികളും നശിക്കുന്നു. നിരപരാധിയായ ഒരുവനെ അവൻ ഉറങ്ങിക്കിടക്കുമ്പോൾ പാമ്പു വന്നു കടിച്ചുകൊല്ലുന്നു. ജാത്യാന്ധനായുള്ളവൻ വിശപ്പു സഹിക്കാൻ പാടില്ലാതെ ഒരെറക്കു കഞ്ഞിക്കുവേണ്ടി തപ്പിക്കൊണ്ടു നടക്കുമ്പോൾ പൊട്ടക്കിണററിൽ വീണു കഴുത്തും കാലും ഒടിഞ്ഞു പ്രാണവേദനയെ അനുഭവിച്ചു മരിക്കുന്നു. പകരുന്ന വ്യാധികളും യുദ്ധങ്ങളും ക്ഷാമങ്ങളും നിമിത്തം അസംഖ്യം ജനം ആബാലവൃദ്ധം ക്ഷണത്തിൽ കഠിനപ്രാണവേദനയോടെ ''ഈശ്വരാ! ദൈവമേ! രക്ഷിക്കണേ!'' എന്നു നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടു് ഇരിക്കുന്ന മദ്ധ്യേ പ്രാണവേദന സഹിച്ചുംകൊണ്ടു് ഒരു നിവൃത്തിയും കിട്ടാതെ മരിക്കുന്നു. ഇവിടെ എല്ലാം എന്തുകൊണ്ടു ദൈവത്തിന്റെ കരുണാവത്തായ ശക്തി തന്റെ സൃഷ്ടികളെ സങ്കടത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നില്ലാ? പിന്നെ വല്ല സമയങ്ങളിലും ഈവക ആപത്തുകളിൽനിന്നു് നിവൃത്തികളും സാധാരണ അറിയപ്പെടുന്ന കാരണങ്ങളാൽ കിട്ടുമ്പോൾ അതു ദൈവകൃപയാലാണെന്നും മറും പറയുന്നു. ഇതിനെ ആരു വിശ്വസിക്കും? എന്നാൽ പ്രപഞ്ചത്തിൽ ഇങ്ങിനെ ഉണ്ടാവുന്ന സങ്കടങ്ങളെ ദൈവികമായ ശക്തികൊണ്ടു നിവൃത്തിച്ചുകാണുന്നില്ലാത്തതിനെക്കുറിച്ചു നമ്മളും ഹിന്തുക്കളും പേറെ മതക്കാരും പറയുന്ന കാരണങ്ങളും എത്രയും നിസ്സാരമാണു്. ഒന്നാമതു് ഓരോ ആളുകളുടെ വരുന്ന ദുഃഖങ്ങളും കഴിഞ്ഞ ഒരു ജന്മം അയാളും ചെയ്ത പാപത്തിനു ദൈവം കൊടുക്കുന്ന ശിക്ഷയാണെന്നു ഹിന്തുമതത്തിൽ പറയുന്നു. ഒരു തെറ്റിനു ചെയ്യുന്ന ശിക്ഷ തെറ്റുകാരനെ തന്റെ തെറ്റിന്റെ ശിക്ഷയാണെന്നു് അറിയിച്ചിട്ടു ചെയ്യുന്നതാണു് എല്ലായ്പോഴും നല്ലതു്. അതുവിട്ടു് ഇന്ന സംഗതിക്കാണു താൻ കഷ്ടം അനുഭവിക്കുന്നതു് എന്നു് അറിയിപ്പിക്കാതെ ഒരു കഷ്ടം അനുഭവിപ്പിക്കുന്നതിൽ എന്താണു ഫലം? ശിക്ഷ പാപനിവാരണത്തിനുവേണ്ടിയാ

ണെങ്കിൽ പാപിയെ അറിയിച്ചിട്ടതന്നെ ചെയ്യേണ്ടതല്ലേ? ഇതിനെപ്പറ്റി വലിയ ഒരു ശാസ്ത്രജ്ഞൻ ഇയ്യെടെ ഒരു ഗ്രന്ഥം ഉണ്ടാക്കിയതിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിന്റെ സാരം ആ പുസ്തകത്തിൽനിന്നു വായിച്ചു ഞാൻ പറയാം. നേർതർജ്ജമയായി പറഞ്ഞാൽ ജ്യേഷ്ഠനു മനസ്സിലാക്കാൻ പ്രയാസപ്പെട്ടം. സാരം പറയാം. ഈ മഹാവിദ്വാൻ പറയുന്നു:

''തന്റെ സമസ്തഷ്ടികൾക്കു നാശമോ ഉപദ്രവമോ അസഹ്യതയോ വരുത്തിയ ഒരു കുറക്കാരന്റെ സ്വാഭാവികമായ ദുഷ്ടബുദ്ധിയെ കളഞ്ഞു് അവനെ സന്മാർഗ്ഗിയാക്കി തന്റെ സമസ്തഷ്ടികളുമായി സമാധാനമായും സുഖമായും ഇരുത്താൻവേണ്ടി വേറെ യാതൊരു പ്രകാരത്തിലും കഴിവില്ലാതെ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടുമാത്രമാണു് മനുഷ്യർ ഉണ്ടാക്കിയ ശാസ്ത്രപ്രകാരം കുറക്കാരനെ ദണ്ഡിപ്പിക്കുന്നതും ശിക്ഷയിൽ പെടുത്തുന്നതും ബന്തോവസ്തിൽവെച്ചു സന്മാർഗ്ഗോപദേശങ്ങളെ ചെയ്യുന്നതും. എന്നാൽ ദൈവംതന്നെ തന്റെ സൃഷ്ടികളെ ഇങ്ങിനെ ദണ്ഡിപ്പിക്കുന്നതിനു് എന്തൊരു സംഗതി ഉണ്ടെന്നാണു നോം പറയേണ്ടതു്. ദൈവം ഉണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ ഉള്ള വാദത്തെ മുഴുവനും തള്ളി ഉണ്ടെന്നുതന്നെ തീച്ചയാക്കുക. ദുഃഖങ്ങളുടെ ഉത്ഭവത്തെപ്പറ്റിയുള്ള സവ്വ് സിദ്ധാന്തങ്ങളെയും തൽക്കാലം ഇല്ലെന്നു വിചാരിക്കുക. സവ്വ്ശക്തിയുള്ള ഒരു സ്രഷ്ടാവു് ഉണ്ടെന്നുള്ള സിദ്ധാന്തത്തെപ്പറ്റിയും തൽക്കാലം തക്കിക്കാതിരിക്കുക. എന്നിട്ടു ദൈവത്തെ ഈ ജഗത്തിനെ മുഴുവനും ഭരിക്കുന്ന വിശ്വംഭരൻ എന്ന സ്ഥിതിയിൽമാത്രം ഓക്കുക. ഈ നിലയിൽ ഈ വിശ്വംഭരനു് താൻ തന്റെ സൃഷ്ടികളെ ഇങ്ങിനെ ദണ്ഡിപ്പിക്കുന്നതിനെ നീതീകരിപ്പാൻ എന്തു കാരണങ്ങളെയാണു കാണിപ്പാൻ കഴിയുന്നതു്? തന്റെ സ്വയരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി ഇങ്ങിനെ ഈ സാധുക്കളായ തന്റെ സൃഷ്ടികളെ ശിക്ഷിക്കുന്നതോ, അതല്ല കുറ്റംചെയ്തവരുടെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി അവരെ ദണ്ഡിപ്പിക്കുന്നതോ ഇതിൽ രണ്ടിൽ ഏതു സംഗതിക്കായാലും ഈ ദണ്ഡനംകൂടാതെ കാര്യം സാധിപ്പാൻ ആ ദൈവത്തിനു കഴിയുന്നതല്ലേ? ഒരു മനുഷ്യനെ വേദനയോ സങ്കടമോ അനുഭവിപ്പിക്കുന്ന പ്രവൃത്തി

നമ്മെം മനുഷ്യക്കതന്നെ വ്യസനകരമായ ഒരു പ്രവൃത്തിയാണു്. അങ്ങിനെ ചെയ്യേണ്ടിവരുന്നതു നിവൃത്തിയില്ലാത്ത ഒരു ദോഷകർമ്മംതന്നെയാണെന്നാകുന്നു നാം മനുഷ്യരുതന്നെ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതു്. പഠിപ്പുള്ള മനുഷ്യരു് ഇല്ലാത്തവരെ പഠിപ്പിച്ചിട്ടും മനുഷ്യവർഗ്ഗങ്ങം അന്യോന്യം സ്നേഹിച്ചും ഐക്യമായി ഇരിക്കേണ്ടതിനുള്ള വഴികളം എടുത്തും പലേ സന്മാർഗ്ഗോപദേശങ്ങളം ചെയ്യും വരുന്നു. ഈ ഉപദേശങ്ങംകൊണ്ടു ഗുണപ്പെടാതെ ചിലർ പിന്നെയും ദുർവൃത്തിയിൽ ചാടുന്നു. അവരെ ദണ്ഡിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇങ്ങിനെ ദണ്ഡനംചെയ്യുന്നതു മനുഷ്യരിൽതന്നെ ഒരു ദുരഭശസ്സിനു ഹേതുവാണെങ്കിൽ ദൈവത്തിങ്കൽ അതു് എത്ര അധികം ദുരഭശസ്സിനു കാരണമായിത്തീരുന്നു. നമ്മുടെ രാജ്യം ഭരിക്കുന്ന മനുഷ്യരാജാക്കന്മാക്കു കുറക്കാരുടെ ദുർബുദ്ധിയെ നീക്കംചെയ്തു ഗുണബുദ്ധി കൊടുപ്പാൻ ഒരു ശക്തി ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ആ ശക്തിയെ ഉപയോഗിച്ചു ദുർമ്മര്യാദയും ദുഷ്പ്രവൃത്തിയും മനുഷ്യരിൽ ഇല്ലാതെ ആക്കിക്കളയുന്നതല്ലാതെ പിന്നെയും കുറ്റംചെയ്യുന്നതു വിരോധിക്കാതെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു്, ചെയ്ത ഉടനെ കുറക്കാരെ പിടിച്ചു ഹിംസിച്ചു ദണ്ഡിപ്പിക്കുവാനായി കാത്തിരിക്കുമോ? ഒരിക്കലും ചെയ്യുകയില്ല. എന്നാൽ നമ്മെം മനുഷ്യക്കു ഭവിഷ്യദ്വർത്തമാനങ്ങളെയോ പ്രവൃത്തികളെയോ അറിവാനുള്ള ശക്തിയില്ലാ. കരുണാകരൻ എന്നു പറയപ്പെടുന്ന ആ ദൈവത്തിനോ നിങ്ങെം പറയുംപ്രകാരം നിശ്ചയമായി ഈ ശക്തി ഉണ്ടാവാതെ ഇരിപ്പാൻ പാടില്ലതാനും. മനുഷ്യനെ സൃഷ്ടിച്ചതു ദൈവം, മനുഷ്യന്റെ മനസ്സിൽനിന്നു് ഉണ്ടാവുന്ന സകല വാസനകളും ദൈവത്തിൽനിന്നു് ആദ്യത്തിൽ ഉത്ഭവിച്ചതു്, അല്ലെങ്കിൽ ദൈവത്തിനു് ഇഷ്ടം പോലെ ഇല്ലാതാക്കുവാനോ കുറയ്ക്കുവാനോ അധികരിപ്പാനോ കഴിയുന്നവ. കാര്യം ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോെം ദൈവം പാപകർമ്മങ്ങെം ചെയ്വാൻ ഒരു മനുഷ്യനു് ഉണ്ടാവുന്ന ഉത്സാഹങ്ങളേയോ വാസനയേയോ നിർത്താതെ അതു ചെയ്യിപ്പിച്ചശേഷം അവനെ കഠിനമായി ശിക്ഷിച്ചു വേദനപ്പെടുത്തി നശിപ്പിക്കുന്നതു് എന്തിനു്? ഇതു മഹാകഷ്ടം

മല്ലേ? ദൈവം ഇത്ര ബുദ്ധിഹീനതയായും ക്രൂരമായും ചെയ്യുമോ? ഇപ്പോഴും ക്രിസ്ത്യാനിവേദപുസ്തകത്തിൽ പറയും പ്രകാരം ദൈവം ചെയ്ത ശിക്ഷകളെത്തന്നെ നാം നോക്കുന്നതായാൽ ദൈവം എത്ര കഠോരമായും നിർദ്ദയമായും അതിക്രൂരമായും മനുഷ്യനെ ശിക്ഷിച്ചതായി കാണുന്നു. തെറ്റുകാരൻ പിന്നെ എന്തുതന്നെ ഗുണകർമ്മം ചെയ്താലും പശ്ചാത്താപപ്പെട്ടാലും ദൈവം ഒരുവിധത്തിലും ദയകാണിക്കാത്ത മാതിരിയിലാണ ക്രിസ്ത്യാനി വേദത്തിൽതന്നെ കാണുന്നതു്. ആദാം ഒരു കുറ്റം ഒരുപ്രാവശ്യം ചെയ്തുപോയി. അതിനു് അയാളെയും അയാളുടെ സന്തതിസന്താനങ്ങളെയും പരമ്പരയായി എന്നെന്നും നരകകൂപത്തിൽനിന്നു് ഒരിക്കലും കയറാൻപാടില്ലാത്തവിധം ഇട്ടുകളഞ്ഞു. ആദാം തെറ്റു ചെയ്തതിനു് അവന്റെ സന്താനങ്ങൾകൂടി എന്തിനു് ഈ മഹാപാപം അനുഭവിക്കുന്നു? ദൈവം ഇങ്ങിനെ എല്ലാം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ പിന്നെ എവിടെയാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരുണയും നീതിയും?''—ഇങ്ങിനെയാണു് ഈ മഹായുക്തിമാനായ ശാസ്ത്രജ്ഞൻ പറയുന്നതു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ആദാം എന്നൊരാളുണ്ടായി എന്നു നമ്മളുടെ ഹിന്ദുപുരാണങ്ങളിൽ ഒന്നും പറയുന്നില്ല. ഞാൻ ഇത്ര വിശ്വസിക്കയില്ലാ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ആദാമിനെ വിശ്വസിക്കേണ്ടാ. നമ്മളുടെ പുരാണങ്ങളിൽ ഈ ആദാമിനു് ഉണ്ടായതായി പറയപ്പെട്ടുന്നമാതിരി ശാപങ്ങളും ദൈവകോപംകൊണ്ടു വന്ന പലേമാതിരി ദുഃഖങ്ങളും ക്രിസ്ത്യാനിവേദത്തിൽ കാണുന്നതിനേക്കാളും വളരെ അധികം കാണാം. നമ്മളുടെ പുരാണങ്ങളിൽ ദൈവകോപംകൊണ്ടു മാത്രമല്ലാ ദൈവക്ഷേത്രന്മാരായ മഹർഷിമാരുടെ കോപംകൊണ്ടു്, ദേവന്മാരുടെ കോപംകൊണ്ടു്, ബ്രാഹ്മണകോപംകൊണ്ടു് എന്നുവേണ്ട പതിവ്രതമാരായ സ്ത്രീകളുടെ കോപംകൊണ്ടുകൂടി ദേവകളും മനുഷ്യരും മൃഗങ്ങളും പലപ്പോഴും കുഴങ്ങി ബുദ്ധിമുട്ടി അനേകജന്മങ്ങളും എടുത്തു പലേമാതിരി സങ്കടങ്ങളും സന്താപങ്ങളും അനുഭവിച്ചതായി പറയപ്പെട്ടുന്നുണ്ടു്. ഇത്ര

അധികം വിദ്ധിത്തങ്ങളും ദോഷതപങ്ങളും ക്രിസ്ത്യാനിവേദ പുസ്തകത്തിൽ കാണുകയില്ലാ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–അങ്ങിനെ പറയരുതു്. നമ്മളുടെ പുരാണങ്ങളും ഗോവിന്ദൻകുട്ടി എന്തു കണ്ടു. വിദ്ധിത്തം, ദോഷതപം എന്നു് എതുയോ പ്രാചീനമായ നമ്മളുടെ പുരാണങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഇന്നലെ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു ഇങ്കിരീസ്സു ബുക്കു വായിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞാൽ ആരു വിശ്വസിക്കും? അതിരിക്കട്ടെ, അപ്പോഴും ദൈവമില്ലെങ്കിൽ മനുഷ്യൻ താനെ ഉണ്ടായി എന്നാണു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറയുന്നതു്?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–മനുഷ്യൻ എന്നുവേണ്ടാ ഈ കാണുന്ന സകല ചരാചരങ്ങളും പലേവിധ കാരണങ്ങളിൽനിന്നും ശക്തികളിൽനിന്നും താനേ ഉത്ഭവിച്ചു നിറയുന്നതാണെന്നാകുന്നു ഞാൻ പറയുന്നതു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–അപ്പോഴും ഒരു മനുഷ്യൻ മരിച്ചാലോ? അവന്റെ ജീവൻ എങ്ങട്ടു പോവുന്നു?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–എങ്ങട്ടും പോവുന്നില്ലാ, അതില്ലാതാവുന്നു. ഒരു കത്തുന്ന തിരി കെടുത്തിയാൽ അഗ്നി എവിടേക്കു പോവുന്നു? എവിടേക്കും പോവുന്നില്ല. അതു് ഇല്ലാതെപോവുന്നു——അതുപോലെ ജീവനും.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–അപ്പോഴും മനുഷ്യനു വേറെ ഗതിയൊന്നുമില്ല; മരിച്ചാൽ എല്ലാം തീന്നു, അല്ലേ? നിന്റെ ഈ മതം പിശാചുക്കൾക്കു കൊള്ളാം——മറാാക്കും കൊള്ളരുതു്. മനുഷ്യനു് എങ്ങിനെ ഈ കൈകാലുകളും, കണ്ണു്, മൂക്കു്, ചെവി മുതലായ ഇന്ദ്രിയങ്ങളും എല്ലാം ഉണ്ടായി? ഇതെല്ലാം ഇത്ര ശരിയായും വെടപ്പായും എന്തു കാര്യകാരണങ്ങളാണു് ഉണ്ടാക്കിയതു്?

മാധവൻ:–ശരി; അച്ഛന്റെ ചോദ്യം ഒന്നാന്തരം. അച്ഛൻ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയോടു ചെയ്ത ചോദ്യം അല്പം ചില ഭേദങ്ങളും ചെയ്താൽ നല്ല ഒരു ഇംഗ്ലീഷ്ശാസ്ത്രജ്ഞൻ ചെയ്തപോലെയുള്ള ഒരു ചോദ്യമായി വരും. ആ ചോദ്യം ഞാൻ ചെയ്യാം; ജഗത്തു മുഴവനും താനെ ഒരു പ്രത്യേക സൃഷ്ടാവു് ഇല്ലാതെ ഉണ്ടായിവന്നതു് എന്നോ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയുടെ സിദ്ധാന്തം?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–അതെ; ഒരു പ്രത്യേക സൃഷ്ടാവു് ഉണ്ടാക്കിയതാണെന്നു വിചാരിപ്പാൻ സംഗതി ഇല്ലെന്നു ഞാൻ പറയുന്നു.

മാധവൻ:–അങ്ങിനെ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതിനുള്ള കാരണങ്ങളും ചുരുക്കത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി പറയൂ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ചുരുക്കത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി പറയാൻ പ്രയാസം. മാധവൻ എന്നെപ്പോലെതന്നെ ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി പലേ പുസ്തകങ്ങളും വായിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലൊ. അതുകൊണ്ടു് ഞാൻ ജ്യേഷ്ഠൻ അറിയാൻമാത്രം ചുരുക്കി പറയാം. ചുരുക്കി പറയുന്നതിൽ എന്റെ താല്പര്യം സ്പഷ്ടമായി കാണിപ്പാൻ കഴിയുമോ എന്നു് എനിക്കു സംശയം. എന്റെ കൈയിൽ ഇപ്പോഴും ഉള്ള ഈ പുസ്തകത്തിൽതന്നെ ഓരോ ഭാഗങ്ങളും വായിച്ചു പറയാം.

''മിസ്റ്റർ ബ്രാഡ്ലാവിന്റെ പുസ്തകത്തിൽ അധികവും ഭാഗം ക്രിസ്ത്യാനിവേദത്തിൽ ജഗൽസൃഷ്ടി ഉണ്ടായ സ്വഭാവത്തെയും കാലത്തെയും പറയുന്നതു് എല്ലാം ശുദ്ധമേ കളവും അസംഭവ്യവുമാണെന്നു കാണിപ്പാനുള്ള സംഗതികളെയാണു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. എന്നാൽ അതുകളെക്കുറിച്ചു് ഇവിടെ പറഞ്ഞിട്ടു് ആവശ്യമില്ല. വാള്ളെസ്സ്, ഡാവ്വിൻ മുതലായ പലേ ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ ജഗദുൽപത്തിയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു സൂക്ഷ്മമായി ആലോചിച്ചാൽ ഈ കാണുന്ന സകല ചരാചരങ്ങളും 'ഇവൊല്യൂഷൻ' എന്ന ഉൽപത്തിസമ്പ്രദായപ്രകാരം താനേ ഉത്ഭവിച്ചുവന്നതാണെന്നു കാണാം. ഡാവ്വിൻ പറയുന്നു: 'സാധാരണ സാധനങ്ങൾക്കു് പകച്ചു്, വളച്ചു്, നാശം ഇതുകളും സ്വഭാവേന ഉള്ളതാകുന്നു. ഓരോ സാധനം ഒരു പ്രകാരത്തിലും ഗുണത്തിലും ഇരിക്കുന്നതു് കാലാന്തരംകൊണ്ടു് മറെറാരു പ്രകാരത്തിലും ഗുണത്തിലും ആയിവരുന്നു. പിന്നെയും മാറുന്നു. പിന്നെയും വളരുന്നു. ഇങ്ങിനെ അനന്തകോടി സംവത്സരങ്ങളാൽ ഒരു സാധനം വേറെ സാധനങ്ങളുമായുള്ള ചേച്ചയാലോ ആവശ്യങ്ങളാലോ അതിന്റെ ഒന്നാമത്തെ ഗുണവും സ്വഭാവവുംവിട്ടു ക്രമേണക്രമേണ മറെറാരു സ്വഭാവത്തിലും ഗുണത്തിലുമായിവരുന്നു. ഇതു സാധാ

രണ സവ്വപദാത്ഥങ്ങളിലും താനേ ഉള്ള ഒരു ശക്തിയാണു്. ഇതുപ്രകാരംതന്നെയാണു മനുഷ്യന്റെ ഉല്പത്തിയും. ആദ്യത്തിൽ എത്രയോ അണുമാത്രമായ ഒരു ജീവജന്തു ക്രമേണ അനവധി അനവധി കാലംകൊണ്ടും ജീവന്റെ ആവശ്യപ്രകാരവും ആഗ്രഹപ്രകാരവും അതിനൊത്ത ദേഹാകൃതികളെ സ്വല്പംസ്വല്പം ഭേദമായി അതാതുകാലത്തു മാറി കാലക്രമേണ ഇപ്പോഴം നാം കാണുന്നതുപോലെ മനുഷ്യന്റെ ദേഹാകൃതിയിലും സ്വഭാവത്തിലും വന്നുചേന്നിരിക്കുന്നു.' ഇതിനു ദൃഷ്ടാന്തമായി പലേ സംഗതികളേയും ഡാർവ്വിൻ എന്ന ശാസ്ത്രജ്ഞൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പ്രത്യേകം ഒരു സ്രഷ്ടാവു് ഈ ജഗത്തിലുള്ള എല്ലാ പദാത്ഥങ്ങളെയും വെവ്വേറെ ഉണ്ടാക്കിയതല്ലെന്നു കാണിപ്പാൻ പലേ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളും ഉണ്ടു്. നനവുള്ള പുതുമണ്ണിൽ കുറെ തീയിട്ടോമറോ ചൂടുപിടിപ്പിച്ചശേഷം തണുപ്പുള്ളതായ ഒരു സാധനം കൊണ്ടു സാധാരണ വായുവിനു സ്പർശിപ്പാൻ പാടില്ലാത്ത വിധം ഒരു നാലഞ്ചു മണിക്കൂറു് ആ സ്ഥലത്തെ അടച്ചുമൂടിയതിൽപിന്നെ ആ അടപ്പു് എടുത്തു നോക്കിയാൽ പലപ്പോഴും ആ സ്ഥലത്തു ലക്ഷോപലക്ഷം ചെറിയ സത്രുപങ്ങളുള്ള ചിതൽ എന്നു പറയുന്ന വെളുത്ത ഒരുവക പ്രാണികം എളകി പതച്ചുനടക്കുന്നതു കാണുന്നു. എവിടെനിന്നാണു് ഇത്ര അനവധി ചിതലുകം ഇത്ര ക്ഷണംകൊണ്ടു് ഉണ്ടായതു്? ദൈവം അപ്പോഴം ഉണ്ടാക്കിയതോ, ഇതു പെറുണ്ടായതോ, അതല്ല ചില കാരണങ്ങളം അന്യോന്യം സംശ്രയിച്ചപ്പോഴം താനെ ഉണ്ടായിവന്നതോ? പിന്നെ അതിൽ ഒരു ചിതലിനെയോ അല്ലെങ്കിൽ അതിൽ അല്പം വലിയ ഒരു പുഴുവിനെയോ വേട്ടാളൻ എന്നു പറയുന്ന ഒരു പ്രാണി എടുത്തു് അതിന്റെ കൂട്ടിൽ വയ്ക്കുന്നു. പത്തുപതിനഞ്ചു ദിവസം ആ വേട്ടാളനുമായി സമ്പർക്കിച്ചിരിക്കുമ്പോഴയ്ക്കു് ആ പുഴു താനേ വേട്ടാളനായിത്തീരുന്നു. ഇങ്ങിനെയുള്ള ചില്ലറയായ സാധനങ്ങളം നോക്കിയാൽ ഒന്നിൽനിന്നു മറെറാന്നു് ഉണ്ടാവുന്ന സ്വഭാവം അറിയാം. ഈ ജഗത്തു് എല്ലാം അനാദിയായ കാലശക്തിയാലും ഓരോ വസ്തുക്കളുടെ സംശ്രയങ്ങളാലും സംശ്രയാഭാവങ്ങളാലും

താനേ ഉണ്ടായി നിറഞ്ഞു വന്നതും താനേ നശിച്ചുപോവുന്നതും ആകുന്നു എന്നേ വിചാരിപ്പാൻ വഴിയുള്ളു. ഹക്സലി എന്ന ഒരു മഹാവിദ്വാൻ പറയുന്നു: 'ജീവനുള്ള സകല ജന്തുക്കളുടേയും, അല്പെങ്കിൽ പഞ്ചേന്ദ്രിയവികാരങ്ങളോട്ട സംയുതങ്ങളായ സകല ശരീരങ്ങളുടേയും ഉല്പത്തിയെ നോം സൂക്ഷ്മമായി ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തമായ അറിവോട്ടുകൂടി നോക്കുമ്പോഴം ഓരോ ജന്തു ആദിയിൽ ഉത്ഭവിച്ചതു് ഓരോ പ്രത്യേകകാരണങ്ങളിൽനി നാണെന്നു വെളിവായി കാണാം. നമ്മഴം ചുറ്റും കാണുന്ന അനന്തകോടി ജീവജാലങ്ങഴം ഈ കാരണങ്ങളിൽ താനേ ഉത്ഭവിച്ചും വളന്നും പരന്നും നശിച്ചും കാണാതെയായും വരുന്നതു കാണുന്നു. ഇതു സാധാരണ പല ജീവജാലങ്ങളിൽ സ്വതസ്സിദ്ധമായ ഒരു ശക്തിയാകുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ള ശക്തി ഇല്ലാതെ ജീവജാലങ്ങഴം ഒന്നും തന്നെ ഇല്ല.' ഇങ്ങിനെയാണു് ഹക്സലി എന്ന മഹാവിദ്വാന്റെ അഭിപ്രായം. ബ്രാഡ്ലാ എന്നാഴം പറയുന്നു: 'നമുക്കു് ഇതുവരെ കിട്ടിയേടത്തോളമുള്ള അറിവുകളിൽനിന്നു് ആദിയിൽ മനുഷ്യരെ കണ്ട കാലത്തിൽ അവർ ഇപ്പോഴം കാണുന്ന പ്രകൃതവും സ്വഭാവവും ഉള്ള മനുഷ്യരെപ്പോലെ ആയിരുന്നില്ലാ. ആദ്യത്തിൽ കണ്ടതായി അറിയപ്പെടുന്നകാലത്തു മനുഷ്യൻ ഏതാണ്ടു് ഒരു മൃഗംപോലെ ശ്രുദ്ധമൃഗങ്ങളുമായി തമ്മിൽതല്ലി മല്ലിട്ടുംകൊണ്ടു ഗുഹാവാസംചെയ്തു കഴിച്ചിരുന്ന ഒരു ജന്തുതന്നെയായിരുന്നു. എന്നാൽ ക്രമേണ ഇപ്പോഴം മനുഷ്യൻ എത്ര ശക്തനും ബുദ്ധിമാനും സവ്വവിദ്യനും ആയിത്തീന്നിരിക്കുന്നു. ഇതുപ്രകാരംതന്നെ, ഇപ്പോഴം നമുക്കു് അറിവു കിട്ടീട്ടുള്ളതിന്നും പ്രാചീനമായി വളരെ കോടി സംവത്സരങ്ങഴം മുമ്പുള്ള സ്ഥിതി എനി നോക്കി അറിവാൻ സാധിക്കുന്നുവെങ്കിൽ ഇന്ദ്രിയനിഷ്ടമായ ജീവനെ വഹിക്കുന്നതിന്നുമുമ്പു പലേവിധ ജീവദശകളിൽ ഇപ്പോഴം കാണുന്ന സമത്ഥനായ ഈ മനുഷ്യൻ കിടന്നിരുന്നു എന്നു് ഒരു സമയം കാണാൻ കഴിയുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.' എന്നിങ്ങനെയാണു് ബ്രാഡ്ലാ പറയുന്നതു്.''

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—മനുഷ്യൻ ആദ്യം ഗുഹയിൽ

മൃഗത്തിനെപ്പോലെ കിടന്നു എന്നു് ആരു വിശ്വസിക്കും? പക്ഷേ, ബിലാത്തിയിൽ അങ്ങിനെ ആയിരുന്നവായിരിക്കാം. അതുപോലെ മൃഗപ്രായമായ മനുഷ്യൻ ഇപ്പോഴുമുണ്ടു്—ഇല്ലേ മാധവാ?

മാധവൻ:–ഉണ്ടു്. ആഫ്രിക്കാരാജ്യത്തു് സാമാന്യം മൃഗങ്ങളെപ്പോലെ ഉള്ള മനുഷ്യർ ഇപ്പോഴും ഉണ്ടു്.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–പണ്ടു് ഞാൻ പറഞ്ഞ കാലം ഞാൻ പറഞ്ഞമാതിരിയേ മനുഷ്യർ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–അതിനു് എന്തു പ്രമാണം?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഉള്ള അറിവുതന്നെ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എന്തു ശാസ്ത്രം? നീ പേർപറഞ്ഞ സായ്വന്മാരുണ്ടാക്കിയ ശാസ്ത്രമോ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–അവരും അവരെപ്പോലെയും അതിലധികവും ശാസ്ത്രപരിജ്ഞാനമുള്ള ആളുകളും എഴുതിയ പലേ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നാണു ഞാൻ പറയുന്നതു്.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–എന്നാൽ നീ ഇപ്പോഴം പറഞ്ഞതിൽ ഒരവസ്ഥമാത്രം ഹിന്ദുശാസ്ത്രപ്രകാരം അല്പം ഒക്കുന്നുണ്ടു്. നീ പറഞ്ഞപ്രകാരംതന്നെ, നമ്മളുടെ ശാസ്ത്രത്തിലും ആദ്യം തൃണംമുതൽ പലേ ജന്മങ്ങളും കഴിഞ്ഞിട്ടുവേണം മനുഷ്യജന്മം കിട്ടാൻ എന്നു പറയുന്നുണ്ടു്. പക്ഷേ, അങ്ങിനെ എല്ലാം വരുന്നതു വാസനാരൂപമായി ദൈവകല്പനയാൽ ആണെന്നാകുന്നു നമ്മുടെ ശാസ്ത്രം.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ശരി; ജ്യേഷ്ഠൻ അതുതന്നോളം സമ്മതിച്ചുവോ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഞാൻ എന്തു സമ്മതിച്ചു? നീ പറഞ്ഞതു യാതൊന്നും ഞാൻ സമ്മതിച്ചിട്ടില്ലാ. ഒരിക്കലും സമ്മതിക്കുകയുമില്ലാ. ഈശ്വരനില്ലെന്നല്ലേ നീ പറയുന്നതു്? അതു് ഈ ജന്മം സമ്മതിപ്പാൻ പാടില്ലാ. മഹാ അബദ്ധമായ സിദ്ധാന്തമാണു് ഈശ്വരൻ ഇല്ലെന്നുള്ളതു്. സർവ്വജഗദന്തര്യാമിയായി കാരുണ്യമൂർത്തിയായുള്ള ഒരു

സ്രഷ്ടാവു് ഈ ജഗത്തിനു് ഇല്ലെന്നു ശുദ്ധ ഭ്രാന്തൻ മാത്രമേ പറയുകയുള്ളൂ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഞാൻ ഒരു കാരുണ്യമൂർത്തിയേയും ജഗദന്തര്യാമിയേയും കാണുന്നില്ലാ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ആട്ടെ, ഈ നിരീശ്വരസിദ്ധാന്തികം ഇപ്പൈടെ ഈവിധം ഓരോ ബുക്കു് എഴുതിത്തുടങ്ങിയതല്ലേ ഉള്ളൂ. ഇതിനു് എത്രയെത്രയോ മുമ്പും ഇപ്പോഴും എനി എത്രയോ കാലവും ഈ കാണുന്ന സകല മനുഷ്യരും ദൈവവന്ദനം ഓരോ പ്രകാരത്തിൽ ചെയ്യുവന്നിരിക്കുന്നു എന്നും, ചെയ്യുവരുമെന്നും എനിക്കു് ഉറപ്പുണ്ടു്. നിരീശ്വരമതക്കാർ ആകപ്പാടെ പത്താളുകളുണ്ടാവുമോ ഗോവിന്ദൻകുട്ടീ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—അനവധിലക്ഷം ആളുകൾ ഇപ്പോഴും നിരീശ്വരമതക്കാരുണ്ടു്. അതു പക്ഷേ, പുറത്തറിയുന്നില്ലാ. ഭൂമിയിലുള്ള ജനങ്ങളെക്കുറിച്ചു കണക്കു് എടുക്കുന്നതു് എല്ലാം ഓരോ മതത്തിൽ ഉള്ള ആളുകൾ ഇത്രയിത്ര എന്നാണു്. ഇതിൽ ഓരോ മതത്തിൽ നിരീശ്വരമതക്കാർ വളരെ ഉണ്ടായിരിക്കും. എന്നാൽ അതു കണക്കിൽ കാണിക്കാറില്ലാ. ഈ ഭൂമിയിലെ ആകെ ജനങ്ങളിൽ നാന്നൂറരമ്പതു കോടി ആറുലക്ഷംപേർ ബുദ്ധമതക്കാരും, മുന്നൂറിരുപത്തൊന്നു കോടി രണ്ടുലക്ഷംപേർ ക്രിസ്ത്യാനിമതക്കാരും, ഇരുന്നൂറിനാലുകോടി രണ്ടുലക്ഷംപേർ മഹമ്മദീയമതക്കാരും, നൂറിഎഴുപത്തിനാലുകോടി രണ്ടുലക്ഷംപേർ ഹിന്തുമതക്കാരും, അമ്പതുലക്ഷംപേർ ജൂതന്മാരും, മറേറാരോ പ്രകാരം വിഗ്രഹാരാധനക്കാരായ പലവകയായി നൂറിപതിനെട്ടുകോടി മനുഷ്യരും ഉണ്ടെന്നു ബ്രാഡ്ലാവിന്റെ പുസ്തകത്തിൽ കാണുന്നു. എന്നാൽ മതത്തിന്മേൽ സ്ഥാപിച്ചു് എടുത്തിട്ടുള്ള ഈ കണക്കു് എത്രയും തെറ്റാണെന്നു് അദ്ദേഹം കാണിക്കുന്നു. പഠിപ്പും അറിവും അധികമായുള്ള യൂറോപ്പുരാജ്യനിവാസികളിലും അമേരിക്കാരാജ്യനിവാസികളിലും അനവധി മഹാന്മാരായ ആളുകൾ നിരീശ്വരമതക്കാരാണെങ്കിലും പ്രോട്ടസ്റ്റന്റു് അല്ലെങ്കിൽ റോമൻകത്തോലിക്കാമതക്കാരായി കണക്കിൽ തെറ്റായി ചേർത്തിരിക്കുന്നു

എന്നാണു് അയാളുടെ അഭിപ്രായം. അതു ശരിയാണെന്നുള്ളതിലേക്കു ലേശം സംശയമില്ലാ. ഇപ്പോഴും മലയാളത്തിൽ കാനേഷുമാരി കണക്കു് എടുത്തതിൽ എന്നെ ഹിന്തുമതക്കാർ എന്നല്ലേ ചേർത്തിരിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ ഞാൻ വാസ്തവത്തിൽ ഹിന്തുമതക്കാരനല്ലെല്ലോ. ഈ തെറ്റു സാധാരണയായി ഉണ്ടാവുന്നതാണു്. അതുകൊണ്ടു് ദൈവം ഉണ്ടെന്നു വിചാരിക്കാതെയും വന്ദിക്കാതെയും ഉള്ളവർ വളരെ ഈ ലോകത്തിൽ ഉണ്ടെങ്കിലും എത്ര ഉണ്ടെന്നു് ഇപ്പോഴും കണക്കാക്കാൻ പ്രയാസമായിവരുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–മഹാപാപം ഇതു കേൾക്കുന്നതു്. കലിയുഗധർമ്മം എന്നേ പറയുന്നുള്ളു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–എന്നാൽ പിന്നെ ഇതിനെക്കുറിച്ചു് എന്തിനു ജ്യേഷ്ഠൻ വ്യസനിക്കുന്നു? കലിയുഗത്തിൽ മനുഷ്യർ നിരീശ്വരമതക്കാരായി വരണമെന്നു ജ്യേഷ്ഠൻ പറയുന്ന ദൈവം കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതാണെങ്കിൽ പിന്നെ ഞങ്ങടം നിരീശ്വരമതക്കാരായതു് ആശ്ചര്യമോ? ഹിന്തുക്കളുടെ ശാസ്ത്രത്തെപ്പോലെ ഇത്ര അയുക്തിയായി എന്തെങ്കിലും ഉണ്ടോ? ഒരെടത്തു പറയുന്നു മനുഷ്യൻ ജനിക്കുമ്പോഴംതന്നെ അവനു ഭാവിയായി ഉണ്ടാവാൻപോവുന്ന സകല അവസ്ഥകളെയും തലയിലോ മറേറാ ബ്രഹ്മാവു് എഴുതിവെച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു്. ഇങ്ങിനെ എഴുതി തീർച്ചയാക്കിയ കാര്യത്തിൽ പിന്നെ മനുഷ്യനു് എന്തൊരു ശക്തിയാണു് ഉള്ളതു്? ''നീ ഇന്നപ്രകാരത്തിൽ ജീവിക്കണം; നീ ഇത്ര മനുഷ്യരെ കൊല്ലണം; നീ ഇത്ര മനുഷ്യരെ രക്ഷിക്കണം; നീ ഇന്നിന്ന കർമ്മങ്ങടം ചെയ്യണം,'' എന്നു വെളിവായും തീർച്ചയായും എഴുതിവിട്ടിട്ടാണത്രെ മനുഷ്യനേറെ ഉത്ഭവം. പിന്നെ ആ സാധുവായ മനുഷ്യനു് എന്തു സ്വശക്തിയാണു് ഉള്ളതു്? അവനോടു കല്പിച്ചതിനെ അവൻ ചെയ്യുന്നു. പിന്നെ അവനെ, അവൻ ചെയ്യുന്ന തെറിനെക്കുറിച്ചോ ഗുണകർമ്മത്തെക്കുറിച്ചോ എന്തിനു പാപി എന്നും സുകൃതി എന്നും പറയുന്നു? കലിയുഗത്തിൽ ജനങ്ങടംക്കു് ഈശ്വരസ്മരണ ഉണ്ടാകയില്ലാ. അനേകവിധ പാപകർമ്മങ്ങടം

ചെയ്യും. മഴ വേണ്ടപോലെ ഉണ്ടാവുകയില്ലാ. ഭൂമി വിളയുകയില്ലാ. ശ്രുദ്ധാശ്രുദ്ധമില്ലാതെ ആവും. ബ്രാഹ്മണരെ ഹിംസിക്കും. ഗോവധം ചെയ്യും. നീചന്മാക്ക് മഹത്വം വരും. ഇങ്ങിനെ പലേവിധ കല്പനകളും ചെയ്യുവെച്ചതായി പറയുന്നു. പിന്നെ ഈ കല്പനകൾപ്രകാരം ഓരോ കാര്യം കാണുമ്പോൾ എന്താണ് ഇതു എല്ലാം ജ്യേഷ്ഠൻ ആക്ഷേപിക്കുന്നതു്? ജ്യേഷ്ഠൻ കലിയുഗമനുഷ്യനല്ലേ? ജ്യേഷ്ഠന് ഈ കല്പനകൾ സംബന്ധിക്കില്ലേ? മഹാകഷ്ടം! ഇങ്ങിനത്തെ വിദ്യുത്തം ഉണ്ടോ? ഇങ്ങിനത്തെ അയുക്തി ഉണ്ടോ? ബ്രാഹ്മണരുടെ പ്രാധാന്യതയ്യും യോഗ്യതയ്യുംവേണ്ടി മാത്രം അവരിൽ ചിലർ എഴുതീട്ടുള്ള പുസ്തകങ്ങളല്ലാതെ ഹിന്തുക്കൾക്ക് ഈവക സംഗതികളെപ്പറ്റി അറിവിനു വേറെയാതൊരു മാർഗ്ഗവും ഇല്ലെല്ലൊ. പിന്നെ എന്തു ചെയ്യും? വിദ്യുത്തം എഴുതിക്കാണുന്നതു് എല്ലാം സാധുക്കൾ വിശ്വസിക്കുന്നു.

മാധവൻ:–ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞതു വലിയ ദോഷത്വമാണ്. ബ്രാഹ്മണർ എഴുതീട്ടുള്ള ചില വില പിടിച്ച പുസ്തകങ്ങളെക്കുറിച്ചു സ്വല്പമെങ്കിലും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിക്ക് അറിവുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈവിധം പറയുന്നതല്ല. ഇംഗ്ലീഷുമാത്രം പഠിച്ച ബ്രാഡ്ലാവിന്റെ ബുക്ക്, ഡാവ്വിൻ, വാള്ളെസ്സ്, ഹക്സിലി, ഹർബട്ട് സ്പെൻസർ മുതലായവരുടെ ബുക്കുകളും വായിച്ചു് അതിലുള്ള യോഗ്യതകളെമാത്രം അറിഞ്ഞതിനാൽ യോഗ്യതയുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഹിന്തുക്കൾ ആരും ഉണ്ടാക്കീട്ടില്ലെന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി എങ്ങനെ പറയും?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ഡാവ്വിൻ മുതലായ മഹാശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ ഉണ്ടാക്കിയ പുസ്തകങ്ങളും നമ്മളുടെ സംസ്കൃതത്തിൽ അയുക്തികളാലും അസംഭവ്യാവസ്ഥകളാലും നിറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതായ ഭാരതം, ഭാഗവതം, രാമായണം, സ്കാന്ദം മുതലായ പുരാണങ്ങളും ഒരുപോലെയാണെന്നു മാധവൻ പറയുന്നുവോ?

മാധവൻ:–അസംബന്ധമായി ധൃതഗതിയായി സംസാരിക്കരുതു്. സാവധാനത്തിൽ ആലോചിച്ചു പറയു.

ഹർബട്ട് സ്പെൻസർ മുതലായവർ എഴുതിയതു് ഇയ്യിടെ യാണു്. നമ്മളുടെ ഹിന്തുക്കളുടെ ഇടയിൽ മഹാന്മാരായ ഗ്രന്ഥകർത്താക്കന്മാരും അദ്വൈതികളും ഉണ്ടായിട്ടു് ഇപ്പോ ഴയ്ക്കു് ഒന്നരണ്ടായിരം സംവത്സരങ്ങളും കഴിഞ്ഞു. ഈ ഒന്നരണ്ടായിരം സംവത്സരങ്ങളിൽ കിട്ടിയ അറിവുകളും കൂടി ഇപ്പോഴത്തെ ഇംഗ്ലീഷുവിദ്വാന്മാർക്കു് ഉണ്ടു്. അവർ മുമ്പുള്ള വിദ്വാന്മാരെക്കാളും അധികം അറിവുള്ളവർതന്നെ. അതിന്റെ കാരണം, അവർ പിമ്പുള്ള വിദ്വാന്മാരാകയാൽ. എന്നാൽ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ഹിന്തുമതത്തെ ദൂഷിക്കുന്നതിന്മേൽ ഞാൻ ആക്ഷേപിക്കുന്നില്ല. ഹിന്തുമതം ഇപ്പോളും ആചരിച്ചുവരുന്നമാതിരി വളരെ അയുക്തിയായും പൂർവ്വാപരവിരോധങ്ങളായും ഉള്ള ഉപദേശങ്ങളിന്മേൽ ആണെന്നുള്ളതിലേക്കു് എനിക്കു സംശയമില്ല. അങ്ങിനെതന്നെയാണു പ്രായേണ ലോകത്തിൽ ഉള്ള മറെറല്ലാ മതങ്ങളും.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—പിന്നെ, മാധവൻ, ഞാൻ അതു പറഞ്ഞതിന്മേൽ എന്തിനു് ആക്ഷേപിച്ചു?

മാധവൻ:—പറയാം. ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞതു ഹിന്തുക്കൾക്കു സംസ്കൃതത്തിൽ ഉള്ള സകല ബുക്കുകളും ഒരുപോലെ പൂർവ്വാപരവിരോധങ്ങളായുള്ള സംഗതികളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു; വേറെ ഈ സാധുക്കൾക്കു യാതൊരു ബുക്കുകളും ഇല്ലെന്നാണു്. പിന്നെ ഈവക ബുക്കുകൾ ഏതെല്ലാമാണു സംസ്കൃതത്തിൽ ഉള്ളതെന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞുകേട്ടതിലും എനിക്കു് ആശ്ചര്യംതോന്നി. ഭാരതം, ഭാഗവതം, സ്കാന്ദപുരാണം——അല്ലേ? ഇതാണു ഹിന്തുക്കളുടെ പ്രധാനഗ്രന്ഥങ്ങൾ, അല്ലേ? വിചിത്രംതന്നെ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—അല്ലേ; ഈ ഗ്രന്ഥങ്ങളെ അല്ലേ മുഖ്യമായി പറയുന്നതു്?

മാധവൻ:—അതെ. ഈ ഗ്രന്ഥങ്ങളെ മുഖ്യമായി പറയുന്നുണ്ടു്. അതുപ്രകാരംതന്നെ ഇംഗ്ലീഷിൽ മിൽട്ടന്റെ 'പാരഡൈസ് ലോസ്റ്റ്' ഷേക്സ്പിയരുടെ നാടകങ്ങൾ, ഇതുകളെയും പറയുന്നുണ്ടു്. മിൽട്ടൻ, ഷേക്സ്പിയർ ഇവരെല്ലാം എഴുതിയ കാര്യങ്ങൾ വേറെ. ഡാവ്വിൻ, വാള്ളെസ്സു്

മുതലായവർ എഴുതിയ കാര്യം വേറെ. സോക്രട്ടീസ്, സെനക്കാ മുതലായവരുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങളെ കാണിക്കുന്ന പുസ്തകങ്ങളും മിൽട്ടന്റെയും ഷേക്സ്പിയറിന്റെയും ബുക്കുകളും തമ്മിൽ എന്തു സംബന്ധമാണു്? അതുപോലെ ഇപ്പോഴും നാം സംസാരിക്കുന്ന സംഗതിയിൽ ഹിന്തുക്കൾക്കുള്ള പുസ്തകങ്ങളും രാമായണവും ഭാരതവുമല്ല.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—പിന്നെ ഏതാണു്?

മാധവൻ:—ഇപ്പോഴും ഗോവിന്ദൻകുട്ടി എന്തു വാദം ചെയ്യുന്നുവോ അതായ നിരീശ്വരമതസിദ്ധാന്തംതന്നെ അതിമഹാന്മാരായ ഹിന്തുക്കൾ എത്രയോ മുമ്പു്—ഏകദേശം രണ്ടായിരം സംവത്സരങ്ങൾക്കു മുമ്പെ—ചെയ്തിട്ടും ഒരുവിധം സ്ഥാപിച്ചിട്ടും ഉണ്ടെന്നു ഞാൻ കാണിച്ചാലോ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—അങ്ങിനെ ഉണ്ടോ?

മാധവൻ:—പിന്നെയോ? ഒന്നും അറിയാതെ ബദ്ധപ്പെട്ടു് എന്തെങ്കിലും പറയാതെ സാവധാനത്തിൽ കേൾക്കു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—എന്താണാ കുട്ടാ നീ പറയുന്നതു്? ഹിന്തുക്കൾക്കു നിരീശ്വരമതം എപ്പോഴെങ്കിലും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ?

മാധവൻ: സംശയംകൂടാതെ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോഴും ഉണ്ടു്. സാംഖ്യം എന്നു പറയുന്ന കപിലമഹർഷിയുടെ സിദ്ധാന്തം എന്തായിരുന്നു? ആറു വിധമാണു ഹിന്തുക്കൾക്കു സിദ്ധാന്തങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നതു്:

ഒന്നാമതു്, കപിലന്റെ നിരീശ്വരസാംഖ്യസിദ്ധാന്തം.

രണ്ടാമതു്, പതഞ്ജലിയുടെ യോഗവും ഭഗവൽഗീതയും.

മൂന്നാമതു്, ജയിമിനിയുടെ പൂർവ്വമീമാംസ.

നാലാമതു്, വ്യാസന്റെ ഉത്തരമീമാംസ—അല്ലെങ്കിൽ വേദാന്തം.

അഞ്ചാമതു്, ഗൗതമന്റെ നൈയായികസിദ്ധാന്തം.

ആറാമതു്, കണാദന്റെ വൈശിഷ്യകസിദ്ധാന്തം.

ഇതിൽ കപിലന്റെ സാംഖ്യം ശുദ്ധനിരീശ്വരമതത്തെ ഉപദേശിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–അങ്ങിനെയോ; അങ്ങിനെ ഉണ്ടോ?

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–നിരീശ്വരമതമില്ലാ നമ്മുടെ ശാസ്ത്രത്തിൽ; ഇല്ലാ.

മാധവൻ:–ഉണ്ടു്. എന്നാൽ ആ സിദ്ധാന്തം ശുദ്ധ അദ്വൈതികളും പറയുംപ്രകാരം തന്നെത്താൻ അറിയുന്നതാണു് ദൈവത്തെ അറിയുന്നതു്, എന്നു മാത്രമാണു്. ഏതു പ്രകാരമായാലും ഇതെല്ലാം യുക്തിയുക്തമായി പറഞ്ഞു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്താൻ പ്രയാസം. ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി എത്ര വാദിച്ചാലും ഒരു ഫലവും ഉണ്ടാവുന്നതല്ലെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ഈ നിരീശ്വരസിദ്ധാന്തത്തെപ്പറ്റി ഗോവിന്ദൻകുട്ടിതന്നെ പറഞ്ഞ ഹക്സ്ലി എന്ന ശാസ്ത്രജ്ഞന്റെ സ്വന്തമായ അഭിപ്രായംതന്നെ, ഒരേടത്തു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് എനിക്കു മനഃപാഠമായി തോന്നും. അതിന്റെ തർജ്ജമ ഞാൻ പറയാം. അച്ഛൻ അതു് ആലോചിച്ചു് ഹക്സ്ലി എന്ന മഹാവിദ്വാൻ നിരീശ്വരമതക്കാരനോ എന്നു തീർച്ചയാക്കുകേ വേണ്ടൂ. ആ മഹാവിദ്വാൻ പറയുന്നു: ''നിർഭാഗ്യവശാൽ ഇതുവരെ ഞാൻ വായിക്കേണ്ടിവന്നുപോയിട്ടുള്ള യുക്തിശൂന്യമായും സാരമില്ലാത്തതായുമുള്ള ചില പ്രസംഗങ്ങളിലും കവനങ്ങളിലുംവച്ചു ദൈവത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തേയും ചേഷ്ടകളേയും സ്വരൂപത്തേയും അവസ്ഥയേയുംകുറിച്ചു ചില വിദ്വാന്മാർ അറിഞ്ഞു എന്നു നടിച്ചു് അതുകളെ തെളിയിക്കുന്നവയാണെന്നു് ഉദ്ദേശിച്ചു് എഴുതീട്ടുള്ള ചില സംഗതികളെപ്പോലെ അബദ്ധമായും അയുക്തിയായും പരിഹാസയോഗ്യമായും ഞാൻ വേറെ ഒരു സാധനം മാത്രമേ വായിച്ചിട്ടുള്ളൂ. അതു ദൈവം ഇല്ലെന്നു തെളിയിപ്പാൻ മുൻപറഞ്ഞവരുടെ പ്രതികൂലതന്ത്രക്കാരായ ചില നിരീശ്വരമതക്കാർ എഴുതീട്ടുള്ള ഭോഷത്വങ്ങളേയും ദുര്യുക്തികളേയും ആകുന്നു. ഈ ദുര്യുക്തികളും ഞാൻ മുൻപിൽ പറഞ്ഞ വിദ്വാന്മാരുടെ ദുര്യുക്തിക

ളേക്കാം പക്ഷേ, അധികരിക്കുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു.''

ഇങ്ങിനെയാണു് ഹക്സലി എന്ന മഹാ വിദ്വാനേറെയും മറ്റു് അനവധി അതിബുദ്ധിമാന്മാരായ ബിലാത്തിക്കാരുടേയും അഭിപ്രായം ഇപ്പോഴും നില്ക്കുന്നതു്. ഇവക്കു് ഒന്നും നിരീശ്വരമതമല്ലതന്നെ. ഹിന്തുസിദ്ധാന്തങ്ങളിൽനിന്നുതന്നെ ദൈവം എന്നതു് അറിവാനും ഗ്രഹിപ്പാനും സാധാരണ മനുഷ്യനു കഴിവില്ലാത്ത ഒരു ശക്തി എന്നാണു നോം അറിയുന്നതു്. ഇതിനു പലേ പ്രമാണങ്ങളും ഉണ്ടു്. അതു് എല്ലാം ഇപ്പോഴും പറഞ്ഞിട്ടു് ആവശ്യമില്ല.

യൂറോപ്പിലുംമറ്റുമുള്ള പലേ വിദ്വാന്മാർ (ഡാവ്വിൻ മുതലായവർ) പറഞ്ഞ ജീവോൽപത്തിക്രമങ്ങളേയും മറ്റും ബുദ്ധിമാന്മാരായ പലരും അശേഷം വിശ്വസിച്ചിട്ടില്ല. എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ഒന്നാമതു നിരീശ്വരമതം സാധാരണ ഐഹികസുഖത്തിനും സന്മാർഗ്ഗാചാരത്തിനുംതന്നെ ഏറ്റവും ദോഷകരമായ ഒരു മതമാണെന്നാകുന്നു. നിരീശ്വരമതം പ്രപഞ്ചത്തിൽ ഉണ്ടാക്കിവിടുന്നതുകൊണ്ടു യാതൊരു പ്രയോജനവും ഇല്ലെന്നു മാത്രമല്ല, സാധാരണമനുഷ്യജീവികൾക്കു വളരെ ദോഷങ്ങളും കഷ്ടങ്ങളും ഉണ്ടായിവരുവാൻ കാരണമായി വരുമെന്നുകൂടി ഞാൻ ഭയപ്പെടുന്നു. അതിനുള്ള സംഗതികളെയാണു് ഒന്നാമതു ഞാൻ പറയാൻപോവുന്നതു്. പിന്നെ എന്റെ സ്വന്തവിശ്വാസത്തെക്കുറിച്ചു പറയാം.

തങ്ങളുടെ സമസൃഷ്ടികൾക്കു ഗുണത്തേയും ശ്രേയസ്സിനേയും സുഖത്തേയും വരുത്താനായിട്ടാണു ബുദ്ധിമാന്മാരായ ജനങ്ങൾ എല്ലായ്പോഴും ശ്രമിക്കേണ്ടതു്. ദൈവം ഉണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ ഉള്ള സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി ആക്കും അറിവാൻ കഴികയില്ലെന്നു ബുദ്ധിമാന്മാരായ ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ സമ്മതിക്കുന്നതായാൽതന്നെ പിന്നെ അവർ ചെയ്യേണ്ടതു് ഈ സംശയത്തെ ഏതു നിലയിൽ നിർത്തുന്നതാണു് മനുഷ്യർക്കു പരക്കെ ഉപകാരമായി വരുന്നതു് എന്നുള്ള ആലോചനയാകുന്നു. ദൈവം ഇല്ലെന്നു സ്ഥാപിപ്പാൻ ഉള്ള സംഗതികൾ എല്ലാം ശരിയാണെന്നും സത്യമാണെന്നും ഉള്ള ഒരു

ബോധം മനുഷ്യക്ക് വന്നുപോയാൽ അതുനിമിത്തം അവ
ക്കുണ്ടാകുന്ന സങ്കടങ്ങളെ ഓക്കുമ്പോഴും ആ ഒരു സംഗതി
തന്നെ അങ്ങിനെ ഒരു നിരീശ്വരത്വം പൊതുവിൽ മനു
ഷ്യക്ക് വരുത്തരുതെന്നു ബുദ്ധിയുള്ള എല്ലാ മനുഷ്യനേയും
അഭിപ്രായപ്പെടുത്തും എന്നുള്ളതിലേക്ക് എനിക്കു ലേശം
പോലും സംശയമില്ല. ദൈവം ഉണ്ടെന്നു കാണിപ്പാൻ
പത്തു സംഗതികളെ പറയുന്നു. ആ പത്തു സംഗതികളേ
യും നിരീശ്വരമതവാദം ചെയ്യുന്നവനു തീരെ ഖണ്ഡിപ്പാൻ
കഴിയാത്തപക്ഷം ദൈവം ഇല്ലെന്നു കാണിപ്പാൻ വേറെ
പത്തു സംഗതികളെ പകരം പറഞ്ഞു സാധാരണ മനുഷ്യ
രുടെ മനസ്സിനു ഭ്രാന്തിവരുത്തി മനുഷ്യനെ വ്യസനത്തിൽ
വിടുന്നതു കഷ്ടമല്ലയോ! ദൈവവിശ്വാസം ഉണ്ടാവുന്നതു
കൊണ്ടു പ്രപഞ്ചത്തിൽ ഗുണമല്ലാതെ ദോഷം ഒന്നും ഉണ്ടാ
കുന്നതല്ലെന്നു കാണുമ്പോഴും ആ വിശ്വാസത്തെ സംശയര
ഹിതങ്ങളല്ലാത്ത സംഗതികളെ പറഞ്ഞുപിടിപ്പിക്കാൻ
എന്തിനായിട്ടു ശ്രമിക്കുന്നു? കളവുപറഞ്ഞാലോ അന്യന്റെ
മുതൽ അപഹരിച്ചാലോ, പരദാരസംഗം ചെയ്താലോ,
തന്റെ സമസൃഷ്ടികളേയോ മറ്റുള്ള ജീവജന്തുക്കളേയോ
ഹിംസിച്ചാലോ ധർമ്മത്തെ വെടിഞ്ഞാലോ, ഈ ലോക
ത്തിൽ ഉണ്ടാവുന്ന ബന്ധനത്തേയോ ശിക്ഷയേയോ അവമാനത്തി
നോ പുറമേ മരണശേഷം ദൈവം മുമ്പാകെക്കൂടി താൻ
കുറക്കാരനാകുമെന്നുള്ള ഒരു ഭയം ഒരു മനുഷ്യനു് ഉണ്ടാവു
ന്നതു് ഈ ദുഷ്പ്രവൃത്തികൾക്ക് ഒരു അധികനിവാരണഹേ
തുവായി വരുന്നതായിരിക്കെ അതു് ഇല്ലായ്മചെയ്യേണ്ടുന്ന
ആവശ്യം എന്താണു്? ദൈവം എന്നൊരു ശക്തിയില്ലെന്നു
കേവലം സംശയരഹിതങ്ങളായ സംഗതികളെക്കൊണ്ടു കാ
ണിച്ചു ബോദ്ധ്യമാക്കുവാൻ ഒരുവനു കഴിയുമെങ്കിൽ അങ്ങി
നെ ചെയ്യുന്നതിൽ ഞാൻ ആക്ഷേപിക്കുന്നില്ല. അങ്ങിനെ
തീർച്ചയായി കാണിപ്പാൻ കഴിയാതിരിക്കുമ്പോഴും വല്ല
സംഗതികളും പറഞ്ഞു് മനുഷ്യരുടെ ബുദ്ധിയെ വഷളാക്കു
ന്നതു് എന്തിനു്?

'സയൻസ്സു്' എന്നു് ഇംഗ്ലീഷിൽ സാധാരണ പേരു
പറയപ്പെടുന്ന ശാസ്ത്രവിദ്യകളാൽ ഇതുവരെ പലേപ്രകാ

രവും സംശയത്തിൽ കിടന്നിരുന്ന പലേവിധ സാധനങ്ങളുടേയും വസ്തുതകളുടേയും സ്വഭാവത്തേയും ഉത്ഭവകാരണത്തേയും വ്യാപാരത്തേയും ശക്തിയേയും കുറിച്ചുള്ള തത്വങ്ങളെ നമുക്കു് അറിവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ആ 'സയൻസ്സു'കളാൽ ഒരു പരാശക്തി ഈ ലോകത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന സർവ്വ ചരാചരങ്ങൾക്കും ആദ്യകാരണമായി ഇല്ലെന്നു നോം ഒരിക്കലും അറിയുന്നതല്ല. അയസ്കാന്തവും ലോഹവും തമ്മിലുള്ള ആകഷ്ണശക്തിയെ നോം അറിയുന്നതിനാൽ അതിൽനിന്നു സയൻസ്സുകളെക്കൊണ്ടു പലേവിദ്യകളും നോം ആലോചിച്ചു് ഉണ്ടാക്കുന്നു. എന്നാൽ ഈ വസ്തുക്കൾക്കു സ്വതസ്സിദ്ധമായി കാണപ്പെടുന്ന ശക്തിയുടെ ആദ്യകാരണം എന്താണെന്നു സയൻസ്സു പറയുന്നില്ല. പറയുവാൻ സയൻസ്സിന്നു് ആവശ്യവും ഇല്ല. സയൻസ്സു് ദൈവം ഇല്ലെന്നുള്ള ഉപദേശത്തെ ചെയ്യുന്നില്ല. ഭൂമിയിലുള്ള പലേവിധ സാധനങ്ങൾക്കു് അന്യോന്യം സംശ്രയങ്ങളേയും സംശ്രയഭാവങ്ങളേയും വരുത്തിയും അതുകളുടെ സൂക്ഷ്മതത്വങ്ങളേയും അതുകളുടെ ശക്തി, വികാരം ഇതുകളേയും അറിഞ്ഞു് അവകളെ മനുഷ്യക്കും മറും പ്രയോജനയോഗ്യമായിത്തീർത്തും ജീവജന്തുക്കൾക്കു് ഐഹികസുഖാനുഭവങ്ങളെ ഉപര്യുപരി വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതിലേക്കാണു സയൻസ്സുകളുടെ ഉദ്ദേശം. മനുഷ്യന്റെ ആത്മാവിനു് ഐഹികസുഖം വിട്ടാൽ കിട്ടാൻ പാടുള്ള സുഖത്തെക്കുറിച്ചോ, ഗതിയെക്കുറിച്ചോ സയൻസ്സുകാരം നൊമ്മെ യാതൊന്നും അറിയിക്കുന്നതും പഠിപ്പിക്കുന്നതും അല്ല.

'അഗ്നോസ്റ്റിസിസം' എന്നു് ഇംക്ലീഷിൽ പറയപ്പെടുന്ന ഒരുമാതിരി വിശ്വാസക്കാരുടെ അതിയുക്തിയുള്ള സിദ്ധാന്തം നോക്കിയാൽ ദൈവം ഇല്ലെന്നുള്ളതിനു നിരീശ്വരമതക്കാർ പറയുന്ന സാധാരണസംഗതികളെല്ലാം അയുക്തിയായുള്ളതും അവിശ്വാസയോഗ്യമായുള്ളതും ആണെന്നു കാണാം. മനുഷ്യക്കു സന്മാർഗ്ഗാനുഷ്ഠാനത്തിനും അന്യോന്യവാത്സല്യമുണ്ടാവാനും ക്രൗര്യകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിൽ ഭയത്തെ ജനിപ്പിക്കുവാനും ഇഹലോകത്തിൽ മനുഷ്യസമുദായത്തിനു സുഖമായ സ്ഥിതിയിലുള്ള നിവാസത്തിനുവേണ്ടി

ആചരിച്ചുവരുന്ന ഓരോ നിബന്ധനകളേയും നടപ്പുകളേയും ശട്ടങ്ങളേയും സമ്പ്രദായങ്ങളേയും നിലനിർത്തുവാനും പിന്നെ വിശേഷിച്ചു മനുഷ്യനു് അനിർവചനീയമായവിധം ഭയങ്കരമായി ഉണ്ടായിവരുന്ന ചരമകാലത്തുള്ള അത്യന്തസങ്കടത്തിന്നു് അല്പം ഒരു ആശ്വാസത്തേയോ നിവൃത്തിയേയോ കൊടുപ്പാനും ദൈവവിശ്വാസംപോലെ മറ്റൊന്നും ഉണ്ടാകയില്ലെന്നു് എനിക്കു നല്ല ബോദ്ധ്യമുണ്ടു്. ഈ നിരീശ്വരമതത്തെ ഇത്ര ഘോഷിച്ച ദൈവം ഇല്ലെന്നു പറയുന്നവരുടെ മരണാന്ത്യകാലത്തു് അവർക്കു് ഉണ്ടാവാൻ പോകുന്ന സങ്കടം, സാധാരണ ദൈവവിശ്വാസമുള്ളവർക്കു് ആ കാലത്തു് ഉണ്ടാവുന്നതിനേക്കാൾ എത്രയും അധികരിച്ചിരിക്കും എന്നുള്ളതിന്നു സംശയമില്ല. മനുഷ്യന്റെ ചരമകാലത്തു ദൈവവിശ്വാസം ഒന്നുകൊണ്ടല്ലാതെ അതിദുഃഖത്താൽ ക്ഷോഭിച്ചിരിക്കുന്ന അവന്റെ മനസ്സിനെ മറ്റൊന്നിനാലും സമാശ്വസിപ്പിപ്പാൻ പാടില്ലെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഇത്ര അധികം കാലമായി മനുഷ്യർ ആദരിച്ചുവന്ന ഈ ദൈവവിശ്വാസത്തെ മഹാസംശയഗ്രസ്തങ്ങളായ ചില സംഗതികളെക്കൊണ്ടു നിഷേധിച്ചു ദൈവമില്ലെന്നു സ്ഥാപിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടതു് ഏറ്റവും തെറ്റായ ഒരു പ്രവൃത്തി അല്ലയോ?

മനുഷ്യനു മരണകാലത്തുള്ള ഭീതിയെ കഴിയുന്നേടത്തോളം നിവാരണംചെയ്വാനല്ലേ നാം ശ്രമിക്കേണ്ടതു്. തന്റെ സ്വന്തശരീരത്തെക്കൂടി ത്യജിച്ചു പുറപ്പെട്ടുപോവാതെ എനി നിവൃത്തിയില്ലെന്നു് ഒരുവൻ അറിഞ്ഞു പരിഭ്രമിച്ചു് അതിദുഃഖത്തിൽ വീഴുന്ന സമയം—

''ഹേ! വേഗം മരിച്ചോളൂ. എനി തനിക്കു് ഒരു സുഖവും ഇല്ല. തന്റെ ജീവൻ ഇതാ തിരി കെടുന്നതുപോലെ ഇപ്പോൾ പോവും. തന്റെ സ്വന്തദേഹത്തേയും മക്കളേയും ഭാര്യയേയും അമ്മയേയും സോദരന്മാരേയും ധനത്തേയും സുഖത്തേയും എല്ലാം വിട്ടു് ഇതാ താൻ നശിക്കുന്നു. എനി തനിക്കു യാതൊന്നുമില്ല.''

എന്നുമാത്രം പറയുന്നതുകേട്ടു് അനവസാനമായ ദുഃഖ

ത്തിൽപെട്ട മരിക്കുന്ന ഒരു ജീവിയുടെ അവസ്ഥ വിചാരിച്ചുനോക്കുക.

ഇതിനു പ്രതികൂലമായി മനുഷ്യന്റെ ചരമകാലത്തു തന്റെ ആത്മാവിനു് ഒരു വിധം ഗതി, മരണശേഷം ഉണ്ടാവുമെന്നു് ഒരു സംശയമെങ്കിലും, മനസ്സിലുണ്ടായാലത്തെ ഒരു സുഖത്തെക്കുറിച്ചു് ഒന്നു് ആലോചിക്കുക. ദൈവമില്ലെന്നും മരണത്തോടുകൂടി സകലം അവസാനിച്ചു എന്നും തീർച്ചയായുള്ള അഭിപ്രായം ഉണ്ടായി അത്യന്ധകാരത്തിൽ അനവസാനമായ ദുഃഖത്തിൽ വീണ ജീവൻ പോവുമ്പോഴത്തെ വ്യസനം ഒന്നു് ഓർത്താൽ മനുഷ്യനു നല്ലതു ദൈവവിശ്വാസം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണെന്നു പ്രത്യക്ഷപ്പെടും.

അതുകൊണ്ടു് ഒന്നാമതു്, ഈ നിരീശ്വരമതത്തെ സ്ഥാപിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതുതന്നെ മനുഷ്യനു വളരെ അയശസ്സുരമായി വരുന്നതാണെന്നു ഞാൻ പറയുന്നു.

എനി എന്റെ വിശ്വാസത്തെക്കുറിച്ചു പറയാം. ദൈവവിശ്വാസം എന്നതു്, കാരണമുണ്ടായിട്ടതന്നെയല്ല ഉണ്ടാവുന്നതു്. കാരണമില്ലാതെയും ആ വിശ്വാസം വരാം. പക്ഷേ, ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയെപ്പോലെ പഠിച്ചിട്ടും വിചാരിച്ചുറച്ചിട്ടും ഉള്ള ഒരു മനുഷ്യനു് എങ്ങിനെ ഈവിധം വിശ്വാസം ഉണ്ടാവുമെന്നു് ഇപ്പോഴും ചോദിക്കുമായിരിക്കാം. അതിനു് എന്റെ ഉത്തരം, ''പലേ സംഗതികളെക്കൊണ്ടും ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ മനുഷ്യന്റെ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി അഗോചരമായുള്ള വിധത്തിലാണെങ്കിലും അനിർവ്വചനീയമായ ഒരു ശക്തി ഈ ജഗത്തിനെ ഭരിക്കുന്നുണ്ടെന്നു ഗ്രഹിപ്പാൻ ബുദ്ധിയുള്ള മനുഷ്യനു ധാരാളമായി കഴിയുന്നതാണു്'' എന്നാകുന്നു. ഇങ്ങിനെയുള്ള ഈ ശക്തിയെ ഞാൻ ദൈവമെന്നു പറയുന്നു. എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ജഗത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന സകല സമ്പത്തുകളും ആപത്തുകളും പ്രപഞ്ചരീതിയിൽ ആവശ്യമുള്ളതാണെന്നും നമ്മുടെ സ്രഷ്ടാവിന്റെ ഉദ്ദേശംതന്നെ അങ്ങിനെയായിരിക്കാമെന്നുമാകുന്നു. അങ്ങിനെയാവുന്നു എന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. ആയിരിക്കാമെന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു. ഈ ലോകത്തിൽ കാണുന്ന സകല ചരാചരങ്ങളും നശ്വരങ്ങളായിട്ടാണു കാണ

പ്പെട്ടന്നതു്. അങ്ങിനെ നശ്വരങ്ങളായിട്ടല്ലാതിരുന്നാൽ ഈ പ്രപഞ്ചം ദീർഘകാലം നടക്കുമോ എന്ന സംശയമാണു്. കഴിഞ്ഞ അമ്പതിനായിരം സംവത്സരങ്ങൾക്കു് ഇപ്പുറമുണ്ടായിട്ടുള്ള ചരങ്ങളായും അചരങ്ങളായും ഉള്ള ജീവജാലങ്ങളം നശിക്കാതേയും ഇപ്പോഴം കാണുന്ന ക്രമപ്രകാരം വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടും വന്നിരുന്നു എങ്കിൽ ഈ ഭൂഗോളം ഈ ജീവികൾക്കു സുഖേന നിവസിപ്പാൻ പോരാത്തതായി വരുമെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്.

ഒരു നൂറ്റിരണ്ടുപതു വർഷം മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന ഒരു മനുഷ്യനെ ഒരെടത്തും ഇപ്പോഴം നോം കാണുന്നില്ല. ഈ നൂറ്റിരണ്ടുപതു കൊല്ലം മുമ്പു പ്രസവിച്ച സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ സകലതും നശിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ എത്രകോടി നൂറ്റിരണ്ടമ്പതു സംവത്സരങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. എത്രകോടി മനുഷ്യർ ആ കാലത്തിനുള്ളിൽ ജനിച്ചു, എത്ര മരിച്ചു. അസംഖ്യം അസംഖ്യംതന്നെ. ഇങ്ങിനെയുള്ള വർദ്ധനവിൽ അതിനു് ഏകദേശം സമമായ നാശത്തെക്കൂടി നിയമിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ പ്രപഞ്ചം ഈവിധം നടക്കുന്നതല്ലാത്തതാണെന്നു സ്പഷ്ടമാകയാൽ നമ്മുടെ സ്രഷ്ടാവിന്റെ കല്പനയാൽതന്നെയാണു നാശങ്ങൾ ജഗത്തിൽ സംഭവിക്കുന്നതു് എന്നും അങ്ങിനെ നാശങ്ങൾ സംഭവിക്കാതിരിക്കുന്നതാണു പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ നാശത്തിനു കാരണമായിവരുന്നതു് എന്നും ഞാൻ പറയുന്നു. ഇങ്ങിനെയാണു് മനുഷ്യരുടെ സ്ഥിതി എന്നു് ഇപ്പോഴം അറിവുള്ള എല്ലാ മനുഷ്യർക്കും ബോദ്ധ്യമുണ്ടു്. എന്നിട്ടും ഏതൊരു മനുഷ്യനെങ്കിലും മരണത്തിൽ ഭയമില്ലാതെ കാണുന്നുണ്ടോ? ഈ ഭൂനിവാസം പര്യവസാനമായി എന്നു പറയുന്നതു കേൾക്കുമ്പോഴം എന്തോ, ഇതു് ഉണ്ടാവാത്ത ഒരു കാര്യമെന്നതുപോലെ പെട്ടെന്നു ഞെട്ടിവിറച്ചു ഭ്രമിച്ചുപോവാത്തവൻ ആരു്? ഇവിടെ അനിർവ്വചനീയമായ ഒരു ശക്തി മനുഷ്യരെ പ്രപഞ്ചത്തിൽ രമിപ്പിക്കുന്നതും ലയിപ്പിക്കുന്നതും നോം കാണുന്നു. ഇഹലോകസുഖങ്ങൾ ഒന്നും സാരമില്ലെന്നു് ഓരോ സമയങ്ങളിൽ കാണുന്ന ചില ദുഃഖങ്ങളെക്കൊണ്ടും ആപത്തുകളെക്കൊണ്ടും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട കാണുന്നു. അങ്ങിനെയാ

ണെന്നു നാം എല്ലാവരും ദിവസം സമ്മതിക്കുന്നു. ചില പ്പോഴും ഈ സംഗതികളെക്കുറിച്ചുതന്നെ വളരെ ആലോചി ക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ എത്രതന്നെ ചെയ്താലും കലാശത്തിൽ നമ്മളും പ്രപഞ്ചത്തിൽതന്നെ വീണു ലയിക്കുന്നു. പ്രപഞ്ചം ക്ഷണഭംഗുരമാണു്, നിസ്സാരമാണു് എന്നുള്ള വിചാരം കേവലം നശിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ വരാനുള്ള കാരണം നമുക്കു വിവരമായി അറിയാൻ കഴിയാത്തതായ ഒരു മഹാശക്തി ഈ പ്രപഞ്ചത്തെ ഭരിക്കുന്നതിനാലാണെന്നു് ഞാൻ വി ചാരിക്കുന്നു. ആ ശക്തിയെ ഞാൻ ദൈവമെന്നു വിചാ രിക്കുന്നു. പ്രപഞ്ചത്തിൽ ആപത്തുകളും പലവിധമായി നേരിടട്ടെ. മഴയില്ലാതെ ദിക്കുകളും വേവട്ടെ, ഇടിത്തീ വീണു ദഹിക്കട്ടെ. സമുദ്രം അതിക്രമിച്ചു രാജ്യങ്ങളെ മുക്ക ട്ടെ, ഭൂകമ്പങ്ങളും ഉണ്ടാവട്ടെ, യുദ്ധങ്ങളും ഉണ്ടാവട്ടെ. ജന ങ്ങളും കോടികോടിയായി നശിക്കട്ടെ, എങ്ങിനെയെല്ലാമാ യാലും പര്യവസാനത്തിൽ കണക്കു നോക്കുമ്പോൾ ഒരാ യിരം വത്സരം മുമ്പുള്ളതിനെക്കാളും പ്രപഞ്ചവ്യാപാരങ്ങളും അഞ്ഞൂറുകൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പാണു് അധികരിച്ചു കാണ പ്പെടുന്നതു്. ഇരുന്നൂറു കൊല്ലങ്ങളും മുമ്പത്തെക്കാളും നൂറു കൊല്ലങ്ങളും മുമ്പു കാണപ്പെടുന്നു. അമ്പതു കൊല്ലങ്ങളും മുമ്പത്തെക്കാളും ഇരുപത്തഞ്ചു കൊല്ലങ്ങളും മുമ്പു കാണുന്നു. കഴിഞ്ഞ കൊല്ലത്തെക്കാളും ഇക്കൊല്ലം, ഇന്നലത്തെക്കാളും ഇന്നു്. ഇതിനെന്തു കാരണം? പ്രപഞ്ചത്തെ നശിപ്പിക്കാ തെ നിലനിർത്തുവാൻ ഒരു പരാശക്തി ഉണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ഈ നാശങ്ങളാലും സങ്കടങ്ങളാലും ഒന്നുംതന്നെ ഭേദപ്പെടാ തെ ഈ പ്രപഞ്ചം ശരിയായിത്തന്നെ പിന്നെയും നട ക്കുന്നു. ആ പരാശക്തിക്കു ഞാൻ ദൈവമെന്നു പറയുന്നു. പിന്നെ നിരീശ്വരമതക്കാർ പറയുമ്പോലെ കാര്യകാരണ സംബന്ധങ്ങളാൽ ഈ ജഗത്തു താനെ ഉണ്ടായിവരുന്നതും ഒരു വിശേഷചൈതന്യത്തെ അവലംബിച്ചു നില്ക്കുന്നില്ലാ ത്തതുമാണെങ്കിൽ ആ അചേതനമായ കാര്യകാരണ സംബന്ധവികാരത്തിൽനിന്നുമാത്രം പ്രപഞ്ചത്തിൽ കാ ണുന്ന എല്ലാ പദാർത്ഥങ്ങളും ജന്തുക്കളും സാധാരണ അന്യോ

ന്യം ഇത്ര ചേച്ചയായും പരസ്പരം ആശ്രയിച്ചുംതന്നെ എല്ലാ സ്ഥോഴം നിലനിൽക്കേണമെന്നില്ല; നിലനിന്നതുമില്ല.

സൂര്യനെ ദൈവം സൃഷ്ടിച്ചതാണെന്നു ഞാൻ പറയുന്നു. അല്ല, അതു താനേ കാര്യകാരണങ്ങളാം സംബന്ധമായി ഉണ്ടായിവന്ന ഒരു ഗോളമാണെന്നു നിരീശ്വരമതക്കാർ പറയുന്നു. എങ്ങിനെയാണു സൂര്യൻ കാര്യകാരണസംബന്ധങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഇത്ര പ്രകാശത്തോടുകൂടി ഈ ഭൂമിക്കു് ഇത്ര രക്ഷയായി ക്ഷണത്തിൽ ഭൂമിയെ ദഹിപ്പിച്ചു വെണ്ണീറാക്കുവാനുള്ള തന്റെ സ്വതസ്സിദ്ധമായ ദഹനശക്തി പററാത്തവിധമുള്ള കൃത്യമായ ദൂരത്തിൽ എപ്പോഴും നിന്നുകാണുന്നതു് എന്നു് എനിക്കും നിരീശ്വരമതക്കാരനും വഴിപോലെ പറവാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. ഇവിടെ പൊതുവിൽ മനുഷ്യർക്കു ദൈവസൃഷ്ടിയാണു സൂര്യൻ എന്നു് അഭിപ്രായമുണ്ടാവുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ആ അഭിപ്രായത്തെ കളവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു ന്യായമോ? ആ അഭിപ്രായത്തിൽനിന്നു് എന്തൊരു വൈഷമ്യമാണു മനുഷ്യർക്കുണ്ടാവുന്നതു്? സൂര്യന്റെ തേജസ്സിനെ കാണുമ്പോഠം അതിനു് ആദികാരണമായി വേറെ അതിലും മഹത്തായുള്ള ഒരു ശക്തിയെ മനസ്സുകൊണ്ടു മനുഷ്യൻ അവമാനിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ അല്ലാതെ വേറെ ഒരു പ്രകാരത്തിൽ അനുമാനിക്കാൻ ബോദ്ധ്യപ്പെടത്തക്ക ഒരു സംഗതിയും നിരീശ്വരമതക്കാരൻ പറയുന്നതുമില്ല. ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഠം നിരീശ്വരമതക്കാരന്റെ അഭിപ്രായത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതു് എന്തിനു്? സയൻസുശാസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു സൂര്യന്റെ ഗോളാകൃതിയേയും ഉഷ്ണശക്തിയേയും ആകഷ്ണശക്തിയേയും കുറേശ്ശ അറിവാൻ കഴിയും. അല്ലാതെ അങ്ങിനെ ഒരു ഗോളം ഈ ഭൂമിയേയും അതിലുള്ള ജീവികളേയും ഇങ്ങിനെ രക്ഷിച്ചുംകൊണ്ടു് എന്തിനു് ഉണ്ടായി, എപ്പോഠം ഉണ്ടായി, എന്തിനു ഭൂമിക്കു് ഇത്രയെല്ലാം ഗുണങ്ങളാം ചെയ്യുംകൊണ്ടു നിലനിന്നു എന്നു സയൻസ്സിനാൽ അറിവാൻ കഴിയുന്നതല്ല. ഇവളഷൻ എന്ന ഉൽപത്തിക്രമപ്രകാരം കാര്യകാരണങ്ങളെ പറഞ്ഞുപറഞ്ഞു പോയാൽത്തന്നെ പര്യവസാനത്തിൽ ഇവളഷൻ ഉണ്ടായതിനു് ഒരു സമാധാനം കിട്ടാതെ നിത്തേണ്ടിവരും എന്നുള്ളതിനു സംശ

യമില്ല. കാര്യം ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നു വിചാരിക്കുന്നതല്ലേ യോഗ്യമായ വിചാരം? ഉഷ്ണം, ശീതം, വൃഷ്ടി, വായു മുതലായ പ്രപഞ്ചദുഷ്ടമായ അചേതനമായ മഹച്ഛക്തികളും എല്ലാം അതാതുകളുടെ പ്രവൃത്തികളെ ഈ ഇഹലോകവാസികളുടെ സുഖത്തിന്നും ഗുണത്തിന്നും ഒത്ത വണ്ണം ഇത്ര കൃത്യമായി താനേതന്നെ ചെയ്യുവരുന്നു എന്നു് ഊഹിക്കുന്നതിനേക്കാളും നല്ലതു് ആ അചേതനങ്ങളായ സാധനങ്ങളെ ഇത്ര കൃത്യമായും ശരിയായും നടത്തിവരുവാൻ സചേതനമായി ഇരിക്കുന്ന ഒരു മഹച്ഛക്തി ഉണ്ടെന്നു വിചാരിക്കുന്നതല്ലേ?

ഒരു പശു, സാധാരണ ബുദ്ധിശൂന്യമായ ഒരു ജന്തു, തന്റെ ഉദരപൂർത്തി ഒന്നല്ലാതെ വേറെ യാതൊരു വിചാരവും ഇല്ലാത്ത മൃഗം, കിടാവിനെ പ്രസവിച്ചു ഉടനെ കാണിക്കുന്ന ചേഷ്ടകളെക്കുറിച്ചു് ആലോചിച്ചുനോക്കുക. എന്തായിരുന്നു പ്രസവസമയംവരെ തന്റെ വയറ്റിൽ ഭാണ്ഡമാക്കിക്കൊണ്ടു നടന്നിരുന്നതു് എന്നും എന്താണു തന്റെ മൂത്രദ്വാരത്തിൽക്കൂടി പുറത്തേക്കു വന്നതു് എന്നും ആ പശു ആ നിമിഷംവരെ അറിയുന്നില്ല. പുറത്തു കൂട്ടി ചാടിയ ഉടനെ അതിനെക്കുറിച്ചു് ഈ സാധുമൃഗം കാണിക്കുന്ന വാത്സല്യത്തേയും അതിന്റെ രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി ആ പശു ചെയ്യുന്ന പ്രയത്നങ്ങളേയും ഉത്സാഹങ്ങളേയും കണ്ടാൽ എത്ര അത്യത്ഭുതമായി തോന്നുന്നു. ഈ സംഗതികളെയെല്ലാം നിരീശ്വരമതക്കാർ ഖണ്ഡിച്ചു പറയുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ ഞാൻ അവർ പറയുന്ന സംഗതികളെ അശേഷം സാരമാക്കുന്നില്ല. വിശേഷബുദ്ധി ഇല്ലാത്ത സർവ്വ മൃഗങ്ങളും തങ്ങളുടെ അതാതു വർഗ്ഗങ്ങളിൽ ജന്തുക്കളും അഭിവൃദ്ധിയായി വന്നുകൊണ്ടിരിപ്പാൻ തൽക്കാലസദൃശങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളും വിശേഷബുദ്ധിയുള്ള മനുഷ്യനെപ്പോലെ പ്രവർത്തിക്കുന്നതു കാണുമ്പോളും ഈ പ്രപഞ്ചത്തെ സ്ഥിതിചെയ്യിക്കാനായിക്കൊണ്ടു് ഒരു പരാശക്തി ഉണ്ടെന്നുള്ളതിനു വാദമുണ്ടാവാൻ പാടുണ്ടോ? അങ്ങിനെയുള്ള ശക്തിയുടെ സൂക്ഷ്മസ്വഭാവങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഒന്നും എനിക്കു് അറിവാൻ കഴികയില്ലെങ്കിലും ഉണ്ടെന്നു് അറിവാൻ കഴിയും. ആ പരാശക്തിയെ ഞാൻ

ദൈവം എന്നു് അനുമാനിക്കുന്നു. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിലുള്ള ദുഃഖങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ഇത്രയെല്ലാം പ്രസംഗിച്ചുവല്ലോ. സുഖങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ആലോചിച്ചുനോക്കൂ. ഓരോ കൊല്ലത്തിൽ വഷ്മില്ലാതെ ദാഹംപിടിച്ചു വേവുന്നതിക്കു് എത്രയെന്നു് ഒരു കണക്കുണ്ടാക്കിയാൽ ഭൂമിയുടെ ലക്ഷത്തിൽ ഒരംശംകൂടി ഇങ്ങിനെ തപിക്കുന്നുണ്ടെന്നു കാണുമോ? സംശയം. ഈ ജഗത്തിൽ യഥാർത്ഥമായി വരുന്ന ആപത്തുകളെയും വരാൻപാടുള്ള ആപത്തുകളെയും തമ്മിൽ ഒന്നു ചേർത്തുനോക്കുക. വിഷൂചികാ എന്ന ദീനം ചിലപ്പോഴും ഓരോ ദിക്കിൽ ബാധിച്ചു മനുഷ്യരെ കൊല്ലുന്നു. ലക്ഷംപേർ നിവസിക്കുന്ന ഒരു സ്ഥലത്തു് ഈ ദീനം വന്നുപിടിപെട്ടാൽ എത്രപേർ ശരാശരിക്കു സാധാരണ നശിച്ചുപോവുന്നുണ്ടെന്നു കണക്കു നോക്കൂ. എന്താണു് ഈ ദീനം ഇത്ര ക്ഷണത്തിൽ പകരുന്നതും നാശകരവും ആയിരിക്കെ ഒരു പ്രാവശ്യം ഇൻഡ്യയിലോ മറേറതെങ്കിലും ജനപുഷ്ടിയുള്ള രാജ്യത്തോ പരക്കുന്ന കാലത്തു് ആബാലവൃദ്ധം സകല ജീവികളേയും കൊല്ലരുതേ?—രാജ്യം നിർജ്ജനമാക്കി വിടരുതേ? എന്താണു് അങ്ങിനെ സാധാരണ സംഭവിച്ചുകാണാത്തതു്? ഓടുന്ന കപ്പലുകളിൽ എത്ര ഓരോ കൊല്ലം മുങ്ങിപ്പോവുന്നുണ്ടു്? എത്ര ആളുകളും വെള്ളം കുടിപ്പാൻ കിട്ടാതെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറയുമ്പോലെ തങ്ങളുടെ സ്നേഹിതന്മാരുടെ കഴുത്തു കടിച്ചു രക്തം കുടിച്ചു ദാഹനിവൃത്തി ചെയ്യുന്നു? ഇതെല്ലാം സൂക്ഷ്മമായി ആലോചിച്ചുനോക്കിയാൽ പ്രപഞ്ചത്തിലുള്ള ജീവികൾക്കു സാധാരണ ഉണ്ടാവുന്ന സുഖങ്ങൾ അഖണ്ഡമായി ഇരിപ്പാൻ പാടില്ലെന്നു് ഓമ്മപ്പെടുത്തുവാൻവേണ്ടിയോ എന്നു തോന്നും. ചിലപ്പോൾ ചില കഷ്ടങ്ങളെ കാണുന്നുണ്ടെങ്കിലും, ആകപ്പാടെ സർവ്വജീവികൾക്കും ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ ഉള്ള നിവാസം പോലെ സുഖകരമായി വേറെ ഒന്നുമില്ലെന്നു് എളുപ്പത്തിൽ അറിവാൻ കഴിയും. ഞാൻ ഇതിനെപ്പറ്റി എനി അധികം പറയുന്നില്ലാ. അത്യന്തതങ്ങളായ സൗഖ്യങ്ങളിൽ ഇരുന്നു് ഇഷ്ടപ്രകാരമുള്ള സർവ്വഭോഗങ്ങളെയും നിഷ്പ്രയാസേന അനു

ഭവിച്ചു സുഖിച്ചു മദിച്ചിരിക്കുന്ന മഹാരാജാവിനും, അന്നന്നു കൂലിപ്പണിചെയ്തു് ആഹാരമാത്രം നിവൃത്തിച്ച വല്ല ചാളകളിലോ കുടികളിലോ പാത്തു ദിവസം കഴിക്കുന്ന ദരിദ്രനായ ഒരു മനുഷ്യനും ഈ ഭൂമിയിൽ ഇരിപ്പാനുള്ള ഒരു താൽപര്യം ഒരുപോലെ അധികരിച്ചതന്നെ കാണുന്നു. എത്ര വയസ്സായാലും മരണം എന്നതു് ബഹുസങ്കടത്തെ ഇവർ രണ്ടുപേർക്കും ഒരുപോലെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതിനുള്ള കാരണങ്ങളും ആലോചിച്ചാൽ എളുപ്പത്തിൽ അറിയാം. ഈ മഹാരാജാവിനും ഈ ദരിദ്രനും പലേ മുഖ്യമായ സംഗതികളിലും ഒരുപോലെ ഉള്ള സുഖങ്ങളെയാണു് ദൈവം കൊടുത്തിട്ടുള്ളതു് എന്നു കാണാം. ഉറക്കുണർന്ന മഹാരാജാവു കണ്ണുമിഴിക്കുമ്പോഴും അത്യുന്നതങ്ങളായ സൗധങ്ങളിലെ ജാലകങ്ങളിൽക്കൂടി അകത്തേക്കു പ്രവേശിച്ചുവയും തന്റെ സ്വർണ്ണമയമായ കട്ടിലിന്മേൽനിന്നു സ്വർണ്ണനീരാളത്തിരകളിൽക്കൂടി രക്തങ്ങളായും പിംഗളങ്ങളായും കാണാവുന്നതുമായ ബാലാക്കിന്റെ മനോഹരങ്ങളായ രശ്മികളെ മഹാരാജാവു് എങ്ങിനെ കണ്ടു മോദിക്കുന്നുവോ അതുപ്രകാരംതന്നെ ഒരു ദരിദ്രനും ആ രശ്മികളെ തന്റെ മിറ്റത്തുള്ള വാഴക്കുട്ടങ്ങളിൽക്കൂടി അതിഭംഗയായി പ്രകാശിച്ചു പ്രകാശിച്ചുവരുന്നതു കണ്ടു മോദിക്കുന്നു. ഇവിടെ ആ രശ്മികളും ജീവജന്തുക്കൾക്കു് എല്ലാം ഒരുപോലെ ആഹ്ലാദത്തെ ചെയ്യുന്നു. അതിമനോഹരങ്ങളായ കനകത്താമ്പാളങ്ങളിൽ നിറച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ള അതിസ്വാദുക്കളായ പലേവിധഭോജ്യസാധനങ്ങളെ നേത്രേന്ദ്രിയം, ശ്രോത്രേന്ദ്രിയം, ത്വഗിന്ദ്രിയം, ഇത്രകളെക്കൂടി ഏകകാലത്തിൽ ഒരുപോലെ രൂപം, ഗാനം, മന്ദവായു മുതലായവകളെക്കൊണ്ടു രമിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ഭക്ഷിക്കുന്ന രാജാവിനു ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞശേഷം ഉണ്ടാവുന്ന തൃപ്തിതന്നെ ഈ ദരിദ്രനു വെള്ളച്ചോറുതിന്നും വെള്ളം കുടിച്ചും വയർ നിറച്ചാൽ ഉണ്ടാവുന്നു. രാജാവിനു തന്റെ പുഷ്പതല്പത്തിൽ കിടന്നുറങ്ങുമ്പോഴുള്ള നിർവൃതിതന്നെ ഈ ദരിദ്രനു കൊട്ടപ്പായയിൽ കിടന്നുറങ്ങുമ്പോഴും ഉണ്ടാവുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ പ്രപഞ്ചത്തിലെ ജീവജാലങ്ങളുടെ സുഖത്തെ ഏറ്റപ്പെടുത്തിയ ഒരു യുക്തി

കൗശലം നോക്കുമ്പോഴും ഈ പ്രപഞ്ചത്തിനു ഹേതുഭൂതമായി പ്രപഞ്ചത്തെ ഭരിച്ചു നിലനിർത്തുന്നതായ ഒരു മഹച്ഛക്തി ഉണ്ടെന്നുള്ളതിനു വാദമുണ്ടാവാൻ പാടില്ല.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞപ്രകാരമുള്ള സങ്കടങ്ങൾ ചിലപ്പോഴും ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടെങ്കിലും ജഗത്തിൽ സന്തോഷസന്താപങ്ങളുടെ കൃത്യമായ ഒരു കണക്കു് എടുത്താൽ സന്തോഷം എത്രയോ അധികരിച്ചു നില്ക്കുമെന്നും അതിനു കാരണം സംശയംകൂടാതെ നമുക്കു വിവരമായി അറിയാൻ കഴിയാത്ത ഒരു മഹച്ഛക്തിയാണെന്നും ആ മഹച്ഛക്തിയെ ഞാൻ ദൈവമെന്നു് ഉറപ്പിച്ചു ഭക്തിപ്പെടുമെന്നും മാത്രം ഞാൻ പറയുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—എനി ഈ സംഗതിയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞതു മതി. വേദാന്തവാദം ചെയ്വാൻ നമ്മൾക്കു് ആക്കും ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ. ആദ്യം ഞാൻ ഇതിനെക്കുറിച്ചു കുട്ടികളായ നിങ്ങളോടു ചോദിച്ചതുതന്നെ കുറെ തെറ്റിപ്പോയി എന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഇങ്ങിനെയാണു ജ്യേഷ്ഠന്റെ അഭിപ്രായം, ഞങ്ങൾ ഇതുയൊക്കെ പറഞ്ഞിട്ടും.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—എന്താണു നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു്? രണ്ടാളും വളരെ വിഡ്ഢിത്തം പറഞ്ഞു. നിങ്ങൾക്കു മതത്തെക്കുറിച്ചു് എന്തറിയാം? നിങ്ങളോടു് ഈവക സംസാരംചെയ്യുതു് എന്റെ വിഡ്ഢിത്വം. മതവിശ്വാസവും ഗുരുജനവിശ്വാസവും കേവലം നിങ്ങൾക്കു് ഇല്ലാതായിത്തീർന്നു. മാധവനു് ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നു വിശ്വാസമുണ്ടെങ്കിലും ആ വിശ്വാസത്തിന്റെ സ്വഭാവവും പ്രകൃതവും നോക്കുമ്പോൾ മാധവനു നിരീശ്വരമതക്കാരനായ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയേക്കാൾ വിശേഷവിധിയായ ഒരു ഭക്തിയും വിശ്വാസവും ഭയവും ദൈവത്തിൽ ഉണ്ടെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. എനി നമുക്കു കിടന്നു് ഉറങ്ങുക. ഇവിടെത്തന്നെ കിടക്കാം.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും മാധവനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും ആ വെണ്മാടത്തിൽത്തന്നെ ഉറങ്ങാൻഭാവിച്ചു കിടന്നു. ഇന്ദുലേഖയുടെ വൃത്തമാനങ്ങളെക്കുറിച്ചു പലതും

തനിക്കു ചോദിക്കാനുണ്ടായിരുന്നു. അമ്മുനോടും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയോടും ഈ സംഗതിയിൽ സംസാരിപ്പാൻ മടിച്ച മാധവൻ ഒന്നും ചോദിച്ചില്ലെങ്കിലും ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ ഇന്ദുലേഖയുടെ വ്യസനത്തെപ്പററിയും നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ അവസ്ഥയെപ്പറ്റിയും മറും മാധവനോടു കുറേനേരം സംസാരിച്ചു. കുറേനേരം ഈ സംസാരത്തിൽ നേരം കഴിഞ്ഞു് അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി മാധവനോടു് ഒരു ചോദ്യംചെയ്തു.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–ഇക്കുറി കോൺഗ്രസ്സിനു മാധവന്റെ ഇഷ്ടന്മാരായ ബാബുമാർ വരുമായിരിക്കും. ബാബു ഗോവിന്ദസേനും ചിത്രപ്രസാദസേനും മറും കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ജയത്തിനു കൊണ്ടുപിടിച്ചു് ഉത്സാഹിച്ചുവരുന്നവരാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഈ സംഗതിയെപ്പററി അവർ മാധവനോടു വിശേഷവിധിയായി വല്ലതും ചെയ്വാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ?

മാധവൻ:–എന്നോടു് ഒന്നും ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടില്ല. കോൺഗ്രസ്സിന്റെ സ്നേഹിതൻതന്നെയാണു ബാബു ഗോവിന്ദസേൻ അവർകളും. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെകൂടെ പാത്തിരുന്ന കാലം ഒരുദിവസം ഒരു സഭ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബങ്കളാവിൽവച്ചു് ഉണ്ടായിരുന്നു. അന്നു ഞാനും അതിൽ സംസാരിച്ചു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:–ഇംഗ്ലീഷ്രാജാവിന്റെ രാജ്യഭാരത്താൽ നമ്മുടെ ചില ഗുണങ്ങളും എല്ലാം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും പലേ ഉപദ്രവങ്ങളും ഉണ്ടാവുന്നുണ്ടെന്നും അതുകളും നിത്തൽചെയ്യേണമെന്നും ഇയ്യെടെ നാട്ടുകാർ ഒരു സഭകൂടി കൊല്ലംതോറും പ്രസംഗിച്ചുവരുന്നുണ്ടെന്നും മറും ഞാൻ കേട്ടു. ഈ സഭയെക്കുറിച്ചുതന്നെയോ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ചോദിക്കുന്നതു്?

മാധവൻ:–അതെ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:–അതെ; ഈ സഭയെക്കുറിച്ചുതന്നെയാണു്. ഈ കോൺഗ്രസ്സു് സഭ ഇന്ത്യയുടെ ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിക്കു കേവലം നിഷ്പ്രയോജനമായതാണു്.

ഒരു സാരവുമില്ല—വെറും ഗോഷ്ഠി എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

മാധവൻ:—ഇതു വലിയ ആവലാതിതന്നെ. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയുടെ ധൃതഗതി കുറെ അധികംതന്നെ. കോൺഗ്രസ്സ് എന്ന സഭ എന്താണെന്നും അതിന്റെ ഉദ്ദേശങ്ങളും എന്തെല്ലാമാണെന്നും അച്ഛനെ ശരിയായി മനസ്സിലാക്കിയശേഷമല്ലേ അതിനെക്കൊണ്ടു് ഉണ്ടായ പ്രയോജനത്തെപ്പറ്റി ഗോവിന്ദൻകുട്ടിക്കുള്ള അഭിപ്രായത്തെ പറയേണ്ടതു്? ആ സഭയുടെ സ്വഭാവവും ഉദ്ദേശവും ഇന്നതാണെന്നു പറയൂ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഓഹോ! പറയാം. ജ്യേഷ്ഠൻ കേൾക്കട്ടെ. ഇംഗ്ലീഷ് പഠിച്ചു നല്ലവണ്ണം ഇംഗ്ലീഷ് സംസാരിക്കാറായ ചില ദ്രവ്യസ്ഥന്മാരായ ഹിന്തുക്കളും മുസൽമാന്മാരും ബിലാത്തിയിൽ ഉള്ള ഗവമ്മേണ്ടുപോലെ ഇൻഡ്യാഗവമ്മേണ്ടിനെ ആക്കിപ്പെപ്പാനാണെന്നുള്ള ഭാവത്തോടുകൂടി ഒരധികാരവുംകൂടാതെ തങ്ങംതന്നെ ഒരു സഭയായി ചേർന്നു് അന്യോന്യം സ്തുതിച്ചും വലിയ ഭാവം നടിച്ചും വൃഥാ കണുക്ഷോഭംചെയ്തും കാലം കളയുന്ന ഒരു സഭയാണു് കോൺഗ്രസ്സ്സഭ. ഒരവസ്ഥകൊണ്ടും ബിലാത്തിക്കാരോടു നമ്മെ ഇന്ത്യാരാജ്യക്കാർ എനിയും സമന്മാരായിട്ടില്ലാ. തുല്യതവരാൻ ശ്രമിച്ചാൽ എളുപ്പത്തിൽ സാധിക്കാവുന്നതും എത്രയോ പ്രയോജനമുള്ളതും ആയ വേറെ പലേ കാര്യങ്ങളും ഉണ്ടു്. അതിൽ ഒന്നും ശ്രമംചെയ്യാതെ എല്ലാറ്റിന്റേയും അഗ്രത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതും ബഹു പ്രയാസമായതും ആയ ഒരു വലിയ കാര്യത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു് അനാവശ്യമായി ചെയ്യുന്ന ശ്രമമാണു് ഇതു് എന്നുള്ളതിലേക്കു യാതൊരു സംശയവുമില്ല. ബിലാത്തിക്കാക്കു് ഇപ്പോഴും കിട്ടീട്ടുള്ള സ്വതന്ത്രതകളും എല്ലാം ഇങ്ങിനെ കോൺഗ്രസ്സുകൂടീട്ടു കിട്ടിയതല്ലാ. ഒന്നാമതു്, ഇത്ര സ്വതന്ത്രതയ്ക്കു് ആ ഗ്രഹമുള്ള ഈ നേടീവവാചാലന്മാർ 'ഘടപടാ' എന്നു് ഇംഗ്ലീഷിൽ ശബ്ദഘോഷംചെയ്യുന്നതു് എല്ലാം സൂക്ഷ്മമായ ആലോചന കൂടാതെയാണെന്നു് എനിക്കു സ്പഷ്ടമായി തോന്നുന്നു. ഇവർ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഇത്ര സ്വജാത്യാഭിമാ

നവും സ്വാതന്ത്ര്യകാംക്ഷയും ഉള്ളവരാണെങ്കിൽ ഒന്നാമതു് ഒരു അന്യരാജാവിന്റെ കീഴിൽ എന്തിനു് ഇവർ ഇരിക്കുന്നു? യുദ്ധംചെയ്തു് ഇംഗ്ലീഷ്കാരെ ഓടിക്കട്ടെ. ബാബുമാർ രാജ്യം ഭരിക്കട്ടെ. ഇപ്പോഴെ ഇംഗ്ലണ്ടുരാജ്യം ജർമ്മനിക്കാരു പിടിച്ചാൽ ഇംഗ്ലീഷുകാർ കോൺഗ്രസ്സുകൂടി അവരുടെ രാജ്യഭാരത്തിന്റെ ഗുണത്തിലേക്കു് ഓരോ ദയസ്സായി ജർമ്മൻകാരോടു് എരക്കുമോ? ഇല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. യുദ്ധംചെയ്തു ജർമ്മൻകാരെ തോല്പിച്ചു് ഓടിക്കുവാൻ നോക്കും. അതു സാധിക്കുന്നതുവരെ അവർ ആ ശ്രമംതന്നെ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കും. അഭിമാനമുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങിനെയാണു ചെയ്യേണ്ടതു്. അഭിമാനം നടിച്ചുംകൊണ്ടു് എരക്കുന്നതു വെടിപ്പുണ്ടോ? ധനവും ശക്തിയും വലിപ്പവും രാജ്യഭാരവും എല്ലാം ഇംഗ്ലീഷുകാരിൽ ഇരിക്കുമ്പോഴെ അവരുടെ നേരേ ഇങ്ങിനെ കൊരച്ചിട്ടും നിലവിളിച്ചിട്ടും ഫലമെന്തു്? ഹിന്തു, മുഹമ്മദീയർ എന്ന ഈ രണ്ടു ജാതികളേയും ഒരുപോലെ ഇംഗ്ലീഷുകാർ കീഴടക്കി വെച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ നിലയിൽ നമ്മെം ഇത്ര വലിയ നാട്യം എന്തിനു നടിക്കുന്നു? ധനമില്ലാ, ധൈര്യമില്ലാ, ശരീരമിടുക്കില്ലാ, ഒരുമയില്ലാ, സത്യമില്ലാ, ഔദാര്യമില്ലാ, സംഘബലമില്ലാ, വിദ്യയില്ലാ, അറിവില്ലാ, ഉത്സാഹമില്ലാ. ഇങ്ങിനെ കിടക്കുന്നവർ ഒന്നാമതു് ഇൻഡ്യയ്ക്കു പാർലിയമെണ്ടു് ഉണ്ടാക്കുവാൻ ആണോ ശ്രമിക്കേണ്ടതു്? ഒരേ ജാതിയായി ഏറ്റവും ഐക്യമായിരിക്കുന്ന ഇംഗ്ലീഷ്കാർതന്നെ പാർലിയമെണ്ടുസഭ ശരിയായി നടത്തിവരാൻ കുഴങ്ങുന്നു. അപ്പോഴെ ഈ പതിനായിരംവിധം മതക്കാരും അന്യോന്യം കീരിയും പാമ്പുംപോലെ വിരോധികളും ആയ പലേ ജാതിക്കാരായ ഇൻഡ്യാനിവാസികളെ എല്ലാം കൂറെ ഇംഗ്ലീഷു് പഠിച്ചു തൊള്ളയിടുന്ന താടിക്കാർ ബാബുമാരും അയ്യരും മുതലികളുംകൂടി പാർലിയമേണ്ടുപോലെ സഭ ചേന്നു പരിപാലനംചെയ്യുകയാം എന്നോ ഉദ്ദേശം? ഇത്ര വിഡ്ഢിത്തമായ വിചാരം മറെറാന്നുമില്ല. ഉണ്ട കൊണ്ടു മറിഞ്ഞുവീണ കണ്ണുമിഴിച്ചുപോവുമെന്നുള്ള ഒരു ഭയംകൊണ്ടും അശക്തന്മാരാകയാലും മാത്രമാണു് ഇംഗ്ലീഷുകാർ വന്നതിന്റെ

ശേഷം ഹിമവൽസേതുപര്യന്തമുള്ള ജനങ്ങൾ അന്യോന്യം ഇത്ര സമാധാനമായിത്തന്നെ കാണുന്നതു്. ആ ഇംഗ്ലീഷുകാർ നാളെ ഇന്ത്യ വിട്ടുപോകുകിൽ അപ്പോൾ കാണാം ബാബുമാരുടെ മിടുക്കും ശൗര്യവും. ഒരു നിമിഷനേരമെങ്കിലും ഈ വായ്ത്തടക്കാക്ക രാജ്യം രക്ഷിപ്പാൻ സാധിക്കുമോ? ഒന്നാമതു്, ഇവക്ക വാക്ക പറയുമ്പോൾ കാണുന്ന ഈ അഭിമാനം സ്വതേ ഉണ്ടെങ്കിൽ ഇവർ ഇപ്പോൾ കിട്ടുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന പലേ പദവികളും ഇതിനു് എത്രമുമ്പു് ഇവക്ക കിട്ടുമായിരുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ ഇവക്കു് ഒരു ധൈര്യവും മിടുക്കും ഉത്സാഹവും ക്ഷമയും ഇല്ല; കുറെ എല്ലാം നിലവിളിക്കണം. ഇംഗ്ലീഷിൽ വിശേഷമായി പ്രസംഗംചെയ്യ എന്നു വരുത്തണം. ഇത്രമാത്രമേ ഇവക്കുള്ളിൽ തീച്ചയായ ആഗ്രഹമുള്ള. ഇംഗ്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടു് ഇപ്പോൾ നടക്കുന്നപ്രകാരം ഉള്ളതുതന്നെ, ഇൻഡ്യയിലേക്കു് എന്നിയും ഒരു പുരുഷാന്തരകാലത്തേക്ക കാലാനുസൃതമായ അല്പാല്പഭേദങ്ങളേയും പരിഷ്കാരങ്ങളേയും ചെയ്യുവന്നും കൊണ്ടിരുന്നാൽ ധാരാളം മതിയാവുന്നതാണു്. ഇന്ത്യായിലേക്കു് ഇപ്പോൾ അശേഷം പോരാത്തതും ലജ്ജാകരമാകും വണ്ണം വഷളായിട്ടുള്ളതുമായ എന്തെല്ലാം കാര്യങ്ങളെ പരിഷ്കരിക്കാൻ ഉണ്ടു്. എന്താണു് അതെല്ലാം വിട്ടുകളഞ്ഞു് ഒന്നാമതു രാജ്യഭാരസംഗതിയിൽ ഇവർ കടന്നുപിടിക്കുന്നതു്? ഒന്നാമതു് ഈ ജാതിഭേദങ്ങൾ ഇത്ര അധികം അനാവശ്യമായി ജനങ്ങളുടെ അഭിവൃദ്ധിക്ക മുടക്കമായി തടയുന്നതിനെ നീക്കംചെയ്വാൻ ശ്രമിക്കരുതേ? ഇന്ത്യാരാജ്യം ക്രമേണ ദാരിദ്ര്യത്തിൽ പെടുന്നതു നിത്താൻ അന്യരാജ്യങ്ങളുമായുള്ള കച്ചവടങ്ങൾ, കൃഷി, കൈവേലപ്രവൃത്തികൾ, യന്ത്രപ്പണികൾ മുതലായതു് ഇന്ത്യാക്കാർ പഠിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിക്കരുതേ? സ്ത്രീകളെ വിദ്യാഭ്യാസം ധാരാളമായി ചെയ്വാൻ ശ്രമിക്കരുതേ? നമ്മുടെ അതിമാലിന്യമായ ചില ഗൃഹവൃത്തികളെയും അപരിഷ്കൃതാഹാരവിഹാരാദികളെയും ഭേദം ചെയ്വാൻ നോക്കരുതേ? എത്രകാലമായി തീവണ്ടി, ടെലിഗ്രാഫ് മുതലായ പലേ അത്ഭുതകരങ്ങളായ വിദ്യകൾ ഇന്ത്യയിൽ വന്നിട്ടു്. ഈവക

യന്ത്രങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുവാനും ഉപയോഗിക്കുവാനും പഠിപ്പാൻ ഹിന്തു–മുസൽമാന്മാക്ക് ശ്രമിക്കരുതേ? യൂറോപ്പിൽ ഉള്ള വലിയ രാജ്യങ്ങളിലെ എല്ലാ നാട്ടുകാരും ഈവക പലേ വിദ്യകളും പഠിക്കുന്നില്ലേ? നമ്മംക്ക് ഇരുമ്പുകൊണ്ട് നല്ലതായ ഒരു ചക്രം വേണമെങ്കിൽ ഇംഗ്ലാണ്ടിൽനിന്നു വരുത്തേണ്ടേ? ഒരു ഇരുമ്പുചങ്ങല വേണമെങ്കിൽ ഇംഗ്ലാണ്ടിൽനിന്നു വരുത്തണ്ടേ? നല്ല ഒരു ക്ലശി വേണമെങ്കിൽ ഇംഗ്ലാണ്ടിൽനിന്നു വരുത്തണ്ടേ? ഒരു ക്ലശിമുതൽ ഒരു പടക്കപ്പലു വരെയുള്ള സകല സാധനങ്ങളും നല്ലതായി കിട്ടേണമെങ്കിൽ നമ്മം ഇംഗ്ലാണ്ടിൽനിന്നു വരുത്തണ്ടേ? ഇതിൽ ഈ നാട്ടുകാക്ക് അവമാനമില്ലേ? ഈവക പലേ കാര്യങ്ങളിലും ഇന്ത്യയെ ഇംഗ്ലാണ്ടിനു സമതവരുത്തുവാനല്ലേ ഒന്നാമതു ശ്രമിക്കേണ്ടതു്? ജനസമുദായത്തിനു സ്വരാജ്യഭരണത്തിൽ സ്വതന്ത്രത കൊടുക്കേണ്ടതു് ഈവക അനവധി അനവധി കാര്യങ്ങളിൽ, ഇപ്പോഠം ഇന്ത്യയിൽ പ്രത്യക്ഷമായി ലജ്ജാകരമായി കാണുന്ന പലേവിധമുള്ള വീഴ്ചകളെയും അറിവില്ലായ്മകളെയും തെറ്റുകളെയും തീർത്തു പരിഷ്കരിച്ചതിന്റെശേഷം വേണ്ടതല്ലേ? ഈവക പരിഷ്കാരങ്ങഠം ഒന്നും ചെയ്യാതെ ഈ രാജ്യഭാരവിഷയങ്ങളിൽ ഒന്നാമതു പ്രവേശിച്ച കുറെ ആളുകഠം എല്ലാംകൂടി നിലവിളിച്ചാൽ ആരു ബഹുമാനിക്കും? വേറെ ഉള്ള എല്ലാ സംഗതികളിലും കേവലം അധോമുഖന്മാരായിരിക്കുന്നവർ ഈ ഒരു സംഗതിയിൽമാത്രം തലപൊന്തിച്ചു നിലവിളിച്ചാൽ നിവൃത്തിയാവുന്നതു പ്രയാസമല്ലേ? എനിക്ക് ഈ കോൺഗ്രസ്സിനെപ്പറ്റി വലിയ പുച്ഛമാണ് ഉള്ളതു്. സർ ലപ്പൽ, ഗ്രിഫിൻ മുതലായ അനേകം സായ്വന്മാർ ഇന്ത്യാനിവാസികളെപ്പറ്റി ഓരോ സമയം പ്രസംഗങ്ങഠം കേഠക്കുമ്പോഠം എനിക്കു ലജ്ജ തോന്നുന്നു. പലേ സംഗതികളും അവർ പറയുന്നതു ശരിയാണു്. പലേ സ്ഥിതികളിലും നമ്മളുടെ അവസ്ഥ വളരെ ലജ്ജാകരമായിരിക്കുന്നു. ഇതെല്ലാം മൂടിവെച്ചു രാജ്യഭാരകാര്യത്തിൽ മാത്രം ഇംഗ്ലീഷുകാരോടു സമത വരുത്തണം എന്നു് ഇച്ഛിച്ചാൽ അതു സാധി

ക്കുമോ? ഈവക സഭ ഉണ്ടാവുന്നതിനാൽ വൃഥാ കണുക്ഷോഭവും ദ്രവ്യനാശവും ഫലം എന്നു ഞാൻ പറയുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞതു ശരിയാണു്. ഇതിൽ ഞാൻ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയോടു യോജിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴും നമ്മുടെ രാജ്യഭാരം മുമ്പുണ്ടായിരുന്നതിനേക്കാളും വളരെ നന്നു്. ഇപ്പോഴും ഇതു മതി. എന്നാൽ ജാതിഭേദം ഇല്ലാതാക്കണം എന്നൊരു വിഡ്ഢിത്വം ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞതിൽ ഞാൻ ചേരുന്നില്ല.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—അതു ഞാൻ സമ്മതിച്ചേക്കാം. എന്നാൽ രാജ്യഭാരത്തിന്റെ കാര്യം ഞാൻ പറഞ്ഞതു ജ്യേഷ്ഠനു ബോദ്ധ്യമായെല്ലൊ.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:—എന്താണു മാധവൻ ഒന്നും പറയാത്തതു്?

മാധവൻ:—എനിക്കു് ഒന്നും പറയാൻ തോന്നുന്നില്ല. പൂത്തിയായ വിദ്യാഭ്യാസം ഉണ്ടായി, ബി. എ. പാസ്സായ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ഇങ്ങിനെ അസംബന്ധം സംസാരിച്ച വ്യസനമാണു് എനിക്കു് ഇപ്പോഴും ഉള്ളതു്.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഒരു അസംബന്ധവും സംസാരിച്ചില്ല ഞാൻ. ഏതേതാണു് അസംബന്ധം എന്നു കാണിച്ചുതരൂ.

മാധവൻ:—പറഞ്ഞതു മുഴുവൻ അസംബന്ധം. ആകവേ അസംബന്ധം. ഒന്നാമതു്, ഇന്ത്യയിൽ പാർലിമേണ്ടു് ഉണ്ടാക്കുവാനല്ല കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഉദ്ദേശം. പിന്നേ ഇംക്ലീഷുകാരോടു സമന്മാരാണു് ഇന്ത്യാക്കാർ എന്നും സഭക്കാരിൽ യോഗ്യരായവർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടില്ല.

ഇന്ത്യയിൽ പലേ സംഗതികളും പരിഷ്കരിപ്പാൻ ഉണ്ടെന്നു പറഞ്ഞതു ശരി. പക്ഷേ, ആ സംഗതികളും ഉള്ളതുകൊണ്ടു് ഈ രാജ്യഭാരസംഗതിയിൽ ഒന്നാമതായി പ്രവേശിച്ചുകൂടാ എന്നു പറയുന്നതു ഭോഷത്വമാണു്. രാജ്യസ്നേഹവും അഭിമാനവും ഉണ്ടെങ്കിൽ ഇംക്ലീഷുകാരോടു രാജ്യം യുദ്ധംചെയ്തു തിരിയെ വാങ്ങണം. എന്നാൽ മാത്രമേ അഭിമാനം ഉണ്ടെന്നു വിചാരിപ്പാൻ പാടുള്ളു എന്നു പറഞ്ഞതും വലിയ ഭോഷത്വംതന്നെ. ഗോവിന്ദൻകുട്ടി യൂറോപ്പ്യരാജ്യ

ങ്ങളിലെ ചരിത്രങ്ങളം പലതും വായിച്ചിട്ടുള്ളതിൽ ഇങ്ങി നെയോ അഭിപ്രായമായതു്? ഇംഗ്ലീഷുബിലാത്തിയിലെ ആദ്യത്തെ കഥതന്നെ വിചാരിച്ചുനോക്കു. ബ്രിട്ടീഷ്ദ്വീപിൽ അനാദിയായി ഉണ്ടായിരുന്നവരെ ഒന്നാമതു റോമൻകാർ പോയി ജയിച്ചു. ബ്രിട്ടീഷ്രാജ്യം അവരുടെ രാജ്യമാക്കി കുറേക്കാലം വെച്ചു. പിന്നെ സാക്സൻകാരുടെ കാലമായി. പിന്നെ ഡെയ്ൻകാരുടെ വാഴ്ച. ഒടുവിൽ നോമ്മൻരാജാക്കന്മാരായ ഫ്രഞ്ചുരാജ്യക്കാർ ബ്രിട്ടീഷുരാജ്യം പിടിച്ചു. എന്നിട്ടുണ്ടായ കഥ ഓമ്മയില്ലേ? ഈ രാജാക്കന്മാർ അതിശക്തന്മാരാകയാൽ അവക്കു ബ്രിട്ടീഷുകാർ കീഴടങ്ങേണ്ടിവന്നില്ലേ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—ഒരിക്കലും കീഴടങ്ങീട്ടില്ല. പുറത്തുനിന്നു വന്ന ഈ രാജാക്കന്മാർ ഇംഗ്ലീഷുകാരുമായി യോജിച്ചു് അവരുടെ ജാതിയോടു ചേന്നു. പരന്ത്രീസ്സ് രാജ്യം കേവലം വിട്ടു. അതുപോലെ മഹാരാജ്ഞിയും മറ്റും വന്നു് ഇവിടെ താമസിച്ചു നമ്മളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ചേന്നിരിക്കുന്നതുവരെ എന്തിനു് ഇംഗ്ലീഷുകാരെ രാജ്യഭാരം ചെയ്വാൻ സമ്മതിക്കുന്നു?

മാധവൻ:—ശരിതന്നെ; സമ്മതിച്ചു. ഇംഗ്ലീഷുകാർ ഇങ്ങട്ടു വരുന്നതും നമ്മം അങ്ങട്ടു പോവുന്നതും എല്ലാം ഒരുപോലെ. ഇംഗ്ലീഷ് രാജ്യഭാരം തുടങ്ങിയമുതൽ നമ്മളുടെ രാജ്യത്തു പലേ ശ്രേയസ്സുകളും അഭിവൃദ്ധിയും സുഖവും മേല്ക്കുമേൽ വർദ്ധിച്ചുകാണുന്നതുകൊണ്ടു ഞങ്ങടം കോൺഗ്രസ്സുകാരുടെ അഭിപ്രായവും ഉദ്ദേശവും ക്രമേണക്രമേണ ഇംഗ്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടും ഇന്ത്യാഗവമ്മേണ്ടും അന്യോന്യം യോജിപ്പിച്ചു് ഏകീകരിക്കേണമെന്നു മാത്രമാണു്. അതിലേക്കാണു് ഈ ശ്രമങ്ങടം എല്ലാം ചെയ്യുന്നതു്. നോമ്മൻരാജാക്കന്മാർ എങ്ങിനെ ബ്രിട്ടീഷ് രാജാക്കന്മാരായോ, അതുപ്രകാരംതന്നെ ഇംഗ്ലീഷ് രാജാക്കന്മാരും ഇംഗ്ലീഷ് ഗവമ്മേണ്ടും ഇന്ത്യയുടെ സ്വന്തം രാജാക്കന്മാരും ഇന്ത്യയുടെ ഗവമ്മേണ്ടും ആക്കണം എന്നതന്നെയാണു് ഞങ്ങടം കോൺഗ്രസ്സുകാരുടെ ഉദ്ദേശവും കാംക്ഷയും. നോമ്മൻകാർ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ വന്ന കാലാവസ്ഥയ്ക്കു് അനുസരിച്ചു ബ്രിട്ടീഷ്

രാജ്യക്കാരും അവരും തമ്മിൽ അന്യോന്യം കൊന്നിട്ടും ഹിംസിച്ചിട്ടും സഹിക്കാൻപാടില്ലാതെ ആയശേഷം എണങ്ങി യോജിച്ചു് ഏകീകരിച്ചു. ഈ കാലാവസ്ഥയ്ക്കു് അനുസരിച്ചു ഞങ്ങളും ഇംഗ്ലീഷുകാരും തമ്മിൽ ബുദ്ധികൊണ്ടു യുദ്ധംചെയ്യുന്നു. ഇംഗ്ലീഷുകാക്കു ഞങ്ങളിൽ ഇപ്പോഴുള്ളതിൽ അധികം വിശ്വാസവും പ്രേമവും ബഹുമാനവും ഉണ്ടാവാനും ഇംഗ്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടു ഞങ്ങളേയും ഇംഗ്ലീഷ്കാരേയും യാതൊരു ഭേദമായി വിചാരിക്കാതിരിക്കാൻ വേണ്ടിയും ഞങ്ങളും യത്നിക്കുന്നു. ഞങ്ങളും ചേർക്കുകൊണ്ടു വെടിവെച്ചിട്ടല്ല ഈ കാര്യം സാധിക്കാൻ പോവുന്നതു്. വാക്കുകൊണ്ടു ന്യായം പറഞ്ഞിട്ടു ബുദ്ധിമാന്മാരായ ഇംഗ്ലീഷുകാരെ സ്വാധീനമാക്കാൻ പോവുന്നു. എന്റെ മനസ്സിൽ ഉദ്ദേശിച്ച വിധത്തിൽതന്നെ നടക്കുന്നുവെങ്കിൽ കോൺഗ്രസ്സുപോലെ ഇത്ര യോഗ്യമായ ഒരു സഭാ ഇതുവരെ ഇന്ത്യയിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ല എന്നു പറയാം. എന്നാൽ ചില സംഗതികളെ ഈ സഭക്കാർ ഭേദപ്പെടുത്തി പരിഷ്കരിക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. ചിലപ്പോഴും സഭക്കാരിൽ ചിലർ അനാവശ്യമായും തക്കതായ സംഗതി കൂടാതേയും ബ്രിട്ടീഷ്ഗവമ്മേണ്ടിനെ ദുഷിച്ചു എന്നു വന്നിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം. ഇതു മഹാകഷ്ടമാണെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. എങ്കിലും കോൺഗ്രസ്സ്സഭക്കാരിൽ യോഗ്യരായവർ ഏകീകരിച്ചു് ഇതുവരെ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള ഒരു പ്രസംഗത്തിലും ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ ഗവമ്മേണ്ടിനെ ഒരുവിധത്തിലും ആക്ഷേപിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ഓരോ സങ്കടങ്ങളും ഉണ്ടാവുന്നതു തീർത്തു പരിപാലിക്കാനേ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളു. പിന്നെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ഇങ്ങിനെ ഭോഷത്വം പറഞ്ഞാലോ? ഇന്ത്യയിൽ പരിഷ്കാരങ്ങളും ചെയ്വാനുള്ള കാര്യങ്ങളെ ചെയ്യേണ്ടാ എന്നു കോൺഗ്രസ്സുകാർ വെച്ചിട്ടില്ലാ. പലേ രോഗങ്ങളും പിടിച്ചു കിടക്കുന്ന ഒരു രോഗിയുടെ സകലരോഗങ്ങളും ഒന്നായിട്ടു് ഒരു ഔഷധംകൊണ്ടു് ഒരു സമയം മാറാൻ കഴിയുന്നതല്ലാ. ഓരോന്നായി ഭേദംവരുത്തേണ്ടിവരും. അങ്ങിനെ ഭേദം വരുത്താൻ പാടില്ലാ. എല്ലാംകൂടി ഒന്നായിട്ടതന്നെ ഭേദമാക്കുന്നു മരുന്നു മാത്രമേ

സേവിക്കയുള്ള എന്നു് ആ രോഗി ഉറച്ചാൽ എല്ലാ രോഗങ്ങളിൽനിന്നും രോഗി സങ്കടപ്പെടുകയേ ഉള്ള. ഇന്ത്യയിൽ ജാതിഭേദം ഇല്ലാതാക്കുവാൻ ഒരു സഭ കൂടേണ്ട കാലം എനിയും ആയിട്ടില്ല. ഇതിനാണ സമയം ആവാത്തതു്. ഗവമ്മേണ്ടിന്റെ മാതിരിയും ചട്ടങ്ങളും നന്നാക്കുന്നതു നാളെത്തന്നെ ചെയ്താലും ഫലമേ ഉണ്ടാകയുള്ള. അതിനുള്ള സംഗതി പറയാം. ജാതി എന്നു് ഇന്ത്യയിൽ പറയുന്നതു് എല്ലാം ഓരോ മതത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടാണ മുഖ്യമായി നില്ക്കുന്നതു്. ആ മതവിശ്വാസം ഒന്നു മാത്രമാണു് ഈ ഇംക്ലീഷുകാരിൽ എനിയും ഇന്ത്യയിൽനിന്നു കളവാൻ കഴിയാത്ത ഒരു സാധനം. ദൈവവിശ്വാസവും വന്ദനയും ഓരോ പ്രകാരത്തിൽ ചെയ്യുന്നതിനെ ആശ്രയിച്ചു ജാതി നില്ക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ആ വിശ്വാസം കളവാൻ കഴിയുമ്പോളല്ലാതെ ജാതിഭേദം കേവലം വിട്ടത്താൻ കഴിയുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. ആ വിശ്വാസം ഇന്ത്യയിൽനിന്നു വിട്ടതേണമെങ്കിൽ ഇന്ത്യക്കാരായ ഹിന്തുമുസൽമാന്മാരുടെ മതാചരണങ്ങളെ ജയിക്കുന്നതായ ഒരു വിശേഷവിധി മതം അവർക്കു കാണിച്ചുകൊടുത്തു് അതിൽ ശീലിപ്പിക്കണം. അങ്ങിനെ ഒരു വിശേഷവിധിയായ മതം കാണ്മാനില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഇന്ത്യാരാജ്യത്തിൽ ഉള്ള മതങ്ങൾക്കു് അനുസരിച്ചു നില്ക്കുന്ന ജാതിക്രമങ്ങളം ഭേദംചെയ്വാൻ ഇപ്പോൾ ശ്രമിച്ചാൽ സാധിക്കുമോ? സംശയം. എന്നാൽ കാലക്രമംകൊണ്ടു് അറിവു് അധികം വർദ്ധിക്കുമ്പോൾ ജാതിസിദ്ധാന്തങ്ങളം ക്രമേണ കുറഞ്ഞു വരും. ഒടുവിൽ കേവലം നശിച്ചു എന്നും വരാം. ഇന്ത്യയിൽ ഇപ്പോൾ ഉള്ള സ്ഥിതിയിൽ ജാതിഭേദം ഇല്ലാതാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു കേവലം തെറ്റായി വന്നുകൂടുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. എന്നാൽ രാജ്യഭാരസംഗതിയെ ഒന്നു് ഓർത്തുനോക്കുക. ഇംക്ലീഷുകാർ ഹിമവൽസേതുപര്യന്തം രാജ്യഭാരം തുടങ്ങീട്ടു് ഇപ്പോൾ എത്രയുണ്ടു് ഒരു നൂറു സംവത്സരമായിട്ടേ ഉള്ള. എങ്കിലും രാജ്യഭാരനീതികളേക്കുറിച്ചു ജനങ്ങൾക്കു് ഒരു നൂറു സംവത്സരങ്ങൾക്കുള്ളിൽ എത്ര അധികം അറിവും രുചിയും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു് ഗോവിന്ദൻകുട്ടി ഓർത്തുനോക്കുക. വഴി

പോവുന്ന ഒരു കുലിക്കാരനോടോ മീൻ പിടിക്കുന്ന ഒരു മുക്കുവനോടോ സംസാരിച്ചാൽക്കൂടി ഇപ്പോഴത്തെ ഭേദം അറിയാൻ കഴിയും. അവനു സിവിൽശാസ്ത്രതന്ത്രങ്ങളും ക്രിമിനൽശാസ്ത്രതന്ത്രങ്ങളും അറിയാമെന്നല്ല ഞാൻ പറയുന്നതു്. ഇംക്ലീഷ്രാജ്യഭാരത്തിൽ തന്റെ ശരീരത്തിന്നും മനസ്സിന്നും തന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം കുറുകുരമല്ലാത്ത യാതൊന്നിലും വ്യാപരിക്കുന്നതിന്നു സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടെന്നുള്ള അറിവു നിശ്ചയമായി അവനു് ഇപ്പോഴും ഉണ്ടു്. മുമ്പു് അങ്ങിനെ അല്ല. സാധാരണ ഇത്ര അറിവു് ഉണ്ടായാൽ മതി. സകല സ്വാതന്ത്ര്യഭോഗങ്ങളും അനുഭവിക്കുന്ന ഇംഗ്ലണ്ടിലും അമേരിക്കയിലും മറ്റും ഉള്ള സാധാരണജനസമുദായത്തിൽ ഇന്ത്യയിലുള്ള സാധാരണജനങ്ങൾക്കുള്ള അറിവു കുറഞ്ഞതന്നെ ഈ രാജ്യഭാരവിഷയത്തിൽ ഉള്ളു. സ്വാതന്ത്ര്യരാജ്യഭാരത്തിന്നിച്ഛിക്കുന്ന രാജ്യനിവാസികളും മുഴുവനും ഗ്ലാഡ്സ്റ്റൻ മുതലായവരെപ്പോലെ രാജ്യഭാരതന്ത്രങ്ങളും ഗ്രഹിച്ചിരിക്കണം എന്നു പറയുന്നതു ഭോഷത്വമല്ലേ? രാജ്യഭാരം ബിലാത്തിയിലേപ്പോലെ ഇന്ത്യയിൽ ചെയ്യേണമെങ്കിൽ സ്ത്രീകളെ മുഴുവൻ ഇംക്ലീഷ് പഠിപ്പിച്ചിട്ടും ബിലാത്തിയിലെ യന്ത്രങ്ങളും ഇവിടെ പണിയാറായിട്ടും മറ്റും വേണമെന്നു പറയുന്നതും ഭോഷത്വമാണു്. പിന്നെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറയുന്നു, ഹിമവൽസേതുപര്യന്തമുള്ള ജനങ്ങളും ഇംക്ലീഷ്രാജാവിനെ അടങ്ങിനില്ക്കുന്നതു്, അങ്ങിനെ നിന്നില്ലെങ്കിൽ വെടികൊണ്ടു കണ്ണുമിഴിച്ചു പോവും എന്നു ഭയപ്പെട്ടിട്ടാണെന്നു്. ഇതു് ഏറ്റവും തെറ്റായ ഒരു അഭിപ്രായമാണു്. ഇംക്ലീഷുകാരുടെ ശക്തി ഇന്ത്യയിൽ ഉള്ള കള്ളന്മാർക്കും ദുഷ്ടന്മാർക്കും അസത്തുക്കൾക്കും ഭയത്തെയും, നല്ല ജനങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ ബഹുമാനത്തെയും ജനിപ്പിക്കുന്നതു ശരിയാണെങ്കിലും രാജ്യം മുഴുവനും ഇങ്ങിനെ ഒതുങ്ങിനില്ക്കുന്നതു് ഇംക്ലീഷ്ഗവർമ്മേണ്ടു പ്രജാപരിപാലനം ചെയ്യുന്നതിലുള്ള യോഗ്യത ഹേതുവായി പ്രജകൾക്കു് ആ ഗവർമ്മേണ്ടോടുള്ള പ്രിയംനിമിത്തമാണെന്നുള്ളതിലേക്കു് എനിക്കു സംശയമില്ല. ഇംക്ലീഷ്ഗവർമ്മേണ്ടു മുമ്പു് നമ്മൾക്കുണ്ടായിരുന്ന രാജാക്കന്മാരെപ്പോലെ അനീ

തിയും അക്രമവും കാണിച്ചു ജനോപദ്രവം ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇതിനു് എത്രയോ മുമ്പു് ഇംഗ്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടു് ഇന്ത്യയിൽ ഇല്ലാതെവരുമായിരുന്നു! അതിനു സംശയമില്ല. പിന്നെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറയുന്നതു്, ഞങ്ങളും ഇംഗ്ലീഷിൽ പ്രസംഗിക്കുന്നതും മറ്റും പ്രസംഗക്കാർ എന്ന കീർത്തിക്കുവേണ്ടി മാത്രം എന്നാണു്. അങ്ങിനെയുള്ള കീർത്തി ഉണ്ടാവണമെന്നു ഞങ്ങൾക്കു് ആഗ്രഹം ഇല്ലെന്നില്ല. പക്ഷേ, അതിനു മാത്രമായി പ്രസംഗിക്കുന്നതാണെന്നു പറയുന്നതാണു് അബദ്ധം. ഈ പ്രസംഗങ്ങളും എല്ലാം എത്രയോ ആവശ്യമായിട്ടുള്ളതാണെന്നുമാത്രമല്ലാ, അതുകളെക്കൊണ്ടു പലേവിധ പ്രയോജനങ്ങളും ഇന്ത്യയ്ക്കു് ഈ ചുരുങ്ങിയ കാലത്തിനുള്ളിൽതന്നെ ഉണ്ടായിട്ടുമുണ്ടു്. ഓരോന്നായി ഞാൻ എണ്ണി പറഞ്ഞുതരാം. ഒന്നാമതു്, ഇപ്പോൾ ബിലാത്തിയിലുള്ള നിഷ്പക്ഷവാദികളായ മഹാന്മാക്കു് ഇന്ത്യയിൽ നല്ല പഠിപ്പും സാമർത്ഥ്യവും ഉള്ളവർ പലരും ഉണ്ടെന്നു പൂർണ്ണബോദ്ധ്യമായിരിക്കുന്നു. ഇതു് ഈവക പ്രസംഗങ്ങളും ഉണ്ടാക്കിയ ബോദ്ധ്യമാകുന്നു.

രണ്ടാമതു്, ഈ ബോദ്ധ്യം ഉണ്ടായതിനാൽ കോൺഗ്രസ്സ്സഭയെ രക്ഷപ്പെടുത്തി നിലനിർത്തണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹം പലേ ഇംഗ്ലീഷുകാർക്കും ഉണ്ടായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

മൂന്നാമതു്, പ്രസംഗങ്ങളുടെ വിശേഷതകൊണ്ടു് ഇന്ത്യയിലുള്ള ബഹുയോഗ്യരായ ജനങ്ങളും മുമ്പു കോൺഗ്രസ്സിനോടു് അനിഷ്ടത്തേയോ അനാസ്ഥയേയോ കാണിച്ചതിനെ മാറ്റി കോൺഗ്രസ്സിനെ ബഹുമാനിച്ചു കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഇഷ്ടന്മാരായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെ പലേവിധ ഗുണങ്ങളും ഇത്ര ക്ഷണത്തിൽ ഇന്ത്യയ്ക്കുവേണ്ടി സമ്പാദിച്ചതു യുക്തിമാന്മാരും സമർത്ഥന്മാരും ആയ വാഗ്മികളുടെ അതിവിശേഷമായ പ്രസംഗങ്ങളാണു്. ന്യായമായവിധം കുറേക്കാലം ഈ കോൺഗ്രസ്സ് നടക്കുന്നുവെങ്കിൽ സംശയംകൂടാതെ ഇംഗ്ലാണ്ടിൽ പ്രജകൾക്കു ഗവമ്മേണ്ടിൽനിന്നു് ഉണ്ടാവുന്ന ഗുണങ്ങളും ഇന്ത്യയ്ക്കും ഉണ്ടാവും എന്നുള്ളതിനു് എനിക്കു സംശയമില്ല. പിന്നെ

ഈ പ്രസംഗങ്ങളെപ്പററി വൃഥാ കണുക്ഷോഭം എന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറയുന്നതു് എത്ര ദോഷത്വമാണു്. എന്നാൽ ചിലപ്പോഴും ഈ കോൺഗ്രസ്സു്സക്കോരിൽ ചിലരും ചില ന്യൂസ്പേപ്പർകളും സക്കോരോ അവരുടെ സ്നേഹിതന്മാരോ എഴുതീട്ടുള്ള ചില പുസ്തകങ്ങളും അനാവശ്യമായും അസത്യമായും ഇന്ത്യയിൽ ഇപ്പോഴും നടക്കുന്ന ഗവമ്മേണ്ടിനെക്കുറിച്ചു ദുഷ്യാരോപം ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. ഇതു വലിയ ഒരു തെററാണു്. ഇതു് ഇന്ത്യയുടേയും കോൺഗ്രസ്സിന്റേയും വലിയ നിർഭാഗ്യമെന്നേ പറവാനുള്ളു. ഇതു വർദ്ധിച്ചുവരുന്നുണ്ടെങ്കിൽ കോൺഗ്രസ്സിനു തന്നെ ഒടുവിൽ ഇതു നാശകരമായിത്തീരുന്നതുമാണു് മഹാബുദ്ധിശാലിയായ സർ ഒക്ലണ്ടു് കോഴവിൻ സായ്വു് അവർകളും മിസ്റ്റർ എം. ഓ. ഹ്യൂംസായ്വു് അവർകളും കോൺഗ്രസ്സുകാർ ചിലപ്പോഴും ഇന്ത്യാഗവമ്മേണ്ടിനെക്കുറിച്ചു ചെയ്ത ദോഷാരോപണങ്ങളെക്കുറിച്ചു വളരെ യുക്തിയായും ഭംഗിയായും എഴുതിയ ഒരു കത്തിനെ ഞാൻ വായിച്ചിരുന്നു. ആ മഹാനായ സായ്വവർകളും ആ കത്തിൽ കാണിച്ച സംഗതികളെ വായിച്ചു് ഞാൻ വ്യസനിച്ചുപോയി. നമ്മൾക്കു് ഇപ്പോഴും ഉള്ള ഇന്ത്യാഗവമ്മേണ്ടു നമ്മൾക്കു കഴിയുന്ന ഗുണം എല്ലാം ചെയ്യേണമെന്നു വളരെ താൽപര്യത്തോടും ശ്രദ്ധയോടും ഇരിക്കുമ്പോൾ അവർ ചെയ്യുന്നതു് അനാസ്ഥയായും ദുഷ്പവിചാരത്തോടുകൂടിയും ആണെന്നു ചിലർ പറയുന്നതു കഷ്ടമല്ലേ? ഇംഗ്ലീഷു് ഗവർണ്ണർമാരും രാജ്യഭാരാധികാരികളും വളരെ ക്ഷമാഗുണമുള്ളവരല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇങ്ങിനെയുള്ള അവമാനകരമായ പ്രസ്താവങ്ങൾ കേട്ടു് അവർ എങ്ങിനെ സഹിക്കും? നമ്മളെ എങ്ങിനെ സ്നേഹിക്കും? ഈവക ചില ദോഷങ്ങൾ നമ്മുടെ ചില ആളുകൾക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ കോൺഗ്രസ്സു് ഇതിനുമുമ്പു് ഇതിലും ശക്തിയുള്ളതായിത്തീരുമായിരുന്നു.

ലോർഡു് ഡഫ്രീൻ എന്ന പ്രഭു ഗവർണ്ണർ ജനറാളായിരുന്ന കാലത്തു് ആദ്യത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു കോൺഗ്രസ്സിനെ അതിപ്രീതിയായിരുന്നു. ഒടുവിൽ ഗവമ്മേണ്ടിനെക്കു

റിച്ച് കോൺഗ്രസ്സിലെ ചില കൂട്ടർ അനാവശ്യമായും അസംഗതിയായും ദോഷങ്ങളും പറയുന്നതു കേട്ട കേട്ട് അദ്ദേഹം വിഷാദിക്കേണ്ടിവന്നു. എന്റെ എല്ലായ്പോഴും ഉള്ള വിചാരവും ദൈവത്തോടുള്ള പ്രാർത്ഥനയും നമ്മടെ ഈ കോൺഗ്രസ്സ് സഭക്കാർ ഇപ്പോഴെ ഇന്ത്യയുടെ ഭാഗ്യവശാൽ കിട്ടീട്ടുള്ള ഈ ഇംക്ലീഷ് ഗവമ്മേണ്ടിനെ അനാവശ്യമായും അസംഗതിയായും അസത്യമായും ദൂഷിക്കാതെ ഇന്ത്യയുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കുവേണ്ടിയുള്ള യത്നങ്ങളെ ചെയ്ത് ഇന്ത്യയെ ഇംഗ്ലാണ്ടുപോലെ സ്വതന്ത്രതയുള്ള രാജ്യമാക്കിത്തീർക്കേണമേ എന്നാകുന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ ഗവമ്മേണ്ടിനെ അനാവശ്യമായും അസത്യമായും ദൂഷിക്കാതെ ഈ കാര്യം സാധിക്കാൻ പലേ വഴികളും ഞാൻ കാണുന്നുണ്ട്. ഇന്ത്യക്കാക്കു ഗുണം വരുന്നതു് എന്നോ, ഇന്ത്യക്കാർ എല്ലായ്പോഴും ഇംക്ലീഷുകാരുടെ അടിമകളായി ഇരിക്കേണമെന്നോ ഇംക്ലീഷ് ഗവമ്മേണ്ടിനു് ഒരുകാലത്തും വിചാരമുണ്ടാകയില്ല. അതു പ്രത്യക്ഷമായ കാര്യമാണു്. ഇതായിരുന്നു അവരുടെ വിചാരമെങ്കിൽ നമ്മെക്കു് അവരെപ്പോലെ പഠിപ്പും അറിവും ഉണ്ടാക്കിവയ്പാൻ, കഴിഞ്ഞ നൂറുകൊല്ലങ്ങളായി ഇത്രയെല്ലാം അവർ ഉത്സാഹിക്കുന്നതല്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അവരുടെ ഉദ്ദേശം നമ്മളെ അവരെപ്പോലെതന്നെ യോഗ്യരാക്കി വെയ്ക്കേണമെന്നാണെന്നു കൂട്ടികൊണ്ടുകൂടി ബോദ്ധ്യമാവുന്നതാണു്. എന്നാൽ അങ്ങിനെയാണു് അവരുടെ ഉദ്ദേശം എന്നു് ഓർത്തു് നമ്മളിൽ പഠിപ്പും അറിവും ഉള്ളവർ ഗുണങ്ങളും താനേ വരുമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു സ്വസ്ഥന്മാരായിരിക്കരുതു്. നമ്മളുടെ സ്ഥിതി മേല്പുമേൽ നന്നാക്കുവാൻ ന്യായമായവിധം എല്ലാ ശ്രമങ്ങളും എല്ലായ്പോഴും ചെയ്യുവരേണ്ടതാണു്. അതിനാണു് ഈ കോൺഗ്രസ്സ് സഭ കൂടീട്ടുള്ളതു്. ഇങ്ങിനെ ഒരു സഭ ഏറ്റവും ആവശ്യമായിട്ടുള്ളതാണു്. ഗവമ്മേണ്ടു ചെയ്യുന്ന സകല പ്രവൃത്തികളും ഇന്ത്യയ്ക്കു ദോഷകരമായിട്ടാണെന്നു് ഈ സഭ ഒരിക്കലും പറയുകയില്ല. ആരെങ്കിലും അതിൽ ചിലപ്പോഴും പറയുന്നുവെങ്കിൽ അവൻ ഭ്രാന്തനാണെന്നു ഞാൻ പറയും. ഗവമ്മേണ്ടിനെ സ്നേഹിച്ചും ആദരിച്ചുംകൊണ്ടു ഗവമ്മേണ്ടു ചെയ്യുന്ന ഓരോ

പ്രവൃത്തികളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെപ്പറ്റി യഥേഷ്ടം നമ്മംക്ക വ്യവഹരിപ്പാൻ സകലസ്വാതന്ത്ര്യങ്ങളും ഇംക്ലീഷ് ഗവ മ്മേണ്ടു തന്നിരിക്കെ ആ ഗവമ്മേണ്ടിന്റെ പ്രവൃത്തിയിൽ ഉള്ള സത്യത്തെയും ഉത്തമവിശ്വാസത്തെയും സംശയിച്ചു കൊണ്ടു വല്ലതും പറയുന്നതു മഹാകഷ്ടമാണെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഈ കോൺഗ്രസ്സു് ഗവമ്മേണ്ടിന്റെ ഉത്തമവിശ്വാസ്യതയെയും നിഷ്കന്മഷതയെയുംപറ്റി ദൃഷിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു സഭയുടെ നാശത്തിനു മാത്രമാണെന്നു ഞാൻ തീച്ചയായും സമ്മതിക്കുന്നു. എല്ലാ പ്രവൃത്തിയും സത്യത്തോടുകൂടി ചെയ്യണം. സത്യമില്ലാഞ്ഞാൽ പിന്നെ ഒരു പ്രവൃത്തിയും ശ്രേയസ്സുരമായി വരാൻപാടില്ല.

പിന്നെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറയുന്നതു്, ഇന്ത്യാക്കാക്ക ധനമില്ല, ഒരുമയില്ല, സത്യമില്ല, ഉത്സാഹമില്ല എന്നും മറ്റുമാണു്. ഇതിൽ ചിലതിൽ കുറേ നേരുണ്ടായിരിക്കാം. ഒരുമയില്ലെങ്കിൽ ഈ കോൺഗ്രസ്സു് ഇങ്ങിനെ നടക്കുന്നതല്ല. ഇതു വലുതായ ഒരു രാജ്യത്തു് ഇപ്പോഴും കാണുന്നതു പോലെയുള്ള ഒരുമയും ചേച്ചയും ഇംക്ലീഷ്ഭാഷനിമിത്തം ഉണ്ടായതാണു്. എനിയും ഈ ഭാഷ പരക്കുന്നതോടുകൂടി ഒരുമ വർദ്ധിച്ചുവരും. ജനങ്ങൾക്കു് ഒരുമ ഉണ്ടാവുന്നതു് ഓരോ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു് അവക്കു് ഉണ്ടാവുന്ന അഭിപ്രായങ്ങളും ഒരുപോലെ ഉണ്ടാവുന്നതിൽനിന്നാണു്. അറിവു് ഉണ്ടാവുമ്പോഴും മുഖ്യമായ സംഗതികളിൽ എല്ലാം അഭിപ്രായങ്ങളും സാമാന്യം ഒരുപോലെതന്നെ ഉണ്ടാവാനേ പാടുള്ളു. 'സത്യമില്ല' എന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ഇന്ത്യാനിവാസികളെ അനാവശ്യമായി അപകീർത്തിപ്പെടുത്തി എന്നു മാത്രം ഞാൻ പറയുന്നു. എത്ര സത്യവാന്മാരെ ഇന്ത്യയിൽ ഇപ്പോഴും ഉള്ളവരെത്തന്നെ ഗോവിന്ദൻകുട്ടി അറിയും. പിന്നെ പുരാണങ്ങളും പ്രകാരം ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ, അശ്വത്ഥാമാ, ദശരഥൻ മുതലായവരെക്കുറിച്ചു് വായിച്ചിട്ടില്ലേ? ഇന്ത്യാരാജ്യം അനാദിയായേ സത്യത്തിൽ ബഹുതൃഷ്ണയും നിഷ്ഠയും ഉള്ള രാജ്യമാണെന്നു പലേ സംഗതികളെക്കൊണ്ടും നിശ്ചയിക്കാൻ കഴിയുന്ന

താണു്. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴും ധൃതഗതിയായി സത്യമില്ലാത്തവരാണു നമ്മൾ എന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞു കളഞ്ഞതു കേട്ടു് എനിക്കു വളരെ വ്യസനം തോന്നുന്നു. 'ഉത്സാഹമില്ലെ'ന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞതും നേരല്ലാ. പഠിപ്പാനും അറിവുകൂടുവാനും ഉള്ള ഉത്സാഹം ഇന്ത്യയിൽ ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചുവരുന്നു എന്നുള്ളതിനു് എനിക്കു സംശയമില്ല. ഇന്ത്യക്കാക്കു ധൈര്യവും ശരീരമിടുക്കും ഇല്ലെന്നോ ഉണ്ടെന്നോ ഇന്ത്യയിൽ ഇപ്പോഴും ഏറ്റപ്പെടുത്തീട്ടുള്ള നേറ്റീവു് പട്ടാളക്കാരെ പോയി നോക്കി അവരുടെ സ്ഥിതി അറിഞ്ഞതിന്റെശേഷം പറയേണ്ടതാണു്. ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പക്ഷേ, ഒരു ഭീരുവായിരിക്കാം. മറ്റെല്ലാവരും തന്നെപ്പോലെതന്നെ ഭീരുക്കളാണെന്നു ഭീരുത്വമുള്ളവനു തോന്നുന്നതു സാധാരണയാണു്. കോൺഗ്രസ്സിൽ 'തൊള്ള ഇടുന്നു' എന്നു് അവമാനകരമായി ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയാൽ പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പലേ ബാബുമാരും അയ്യന്മാരും മുതലികളും അവരുടെ ജീവനേയും സമ്പദ്ധനത്തേയും ഇന്ത്യയുടെ അഭ്യുദയത്തിനും ഗുണത്തിനുംവേണ്ടി ത്യജിപ്പാൻ ഒരുക്കമുള്ളവരാണെന്നു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ബുദ്ധികൗശലത്താൽ ജയിക്കേണ്ട ദിക്കിൽ തോക്കു് എടുത്തു വെടിവച്ചു ജയിക്കേണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ ആർ കേൾക്കും? ധൈര്യമുണ്ടെങ്കിൽ പത്തു ബാബുമാരും അയ്യന്മാരുംകൂടി ഇംക്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടിന്റെ നേരെ യുദ്ധംചെയ്യുകാണണം എന്നൊരു വിഡ്ഢി പറഞ്ഞാൽ ആരെങ്കിലും സമ്മതിക്കുമോ? സർ ലഫിൻ ഗ്രിഫിൻ മുതലായവർ ഇന്ത്യയെക്കുറിച്ചു ദൂഷിക്കുന്നതിൽ ഗോവിന്ദൻകുട്ടിക്കു ബഹുരസമാണെന്നു പറഞ്ഞു. അതിൽ എനിക്കും വളരെ രസമാണു്. യോഗ്യരായ ആളുകൾ ശത്രുപക്ഷത്തിൽ ചേർന്നു നമ്മളുടെ അവസ്ഥകളെപ്പറ്റി ദൂഷിച്ചാൽ മാത്രമേ നമ്മൾക്കു നമ്മളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെ ശരിയായി അറിവാനും ആവശ്യമായ ഭേദങ്ങളെ ചെയ്വാനും കഴികയുള്ളു. ഇവർ സൂക്ഷ്മത്തിൽ ഇന്ത്യയ്ക്കു വളരെ ഗുണമാണു ചെയ്യുന്നതു്. വാചാലന്മാരായ ബാബുമാരും അയ്യരും മുതലിയും ഒരു മുസൽമാനോടു് എതിർക്കാൻ ശക്തിയില്ല, ഭീരുക്കളാണു്, എന്നും മറ്റും അവ

മാനമായി എപ്പോഴും പറഞ്ഞുകേൾക്കുന്നതു നമ്മൾക്കു ചൊടി ഉണ്ടാവാനും നമ്മടെ ധൈര്യശൗര്യങ്ങളുടെ വർദ്ധനവിനും വിശേഷകാരണങ്ങളായി വരും. അതുകൊണ്ടു് അവർ അങ്ങിനെതന്നെ പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ.

ഗോവിന്ദൻകുട്ടി പറഞ്ഞതിനെല്ലാം ഞാൻ ഒരുവിധം സമാധാനം പറഞ്ഞു. എനി കോൺഗ്രസ്സു്സഭയുടെ ഉദ്ദേശം എന്താണെന്നു ചുരുക്കമായി ഞാൻ പറഞ്ഞു് അച്ഛനെ ധരിപ്പിക്കാം. ഞാൻ പറയുന്ന ഉദ്ദേശത്തിൽനിന്നു വിട്ടിട്ടു്, ഈ സഭ നില്ക്കുന്നതു് എപ്പോഴെങ്കിലും കാണുന്ന ക്ഷണം ഞാൻ അതിൽനിന്നു് ഒഴികയും ചെയ്യും.

ഇംഗ്ലീഷ്രാജ്യഭാരം ഈ രാജ്യത്തിൽ തുടങ്ങിയമുതൽ പലേ നാശങ്ങളും നേരിട്ടന്നതിനാൽ അതുകളെ ഇല്ലായ്മചെയ്വാൻവേണ്ടി വ്യവഹരിപ്പാൻ കൂടിയ ഒരു സഭയാണു് ഇതു് എന്നു് അച്ഛൻ ധരിച്ചതു കേവലം തെറ്റാണു്. ഇംഗ്ലീഷ്ഗവർമ്മേണ്ടു തുടങ്ങിയമുതൽ ഇന്ത്യസ്ഥ്ന വാചാമഗോചരമായ ഗുണങ്ങളാണു് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതു്. എന്നാൽ ആ ഗുണങ്ങളെ എനിയും വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ ഉള്ള ശ്രമങ്ങളം ചെയ്വാൻ കൂടിയ സഭയാണു കോൺഗ്രസ്സു് എന്നു പറയുന്ന സഭ ഇംഗ്ലീഷ്കാരോളം ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യം ഉണ്ടായിട്ടു മറെറാരു ജാതിക്കാരെ കാണ്മാൻ കഴിയുമോ? സംശയം. ഈ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളം അവരിൽ കാണുന്നതു് ഒന്നാമതു നീതിജ്ഞത; രണ്ടാമതു നിഷ്പക്ഷപാതിത്വം; മൂന്നാമതു ദയ; നാലാമതു ധീരത; അഞ്ചാമതു് ഉത്സാഹം; ആറാമതു ക്ഷമ ഇതുകളാണു്. ഇങ്ങിനെ ആറു സാധനങ്ങളെക്കൊണ്ടാണു് ഇംഗ്ലീഷുകാർ ഇത്ര അധികം രാജ്യങ്ങളം ഈ ലോകത്തിൽ സ്വാധീനമാക്കി രക്ഷിച്ചുവരുന്നതു്. ഇങ്ങിനെ ഉൽകൃഷ്ടബുദ്ധികളായ മനുഷ്യരാൽ ഭരിക്കപ്പെടുവാൻ സംഗതിവന്നതു് ഇന്ത്യയുടെ ഒരു മഹാഭാഗ്യമാണെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. ഇവരുടെ രാജ്യഭാരം തുടങ്ങിയമുതൽ ഇന്ത്യാക്കാക്കു് അറിവും വർദ്ധിച്ചുതുടങ്ങി. ആ അറിവിനു സദൃശമായ യോഗ്യതകളം ലഭിക്കേണമെന്നുള്ള ഇച്ഛയും ഇന്ത്യാക്കാക്കു തുടങ്ങി. ആ ഇച്ഛകളെ നിവർത്തിപ്പാൻ ഇംഗ്ലീഷ്കാരോടു് ആവശ്യ

പ്പെട്ടാൽ അവർ ന്യായാനുസൃതമായി ചെയ്യുമെന്നുള്ള പൂർണ്ണ വിശ്വാസം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാകയാൽ ആ അപേക്ഷകളെ യുക്തിയുക്തങ്ങളായ സംഗതികളോടുകൂടി ചെയ്‌വാൻവേണ്ടി ചേർന്നിട്ടുള്ള സഭയാണു കോൺഗ്രസ്സ്‌സഭ.

ഇംഗ്ലീഷുകാർ എല്ലായ്പോഴും എല്ലാ സംഗതികളിലും മനുഷ്യർക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണെന്നുള്ള അഭിപ്രായക്കാരാണു്. ആ അഭിപ്രായം വളരെ സംഗതികളിൽ മനുഷ്യസമുദായത്തിലെ ക്ഷേമത്തിനു് അനുസരിച്ചു് അവർ നടത്തിയും വരുന്നുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ ഇംഗ്ലീഷ് ബിലാത്തിയിൽ ഒരു മനുഷ്യനും മറ്റൊരു മനുഷ്യന്റെ അടിമയാണെന്നു വിചാരിക്കുകയില്ല. ഒരു മനുഷ്യനും ഏകശാസനമായി ഒന്നും മറ്റുള്ള മനുഷ്യരെപ്പറ്റി ചെയ്‌വാൻ കഴികയില്ല. ഇംഗ്ലാണ്ടിൽ ഒരു മനുഷ്യനും തന്റെ ശക്തിക്കും ഇഷ്ടത്തിനും അനുസരിച്ചു കുറ്റകരമല്ലാത്തയാതൊരു പ്രവൃത്തിയും ചെയ്യുന്നതിൽ മറ്റൊരാളെ ഭയപ്പെടുകയില്ല. ഇതിനുള്ള മുഖ്യകാരണം ഇംഗ്ലാണ്ടിൽ രാജ്യഭരണക്രമം അതിമഹാന്മാരായ ആളുകൾ ഏർപ്പെടുത്തിയതിന്റെ ഒരു വിശേഷതതന്നെയാണു്. ആ മാതിരി മുഴുവനും ഒന്നായിട്ടു കിട്ടുന്നില്ലെങ്കിൽ ഏതാനും ഏതാനും അപ്പപ്പോഴായിട്ടെങ്കിലും നമ്മൾക്കും കിട്ടേണമെന്നുള്ള അപേക്ഷയെയാണു് കോൺഗ്രസ്സ് ചെയ്യുവരുന്നതു്. ഇതിൽ എന്താണു് ഒരു ദോഷം? ഇന്ത്യയിൽ എന്നുവേണ്ടാ ആഫ്രിക്കയിൽ ഉള്ള കാപ്പിരിജാതിക്കാരെക്കൂടി കഴിയുമെങ്കിൽ ഈവിധം തന്ത്രങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തിയ മാതിരിയിലുള്ള രാജ്യഭരണത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നാൽ നല്ലതാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഇന്ത്യയിൽ സാധാരണജനങ്ങൾക്കും പഠിപ്പും അറിവും നല്ലവണ്ണം എനിയും ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ഈ മാതിരി രാജ്യഭരണത്തിനു സമയമായിട്ടില്ലെന്നു ചില ദുഷ്ടന്മാർ പറയുന്നുണ്ടു്. ഇതു വെറും ദുഷ്ടതയാണു്. രാജ്യഭാരം ഈ അറിവില്ലാത്താളുകളെക്കൊണ്ടു നേരിട്ടു ചെയ്യിക്കേണമെന്നു് ആരും പറകയില്ലാ. എത്ര അറിവില്ലാത്താളുകൾക്കും സുഖദുഃഖങ്ങളെ അറിവാൻ കഴിയും. ഇന്ത്യാരാജ്യക്കാർക്കു് അതു് അറിവാൻ കഴികയില്ലെന്നു പറയുന്നതു

ഭോഷത്വമല്ലേ? മുമ്പേത്തെമാതിരി നാടുവാഴികളും ശിക്ഷാരക്ഷകളും ചെയ്യുവന്നപ്പോളും ഉണ്ടായിരുന്ന സുഖദുഃഖങ്ങളും ഇപ്പോഴത്തെ രാജ്യഭാരത്തിൽ ഉണ്ടാവുന്ന സുഖദുഃഖങ്ങളും ഇന്ത്യയിൽ ഉള്ള എത്രയോ താണതരം മനുഷ്യർകൂടി മുഖ്യമായ സംഗതികളിൽ അറിയുന്നു. മനുഷ്യർ പോട്ടെ, ചില മൃഗങ്ങൾകൂടി അതുകളെ ദയയോടെ സംരക്ഷിക്കുന്നെയും അതിനോട്ട ക്രൂരത കാട്ടുന്നെയും ആളുകളെ പേർതിരിച്ചറിയുന്നു. ഇപ്പോൾ കോൺഗ്രസ്സ് ആവശ്യപ്പെടുന്നതു് മുഖ്യമായി ഈ രാജ്യത്തെ ഭരിക്കുന്നതിൽ വിദ്യകൊണ്ടും അറിവുകൊണ്ടും ഇംഗ്ലീഷ്കാരോട്ട സമന്മാരായ ഈ രാജ്യക്കാരെ അധികം ചേർത്തു് അവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളെ ആലോചിച്ചും അനുസരിച്ചും വേണമെന്നാണു്. ഇതിൽ എന്താണു് അബദ്ധം? ഇങ്ങിനെ ആയാൽ അല്ലേ പ്രജകൾക്കു് അധികം ഗുണം? രാജ്യഭരണതന്ത്രങ്ങളെ അറിഞ്ഞു നടത്താൻ കഴിയുന്നവർ പലരും നമ്മടെ നേറ്റീവാളുകളുടെ ഇടയിൽ ഇപ്പോൾ ഇന്ത്യയിൽ എല്ലായിടവും ഉണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ ആളുകളെ ഉണ്ടാക്കിച്ചതും ഇംഗ്ലീഷ്കാർ തന്നെ. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ പഠിപ്പുള്ളയോഗ്യന്മാരായ ആളുകളെ അവരവരുടെ അവസ്ഥാനുസാരം ഇംഗ്ലീഷുകാരോട്ടകൂടി രാജ്യഭരണത്തിൽ ചേർത്തു രാജ്യഭാരം ചെയ്യേണമെന്നു് നോം ആവശ്യപ്പെടേണ്ടതല്ലയോ? ഈവിധം ഉള്ള ഓരോ സംഗതികളെയാണു കോൺഗ്രസ്സ് മുഖ്യമായി ആലോചിക്കുന്നതും.

ഇന്ത്യയിൽ പഠിപ്പില്ലാത്തവർ പഠിപ്പുള്ളവരെക്കാളും വളരെ അധികം എന്നു സമ്മതിക്കുന്നു. ഇംഗ്ലാണ്ടു്, അമേരിക്ക, ജർമ്മനി, ഫ്രാൻസു് മുതലായ രാജ്യങ്ങളിലെ സ്ഥിതിയും ഈ സംഗതിയിൽ ഇന്ത്യയിലെപ്പോലെതന്നെയാണു്. സാധാരണ കച്ചവടം, കൃഷി, കൈവേല, കൂലിപ്പണി ഇതുകളെക്കൊണ്ടു കാലക്ഷേപംകഴിക്കുന്ന അധികജനങ്ങൾക്കു് എല്ലാ രാജ്യങ്ങളിലും രാജ്യഭാരകാര്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവു് ഏറയും കുറയുമായി ഒരുപോലെതന്നെയിരിക്കും. ദൃഷ്ടാന്തത്തിനു പാർലിയമെണ്ടുസഭയിലേക്കു മെംബർമാരെ തിരഞ്ഞെടുക്കുമ്പോൾ ഇംഗ്ലാണ്ടിൽ ഉണ്ടാ

വുന്ന കോലാഹലങ്ങളം പോയി നോക്കിയാൽ മതിയാവുന്നതാണു്. എന്നിട്ടും പാർലിയമെണ്ടിൽ മെംബർമാരായി എത്തിച്ചേരുന്നതു മിക്കവാറും യോഗ്യരായ ആളുകംതന്നെയാണു്. ഇവിടെ ഒരു സൂക്ഷ്മമാണു വിചാരിക്കാനുള്ളതു്. ജനങ്ങളം പൊതുവിൽ എല്ലാവരും അറിവുള്ളാളുകളം അല്ലെങ്കിലും തങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ഉള്ള അറിവുള്ള മനുഷ്യരുടെ ചൊല്പടിക്കും ഉപദേശത്തിന്നും അനുസരിച്ചു ക്രമമായവിധം പ്രവത്തിക്കുമെന്നു് ഊഹിക്കേണ്ടതാണു്.

ജാതിമതധമ്മങ്ങളും സ്ത്രീകംക്കു വിദ്യാഭ്യാസമില്ലായ്മയും മറ്റും കോൺഗ്രസ്സുകാരുടെ അപേക്ഷകളെ നിരാകരിക്കുന്നതിന്നു കാരണമായി വരാൻ പാടില്ല.

ഇന്ത്യാരാജ്യത്തിൽ നികുതികെട്ടുക, ജനങ്ങളെ ശിക്ഷാരക്ഷചെയ്യുക, രാജ്യശ്രീയെ പോഷിപ്പിക്കുക, ഈവക പലേവിധമായ രാജ്യഭാരകാര്യപ്രവൃത്തികളിൽ ഇന്ത്യാക്കാരെത്തന്നെ അധികം ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണെന്നു നിഷ്പക്ഷപാതികളായ ഇംക്ലീഷുകാക്കുതന്നെ ബിലാത്തിയിൽ ഇപ്പോഴം പൂണ്ണാഭിപ്രായം ഉണ്ടായി അവർതന്നെ ആ അഭിപ്രായം നടത്തുവാൻ പലേ ശ്രമങ്ങളും ചെയ്തുവരുന്നു. ഇതെല്ലാം കോൺഗ്രസ്സു് കഴിഞ്ഞ നാലുകൊല്ലങ്ങളിൽ ചെയ്ത ഉത്സാഹങ്ങളുടെ ഫലമാണെന്നു വിശ്വസിക്കാം.

ഇംക്ലീഷ്ഗവമ്മെണ്ടിനു് ഇന്ത്യയിൽ ഉള്ള ഒന്നാമത്തെ രക്ഷ ആ ഗവമ്മെണ്ടനിമിത്തം ഉണ്ടായിട്ടുള്ള ഇപ്പോഴം കാണുന്ന പഠിപ്പുള്ള ജനങ്ങളാണെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. പഠിപ്പുള്ള ജനങ്ങംക്കുമാത്രമേ ഇംക്ലീഷുഗവമ്മെണ്ടിന്റെ ഗുണദോഷങ്ങളം വിവരമായി അറിവാൻ കഴികയുള്ള. പഠിപ്പില്ലാത്തവക്കു സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി ഒന്നും അറിവാൻ കഴികയില്ലാ. 1857–ൽ ഇന്ത്യയിൽ ഉണ്ടായ അതിഭയങ്കരമായ ലഹള ആമാതിരിയുള്ള കാരണങ്ങളിന്മേൽ എനി ഒരു പ്രാവശ്യം ഇന്ത്യയിൽ ഉണ്ടാവാൻ പാടുള്ളതല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതിന്നു മുഖ്യകാരണം ഇന്ത്യയിൽ ഇപ്പോഴം വൎദ്ധിച്ചുവരുന്ന പഠിപ്പും അറിവും

നിമിത്തമാണെന്നു ഞാൻ പറയുന്നു. പട്ടാളങ്ങൾ അധികരിപ്പിച്ചതിനാലും കോട്ടകൾ അധികം ഉണ്ടാക്കിയതിനാലും മറ്റും അല്ല ഇങ്ങിനെ ഇംക്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടിന്നു് ഇന്ത്യയിൽ ബലം വർദ്ധിച്ചതു്. ഒരു ഗവമ്മേണ്ടിന്റെ ബലം അതിന്റെ പ്രജകളുടെ അറിവിലും പഠിപ്പിലും സ്നേഹത്തിലും നിന്നു് ഉത്ഭവിച്ചു വർദ്ധിച്ചുവരണം. അല്ലാതെ ഉണ്ടാവുന്ന ബലം നിലനില്ക്കുന്ന ബലമല്ല. 1857–ൽ മൃഗങ്ങളുടെ ശവത്തിൽനിന്നു് എടുത്ത നെയ്യു് പൊരട്ടിയ വെടിമരുന്നു തിരികൾ കടിപ്പിച്ചു പട്ടാളക്കാരുടെ ജാതി കളവാൻ പോവുന്നു എന്നു് ഉണ്ടാക്കിയ ആ കിംവദന്തി എത്ര ക്ഷണം കാട്ടുതീപോലെ രാജ്യത്തു് എല്ലാം പരന്നു. എത്ര ക്ഷണേന ജനങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചു. ഇംക്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടു് അങ്ങിനെ ദുഷ്ടതയായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഒരു ഗവമ്മേണ്ടല്ലെന്നു പറഞ്ഞു സാധാരണജനങ്ങളെ ധരിപ്പിക്കാൻ അന്നു് അറിവുള്ളവർ ഇന്ത്യയിൽ വളരെ ചുരുക്കമായിപ്പോയതിനാൽ ദുഷ്പ്രചാരങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്ത ഈ ദോഷം ക്ഷണേന ജനങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചു. ഇക്കാലം ഇംക്ലീഷ് ഗവമ്മേണ്ടിനെക്കൊണ്ടു് ഇങ്ങിനെ ഒരു നൂറു പറഞ്ഞാൽ എത്ര ക്ഷണം അതു കളവാണെന്നു ജനങ്ങൾക്കു ബോദ്ധ്യപ്പെടും. ഇതിനു് എന്തു കാരണം? ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ഇംക്ലീഷ് ഗവമ്മേണ്ടിന്റെ സൂക്ഷ്മതത്വങ്ങൾ അറിയുന്ന പലരും ഇപ്പോൾ ഇന്ത്യയിൽ പലേടങ്ങളിലും ഉണ്ടാകയാൽ ഈവക നുണകൾ ഒന്നും പറക്കാൻ അവർ സമ്മതിക്കുകയില്ല. ഇതുതന്നെ കാരണം. ഇങ്ങിനെയാണു കാര്യത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി. എന്നിട്ടും ദുഷ്ടന്മാരായ അല്പം ചില മനുഷ്യർ ഇംക്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടിനെ അസത്യമായി ദുഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു പഠിപ്പുള്ള എല്ലാവരും ഇംക്ലീഷ്ഗവമ്മേണ്ടിനോടു വിരോധമാണെന്ന ഒരു ധാരണ ഉണ്ടായിത്തീരുന്നതു കണ്ടു ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു. ഇംക്ലീഷ്കാരെ നമ്മൾ ന്യായമല്ലാതെ ബഹുമാനിക്കുകയും ഭയപ്പെടുകയും ചെയ്യേണമെന്നു യോഗ്യന്മാരായ ഇംക്ലീഷുകാർ ആരും ആവശ്യപ്പെടുന്നില്ല. രാജ്യത്തു് ഇപ്പോൾ ഉള്ള ഗവമ്മേണ്ടതന്നെ മതി എന്നു് അച്ഛൻ പറയുന്നതിൽ ഞാൻ യോജിക്കുന്നില്ല. ഇംക്ലീഷുകാരെപ്പോലെതന്നെ വിദ്യാ

ഭ്യാസം ചെയ്ത നമ്മൾക്കു സാമർത്ഥ്യവും യോഗ്യതയും ഉണ്ടായശേഷം നമ്മുടെ സാധാരണ മനുഷ്യസ്വഭാവത്തിന്നു് അനുസരിച്ചു് ആ യോഗ്യതാനുസരണം ഓരോ സ്ഥിതികളിൽ ഇരിപ്പാൻ കാംക്ഷിക്കുന്നതു തെറ്റാണെന്നു പറയുന്നതു നീതിയല്ല. ദുഷ്ടന്മാരല്ലാതെ ഇതു തെറ്റാണെന്നു് ആരു പറയും? ഇംഗ്ലീഷ്ബിലാത്തിയിൽ മുക്കാലേമൂന്നു വീശവും ജനങ്ങൾക്കു് ഈ കോൺഗ്രസ്സിനെ വളരെ ബഹുമാനമാണു് ഉള്ളതു്. ഇപ്പോൾ ഇംഗ്ലീഷ് പഠിച്ചു് ഉയന്തരം പരീക്ഷകളും ജയിച്ചു രാജ്യഭാരതന്ത്രത്തിൽ പരിശ്രമിച്ചു് അതിൽ സമർത്ഥന്മാരായി ഇംഗ്ലീഷുകാരോടു സമന്മാരായിരിക്കുന്ന നമ്മളുടെ ആളുകൾ തങ്ങളുടെ ശ്രാഘ്യതയ്ക്കനുസരിച്ച പദവിക്കു ഗവർമ്മേണ്ടോടാവശ്യപ്പെടുമ്പോഴും,

ഇന്ത്യാരാജ്യത്തു് ഇപ്പോൾ നടക്കുന്ന രാജ്യഭാരക്രമങ്ങളിൽ ജനസമുദായത്തിന്റെ ഗുണത്തിൽ ചില ചില ഭേദങ്ങൾ ചെയ്യേണമെന്നു പറയുമ്പോഴും,

ദാരിദ്ര്യദശയിൽ എത്താൻപോവുന്ന ഈ രാജ്യത്തിലെ പണം ഗവർമ്മേണ്ടു ചിലവിടുന്നതിലും പണം എടുപ്പിക്കുന്നതിലും ഇപ്പോൾ വെച്ചിട്ടുള്ള ശട്ടവട്ടങ്ങളിൽ ചില ചില ഭേദങ്ങൾ ചെയ്യാതിരുന്നാൽ അതു് രാജ്യത്തിന്നു നാശകരമായി വരുമെന്നു യുക്തിയുക്തങ്ങളായ സംഗതികളോടുകൂടി രാജ്യത്തിൽ പ്രമാണപ്പെട്ടും ജനസമ്മതന്മാരായും ഉള്ള പഠിപ്പുള്ളവർ ഒരു സഭയായി കൂടി ഗവർമ്മേണ്ടിനോടു പറയുമ്പോഴും,

''നിങ്ങൾ എല്ലാം ജാതി ഒന്നല്ലാ. ഒന്നാമതു ജാതി ഒന്നാക്കിൻ. രണ്ടാമതു നിങ്ങളുടെ പെണ്ണുങ്ങളെ വിദ്യപഠിപ്പിക്കിൻ. തീനും കുളിയും ആചാരങ്ങളും പഴമാതിരിയുള്ളതെല്ലാം കളയുവിൻ. ഇരുമ്പുചക്രങ്ങളും തുശിയും ഉണ്ടാക്കാൻ പഠിക്കിൻ. എന്നിട്ടു് ഈ സംഗതിയെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചാൽ മതി.'' എന്നു ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയെപ്പോലെയുള്ള വിഡ്ഢികൾ മറുവടി പറയുന്നതായാൽ അതു നിസ്സാരമായ മറുവടിയാണെന്നു് അച്ഛനുതന്നെ തോന്നുകയില്ലയോ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ:—മാധവൻ ഇപ്പോൾ പറ

ഞ്ഞമാതിരിയാണു കോൺഗ്രസ്സിന്റെ സ്വഭാവമെങ്കിൽ ഞാൻ പറഞ്ഞതിൽ അധികം ഭോഗവും തെറ്റാണെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കാം. എന്നാൽ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി അങ്ങിനെ അല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. കോൺഗ്രസ്സുകാരുടെ പലേ പ്രസംഗങ്ങളും ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ പ്രസംഗങ്ങളിൽ മുക്കാലേമൂന്നു വീശവും ഇപ്പോഴുള്ള ബ്രിട്ടീഷ്ഗവമ്മേണ്ടിനെ വളരെ സ്നേഹത്തോടും പ്രേമത്തോടും ശ്ലാഘിച്ചതായി ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു വായിച്ചപ്പോൾ ഇംഗ്ലീഷുകാരോടു സഭക്കോക്കു് ഒരു വെറുപ്പു് ഉള്ളതുപോലെ തോന്നി.

മാധവൻ:—അതു ഗോവിന്ദൻകുട്ടി വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കിയെടത്തെ തെറ്റാണു്. ഇംഗ്ലീഷുകാരെ വെറുത്തിട്ടാണെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ ബിലാത്തിയിൽ ഈ കോൺഗ്രസ്സിനെ ഇത്ര ബഹുമാനമുണ്ടാവുമോ?

ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവൻ: ബിലാത്തിയിൽ കോൺഗ്രസ്സിന്റെ സ്ഥിതി അറിവില്ലാത്തവക്കേ അതിനെപ്പറ്റി ബഹുമാനമുള്ളു. ലോർഡ് ഡഫ്രീൻ മുതലായ മഹാന്മാക്കു കോൺഗ്രസ്സിനെ ബഹു പുച്ഛമാണു്.

മാധവൻ:—ഒരിക്കലും അല്ല. എന്നാൽ ഞാൻ മുമ്പു പറഞ്ഞപ്രകാരം ചില ധൃതഗതിക്കാരുടെ തുമ്പില്ലാത്ത പ്രസംഗങ്ങളാലും മറ്റും ലോർഡ് ഡഫ്രീനു കുറെ മുഷിച്ചിൽ ഉണ്ടായി എങ്കിലും കോൺഗ്രസ്സിനെ ഞാൻ പറഞ്ഞവിധമുള്ള സ്ഥിതിയിൽ ലോർഡ് ഡഫ്രീനു വളരെ ബഹുമാനമാണു് ഉള്ളതു് എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. അധികം ഗുണങ്ങളും കിട്ടാൻവേണ്ടി അതുവരെ കിട്ടിയ ഗുണങ്ങളും ഒന്നും സാരമില്ലെന്നു് ഒരുവൻ തന്റെ യജമാനനോടു പറയുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു സുഖക്കേടു് ഉണ്ടാവുന്നതു മനുഷ്യസ്വഭാവമല്ലേ? ഇത്രമാത്രമേ ലോർഡ് ഡഫ്രീൻ മുതലായ പ്രഭുക്കന്മാക്കു് അനിഷ്ടമുള്ളു. ഇന്ത്യയിലെ നിവാസികളിൽ യോഗ്യരായ ആളുകളെ രാജ്യഭാരകാര്യങ്ങളിൽ ഇപ്പോൾ ഉള്ളതിൽ അധികം പ്രവേശിപ്പിച്ചു പരിശ്രമിപ്പിക്കേണമെന്നതന്നെയാണു യോഗ്യരായ സകല ഇംഗ്ലീഷുകാരുടേയും അഭിപ്രായം. ലോർഡ് ഡഫ്രീനും ഇതുതന്നെയാണു് അഭിപ്രായം. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ കോൺഗ്രസ്സിനെ

അവക്ക് അനിഷ്ടമായിവരാൻ പാടില്ലാ. എന്നാൽ ഞാൻ പറഞ്ഞ സ്ഥിതിയിൽനിന്നു കോൺഗ്രസ്സ് വിട്ട് അനാവശ്യമായും അസത്യമായും ബ്രിട്ടീഷ് ഗവർമ്മേണ്ടിനെ നിന്ദിക്കുന്ന കാലം ഞാൻ കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഒരു സ്നേഹിതൻ ആയിരിക്കയില്ല, നിശ്ചയം. സർ ഓക്ലണ്ട് കൊംവിൻ സായ്വവർകളുടെ കത്തിൽ പറയുന്നപ്രകാരമുള്ള ചീത്തയായ നടവടികളും ഈ സഭയ്ക്ക് എനിയും ഉണ്ടാവുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു സഭയുടെ അധഃപതനത്തിന്റെ ഹേതുവായി വരുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ:-നേരം കുറെ അധികമായി എന്നു തോന്നുന്നു. എനിക്ക് ഉറക്കു വരുന്നു.

അങ്ങിനെതന്നെ മാധവനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനും പറഞ്ഞു് ഉറങ്ങുകയും പിറ്റേദിവസത്തെ വണ്ടിക്കു ബൊമ്പായിൽനിന്നു മലയാളത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുകയുംചെയ്തു.

പത്തൊൻപതു്

മാധവന്റെ സഞ്ചാരകാലത്തു വീട്ടിൽ നടന്ന വാസ്തവങ്ങൾ

മാധവൻ മദിരാശിവിട്ടു പോയമുതൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുണ്ടായ വ്യസനത്തിന്റെ അവസ്ഥയെക്കുറിച്ചു് അല്പം ഇവിടെ പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ലാ. മാധവൻ നാടുവിട്ടു പൊയ്ക്കളഞ്ഞു എന്നു കേട്ടതിൽ മാധവന്റെ അമ്മ മുതലായവക്കുണ്ടായ ഒരു വ്യസനംപോലെ അല്ല ഇന്ദുലേഖയ്ക്ക് ഉണ്ടായ വ്യസനം. ഇന്ദുലേഖാ മുഖ്യമായി വ്യസനിച്ചതു രണ്ടു സംഗതിയിലാണു്. ഒന്നാമതു്, മാധവൻ തന്നെക്കുറിച്ചു് ഒരു ദോഷം കേട്ടതു് ഇത്ര ക്ഷണേന വിശ്വസിച്ചുവല്ലൊ; തന്റെ ബുദ്ധിയുടെ സ്വഭാവം മാധവനു് ഇത്ര അറിവില്ലാതെ പോയല്ലൊ എന്നു്. രണ്ടാമതു്, മാധവനു ബുദ്ധിക്കു കുറെ പ്രസരിപ്പു് അധികമാകയാലും തന്നോടു സ്വന്തപ്രാണനെക്കാളും

അധികം പ്രീതിയാണെന്നു താൻ അറിയുന്നതുകൊണ്ടും തന്റെ വിയോഗംനിമിത്തം ഉള്ള കഠിനമായ വ്യസനത്തിൽ സ്വന്ത ജീവനെത്തന്നെ മാധവൻ നശിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞുവെങ്കിലോ എന്നും ഒരു ഭയം. ഇങ്ങിനെ രണ്ടു സംഗതികളെ ഓർത്തിട്ടാണു് ഇന്ദുലേഖാ വ്യസനിച്ചതു്. രാജ്യസഞ്ചാരത്തിനു പോയതുകൊണ്ടു് ഒരു വൈഷമ്യവുമില്ല. പഠിപ്പു കഴിഞ്ഞശേഷം ഒരു രാജ്യസഞ്ചാരം കഴിക്കേണ്ടതാവശ്യമാണു്, അതിൽ ഒന്നും ഭയപ്പെടാനില്ലെന്നായിരുന്നു ഇന്ദുലേഖയുടെ വിചാരം. മേല്പറഞ്ഞ സംഗതികളിൽ തനിക്കു കഠിനമായ വ്യസനമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും അതൊക്കെയും മനസ്സിൽ അടക്കി ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും മറ്റും തിരയാൻ പോയതിന്റെ മൂന്നാംദിവസം എന്നു തോന്നുന്നു, ഇന്ദുലേഖാ റെയിൽവേസ്റ്റേഷനിൽ വല്ല കമ്പിവർത്തമാനവും എത്തിയാൽ കൊണ്ടുവരാൻ ഏല്പിച്ചു് സ്റ്റേഷന്റെ സമീപം പോയി താമസിച്ചു് ദിവസം സ്റ്റേഷനിൽ പോയി വർത്തമാനം അന്വേഷിക്കാൻ ഒരാളെ നിയമിച്ചയച്ചു. ഇന്ദുലേഖാ പിന്നെ ദിവസം കഴിച്ചുപോയതു് എങ്ങിനെ എന്നു പറയാൻകൂടി പ്രയാസം. പാവ്വതിഅമ്മയുടെ വ്യസനശാന്തിക്കു് എല്ലാ സമയവും ആ അമ്മയുടെകൂടെത്തന്നെ ഇരുന്നു. മാധവൻ പോയി എന്നു കേട്ടതുമുതൽ പാവ്വതിഅമ്മയെ എന്തോ തന്റെ അമ്മയെക്കാൾ സ്നേഹമായി. ഇന്ദുലേഖാ ഒരുനേരമെങ്കിലും പിരിഞ്ഞിരിക്കാറില്ലാ. കുളിയും ഭക്ഷണവും കിടപ്പും ഉറക്കും എല്ലാം ഒരുമിച്ചുതന്നെ. എന്നാൽ പാവ്വതിഅമ്മയ്ക്കു് ഇന്ദുലേഖയും മാധവനുമായുള്ള സ്ഥിതി മുഴുവൻ മനസ്സിലായിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ലാ. തമ്മിൽ വളരെ സ്നേഹമാണെന്നു മനസ്സിലാക്കീട്ടുണ്ടു്. ഇവർ തീച്ചയായി ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരുടെ നിലയിൽ വരാൻപോവുന്നു എന്നും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു മാധവൻ അല്ലാതെ വേറെ ആരും ഭർത്താവാകാൻ പാടില്ലെന്നും പാവ്വതിഅമ്മയ്ക്കു ലേശംപോലും തോന്നീട്ടില്ല. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴാണു് മാധവനെത്തന്നെ ഓർത്തുംകൊണ്ടു് ഒരു രാത്രിയിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിൽ ഇന്ദുലേഖയുടെ സമീപം പാവ്വതിഅമ്മ ഉറങ്ങാനായി കിടക്കുന്നു. രാത്രി ഏകദേശം ഒരു മണി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പാവ്വ

തിഅമ്മ തന്റെ കോച്ചിന്മേൽ എണീട്ടിരുന്നു് ഇന്ദുലേഖാ ഉറങ്ങുന്നുവോ എന്നു ചോദിച്ചു. ഇല്ലെന്നു പറഞ്ഞു് ഇന്ദുലേഖയും എഴുന്നീറ്റു് ഇരുന്നു.

പാവ്വതിഅമ്മ:–മകളെ, ഞാൻ നിന്നോടു് ഒന്നു ചോദിക്കട്ടെ. നീ എന്നോടു നേരു പറയുമോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു സംശയം?

പാവ്വതിഅമ്മ:–നീ മാധവനു വിരസമായി വല്ല എഴുത്തോ മറേറാ എഴുതിയിരുന്നുവോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇതുവരെ ഇല്ല.

പാവ്വതിഅമ്മ:–നിന്നെക്കുറിച്ചുള്ള വ്യസനംകൊണ്ടാണു് അവൻ പോയതു്.

ഇന്ദുലേഖാ:–ആയിരിക്കണം.

പാവ്വതിഅമ്മ:–എന്റെ മകനും മാധവനെ ഭർത്താവാക്കി എടുക്കുമെന്നു് ഒരെഴുത്തു് ഇങ്കിരീസ്സിൽ എഴുതി അയച്ചാൽ രണ്ടുദിവസത്തിലകത്തു് എന്റെ മകൻ ഇവിടെ എത്തുമായിരുന്നു. അതിനിപ്പോഴും അമ്മാമന്റെ സമ്മതമില്ലെല്ലൊ. എന്തുചെയ്യും? എന്റെ കുട്ടിയുടെ തലയിൽ എഴുത്തു്.

എന്നു പറഞ്ഞു പാവം കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതിനെക്കുറിച്ചു് ഒന്നും നിങ്ങടം വ്യസനിക്കേണ്ട. അദ്ദേഹത്തെയല്ലാതെ വേറെ ഈ ജന്മം ഒരാളെയും ഞാൻ ഭർത്താവാക്കി എടുക്കുകയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം നല്ലപണ്ണം അറിയും.

പാവ്വതിഅമ്മ:–എന്റെ മകളുടെ വിചാരം അങ്ങിനെയാണെന്നു മാധവൻ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ശരിയായിട്ടു്—വെട്ടപ്പായിട്ടു്.

പാവ്വതിഅമ്മ:–എന്നാൽ എന്റെ മകൻ എങ്ങും പോവില്ല. മടങ്ങിവരും.

ഇന്ദുലേഖാ:–മടങ്ങി വരാതിരിപ്പാൻ കാരണമില്ല. എന്നാൽ നമ്മളുടെ നിർഭാഗ്യത്താൽ എന്തെല്ലാം വരുന്നു എന്നു് അറിവാൻ പാടില്ല.

എന്നുംമറും പറഞ്ഞു രണ്ടുപേരും രാത്രിമുഴുവനും ഉറ

ങ്ങാതെ കഴിച്ചു എങ്കിലും പാവ്വതിഅമ്മയ്ക്കു് അന്നു് ഒരു കാര്യം തീച്ചയായി മനസ്സിലായി—ഇന്ദുലേഖാ മാധവന്റെ ഭാര്യയായിട്ടിരിപ്പാനാണു നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു് എന്നു്.

ഇങ്ങിനെ ദിവസങ്ങൾ കുറെ കഴിഞ്ഞു. ''മാധവൻ നാട്ടുവിട്ട പൊയ്ക്കുളഞ്ഞുപോൽ!'' എന്നു നാട്ടിലെല്ലാം പ്രസിദ്ധമായി. ശങ്കരശാസ്ത്രികൾ ഇന്ദുലേഖയെക്കൊണ്ടു നുണ പറഞ്ഞിട്ടാണു് എന്നാണു് വർത്തമാനമായതു്. ഒരു മാസം കഴിഞ്ഞശേഷം ശങ്കരശാസ്ത്രികൾ ചെമ്പാഴിയോട്ടു വന്നപ്പൊഴേക്കു് അദ്ദേഹത്തിനു ശകാരം കേട്ടിട്ടു പുറത്തിറങ്ങാൻ വയ്യാതെ ആയിത്തീർന്നു. അമ്പലത്തിൽതന്നെ ലജ്ജിച്ചു വ്യസനിച്ചു് ഇരുന്നു. ശാസ്ത്രികൾ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു് ആരോ ഇന്ദുലേഖയോടു പറഞ്ഞു. ഉടനെ വിളിക്കാൻ ആളെ അയച്ചു. ആരും ചെന്നു വിളിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ശാസ്ത്രികളുടെ ജീവൻ ഞെട്ടി. 'ഹാ, കഷ്ടം! ഞാൻ ഇത്ര യോഗ്യരായ രണ്ടുപേർക്കു് അത്യാപത്തു വരുത്താൻ കാരണമായല്ലൊ' എന്നു് ഓർത്തു് കരഞ്ഞുപോയി. പിന്നെ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു തന്റെമേൽ എത്ര ദ്വേഷ്യമുണ്ടായിരിക്കും; എന്തൊക്കെ പറയും എന്നറിഞ്ഞില്ലാ എന്നു വിചാരിച്ചു് അതിയായിട്ടു് ഒരു ഭയം. പിന്നെ ഈ വ്യസനത്തിൽ ഇന്ദുലേഖയെ കാണാതിരിക്കുന്നതു മഹാ അയോഗ്യമല്ലേ എന്നു് ഒരു വിചാരം. 'എന്തെങ്കിലുമാവട്ടെ, ഞാൻ അസത്യമായി ഒന്നും പ്രവർത്തിച്ചിട്ടില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും മാധവനും ഹിതമായിട്ടല്ലാതെ ഞാൻ ഒന്നും ഒരിക്കലും മനഃപൂർവ്വം ചെയ്കയുമില്ല. അതിനു സർവ്വാന്തര്യാമിയായ ജഗദീശ്വരൻ സാക്ഷിയുണ്ടല്ലൊ' എന്നൊരു ധൈര്യം. ഇങ്ങിനെ മനസ്സിനു പലേ ചേഷ്ടകളോടുകൂടി ജീവശ്ശവമെന്നപോലെ ശാസ്ത്രികൾ ഇന്ദുലേഖയുടെ മുമ്പിൽ പോയി നിന്നു.

എന്നാൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു ശാസ്ത്രികളോടു യാതൊരു സുഖക്കേടും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലാ. ഇന്ദുലേഖാ അന്വേഷിച്ച സകല വിവരങ്ങളും മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഗോവിന്ദൻ വഴിയിൽ സത്രത്തിന്റെ ഉമ്മത്തുവെച്ചു ശാസ്ത്രികളോടു പറഞ്ഞതുകൂടി അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ശാസ്ത്രികൾക്കു തന്നോ

ടുള്ള സ്നേഹംനിമിത്തം ഈ ഉസ്സഹമായ ദോഷം കേട്ട നേരാ ണെന്നു ധരിച്ചു കഠിനമായി വ്യസനിച്ചതിനാൽ അന്നു പുറപ്പെട്ടുപോവാൻതന്നെ കാരണമായതാണെന്നുകൂടി ഇന്ദു ലേഖയ്ക്കു മനസ്സിലായിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ശാസ്ത്രികളെ അപ്പോഴും വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞതിന്റെ കാരണം, മാധവ നെ ഒടുവിൽ കണ്ടു സംസാരിച്ചാൽ അദ്ദേഹമായതുകൊണ്ടു് ആ വർത്തമാനം ചോദിപ്പാൻ മാത്രമാണു്.

ശാസ്ത്രികളെ മുമ്പിൽ കണ്ടു ഉടനെ ഒരു കസാല നീക്കി വെച്ചു് ഇരിക്കാൻ പറഞ്ഞു.

ശാസ്ത്രികൾ ആ നിന്ന നിൽക്കിൽനിന്നുതന്നെ കലശലാ യി കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു:

''ഈ മഹാപാപിയായ എന്നെ എന്തിനു വിളിച്ചു കാണുന്നു? നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും എനിക്കു് എന്റെ പ്രാണനു സമമാണു്. ജഗദീശ്വരാ! അറിയാതെ അബദ്ധമായി ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു് ഈ ആപത്തിനു കാരണമായല്ലൊ''— എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ,

ഇന്ദുലേഖാ:—ഇരിക്കു. ഞാൻ സകല വിവരങ്ങളും അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നോടും മാധവനോടും ശാസ്ത്രികൾ ക്കുള്ള സ്നേഹശക്തിയാൽ മാത്രം ആപത്തിനു കാരണമായ താണു്. പിന്നെ ശാസ്ത്രികൾക്കു മാത്രമല്ല ഈ തെറ്റായ ധാരണ ഉണ്ടായതു്. വേറെ പലേ ആളുകളും തെറ്റായി ധരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇതിൽ ഒന്നും എനിക്കു് അത്ര ആശ്ചര്യ മില്ല. എന്റെ ആശ്ചര്യവും വ്യസനവും അദ്ദേഹംകൂടി ഈ വർത്തമാനം ഇത്ര ക്ഷണം വിശ്വസിച്ചുവല്ലോ എന്നറിഞ്ഞ താണു്.

എന്നു പറയുമ്പോഴെയ്ക്കു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് കണ്ണിൽ ജലം നിറഞ്ഞുപോയി.

ശാസ്ത്രികൾ:—(ഗൽഗദാക്ഷരമായി) കഷ്ടം! കഷ്ടം! ഇങ്ങിനെ ശങ്കിക്കരുതെ. ഇതാണു കഷ്ടം! ഞാൻ അദ്ദേഹ ത്തോടു പറഞ്ഞ വാക്കു് ഇന്ദുലേഖാ കേട്ടിരുന്നാൽ ഇന്ദു ലേഖതന്നെ ഒരുസമയം വിശ്വസിച്ചുപോവും. അങ്ങിനെ ഉറപ്പായിട്ടാണു് ഞാൻ പറഞ്ഞതു്. പിന്നെ ഞാൻ ഇന്ദു ലേഖയുടെ വലിയ സ്നേഹിതനാണെന്നു മാധവനു നല്ല

അറിവു് ഉണ്ടല്ലൊ. അങ്ങിനെയുള്ള ഞാൻ ഇന്ദുലേഖയെ കഠിനമായി ചീത്തവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു മാറത്തു് അടിച്ചു കരയുന്നതു മാധവൻ കണ്ടു. നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടം ഇന്ദുലേഖയും ഞാനും പകൃതി വഴിയോളം ഒന്നായി വന്നു എന്നു പറയുകയും അതോടുകൂടി വേറെ അസംഖ്യം ആളുകൾ ഈ ദിക്കിൽനിന്നു വരുന്നവർ എല്ലാവരും അതിനു ശരിയായി അതേപ്രകാരംതന്നെ പറയുകയും ചെയ്താൽ വിശ്വസിക്കുന്നതു് ഒരു ആശ്ചര്യമോ? കഷ്ടം! മാധവനെ യാതൊരു ദൃഷ്യവും പറയരുതെ.

ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഇതു കേട്ടപ്പോൾ മനസ്സിനു കുറെ സുഖമാണു തോന്നിയതു്. മാധവൻ തെറ്റായി ഒന്നും പ്രവർത്തിച്ചിട്ടില്ലെന്നു കേൾക്കുന്നതു തനിക്കു് എല്ലായ്പോഴും ബഹു സന്തോഷമാണു്. താൻ തെറ്റു ചെയ്തു എന്നുവന്നാലും വേണ്ടതില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:—ശാസ്ത്രികൾ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞപ്പോൾ മാധവൻ എന്തുചെയ്തു?

ശാസ്ത്രികൾ:—ഞാൻ ആദ്യം പറഞ്ഞതു് ഒരു എടവഴിയിൽവെച്ചാണു്. അതിനു മുമ്പുതന്നെ പലരും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കേട്ടതു ശരിയോ എന്നു ചോദിച്ചതിനു് അതെ—അതെ എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞപ്പോഴെയ്ക്കു മാധവനു ബോധക്ഷയംപോലെ ആയി.

ഇത്രത്തോളം പറഞ്ഞപ്പോഴെയ്ക്കു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കേൾക്കാൻ വയ്യാതെയായി കട്ടിലിന്മേൽ പോയി കിടന്നു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

ശാസ്ത്രികൾ:—ഛീ! വ്യസനിക്കരുതെ, വ്യസനിക്കരുതെ. ഉടനെ എല്ലാം സന്തോഷമായി വരും. ഞാൻ ദിവസം ത്രികാലപൂജയായി ഭഗവതിസേവ കഴിക്കുന്നുണ്ടു്. എല്ലാം ഈശ്വരി ശുദ്ധമായി വരുത്തും.

എന്നുംമറ്റും പറഞ്ഞു ശാസ്ത്രികൾ ഒരുവിധത്തിൽ മാളികയിൽനിന്നു കണ്ണുനീർ വാർത്തുംകൊണ്ടു് എറങ്ങിപ്പോയി.

ഇന്ദുലേഖാ ദിവസം നേരം വെളിച്ചായാൽ പിന്നെ അസ്തമനംവരെ വല്ല ആളുകളും കത്തുംകൊണ്ടു സ്റ്റേഷനിൽ

നിന്നു വരുന്നുണ്ടോ എന്നു മാളികയിൽനിന്നു നോക്കി ക്കൊണ്ടു പകൽ മുഴുവൻ കഴിക്കും. കുളി, ഊണു മുതലായതൊ ക്കെ പുറത്തു് ആളുകൾക്കു പരിഹസിപ്പാൻ എടകൊടുക്കാ ത്തവിധം കഴിച്ചുകൂട്ടി എന്നു വരുത്തും. ഇങ്ങിനെ കഴിയുന്നു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോഴും ഒരുദിവസം പകൽ നാലുമണി സമയത്തു് ഇന്ദുലേഖാ മാളികയിൽ കോച്ചിന്മേൽ കിടന്നേ ടത്തുനിന്നു താനെ ഉറങ്ങിപ്പോയി. രാത്രി ഉറക്കില്ലാത്തതി നാൽ എന്തോ ഒരു ക്ഷീണംകൊണ്ടു് ഈ സമയത്തു് ഉറങ്ങി പ്പോയതാണു്. നേരം ഏകദേശം ആറരമണി ആയപ്പോഴും വല്ലാതെ ഉറക്കത്തുനിന്നു ഞെട്ടി ഉണർന്നു്, ''അയ്യോ! അയ്യോ! എന്റെ ഭർത്താവിനെ ഈ മുസൽമാൻ കുത്തിക്കൊ ന്നുകളഞ്ഞുവോ? കഷ്ടം! എന്റെ ഭർത്താവു മരിച്ചു. എനി എനിക്കു് ഇരുന്നതു മതി.'' എന്നു കൂറേ ഉച്ചത്തിൽ ഒന്നു വിളിച്ചു. ഈ നിലവിളി പൂവരങ്ങിൽ ചുവട്ടിലെ നിലയി ലുള്ളവർക്കു കേൾക്കാം. ഉടനെ പഞ്ചുമേനവൻ, ലക്ഷ്മിക്കു ട്ടിഅമ്മ മുതലായവരും ദാസികളും വാലിയക്കാരും തിക്കി ത്തിരക്കി ബദ്ധപ്പെട്ടു മാളികയിലേക്കു് ഓടിക്കയറി നോക്കിയപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖാ കോച്ചിന്മേൽ ബഹു ക്ഷീണ ത്തോടെ കിടക്കുന്നു. ഉടനെ ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ ചെന്നു കൈകൊണ്ടു പിടിച്ചു. അപ്പോഴയ്യു പഞ്ചുമേനവൻ ചെന്നെ ടുത്തു മടിയിൽവെച്ചു. ശരീരം തൊട്ടപ്പോഴും നല്ല തീക്കൊള്ളി കൈകൊണ്ടു പിടിച്ചതുപോലെ തോന്നി. എന്താണു് ഈശ്വരാ! പെണ്ണിനു് ഇങ്ങിനെ പനിക്കുന്നതു് എന്നു പറ ഞ്ഞുംകൊണ്ടു് ഇന്ദുലേഖയോടു പഞ്ചുമേനവൻ, ''മകളേ! നീ എന്താണു് നിലവിളിച്ചുവോ?'' എന്നു ചോദിച്ചു.

ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് ഒച്ച് വലിച്ചിട്ടു വരുന്നില്ലാ. കൂറെ വെള്ളം കുടിക്കണം എന്നു പറഞ്ഞു. വെള്ളം കൊണ്ടുവന്നു കുടിച്ചശേഷം അകത്തു വളരെ ആളുകൾ നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു.

ഇന്ദുലേഖാ:–എല്ലാവരും പുറത്തുപോട്ടെ. അമ്മമാത്രം ഇവിടെ നിൽക്കട്ടെ. അമ്മയോടു വർത്തമാനം ഞാൻ സ്വകാര്യം പറഞ്ഞു വലിയച്ഛന്റെ അടുക്കെ അയയ്ക്കാം. വലിയച്ഛ നോടു് എനിക്കു നേരേ പറഞ്ഞുകൂടാ.

എന്നു പറഞ്ഞതു കേട്ടു പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ ഒഴികെ മറ്റുള്ള എല്ലാവരും താഴത്തു് എറങ്ങിപ്പോന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അമ്മേ! ഞാൻ ചീത്തയായി ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടു ഭയപ്പെട്ട നിലവിളിച്ചതാണു്. മാധവൻ ബങ്കാളത്തിന്നു സമീപമായ ഒരു സ്ഥലത്തു സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ ഒരു മുസൽമാൻ മാധവന്റെ നെഞ്ഞത്തു് ഒരു കട്ടാരംകൊണ്ടു കുത്തി മാധവനെ കൊന്നു് മുതൽ എല്ലാം കളവുചെയ്തുകൊണ്ടുപോയി എന്നൊരു സ്വപ്നം കണ്ടു. മാധവൻ മുറിവേറ്റു് 'അയ്യോ! എന്റെ ഇന്ദുലേഖാ എനി എങ്ങിനെ ജീവിക്കും,' എന്നു് എന്നോടു് എന്റെ മുഖത്തു നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു പ്രാണൻ പോയി. ഇങ്ങിനെ കണ്ടപ്പോൾ വല്ലാതെ നിലവിളിച്ചുപോയി. എന്തോ മാധവനു് ഒരു അപകടം പറ്റീട്ടുണ്ടു്, എന്നു് എന്റെ മനസ്സിൽ ഇപ്പോഴും തോന്നുന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ ഇതു കേട്ടപ്പോൾ കരഞ്ഞുപോയി. ഉടനെ കണ്ണുനീരെല്ലാം തുടച്ചു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എന്റെ മകനു വ്യസനിക്കേണ്ട. സ്വപ്നത്തിൽ എന്തെല്ലാം അസംഭവ്യങ്ങളെ കാണും? അതു് അശേഷം സാരമാക്കാനില്ലാ. മാധവൻ സുഖമായി ഉടനെ എത്തും. എന്റെ മകനുക്കു സുഖമായി മാധവനോടുകൂടി ഇരിക്കാൻ സാധിക്കും.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്തോ! അമ്മേ! എനിക്കു് ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ. സ്വപ്നം ശരിയായി ഭാവിവർത്തമാനങ്ങളെ കാണിക്കുമെന്നു് എനിക്കു് അശേഷം വിശ്വാസമില്ലാ; എന്നാൽ യാദൃച്ഛയാ ഒത്തുംവരാം. അതു് എങ്ങിനെയായാലും എന്റെ മനസ്സു വ്യസനിച്ചുപോയി.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–എന്റെ മകനുക്കു് നന്നെ പനിക്കുന്നുവെല്ലൊ. പുതച്ചു കിടക്കണം.

എന്നു പറഞ്ഞു കട്ടിലിന്മേൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി കിടത്തി പുതപ്പിച്ചു് അടുക്കെ ഇരുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അമ്മ പോയി ഈ വിവരം വലിയപ്പുനോടു പറയൂ.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–ഇപ്പോഴും പറയണോ? നീ ഉറക്കത്തു മാധവനെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞ വാക്കു് ഓർമ്മയുണ്ടോ?

ഇന്ദുലേഖാ:–ഇല്ലാ. എന്താണു പറഞ്ഞതു്?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–'ഭർത്താവേ,' എന്നാണു നിലവിളിച്ചതു്. അതു സകല ആളുകളും കേട്ടിരിക്കുന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതുകൊണ്ടു് എന്താണു്? അദ്ദേഹം എന്റെ മനസ്സുകൊണ്ടു ഞാൻ ഭർത്താവാക്കി നിശ്ചയിച്ച ആളല്ലെ? എനിക്കു് ഈ ജന്മം അദ്ദേഹമല്ലാതെ വേറെ ഒരാളും ഭർത്താവായിരിക്കയില്ലെന്നും ഞാൻ തീച്ചയാക്കിയ കാര്യമല്ലെ. പന്നെ എന്നെത്തന്നെ ആഗ്രഹിച്ചു സർവ്വസ്വവും ഉപേക്ഷിച്ചു ഞാൻ നിമിത്തം ഈ സങ്കടങ്ങളെല്ലാം അനുഭവിച്ച അതികോമളനായ അദ്ദേഹം ഏതു ദിക്കിൽ കിടന്നു വലയുന്നുണ്ടോ അറിഞ്ഞില്ല. അങ്ങിനെയുള്ള അദ്ദേഹത്തെ ഭർത്താവു് എന്നു ഞാൻ വിളിക്കുന്നതിലും അതു് എനി സർവ്വജനങ്ങളും അറിയുന്നതിലും എനിക്കു മനസ്സിനു സന്തോഷമല്ലേ ഉണ്ടാവാൻ പാടുള്ളു. അദ്ദേഹത്തിനു നാശം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതു് അറിയുന്ന ക്ഷണം എന്റെ മരണമാണെന്നുള്ളതിനു് എനിക്കു സംശയമില്ലാ. ഇതാ, ഈ നിമിഷത്തിൽതന്നെ എനിക്കു് ഒരു ജ്വരം വന്നുപിടിച്ചതു കാണുന്നില്ലേ? മാധവൻ തിരിയെവന്നു് എനിക്കു കാണാൻ കഴിയുന്നുവെങ്കിൽ ഈ രോഗത്തിൽനിന്നു ഞാൻ നിവൃത്തിക്കും. ഇല്ലെങ്കിൽ—

ഇത്രത്തോളം പറയുമ്പോഴയ്ക്കു ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു: ''എന്റെ മകനേ ഇങ്ങിനെ ഒന്നും പറയരുതേ,'' എന്നു പറഞ്ഞു കട്ടിലിന്മേൽ അവിടെ വീണു.

ഇന്ദുലേഖാ:–പോയി പറയൂ അമ്മേ. വലിയച്ഛനോടു പറയൂ. അദ്ദേഹം അമ്മയെ കാത്തുനില്ക്കുന്നുണ്ടു് ചുവട്ടിൽ. എനിക്കു് എനി ഒന്നുകൊണ്ടും ഭയമില്ലാ. എന്റെ മനസ്സിനു് ഇപ്പോഴും ആകപ്പാടെ ഒരു ഭ്രാന്തിയാണു് ഉള്ളതു്. വലിയച്ഛനു് ഞാൻ എന്റെ ഭർത്താവിനെ ഭർത്താവു് എന്നു വിളിച്ചുപോയതിൽ രസമാകയില്ലായിരിക്കാം. അങ്ങിനെ ആയിക്കൊള്ളട്ടെ. കൊച്ചുകൃഷ്ണമ്മാമൻ എന്നെ അതിവാത്സല്യത്തോടുകൂടി വളർത്തി എന്നെ എന്റെ അവസ്ഥ

പോലെ വെപ്പാൻ കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പു് അദ്ദേഹം മരിച്ചു. എനിക്കു് ഇഹലോകനിവാസത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണശേഷം അതു കാംക്ഷ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലാ. ദൈവഗത്യാ എന്റെ യൗവനമായപ്പോഴം എന്റെ മനസ്സിന്നു സുഖവും കൊടുക്കുമെന്നു് എനിക്കു വിശ്വാസമുള്ള അതിയോഗ്യനായ ഒരു പുരുഷനെ ഭർത്താവാക്കി മനസ്സിൽ വരിപ്പാൻ എനിക്കു ഭാഗ്യമുണ്ടായി. അതു് എനിക്കു് ഇപ്പോഴം സാധിക്കാതെ പോവുമോ എന്നു് എനിക്കു ഭയം തോന്നുന്നു. ഞാൻ ഭാഗ്യമില്ലാത്തവളാണു്. അതുകൊണ്ടാണു് ഇങ്ങിനെ എല്ലാം വന്നതു്. ഏതായാലും എന്റെ കൊച്ചുകൃഷ്ണമ്മാമന്റെ അച്ഛനോടു ഞാൻ ഒരു കാര്യവും മറച്ചുവെയ്ക്കയില്ലാ. അമ്മ പോയി വിവരമായി പറഞ്ഞു് ഇങ്ങട്ടുതന്നെ വരു. എന്റെ കൂടെത്തന്നെ കിടക്കണം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ പതുക്കെ എണീട്ടു കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു് മാളികയിൽനിന്നിറങ്ങി.

ഇവിടെ എന്റെ വായനക്കാരെ അല്പം ഒരു വിവരം വിശേഷവിധിയായി അറിയിപ്പാനുണ്ടു്.

ഇന്ദുലേഖാ വൈകുന്നേരം ആറരമണിക്കു സ്വപ്നം കണ്ടതും മാധവന്റെ മുതൽ സ്റ്റേഷനിൽനിന്നു് 'അല്പഹബാദിലെ സബ്ബ്ജഡ്ജി' മാധവനെ ചതിച്ചു കട്ടകൊണ്ടുപോയതും ഒരേ ദിവസം ഒരേ കാലത്തായിരുന്നു, എന്നു മാധവൻ വന്നശേഷം ഇന്ദുലേഖയും മാധവനുംകൂടി ദിവസങ്ങളുടെ കണക്കുനോക്കി തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഈ കഥ ഞാൻ വെളിവായി പറഞ്ഞതിൽ എന്റെ വായനക്കാർ എനിക്കു സ്വപ്നങ്ങളം ഭ്രതഭവിഷ്യദ്വർത്തമാനങ്ങളെ ശരിയായി സൂചിപ്പിക്കുന്നവകളാണെന്നുള്ള വിശ്വാസമുണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചുപോവരുതേ. മനുഷ്യരുടെ മനസ്സു് സാധാരണ ഇന്ദ്രിയഗോചരങ്ങളല്ലാത്ത വിവരങ്ങളം അറിവാൻ ശക്തിയുള്ളതാണെന്നോ അല്ലെന്നോ ഉള്ള തീർച്ചവിശ്വാസവും എനിക്കു വന്നിട്ടില്ല. തിയോസോഫിസ്റ്റുസ്സു് ഈ സംഗതിയിൽ പറയുന്നതു് ഒന്നും ഞാൻ എനിയും വിശ്വസിച്ചുതുടങ്ങീട്ടില്ല. എന്നാൽ എനിക്കു് ആകപ്പാടെ ഒരു വിശ്വാസം ഉണ്ടു്. അതു മനുഷ്യന്റെ ശരീരം അതിന്റെ

സൃഷ്ടിസ്വഭാവത്തെയും വ്യാപാരത്തെയും ഓർക്കുമ്പോൾ പക്ഷേ, ഒരു നാഴികമണിയുടെയോ മറ്റു യന്ത്രങ്ങളുടെയോ മാതിരിയിൽ പലേ സാധനങ്ങളേയും അന്യോന്യം സംബന്ധിപ്പിച്ചു് അന്യോന്യം ആശ്രയമാക്കിയമാതിരിയിൽ ശരിയായി പ്രവർത്തിപ്പാൻ ഉണ്ടാക്കിവെച്ച ഒരു യന്ത്രം എന്നതന്നെ പറയാമെങ്കിലും, മനുഷ്യരിൽ അന്തർഭവിച്ചു കാണുന്ന ചില അവസ്ഥകളെ നോക്കുമ്പോൾ നമുക്കു് ഇതുവരെ വിവരമായി അറിവാൻ കഴിയാത്ത ചില ശക്തികൾ മനുഷ്യന്റെ ആത്മാവിനു് ഉണ്ടെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. സ്വപ്നം മനസ്സിനു് ഉണ്ടാവുന്ന ഭ്രാന്തിയാണു്. സോമനാംബ്യൂലിസം, മെസ്മറിസം എന്നിങ്ങനെ ബിലാത്തിക്കാർ പറയുന്ന വിദ്യകളെപ്പോലെ സാധാരണ സൃഷ്ടിസ്വഭാവത്തിൽ മനുഷ്യന്റെ മനസ്സിനു് ഉറക്കത്തിൽ ചിലപ്പോൾ ഉണ്ടാവുന്ന ഒരു വികാരം എന്നേ പറയാനുള്ളു. എന്നാൽ ആ വികാരം ചിലപ്പോൾ നമുക്കു് അറിവാൻ കയിയുന്ന ഒന്നാന്തരം കാരണത്തെ ആശ്രയിച്ചു വരാം. ചിലപ്പോൾ നമുക്കു് അറിവാൻ കഴിയുന്ന യാതൊരുകാരണവും ഇല്ലാതെയും വരാം. ചിലപ്പോൾ ശുദ്ധ അസംഭവ്യങ്ങളായ അവസ്ഥകളെ കാണാം. ഒരു സുപ്പ് തന്റെ അടുക്കെ വന്നു തന്നെ കൊത്താൻ ഫണം വിരുത്തി ഉയർത്തി ഭാവിക്കുന്നു. കടിച്ചുപോയി എന്നു നായാട്ടു കഴിഞ്ഞു ക്ഷീണിച്ചു് ഒരു തമ്പിൽ കിടന്നു് ഉറങ്ങുന്ന ഒരു സായ്പ് സ്വപ്നംകണ്ടു ഞെട്ടി കണ്ണു മിഴിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഒരു സുപ്പ് തമ്പിൽ തന്റെ ഇരിമ്പുകട്ടിലിന്റെ ഒരു നാലുവാര ദൂരെ സ്വസ്ഥമായി എഴയുന്നതു കണ്ടതായും, മറ്റൊരു സായ്പ് വളരെ കാലമായി തനിക്കു കാണ്മാൻ സാധിക്കാത്ത തന്റെ ഒരു വലിയ സ്നേഹിതൻ യദൃശ്ചയായി തന്റെ ഭവനത്തിൽ ഒരു ദിവസം വന്നതായും അദ്ദേഹം തന്റെ കൂടെ രണ്ടുമൂന്നു ദിവസം സുഖമായി താമസിച്ചതായും രാത്രി സ്വപ്നം കണ്ടതിന്റെ പിറ്റേ ദിവസം രാവിലെ യഥാർത്ഥത്തിൽ ആ സ്നേഹിതൻ സ്വപ്നത്തിൽ കണ്ടതിനു സദൃശമായി തന്റെ ഭവനത്തിൽ വന്നു കണ്ടതായും മറ്റും പലേ സ്വപ്നവിശേഷങ്ങ

ളെക്കുറിച്ചു ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഇന്ദുലേഖയ്ക്ക് ഉണ്ടായ സ്വപ്നത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ അത്ര ആശ്ചര്യപ്പെട്ടന്നില്ല. നമ്മുടെ ഈ കഥ അവസാനിച്ചു രണ്ടുമൂന്നുകൊല്ലങ്ങൾ കഴിഞ്ഞശേഷം ഗോപീനാഥബാനർജ്ജിയുടെ ഒരു കത്തിൽ മാധവന്റെ മുതൽ കളവുചെയ്ത കള്ളന്മാരിൽ രണ്ടുമൂന്നാളെ വേറെ ഒരു കൊലയോടുകൂടിയ കളവിൽ പിടിച്ചു തൂക്കിക്കൊൽവാൻ വിധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും, എന്നാൽ അതിൽ സുന്ദരനായ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരൻ കള്ളൻ പലേ കുറ്റസമ്മതങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്നു എന്നും പലേ പ്രാവശ്യവുമായി പതിനേഴു മനുഷ്യരെ മുതൽ അപഹരിപ്പാൻവേണ്ടി അവൻതന്നെ കത്തികൊണ്ടു കുത്തീട്ടും വെടിവെച്ചിട്ടും വിഷംകൊടുത്തിട്ടും മറ്റും കൊന്നതായിട്ടും കൂട്ടത്തിൽ മാധവന്റെ മുതൽ എടുത്ത കാര്യവും സമ്മതിച്ചതായും അന്നു് ആവിധം കക്കാൻ തരമായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ആ ഒഷ്ടൻ മാധവനെ കൊന്നുകളയുമായിരുന്നു എന്നും മറ്റും വ്യസനത്തോടുകൂടെ എഴുതീട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു കോണി എറങ്ങുമ്പോൾ പഞ്ചുമേനവനും മറ്റും കോണിയുടെ ചുവട്ടിൽ ബഹുവ്യസനത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മയെ കണ്ടപ്പോൾ പഞ്ചുമേനവൻ വേഗം വിളിച്ചു സ്വകാര്യമായി ചോദിക്കുന്നു:

പഞ്ചുമേനവൻ:—എന്താണു കുട്ടി നിലവിളിച്ചതു്?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—(കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു്) അവൾ സ്വപ്നത്തിൽ മാധവനെ ആരോ വഴിയാത്ര ചെയ്യുമ്പോൾ കുത്തിക്കൊന്നതായി കണ്ടുവത്രെ. അപ്പോൾ കലശലായ വ്യസനം തോന്നി നിലവിളിച്ചു. ഇപ്പോൾ വല്ലാതെ പനിക്കുന്നു. ഞാൻ വേഗം മുകളിലേക്കു പോവട്ടെ.

പഞ്ചുമേനവൻ കുറെനേരം ആ നിന്നേടത്തുതന്നെ നിന്നു വിചാരിച്ചു—പിന്നെ:

പഞ്ചുമേനവൻ:—ഛീ! സ്വപ്നം എന്തെല്ലാം കാണും? മാധവന്റെ നേരെ ഈ പെണ്ണിനു് ഇത്ര പ്രീതിയോ? ശിവ—ശിവ! ഞാൻ ഇതൊന്നും അറിഞ്ഞില്ലാ. അന്നു് ഞാൻ ഒരു സത്യംചെയ്യുപോയതു കുട്ടി അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:—എന്നാൽ അതുകൊണ്ടും വ്യസനമുണ്ടായിരിക്കാം.

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:—വളരെ വ്യസനമുണ്ട്, അതുകൊണ്ടും എന്നു തോന്നുന്നു.

പഞ്ചുമേനവൻ:—എന്നാൽ ആ വ്യസനമെങ്കിലും ഇപ്പോഴേ തീർത്താൽ മനസ്സിനു കുറെ സുഖമാവുമായിരിക്കും. കേശവൻനമ്പൂരിയെ വിളിക്കൂ. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടി വേഗം മുകളിൽ ചെല്ലൂ. ഞാൻ ക്ഷണം വരുന്നു എന്നു പറയൂ. കുട്ടിയെ അശേഷം വ്യസനിപ്പിക്കരുതെ.

ഉടനെ കേശവൻനമ്പൂരി പഞ്ചുമേനവന്റെ അടുക്കെ ചെന്നു.

"ഇന്ദുലേഖാ ചില ദുഃസ്വപ്നങ്ങൾ കണ്ടു. ഇപ്പോൾ അവൾക്കു കലശലായി പനിക്കുന്നു. എന്തൊക്കെയാണു്, അറിഞ്ഞില്ല. എന്റെ കൊച്ചുകൃഷ്ണൻ പോയതു ഞാൻ അറിയാതെ ഇരിക്കുന്നതു് ഈ കുട്ടി ഉണ്ടായിട്ടാണു്."—എന്നു പറഞ്ഞു ശുദ്ധനായ വൃദ്ധൻ വല്ലാതെ ഒന്നു കരഞ്ഞു പോയി.

കേശവൻനമ്പൂരി:—ഛെ, ഛെ, കരയരുതു്.

എന്നു പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു ശുദ്ധാത്മാവായ നമ്പൂരിയും കരഞ്ഞു.

പഞ്ചുമേനവൻ:—ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് മാധവനോടുള്ള താൽപര്യംകൊണ്ടാണു് ഈ ദീനവും മറ്റും. മാധവനു ഞാൻ ഇവളെ കൊടുക്കില്ലെന്നു സത്യം ചെയ്തതും കേട്ടിട്ടു വ്യസനിക്കുന്നുണ്ടത്രെ. ആ സത്യത്തിനു വല്ല പ്രായശ്ചിത്തവും ചെയ്താൽ പിന്നെ ദോഷമുണ്ടാവുമോ?

കേശവൻനമ്പൂരി:—പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്താൽ മതി. ഞാൻ വാദ്ധ്യാരോടു് ഒന്നു ചോദിച്ചുകളയാം.

എന്നു പറഞ്ഞു് അണ്ണാത്തിരവാദ്ധ്യാരെ വരുത്തി അന്വേഷിച്ചതിൽ സത്യംചെയ്തതിനു പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്താൽ, പിന്നെ അതു ലംഘിക്കുന്നതിൽ ദോഷമില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം വിധിച്ചു. വിവരം പഞ്ചുമേനവനോടു പറഞ്ഞു.

പഞ്ചുമേനവൻ:—എന്താണു പ്രായശ്ചിത്തം?

അണ്ണാത്തിരവാദ്ധ്യാർ:– സ്വർണ്ണംകൊണ്ടോ വെള്ളി കൊണ്ടോ, സത്യം ചെയ്യപ്പോം ആ സത്യവാചകത്തിൽ ഉപയോഗിച്ച അക്ഷരങ്ങളുടെ ഓരോ പ്രതിമ ഉണ്ടാക്കിച്ചു വേദവിത്തുകളായ ബ്രാഹ്മണർക്കു ദാനം ചെയ്യുയും അന്നു് ഒരു ബ്രാഹ്മണസദ്യയും അമ്പലത്തിൽ ചുരുക്കത്തിൽ വല്ല വഴിപാടും ചെയ്താൽ മതി. എന്നാൽ അക്ഷരപ്രതിമകളും സ്വർണ്ണംകൊണ്ടതന്നെ ആയാൽ അത്യുത്തമം. അതിനു നിവൃത്തിയില്ലാത്ത ഭാഗം വെള്ളിയായാലും മതി.

പഞ്ചുമേനവൻ:–സ്വർണ്ണംകൊണ്ടതന്നെ ഉണ്ടാക്കട്ടെ.

കേശവൻനമ്പൂരി:–എന്തു സംശയം; സ്വർണ്ണംതന്നെ വേണം.

അങ്ങിനെതന്നെ എന്നു നിശ്ചയിച്ചു് ആ നിമിഷംതന്നെ പെട്ടി തുറന്നു സ്വർണ്ണം എടുത്തു പരിശുദ്ധാത്മാവായ പഞ്ചുമേനവൻ തൂക്കി തട്ടാൻവശം ഏല്പിച്ചു. സത്യം ചെയ്ത വാക്കുകളും കണക്കാക്കി എ–ന്റെ–ശ്രീ–പോ–ക്ക–ലി–ഭ–ഗ–വ–തി–യാ–ണെ––ഞാ–ൻ–ഇ–ന്ദു–ലേ–ഖ–യെ–മാ–ധ–വ–നു–കൊ–ടു–ക്കു–ക–യി–ല്ലാ. ഇരുപത്തൊമ്പതു് അക്ഷരങ്ങളും. അതിൽ ൻ–ന്റെ–ഇതു് അക്ഷരങ്ങളായി കൂട്ടണമോ എന്നു ശങ്കരമേനോൻ സംശയിച്ചതിൽ കൂട്ടണം എന്നതന്നെ അണ്ണാത്തിരവാദ്ധ്യാർ തീർച്ചയാക്കി. ഓരോ അക്ഷരം ഈരണ്ടുപണത്തൂക്കത്തിൽ ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടുവരാൻ ഏല്പിച്ചശേഷം പഞ്ചുമേനവൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിൽ വന്നു വിവരം എല്ലാം ഇന്ദുലേഖയുടെ അടുക്കെ ഇരുന്നു പറഞ്ഞു.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എന്റെ മകനും എനി ഒന്നുകൊണ്ടും വ്യസനിക്കേണ്ടാ. മാധവൻ എത്തിയ ക്ഷണം അടിയന്തിരം ഞാൻ നടത്തും.

ഇന്ദുലേഖാ ''എല്ലാം വലിയച്ഛന്റെ ശുദ്ധമനസ്സുപോലെ സാധിക്കട്ടെ.''—എന്നുമാത്രം പറഞ്ഞു.

ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു് അന്നും അതിന്റെ പിറേറന്നും കഠിനമായി പനിച്ചു. പിന്നെ പനി അല്പം ആശ്വാസമായി. ഒരു കൂര, തലതിരിച്ചൽ, മേൽ സർവ്വാംഗം വേദന ഈ ഉപദ്രവങ്ങളാണു പിന്നെ ഉണ്ടായതു്. അതിനു് എന്തെല്ലാം

ഔഷധങ്ങളം പ്രവത്തിച്ചിട്ടും അശേഷം ഭേദമില്ലാ. അങ്ങിനെ അല്പദിവസങ്ങളം കഴിഞ്ഞു. അപ്പോഴേക്കു ശപഥത്തിന്റെ അക്ഷരപ്രതിമകളം തെയ്യാറാക്കിക്കൊണ്ടുവന്നു. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു കാണിക്കണമെന്നു വെച്ചു പഞ്ചുമേനവൻ ഈ അക്ഷരങ്ങളെ ഒരു അളവിൽ ഇട്ടു് ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയിൽ കൊണ്ടുപോയി തുറന്നു കാണിച്ചപ്പോളം വളരെ വ്യസനത്തോടും ക്ഷീണത്തോടും കിടന്നിരുന്ന ഇന്ദുലേഖാ ഒന്നു ചിരിച്ചുപോയി.

പഞ്ചുമേനവൻ:–എന്റെ മകൾക്കു സന്തോഷമായി എന്നു തോന്നുന്നു. എനി ദീനത്തിന്നു് ആശ്വാസം ഉണ്ടാവും.

ഇന്ദുലേഖാ:–അതേ വലിയച്ഛാ, സന്തോഷമായി. എന്റെ വലിയച്ഛന്റെ മനസ്സിന്നു് എല്ലാം സന്തോഷമായി വരുത്തട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുമ്പോളം ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ, കേശവൻനമ്പൂരി, ശങ്കരമേനോൻ മുതലായി വീട്ടിലുള്ള എല്ലാവരും തീവണ്ടിസ്റ്റേഷന്നു സമീപം വത്തമാനങ്ങളം അറിയുവാൻ താമസിപ്പിച്ചിരുന്ന ആളുംകൂടി തെരക്കി കയറി വരുന്നതു കണ്ടു.

ഇന്ദുലേഖാ തന്റെ ആളെ കണ്ടു ഉടനെ കട്ടിലിന്മേൽ ക്ഷണത്തിൽ എണീട്ടിരുന്നു. തലതിരിച്ചൽകൊണ്ടു കൈ പിടിക്കാതെ മുമ്പു് എണീക്കാറില്ലാ.

ഇന്ദുലേഖാ:–എന്താണു്, വല്ല കമ്പിയും ഉണ്ടോ?

ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ:–കമ്പി ഉണ്ടു്, ഇതാ സന്തോഷവത്തമാനമാണെന്നു സ്റ്റേഷൻമാസ്റ്റർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നുവത്രെ.

എന്നു പറഞ്ഞു കമ്പിവത്തമാനലക്കോട്ടു് ഇന്ദുലേഖവശം കൊടുത്തു. ഇന്ദുലേഖാ തുറന്നു് ഉറക്കെ മലയാളത്തിൽ വായിച്ചു—താഴെ പറയുംപ്രകാരം:

ബൊമ്പായി....നു-

''മാധവനെ ഇവിടെവെച്ചു് ഇന്നു കണ്ടു. സുഖക്കേട്ടു്, ഒന്നുമില്ലാ. ഞങ്ങളം എല്ലാവരും നാളത്തെ വണ്ടിക്കു് അങ്ങട്ടു പുറപ്പെടുന്നു.''

ഇതു വായിച്ചുകേട്ടപ്പോഴം അവിടെ കൂടിയവരിൽ സന്തോഷിക്കാത്ത ആരും ആരുമില്ലാ. ഇന്ദുലേഖയുടെ സന്തോഷത്തെക്കുറിച്ചു ഞാൻ എന്താണു പറയേണ്ടതു്? ഇന്ദുലേഖയുടെ തലതിരിച്ചൽ, കുര, മേൽവേദന ഇതെല്ലാം എതിലെ പോയോ ഞാൻ അറിഞ്ഞില്ല.

പഞ്ചുമേനവൻ:—(കേശവൻനമ്പൂരിയോടു്) നോക്കു, തിരുമനസ്സിന്നെ; ഞാൻ സത്യംചെയ്തപോയതിൽ വന്ന ആപത്തും അതിനു് ഇപ്പോഴം പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യുവാൻ പ്രതിമ ഉണ്ടാക്കി എത്തിയപ്പഴയ്ക്കതന്നെ വന്ന സന്തോഷവും.

കേശവൻനമ്പൂരി:—അതിനു് എന്താ സംശയം? എല്ലാം ദൈവകൃപയും ബ്രാഹ്മണരുടെ അനുഗ്രഹവും തന്നെ.

ഇന്ദുലേഖാ ചിരിച്ചു. സത്യത്തിന്റെ പ്രായശ്ചിത്തവും കമ്പിവത്തമാനവും തമ്മിൽ ഒരു സംബന്ധവും ഓത്തിട്ടു് ഇന്ദുലേഖാ കണ്ടില്ലാ. വേറെ അവിടെ കൂടിയതിൽ പക്ഷേ, ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ ഒഴികെ എല്ലാവരും പഞ്ചുമേനവന്റെ അഭിപ്രായം ശരി എന്നുതന്നെ വിചാരിച്ചു. എല്ലാവക്കും മനസ്സിന്നു സന്തോഷമായി. അന്നുതന്നെ പഞ്ചുമേനവൻ പ്രതിമകൾ ദാനംചെയ്തു. അണ്ണാത്തിരവാദ്ധ്യാക്കു് ഒരു ഏഴെട്ടക്ഷരങ്ങൾ കിട്ടി. നാലഞ്ചു നമ്മുടെ ശങ്കരശാസ്ത്രികൾക്കും കിട്ടി. ബ്രാഹ്മണസദ്യയും മറ്റും കഴിഞ്ഞു പഞ്ചുമേനവൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ അടുക്കെ വന്നപ്പോഴേക്കു് ഇന്ദുലേഖയുടെ ശരീരസുഖക്കേടു് വളരെ ഭേദമായി കണ്ടു. കഞ്ഞി നല്ലവണ്ണം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു. കുരയും തലതിരിച്ചലും ഇല്ലെന്നുതന്നെ പറയാം. ശരീരത്തിലെ വേദനയും വളരെ ഭേദം. ക്ഷീണത്തിന്നും വളരെ കുറവു്. ഇതെല്ലാം കണ്ടു വൃദ്ധൻ വളരെ സന്തോഷിച്ചു. തന്റെ പ്രായശ്ചിത്തത്തിന്റെ ഫലമാണു് ഇതു് എന്നു് അസംബന്ധമായി തീർച്ചയാക്കി. ഇന്ദുലേഖയോടു് ഓരോ വിശേഷങ്ങളും പറഞ്ഞു് ഇരുന്നു.

ഇരുപതു്

കഥയുടെ സമാപ്തി

ഗോവിന്ദപ്പണിക്കരും മാധവനും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിമേനവനുംകൂടി ബൊമ്പായിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട മദിരാശിയിൽ വന്നു. മാധവൻ ഗിൽഹാംസായ്വിനെ പോയി കണ്ടു വിവരങ്ങളും എല്ലാം ഗ്രഹിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹം വളരെ ചിരിച്ചു. ഉടനെ മാധവനെ സിവിലും സ്വീസിൽ എടുത്തതായി ഗസ്റ്റിൽ കാണുമെന്നു സായ്വു് അവർകളും വാത്സല്യപൂവ്വം പറഞ്ഞതിനെ കേട്ടു സന്തോഷിച്ചു് അവിടെനിന്നും പോന്നു. അമ്മുനോടും ഗോവിന്ദൻകുട്ടിയോടുംകൂടെ മലബാറിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. പിറേദിവസം വീട്ടിൽ എത്തിച്ചേന്നു. മാധവൻ എത്തി എന്നു കേട്ടപ്പോഴും ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുണ്ടായ സന്തോഷത്തെക്കുറിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ.

മാധവൻ വന്ന ഉടനെ തന്റെ അമ്മയെ പോയി കണ്ടു വർത്തമാനങ്ങളും എല്ലാം അറിഞ്ഞു. ശപഥപ്രായശ്ചിത്തത്തിന്റെ വർത്തമാനവുംകൂടി കേട്ടു. ഉടനെ അമ്മാമനേയും പോയി കണ്ടതിന്റെശേഷം മാധവൻ ഇന്ദുലേഖയുടെ മാളികയുടെ ചുവട്ടിൽ വന്നു നിന്നു. അപ്പോഴും ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ മുകളിൽനിന്നു കോണി എറങ്ങുന്നു. മാധവനെ കണ്ടു് ഒരു മന്ദഹാസം ചെയ്തു വീണ്ടും മാളികമേലേക്കുതന്നെ തിരിയെ പോയി. മാധവൻ വരുന്നു എന്നു് ഇന്ദുലേഖയെ അറിയിച്ചു മടങ്ങിവന്നു മാധവനെ വിളിച്ചു. മാധവൻ കോണികയറി പൊറത്തളത്തിൽ നിന്നു. ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിഅമ്മ ചിരിച്ചും കൊണ്ടു താഴത്തേക്കും പോന്നു.

ഇന്ദുലേഖാ:–(അകത്തുനിന്നു്) ഇങ്ങട്ടു കടന്നുവരാം. എനിക്കു് എണീട്ടു് അങ്ങട്ടു വരാൻ വയ്യ.

മാധവൻ പതുക്കെ അകത്തു കടന്നു. ഇന്ദുലേഖയെ നോക്കിയപ്പോഴും അതിപരവശയായി കണ്ടു. കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളം താനെ ഒഴുകി. ഇന്ദുലേഖയുടെ കട്ടിലിന്മേൽ ചെന്നു് ഇരുന്നു. രണ്ടുപേരും അന്യോന്യം കണ്ണുനീർകൊണ്ടുതന്നെ കുശലപ്രശ്നം കഴിച്ചു.

ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപേരുംകൂടി ഓരോ സല്ലാപങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അന്നു പകൽ മുഴുവനും കഴിച്ചു. വൈകുന്നേരം പഞ്ചുമേനവൻ മകളിൽവന്നു് ഇന്ദുലേഖയുടെ ശരീരസുഖവർത്തമാനങ്ങളെല്ലാം ചോദിച്ചതിൽ വളരെ സുഖമുണ്ടെന്നറിഞ്ഞു സന്തോഷിച്ചു. മാധവൻ വീട്ടിൽ എത്തിയതിന്റെ ഏഴാം ദിവസം ഇന്ദുലേഖയെ മാധവൻ സ്വയംവരം ചെയ്തു. യഥാർത്ഥത്തിൽ സ്വയംവരമാകയാൽ ആ വാക്കുതന്നെ ഇവിടെ ഉപയോഗിക്കുന്നതിൽ ഞാൻ ശങ്കിക്കുന്നില്ല. സ്വയംവര ദിവസം പഞ്ചുമേനവൻ അതിഘോഷമായി ബ്രാഹ്മണസദ്യയും മറ്റും കഴിച്ചു. ആ ദിവസംതന്നെ ഗോവിന്ദസെൻ ബങ്കാളത്തുന്നു് അയച്ച ഒരു ബങ്കി കിട്ടി. മുമ്പു സമ്മാനം കൊടുത്ത സാധനങ്ങളേക്കാൾ അധികം കൗതുകമുള്ളതും വില ഏറിയതും ആയ പലേ സാമാനങ്ങളും അതിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകളെ എല്ലാം കണ്ടു് ഇന്ദുലേഖയ്ക്കും മറ്റും വളരെ സന്തോഷമായി. ഇന്ദുലേഖയുടെ പാണിഗ്രഹണം കഴിഞ്ഞു കഷ്ടിച്ചു് ഒരു മാസം ആവുമ്പോഴെയ്ക്കു മാധവനെ സിവിൽസർവ്വീസിൽ എടുത്തതായി കല്പന കിട്ടി. ഇന്ദുലേഖയും മാധവനും മാധവന്റെ അച്ഛനമ്മമാരോടുകൂടി മദിരാശിക്കു പോയി സുഖമായി ഇരുന്നു. ഈ കഥ ഇവിടെ അവസാനിക്കുന്നു.

S/MO- 8988
A/3442
P.G.GUPTA PUBLIC LIBRARY CALICUT-16

SENGUPTA PUBLIC LIBRARY
CALICUT - 15.

ഇന്ദുലേഖാ

ഒ. ചന്തുമേനോൻ

മലയാളസാഹിത്യത്തിൽ ഇന്ദുലേഖയ്ക്കു പലവിധത്തിൽ പ്രാധാന്യമുണ്ട്. മലയാളത്തിലെ ലക്ഷണയുക്തമായ ഒന്നാമത്തെ നോവൽ ഇതാണ്. മലയാളഭാഷയിലെ ഒന്നാമത്തെ സാമൂഹ്യനോവലും ഇതാണ്. ഭാഷാസാഹിത്യത്തിൽ ഇതു നിരതിശയമായ ഒരു സ്ഥാനം ഇന്നും അലങ്കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

അകൃത്രിമവും നൈസർഗ്ഗികവുമാണ് ഇന്ദുലേഖയിലെ കഥാഗതി. കഥകൊണ്ട് ഇന്ദ്രജാലങ്ങളും തന്ത്രവിദ്യകളും കാണിക്കാൻ ചന്തുമേനോൻ തുനിയുന്നില്ല. കഥയുടെ സ്വാഭാവികമായ പരിണാമം വർണ്ണിച്ച്, സഹൃജനഹൃദയംഗമമായ ഒരു അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കുകയാണ് ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്.

പ്രസിദ്ധമായ ഈ കൃതിയുടെ ഈ എൻ.ബി.എസ് പതിപ്പ്, വളരെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളതാണ്. ഒരക്ഷരംപോലും വിട്ടുകളയാതെ ചന്തുമേനോൻ എഴുതിയ രീതിയിൽത്തന്നെ ഗ്രന്ഥം പ്രസാധനംചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഇന്ദുലേഖയ്ക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം എഴുതിയ രണ്ടു മുഖവുരകളും, ശ്രീ എം. പി. പോൾ പ്രസ്തുത കൃതിയെ അധികരിച്ചു ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രസിദ്ധമായ നിരൂപണവും ഈ പതിപ്പിൽ എടുത്തുചേർത്തിട്ടുള്ളതു്. ഇതിന്റെ പ്രയോജനവും മെച്ചവും വർദ്ധിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വില 16.00

നാഷനൽ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ

240187

[illegible]

ഇന്ദുലേഖ

ചന്തുമേനോൻ

Indic Digital Archive Foundation
gpura.org